10 — 11
Msc.

2738

2

K K
LYCEAL
BIBLIOTHEK
ZU
LAIBACH

Hec ɔtinent in subiecto libro dni Hugonis ppositi sci Victo
ris mris, Capitula pmi. Proemiu toti opis. .ii. In dispositioe
monastici ordinis quatuor consideranda pponit .iii. De tempaliu
ppositi .iiii. De locali positione siue dispositione ac matiali ɔpo
sitioe edificioꝝ .v. Unde victualia debeant frib; puenire .vi. In
esu necessitati satis faciendu n uoluptati .vii. De numo ferculoꝝ
.viii. Quid sit i uestitu notabile .ix. Eoꝝ q i ocio degunt rephen
sio .x. Negligentia platoꝝ bene ordinata corrupi .xi. Duodeci ab
usiones claustri diffiniunt quaꝝ species & uocabulis exprimunt ac
ppis singule titatib; explicant .xii. Conuisio ad amicu .xiii. Q d ut
quale sit anime claustru .xiiii. Que sint latera eide claustri .xv.
De quatnario ordine columnaꝝ .xvi. Que sint bases columpn subposite
.xvii. Que sit domus hospitalis anime .xviii. Ordo spitalis capituli.
.xviiii. De labore spalis exercitii .xx. Quod refectoriu que sit mtis
refectio .xxi. Quiete mtis aie dormitoriu appelanda. Expl capla.

Locuturus karissime que ad edificatione Proemiu toti opis. cap. i.
claustri ___ matialis ptinent quibda forsitan solito grauior ap
parebo ___ nemine tam ɔdempnans. s; eos q remotiores s a seclo
ptcis ___ laudans / monens qui multa & piculosa possident / do
cens eos ___ qui paupertate & humilitate gaudent. Scio tamen
karissime ___ multos ee i maiorib; ecclesiis. qui licet multa possideant.
malis ___ tam paupertate amant / possident ea quasi n possiden
tes / utunt possessis quasi n utentes / exempla paupertatis dili
gunt / ubi ea que de paupertate s studiose legunt / legentes se
ipsos conspiciunt / & sub onere diuiciaꝝ dolentes gemunt. Huis
pauperes spu n habitu. Nos aut ad oculu pauperes sumus / locu
mutauim n animu / ueste n mte. Sunt etia in maiorib; ecclesiis
aliqui sublimes oculis inflati supbie spu / qui pauperes fres
cu sup uenerint exlate respiciunt. derident eos / detrahunt
illis / uacantes ocio. ponentes simbolu / quasi canes dente li
uido ossa pauperum frm corrodentes / odientes saccu Ieronimi.
tunica Benedicti / matuta Evlalii / lacrimas Arsenii / nuditate

apli. olla helysei. Ab his quoque karissime sic superius exoraui. longe fac nomen tuum.

Hugo de forma claustralis disciplinę monasterii ordinis quatuor considerandą proponit. Cap. ii.

Quoniam de ordinatione claustri. materialis frater aliquid mediocritate secando dicturi sumus. ordine congruo consideranda nobis quatuor occurrunt. scilicet qui sint quod teneant ordine. aut quod teneant. ubi maneant. & unde uiuant. Ut plures sint & boni propositi. ut cohabitandi suppetant edificia. & uictui habeant necessaria. Sit tamen in numero discretio. in proposito deuotio. in edificiis mediocritas. in rebus possessis frugalitas. ne si creuerit turba. nascatur turbatio. aut pre difficultate propositi subrepat desperatio. ne ex edificiorum magnitudine subintret elatio. aut ex habundantia rerum temptatio. Qui enim uolunt fieri diuites. cadunt in temptationes & in laqueum diaboli. Tenenda est ut diximus discretio in numero fratrum. ut tot simul cohabitent quot ordinate uiuere possint. ne uel excusante paucitate irregulariter uiuant. uel pro multitudine cohabitantium necessitati eorum illicita querant. Qui enim multos congregant. necesse est ut eorum uictui multa querant. Sed dum querunt plura. crescit exterior cura. Sparguntur per diuersas regiones ecclesie beneficia. sparguntur & fratres. soli inter seculares habitant. nolentes pati fraudem. sed iudicio contendere parati. Qui uero per celluas duo uel tres. uel etiam quatuor. aut quinque simul habitant. claustrali non coherceantur lege. loquuntur & quando. & cui. & quod uolunt. Hec tamen horum siue illorum uitam accuso. sed in utrisque quod periculi lateat annuntio. In his autem quidam monachi quos heredes beati Benedicti nouimus esse discretionem seruant. ut si fratrum superhabundet numerus. & detur eis possessionis locus remotior non minus quam duodecim fratres transmittunt. ne religionis ordo paucitatis negligentia corrumpatur.

De temperamento propositi. iii.

Propositi nostri temperanda est institutio. ne uel dissolute uiuamus in deliciis. aut arduitate propositi desistamus accepto. Ait enim beatus ambrosius super beati immaculati. Quod dicam in-

quot de his. Sunt enim in nobis qui habent timorem dei. sed non secundum scientiam. statuentes duriora precepta. que non possit humana conditio sustinere. Timor in eo est quia uident se consulere. sed inscientia in eo quod non compatiuntur nature. nec estimant possibilitatem. Compatiamur itaque nature. non enim contra ordinem compati. nec sic tamen ut sit ad delectationem carnis compassio. sed ad sustentationem. Est et compassio de proprio nostro. Ait enim beatus augustinus in regula quam nobis tenendam proposuit. si his qui ueniunt inquit ex moribus delicatioribus ad monasterium aliquid alimentorum. uestimentorum. operimentorum datur quod aliis fortioribus et ideo felicioribus non datur. cogitare debent quibus non datur. quantum de sua seculari uita illi ad istam uitam descenderint. quamuis usque ad aliorum qui sunt corpore firmiores frugalitatem peruenire nequiuerint. Ordinet igitur nostri propositi legem mediocritas. que nouit equaliter omnibus sua partiri.

De locali positione seu dispositione.

Congruum nobis uidetur ac materiali dispositione edificiorum. IIII.

Congruum nobis edificia fratrum extra cohabitationem secularium debere constitui. ne silentium claustri. siue dormitorii quies. tumultuantis populi strepitu conturbetur. ne dum lingua tacet respondeat cor. uel dum corpus quietem recipit animus sit inquietus. Edificia fratrum non superflua sint sed utilia. non uoluptuosa. sed honesta. Utilius est lapis instructura. sed quid prodest in lapide celatura. Utile fuit hoc in constructione templi. erat enim significationis forma et exempli. Legatur genesis in libro. non in pariete. Uestitur eua in pariete. pauper autem iuxta parietem nudus accubat. Datur ade tunica pellicia. fratrum multitudo cohartatur hyemali molestia. Liceat hoc sicut licitum fore debeat. illis qui in urbibus aut in uicis morantur ad quos confluit populi frequentia. ut simplicitas eorum detineatur delectatione picture. qui non delectantur subtilitate scripture. Nobis autem qui solitudine delectamur. utilius est equus aut bos in agro quam in pariete. Hic saciant oculos uidendo. ibi laborant necessitati subueniendo. Hospitium domos duas esse uolumus. unam que fratribus qui religionis habitum gerunt siue etiam quibusdam personis secularium. quos abbatis seu fratrum prudentia ibidem sus-

2

cipiendos decreuerit deputetur. Aliam uero domum remotiorem illis suscipiendis uolumus esse deputatam, que lingua uel habitu claustralium pacem turbare possunt. Sic ergo seruanda sunt tria in edificiis. id est positio. dispositio. et compositio. ut positione sua remoueantur a secularibus. dispositione uero seculares remoueant. compositione autem ut non superflua sint sed utilia. Unde uictualia debeant fratribus prouenire. V.

Agros. uineas. et ortos. pecorum greges. prata. lacus nutriendis piscibus aptos. fratribus habere concedimus. Hec enim uictui necessaria prebent. decimas uero non recipiant nec de illis quos incolunt agris. Non uillas. non earum redditus. non iura fori. non telonei nummos. non transeuntium mercatorum laboriosos ut ita dicam recipiant obolos. Que enim iusticia est ut si uendiderit ouem uidua iure fori nummum reddere cogatur. Aut si pauper aliquis humeris suis peregrinas transferat merces transire non liceat nisi pro transitu precium reddat. Non optineant iudicis uices. nec more principis dominentur. sed oppressis subueniant. ~~subueniant~~ et pauperum tamen ministrent obsequiis. Quatuor sunt in tribus possessis obseruanda. scilicet ne licita iniuste acquiram. aut iuste acquisitis illicite perfruar. ne multa quamuis licita possideam. aut illicite illicita defendam. Male enim acquirere aut male uti acquisitis. de licito facit illicitum. Multa uero possidere. propinquum est cupiditati. et sic quandoque quod nimium diligitur. male defendi solet. Duo sunt que illicite solent adherere. id est cupiditas et superbia. et duo que male fruuntur adquisitis. id est gula et luxuria. Duo sunt qui male possidere uolunt. id est prodigus et auarus. unus ut congreget. alter ut dissipet. et duo que possessa defendunt. id est intemperantia et prudentia mundi. Superbia diabolo clausit celum. gula primo parenti abstulit paradysum. auaricia diuiti aperuit infernum. Intemperantia uero adhuc corrumpit mundum. Hec omnia semper diuicias secuntur. est enim uiciis locus in di-
sa.. uiciis. Virtutum uero sedes est humilitas. humilitatis autem locus
u est paupertas. de qua beatus gregorius dicit. Paupertas inquit bonis mentibus solet esse custos humilitatis. In esu necessitati satis

faciendū ñ uoluptati. vi. Quoniam ꝑ esum pmi parentis cul-
pa sūpsit initium. inde nob cauendū ē. ne sic ille ꝑ escā paradysi me-
ruit egressum. ita & nos arceam̄ ab ingressu. Sunt ġ tria conside-
randa in cibo. i. qd. & qn̄do. & qn̄tū comedam̄. scil. cibi species. hora
& m̄sura. ne illicitū. aut extra horā. aut ultra mensurā aliqd su-
mamus. Illicitū adā comedit in paradyso. & expellit̄. extra horā
ionathas a patre maledicit̄. ppls ū isrl ad sepulchra ↄcupiscentie
ultra m̄surā ꝯcidit̄. Transgredit̄ adā p̄ceptū dn̄i. frangit iona-
thas qd ob seruabat multitudo ppli. decipit̄ isrl i saturitate cibi.
Sic ġ t̄nsgressio meruit expulsionē. negligentia uoti cōmunis ma-
ledictionē. saturitas mortē. In his fr̄ cottidie decipim̄. dū mur-
murantes in deserto cū isrle & egyptias ollas suspirantes. p̄cepta p̄la-
torū t̄nsgredim̄. & qd cōmuniter a fr̄ib tenet̄. negligent̄ obseruam̄.
Nunc aūt t̄nseamus ad ea que necessitatis fr̄m mediocritas ↄcedit ha-
bentia. fructib arboꝝ. & nascentiis terre utantur. butiro aut oleo.
seu lacte. ñ sang[ui]ni ne pulm̄ta eoꝝ condiant̄. A carnib abstineāt.
nisi aut necessitate aut dispositione extra conuentū alicubi ↄ-
cedat̄. Vino liceat uti fr̄ib in conuentu. s; tam̄ uitandū summópe
credim qd cū uerecundia dicturi sumus. ne scil. qd misericor-
diter conceditur ut aliqb da fieri solet quasi ex debito requiratur.
ñ enī pmittim s; concedim̄. si aūt locus aut paupertas qd con-
cedit̄ negauerit. his que regio aut possessio ministrauerit
sine murmure fruant̄. Nemo ġ nr̄i ꝓpositi abhorreat abstinen-
tiam que de omib ciboꝝ gen̄ib solū carnis excludit usum. ceta
ū concedit ac benigne subministrat. In his ciboꝝ gen̄ib q̄ neces-
sitati fr̄m licita fore diximus. tria s̄ obseruanda. modus. mensura
& numerus. modus. ut moderate utam̄ appositis. mensura. ut ap-
posita sustentationi ñ delectationi sufficiant. numerus. ut ex
aliquo appositoꝝ reficiant̄ ne abstinentia nimia caro afflicta
deficiat. aut saturitate. luxuriet. In mensura debet ēē
equalitas. ñ qn̄titatis s; sufficientie. Tunc enī res equalit̄
diuidit̄. cū ille q̄ diuidit ꝑ ut cuiq; op ē singulis par-

titur: In hoc multi multociens decipiuntur, cum delicatiori alicui usum lautioris cibi concessum viderint. non est inquiunt hec equa religio que personas recipit. et divites honorat. et sic contingit detestanda perversitas. si in monasterio vel quantum possunt fiunt divites laboriosi. et fiant paupes delicati. Hic mensuram querit voluptatis non necessitatis. Quatuor per similitudinem dicuntur esse mensure. i. mensura avaricie et voluptatis. et mensura dispensationis et necessitatis. In his lex que inter ementes et vendentes habetur per similitudinem potest assignari. Avaricie mensura est. nimia parcitas. et mensura vero voluptatis superfluitas. mensura dispensationis benignitas. mensura necessitatis sufficiens equalitas. Avaricia subtrahit necessitati. et voluptas necessitatem excedit. dispensatio necessitati misericordiam addit. et necessitas debitum indigentie requirit. Solent mercatores duabus quandoque mensuris uti. una qua vendentes sua distribuunt que minor est. altera vero qua ementes aliena recipiunt. sed hec maior est. Maiorem scilicet minorem proximo. Sic quidam prelati avaricie et voluptatis mensura utentes. nimie parcitatis vasculo subiectis ministrant. ipsi autem pleno superfluitatis utuntur modio. parcitatem predicant subiectis. sed ipsi voluptatem secuntur. Sunt et alii mercatores qui rectis utentes mensuris. etiam minus ex sola benignitate misericordiam impendunt. quibus benignitas quorundam prelatorum comparatur. qui cum subiectis necessaria provideant. addunt etiam quandoque minus perfectis aliqua voluptuosa ne deficiant. Utamur ergo in domo religionis mensura que singulis sufficiens est. De numero ferculorum.

DE NUMERO autem ferculorum certa nobis consideranda vii. est ratio. ne si multis offeras unum alicui sit ingratum. et aut si numerositatem ferculorum concedas. vicium superfluitatis incurras. In diebus ergo ieiuniorum duo fercula cocta sufficiant. ut sicut ait beatus benedictus. qui non possunt ex uno. ex alio reficiantur. Tercium vero ex nascentibus terre seu ex alio aliquo quod crudum vesci possit. In ceteris vero diebus propter causam quam supra diximus. in hora prandii duo fercula cocta. In cena vero unum crudum seu coctum prudentie disponentis habere licebit. Preter hec autem sunt et alia pietatis fercula que ad prelatorum dispensationem

ptinent. Licet enī p̄latis p̄ter hec que concessa s̄. aut fr̄ib; generalit̄.
aut alicui de mensa sua aliq̄d ex condescensionis benignitate t̄nsmitt̄.
nec tam̄ eis iniustū uideri debet. q̄s fecit aliqua ɔsuetudo fortiores.
si min⁹ pati ualentib;. siue illi q̄ nimiū patiunt̄ laborē aliq̄tiens pieta
magistra puideat. Q̄d sit inuestitu notabile. VIII.
Vobis fr̄s d̄r. n̄ sit notabilis habit⁹ ur̄. nec affectetis uestibus
placere. s; moribus. Quatuor aut̄ s̄ in habitu religionis notabilia.
id ē uilitas ⁊ supfluitas. paucitas & p̄ciositas. In uilitate uana
gl̄a ⁊ simulatio. in p̄ciositate supbia. aut delectatio. In paucita
te intolerantia. seu desp̄atio. in supfluitate ū. amor s̄cli. n̄ amor celi.
amor palatii. n̄ amor paradysi notant̄. Ut tam̄ q̄ mediocritatis
mensura. & audiam⁹ ap̄lm dicentē. n̄ in ueste p̄ciosa. Et ieronimi
contra iouinianū monachum. grandis inq̄t exultatio ē anime.
cū paruo contentus fueris. mundū habere sub pedib;. & omnem
ei potentiā. epulas. libidines. ꝓpt̄ que diuicie c̄opant̄. uilibus
mutare cibis. & grossiori tunica c̄opensare. De diuersitate uestiū.
aduersis dūsa dicunt̄. Volunt enī q̄dā int̄ purpurā & saccū. int̄
sericū & ciliciū. linū ēē mediū. Nos aut̄ qui n̄ sumus de domo
regia. s; de eccl̄a. in medio lanā locam⁹. que n̄ asp̄itate nimia
queq̄m purget. nec multū recedit a suauitate linee uestis. Qui
enī mollib; uestib; uestiunt̄. in domib; regū s̄. in deserto ū n̄ uestis sua
uitas. s; asp̄itas queri debet. Vnde & beatus augustinus. fateor in
q̄t. de ueste p̄ciosa erubesc̄o. Et beat⁹ ieronim⁹. saccus inq̄t & ieiuni
um arma penitentie s̄. & remedia peccatoꝝ. s̄ quia inanis uent̄
& habitus luctuosus. ambitiosius d̄m dep̄cant̄. Sufficiant q̄ uni
cuiq; fr̄m n̄roꝝ due tunice. pellicia una. sup pelliciū. pelles si
ue palliū. cappa. femoralia. calige. pedules. & ꝓpt̄ laborē scapu
lare. Lectualia ū hui⁹modi erunt. Culcitra de foccis linea. capitale
linteū. auricularīū. cingulū. cultellū. pecten. acus. Fo... q̄ inocio
Labores manuū tuaꝝ quia manduc̄b. degunt rep̄hensio. VIII.
beat⁹ es ⁊ b̄n t̄ erit. Q̄d aut̄ erit illis. q̄ in labore hominū non s̄.
Ipsi n̄ flagellabunt̄ leuib; penis. s; torm̄tis grauiorib; cruciabun

tur: Q'd aūt dicā de his q̄ uagi ⁊ ociosi uacantes fabulis. ⁊ in un
dantes agmine uerboꝝ fr̄ib; labore manuū statutis horis īstantib;
subsannantes detrahunt. Numq'd labor labioꝝ ipsoꝝ opiet eos.
De his inordinate ⁊ n̄ sedm formā apostolicā ambulantib;. ad thes
salonicenses scribit apostolus dicens. Denunciam⁹ uob fr̄s ī nomine
dni ut subtrahatis uos ab omni fr̄e ambulante inordinate. ⁊ n̄ sedm
traditionē quā acceperunt a nob. ipsi eni scitis quē admodū opor
teat imitari nos. quō n̄ inquieti fuim⁹ int̄ uos. neq; gratis panē
manducauim⁹ ab aliquo. s; in labore ⁊ fatigatione. die ac nocte
laborantes. ut nos met ipsos darem⁹ uob formā ad imitandū nos.
Nam cū ēēm⁹ apud uos hoc denunciabam⁹ uob. q'd si quis n̄ uult
operari. n̄ manducet. Audiuim⁹ eni int̄ uos q̄sdā ambulare īquiete
nichil operantes. s; curiose agentes. His aūt qui huiusmodi sunt
denunciamus. Negligentia p̄latoꝝ t̄ inordinata corrūpi.

Possunt hec omia que sup̄ diximus ordinari. ordinata ser
uari. n̄ negligentia p̄latoꝝ p̄pediant. Si eni caput languidū fue
rit. erunt ⁊ cetera m̄bra debilia. Caput m̄bra secuntur. ⁊ discipli
magistrū. Tria aūt s̄ capita. scił corpis. congregationis. ⁊ mentis.
In singulis siqdē capitibus aures s̄ ⁊ oculi. Habet eni p̄latus ocu
los. quoslibet fr̄es discretos. q' q'd in subiectis uident denuntient.
Habet ⁊ ratio mentis oculos. actiuū scił ⁊ contēplatiuū. Oportet
aūt ne aliqndo istoꝝ p̄lati careant. i. cura familiari. ⁊ intelligē
tia spāli. quib; subiectis puideant. Debet ġ p̄latus sapiens esse.
⁊ n̄ negligens. Oculi sapientis aūt in capite ei. id ē in xp̄o.
ut se talē subiectis exhibeat qualē xp̄c se discipulis p̄buit
imitandū. ut cū ap̄lo dicere possit. imitatores mei estote sic
⁊ ego xp̄i. In trib; maxime p̄lati xp̄m imitari debent. quia in
loco x̄ s̄. i. dignitate. potestate. officio. Fuit eni xp̄c sacdos. rex
⁊ minister. Sacdos cū in ara crucis se ipm hostiam daret. Rex
cū a ligno regnaret. minist̄ cū petri pedib; aquā ministraret.
Sacdoti ġ dignitas. regi potestas. ministro cōpetit officium.
dignitati debetur reuerentia. potestati obedientia. officio cura.

Duo ex his p̄latis debent̄ tercium subiectis. reuerentia & obedientia p̄latis exhibenda ē a subiectis. cura ū subiectis inpendenda ē a p̄latis. Q̄d. nonne in his subiecti p̄latos imitari debent.
Non. Sicut uiderint p̄latos in dignitate humiles. in potestate mites. ī ammīstratiōe curę rei familiaris seruientes. sint ipsi humiles. mites. in iuncta officia benigne suscipientes. Sunt enī quidā q̄ p̄latorum occupationes accusant. ingressus & egressus eorū dāpnāt. causas eorum ignorāt. & si cognouint turbant̄. consiliis se ingerūt. cur. quomō. a quo sit factū querūt. Sic maria quę in silentio de[ ]beret ē. marthę detrahit. & q̄ uerba dn̄i audire consueuerat. uerbositati seruit. hęc ē falsa maria. Est enī falsa maria. & uera maria. uera martha. & falsa martha. Vera maria tacet. audit. lacrimat̄. falsa maria conqritur q̄d n̄ egrediat̄. q̄d exteriora non ordinet. q̄d secularib̄ n̄ admisceatur.
Vera maria enī ungento freqntat sepulchrum. ut ungat mortuū. & mit p̄cio boni op̄is. freqntat desiderio deuotionis. ungit uerbo consolationis. Falsa maria uendit. freqntat n̄ sepulchrū. s; forū. Timeo aūt ne cū redierit. cū fatuis uirginib̄ clausam inueniat ianuā. Vera martha conqrit̄ q̄d sola ministret. q̄d sollicitudine rei familiaris turbetur. q̄d cū sorore n̄ audiat uerbu dn̄i. s; q̄d dic̄ ei dn̄s. Martha. martha. sollicita es. & turbaris ergā plurima. Porro unū ē necessariū. Docet xp̄c q̄d sit necessariū. unū inqt. i. ut unū sit semp animus. ne frangat̄ aduersis. ne p̄sp̄is eleuet̄. Hinc & de anna dr̄. & uultus ei n̄ s̄ in diu̇sa mutati. Vultus in diu̇sa n̄ mutant̄. qn̄do mens post uirtutes ad uicia n̄ inclinat̄. Sic & p̄t motū aquę in piscinam
multi descendebāt. & un̄. Et psalmista. Vnam petii a dn̄o. hanc reqrā. Vnitas g̃ uitę. sanitas ē animę. Falsa ū martha q̄d sola ministret n̄ conqrit̄. s; solis extiorib̄ delectat̄. s; q̄a similis simile querit. uult tam̄ habē sociā falsam mariā. Quib̄ licet unū ēēt necessariū. unū tam̄ ē contrariū. quia cū unitatē seruare deberent. detractioni student. Tales p̄latorum dignitatē n̄ reuerent̄. nec po

sanabat̄

testatem timent. sed abutuntur lege claustri. et claustri statuta turbant.

Duodecim abusiones claustri diffiniuntur. quarum species ex vocabulis exprimuntur. ac propriis tractatibus singule explicantur. xi. cap.

DUODECIM Sunt autem abusiones claustri quibus tota religionis summa corrumpitur. id est prelatus negligens. disciplus inobediens. iuvenis ociosus. senex obstinatus. monachus et canonicus curialis. monachus et canonicus causidicus. habitus preciosus. cibus exquisitus. Rumor in claustro. lis in capitulo. dissolutio in choro. irreverentia iuxta altare. Immoremur quoque singulis. pauca de singulis disserentes.

SUNT quidam qui sciunt et possunt De diversitate prelatorum. et volunt preesse. quidam qui sciunt et possunt et nolunt. quidam qui nec sciunt nec possunt sed volunt. quidam qui nec sciunt. nec possunt nec volunt. Scire et posse. et velle caritatis est vel superbie. scire et posse et nolle. humilitatis est vel inercie. nec scire nec posse. sed velle. cupiditatis vel stulticie est. nec posse. nec scire. nec velle. discretionis et prudentie est. Qui enim sciunt et possunt et volunt preesse. si velint prodesse. caritatis est. alioquin superbie. Qui vero sciunt et possunt. sed nolunt. humilitatis est quod renuunt. inercie vero cum sciant si omnino resistunt. Qui autem nec sciunt nec possunt. sed volunt. cupiditatis esse videtur quod volunt. stulticie si velint quod nesciunt nec possunt. Illi quidem qui nec sciunt. nec possunt. nec volunt. prudenter agunt. Summa est enim discretio nolle quod non potes. providere quod nescis. Quatuor ex his que predix imus. id est stulticia. inercia. cupiditas. et superbia. negligentiam generant. reliqua vero quatuor. id est prudentia et discretio. humilitas. et caritas. et si nutrita non fuerint eliminant. Ad prudentiam siquidem pertinet consilium. ad discretionem iudicium. ad humilitatem custodia. ad caritatem diligentia. Consilium prudentie separat a bonis mala. iudicium discretionis eligit que meliora sunt. humilitas virtutum evitat dampnum. diligentia evitat periculum. In his negligentia locum non habet. Illos vero qui prudentie oculos stulticie caligine coopertos habent. qui ab exercitio boni operis. inertes torpent. qui per cupidi

tatem ad uoluptuosa distrahunt. & p superbiā humilib' n̄ condes
cendunt. illos dico negligentia possidet. & eoꝝ dissoluit acti
ones. P stulticiā intrat negligentia. p inerciā manet. cupidi
tatis desiderio pascit'. & p supbiā regnat. Audiat ǵ negligens
pastor: q̄d ś & diligenti pastori dicatur: Bonꝰ pastor inq̄t ani
mā suā ponit p ouib; suis. mercenarius ū fugit. Animā p ouib' po
nit. q̄ piculosū regiminis ascendens locū. clauso silentii ostio
claustraliū gregē in pace custodit. Animā ponit. q̄ solus inter
mundana picula exteriora negotia curans. necessaria querit.
Animā ponit. q̄ ad sustinenda iurgia rei familiaris solus exit.
q̄ int adulantiū & detrahentiū linguas medi' incedit. q̄ p
infirmis laborat. & laborantes pascit. consolat' pusillanimes.
& cū supbis increpando contendit. Talis pastor dic̄e potest.
cognosco meas. & cognoscunt me meę. Cognoscūt oues pastorē
quē sepe uident p̄sentē. quē subiectis familiaritas notū.
b̄nficientia reddit amicū. Oues ū pastor cognoscit. dū sub
iectoꝝ mores & actus diligent' adtendit. Vnde sc̄ptū ē. Consi
dera diligent' uultū pecoris tui. Vultū pecoris ↄsiderat. q̄ quid
singuli subiectoꝝ possunt n̄ ignorat. Qui p confessionē corda. p
circūspectionē opa. p exp̄imītū q̄d possint. p effectus q̄d uelint
ratio manifestat. Et uoc̄e inq̄t meā audiunt. Tres ś uoc̄e pas
toris. suauis scił. dulcis & alta. Suauis ad infirmū. ad morien
tem dulcis. ad surdū ptinet alta. Infirmat' aūt q̄ t̄ptat'. mo
rit' q̄ despat. surdus ē q̄ n̄ audit. Audiunt aūt. q̄ obediunt.
Audit' quandoq; enī infirmus suauē uoc̄e consolationis. despans
dulcedinē obsecrationis. surdus asptatē increpationis. Et se
cunt' me meę. Oues pastorē secunt'. Quē. Illū q̄ p̄cedit. Quo. Ad
uitā si diligens. ad mortē si negligens p̄cedat. Si enī cecus cecum
ducat. am bo in foueā cadunt. Quom̄ p̄cedit. Vita & doctrina.
Sic fiet unū ouile. & unus pastor: Pastor unus debet ēē in se. &
un' in grege. Vnus in se. ut q̄d docet uerb. impleat opē. Vt p i
racundiā n̄ mutet' a mansuetudine. n̄ eleuet' p spis. n̄ frangatur

aduersitate. sed ide̅ permaneat patientia perseuerante. Tenet autem pastor u-
nitatem cum grege. quando non diuidit a subiectis per preciosiorem habitum. uel
per delicatiorem cibum. dum fit unus per compassionem cum infirmis. per dispensa-
tionem cum delicatis. ut cum apostolo dicere possit. omnibus omnia factus sum.
ut omnes lucri facerem. Pastor uero negligens fugit. Sunt enim quidam
prelati. qui fugiunt quod perceperunt. Cum enim onera grauia et inportabi-
lia imponunt. et ea digito mouere nolunt. fugiunt quod perceperunt.
fugiunt cum se subtrahunt. fugiunt qui per alienas domos discurrunt.
Vagantes fugiunt qui que sua sunt querunt. fugiunt qui licet presentes
sint. cum negligentias uiderint. se sub silentio abscondunt. Fugi-
unt qui remoti a conuentu sub otio uiuunt. qui a communi consilio fra-
trum recedunt. qui praua agunt et reprehendi nolunt. Unde beatus
Gregorius dicit. Libet inquit ut dum licent etiam illicita faciunt. subditorum
nemo contra dicat. Et in eodem. Cunctis se estimat prelatus amplius
sapere. quibus se uidet amplius posse. Hoc amant uideri sapientes.
et esse potentes. hec causa fuit angelice et humane ruine. Ponam
inquit angelus sedem meam ad aquilonem. et homini dixit. Eritis sicut dii.
scientes bonum et malum. Timeatur quod prelatus quod meruit homo et angelus.
Angelus enim cum uellet potentior esse corruit. homo cum uideri

uellet sapientior desipuit. De prelato negligente: Primus abbas.

Sunt etiam tres species negligentiarum prelatorum. scilicet quidam uero.
si male uiuunt. et subiectos bene uiuere cogunt. quidam qui ma-
le uiuunt et subiectos male uiuere uolunt. Qui bene uiuunt. et
subiectos male uiuere permittunt. exemplo quidem precedunt. sed cum
corrigendo non increpant. errantes delinquunt. Licet enim bene ui-
uant. necesse tamen est ut de grege sibi commisso gregis domino rationem
reddant. Cur susceperunt curam gregis. et fugiunt pondus laboris.
Si nesciunt. cur susceperunt. Si sciunt. et peccare permittunt. cum
soli bene uiuere possent. cur mortem incurrunt. Tales prelati nu-
triunt filios heli. qui cum mulieribus que obseruabant ante ostium
tabernaculi dormiunt. qui uenientes in sylo sacrificare non permittunt.
sed antequam incendatur adeps. carnem crudam rapiunt. Quasi filii sunt

helý q̃ sub p̃latis bene uiuentib' dissolute uiuunt. q̃ cū mulierib' dormiūt. cū ul' hoc realit̃ agunt. ul' dū carnis desideriis se coniungunt. Illos q̃ ueniunt in sýlo ne sacificent impediunt. cum nouit̃ conu̇sos uerb̃ & exemplis ab exercicio bone opationis auertunt. Accendi ñ pmittunt adipē. quia extincto caritatis igne non infundunt bone actioni cordis dulcedinē. Crudā carnē ñ coctam querūt. qa tribulationis ignē fugientes paupertati & labori se subtrahunt. In camino ení paupertatis décoq̃ solent uicia carnis. Carnē crudā idcirco desiderant. ut qn̄do & quom̄ & qn̄tū uelint. s̃ coquant. Tales s̃ siqd́e q̃ morant̃ in claustro quasi in sýlo. qui nichil aliud faciunt. nisi qd́. & qm̄. & qn̄tū uolunt. Illi ū q̃ male uiuunt & subiectos bene uiuere cogunt. errantes reuocant. s; rectos & fortes occidunt. Reuocant uerb. occidunt exemplis. Religiosi uideri student. quia religiosos sub se habent. Glantur de eo₄ paciencia. ñ de sua. qd́ opari nolunt inpant. opant̃ ipi qd́ aliis opari licitū ñ putant. subiectos cogunt. Ipsi & a nemine cogi uolunt. De discipulo inobediente. ii. gō.

INOBEDIENTIE morbus. ex superbie tumore pcedens. sicut sanies ex uulnere. sic ex ulcere conteptus emanat. Morbus inobedientie languor ē anime. q̃ enī opari ñ uult & potest. uiuit. s; languet. Uiuit potestate. s; languet uoluntate. Hoc morbo primus homo languit. q̃ cū uiueret potestate. & sanus eēt uoluntate. bona bestiis terre p̃positus fuit. p inobedientie ū culpā sub positus etiā nunc muscis & pulicib; p̃postere fuit. Quando infirmitas carnis adunat̃ in tumorē. stingit qn̄doq; ut generet languorē. mens enī carnalis p tumorem superbie incurrit sepissime languorē inobedientie. Due aūt s̃ tumoris species. duri uidel' & mollis. duricia tumoris in carne est. obstinatio carnaliū in conu̇satione. Hoc aūt trib' modis mederi solet. emplastro scil'. ungento & ferro. i. exemplo boni opis. uerbo cōmonitionis. disciplina correptionis. Cū enī mens ñ emittit saniē p confessionē. ul' ex cōmonitione ñ pmittit emen-

dationem, restat ut fieri recipiat incisionem, id est correptionem discipline. Est autem tumor mollis cum mens inflata delectatur voluptuosis, dum sectatur otium, somnolentia torpescit. Ex his quoque languor anime nascitur quando duricia obstinationis pressa, ut mollitie voluptatis dissoluta mens superba nichil operatur. Assumit et inobedientia quandoque nomen obedientie, ut solo nomine glorietur. Sed quia obedientia multis modis dicitur, expedit ut sermo de ea habitus altius ordiatur. Imponitur enim nomen obedientie precepto, facto et loco, ut designet quod percipitur, monstrari quod agitur, nominet locum in quo quis moratur. De precepto enim dicitur: iniungit ei obedientiam; de facto, compleuit eam; de loco, apud illam moratur obedientiam, cum aliquam remotam seruat curiam. Prima est facilis, secunda est grauis, tercia ad utramque se habet. Leue est enim percipere, sed labor est implere. Locus vero aliquando placet, aliquando displicet. Placet quibusdam quia habundet nimis piscibus, placet quia habundet famulis et fabulis. Placet quia solus cuncta possidet, et sic fit ut vocetur obedientia cum non sit. Hanc obedientiam multi desiderant, ut extra obedientiam esse queant. Multis autem modis hec obedientia queri solet, id est auxilio, et consilio, et ingenio. Auxilio videlicet parentum, consilio fratrum, simulationis ingenio, ut quod minis parentum vel exhortationibus fratrum non potest obtinere, saltem similitudinis ingenio possit adipisci. Hec autem obedientia que conceditur alicui parentum exactione, seu fratrum seductoria exhortatione, vel etiam boni operis simulatoria ostensione, obedientie nomen habet, sed re caret. Ad hanc obedientiam aliis modis peruenitur, ut quod illis tribus precedentibus non potest, promissione muneris obtineatur. Sic adhuc cum petro symon magus moratur in ecclesia, moratur et saphira cum anania. Per petrum boni prelati, per symonem ananiam et saphiram mali subditi designantur. Voluit symon emere gratiam, isti obedientiam. Ananias et saphira absconderunt partem substantie, isti vero negotiis incumbunt ad requirenda pecunie. Hec est obedientia cum symonia. Est et alia species inobedientie, que tamen obedientia vocatur. De qua dicitur: quia obedisti voci uxoris tue plusquam mee, maledicta terra in opere tuo. Qua-

tuor s aut uoces. scil uxoris. mundi. diaboli et di. Vox uxo-
ris. uox carnis. uox aut carnis uoluptas. Vox mundi uanitas.
uox diaboli iniqtas. uox di bonitas. Uoci g uxoris obediunt.
q carnis suggestionib n contra dicut. et plus obtemprant uoci
uxoris qua uoci creatoris. Est aut uox creatoris ad subiectos.
de platis dicens. Que dicunt facite. que aut faciunt. facere
nolite. Vt puersis platis obedias innuit. q male opantib obedire
iussit. ut sic ingrediaris et egrediaris cu dauid sub saule. et
uendit honores. licet reprobu cu samuele. Inobedientes g et su-
pbos se ee testantur. q platis licet puersis n obediunt. et eos
n uenerant. Nec tam bonis obedias in malis. nec puersis con-
tra dicas in bonis. De ocio et labore. iii. abusionis gd.

Ocium stulticia. labor scientia generat. Est aut labor
et ocium interioris hominis. e labor et ociu exterioris. Labor i-
terioris. labor scientie. labor exterioris exercitiu opationis. Sci-
entie labor in tria diuidit. id e i labore discipline. i labore
exercitii. i labore doctrine. In puericia labor discipline. in
iuuentute exercitii. i senio doctrine. ut q nescit i puericia
discat. et q didicit i iuuentute ad usum ducat. qd ad usum
dux i senio doceat. Est et ali labor iterior scil cogitationis. et
meditationis. ut ad requiem pueniat otemplationis. ut si qd pro
luuione sub nube dubitationis lateat obscuru. fiat cogitatione
liqdu. meditatione liqdi. conteplatione liqdissimu. Cu enim
aliqd de celestib offert memoria miti. pri quasi confusu i cogi-
tatione cernit. postea u meditatione discernit. ad ultimu u
conteplatione dinoscit. Accendit g consideratione cogitatio.
inflamat discretione meditatio. illuminat cogitatione otemplatio.
Cu au mens ad osideranda celestia laborat. tc cogitatio occupa-
tione tepaliu impedit. meditatio oturbat ocio. Conteplatio
curiositate reuocat. et sic fit qndoq; ut omis ociosa uoluntas
torpescat. Cu g ho iterior iacet i lectulo uoluptatis. du somno
torpescit inercie. et somniis deludit curiositatis. conuocat

et hortatur exteriorem. ut aurem inclinet rumoribus. loquatur uana. mollibus induatur. mane comedat. gallus cene imminet lectionem. euntibus dormitum surgentes ad uigilias obuient fratres. uigilantibus illis dormiant. redeuntibus surgant. sed melius forsitan esset si nichil dicerent quam si subtractis sillabis aut dictionibus oscitando psalmos decantarent. Hec est tarditas ociosorum qui nichil operantur ad horam. sed semper comitantur moram. Isti sunt qui expectant cum asino nec ascendunt cum ysaac in montem. portantes paleas et stimulum que ad asinum pertinent. non ignem et gladium. que pertinent ad sacrificium. Ait enim abraham ad pueros suos. Expectate hic cum asino. ego et puer cum adorauerimus reuertemur ad uos. Pueri sunt pueriles animi. qui cum asino expectant. quia tarditatem semper amant. Duo dicuntur esse pueri ociosi uidelicet et tepidi. portantes stimulum carnis. et paleam leuitatis. Abraham uero qui interpretatur pater multarum gentium. id est animus genitor multarum cogitationum ascendit cum puero. id est cum corde puro. portans ignem et gladium in manibus. Per ignem caritatem. per gladium predicationis uerbum intelligimus. Portat quoque ignem et gladium in manibus. qui quod amat et quod predicat implet operibus. Ego inquit et puer reuertemur ad uos. Necesse est ut ambo redeant. id est uis rationis et puritas mentis. ut reuertantur ad agendam curam carnis non desideriis sed in necessariis. semper enim caro querit affluentiam cibi. libertatem ocii. necessaria uero impendenda sunt. non sunt subtrahenda. Sed ne uacet ocio diu impenditur cibus. sequuntur que conueniunt asino. uirga scilicet et onus. Virga correptionis. et onus laboris. Inter uirgam siquidem et onus. non est otio locus. Laboret quoque homo interior et exterior. ne dicatur eis. quid hic statis tota die ociosi. Tota die ociosi stant. qui omni tempore uite sue cessantes a bono opere in foro uane glorie torpentes perseuerant. Audiant tamen prelati causam ocii. Nemo inquiunt nos conduxit. Non episcopi. non presbiteri plebium. non abbates. non priores conuentuum. Quo enim conducerentur. Ad querendum forsitan honorem non ad laborem. ad curiam. non ad uineam. Ibi agitur de pondere pecunie. non de quantitate culpe. de examinatione argenti. non purgatione peccati. Sunt tamen boni qui operarios ad la-

borē ꝯducūt. uerbo enī docet. & exemplo ꝑcedūt. Ad hunc labo-
rem diūsi ueniūt. id ē pueri. iuuenes. senes. & diūsis tēporibus.
scil' uespę. mane. & meridie. Mane pueri. meridię iuuenes. uespe
senes. Mane maurus. meridie paulus. uespe gratianus. Hic
large accipim̄ iuuentutē. ut n̄ tantū adolescentiā. s; etiā matu-
ram cōp̄hendam̄ etatē. hęc ē ętas labori congrua. In hac etate
paulus uolens redimere temp̄. n̄ solū instabat contēplationi. s;
etiā labori. Sic etiā iacob cū rachel & lia reuitit̄ ad patriā. sic
marię & marthę ꝑcib̄ adiuuat̄ lazarus ad uitā. Cum rachel &
lya iacob reuitit̄. q̄ndo aliq̄s desiderio bene op̄andi gradiens. ac-
tiue & contēplatiue uitę sociat̄. Lazarus ū adiutus int̄p̄tatur.
q̄ tunc resuscitat̄. q̄ndo aliq̄s hinc bonis opib̄. hinc lacrimis. a mor-
te pecc̄i libatur. Nemo ḡ labore excusatur. n̄ pueri. n̄ iuuenes.
n̄ senes. sola tam̄ iuuentus portat pondus diei & estus. portat
matialit̄ pondus laboris. & estū solis. portat moralit̄ pondus car-
nee fragilitatis. sustinet estum libidinis. Labore ḡ manuum
adnichilat̄ pondus tēptationū. ocio multiplicat̄ temptatio. La-
bore caro affligit̄. ocio nutritur. Iuuenis aūt in ocio quasi iuuen-
cus sine iugo. qui dū n̄ tenet̄ obedientię uinculo. in equalitate
fraternę societatis. q̄si bos lasciuiens discurrit ꝑ desidia ꝓpę uolūtatī.

Inter diuisiones scīi huiꝰ sola maior. De sene obstinato. iiii. a. ḡ.
ē senis obstinatio. q̄ morti ꝓxim̄. mortis aduentū n̄ abhorret. q̄
quasi ad ostiū mundi positus foras spectat. nec tam̄ uitę p̄sen-
tis adtendit egressum. nec ingressū futurę considerat. Audit
nuncios mortis. & credere n̄ uult eis. Tres s̄ enī nuntii mortis.
casus. infirmitas. & senectus. Casus dubia. infirmitas grauia.
senectus certa nuntiat. Casus mortē nunciat latentem. infir-
mitas apparentē. senectus p̄sentē. Ex incertitudine mortis ti-
mor. ex infirmitatis grauitate dolor. ex certitudine senectutis.
n̄ obstinatio s; humilitas. & afflictio seq̄ deberet. s; forsitan fu-
niculus triplex quo ligat̄ senex difficile rumpit̄. Triplex funi-
culus ē praue ꝯsuetudinis usus. q̄ ex trib̄ conficit̄. q̄ndo medi-

tatio sermoni. sermo opationi ab ocio cōplicat. Ubi enim apuertia in mente senis. p cogitationem semitā fecerit uoluptas. in sermone uanitas. in ope puersitas. qd aliud agit. nisi qd in consuetudinē qsi in funē hec tria torquentur. Est aut laqueus in fune. dulcedo temporalis in consuetudine. circūdatio funis inpedimenta s carnis. Dulcedine g decipimur. consuetudine ligamur. Ille aut laqueū euaserat & funiculū rupat. q dicebat. Anima mea erepta ē de laqueo uenantiū. laqus contritus ē & nos libati sum. Absalon u crinib inherens qrcui. duriciā significat cuilibet obstinati. Qui dū patris exercitū fugeret. contigit ut condense qrcui crinib inhereret. Absalon pax patris interptat. quia pat licet eū psequente paciebat. n pax filii. q patrē nolebat pati. Quercus intior durior. exteri u fragilior ee cōpbat. Cui absalon suspensus inheret. quia interi obstinatione mentis. exteri u fragilitatē carnis comitat. Crinib inherens suspendit. quia supfluitatis amore detinet. Mulus aut cui insederat ptransit. s ipē qrcui suspensus inhesit. quia luxuria & dolus cui semp studuerat piit. s pena pecci remansit. Tribus lanceis. id ē auaricia. luxuria. & supbia. cor ei pforat. unde & usq: in hodiernū diē aceruus magnus lapidū sup eū picitur. quia peccōr siue suppliciōr multitudine in eternū grauat. Nec mirū si magnus aceruus lapidū sup eū congestus fuerit. qui p obstinationē usq: in finē cor inpenitens gessit. Sunt etiā tres species obstinatōr. pma scil eōr q ex correptione pficiunt. scdā eōr q ex cōmonitione detiores fiunt. tcia eōr q emdationē pmittunt. s n faciunt. Ex correptione manasses factus ē melior. nabal ex cōmonitione deterior. pharao ex afflictione durior. Manasses in carcere positus catenis & cōpedib astrictus dm cognouit. quē pri liber cognoscere noluit. Tales q dā claustrales q quādiu sui iuris s. puerse uiuunt. dū u in claustro quasi in carcē tenent astricti catenis. obedientie scil & timoris. Ubi etiā compedes addunt. quia uagari ut egredi foras n pmittunt. fit qndoq: ut dm quē pri despexe-

rant. correpti diligant: & q̄ fecerant de libertate seruitutē. faciāt
de necessitate uirtutē. Quos ḡ puersos ipa fecerat: deuotos red
dit p correctionē aliena potestas. Nabal ū designat quosdā doc
tores. q̄ ex cōmonitione subditorū fiunt deteriores. q̄ pueris dauid
cibū negant: quia pure uiuere uolentib; uerbū dī n̄ ppinant.
Tonsorib; ū suis conuiuiū parant: quia uacantes ocio adulantiū
confabulationes amant. Accusat nabal dd̄ & dic̄. Hodie increue
rūt serui. q̄ fugiūt dn̄os suos. Peruersi siqdē plati dolent cū
uident numerū religiosorū multiplicari: timent cū uident
dd̄. i. bonos subditos ungi in regē. & saul deici. i. puersos platos
honore plationis puari. S; quare timent: Ne & ipi puenient
honorib;: ne loco eorū restituat aliqs melior: Et indicauit
abigail nabal omīa uerba que audierat a dauid. & emortu
um ē cor ei intrinsecus: & factus ē quasi lapis. Boni siqdē sub
diti puersos magistros de negligentia cōmonent: s; ex cōmonitio
ne qn̄doq; deteriores fieri solent. Et emortuū ē cor nabal. & fac
tus ē q̄si lapis: cū aliqs morte ppetua induratur in peccis. Post
mortē nabal abigail regina constituitur: qa q̄ sub puerso magis
tro bene uixerit: eici ad regimen animarū sublimari meretur:
ut cū dd̄ obtineat regnū. cū xpo regnet in etnū. Misit enim
dd̄ nuncios ad abigail: ipā aūt secuta ē eos. Nuncios dauid
abigail sequitur: dū quib; fideles ecclē doctores uita & morib;
imitatur. S; & qnq; puelle pedisseq; cū abigail gradiuntur: dū p
inmunditiā incontinentie cuilib; iusto seruientes obsecuntur.
Pharao ū q̄ ppl'm dī dimittere pmisit. nec tamē dimisit: illos
significat q̄ uite melioris emdationē pmittunt. nec culpā di
mittunt. nec tn̄ in spū columbino contionē. s; in uoce coruina
dilationē querūt: quorū terra diuersis plagis affligitur nec e
mollitur. s; ex consuetudine peccandi mag̃ ac mag̃ induratur.
Tunc enī dn̄s aquas in sanguinē conuertit: cū de rerū causis
aliqs carnaliter sentit. Terra pducit ranas: cū in aliquo garri
enti dn̄atur uana loqcitas. Sinomia siqdē & cinifes. s. inpor

tumi mentis impetus. & canini mores. Mors pecoꝝ. mortē designat
cogitationū que pecoribꝰ assimilari solent. qn̄ rationabili i̇ntellec
tu carent. sic & enī homo cōpat ē iumītis i̇sipientibꝰ. ⁊ simil' fact' ē
illis. Sexta plaga ē. cū tument odio & ebulliunt ira. Plaga si
grandinis infructibꝰ. iniquitatē manifestam designat i̇ opibus.
Plaga locuste instabilitas ē anime. que ore ledit cū detrahit.
dat saltus. dū ad carnales se extendit affectus. Plaga siq̄dē te
nebraꝝ. cecitatē designat animaꝝ que palpabiles ē cōpbantur.
dū puersa que mens cogitat ope ppetratur: hoc enī palpabile
ē. qd manu tangi potest. Nota qd inter plagā grādinis ⁊ plagā
tenebraꝝ. media ponit' plaga locustaꝝ. Ab iniq̄tate & enī que
designat' p grandinē. fit quasi saltus locustaꝝ ad et'ne dāpna
tionis cecitatē. Nouissima plaga ē mors pmogenitoꝝ. Primoge
nita siq̄dē mentis. moralit' s uoluntas & intentio cuiuslibet opan
tis. Illū enī uoluntas & intentio corrūpunt'. quasi pmogenita
egyptioꝝ morte pereunt'. His g̊ plagis affligit' obstinatio
senis. q̄ carnalibꝰ delectat'. Loquacitate gaudet. inportunus
& grauis ē omībꝰ. more pecoꝝ pnus ad uicia. iracundia tumens.
ad iniurias manifestus. ad omnia mobilis. luce ueritatis ca
rens. & ideo se ipm̄ palpans. De monacho ⁊ canonico curiali. V.

Quoniam de curiali monacho pauca dicturi sumus. no
tandū fateor ut de canonico seu conuerso eadē sentiam. Licet
enī diuisus sit habitus. idē tn̄ debet ēē religionis effectus. ut
n̄ affectent uestibꝰ placere. s; moribꝰ. Cum g̊ dicit' monachū cu
rialis. ex adiuncto designat' aliq̄d leuitatis. Qui enī secularium ho
minū consortia diligunt. q̄ se consiliis pncipū libent' ingerunt.
q̄ secretoꝝ conscii fiunt. & internuncii. curiales possunt appellari.
Consilia puersa pncipū si ea scias & int' nunci' fias. timeo ne con
sentias. Ordo claustri. & ordo curie diuisus ē. Ibi sedes in insi
diis cū diuitibꝰ i̇ occultis ut i̇nficias i̇ nocte. hic audis n̄ sedi
cū concilio uanitatis. ⁊ cū i̇niq̄ gerentibꝰ n̄ introibo. Ibi i̇sidiaris
ut rapias paupē. rape paupē dū attrahas eū. hic dicis. odiui ec

eclam malignantiu. & cu impiis n sedebo. Ibi paupum res uiolenter
auferuntr. hic paupib sponte offeruntr. Ibi laudatr peccator in
desideriis aie sue. & iniqs bndicitr. hic au bndr iusto. Si uis q ee
monachus curialis. laudas qd n debes. defendis qd n expedit.
opais qd n licet. loqueris que n decent. Hue s tn curie pncipu
sctariu quoda q ecclam construunt. & qruda q destruunt. Ad
utraq necessari e religiosor accessus. carnaliu u monachor inuti
lis & piculosus. Hec curia dd. illa u absalon. In utraq necessari
um e consiliu chusi. Ego achitofel consiliariu dd quandoq
fuisse. s tam ab eo recessisse. & cu absalon remansisse. Locus e
forsitan ut ad quisit de adducto loquam exemplo. Hue eni s cu
rie dd. & absalon. In utraq pualuit consiliu chusi. n osiliu achi
tofel. Chusi silentiu. achitofel ruina fris interpretatr. Vir linguos
n dirigetr in terra. uiru iniustu capient mala in interitu. Si aut di
ligis dies uidere bonos. phibe lingua tua a malo & labia tua ne
loqntr dolu. hoc e osiliu chusi. illud achitofel. Lingua eni q se
det in ludo facile labitr. & in illa ruina frm. In silentio u pax nu
tritr. seruatr dd ne moriatr. Erat aut chusi ut scptu e amic dd.
S quom amabat eu. Obmutui inqt dd. & humiliat sum. & si
lui a bonis. sic eni fructu silentii iustus amat. ut e aqbda bonis
sileat. sic amat osiliu chusi. ut ponat silentiu ori suo custodia.
du n loqtr n plicentia. Cantat dd psalmu p uerb chusi. Verba si
lentii. uerba chusi. Verba silentii. uerba misterii. Tria s silentia. si
lentiu oris. tnqllitas mentis. uelamen misterii. Verba pmi silen
tii discerta. uba tercii. manifestatio misterii. Historia nosti. nota
misteriu. assigna moralitate. Psequebatr absalon dd. iudas
xpm. appetitus carnis animu. Estuabat absalon amore regna
di. Hec e radix omium malor cupiditas. ipa e caput ex quo
pendet uicior cesaries. Hec e cesaries qua nutriebat absalon. &
grauabat eu. & n n semel in anno tondebat. & tunc crines suos
ponderabat ducentis siclis pondere publico. Absalon pax pats
interpretatr. ipe e & iudas. Audi pace patris. Qui mecu inqt in

tingit manū in parapside. hic me traditurus ē. Audi pacē filii. Quē-
cūq; osculatus fuero. ipē ē tenete eū. Osculo pacē pmittit. & afflu
git. Comā nutrebat. S; quoniā fur erat & loculos habebat. & semel
in anno tonsus ē. qn̄ semel. xxx. argenteos retulit & ī tēplo piecit.
Crines. cc. siclis ponderabat. q̄ numerus ē inmundoꝝ. q̄a peniten
tia duct⁹ ait. peccaui tradens sanguinē iustū. Si sciret pondus
in iusticiā. i. p̄ciū sanguinis. n̄ ad laqueū curreret. s; ad crucē dn̄i
humilis spēraret. Ponderauit aūt pondere publico. n̄ pondere
sc̄uarii. posuit enī talentū plumbi sup̄ q̄d sedet diabolus. non
leue pondus misericordię cui d̄s supposuit manū suā. posuit pond⁹
desperationis n̄ mię. Hoc pond⁹ apud se habebat. illo carebat. &
ideo forsitan q̄a misereri noluit. mię ueniā q̄rere dubitauit.
Audi pond⁹ sc̄uarii. peccaui. delictū meū c̄gnitū t̄ feci. 7 iniusticiā
meā n̄ abscōdi. Dixi c̄fitebor adūsū me īiusticiā meā dn̄o. 7 tu remi
sisti impietatē pecc̄i mei. Iustū pond⁹ habundans miā. delictū
suū c̄gnitū fac̄. c̄fitet̄ iniusticiā. & quo plus peccātū detegit̄ ab eo.
tanto plus tegit̄ a d̄o. Audi pond⁹ publicū. pond⁹ kaim. Ait enī
maior ē iniq̄tas mea. quā ut ueniā merear. Plus suā maliciā
quā dī miām ponderauit. S; & appetit⁹ carnis cesariē nutrit. q̄a
cogitationū sup̄fluitatē pducit. Quę cesaries grauat mentē.
dū deprimit t̄rena inhabitatio sensum multa cogitantē. Qui
tonsus semel in anno. cc. siclis c̄nes ponderat. qn̄ in omni spacio
uitę suę cupiditatib⁹ s̄cli semel renuntiat. & hoc in fine. Tunc
enī ab his quę possidet spoliat̄. qn̄ successione mortis ultime
a t̄renis sepat̄. Ponderat aūt plus t̄rā qm̄ cęlū. plus enī amat
ēē in domo lutea. qm̄ in n̄ manu facta quę ē in celis. in t̄nsi
toria. qm̄ in et̄na. & hęc pondere publico. n̄ pondere sc̄uarii.
Audi pondus sc̄uarii pond⁹ pauli. Cupio inq̄t dissolui. & esse
cū xp̄o. Audi pond⁹ publicū. Ve habitantib⁹ in t̄ra. n̄ illis qui
corpe habitant. s; q̄ corde amant. Amet ḡ monachus siue
clericus curialis c̄siliū chusi. i. silentiū claustri. respuat aūt
c̄siliū achitofel. ut n̄ amet negotia p̄ncipū. nec seculariū uagus

quierat accessum. **De monacho et canonico causidico. vi. abusio.**

Contingere quandoque solet ut monachi qui curias frequentant causas audiant. iudicia perquirant. et si aliquando proprie cause necessitates occurrant. ad curiam securiores recurrant. Nec tantum suas sed etiam alienas defendunt causas. hoc amant. hoc frequentant. Amant decreta conciliorum. non secreta misteriorum. Decreta non psalmos ruminant. fiunt oratores in causis. et rethorices utuntur coloribus. laudari appetunt. quia pro multis loquuntur. sed monachus multum loquens. multis displicet. Coniugia copulant illicita. licita quandoque dissoluunt. quorum non norunt patres atavos nominant. consanguinitatis ordinem narrant. hunc ex illo descendisse confirmant. de incertis iudicant. testantur sepissime quod ignorant. Si vero aliquotiens illicita conubia coniungunt communem utilitatem pretendunt. ecclesiarum quietem promittunt. pacem populi. patrie salutem. Si vero res sic ad effectum pervenire non valeat. monachus causidicus iter parat. ut quod alibi fieri non potuit. rome fiat. Pro principe qui seculari alpium frigus. italie calorem patitur. qui pro magistro spirituali multo leviora forsitan non pateretur. Oneratus cartulis. auctoritatibus fultus revertitur. ponit diem cause. personas inducit. qui si velit parati sunt iurare quod est. et si velit iterum iurent. quod non est. Hec principum negotia. Audi consilium iohannis baptiste. in consimili causa. Non licet inquit tibi habere uxorem fratris tui. Quid est quod dicam. Nonne magis amat monachus causidicus esse desimul discumbentibus cum herode. quam in vinculis et carcere teneri cum iohanne. in quo convivio licet non videat caput iohannis. videt tamen que effuso sanguine acquiruntur. vaccam vidue. porcum pauperis. In carcere principis pauper moritur. et tamen de substantia pauperis comedens monachus principi blanditur. Sed et ego qui karissime quandoque cum herode in convivio moraliter discumbo. saltantem puellam considero. caput iohannis truncatum in disco conspicio. Herodes siquidem pellis gloria interpretatur. Omnis enim gloria filiarum syon ab intus. gloria vero filiarum seculi deforis est. In convivio qui cum herode sedeo. dum in delectatione viciorum vane glorie favorem quero. saltantem conspicio filiam herodiadis. dum michi placet

uanitas curiositatis. Hec s̄ illa duo que auferunt caput iohis. ua
nitas scil. & curiositas. Johs gra dni interptatr. Sed ui rei grę ds cap
est. Caput quasi a corpe separatur. qn aliquis n̄ do. s; s asscribit bonu
qd opatur. Tales apud dm gram n̄ inueniunt. qa nec qrunt. Supbi
apud homines. apud dm humiles gram qrunt. Vnde & paulus.
Gra di sum id qd su. & gra di in me uacua n̄ fuit. Audit mona
chus causidicus paulu dicente. ne repetas. audit & determinat.
Ne repetas inqt cu litigioso. n̄ cu molestia psequeris. 7 tn si qd ei au
ferat. subire sententia & iudiciu n̄ recusat. periculu piurii cu ul
aliqs p se ipo ul p alio iuret n̄ euitat. Inde conqrit apls qd frau
de pati nolumus. qd iudicis ostendimus. qd ira succensi nos met ip
sos uindicamus dicens. Non uos met ipsos uindicantes kmi. s; date
locu ire. Pro dolor ubi uera religio. Ubi pfectionis integtas. ubi
karitatis inuenitur fundamentu. Forsitan in claustralib q se ipsos
iudicantes cottidie accusant. summi iudicis sententia formidat.
dicentes. Non intres in iudiciu cu seruo tuo dne. qa n̄ iustificabitur
in conspectu tuo omis uiuens. Scrutantur eni claustrales iudicia dni
uera. n̄ sclaria. lege dni custodiunt uiuendo. meditando. aman
do. Viuendo puritas conscientie. meditando plenitudo scientie.
amando caritatis pfectio solet adipisci. Habet eni lex clau
stralium iudices & testes. atq; consiliarios suos. In lege eni dni duo
testes s. uita 7 conscientia. duo iudices. meditatio & scientia. duo
consiliarii. amor di & amor pximi. bonus testis. 7 bona uita. Cora
do testis e conscientia. cora hominib uita. Concordant au in iu
dicio scientia & meditatio. du qd sit. aut qd di diligenti consi
deratione puidetur. Tota u iusticia pdicte legis. pendet ex duo
bus pcedentib consiliariis. Ex his duobus mandatis. pendet to
ta lex & pphe. Si qd g in hoc sclo pfectionis e. in claustralib repperi
ri potest. nec tn pot seruari pfectionis integtas. n̄ diligatur
paupertas. Qui eni diuitiis habundant. si cor apponant gra
uantur curis. implicantur negotiis. De habitu pcioso. vii. c.
IN VIVENDO docet apls qualis ee debeat religionis habitus.

Ait enī. Non ī ueste p̄ciosa. Qui molliciei mulierū p̄ciosiorē uestē de-
negat. putas ne monacho p̄ciosiorē habitū concedat. Plus amat
sponsus sponsę castitatē. quā p̄ciosam uestem. plus simplicitatē q̄m
tortū crinē. Sic īmortalis sponsus. plus amat interiorē habitū q̄m
exteriorē. Molles mollia q̄runt. plati p̄ciosa. delicati speciosa. Exteri-
or enī supfluitas. animi nunciat uanitatē. Iuxta regulā q̄d ui-
li occurrerit. n̄ q̄d cari fuerit emendū puto. ut sit diu̇sitas inter
indumentū palatii & monasterii. Qui enī mollib; uestiunt̄. ī domib;
regū s̄. Loquar q̄litscumq; canonic' de monachis. s; q̄d dici debeat de
quibdā n̄ri ordinis canonicis. & mens & facies uehementer erubescunt.
Lectuli & enī eo4 culcitris fulciunt̄ plumeis. & linteis & lodicibus.
accurate parant̄. cattinis opiunt̄ coopertoriis. q's si forte uideres
lectulū sponsę quę sponsum desideret forsitan estimares. Cappa
canonici & cuculla monachi n̄ differt a pallio militis. s; ut ait
quidā sapiens. miles & monachus ex eodē panno parciunt̄ s̄
cuculla & clamidē. Non multū differt habit' canonici regularis
& secularis. s; si forte regularē uideas. archidiaconū. ut ep̄m te
uidisse ostendis. S; si forsitan dicis delicatis delicata conueniunt.
ex regula testimoniū p̄ferens. Ait enī beat' augustin'. Si enī q̄
ueniunt ex morib; delicatiorib; ad monasteriū aliq̄d alimento4
uestimento4 dat̄. cogitare debent quib; n̄ dat̄. q̄ntū de sua seculari
uita illi ad istā descenderint. Consentim' auctoritati ut det̄ de-
licato q̄d sufficiat n̄e deficiat. n̄ q̄ supfluat. Audi & tu karissime beatum
augustinū. Non contingat inq̄t detestanda p̄uersitas ut ī mona-
sterio ū q̄ntū possunt fiunt diuites laboriosi. fiant paupes
delicati. Mentior si n̄ uidi quosdā quo4 paupertas talis erat q̄n
foris erant. q̄d nec ipā necessaria poterant inuenire. erigentes
ceruicē noluerunt sociari eis ad quos foris accedere n̄ aude-
bant. s; egressi de paupe ecc̄la circumierunt ditiores ut ibidem
reciperent̄. & q̄ semp ueteres pannos aut uiles habere consueuerant.
nunc semp nouos aut p̄ciosos contendant. & q̄ an̄ conu̇sionē lectu-
lū p̄p̄ū nusquā habebāt. nunc si forte uoluntas eis fuerit

eundi acubili. ornamẽta lectuli secũ portant. Timeo aũt ne ĩhuiusmodi lectulis uideant̃ somnia uanitatis. ne ineisdẽ paciat̃ animꝰ illusionẽ carnis. Sic enĩ inextriori lectulo q̃ fluxe mentis dũ dilectus querit̃ ñ inuenit̃. In hoc lectulo iacet paraliticꝰ omni cõpage mẽbrorũ dissolutꝰ. i. animꝰ ĩomni actione dissipatꝰ. In lectulo iacob adcaput ponit̃ lapis ñ pluma leuitatis. que uento supbie a-d aq̃lonẽ rapit̃ cũ dr̃: Ponã sedẽ meã ad aq̃lonẽ. & ero similis altissimo. Iacob initinere subcapite lapidẽ posuit & dormiuit. scalã uidit. anglos ascendentes & descẽdentes. & dñm innixũ scale. Initinere dormit q̃ intransitu p̃sentis uite oculos quos ad cõcupiscentiã apuerat. abappeticione sclariũ claudit. Vidit anglos quãto desiderio sup se dõ inherãt. quãto caritatis affectu nob infirmis cõdescẽdãt. Videt ẽ dñm innixũ scale. ut uideat si ẽ intelligens aut req̃rens dñm. Hec mirũ si hoc uideat q̃ caput inlapide posuit. i. mẽtẽ inxp̃o. Audistis de lecto. audite de uestimẽto. Et induit ĩq̃t eũ mat̃ sua uestibꝰ esau ualde bonis quas ap̃ se habebat. forsitan cũ audis q̃d induit eũ mater sua uestibꝰ ualde bonis. similit̃ p̃ciosis uestiri queris. dũ legis tunicã ioseph fuisse talarẽ. conaris ẽ tu habere longiorem. An nescis ut ait ap̃ls. quia omĩa infigura cõtingebãt illis. An ignoras q̃a in iacob flagrantia uestimẽtorũ famã designat ũtutũ. inioseph tunica talaris p̃seuerantiã longanimitatis. Hec s̃ q̃ uestes quas ap̃ se habebat rebecca. ẽ q̃bꝰ induit iacob cũ apatre bndiceret̃. quia paciencia p̃seuerans custos ẽ ũtutũ. ut ĩ fine q̃libet bndictione p̃fruatur. Int̃ illos ẽ q̃ tunicis induunt̃ uoluptas pede posuit. ñ q̃d camisiis utant̃. s; q̃dã delicato panno. que uulgo saia uocant̃. In ostensione q̃ lanee uestis asp̃itatẽ cõuersionis ostendunt. s; indelectatione delicati panni suauitatẽ ẽ molliciẽ querũt. Vidi ẽ ego ñ fallor monachũ camisia indutũ. iocantẽ & dicẽtẽ. Melior ẽ stamminia quã camisia. Tunica ũ uestiri magna est difficultas. S; forsitan dicis. infirmꝰ erat huiusmodi. immo sanꝰ ẽ

pingui residens equo. habundans reb. et curias frequentans. q tam ante conuersionis habitu pedes ire consueuerat. nec semp lineis induebat. et ido hec abusio n tm claustri. s; et abusio seli potest.

Non negat religio qd re- **De cibo exquisito. viii. g.** appellari. quirit necessitas nature. phibet tn qd appetit supfluitas gule. Causari enim solent qda seclares qd tot diuisis 7 ta delicatis cibis utant. qd ta magno labore cibus efficit. 7 tam cito glutit. Nec min forsitan causari debent qda religiosi. qa delicatiores dici possunt. Cu g legas deliqsse ionathan in gustu mellis. esau in edulio lentis. sodomitas in saturitate panis. putasne sine piculo ee tot carniu ferculis. tot piscium generib. tot frixuraz diuersitatib delectari. Nonne sic differt palatiu a refectorio. sic egyptus a deserto. Si g in deserto sum. mirandu n e si olla carniu suspiram. Ollas carniu suspirat. que carnis desideriu teptat. Isti aut quare suspirent. q ollas carniu semp habent. Adhuc esce inqt eoz erant in ore ipsoz. 7 ira di ascend sup eos. Esca enim uentri 7 uent escis. ds au et hunc 7 hanc destruet. Occidit enim pingues eoz et electos eoz impediuit. et quoz ds uent e. et gla eoz in confusione erit. P similitudine sepe scptura loqtur. ut qd in re aliqua discerni n potest. i consimili discernat. P similitudine do uent copatur cu dr quoz ds uent e. et gla eoz in confusione erit. Solent diis tepla construi. altaria erigi. ministri ad seruiendu ordinari. immolari pecudes. thura concremari. Ps sid de uent. teplu e coqna. altare mensa. ministri coci. immolate pecudes cocte carnes. fum incensoz. odor sapoz. Hec in ierlm n construunt. s; in babylone. quoz ds uent e. et gla eoz i confusione eoz. Ipe e princeps cocoz qui muros ierlm destruxit. qui transtulit uasa domus dni in domo regis babilonii. et fec uasa templi. uasa palatii. et ut ueri dica uasa mense diuine. fec uasa coqne. Ait enim apts. Templu enim di scm e. qd estis uos. In hoc templo uasa s corda. que tunc s uasa tepli dni. cu plena u-

uirtutibus placent diuine uoluntati. fiunt autem uasa palatii. qui placere desiderant cuilibet humane potestati. fiunt et uasa coquine. dum cor quod prius sobrietati seruierat. postea seruit gule. Unde ieremias. Qui nutriebantur inquit in croceis. amplexati sunt stercora. Croceus moriente nascitur. et colorat et saporat. In croceis qui nutriuntur. qui in initio conuersionis sue intus deuotionis sapore reficiuntur. exterius uero boni operis exemplo colorantur. Sed hii qui sic in croceis nutriuntur amplexantur stercora. dum post sobrietatis et continentie uitam. reuocat eos uentris cura. Et fit quandoque ut qui in domo sua ante conuersionem sobrie uixerant. post modum in monasterio gulosi fiant. Placatur deus uentris diuersorum hostiis ferculorum. inclinat aurem rumoribus. excitatur saporum generibus. demulcetur confabulatione non oratione. ocio gratulatur. somnolentia delectatur. Per similitudinem qui deo uentris assimilatur. dum ei tanta deuotione per omnia seruiatur. Habet itaque monachos. canonicos et conuersos qui ei obnoxii seruiunt. eos uidelicet qui sub ocio in ecclesia dei remisse uiuunt. qui non querunt secretas orationes. sed fabulosas ociosorum confessiones. inter quos non audiunt singultus et suspiria compuncte mentis. sed risus et cachinationes. et ructus ingurgitati uentris. Miserabilior inter alias est abusiones hec abusio. ut delicatius in ecclesia quam in domo propria uixisse conuincaris. et dicatur de te. Pauit sterilem que non parit. et uidue bene non fecit. Sterilis que non parit caro est. que iuxta uerbum domini non prodest quicquam. Vidue uero. id est anime que sponso uiduata celesti. bene non facit. que inutilis carnis concupiscentiis desertum. et anime curam in excolendis uirtutibus non attendit.

De rumore in claustro. viii. c.

Norunt aliqui quod affluentiam ciborum comitari solet inundatio uerborum. Norunt etiam multi quod saturitatem uentris sequitur leuitas operis et uanitas mentis. Scriptum est enim. Sedit populus manducare et bibere. et surrexerunt ludere. Ludere inquit non legere. Sunt enim qui post delicatos cibos diuersa fercula cum in claustro sedeant. non lectioni et silentio. sed rumoribus et curiositati uacant. qui locum et tempus loquendi et tacendi nusquam et numquam seruant. sed

instabiles et ociosi. nunc hos nunc illos ad colloquium uocant. Pone domine custodiam ori meo et ostium circumstantie labiis meis. Ostium dixit. non murum. Si enim murus poneretur. loquendi licentia omnino negari uideretur. Sed ostium ponitur. quod tempore et loco et clauditur. et aperitur. Est tempus et locus tacendi et loquendi. Aperitur itaque ostium in claustro. hora constituta lectioni. in capitulo confessioni. in ecclesia orationi. Clauditur item in claustro confabulationi. in capitulo excusationi. in ecclesia uane modulationi. Hoc ostium clauditur sepius fratribus nouitiis. conuersis. tepidis et peruersis. Aperitur tamen eisdem quandoque propter necessitatem corporis. uel ad doctrinam ordinis. seu ad edificationem mentis. et potest hoc ostium appellari licentia loquendi. que aperitur aut clauditur. cum datur aut negatur. Per hoc ostium sepe introeunt qui ostium mentis frangunt. fascinatio enim nugacitatis seducit cor. Cauendum est ne hoc ostium pateat uento uenienti a regione deserti. ne domus quatuor angulis concussa subuertatur. et filii iob oppressi moriantur. Deserti regio. est demonum seu peruersorum fratrum a deo derelicta multitudo. a quibus uentus ueniens id est grauis temptatio irruit. que a tranquillitate conscientiam subuertit. Domus uero mentis que quatuor angulis id est prudentia. temperantia. fortitudine. et iusticia construitur. quandoque uento temptationis. seu turbine uerborum quassata turbatur. Sepe enim per ignorantiam prudentia. per delectationem temperantia. fortitudo per timorem. iusticia per amorem franguntur. quibus quasi satis. uirtutes animi scilicet sapientia intellectus. consilium fortitudo. scientia pietas. et timor opprimuntur. que tunc moriuntur quando a suis contrariis feriuntur. Obruitur enim sapientia per stulticiam. intellectus per hebitudinem. consilium per precipitationem. fortitudo per timorem. scientia per ignorantiam. pietas per duriciam. timor per superbiam. Sed ab hac ruina puer euadit. qui beato iob nunciet. id est discretio mentis. que cum animo agat. ut quod perdere cepat. penitendo conseruet. Hii sunt rumores claustralium. ad quos non pertinent bella principum secularium. sed pugne temptationum. Delectare ~ kme his rumoribus non exterioribus. Veneiat et alius nuntius ad beatum iob qui diceret. Chaldei fecerunt tres turmas et inuaserunt camelos et tule-

runt eos. nec n̄ & pueros ꝑcusserut gladio. & effugi ego solus ut
nuntiarē t. Chaldei feroces. i. demones. cameli. bonas terrenoꝝ dis
pensationes. pueri custodes sollicitas circūspectiones. nunti⁹ q̄ eua
dit discretionē designat animi. Camelus partim mundū animal.
quia ruminat. partī inmundū q̄a ungulā n̄ diuidat. bonas ter
renoꝝ dispensationes dicit. quas diabolus m̄ torpenti. m̄ ꝑcipita
ta. actione ferit m̄ pigra ul' inmoderata locutione confundit. ꝑce
ne aūt nimiis cogitationū molib⁹ ꝑmit. Sic chaldi trib⁹ turmis ca
melos rapiunt. quō illicita operatione. suꝑflua locutione. īordina
ta cogitatione. curas dispensatoꝝ ↄfundunt. Sepe aūt q̄d s̄ q̄d
ꝑximis debeat attendit. nec ꝑ inmoderationē sollicitudinis alioꝝ
se negligit. nec ꝑsui curā alioꝝ p⁹t ponit. s; cū hec utraq; agit
sollert̄. aliqua subito causa emergit. qua om̄s circūspectiones ob
ruit. & sic sola discretio animo d̄apna nunciat. & quasi d̄nm
ad lam̄ta uocat. Audi g̃ km̄e q̄d t̄ nunciet puer q̄ euasit. i.
puritas disc̄tionis. q̄d nunciet m̄ti. Audi d̄apna cameloꝝ. &
casum pueroꝝ. Hii rapiunt̄. illi moriunt̄. Auferunt̄ enī cu
re dispensationū. dū ꝑneglıgentiā ꝑit puritas c̄cūspectionū.
Gaudent multi claustraliū. dū de regib⁹ fabulant̄. dū casus mi
litū narrant. dū ꝑillis locunt̄. a quib⁹ n̄ agnoscunt̄. multoꝝ
partes defendūt. ꝑ multis irascunt̄. ꝑ multis litigant. ignorant
tn̄ q̄d negāt. aut affirmant. Si aūt de regib⁹ sermo ē. docet lec
tio claustri regū certamina. casus & euentus belloꝝ. q̄mo mo
riat̄ saul. q̄s ei mortē nunciāuit d̄d. Cum enī reūteret̄ d̄d a ce
de amalech & maneret in siclech. ueñ homo de castris saul ad
d̄d. dixq; ad eū d̄d. Unde uenis. De castris isrl' inq̄t ego fugi.
Q̄d ē uerbu inq̄t q̄d factū ē. Qui ait. Saul & ionathas fili⁹ ei⁹
interierūt. Unde scis inq̄t q̄d mortui s̄. Et ait adolescens. Casu
ueni ī montē gelboe. & saul incūbebat suꝑ hastā suā. & conūsus
p⁹t tergū suū uidensq; me uocauit. Cumq; respondissem assum.
dix̄ m̄. Quis nā es tu. Et aio ad eū. Amalechites ego sum. Sta
inq̄t suꝑ me & interfice me. Stansq; suꝑ eū. interfeci eū. Hii s̄

rumores ruminandi claustralibus. Cum enim reuerteretur dauid a cede amalech. uenit ad eum homo de castris saul. qui adhuc post mortificationem in tutum item carnis appetitus non tantum proprios lapsus nunciat. sed etiam aliorum effectus narrat. ut per exempla malorum inclinet ad uoluptatem carnis mentes aliorum. Quos enim saul nisi superbos in ecclesia significat. Qui ab humero sursum eminere uidentur super uniuersum populum. Qui in monte gelboe ab amalechita percussus occubuit. dum in monte superbie posita per diuersa carnis desideria mens fluxa decurrit. Super saul ut eum occideret amalechites stetit. quia animum cui carnis delectatio dominatur cito perimit. Sed tu karissime precipe uni de pueris tuis. id est spiritui discretionis. ut interficiat inte amalechitam istum. qui ausus est manum mittere et nunc cottidie in xpm domini. Hec enim multum nocent prelatis. amor scilicet proprie excellentie et uoluptatis carnis. Audire forsitan uelles karissime rumores pacis. non belli. sed concordie. Regina saba nouit rumores huiusmodi. que audita fama salomonis ingressa ierusalem locuta est ei uniuersa que habebat in corde suo. et ille docuit omnia que proposuerat. Uidensque ciuitatem quam edificauerat salomon. et cibos mense eius et habitacula seruorum et ordinem ministrantium. et uestes eorum et pincernas. et holocausta que offerebat in domo domini. uerus est inquit sermo quem audiui in terra mea. super sermonibus tuis et sapientia tua. et non credebam narrantibus mihi donec ipsa ueni et uidi oculis meis. et probaui quod dimidia pars nunciata non fuerit. Maior est sapientia tua et opera tua. quam rumor quem audiui. Saba captiua uel ut quidam uolunt conuersio uel incensio interpretatur. Dum enim aliquis sub lege peccati adhuc in seculo positus tenetur. audita fama salomonis per uerbum predicationis ad dominum conuertitur. conuersus igne accenditur. Et ingressa ierusalem. cum in ea ipsa diligit pacem. Locuta est ei uniuersa que habebat in corde suo per confessionem. et ille docet omnia uerba que proposuerat. si penitet habere remissionem. Uidet regina sapientiam ueri salomonis quam ostendit nobis per humilitatem filii. uidet domum ecclesie quam cottidie edificat per gratiam spiritus sancti. Uidet cibos mense et habitacula seruorum. id est intellectus diuersos scripture et congregationes religiosorum. Uidet ordinem ministrantium

tium. id est statuta recte uiuentium. Considerat et uestes. martirum scilicet et continentium carnes. has purpureas rubore christi sanguinis. illas uero nigras in exercicio laboris. seu pallidas mortificatione carnis. Uidet pincernas. qui cum cibo predicationis propinant uinum conpunctionis. Attendit et holocausta. que offeruntur in ara cordis contribulati. Sed cum hec uidet animus nouitii conuersi. dicitur de eo quod sequitur: et non habebat ultra spiritum. habebat et non habebat. Habebat spiritum humiliatum et non eleuatum. spiritum gratie et non nequitie. spiritum dei non spiritum mundi. Verus est inquit sermo quem audiui in terra mea. et non credebam nunciantibus michi donec ipsa ueni et uidi oculis meis. et probaui quod dimidia pars michi nunciata non fuerit. Parum itaque uidetur captiuo liberato conuerso et accenso audire predicationem non ueniat per affectum. uidere per cogitationem. non probet per effectum. Cum ergo uidet in domo conuersionis bona contemplationis. et recogitat ipse ea que audierat adhuc in seculo positus. de bonis actiue uite. opera scilicet misericordie benignitatis. et concordie. pondus laboris. afflictionem carnis. uilitatem cibi. quietem silentii. et item attendit per contemplationem future uite premia. ubi erit iustis eterna bonitas. felix eternitas. gaudium sine dolore. quies sine labore. Cum autem uidet hec dicit. Media pars michi nunciata non fuerat. An nescis quia maria meliorem partem elegit. que non auferetur ab ea. Quanto meliorem et longiorem. tanto maiorem. In actiua siquidem uita. finis est in labore. In contemplatiua uero nec defectus in bonis. nec terminus in dilectione.

De lite in capitulo. Undecimus abusionum gradus.

Infirmitati mortalium omnipotens pater benigne prouidens in ecclesia constituit tria. scilicet medicos. loca. remedia. Hec tria designantur. per samaritanum. per stabulum. uinum. et oleum. Medici sunt prelati. loca capitula. modi penitentie remedia. Attende ergo in samaritano prelatum. in stabulo capitulum. in infusione uini et olei. fomitum consolationis. asperitatem correptionis. In hoc capitulo est etiam piscina conpunctionis. in qua sanatus est infirmus post commotionem uere confessionis. Hec tamen sanatus est non unus. non enim assit unitas. deest sanitas. Qui ergo amant litem. destruunt unitatem. Intolerabilis ergo hec abusio. ut ibi li-

tiges. ubi te ipm accusare debes. ut augeat culpa. u deleri potest.
ut ibi contepnens xpi uicariu. contepnas xpm. Ait enim ipse platis.
Qui uos spnit. me spnit. Sed forsitan dic aliqs. Religiosum pati
possum magistru. sed cu negligentia platoz considero. obedire contepno.
Cum uideo fres me ipo deteriores. accusationes eoz pati nolo. Cum
dicis frates te ipso deteriores. deterior factus es. Quare contepnis magis
trum. An nescis rege celi a militib in terra flagellatu. Tulit xpc
cruce p peccatis tuis n psuis. & tu uirga renuis. Flagellari n
erubuit cora pplo. & tu dedignaris spoliari cora magistro. Ac
cusatus xpc tacuit cora militib. ut daret nob exemplu patientie.
accusaris & tu litigas ut sis exemplu frib puersitatis & malicie.
Quare g resistis spui sco. Spui sco resistunt. q obturata mente
penitere nolunt. q ueritati contra dicunt. & humilitate confessi
onis spnut. Si in hoc psueueras. in spu sco peccas. Sed q peccat i spu
sco. in hoc sclo n remittet ei. neq; in futuro. Quare g in loco remis
sionis inducis lite contradictionis. Hic est locus diabolo peccatis odios.
hic amittit qs alias acqsiuit. Hic e enim locus spui sco consecrat.
Ubiq; pat. ubiq; filius. ubiq; scs sps. Sed tn ut diximus iste locus spi
ritui sco dr ee deputatus. Possunt enim queda de psona filii. q
n debent dici de psona sps sci. Incarnatio siqde ptinet ad fili
um. nec incarnatu legim spm scm. Sic & ad spm scm pprie ptinet
remissio peccatoz. Diuise psone ide ds eade essentia. & ideo scdm
diuisione psonaz diuisa singulis assignant officia. Considerat
& enim in patre pietas miserationis. in filio affectus redemptionis.
in spu sco benignitas remissionis. Motus siqde pat pietatis mi
sit filiu ut redimeret. pmisit & spm scm in quo peccata dimitteret.
Videsne qm ptinet ad patre potestas mittentis. ad filiu humi
litas obedientis. ad spm scm remissio penitentis. Est g caplm
officina sps sci. in qua filii di congregant. ut ei reconcilient. Noli
ee fr quasi sathan int filios di. Int filios di sathan ee dicit.
q fres suos conturbat. q frib detrahit. & eisde maliuolus insidiatur.
Sathan aduersari interptat. & sathan e q magistro contra dic. & frib

ad ūsar̄. Ad quē dicit̄. Unde uenis. De eo querit̄ un̄ ueniat/ q nūqm
ē stabilis. s; semp̄ instabilitatē uagus amat. Unde ꝯsubdit̄. Circui-
iui terrā/ ꝯ ꝑambulaui eā. Hoc enī solent ꝑusi frēs facē/ officinā.
parentū domos. uicinas ęcclās uagando circuire. S; cū sathan a-
facie dn̄i exiit beato iob ꝯ substantie eı̄ molestus fuit/ qa q̄dā
frēs ꝑusi ꝯ cū ꝑmanent inclaustris ꝯ cū exeunt. bn̄ uiuentibꝰ i-
tus ꝯ extꝰ molesti fuit̄. Certo tn̄ qđ q̄cq̄đ intꝰ ꝯ extꝰ delinq̄t/ in
caplō ꝑfessionē relaxat̄. Hec ē domꝰ uicina paradiso/ de domo
ꝯ enī ꝯfessionis fit t̄nsitus adbeatitudinē et̄nę pacis. Tres s̄ itaq;
domꝰ inquibꝰ hospitam̄ eḡssi de carc̄e antiq̄ hostis/ domꝰ uidet̄
mīę. domꝰ obedientię. domꝰ indulgentię. Indomo mīę ap̄ patrē
suscipim̄ ꝑpietatē uisitati/ ī domo obedientię ap̄ filiū ꝑ passi-
onē redepti/ ī domo īdulgentię ap̄ sp̄m scm̄ ꝑ grām a peccī iu-
go libati. Prima domꝰ renunciantibꝰ pecco afinis ē egypto. Scdā
domꝰ ꝓficientibꝰ inbono. proxima ē deserto. Tercia delectantibꝰ in
domo. ꝯiuncta ē paradyso. Esto ḡ ī caplō humilis/ ut sis inpa-
radiso sublimis. Nolo queso eē incaplō. sic sathan incelo ul̄ sic
adā ī ꝑadiso/ un̄ enī despat/ alt̄ accusat. Tanto aūt satan de-
tior: q̄nto despatior: An nescis sathan expulsum a caplō celi/
adā a caplō ꝑadysi/ iudā a caplō xpi/ Primū caplm̄ fuit ī-
celo/ scdm̄ inpadyso/ terciū inorto. In uno quoq; tn̄ p̄cat ds.
In p̄mo p̄ma culpa sup̄bię/ ī scdō inobedientię/ in t̄cio auaritię.
De p̄mo dr̄. ponā sedē meā ad aq̄lonē/ ꝯ similis ero altissimo.
De scdō dr̄/ de ligno scientie boni ꝯ mali ne comedas. De t̄cio
dr̄/ ꝯ retulit triginta argenteos ꝯ piecit intēplo. Penę cul-
pę p̄mę casus/ scdę labor: t̄cię laqueus. De p̄ma dr̄. uidi sa-
than de celo cadentē quasi fulm̄. De scdā dr̄. ī sudore uultꝰ
tui uescēris pane tuo. De t̄cio laqueo se suspendit/ ꝯ crepuit
mediꝰ. His tribꝰ tres claustraliū ordines assimilant̄/ hii scił q
sedē p̄lationis querūt. ꝯ illi q̄ nec p̄eē possunt. nec obedire
uolunt/ alii ū qui familiares magistris loculos portant. ꝯ in
occulto detrahentes magistros cruciant. Ꝙđ/ Nocētne dignitas/

potestas et familiaritas. Creatus in tanta dignitate angelus ut lucifer uocaretur non attendens dignitatem creationis. casurus sedem quesiuit elationis. Sic quidam claustralium dum generis nobilitate preminent. dum litterarum scientia pollent. dum propria uirtute corporis ad laborandum preualent. dum uocis modulatione placent. dum in qualibet artium ceteros fratres precedunt. elationis sedem petunt. qui ex dono tanti muneris humiliores esse deberent. contra debiliores et illiteratos tument. Nostis etiam potestatem primi hominis qui cum in honore esset non intellexit. sed dum suo creatori obedire contempsit. creature cui prepositus erat subditus fuit. Sic quidam quandoque ex data potestate superbiunt. et licet eis alii obediant. ipsi tamen obedire prelatis noluerunt. Unde ergo processit elatio in dignitate. Unde subiectio in potestate. Unde turbatio in familiaritate. Unde item malum in angelo. cum nec precessisset. nec tunc esset. Unde peccatum in primo homine. cum melius deberet credere precepto creatoris. quam suggestionibus antiqui hostis. Quomodo contigit ut iudas qui in tantum fuerat familiaris. in malum consensisset iudeis. Quare item christus in tantum fecit eum sibi familiarem. quem nouerat inter discipulos deteriorem. Quo digredior. Quo ascendo. Altioris est enim hoc operis ~~opis~~ et subtilioris. Scio tamen quod si ueniret satan ad capitulum confessionis. impetrare posset indulgentiam remissionis. Sed ne desperaret homo cum audiret angelum tante dignitatis desperasse. hominem tante potestatis peccasse. discipulum tante familiaritatis apostatasse. ostendit nobis deus exempla quorundam qui peccauerunt nec desperauerunt. sed amici dei facti sunt. An ignoras petri negationem. an nescis thome dubitationem. Nonne post culpam dilexit mariam. Amat christus confitentium humilitatem. non superborum ostentationem. qui declinant cor suum in uerba malicie. ad excusandas excusationes in peccatis. Sed tu inclina cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum. nec declines cor meum in uerba malicie. sed iusticie. Iustus enim in initio accusator sui est. Quid est quod celare uis illi quem nichil latet. cui omne cor pa-

tet. q̃ uidet ĩ abscondito. q̃ nouit cogitationes hominũ. Abscond
se adã inpadiso p̃t culpã. s; abscondi ñ potuit. q̃ nudus fugit.
Oculis enĩ dĩ omnipotentis nuda & apta s̃ omĩa. Solent ẽ qñ
doq; ex nimia simplicitate p̃lato⁊ & expũsitate subdito⁊ in
caplõ lites multiplicari. quia ũ de ẽ seuitas discipline. ori
unt̃ iurgia. crescunt rixe. Locunt̃ de exteriorib; negotiis ĩ domo
confessionis. adducũt oues & boues in caplõ. ut ubi sermo de
bet haberi de animab;. habeat̃ cura de bub;. Cõmoueant̃ int
huiusmõi ũba simpliciores fr̃es. turbant̃ discreti. habẽt iracundi
locũ. p̃rsi tempus loq̃ndi. Conquerit̃ martha respondet ma
ria. quia ñ ẽ q̃ respondeat p ea. Vbi enĩ nimia simplicitas
p̃lato⁊ ñ seruat pacẽ claustraliũ. ul' ñ increpat culpas minis
trantiũ. ibi nec martha conquerit̃. nec marie silentiũ custodi
tur. Lego questũ marthe. s; ñ lego responsionẽ marie. Lego ta
men xp̃m p hac ad illã respondisse. In responsione siq̃de xp̃i.
doceri possunt p̃lati. Hortat̃ enĩ martham. laudat mariã.
illã ne desistat a bona opatione. istã ut p̃seueret ĩ contẽpla
tione. Pulcher ordo recte uiuentiũ. ut ĩ caplõ turbato fr̃i ñ
respondeat. ñ q̃ scit debeat. & q̃d deceat. In his trib; p̃sonis de
signari potest forma p̃fecte religionis. In martha ministran
tiũ. in maria claustraliũ. in xp̃o p̃lato⁊. In caplõ itaq; in quo
discreti p̃ualet auctoritas p̃lati. nemo ñ iussus loquit̃ ñ cla
met aliquẽ. ul' de ordine querat. ut culpã suã humilit̃ con
fiteat̃. In his siq̃de seruandis summ̃ ẽ medic̃. & p̃fecta medi
cina. seuerus magister ñ crudelis. & racionabilis disciplina. Si
enĩ aliquis emdator iam uindictã ferre recusaret. nec tantũ
fr̃es s; & magistrũ damnosus & impudens c̃tẽpserit. & si ñ abce
serit. de usã societate piciat̃. Non enĩ ut ait beat̃ augustin̄
hoc fit crudelit̃. s; misericordit̃. ne ɔtagione pestifera plurimõ

Q[uoniam n]ĩ solũ. De dissolutiõe ĩ choro. xi. g̃. [p]dat.
in ceteris officina⁊ locis uerũ & in omnib; motib; nr̃is nich
fieri debet q̃d cuiquã offendat aspectũ. congruũ in fore uidet̃.

ut maxime in ecclesia cum deo uel ad opus dei uentum fuerit. humilitatis ho
nestas diligentius obseruetur. ut qui in ecclesia ante conspectum dei conuenimus.
ne ibidem deteriores simus. Sunt enim qui mente uagi. attoniti oculis. ha
bitu dissoluti. plana parietum perspicientes perlustrant. aliud can
tant. et aliud cogitant. In choro sunt corpore. sed in foro mente. nunc in
tus sunt. nunc foras exeunt. nec tamen tantum intus dissoluti. sed etiam cum exierint
foras curiosi. psalmodie uerba proferunt. sed psalmodie non attendunt.
Unde beatus gregorius. Vox inquit psalmodie cum per intentionem cordis
agitur. per hanc omnipotenti deo ad cor iter paratur. ut intente menti.
uel prophetie misteria. uel gratiam compunctionis infundat. Item idem
in eodem. Dum inquit per psalmodiam compunctio infunditur. uia nobis in cor
de fit. per quam ad ihesum in fine peruenitur. Sunt etiam alii uoce dissoluti. qui
uocis sue modulatione gloriantur. nec tamen gaudent de dono gratie. sed
etiam alios spernunt tumentes elatione. Aliud cantant qualibet abe
ant. et aliud forsitan iterum dicturi. ut sint illud idem iterum canta
turi. tanta est leuitas uocis. forsitan et mentis. Cantant for
sitan ut placeant populo magis quam deo. Qui sic cantant non cantant
in choro cum maria sorore moysi. sed in palatio cum herodiade.
ut placeat discumbentibus uel herodi. Timeo autem ne sic delec
tantur altitudine uocis. delectentur etiam elatione mentis. Nemo
tamen altius cantat eo quem dominus audire consueuit de monte sancto suo.
nemo dulcius quam cui inclinat deus aurem suam. Voce inquit mea
ad dominum clamaui. et exaudiuit me de monte sancto suo. Esto ergo in
ualle humilitatis. ut in monte sancto audiri merearis. Si sic can
tas ut ab aliis laudem queras. uocem tuam uendis. et facis eam non tuam
sed suam. Caue ne monasterium uertas in theatrum. Habes in potestate
tua uocem tuam. habeto et animum. Frangis uocem. frange et uolun
tatem. Seruas consonantiam uocum. serua concordiam morum. ut per ex
emplum concordes proximo. per uoluntatem deo. per obedientiam magistro.
Hec est concordia morum. Sunt etiam tres species sonorum. que fiunt pul
su. flatu. et cantu. Ad cytharam pertinet pulsus. ad organum flatus.
ad uocem cantus. Assignari potest hec consonantia sonorum concordie

morum. si referat ad pulsum cythare manuum operatio. ad flatum organi mentis deuotio. ad cantum uocis sermonis exhortatio.
Percute g cythare chordas manu bone operationis. ut concordes primo p exemplum mortificate carnis. imple organum cordis flatu. id est spiritu sancte inspirationis. ut reddas deo dulcem sonum pie deuotionis. ut concordes magistro. canta canticum nouum. canticum obedientie. canticum noui hominis non ueteris. non canticum inobedientie et contradictionis. Quid prodest dulcedo uocis. sine dulcedine cordis.
Sicut per ascensum et descensum musice frangis et eleuas uocem. sic per ascensus et descensus uirtutum frangas et eleues mentem. frangas descendens ad passionem primum. eleues ascendens ad contemplationem dei. Noli cantare cum lucifero in celo. seu cum primo homine in paradyso. sed cantes in templo cum christo eiciens ementes et uendentes ex eo. eiciens uendentes datam gratiam. et ementes uanam gloriam. Cantus diaboli cupiditas. cantus primi hominis uoluptas. sed dei caritas.
In cantu diaboli sunt tres false uoces. et in cantu primi hominis tres dissone et discordes. In cantu etenim diaboli prima uox est elationis. secunda suggestionis. tertia desperationis. Similiter et in cantu primi hominis. prima uox est delectatio. secunda consensus. tertia desperatio. Ex his sex uocibus constant discordie cantus. Musica diaboli ab altiori uoce cantari cepit. Inchoauit antyphonam in celo elationis dicens. Ponam sedem meam ad aquilonem. et ero. s. al. Altius inchoauit quam debuit. Si enim non excederet regulam subiectionis. cantaret cum angelis aliis canticum perpetue felicitatis. Descendens uero de celo inchoauit antyphonam suggestionis in paradyso. desperationis in inferno. Differt itaque musica christi a musica diaboli. Illa enim incipit a uoce sublimiori. hec autem ab humiliori. Audi g doctrinam de musica spirituali. doctrinam nobis facientem. Discite inquit a me quia mitis sum. et humilis corde. et inuenietis requiem animabus uestris. Uides ne musica spiritualis incipiat a uoce humilitatis. In musica siquidem christi. sex sunt uoces. uti consone et concordes. Prima concordie uox est humilitas cordis. secunda mortificatio carnis. tertia compassio. quarta consolatio. quinta oratio. sexta deuotio.

Nota quod concordiam morum. sunt descensus et ascensus uirtutum.
Nota quomodo concordet humilitas mortificationi. mortificatio compassioni.
compassio consolationi. consolatio orationi. oratio deuotioni. Nota item in
descensu quomodo pertineat deuotio ad deuotam orationem. oratio ad consolati
onem. consolatio ad compassionem. compassio ad mortificationem. mortificatio
ad humilitatem. In his sex uocibus cantatur canticum nouum. canticum
karitatis. In his auditur iubilum unitatis. consonum melos deuotionis.
contemplationis dulcedo. De irriuerentia iuxta altare. xiii. gradus.

Ultra adhuc de duodecim abusionibus claustri habens in manibus ad
eam discutiendam pauca dicturus accedo. quia me solum inter ceteros
in hac parte negligentiorem reperio. Et licet ablutis manibus lota facie.
albis uestibus indutus accedam ad altare. tamen pollutus operibus ore pollutus.
inmundus corde. christi corpus meis non pertimesco manibus tractare. Accedo
elatus ad humilem. iratus ad mitem. crudelis ad misericordem. et tamen patitur
humilis elatum. mitis iratum. crudelem misericors. Accedo seruus ad
dominum. non amore sed timore. non deuotione sed usu. Accedo ad dominum cuius
percussi seruum. ad patrem accedo cuius occidi filium. Percussi uerbo. oc
cidi exemplo. nec tamen pertimesco dominum nec reuereor patrem. Maneo
in iustitia fratrum turbans aliquos. et ab aliquibus turbatus. quandoque accedo ad
pacificum. Ad primum quia et talis ad osculum pacis. qui prius debuissem acce
dere reconciliatus ad osculum turbati fratris. In altari illum eundem con
spicio. quem suscipiens symeon in manibus gratias agens benedixit dominum
in templo. Bonum est saluatorem portare puerum in manibus. et fruc
tum salutis habere in operibus. Qui enim puerum portat in manibus. cum orat
exauditur. ut in pace dimittatur. Cum offerebantur in templo pueri.
offerri solebant in hac purificatione agnus. turtures. aut colum
be. Ego autem quid offeram. cum nullum istorum habere queam. Offeram ne
porcum de his quos tamdiu paui. Offeram ne merulam beati benedic
ti. que totiens et tam inportune mihi uolitans occurrit. Offeram stru
tionem quem nutriui per confusionem. Offeram fortassis porcum inmun
dicie pro agno innocentie. merulam uoluptatis pro turture castitatis.
structionem simulationis pro columba simplicitatis. Quid est enim

id est puritatem in operibus

moralit̃ porcus uertens se inuolutabro luti. n̄ peccator reuertens ad
inmundiciā peccati. Et q̄d ē merula uolitans. n̄ uoluptas psugestio
nē temptans. Vl q̄d strucio indeserto. n̄ simulatio inconuerso.
Adhuc meū habeo siliq̄s cibu scil porcoꝝ. quia adhuc more meo
resonant sc̄lares fabule. que s̄ quasi cibus spirituū inmundorū.
Siliqua sic̄ sc̄ptū reperi. gen̄ ē leguminis follib̄ maximū & sonoꝝ
granoꝝ paucitate sterile. & pene uacuū. idoq; psiliquas designā
tur fabule sc̄lares. sterili suauitate resonantes. Cum ḡ sc̄laria nar
ro stultos ꝯgrego. q̄ sic̄ porci siliquas secunt̃ inmundi nugas. Heu
heu quā sepe occurrit m̄ merula tēptationis. & tn̄ tardus curro
aduepres & urticas correptionis. Cum aūt beatū benedictū ut
beat
ait gregori. urgeret tēptatio carnis. ꝯspiciens urticaꝝ & uepᵣum
iuxta frutecta succrescere. nudū se in illis spinaꝝ aculeis & ur
ticaꝝ incendiis piecit. & puulneta cutis. edux̄ uuln̄ mentis. q̄a
uoluptatē trax̄ indolorem. Talis adaltare potest accedere. cui
cū occurrerit merula tēptationis & uoluptatis. curtat humilis
ad aspitatē correptionis. Ego aūt quom̄ accedā. q̄ porto plumā
strucionis in habitu religionis. ut n̄ placeā morib̄ s; uestib̄. Quasi
enī strucio uolatū simulo. s; tn̄ pedibus terrā tango. Volito ha
bitu. s; tango affectu. Penna siquidē ꝯtēplationis. aterra n̄
eleuat. quē corpulentia carnee fragilitatis pondere suo gra
uat. Vnde beatus iob. penna inq̄t strucionis similis ē pennis he
rodii & accipitris. Dicit̃ eē similis penna strucionis penne
herodii & accipitris. cum aliq̄s habitu uitā simulat cuiuslibet
antiq̄ patris. In pennis ḡ similes s̄. s; corpe differūt. q̄a stru
cio maior ē. & idō aterra eleuari n̄ potest. Qui enī trena sa
piunt. & trenis inhiant. carnis desiderio solet aggrauari.
Vnde & ueritas dic̄. Hii s̄ qui ueniunt aduos inuestimtis
ouium. intrinsecus aūt s̄ lupi rapaces. Exteri enī ꝯtegor ag
ni uellere. intus aūt seuio cupiditate. Coram dn̄o ꝯsisto ad
altare. extensis manib̄ quasi cruci affixus. crucē simulans
& tn̄ portans. Cui crucē. forsitan latronis. s; utinā illi cui

dictū ē. hodie mecū eris inparadiso. Tres s̄ siq̄de cruces. prima
latronis desp̄antis. seđa orantis & dicentis. Memento mei dn̄e. dū ue
neris ī regnū tuū. tc̄ia aūt xp̄i. Primꝰ meruit crucē. s; n̄ pfuit
ei ad salutem. Terciꝰ n̄ meruit portauit eā tam̄. s; nob pfuit. His

Secds ū meruit. s; tam̄ pfuit ad salutem.

trib' assimilari possunt tres sp̄es hominū. quoꝝ p̄mi s̄ q̄ portant
crucē mortificando carnē. & tū n̄ pdē eris q̄a n̄ penitent. Sunt aūt
& alii q̄ mortificant & pdē eris ad salutē. orant & exaudiuntur.
audiunt & q̄d dicit. hodie mecū eris inpadiso. Quando aūt hoc
audiunt. Cū in eu̅glo legentes dicit. Beati paupes sp̄u. q̄m ip
soꝝ ē regnū celoꝝ. Sunt & alii liberi apena pecc̄i nullis criminibus
implicati. sobstinentes se apuerso ope & abocioso sermone & ab ī
munda cogitatione inquoꝝ manib' labor ē assiduus. oratio in
lingua. puritas in m̄te. portans aliena pecc̄a quasi sua. Hū s̄
q̄ portant crucē. n̄ pfuis peccis. s; paliens. Prima ḡ crux diabo
li. altitudo qua extollit sup om̄e q̄d colit. pfundū desp̄atio. de
qua peccator cū ipfundū uen̄it ɔtēpnit. latitudo incarnalib. q̄
latā & spaciosam uitā secunt. longitudo ū p̄tinatia. In cruce ū
iusti pfundū humilitatis. longitudo assiduitas laboris. altitu
do ɔtēplationis. latitudo orationis. que n̄ tantū latitudine sua
cōplectit amicos s; & inimicos. Crux aūt xp̄i habet pfundum
timoris. altitudinē spei. latitudinē caritatis. longitudinē p seue
rantię. In p̄ma crucior ad secdam tendo. p̄cia suspiro. Primā ti
meo. secdam quero. terciā desidero. In p̄ma pena tm̄. in seđa pena cū
uenia. in tercia pena cū glā. Ad crucē penitentię p̄tinet uenia. ad cru
cē ū iusticię glā. Timeo ḡ penā. quero uenia desidero glam. Sed
forsitan queris utrū reppire possis mensuras utriq: crucis. Huius
crucis pfundū habet beatus iob. altitudinē dd̄. latitudinem
paulus. longitudinē naboth. De pfundo timoris dr. Erat iob
uir rectus & timens dm̄. De altitudine spei. dic̄ dd̄. In te dn̄e
speraui n̄ ɔfundar ī ét̄nū. Paulus ū ostendit nob latitudinē ka
ritatis dicens. Ante om̄ia mutuā in uob karitatē habentes. q̄a
caritas opit multitudinē peccoꝝ. Audis latitudinē cū dicit opit

multitudinē peccatoꝝ. hec ē & latū mandatū. ut q̄ diligit dm̄. di
ligat & frēm suū. De longitudine ū sc̄ptū ē. Cum achab rex isrl̄
uineā naboth uertere uellet mortū. q̄d ille moraliter intelligēs
mori maluit quā consentire ne labor excolende carnis uerteret̄
mortū uoluptatis. & uoluit ēē inbono pseuerantię mensuram
longitudinis terminū mortis. Supra pfundū ḡ timoris altitudo
spei locat̄. ne ptimorē ad desꝑationē anim̄ pducat̄. post spem
caritas. post caritatē pseuerantia ponit̄. ut q̄d sperat amet. ī
hoc q̄d amat pseuēret. Primę ḡ & scdę crucis mensuras diligens
lector assignare poterit cui uoluerit. Nos aūt reūtam̄ ad ea quę
cepim̄. ut sacrificiū dignū dō offerre ualeam̄. Tria aūt s̄ sacrificiū
genera. Vnū dniici corpis. alterū contriti cordis. teriū mortificate car
nis. Oportet ḡ pcedere sacrificiū humilitatis inmente. afflictioīs
incarne. ut habeat̄ deuotio indniici corpis ɔsecratione. Cū ob
tulisset abraham sacrificiū dno p̄t uictoriā qnq; regū. uaccam
trinnē. & capriā trinnē columba & turturē. animaliū corpa diui
sit. aues ū indiuisas dimisit. descendebant aūt uolucres super
corpa diuisa. S; abraham abigebat eas. Aues s̄ sp̄itales. anima
lia corda carnalia. Aduersus se inuicē animalia diuidunt̄. dū
diūsa desideria distrahunt̄. Porro aues indiuisę remanent. q̄a
sp̄itales semꝑ uinculū unitatis tenent. Sup̄ corpa ū diuisa uolu
cres descendunt. quia indiuisione carnaliū demones desiderii
pastū querunt. S; & alię aues inportune scil' cogitationes quę
inipō nrę orōnis sacrificio qn̄doq; se ingerunt. & q̄d innob' dō
immolam̄. hoc rape ul' maculare uolunt. S; abraham abigente
diffugiunt uolucres. quia manu scē deuotionis. discretionis
uirtus fugat īmundos sp̄c & ꝑūsas cogitationes. P uaccā ut
q̄da uolunt q̄d graue ē animal sensualitas. pcapriā quę altū
petit. & clarū habet uisum intellectualitas. parietē q̄ ceruico
sum ē animal. carnalis imaginatio signat̄. quę cornib' supbię
sp̄ui reluctat̄. Hec triū annoꝝ dicuntur ēē. ut indiuidue tri
nitatis imbuant̄ amore. Ego aūt ñ tm̄ graui accessu uo-

lucrũ. s; ẽ inq̃etor inportunitate muscar̃. que uenientes ex egypto.
adhuc secunt̃ sacꝛificantes indeserto. In nullis timeo rapinã. in tibi s
maculã. Tres aũt musce egypti. id ẽ uanitas. curiositas & uoluptas.
Musca uanitatis inq̃etat & maculat sacꝛificiũ humiliati cordis.
Musca curiositatis & uoluptatis. sacꝛificiũ mortificate carnis. Ac-
cedo q̃ ad altare. uanꝰ. curiosus. uoluptati subditus. Sunt ẽ multi
alii in sc̃lo qui ñ tantũ uani curiosi. s; & cũ ambitione. ñ cũ de
uotione accedunt. Accedũt ad mensam xp̃i q̃ ñ accederent. ñ
se ipsos aliq̃d accepturos sꝑarent. Accessit ad ihm petrus. acce
sit & iudas. accesserunt discipli diligentes. accesserunt & mi
lites crucifigentes. accedũt & cottidie ad corpꝰ x̃ religiosi. ac-
cedũt & ꝑuersi sac̃dotes. q̃ ea que offerunt̃ ad mensã x̃. offert̃ in
mensa diaboli. ipã ẽ alea fati. In nulla dñm inuocant. in ista ꝑiu
rant. ñ enĩ orationi uacant. s; exultant. Legẽ dĩ nec sciunt.
nec discunt. uacantes ocio. cõmessationibꝰ & ebrietatibꝰ student.
terrenis inhiant. terrena sapiunt. assidui in plateis. in ecc̃la ra-
ri. tardi ad inuestigandã culpã peccõris. parati ad inuestigã
da uestigia leporis. Velociores ad ꝯgregandos canes. quã ad
ꝯuocandos paupes. libentiꝰ porrigunt panẽ cani quã paupi.
plures seruiunt eis ad mensam. ad missam nullus. famulos
aut famulas secũ habere uolunt. s; clericos habere ñ possũt.
quia nolunt. Hinc ẽ quor thalamꝰ ornatior ẽ ecc̃lia sua. men
sa paratior ẽ altari. ciphus calice ꝑciosior. equus carior
missali. cappa casula pulchrior. camisia delicatior alba. Ecce
q̃m obscuratũ ẽ aurũ. mutatus ẽ color optimꝰ. dispsi s̃ lapi
des sc̃uarii incapite omniũ platear̃. Obscuratũ ẽ aurũ fuligi
ne peccor̃. mutatꝰ ẽ color optimꝰ. id ẽ decor sc̃itatis. in fedita
tem uitior̃. Qui s̃ q̃ isti lapides sc̃uarii dispsi incapite omniũ
platear̃. ñ ut q̃dã sapiens dic̃ sac̃dotes xp̃i & ministri alta
ris. monachor̃ & canonicor̃ sc̃ã dõ ꝯsecrata societas. nec non &
ũginũ & sc̃imonaliũ numerositas. q̃ semꝑ apparere debent
inconspectu dĩ secreto. quos necesse ẽ nũquã foras ꝯspici.

nūquā extraneis & sclī actionib; occupari. s; qđ grauꝰ ē & idō
dispsi deplorant incapite omniū platearū. quia ꝑuītā & oratī
onem. dū quasi lapides scuarii int̄ ēē in cōtēplatione dei
semꝑ debuerunt. ꝑ ꝑbam uitā foris passim uacant. Ecce iā pene
nulla ē sclaris uite actio. quā sacdotes xpi n̄ administrent. nulla
mundi negocia. inqb; ministri altaris se n̄ occupent. nulla rerū
impbitas quā monachicus ordo se n̄ implicet. pene nulla illecebs
uite blandicies. qua se castitas scimonialiū n̄ cōmaculet. Scuarii
ḡ lapides dispsi s̄ inplateis. cū religiosi quiq; lata mundi itine
ra sectantur. & n̄ solum inplateis. s; incapite omnium platearū
dispgunt. dū ꝑdesideriū huiꝰ mundi opa pagunt. & tam̄ dere
ligioso habitu culm̄ honoris uł laudis querunt. Incapite ḡ pla
tear̄ s̄ dispsi. quia iacent ꝑministeriū opis. & honorari uolunt de
imagine scitatis. Qđ ē ḡ cū tales ad altare accedunt. q̄ n̄ n̄ tē
palia querūt. Et maior aut grauior abusio inclaustro uł in
sclō potest ēē. quā qđ ad sacficiū dn̄ici corpis accedas sine re
uerentia & sine deuotione. Possunt ea que diximꝰ animum
legentis instruere. si caueant que noxia s̄. si teneant utilia. ut
ꝑlati subditos diligent̄ custodiant. subditi ꝑlatis benigne obe
diant. deuoti sint senes. laboriosi iuuenes. sit honestas inhabitu.
mediocitas in uictu. inclaustro assidui. ad curiam rari. ut non
sint curiales. s; claustrales. sint intenti psalmis n̄ causis. in
claustro n̄ sit rumor s; lectio. incapitulo n̄ lites s; confessio.
sit inchoro seuera simplicitas. circa altare reuerentie honestas.
Ex his ḡ obseruantie mandatis pendet summa totiꝰ religionis.

Nosti kme qđ ea que de ordinatione Diuisio ad amicū. xii.
claustri matialis diximꝰ. n̄ solum scpta. s; etiā ꝑloco & tē
pore. & ꝑsonis s̄ ordinata. s; forsitan dubitas an omnes consen
serunt. exceptis quibđā laicis q̄ adhuc portant & murmurant.
& tales qui in sclō paupes uixerant quā nunc delicate uiuant.
& nēc inmonasterio querūt. que nec foris habere potuerunt.
Sic cū dđ ad debellandos amalechitas qđā abierunt. quidā

remanserunt ad sarcinas. Ad sarcinas uestes & cibi. inertes & infirmi
remanent; ad bellum non expediti & fortes ire non timent. Qui ergo ues-
tes & cibos & quietem carnis diligunt; ad debellandos amalechitas.
id est ad destruendas carnis delectationes non procedunt. Hoc enim in
terpretatur amalech. populus lambens. Sic filii gad & filii ruben & di
midia tribus manasse renuunt transire iordanem. & ad bella cum fratribus
procedere. sed magis amant terram gersen aptam nutriendis animalibus
querunt; hii sunt qui motus irrationabiles in desideriis carnis pascunt.
Nullus clericorum karissime mihi discordat. sed unusquisque pondus religionis
benigne portat; & quibus in primis fuit grauior; nunc est gratior. pro
hoc ergo laborans. ut cum ipsis semper quietus uiuam; & sub ipsis frater &
conseruus in pace moriar. Nunc ad cetera que de claustro anime
sunt dicenda transeamus. Quid uel quale sit claustrum anime. xxiii.

Animae claustrum contemplatio dicitur. In cuius sinu dum se recipit
animus. sola celestia meditatur; separatur a terrenis. a turba cogitatio-
num carnalium longe ponitur. Dulces carnis refugit affectus. uagos
sensuum motus restringit. in domino delectatur. angelica fruitur dulcedi
ne. legit in libro uite. per silentio pacem tenet; in choro uirtutum ser
uat concordiam morum. Summi patris bonitatem; angelice creature bea-
titudinem contemplatur. Attendit bonitatem cui nichil deest; beati
tudinem que indiget. Patris potentiam. filii sapientiam; sancti spiritus be-
nignitatem considerat. Dum hec tria contemplatur; tribus modis consolatur.
Peccamus enim contra patrem. peccamus contra filium; peccamus contra spiritum
sanctum. Ex infirmitate contra patrem peccamus; quasi contra potentiam. Ex
ignorantia contra filium; quasi contra sapientiam. Ex malignitate contra
spiritum sanctum; quasi contra benignitatem. Consolatur ergo nos potentia patris
qua peccata puniuntur. ut fortitudinem capiamus contra carnis fragi
litatem; consolatur sapientia filii que reficit quod per ignorantiam de
ficit. consolatur benignitas spiritus sancti. ne subintret desperatio. Huius
claustri ambitus uirtutum columpnis decoratur; sustentatur pa-
tientie basibus. ad regulam iustitie quadratur; uirtutum coadiacentibus
officinis munitur. Murus boni operis claustri septa forinsecus ambit;

clauso silentii ostio vagari motus egressus cohibent. Ab hoc claustro egressa est dina filia iacob, ut videret mulieres regionis aliene. Quam cum vidisset sychem filius emor, adamavit et rapuit et dormivit cum illa, et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque blanditiis delinivit. Audi beatum gregorium. Dina inquit ut mulieres videat regionis aliene egreditur, quando unaqueque mens sua studia negligens, alienas actiones curans, extra habitum atque extra ordinem proprium vagatur. Quam sychem princeps terre opprimit, quia inventam in curis exterioribus diabolus corrumpit. Et conglutinata est anima eius cum ea, quia unitam sibi per iniquitatem recipit. Sed quia cum mens a culpa resipiscit, atque admissum flere conatur, corruptor autem spes et securitates ante oculos vocat, quatinus utilitatem tristicie retrahat, recte illic subiungitur: tristemque blanditiis delinivit. Modo enim aliorum facta graviora, modo nichil esse quod perpetratum est, modo misericordem deum loquitur, modo adhuc tempus subsequens ad penitentiam pollicetur, ut dum per hec decepta mens abducitur, intentio penitentie suspendatur. Sic homine quandoque mens egreditur, et egressa curis secularibus implicata capitur. Fratres autem dine sororem suam in aliena domo diu morari non permittunt, sed interfecto sychem cum reliquis masculis, urbe depopulata sororem suam tollunt, uxores vero eorum captivas ducunt. Sororem suam filii iacob cum reliquis masculis interfecto sychem reducunt, quando viriles anime motus contra vicia luctantes, expulso diabolo et maioribus viciis extirpatis, mentem a carnali violatam desiderio secum quasi quadam vi ab hostibus ereptam, domi manere cogunt. Mulieres vero captive ducuntur, dum delectationes animi extra terram carnis exulate a desideriis carnalibus purgantur. Sic ergo filii iacob congregato populo dei a finibus illis exeunt cum sorore, quia cum mens post lapsum resipiscit, in virtutum collectis agminibus, ne iterum capiatur a carnalibus desideriis, non solum longius recedit, sed etiam altius ascendit. Ascendit enim in bethel. Sed hoc fit quando mens ascensiones virtutum in se disponit. Sic ergo in bethel pervenit, quando cor cuiuslibet domus dei, quod bethel interpretatur, efficitur. In hac domo altare deo erigitur, in hac domo claustri spiritalis ordo stabilitur.

Que sint latera eiusdem claustri. .xiiii.

Sicut ex quatuor lateribus claustri materialis structura fieri solet, sic quatuor virtutibus animi quadratura claustri spiritalis per similitudinem assignari potest. que sunt contemptus sui contemptus mundi. amor proximi. et amor dei. Ex his lateribus unum vertitur ad occidentem. aliud ad septentrionem. tercium ad orientem. quartum ad meridiem. Dum enim carnis assiduos defectus cernimus. dum cottidianos usus animi videmus. tunc quasi in latere claustri quod ad occasum respicit sedemus. Quid enim aliud nisi occasum consideramus. dum in nobis subtractis radiis superni solis divine cognitionis deficere sentimus. Recedente sole crescunt umbre. minuitur claritas. sic recedente sole iusticie misere menti advenit cecitas. Ille vero qui profunde noctis tenebras. id est scelerum difficiles culpas et eorum cor gelu desperationis constricta considerat. quasi in latere claustri sedet. quod ad septentrionem spectat. Post tenebras vero profunde noctis. id est post cupiditatem et odii cecitatem aut a iusticie superni solis radios expandens mentis illuminat secretum. fugat nubem temptationum. torporem frigoris expellit. dilectionis calorem nutrit. invitat ad amorem proximi. Sicut lucifer precedit solem. sic amor proximi amorem dei. Hoc quoque latus claustri spiritalis. ortum respicit caritatis. Tunc enim incipit deus diligi. cum incipit diligi et proximus. Et sicut sol oriens ascendit ad australem plagam. sic per amorem proximi fit ascensus ad caritatem dei. In latere vero claustri quod ad meridiem respicit sumus. quando ardente caritatis sole divine maiestatis lumen pre nimia claritate tenuiter videmus. Licet enim radius contemplationis recto tramite illuminet terram cordis. licet mens aut minimas aut nullas temptationum habeat umbras. tamen cum videre plenitudinem divinitatis volumus. impeditur ratio. ne possimus. Non est quoque quo divertat animus. qui inter hec quatuor virtutum munimina manet constitutus. Non enim ad carnis voluptatem. non ad mundi vanitatem. non ad odium proximi. non ad contemptum dei. De quaternario ordine columpnarum. xv.

In his quatuor claustri lateribus. quatuor ordines columpnarum disponuntur. Ex contemptu et enim sui. xii. columpnarum ordo procedit. Scilicet humiliatio cordis et afflictio carnis. sermo humilis. abiectio vestis. cibus

tenuis. pondus laboris. amor subiectionis. contemptus honoris. laudem
fugere. alterius consilium suo preferre. subditis obedire. de se deficere. Hee
columpne secantur. sculpuntur. et poliuntur. Secantur quando seca discretionis uir-
tutes a uitiis separantur. Sculpuntur quando ea que mens cogitat. manus operatur.
Sic salomon in templo celaturas prominentes legitur fecisse. Prominent
enim celature. dum mentis cogitationes exterius apparent in exemplo et
operatione. Sed quomodo poliuntur. Quando tribulatione et aduersitate fe-
riuntur. Quod politur equale et lene efficitur. Equale non elatum. lene non as-
perum. Prima que columpna .i. cordis humiliatio politur dum equitatem ser-
uat. dum non exasperatur per iram. non inequalitatem recipit superbie. quia se nul-
lum estimat equalem. sed efficitur cor deo subditum. proximo amicum. in se mo-
destum. Equalitas mentis. lineam seruat religionis. Sunt enim quidam
qui nunc afflictione carnis macerantur. nunc ad carnis uoluptatem
redeunt. sepe uigilant aliis dormientibus. sed sepe dormiunt aliis
uigilantibus. Nunc humilia. nunc sublimia. nunc blanda. nunc aspera locun-
tur. nunc de fratribus. nunc de parentibus gloriantur. Nunc nichil non statuta
ordinis perstrepunt. nunc nichil non fabulas audire uolunt. Nunc
albas. nunc nigras. nunc medio colore coloratas delectantur habere
cappas. nunc illis placet habitus. nunc mediocris nunc superfluus.
Nunc dant illis holera pastum. nunc potum aqua. nunc non exquisitis
ferculis. nunc diuersis poculis utuntur. nunc laborant. nunc labor dis-
plicet. Amant sub esse ut possint preesse. honores fugiunt. ut ho-
noribus obuient. Hec est inequalitas columpnarum. hec est asperitas earum.
Paulus apostolus equalitatem et lenitatem docet. Lenitatem cum dicit si fi-
eri potest quod ex uobis est. cum omnibus hominibus pacem habentes. Et in
eodem. Non uos uindicantes karissimi. inquit sed date locum ire. Equali-
tatem uero ait. Scio humiliari et habundare. ubique institutus
sum. et in omnibus saciari et esurire. et habundare. et esuriem pati et
penuriam. Omnia possum in eo qui me confortat. Unde beatus gregorius.
Qui inquit non extollitur acceptis rebus. quia ea que possidet ad usum ua-
ne glorie non intorquet. quia solus non possidet quod accepit. sed hoc miseri-
corditer cum indigentibus diuidit. scit habundare. Qui acceptis

alimentis non ad ingurgitationem uentris utitur. sed ad reparationem uirtutis. nec plus carni tribuit quam necessitas petit. scit saciari. Qui aliment(orum) inopiam sine murmure tolerat. nec pro necessitate uictus aliquid agit unde anima peccati laqueum incurrat. scit et esurire. Quem ergo in habundantia superbia non eleuat. nec in necessitate cupiditas irritat. nouit habundare. nouit penuriam pati. Cum autem diceret omnia possum. ne prelationis tumorem excederet. equalitatem statim subiungit. in eo qui me confortat. Qui enim quod faciunt deo ascribunt et humiliter sentientes de se diffidunt. talibus non euanescit fructus sui laboris. quia nec extollitur in auras uane glorie. nec uento rapitur elationis. Que sint bases columpnis subposite. xvi.

Sicut bases supposite columpnis materialibus edificii sui pondus. sic pacientie uirtus edificii spiritalis sustinet onus. Tres in scripturis basium species inueniuntur. scilicet enea argentea et aurea. Enea fortitudinem. argentea cum fortitudine claritatem. aurea cum fortitudine et claritate. fulgorem tenet. fortitudo in opere. claritas in sermone. fulgor in mente. Qui in his tribus pacientiam seruat. quasi basis aurea. uirtutum structuram firmiter portat. His tribus basibus usus est moyses in constructione tabernaculi. enea scilicet argentea et aurea. Edificauit moyses tabernaculum. quod moraliter designat anime claustrum. Tria possumus assignare. tabernaculum scilicet materiale. mysticum et morale. id est tabernaculum moysi. tabernaculum christi. tabernaculum cuiuslibet iusti. Tabernaculum moysi fuit ex diuersis generibus ornamentorum conueniens structura. tabernaculum christi est ecclesia. tabernaculum iusti quelibet fidelis anima. Unum fuit ex lignis sethim imputribilibus. aliud ex sanctis infatigabilibus. tercium ex uirtutibus. Moyses suum erexit in heremo. christus in hoc mundo. iustus in animo. Omnes tamen in deserto edificauerunt. Heremus desertum uocatur. quia ab hominibus non inhabitatur. Mundus uero dicitur desertum quia deseruerat christum. similiter et animus desertum nuncupatur. quando spiritu sancti gratia non fecundatur. Posuit moyses in tabernaculo archam. suo christus in suo carnem propriam. iustus uero conscientiam. Archa moysi decoratur auro purissimo intus et exterius. caro christi deauratur intus diuinita-

te. exterius miraculorum claritate. conscientia iusti interius fulget splen-
dore puritatis. exterius uero operibus caritatis. Posuit moyses tabulas per cir-
cuitum tabernaculi stantes. et bine incastrature erant per singulas ta-
bulas ut altera alteri iungeretur. Due bases sub una tabula pone-
bantur. ex utraque parte angulorum uero incastrature laterum in angulis
terminantur. Tabule que per circuitum disponuntur. designant moraliter
ordinem iustorum. Bine uero incastrature que erant in singulis tabulis. sunt
affectus mentis. et exhibitio operis. Ita enim mens alii concordat ne
tabernaculum tabernacula excedat. in castrature firmitas seruatur. Due
quoque bases sub singulis tabulis. sunt perseuerantia pacientie. longanimitas
in prosperis et aduersis. Sunt et alie basium tres species que non in nostris re-
periuntur. scilicet lignea lapidea et picta. sed he fragiliores precedentibus.
citius enim destrui possunt. Lignea enim igne conburitur. lapidea gelu
frangitur. picta uero nichil portat. sed ab alio sustentatur. Hec autem in edi-
ficio nostre mentis oculo intelligibili quandoque discerni possunt. Si
enim facibus iracundie seu luxurie flammis succendimur. quid aliud in
nobis quam pacientie basis uel abstinentie fortitudo destruitur. Si
caritas in nobis frigescit. et mens ad diuersa desideria partitur. nonne la-
pidea basis frigore temptationis in partes diuiditur. Basis uero picta
est pacientia ficta. que similitudinem tenet non ueritatem. colorem non fortitu-
dinem. Simulationis enim pacientia in ostensione est. non in operatione.
Eligamus quoque in edificio nostre mentis bases que negant gelu frangi aut ig-
ne conburi. que portent tabulas iustorum. que sustineant pondus colump-
narum. id est obedientiam prelatorum. Que sit domus hospitalis. xvii.

INTER coadiacentes spiritalis edificii officinas hospitium domus por-
occurrit. que peregrinantibus in regionem longinquam cum ad claustrum
anime redierint aptis misericordie ianuis patet. hospitium siquidem domus
mens conpaciens appellari potest. Vnde beatus ambrosius. Mens inquit
sapientis hospitalis esse debet. Mens enim hospitalitatis officio fun-
gitur dum delinquentium fratrum culpis benigne conpatitur. Habet hec
domus ministros suos qui hospitibus seruiant. Pulsanti enim ianuam
peregrino caritas aperit. intrantem hilaritas recipit. receptum affabi-

litas detinet. esurientem collatio pascit. fessos humilitas seruit.
Hec hospiti debentur. hec reuertenti filio qui luxuriose uiuendo
partem substantie dissipauerat. pater familias exsoluit. A longe
enim uenientem uidit. occurrit amplectitur. occidit uitulum sagi-
natum. ordinat chorum simphoniam tangit. Sic et spiritualium patrum
pietas que quasi paterno affectu presidet subiectis. delinquentem
disciplinam cum per penitentiam redierit longe uenientem uidet compaci-
endo. occurrit indulgendo. amplectitur familiarem se faciendo.
occidit uitulum carnis mortificationem predicando. chorum ordinat.
simphoniam tangit. morum concordiam et unitatem edocendo. Inuitat
ergo pietas desperantem. trahit caritas inuitum. natum misericordia pacifi-
cat. hilaritas securum reddit. affabilitas familiarem facit. familia-
ritas secretum aperit. apertio secretorum amiciciam seruat. predicatio in-
struit. morum concordia facit amicum proximo. humilitas deo. Sed dum
hec fecerit timeo ne frater ille qui foras erat superueniat et dicat.
pater tot annis seruio tibi et numquam mandatum tuum preteriui et numquam de-
disti mihi hedum ut cum amicis meis epularer. sed postquam filius tuus hic
qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus uenit. occidisti illi uitulum
saginatum. Reuera ille est dei extra domum compassionis. qui nescit
beneficium consolationis. qui tantum nouit increpare non obsecrare. Sic
tamen temperanda est misericordia regentis. ne inpunita remaneat cul-
pa delinquentis. Sic quandoque spirituales patres quosdam delinquentes recipiunt.
quos fratres despiciunt. domum compassionis intrare dedignantur. et sic
extra morantur. et qui fratribus compati debuerunt. crudeles prelati fiunt.
Quam perditam christus ad caulas non uiolenta manu reduxit. sed humeris
propriis impositam reportauit. Sed et angeli super uno peccatore peni-
tentiam agente gaudent. Quid ergo karissimi. Concordat angelis et creator
cum conuertitur peccator. et frater fratri dedignatur compati. dum spiritualis pater
misericorditer ignoscit filio delinquenti. Descendit ergo samuel de
excelso in oppidum. ut in regem saul ungeret. Descensus ergo samue-
lis exemplum designat [l. condescen-] compassionis. Per unctionem uero demonstra-
tur. ut qui condescendit misereatur. ut qui prebet affectum compassio-

nis, ungat blandiens oleo consolationis. Descendit superior ad inferiorem ut sublimet ad honorem. ut qui sequebatur asinas regat animas, id est qui carnis affectus querebat irrationabiles. eligatur ut eosdem regat. et obtineat spirituales. Qui iacet non erigitur, nisi qui iacentem erigit inclinetur. Unde beatus gregorius. Iacentem inquit non erigit, nisi qui statum sue rectitudinis per compassionem flectit. Tales quandoque erigunt per amorem, quandoque vero per timorem. Sed qui per timorem discipline erigitur, quasi per se surgere cogitur. Qui vero per amoris dulcedinem trahitur, quasi per compassionem blandientis adiuvatur. Amor erigit. trahit et sustentat, timor cogit et cruciat. Ad hec pertinet quod per beatum augustinum ad prelatos de subiectis dicitur. Plus inquit a vobis amari appetant. quam timeri. Nec tamen nimium parcat amor. nec nimium terreat timor, sed sic amorem timor committatur. ut nec timor odium pariat, nec amor negligentiam patiatur. Hinc per beatum iob dicitur. Cum sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen merentium consolator. Ecce timor ex auctoritate regiminis, amor autem ex dulcedine consolationis. Sic et vulneribus illius qui incidit in latrones samaritanus vinum adhibuit et oleum, in vino scilicet designans severitatem districtionis. in oleo vero mollitiem pietatis. Unde per beatum gregorium dicitur. Faciendum est inquit quedam ex utroque temperamentum. ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Sic et in archa tabernaculi virga simul et manna erat. id est virga districtionis et manna dulcedinis. Hinc et psalmista. Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga enim percutimur, baculo sustentamur. Hec virga directionis per correctionem, hic est baculus sustentationis per consolationem. Sed ut supra diximus plus amari a subiectis prelati appetant quam timeri. ne severitatis nimie vultus eliminet, quos compassionis benignitas per consolationem fovet.

Ordo spiritualis capituli. xviii.

Sicut fratrum multitudo ut errata corrigat. statutis horis ad capitulum confluit, sic mentis ratio cogitationes diversas ad secretum cordis quandoque convocat. ut incorrigibiles eiciat. corrigat inquietas. negligentes emendet. instruat simpliciores. mitiget iracundas. voluptuosas restri-

gat. pigras excitet. consoletur pusillanimes. doceat indiscretas. In hoc spirituali capitulo abbatis locum ratio possidet. conscientia culpas accusat. peruersitas excusat. superbia reatum defendit. innocentia confitetur. humilitas se ipsam iudicat. arrogantia uero alienas. More presorum uitia preceptis contradicunt. more uero simplicium uirtutes obediunt. Se ipsas tamen quandoque uirtutes inuicem accusant. Accusat enim misericordia iusticiam. iusticia misericordiam. humilitas honestatem. honestas humilitatem. Accusat misericordia iusticiam. quod manus usque ad crudelitatem extenderit. quod iracundie uerba protulerit. quod mansuetudinis uultum mutauerit. Iusticia uero misericordiam ~~miam~~ ut accusat. quod seueritatis uultum non induerit. quod peccatum inpunitum dimiserit. quod saltem delinquentem uerbis non increpauerit. Accusat humilitas honestatem. quod excedat mediocritatem. quod sequatur superfluitatem. quod non tantum utatur honestis sed et uoluptuosis. Honestas uero accusat humilitatem. quod nimiam diligat paupertatem. quod non impendat corpori necessitatem. sed amet nuditatem. pannositatem et egestatem. Agunt enim quandoque misericordia remissius. iusticia crudelius. humilitas parcius. honestas habundantius. nec tamen desinunt esse uirtutes. licet inperfecte sint. Hi autem accusantur. quasi ad suscipiendam disciplinam denudantur. Sed quomodo denudantur? Quando per confessionem uiciorum occulta manifestantur. Due sunt fidei spes disciplinę. interior et exterior. Interior disciplina est per districtionem cordis correctio morum. exterior uero per afflictionem carnis correctio actionum. Exterior quandoque generat interiorem. quia dum mens non spargitur ad exteriora. reuertitur ad quietis amorem. Ad hoc pertinet quod lamech noe genuit. id est disciplina requiem. Interpretatur enim lamech percutiens. quod est proprium disciplinę. noe uero requies interpretatur. que tunc nascitur quando mens ab exterioribus per disciplinam reprimitur. Hic est noe qui construit archam. id est edificat animam que irrationabilia animalia in inferioribus ordinat. homines et uolatilia in superiori parte locat. id est motus carnales subicit. spirituales super ponit. Si autem inundauerit diluuium caritatis. tunc intrat archam mentis. et licet circumfluant torrentes iracundię. fluenta luxurię. uo-

ragines gule. licet ebulliant fontes delectationum. abyssi cupiditatum. maria conturbationum. intrat tamen noe securus archam. id est quietem animi clauso a foris silentii ostio. possidet animam. Sed et lamech interfecisse cain legitur. Cain autem possessio interpretatur. Cuius. Diaboli non dei. sui non magistri. propria non communis. Inter folia cain iacens occidit. quia prorsus in leuitate cordis. et in multiplicitate uerborum uoluptuatur. Sic ergo per lamech cain occiditur. et ex lamech noe nascitur. quia quandoque peruersus per disciplinam nutritus quiete mentis efficitur. Accusatur cain de morte fratris. Qui enim nulli obediunt. qui se ipsos possident. qui exemplum praue operationis fratribus ostendunt. quid aliud quam fratris animam propriis manibus. id est propriis actionibus occidunt. Quid ergo utilis disciplina que quietem generat. peruersos necat.

De labore spiritualis exercitii.

Post capitulum ad laborem manuum fratres egredi solent. sic post .viii. quietem contemplationis egreditur animus ad prouidendum laborem corporee necessitatis. Egreditur a contemplatione qua celesti fruebatur delectatione. Egreditur et descendit. Quo. et quomodo. Egreditur a contemplatione celestium ad meditationem scripturarum et ibidem moram faciens. audit uite presentis miseriam. future uero beatitudinem. considerat premia iustorum. attendit et penam dampnatorum. deinde premiorum amore tractus. et penarum timore tactus. descendit ad suorum memoriam delictorum. qui dum culpam propriam agnoscit. aliene citius ignoscit. et ideo post memoriam delictorum. descendit ad compassionem proximorum. inde uero progreditur ad agendam curam eorum. Potest et hoc per similitudinem demonstrari cum aliquis egreditur a thalamo in domum. a domo in porticum. a porticu in uicum. a uico in agrum. Egreditur siquidem a contemplatione celestium ad meditationem scripturarum quasi a thalamo in domum. a meditatione scripturarum ad memoriam delictorum. quasi a domo in porticum. a memoria delictorum ad compassionem proximorum. quasi a porticu in uicum. a compassione proximorum ad agendam curam eorum. quasi a uico in agrum. In contemplatione ergo quies est. in ceteris labor. In meditatione scripturarum laboramus. timentes ne premia iustorum amittamus. In memoria delictorum laboramus.

gementes ne condempnati sint. In conpassione uero proximorum labor est cordis. in agenda cura eorum labor operationis. In uno monemur. in alio docemur. in tercio mouemur. in quarto meremur. Monet scriptura quid agere debeamus. docet memoria delicti ut peniteamus. mouemur compassione ut diligamus. opere uero bonum meremur. ut nobis qui aliis succurrimus succuratur. Exit etiam animus mortuum ut uideat ortulanum. uidet christum qui plantat germina uirtutum. Exit et olera rigare. id est fragilitatem carnis deplorare. Sed sicut sol post pluuiam clarior fulget. sic christus post irrigationem lacrimarum benignior apparet. extendens radios sue cognitionis. illuminans corda uerbo consolationis. Exierat maria magdalene ad sepulchrum quasi mortuum ut plantaret et rigaret. et inuenit eum qui dat meremintum et audit. Mulier quid ploras. Quem queris. Ecce post pluuiam conpunctionis irradiat claritas consolationis. At illa audito quod quereret. existimans quia ortulanus esset ait. Domine si tu sustulisti eum dicito mihi ubi posuisti eum. et ego eum tollam. Desperabat maria de fructu laboris. quia dubitabat de ueritate resurrectionis. Unde dicitur quia conuersa est retrorsum. Conuertitur retrorsum. que in dominum faciem per dubitationem miserat dorsum. Plantauerat maria per amorem. sed de fructu resurrectionis dubitabat propter resurrectionis dilationem. Sed autem cognouit christum. colligit fructum. Quid enim proderet semen conceptionis. quid flos natiuitatis. quid maturitas passionis. nisi sequeretur fructus spiritus resurrectionis. Egreditur item animus ut circumfodiat ficulneam ut que sterilis erat fructum ferat. ut cophinum stercoris mittat. id est ut memoria peccati fetentem reddat. Intrat et in uineam ut circumfodiat eam. ut succidat sarmenta. i. superfluitatis incrementa. ut quod luxuriat in palmitibus habundet in fructibus. Unde in canticis canticorum dicitur. Ueni dilecte mi. et egrediamur in agrum. commoremur in uillis. mane surgamus ad uineas. et uideamus si floruit uinea. si flores fructus parturiunt. Egrediamur inquit in agrum. Egreditur animus a contemplatione ad sui circumspectionem. et egreditur a cura sui ad agendam curam proximi. ut

consolet pusillanimes. corripiat inquietos. ut fiat ager irriguus.
qui prius fuerat uepribus et spinis. Commoremur inquit in uillis. i. in illis
qui sunt uillani. i. rudi et tardi ad percipienda documenta curie et cetera. Sunt
enim quidam claustrales quasi curiales. quidam uero uillani. i. inordinati.
qui non querunt edificationem mentis. sed repletionem uentris. terrenis
inhiant terrena sapiunt. In his igitur necesse est ut faciamus moram.
per doctrinam per disciplinam. Mane surgamus ad uineas. Qui enim uolunt
alios ut surgant ad opera cogere. qui uolunt succidere sarmenta ui
nearum. id est superfluitatem animarum. oportet ut surgant mane. id est
non pigre. sed precedant exemplo et operatione. Videamus si floruit ui
nea. si flores fructus parturiunt. id est uidere faciamus si bonis co
gitationibus animus floreat. si boni operis fructum gignat. Quod Nonne
inter opera quescendit. Dicat igitur animus. Sicut malus inter ligna siluarum
sic dilectus meus inter filios. sub umbra illius quam desideraueram sedi.
Tria sunt in malo consideranda. uidelicet umbra grata. fructus bonus.
odor suauis. Dat enim christus umbram preceptorum que defendit ab
estu uiciorum. ut te per diem non urat sol. neque luna per noctem. Habet
fructum inter folia. bonum opus inter folia. Scriptum est enim de eo. fecit quod
docuit. Odor uero fructus illius suauis est. id est fama bone operationis.
Sub umbra illius quam desiderat animus sedet. qui uult esse quietus. Sed
quandoque sedet super fenum quandoque super scabellum. quandoque super scamnum.
quandoque super cathedram. Super fenum sedet cum carnem subicit. super sca
bellum cum subicit mundum. Unde beatus ieronimus. Magna inquit exul
tatio est anime mundum habere sub pedibus. Cum uero sedet super sca
num nouissimum eligat locum. ut audiat amice ascende superius. ne
cum robore descendat. et audiat da huic locum. Qui humilitatem
sequitur ad superiora uocatur. qui uero superbiam eligit ad inferiora descen
dit. Super cathedram sedent non iusticie sed pestilentie. de quibus dicitur.
Que dicunt facite. que autem faciunt facere nolite. Post pau
sationis quietem iterum surgit animus ad laborem. ut botros de ui
neis engaddi. non de uineis sodomorum de uinea sorech. non de sub
urbanis gomorre. ut inter ubera sua comportet myrre fasciculum.

los. ut in agro booz recipiat spicas que messorum manus effugerant. De uineis engadi et de uinea sorech animus botros colligit. cum fructus penitentie uel electorum premia requirit. Engadi fons hedi. sorech electa uel optima interpretantur. In hoc fonte quo descendunt hedi. ascendunt agni nouelli. In fonte enim conpunctionis abluuntur sordes carnis. abluitur fetor hedi. id est uoluptas peccati. hedi petulantia. id est carnis luxuria. Ex uineis engadi uinum bonum. ex uinea sorech uinum optimum. illo inebriantur kari. isto karissimi. Illud aqua mixtum. istud uero purum. Illud adhuc turbatur fece naturali. id est uoluptate carnali. istud uero non turbatur etiam qualibet tribulatione temporali. Illud ueterum uasorum retinet saporem. id est memoriam peccati. istud nouorum redolet mundiciam. id est dulcedinem cordis purificati. Vinum quod de uineis engadi. et de uinea sorech conditur pigmentis et melle. uinum de uinea sodomorum et de suburbanis gomorre. uenenis et felle. Fel enim draconum uinum eorum. et uenenum aspidum insanabile. Gomorra siccitas. sodoma sterilitas interpretatur. Qui enim remoti sunt a fonte conpunctionis. quos non humectant pluuia predicationis. quos non suffundunt celesti aspersione. id est subtilitate contemplationis. quid mirum si sunt sicci ac steriles. Humor enim generat fecunditatem. siccitas sterilitatem. Myrre uero fasciculos inter ubera sua portat. qui corde conpaciens et manuum laborem impendens. proximorum necessitudines sustentat. Myrre fasciculos portat. qui carnis uoluptatem per afflictionem. uidelicet ieiunando. uigilando. laborando domat. Myrre fasciculos inter ubera sua portat. qui lapidationem stephani. ignem laurentii. crucem petri. mortem christi. in corde quod est inter ubera conpaciendo locat. Vnde in canticis canticorum dicitur. Quasi fasciculus myrre dilectus meus mihi. inter ubera mea commorabitur. Inter ubera sponse quasi fasciculus myrre dilectus commoratur. dum in corde cuiuslibet iusti christi passio cum amaritudine per memoriam renouatur. In agro booz que manus messorum euaserant spicas colligit. quando sententias a magnis doctoribus intactas diligenter inquirit. Sic ruth moabitis. anima scilicet peccatrix secuta nurum suam uenit in iudeam terram confessionis. ibi in agro booz sequens post terga metentium

ne adoctrina aberret eoꝝ spicas id ē sententias colligit. quas lex
in cibū uiduę pupillo & aduene remanere p̄cepit. Deinde messē
suā uirga. id ē subtili discretione discutiens. inuenit tres modios.
q̄ s̄ tres intellect⁹. secdm mensurā donationis xp̄i. Ex his sustentam̄
S tempe famis ut uiuat anima nr̄a. Qđ refectoriū quę ue sit mens
icut homo exterior in refectorio materiali ad horā refectio. xx.
cibo potuq; reficit. sic interior in refectorio sacrę meditationis potatur
uino conpunctionis. & diuersis exemploꝝ saginat̄ ferculis. In hoc ḡ
refectorio tres ponunt̄ mense. id ē tres intellectus diuinę scripturę ui
del' hystorialis. mistic. & moralis. Prima mensa simplicib⁹. secdā doc
torib⁹. tercia cōmunis ē utrisq;. In p̄ma cib⁹ ē grossior. in secdā subti
lior. in tcia dulcior. Prima saporē continet exemploꝝ. secdā uim
misterioꝝ. tercia dulcedinē moꝝ. In una xp̄c uinū ministrat. in
alia frangit panē. in tcia docet. Prima pascit miraculis. secdā fi
guris. tcia uerb. Res miraculoꝝ corroborat fidē. impletio figuraꝝ
spem. doctrina moꝝ karitatē. Du enī aqua in uinū mutatur. du
lazarus suscitat̄. lepsus mundat̄. & cecus illuminat̄. tunc simpli
cior turba mirat̄. & fides im̄ succrescit. quia hoc fecisse ds̄ cdit̄.
Du ū discipulis panis frangit̄. & corp⁹ xp̄i ēē phibetur. du templū des
trui & p̄t triduū sub figura resurrectionis reedificari pmittit̄. cū
hoc euenisse cernit̄. nonne de glā future resurrectionis spes in
flamat̄. Dicebat enī de tēplo corp̄is sui. Du xp̄c in parabolis
loquit̄. du semē seminantis quib⁹ terris congruit assignat̄. qd ali
ud in mentib⁹ hominū n̄ amor uerbi dī ordinatur. Ponunt̄ itaq;
mense ponunt̄ & panes. Affert enī moyses conspsum. apli ordea
ceum. helyas subcinericiū. Ordeum tenacissima palea tegitur.
in quo uetus testamtū figurat̄. qd legalib⁹ obseruantiis obumbrat̄.
p conspsum designat̄ panis lacmaꝝ q̄ pplo dī concedit̄ cū de egyp
to egredit̄. p panē ū subcinericiū notat̄ uita peccoꝝ. q̄ tam diu
supra se cinerē portant. quādiu carnaliū uoluptatū desiderio
flagrant. Unde scptū ē. Effraim factus ē panis subcinericius. q̄ n̄
reuersabit̄. Panis subcinericius partē subtus habet mundiorē. illam

que ē sup̄ sordidiorē. Sic mens t̄rena cogitans sup̄ se cinerē portat. si aūt̄ reuisetur: excusso cinere. tot̄ existit mundus. Hoc pane subcinericio nondū bene acinere excusso pastus ē helyas. dū fugiens afacie mulieris fornicarię. uenit inbersabeę iuda. ⁊ pueros suos dimisit. ⁊ p̄rexit indesertū uia uni͛ diei. sedensq; sub̄t unā iuniperū p̄iecitq; se ⁊ obdormiuit. ⁊ ecce adcaput ei͛ subcinerici panis. ⁊ uas aquę. fugit mulierē fornicariā qui fugit luxuriā. uenit inb̄sabeę iuda t̄rā ɔfessionis. ⁊ pueros suos ibi dimittit. q̄ pueriles actus deserens / ascendit. p̄git indesertū uia uni͛ diei. qui seruata unitate cōmunis uitę. mundanis renuncians sp̄alia q̄rit. Sub̄t unā iunipū sedet. qui nolens aculeos pecc̄i sustinet. Vn̄ ap̄ls. Condelector legi dī sc̄dm int̄iorē hominē. uideo aūt aliā legē in m̄bris meis repugnantē legi mentis meę. P̄iecitq; se ⁊ obdormiuit. cū ab amore sup̄ni luminis deficiens. infomite pecc̄i q̄si subumbra iunipi requiescit. Abanglo excitat̄. q̄n asermone dī q̄ media nocte aregalib͛ sedib͛ uenit suscitatur. Et ecce adcap̄ ei͛ sub cinerici panis. Caput mentis ratio ē. ubi subcinerici panis inuenit̄. dū mens ā memoria pecc̄i ex toto purgat̄. Surrexit ⁊ comedit. ⁊ rursum obdormiuit. n̄ in umbra iunipi ut p̄us. s; inamore mysterii. n̄ panē subcinericium. s; fortē ac solidū cibū. Liquet quia fortē. ambulauit enī infortitudine cibi illi͛. xl. dieb͛ ⁊ xl. noctib͛ usq; admontē dī oreb. fortis cib͛ ē karitas. Caritas enī om̄ia sp̄at. om̄ia sustinet. ⁊ usq; adaltitudinē diuinę contēplationis animū sustollit ⁊ p̄uehit. Surgentes aūt ministri apponūt diūsa genera uini. Steph̄s uinū passū. ysaias aqua mixtū. inebriantur aūt duo noe uidel̄ ⁊ loth. Noe requies. loth ū declinatio int̄p̄r. Est aūt requies mentis. ⁊ ē requies carnis. Qui querunt requiē carnis. inebriant̄ uino aqua mixto. q̄ ū req̄ē mentis uino passo. Apponit paulus olera. tres pueri legumina ministrāt. Paulus infirmis olera dat p̄ceptū consequende sanitatis. tres pueri ū p legumina dant delicatis

exemplu seruande sobrietatis. Secunt aut tria generalia fercla. scil agnina. arietina. & uaccina. Abel agnu. abraha ariete. iosue uacca apponit. Agnus obmutescens coram tondente. xpc e humilis in passione. nos pacientes in tribulatione. Aries adherens int uepres cornib. xpc in cruce manib. nos obedientie opib. Aries pcedens grege. xpc uita plebe. plati exemplo congregatione. Vacca occisa extra castra xpm extra ilrm. nos extra mundi uanitate mortificari designat. In agno simplicitas cordis. in ariete fortitudo opis. in uacca lac pdicationis. Non sit aut in nob simplicitas sine lacte doctrine. s; simus sic illi q ut nubes uolant. prudentes sic serpentes. & simplices sic columbe. ne sic nubes sine pluuia. serpentes sine prudentia. columba sine simplicitate. s; careat columba felle. serpens ueneno. nubes siccitate. ut sit simplicitas nobis sine amaritudine. prudentia sine malignitate. doctrina sine uanitate. Post carniu fercla tres piscium diuersitates apponunt. scil pisces de mari. de flumine. de stagno. Pisces de mari. sclares. de flumine doctores. de stagno claustrales. Tales tn apponant q squamas & pennulas habent. id e asptate recte conuersationis. & alas contemplationis. Pisces de mari corneli. de flumine paulus. de stagno maurus. Apponit g petrus ad mensam cornelium. ananias paulu. benedictus mauru. Cu eni legunt opa cornelii. conusio pauli. uita mauri. qd aliud agitur qua qd exeoz exemplis animus saginat. Hui mi pisces s comedendi. id e uita & morib imitandi. Imitandus e eni corneli fide & ope sclarib. paulus uita & doctrina doctoribus. maurus humilitate & obedientia claustralib. Qd eni aqua mauro se calcabile pbuit. uirtus obedientie & magistri meritum fuit. Qd iutute miracli magistro ascripsit. humilitatis officiu docuit. Afferunt & alii alios ~~pisces~~ pisces. Afferut eni pisces de mari iacobus & iohs & andreas. de flumine tobias. de monte honoratus. Iacob subplantator. andreas uirilis int pr. Qui eni uicia subplantat qui uirilit agunt. exemplo bone

operationis pisces de mari. id est sclares ad litus confessionis trahunt. To
bias uero qui descendit ad fluuium. xpistus est descendens ad mundum. iustus
ad lacrimas. Tobias ut lauaret pedes. xpistus ut ablueret peccata.
iustus ut carnales mundaret affectus. Inuenit tobias piscem. xpistus
diabolum. iustus quodlibet diaboli membrum. Piscem tobias extrahit. di
abolum xpistus eicit. iustus impium conuertit. Exenterat tobias piscem
interiora proiciendo. xpistus diaboli malignitatem eius aperiendo. iustus
per confessionem occulta pectoris eiciendo. Non isti carent sale. quo pisces
suos aspergant. Habet enim tobias materiale. xpistus mysticum. iustus
morale. Tobias ergo caret sale materiali. quo piscis condiatur. xpistus sal
sapientie. quo diabolus caueatur. iustus sale doctrine. quo nouit conuersus
doceatur. Affert et honoratus piscem de monte. exemplum uidelicet sobri
tatis et abstinentie. Affert et moyses diuersas ferculorum species. mel
scilicet de petra. oleumque de saxo durissimo. butirum de armento. et lac de
ouibus cum adipe agnorum et arietum filiorum basan. et hircos cum medulla tri
tici. et sanguinem uue meracissimum. Audis petram et saxum durissimum.
Petra erat xpistus ante passionem. saxum durissimum post resurrectionem.
Petra prius propter patientie firmitatem. saxum uero durissimum postea propter immor
talitatis eternitatem. Petra enim erat. frangi poterat. quia adhuc mortalis
fuerat. nunc autem saxum durissimum. quia factus immortalis. iterum mo
ri non potest. Per mel ergo de petra designatur melliflua doctrina predicati
onis. per oleum de saxo durissimo ab eodem procedens spiritus consolationis.
Hoc est enim effusio olei. remissio peccatorum per gratiam spiritus sancti. Si habes ergo
karissime apud te uas mundum. immo quia habes. accipe mel de pe
tra. Ait enim. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. et inue
nietis requiem animabus uestris. Ecce mel humilitatis cum dulcedine man
suetudinis. Sicut mel concordat in confectionibus medicine cum omnibus
diuersitatibus specierum. sic ex humilitatis dulcedine. condiuntur omnia
genera uirtutum. Per butirum uero de armento. signatur in patriarchis et prophetis
doctrine spiritualis pinguedo. quia sicut pinguedo lactis in uasis super
eminere cognoscitur. sic et in libris prophetarum sensus de diuinitate
et humanitate. spiritualiter superhabundans reperitur. Sed hec pinguedo

butiri speciē n̄ recipit. n̄ q̄n p̄ri agitata tunsionib; indurescit. sic & d̄s in homine n̄ cognosceret̄. n̄ p̄ri d̄s homo flagellis cesus. cruci affixus. p potestate diuinitatis a mortuis suscitaretur. Hoc ğ butiro pascimur. du in uerb ꝓpheticis contemplatione diuinitatis delectam̄. P lac de ouib; designat̄ innocentia cordis. p lanā de ouib; mundicia carnis. Ad cor innocentia. ad corp' op̄m mundicia. ut innocens habeat̄ intentio cordis. & munda sint opa carnis. Hec s̄ lac & lana. hoc lacte debem' pasci. hac lana uestiri. Hec ğ ad simplicitatē claustraliū ptinent. q mundicia carnis uestiunt̄. & nulli nocent. In adipe agnoꝝ & arietū. designat̄ i platis dilectio frm̄. Hii enī dicunt̄ filii basan. id ē pinguedinis. in q demonstrat̄ dulcedo caritatis. P hyrcos signat̄ uita penitentiū. q s̄ imitatores xp̄i passionū. Hoc ē enī qd d̄r. hyrcos cū medulla tritici. penitentes uidel mortificando carnē suā. & imitatores passionū xp̄i. Sanguis uue meracissim'. sanguis ē x̄. nulla peccatoꝝ fece turbat'. Qui ğ usq; ad effusionē sanguinis puersis resistunt. p calice quē p nob saluator bibit. calicē bibentes reddunt. Unde ꝓpha. Qd retribuam dn̄o p omnib; que retribuit m̄. Calicē salutaris accipiā. & nom̄ dn̄i inuocabo. Sunt & alii cibi egiptii sūmo ope uitandi. quia sepissime gen̄ant i firmitatē. & qn̄doq; mortē. Si queras q̄ sint ut uitari possint. hii s̄t cibi nocui. allia uidel. cepe & porri. Hec filii isrl̄ in deserto cū ollis carniū suspirabant. que tn̄ comesta grauit̄ inflant. uentositatē generāt. cerebrū turbant. oclos ḡuāt. lac̄mas puocāt. Egyptie carnes s̄ mundane delectationes. in quib; infirmitates anime latent. que p̄tea p effect' & opationes ext' apparent. Inflat enī elatio. uentositatē generat uerboꝝ inundatio. turbat cerebrū iracundia. cordis oclos grauat inercia. Hec ğ puocāt penitentie lac̄mas. si ante mentis oclos in manu discretionis ponas. Ut ğ sanus uiuas. nocua deuitans sobria sumas. Quietē mentis aīe dormitoriū appellādā.

.xvi.

Potest mentis tranqllitas anime dormitoriū p similitudinem nuncupari. i qua ponit̄ lectus conscientie. substernit̄ fenū carnis. carpit̄ somn' pacis. In his siqdē dormit anima. dormit & requiescit. Custodi ğ kme. ne dormitorii tectū discoopiat̄ turbine temptatio-

num. conpone lectum conscientię. ne mens in oposita cesset agere. Subster-
ne ergo fenum carnis. ut animalitas subiaceat rationi mentis. compesce
turbam uitiorum. ne impediant quiescentis somnum. Ordo siquidem dormitorii
talis esse debet. ut claustralium nullus aliquid proprium circa lectum reposi-
tum seruet. sic et conscientię lectus talis sit. ut si requiratur nichil in ea
proprie uoluntatis inueniatur. Oportet enim ne sub feno carnis absconditum
lateat. quod oculos prelati omnia uidentis offendat. Ut autem in pace in id
ipsum dormias et requiescas. inquire pacem et persequere eam. Ipsa enim sic som-
num ab oculis. sic euanescit ab intuitu mentis. Quatuor ergo sunt attenden-
da que solent inquietare somnum pacis. uidelicet hostis. seruus. uxor.
et uicinus. Hostis est diabolus. seruus mundus. uxor caro. uicinus quilibet et
proximus. Cum ergo diabolus eicitur. mundus subicitur. caro affligitur. proximus dili-
gitur. quid aliud agitur. nisi quod pax ex omni parte stabilitur. Inter hec
ergo non habet animus quo diuertat. non enim ad odium fratris. non ad amorem carnis.
non ad superbiam mundi. non ad maliciam diaboli. Ecce quomodo salomon habet
pacem ex omni parte in circuitu. In circuitu pacem habet qui non turbatur memo-
ria preteritorum delictorum nec inquietatur desiderio futurorum. nec fatigatur aduer-
sis. nec eleuatur prosperis. hec est uera pax. Est enim uera pax. et falsa pax.
De falsa pace dicitur. pax pax. et non erat pax. de uera pace dicit abysai
ad dauid. Pax pax tibi. et pax adiutoribus tuis. Falsę autem pacis tres species
sunt. Est enim pax estimata. pax simulata. pax imperata. Nos enim inter
seculares pacem querimus. dum discordes ad concordiam reuocamus. estimant secula-
res quod pacem inter nos habeamus. dum in uestimentis ouium foras eximus. et
intus quasi lupi rapaces gregem simplicium fratrum lacerando dispergimus. pa-
cem simulamus. sed non habemus. Hi uero prelati pacem subiectis imperant. et
eos discipline legibus non coartant. solummodo pacem docent. sed non tenent.
Non enim sufficit ut ait beatus gregorius ut pacem tantum doceas uer-
bis. nisi adhibeas et manum correctionis. Uidesne quomodo cum non sit in
nobis estiment pacem seculares. simulent peruersi claustrales. imperent
et non teneant tepidi doctores. Sic ergo estimatur a nescientibus. simulatur
a non habentibus. imperatur a non tenentibus. Uere siquidem pacis tres species
esse perhibentur. Est enim pax probata. pax confirmata. pax certa. Pax

enim dei hominibus a deo quandoque datur. data probatur. probata confirmatur. confirmata cer-
tificatur. Probatur temptatione. confirmatur tribulatione. certificatur cohabita-
tione. Cohabitatione siquidem pax uera cognoscitur. quam lingua uel ha-
bitus ceterique simulatores loquuntur. Dicunt enim quandoque lingua et habi-
tus. pax pax. si autem requiratur animus. respondet quod non sit pax. An ue-
ra sit pax animi. assidue cohabitationis spacium demonstrabit.
ut sit pax in ope. non in ore. Lingua quandoque pacem predicat. sed sepius turbat.
Cum autem habitus cor et lingua concordant. pacem seruant. Ubi uero lin-
gua dissoluta discurrit. pacem soluit. Ad hec pertinere moraliter ui-
detur quod cum tribus dan possessionem sibi quereret ut in ea habitaret. usque
ad illum enim inter ceteras tribus sortem non acceperat. uenerunt de filiis dan
ad domum miche. et inuenerunt ibi ephod et sculptile atque confla-
tile. Dan interpretatur iudicium. Iustus enim in iudicio accusator est sui.
Filii dan querentes sibi sortem hereditatis. designant quosdam de seculo
prudentes sibi ad habitandum domum conuersionis. Inueniunt ergo ibi
quandoque ephod. id est habitum religionis. et cum eo sculptile peruersi operis.
et conflatile confabulationis. Nostis fratres quod cum fieri debeat con-
flatile. metalli species circumpositis follibus ponitur in igne. fit tumul-
tus follium. attracto et emisso aere commouentur cineres. crescit flam-
ma. uolant scintille. Sic in quibusdam ecclesiis euenire solet. dum simul
in aliquo loco conueniunt ociosi fratres. Ponunt ergo metallum. id est materiam
rumorum. Aerem folles attrahunt et emittunt. cum rumores audiunt
fratres et dicunt. Auditur ibi tumultus follium. id est dissensio inpacientium.
commouentur cineres. quia cito turbantur leuiores. crescit flama. dum
succenditur ira. uolant scintille. id est uerba discordie. Sic cum aaron
fecisset uitulum conflatilem a filiis israel petiit inaures. Inaures sunt ru-
mores. quia sicut in auris imponuntur auri. sic rumor auditui. Ex his
ergo procedit uitulus petulantie. qui si precedat aufert a nobis rectitudi-
nem uie. Non enim grauiter incedit. sed ludendo discurrit. Cum ergo
aliqui de seculo ad domum religionis ueniunt. et hec inueniunt. domum
miche se repperisse credunt. Michas enim interpretatur quis est hic. Ubi enim in-
ueniunt ephod. id est habitum conuersionis et conflatile. id est uerba detracti-

onis. exeunt q̄ndoq; ⁊ redeunt ⁊ admirantes huiuſ̄ conuersiones. q̄s ē
hic dicunt. Multi siq̄dē istoꝝ societate peiores fiunt. multi ū ab eis
discedentes ad meliora transcendunt. Hec s̄ l'ine que pacē sp̄al' dor-
mitorii sollicitant. q̄a tranq̄llitatē quietę mentis turbant. Incipien
tē ⁊ enī dormire rumor exagitat excitat. curiositas ⁊ sic de uno
latere in aliud latus dormiens uertitur: dū curiositatib' mundi q̄et'
dormit. De his ezechiel p̄ph̄a dic. ⁊ tu dormies sup̄ latus tuū sinistrū.
Vū hec p̄ph̄a dic. p̄sonā cuilibet noui c'conūsi moralit' inducit. Su
p̄ latus enī sinistrū dormit. dū q̄ quelibet adūsantia sub se c'p̄mit
p̄mit. S; cū iniquitatē dom' isr'l sup̄ se portat. i. meritis suis asc̄
bens peccā que fecerat. ⁊ elationē quę de contēptu uitioꝝ nasci
tur p̄mit. dū annos iniq̄tatis sub certo dierū numero portat. li
cet diu peccato seruierit. tam̄ pn̄itentię p̄t laborē ueniā sp̄at.
accidit ḡ q̄d' seq̄tur: Et cū cōpleueris hęc dormies sup̄ lat' tuum
dextrū. Cū enī uicia succūbunt dū uirtutes obediunt. tunc ani
mus sp̄alit' securius dormit. tunc de sinistro latē se uertit. ⁊ cui
pri' uicia resistebant. amanti quietē uirtutes obseq̄a p̄stant. Fe
lix anima cui uicia seruiunt. cui uirtutes obediunt. quę in dor
mitorio t̄rquillitatis ordinauit lectū m̄tis. ut somno frueretr̄ pa
cis. que n̄ egredit̄ sub obscuritate noctis. i. n̄ recedit tempe tem
ptationis. quę n̄ discurrit p̄ plateas leuitatis. nec intrat lupanar
libidinose uoluptatis. quę capta n̄ trahit̄ ad obscuritatē carceris. id
ē ad obliuionē mentis. nec iacet in grabatto dissoluta. in uolup
tate uidel' dissolute carnis. Homo siquidē uitior indutus uestib'
egredit̄. qn̄ p̄ plateas ciuitatū sc'larū meditando delectat̄. Ad hęc
forsitan p̄tinet q̄d' sc̄ptura sacra q̄sdā dormire dic̄ in puluere.
q̄sdā in gremio mulieris. q̄sdā in grabatto. q̄sdā in carcere. Iob in
puluere. samson i gremio mulieris. Petrus in p̄fundo carceris. para
lyticus in grabatto iacuisse referunt̄. Ait enī beat' iob. Ecce nunc
in puluere dormio. Dormit in puluere. q̄ gaudet leuitate. De sam
sone ū dr̄. q̄d' in gremio dormiens mulieris amisit effectū uirtutis.
Nichil enī mentē ciu' eneruat. quā cū aliq̄s ad luxuriā affectū

cordis inclinat. Petrus uero dormit in carcere. id est in obliuione sui et in ignorantię cecitate. Inter duos autem milites dormit. uidelicet inter uicia carnis. et uicia mentis. quę aduersus animam militant. quia contra uirtutes semper uicia pugnant. Paralyticus siquidem iacet in grabatto dissolutus omni compage membrorum. id est dissipatus in omni actu suo. et cogitatione. Videsne frater karissime quam ad maximam doctrinam scripta sunt hec omnia. Videsne quomodo per puluerem designatur leuitas. per gremium mulieris uoluptas. per profundum carceris ignorantię cecitas. per grabattum paralytici conturbatio fratris dissoluti. Exurge igitur karissime de puluere. surge de gremio mulieris. solue uincla colli tui. tolle grabattum tuum et ambula. Explicit liber domni Hugonis de forma claustralis disciplinę. Incipiunt tituli eiusdem capitulorum sequentium librorum.

cap. i. De origine artium. ii. Quid studium sapientię philosophia sit. iii. De triplici ui animę et solum hominem ratione preditum. iiii. Quę res ad philosophiam pertinent. v. De ortu theorice practice et mechanice. vi. De tribus rebus manentibus. vii. De mundo supra lunari et sublunari. viii. In quo homo similis sit deo. ix. De tribus operibus. x. Quid sit natura. xi. De ortu loyce. xii. De quaternario animę.

Libri secundi. xiii. De discretione artium. xiiii. De diuisione philosophye. xv. De theologia. xvi. De mathematica. xvii. De quaternario animę. xviii. De quaternario corporis. xix. De quadriuuio. xx. De arithmetica. xxi. De musica. xxii. De geometria. xxiii. De astronomia. xxiiii. Diffinitio quadruuii. xxv. De phisica. xxvi. Quid sit proprium uniuscuiusque artis. xxvii. Collatio super dictorum. xxviii. Diuisio mechanice in septem. xxix. De loyca que est quarta pars philosophię. xxx. De grammatica. xxxi. De ratione disserendi.

Libri tertii. xxxii. De ordine et modo legendi. xxxiii. De auctoribus artium. xxxiiii. De litteris. xxxv. Quę artes precipue legende sint. xxxvi. De duobus generibus scripturarum. xxxvii. De erroneis lectoribus. xxxviii. Vnicuique arti quod suum est tribuendum. [†] xxxix. De humilitate. xlvii. De studio querendi. xlviii. De quatuor reliquis preceptis. xlviiii. De paupertate. l. De exercicio. Hec continentur in prima parte huius uoluminis ad instructionem lectoris secularium studiorum digesta. li. Exindi uisus liber in primo capitulo tractat de studio diuinarum scripturarum. lii. De numero et ordine librorum. liii. De auctoribus diuinorum librorum. liiii. Quid sit bibliotheca. lv. De interpretibus. lvi. De auctoribus noui testamenti. lvii. Cetera esse apocrypha.

[†] Quid sit necessarium studio. xl. De ingenio. xli. De modo legendi. xlii. De meditatione. xliii. De generibus meditationum. xliiii. De memoria. xlv. De disciplina. xlvi.

& q̄d sit apocrphu. lviii. Ratio uocabulorum diuinorum librorum. lix. De nouo testa
mento. lx. De canonib' euglior'. lxi. De generib' scilior'. lxii. Quatuor ee p̄n
cipales synodos. lxiii. Qui bibliothecas fecerint. lxiiii. Quor' scripte sint
autentice. lxv. Que sint apocriphe. lxvi. Ethimologye q̄runda ad lectionē
p̄tinentiū. LIBER quint'. lxvii. De q̄bda diuine scripture p̄prietatib' & m̄ le
gendi. lxviii. De triplici intelligentia. lxix. Q̄d res ē significat ī diuina
scriptura. lxx. De septē reglis. lxxi. Q̄d studiū noceat ut impediat. lxxii.
Quis sit fruct' diuine lectionis. lxxiii. Quomō legenda sit scripta ad correp
tionē mor'. lxxiiii. Q̄d uitandū sit in studio legendi. lxxv. Lectionē ee ī incipien
tiū. op' pfector'. lxxvi. De quatuor gradib'. lxxvii. De trib' generib' lector'. lxxviii.
LIBER sext'. Quomō legenda sit scriptura diuina q̄rentib' scil' ī ea scientiā.
lxxix. De ordine q̄ ē in disciplinis. lxxx. De hystoria. lxxxi. De allegoria. lxxxii.
De tropologia. id ē moralitate. lxxxiii. De ordine libor'. lxxxiiii. De ordine narra
tionis. lxxxv. De ordine expositionis. lxxxvi. De littera. lxxxvii. De sensu. lxxxviii.
De sententia. lxxxix. De m̄ legendi. lxxxx. Meditationē hic ee p̄termitten
dam. In hoc capl'o pars quoq; scdā finē accipit. Expl' capla. Hugo de trib'
DIEBUS. Modis res sterū subsistentis p̄ introductionē loqr.

Tribus modis res subsistere habent. in actu. in intellectu. in mente diuina. hoc ē in rōne diuina. in rōne hominis. in se ipsis. In se ipsis. sine subsistentia transeunt. In intellectu hominis subsistunt quidē. s; tamen inmutabiles non s. In mente diuina. sine omni mutabilitate subsistunt. Item qd ē in actu. imago ei' ē. qd ē in mente hominis. Et qd ē ī mente hominis. ymago ei' ē. qd ē ī mente diuina. Ad mentē diuinā facta ē creatura rationalis. ad creaturā rationalē. facta ē creatura uisibilis. Id'o omnis motus & conu'sio creature rōnalis ee debet ad mentē diuinā. sic omis motus & conu'sio creature uisibilis ē ad rationalē creaturā. Sicut homo cū q̄d mente concepit ut aliis ē patefacere possit qd s' soli notū ē. foris exemplū ei' depingit. p'tea & ad maiorē euidentiā quomō id qd ad exemplū p̄positū ē cū rōne ei' c̄cordet. uerbis exponit. ita d's uolens ostendere inuisibilē sapientiā suam. exemplū ei' in mente rationalis creature depinxit. ac deīn corpoream creaturā faciens. foris illi q̄d intus haberet ostendit. Ratio-

nalis q creatura ad similitudinē diuinę sōnis nullo mediante pmo
loco facta ē. creatura ū corpea mediante rationali creata. facta ē ad
similitudinē diuine sōnis. Hinc ē qđ de angelis sub appellatione
lucis ingenesi dicit. Dixit ds. fiat lux. Et facta ē lux. De cetis
ū opib di dr. Dix ds. fiat. Et factū ē ita. & deinde adiungit. Et
fecit ds. Quia angelica natura pmū inrōne diuina fuit pdisposi-
tionē. postea inse ipsa peratione subsistere cepit. Alię aūt di crea-
turę pmū inrōne di fuerunt. pea incognitione angloꝝ facte st.
postremo inse ipsis subsistere ceperunt. Qđ enī dictū ē. dix ds. fiat.
hoc admentē diuinā ptinet. factū ē ita. adintellectū angloꝝ.
& fecit ds ad actū rerū. De qualitate discentium.

De qualitate discentium.

Multi s̄ qs ipsa ádó natura ingenio destitutos reliqt. ut
ea ēē quę facilia s̄ intellectu uix cape possint. Et hoꝝ duo genā
m̄ ēē uident. Nam s̄ quidā q licet suā hebitudinē n̄ ignorent
eo tn̄ quo ualent conamine adscientiā anhelant. & indesinent
studio insudantes. qđ mini habent effectu opis. obtinere merent
affectu uoluntatis. Ast alii quō summa se cōphendere neququā
posse sentiunt. minima ēē neglīgunt. & quasi insuo torpore se
curi quiescentes eo ampli inmaximis lumi ueritatis pdunt. quo
minima quę intelligere possent discere fugiunt. Unde psalmis-
ta. noluerunt inqt intelligere ut bene agerent. Longe enim
aliud nescire. atq; aliud nolle scire. Nescire siqde infirmitati
ē. scientiā ū detestari. prauę uoluntatis. Est & aliud hominum
genus qs ad mōdu natura ingenio ditauit. & facile adueritatem
ueniendi aditū pstituit. quib & si par sit ualitudo ingenii. n̄
eadē tn̄ omnib uirtus aut uoluntas ē perexercicia & doctrinā
naturalē sensum excolendi. Nam s̄ pleriq; q negotiis hui
scli & curis sup quā necesse sit implicati aut uiciis. aut uo
luptatib corpis dediti. talentū di terra obruunt. & exeo nec
fructū sapientię. nec usurā boni opis querunt. q pfecto ual
de detestabiles s̄. Rursus aliis rei familiaris inopia. & tenuis
census discendi facultatē minuit. qs tn̄ plene phoc excu

sari minime posse credim9. cū plerosq; fame. siti. nuditate laborātes.
ad sciencie fructū ꝑtingere uideam9. ⁊ tam̄ aliud ē cū n̄ possis. aut ut
ueri9 dicā n̄ facile possis discere. atq; aliud posse ⁊ nolle scire. Sicut
enī glosi9 ē cū nulle suppetant facultates sola ṁtute sapientiā appre
hendere. sic pfecto turpi9 ē uigere ingenio. diuiciis affluere ⁊ torpē otio.

Dve p̄cipue res s̄ quib9 q̄sq; ad scientiā instruit̄. uidel' lectio ⁊ me
ditatio. e quib9 lectio p̄orē in doctrina obtinet locū. Et de hac trac
tat lib' iste. dando p̄cepta legendi. Tria s̄ aut̄ p̄cepta magis lectioni
necessaria. Primū ut sciat quisq; q̄d legere debeat. Scd̄m quo ordi
ne legere debeat. id ē q̄d pri9 q̄d p̄tea. Terciū quom̄ legere debeat.
De his aut̄ trib9 ꝑsinglā agitur in hoc libro. Instruit aut̄ tā̄ scla
rium quā diuinaꝝ scp̄turaꝝ lectorē. unde ⁊ in duas partes diuidi
tur. quaꝝ una queq; tres habet distinctiones. In p̄ma parte docet
lectorē artium. in scd̄a diuinū lectorē. Docet aut̄ hoc m̄ ostenden
do p̄mū q̄d legendū sit. deīn q̄ ordine. ⁊ quom̄ legendū sit. Vt
aut̄ sciri possit q̄d legendū sit. aut q̄d p̄cipue legendū sit. in
p̄ma parte p̄mū enumerat originē omniū artiū. deīn discretionē
⁊ partionē earū. i. quom̄ unaqueq; contineat aliā. ut' contineatur
ab alia. secans philosophiam. a summo usq; ad ultimū membrum.
De inde enumerat auctores artiū. ⁊ p̄tea ostendit que his artib9
uidel' legende sint. Deīn ⁊ q̄ ordine ⁊ quom̄ legende sint ap̄t.
P̄tremo legentib9 uite sue disciplinā p̄scbit. ⁊ sic finit̄ p̄ma pars.
In scd̄a parte dēminat que scp̄ture diuine appellande sint. de
inde numerū ⁊ ordinē diuinoꝝ librorum ⁊ auctores eoꝝ ⁊ int̄p̄tationes no
minū. Postea agit de quib9dā ꝑp̄etatib9 diuine scp̄ture que ma
gis s̄ necessarie. deinde docet qualit̄ legere debeat sacrā scp̄turā
is q̄ in ea correctionē morū suoꝝ ⁊ formā uiuendi querit. Ad ul
timū docet illū q̄ ꝑp̄t amorē sciencie eā legit. ⁊ sic scd̄a quoq;
pars finem accipit. Didascalicon Hugonis de studio le-
gendi. Incip̄ liber p̄m9. De origine artiū. I.

O MNIVM EXPE-
tendoꝝ p̄ma ē sapientia. in qua pfecti boni forma consistit. Sapi
entia illuminat hominē ut se ip̄m agnoscat. q̄ ceṫis similis fu

it. cum se pro peccatis factum esse non intellexerit. Inmortalis quippe animus sapientia il
lustratus respicit principium suum et quam sit indecorum agnoscit ut ex
tra se quicquam querat. cum quod ipse est satis esse poterat. Scriptum legitur grece
in tripode apollinis. ΓΝΟΤΙCΕΛΥΤΟΝ. id est cognosce te ipsum . te
Quia nimirum homo si non originis sue inmemor esset. omne quod mu
tabilitati obnoxium est quam sit nichil agnosceret. Probata apud phi
losophos sententia animam ex cunctis nature partibus asserit esse con
pactam. et tymeus platonis ex diuidua et indiuidua mixtaque sub
stantia. Itemque eadem et diuersa. et ex utroque commixta natura quo uni
uersitas designatur. PHAΓAΤΕCΗΙΑΟ. formauit. Ipsa namque et initia
et que initia consecuntur capit. quia et inuisibiles per intelligentiam rerum
causas comprehendit. et uisibiles actualium formas per sensuum passiones
colligit. sectaque in orbes geminos motum glomerat. quia siue per sen
sus ad sensibilia exeat. siue per intelligentiam ad inuisibilia ascen
dat. ad se ipsam rerum similitudines trahens regirat. Et hoc est quod ea
dem mens que uniuersorum capax est ex omni substantia atque natura. quia
similitudinis representet figuram coaptatur. Pytagoricum namque dogma
erat. similia similibus comprehendi. ut scilicet anima rationalis nisi ex omnibus
composita foret. nullatenus omnia comprehendere posset. secundum quod dicit
quidam. terram terreno comprehendimus. ethera flammis humorem liquido nostro
spirabile flatu. Nec tamen existimare debemus uiros in omni rerum
natura peritissimos. hoc de simplici essentia sensisse. quod ulla se par
tium quantitate distenderet. sed ut apti mirabile ei demonstrarent
potentiam. dicebant ex omnibus naturis constare non secundum compositionem.
sed secundum compositionis rationem. Neque enim rerum omnium similitudo ali
unde aut extrinsecus anime aduenire credenda est. sed ipsa potius
eam in se et ex se natiua quadam potentia. et propria uirtute capit.
Nam sicut uarro in pertision dicit. non omnis uarietas extrinsecus rebus
accidit. ut nec esse sit quicquid uariatur. aut amittere aliquid quod habu
erit. aut aliquid et diuersum extrinsecus quod non habuerit assumere. Vi
demus cum paries pingitur extrinsecus adueniente forma ymaginis cui
libet similitudinem accipit. cum uero impresso metallo figuram inprimit

ipsum quod est non extrinsecus sed ex propria virtute et naturali habilitate aliud iam aliquid repraesentare incipit. Sic nimirum mens rerum omnium similitudine insignita omnia esse dicitur atque ex omnibus compositionem suscipere non integraliter sed virtualiter atque potentialiter continere. Et haec est illa naturae dignitas quam omnes aeque naturaliter habent, sed non aeque omnes noverunt. Animus enim corporeis passionibus consopitus et per sensibiles formas extra semetipsum abductus oblitus est quid fuerit, et quia nil aliud fuisse se meminit, nil praeter quod videtur esse credit. Reparamur autem per doctrinam ut nostram agnoscamus naturam, et ut discamus extra non quaerere quod in nobis possumus invenire. Summum igitur in vita solamen est sapientiae studium quam qui invenit felix est et qui possidet beatus.

Primus omnium Pytagoras **Quid studium sapientiae phylosophia sit. II.** studium sapientiae phylosophiam nuncupavit, maluitque inquisitores veritatis phylosophos, id est amatores sapientiae, nominare humiliter quam sophos, id est sapientes, arroganter appellare. Nam antea sophos, id est sapientes, dicebant. Pulchre quidem inquisitores veritatis non sapientes sed amatores sapientiae vocat, quia nimirum adeo latet omne verum ut ei amore quantumlibet mens ardeat, quantumlibet ad eius inquisitionem assurgat, difficile tamen ipsam ut est veritatem comprehendere queat. Phylosophiam autem earum rerum quae vere essent suique immutabilem substantiam sortirentur disciplinam esse constituit. Est autem phylosophia amor et studium et amicicia quodammodo sapientiae. Sapientiae vero non huius quae in ferramentis quibusdam et in aliqua fabrili scientia noticiaque versatur, sed ipsius sapientiae quae nullius indigens vivax mens et sola rerum primaeva ratio est. Est autem hic amor sapientiae intelligentis animi ab illa pura sapientia illuminatio et quodammodo ad se ipsam retractio et advocatio, ut videatur sapientiae studium divinitatis et purae mentis illius amicicia. Haec igitur sapientia cuncto animarum generi meritum suae divinitatis imponit et ad propriam naturae vim puritatemque reducit. Hinc nascitur speculationum cogitationumque veritas et sancta puraque actuum castimonia. Quo vero humanis animis hoc excellentissimum bonum phylosophiae comparatum est, ut velut filo quodam procedat ordo ab ipsis animis

efficientis ordiendum est. De triplici ui animae et soli homini ratione praedito. III.

Triplex omnino animae uis in uegetandis corporibus deprehenditur.
quarum una quidem uitam solum corpori suministrat ut nascendo cres-
cat. alendoque subsistat. alia uero sentiendi iudicium praebet. tertia
ui mentis et rationis subnixa est. Quarum quidem primae id officium est ut cre-
andis. nutriendis. alendisque corporibus praesto sint. nullum uero praestet ratio-
nis sensusue iudicium. Haec autem est herbarum atque arborum. et quicquid ter-
rae radicitus fixum tenetur. Secunda uero composita atque coniuncta est ac pri-
mam sibi sumens et in parte constituens uarium de quibus potest capere.
ac multiforme iudicium capit. Omne enim animal quod sensu ui-
get. idem et nascitur. et nutritur. et alitur. Sensus uero diuersi sunt. et usque ad
quinarium numerum crescunt. Itaque quicquid tantum alitur. non etiam sentit.
Quicquid uero sentire potest. est et alitur. et prima quoque uis animae nascendi
scilicet atque nutriendi probatur esse subiecta. Quibus uero sensus adest non tantum
eas rerum capiunt formas. quibus sensibili corpore feriuntur praesente.
sed abscedente quoque sensu. sensibilibusque sepositis cognitarum sen-
su formarum imagines tenent. memoriamque conficiunt. et prout
quodque animal ualet longius breuiusque custodit. Sed eas imaginati-
ones confusas atque ineuidentes sumunt. ut nichil ex earum con-
iunctione ac compositione efficere possint. atque idcirco meminisse
se quidem. nec aeque omnia. amissam uero obliuione recolligere
ac reuocare non possint. Futuri uero his nulla cognitio est. Sed uis
animae tertia quae secum priores alendi ac sentiendi trahit hisque uelut
famulis atque obedientibus utitur. eadem tota in ratione est constituta.
eaque uelut rerum praesentium firmissima conclusione. uel ab-
sentium intelligentia. uel ignotarum inquisitione uersatur. Haec tantum
humano generi praesto est. Quae non solum sensus ymaginationesque
perfectas et non inconditas capit. sed est pleno actu intelligentiae quod
ymaginatio suggessit. explicat atque confirmat. Itaque ut dic-
tum est huic diuinae naturae non ea tantum in cognitione sufficiunt
quae subiecta sensibus comprehendit. uerum etiam ex sensibilibus ymagina-
tione concepta. et absentibus rebus nomina indere potest. Et quod

intelligentie ratione comprehendit, vocabulorum quoque positionibus aptavit. Illud quoque eius nature proprium est, ut per ea que sunt nota, ignota vestiget. Et non solum unumquodque an sit, sed quid sit et quale sit, nec non et cur sit oportet agnoscere. Quam triplicem anime vim sola, ut dictum est, hominum natura sortita est. Cui anime vis intelligentie motibus non caret, quia in his quatuor propter vim rationis exercet. Aut enim aliquid an sit inquirit, aut si esse constiterit, quid sit vel adiudicat vel adubitat. Quod si esse utrumque scientiam ratione possidet, quale sit unumquodque vestigat, atque in eo cetera accidentium momenta perquirit. Quibus cognitis cur ita sit querit, et rationem nichilominus investigat. Cum igitur hic actus sit humani animi, ut semper in presentium comprehensione, aut in absentium intelligentia, aut in ignotorum inquisitione atque inventione verseretur, duo sunt in quibus omnem operam vis anime ratiocinantis impendit. Unum quidem ut rerum naturas inquisitionis ratione cognoscat, alterum vero ut ad scientiam prius veniat, quod post gravitas moralis exerceat.

Quod omnes res ad phylosophiam pertinent. IIII.

Sed ut video inextricabilem iam ipso loquendi ordine laborinthum incidimus, ubi nobis non perplexus sermo, sed res obscura difficultatem pariat. Quia enim de studio sapientie loqui suscepimus, idque solis hominibus quodam nature privilegio competere attestati sumus, consequenter nunc omnium humanorum actuum moderatricem quandam sapientiam posuisse videmur. Si enim brutorum animalium natura que nullo regitur rationis iudicio motus suos secundum solas sensuum passiones diffundit, et in appetendo seu fugiendo aliquid non intelligentie utitur discretione, sed ceco quodam carnis affectu impellitur, restat ut rationalis anime actus ceca cupiditas non rapiat, sed moderatrix semper sapientia precedat. Quod si verum esse constiterit, iam non solum ea studia in quibus vel de rerum natura vel disciplina agitur morum, verum etiam omnium humanorum actuum seu studiorum rationes non incongrue ad philosophiam pertinere dicemus. Secundum quam acceptionem sic phylosophiam diffinire possumus. Phylosophia est disciplina omnium rerum humanarum atque divinarum rationes plene investigans. Nec movere debet quod supra diximus phylosophiam esse amo-

rem et studium sapientie. non huius que instrumentis explicatur. ut est architectura. agricultura. et cetera huiusmodi. sed eius sapientie que sola rerum premeua ratio est. Potest namque idem actus et ad phylosophiam pertinere secundum rationem suam, et ab ea excludi secundum administrationem alienam. Verbi gratia ut de presenti loquamur. agriculture ratio phylosophi est, administratio rustici. Preterea opera artificum et si natura non sint. imitantur tamen naturam, et sui exemplaris formam que natura est qua imitantur ratione exprimunt. Vides iam qua ratione cogimur phylosophiam in omnes actus hominum diffundere, ut iam necesse sit tot esse philosophie partes. quot sunt rerum diversitates ad quas pertinere constiterit. De ortu ethice. practice. et mechanice. v.

Omnium autem humanarum actionum seu studiorum que sapientia moderatur: finis et intentio ad hoc spectare debet. ut vel nature nostre reparetur integritas, vel defectuum quibus presens subiacet vita temperetur necessitas. Dicam apertius quod dixi. Duo sunt in homine bonum et malum, natura et vicium. Bonum quia natura est, quia corruptum est quia minus est. exercicio reparandum est. Malum quia vicium est, quia corruptio est, quia natura non est excludendum est. Quod si funditus exterminari non potest, saltem adhibito remedio temperandum est. Hoc est omnino quod agendum est, ut natura reparetur. et excludatur vicium. Integritas vero nature humane duobus modis perficitur scientia et virtute, que nobiscum supernis et divinis substantiis similitudo sola est. Nam homo cum simplex natura non sit sed gemina compactus substantia, secundum unam partem suam que potior est. et ut apertius id quod oportet dicam. que ipse est immortalis est. secundum alteram vero partem que caduca est. que sola his qui non sensibus fidem prestare nesciunt cognita est mortalitati et mutabilitati obnoxius est. vel totiens mori necesse est, quotiens amittere id quod est. Et hec ultima pars rerum que principium et finem habet. De tribus maneriis rerum. vi.

Sunt namque in rebus alia que nec principium habent nec finem, et hec eterna nominantur. Alia que principium quidem habent. sed nullo fine clauduntur, et dicuntur perpetua. Alia que et initium habent et finem, et hec sunt temporalia. In primo ordine id constituimus. cui non est aliud esse. et id quod est. id est cuius causa et effectus diversa non sunt. quod non

aliunde sed a semetipso subsistere habet. ut est solus nature genitor et artifex. Illud uero cui aliud est esse. et id quod est. id est quod aliunde ad esse uenit. et ex causa precedente in actum profluxit ut esse inciperet. natura est qua mundum continet omne. idque in gemina secatur. Est quedam quod a causis suis primordialibus ut esse inciperet nullo mouente ad actum prodit solo diuinitatis arbitrio. ibique inmutabile. et omnis finis atque uicissitudinis expers consistit. Huiusmodi sunt rerum substantie quas greci usias dicunt. et cetera super lunaris mundi corpora que et ideo quod non mutantur diuina appellata sunt. Tercia pars rerum eque principium habent et finem. et per se ad esse non ueniunt. sed sunt opera nature que oriuntur super terram sublunari globo mouente igne artifice. qui ui quadam descendit in res sensibiles procreandas. De illis quod dictum est. Nichil in mundo moritur. eo quod nulla essentia pereat. Non enim essentie rerum transeunt. sed forme. Cum uero forma transire dicitur. non sic intelligendum. ut aliqua res existens perire omnino et esse suum amittere credatur. sed uariari potius uel sic fortassis ut que iuncta fuerant. ab inuicem separentur. uel que separata erant coniungantur. uel que hic erant illuc transeant. uel quod nunc erant tunc subsistant. in quibus omnibus esse rerum nichil detrimenti patitur. De his dictum est. Omnia orta occidunt. et aucta senescunt. eo quod cuncta nature opera sicut principium habent. ita et finis aliena non sunt. De illis dictum est. De nichilo nichil in nichilum nil posse reuerti. eo quod omnis natura et primordialem habet causam et subsistentiam perpetuam. De his dictum est. Et redit ad nichilum quod fuit ante nichil. eo quod omne opus nature sicut temporaliter ex occulta causa in actum profluit. ita eodem actu temporaliter destructo. eo unde uenerat reuersurum sit.

De mundo superlunari et sublunari. vii.

Hinc est quod mathematici mundum in duas partes diuiserunt. in eam uidelicet partem que est a circulo lune sursum. et in eam que deorsum est. Et superlunarem mundum eo quod in omnia primordiali lege consistant naturam appellabant. Sublunarem opus nature. id est superioris. quia omnium genera animantium que in eo uitalis spiritus infusione

uegetantur. a superioribus per inuisibiles meatus infusum nutrimentum accipiunt. non solum ut nascendo crescant. sed etiam ut alendo subsistant. Et unde et superiorem mundum tempus uocabant propter cursum et motum syderum que in eo sunt. Inferiorem temporalem quia secundum motus superiores agitur. Item supralunarem propter perpetuam lucis et quietis tranquillitatem elysium. hunc autem propter inconstantiam et confusionem rerum fluctuantium infernum nuncupabant. Hec paulo latius prosecuti sumus ut ostendamus hominem in qua parte mutabilitatis particeps est in ea quoque necessitati esse obnoxium. In ea uero que inmortalis est diuinitati esse cognatum. Ex quo colligi potest id quod supra dictum est. quod uidelicet omnium humanarum actionum ad hunc finem concurrit intentio. ut uel diuine imaginis similitudo in nobis restauretur. uel huius uite necessitudini consulatur. que quanto facilius ledi potest aduersis. eo magis foueri et conseruari indiget.

In quo homo similis sit deo. VIII.

Duo uero sunt que diuinam in homine similitudinem reparant. id est speculatio ueritatis. et uirtutis exercicium. quia in hoc homo deo similis est. quod sapiens et iustus est. Sed iste mutabiliter. ille immutabiliter et sapiens et iustus est. Illarum uero actionum que huius uite necessitati deseruiunt. trimodum genus est. Primum quod nature nutrimentum amministrat. secundum quod contra molesta que extrinsecus accidere possunt munit. tercium quod contra iam illata prestat remedium. Cum ergo ad reparandam naturam nostram intendimus. diuina actio est. Cum uero illi quod infirmum in nobis est necessaria prouidemus. humana. Omnis ergo actio uel diuina est. uel humana. Possumus autem non incongrue illam eo quod de superioribus habeatur intelligentiam appellare. hanc quia de inferioribus habetur. et quasi quodam consilio indiget. scientiam uocare. Si ergo sapientia ut dictum est cunctas que ratione fiunt moderatur actiones. consequens est iam ut sapientiam has duas partes continere. id est intelligentiam et scientiam dicamus. Rursus intelligentia quoniam et inuestigatione ueritatis et in morum consideratione laborat. eam in duas species diuidimus. in theoricam id est speculatiuam. et practicam id est actiuam. que et ethyca id est moralis appellatur. Scientia uero quia opera humana prosequitur congrue mechanica id est adulterina uocatur.

Sunt enim tria opera: id est opus dei. opus nature. opus artificis **De tribus operibus. ix.**
imitantis naturam. Opus dei est quod non erat creare. Unde illud. In principio
creavit deus celum et terram. Opus nature quod latuit ad actum producere. Unde
illud. Producat terra herbam virentem et cetera. Opus artificis est disgregata con-
iungere. vel coniuncta disgregare. Unde illud. Consuerunt sibi perizomata.
Neque enim potuit vel terra celum creare. vel homo herbam producere qui nec
palmum ad staturam suam addere potest. In his tribus operibus convenienter
opus humanum quod natura non est sed imitatur naturam. mechanicum. id est ad-
ulterinum nominatur. quemadmodum et clavis subintroducta mechanica
dicitur. Qualiter autem opus artificis imitetur naturam longum est et honerosum per-
sequi per singula. Possumus tamen exempli causa in paucis id demonstrare.
Qui statuam fudit hominem intuitus est. Qui domum fecit montem re-
spexit. quia enim ut ait propheta qui emittis fontes in convallibus. inter me-
dium montium pertransibunt aque. eminentia montium aquas non retinet.
Ita domus in altum quodam cacumine levanda fuit. ut irruentium
tempestatum molestias tuto excipere posset. Qui usum vestimentorum primus
adinvenit consideravit quod singula queque nascentium propria quedam
habent munimenta. quibus naturam suam ab incommodis deffendunt.
Cortex ambit arborem. penna tegit volucrem. piscem squama op-
erit. lana oves induit. pilus iumenta et feras vestit. concha testudi-
nem excipit. ebur elefantem iacula non timere facit. Hec tamen sine
causa factum est quod cum singula animantium nature sue arma secum
nata habeant. solus homo inermis nascatur et nudus. Oportuit enim
ut illis que se providere nesciunt natura consuleret. homini autem
ex hoc et maior experiendi occasio prestaretur cum illa que ceteris natu-
raliter data sunt propria ratione sibi inveniret. multo enim nunc magis enituit
ratio hominis hec eadem inveniendo. quam habendo claruisset. Nec sine
causa proverbium sonat. quod ingeniosa fames omnes excuderit artes.
Hac equidem ratione illa que tunc excellentissima in studiis hominum
vides. reperta sunt. Hac eadem pingendi. texendi. sculpendi. fundendi.
infinita genera exorta sunt. ut iam cum natura ipsum miremur artificem.
QVIA vero iam tociens naturam nominavimus. **De natura. x.**

licet ut ait Tullius naturam difficile sit. non tamen huius uocabuli significatio
omnino pretereunda uidetur. Neque enim quia omnia que uolumus dicere possumus. id quod possumus
tacere non debemus. Plura ueteres de natura dixisse inueniuntur. sed nichil
ita ut non aliquid adhuc restare uideatur. Quantum tamen ego possum conicere
ex eorum dictis tribus maxime modis huius uocabuli significatione uti so
lebant. singulis suam diffinitionem assignando. Primo modo per hoc no
men significare uoluerunt illud archetypum exemplar rerum omnium
quod in mente diuina est cuius ratione omnia formata sunt. et dicebant na
turam esse uniuscuiusque rei primordialem causam suam. a qua non solum esse. sed etiam
tale esse habeat. Huic significationi talis diffinitio assignatur. Natura
est. quod unicuique rei. suum esse attribuit. Secundo modo naturam esse dicebant
proprium esse uniuscuiusque rei. cui significationi talis diffinitio assignatur.
Natura unamquamque rem informans. propria differentia dicitur. secundum quam
significationem dicere solemus. Natura est omnia pondera ad terram uergere.
leuia alta petere. ignem urere. aquam humectare. Tercia diffini
tio talis est. Natura est ignis artifex ex quadam ui procedens in res sen
sibiles procreandas. Phisici namque dicunt omnia ex calore et humore
procreari. Unde et Virgilius oceanum patrem appellat. et ualerius soranus
in quodam uersu de ioue in significatione ignis etherei dicit. Iu
piter omnipotens rerum regumque repertor. Progenitor genitrixque
deum. uerum unus et idem. De ortu logice. Cap. XI.

Postquam ergo theorice et practice et mechanice ortum demonstra
uimus. superest logice quoque originem inuestigare. quam ideo ultimam
annumero. quia postremo inuenta est. Cetere prius reperte fuerant. sed
necesse fuit logicam quoque inueniri. quoniam nemo de rebus conuenienter
disserere potest nisi prius recte et ueraciter loquendi rationem agnouerit. Nam sicut
dicit boetius cum primitus antiqui circa naturas rerum et morum qualitates inuestigandas
operam darent. necesse fuit sepe falli eos. quia uocum et intellectuum discre
tionem non habebant. ut in multis euenit epycuro. qui athomis mundum
consistere putat. et honestum uoluptatem mentitur. Hoc autem ideo huic atque
aliis accidisse manifestum est. quoniam per imperitiam disputandi quecumque ratioci
natione comprehenderant. hoc in rebus quoque ipsas euenire arbitrantur. Hic non

magnus error est. neque enim se se res ut in numeris. ita et in ratiocinationibus
habent. In numeris enim quicquid indigitis recte computantis evenerit. id
sine dubio in res quoque ipsas evenire necesse est. ut si ex calculo centum
contigerit. centum quoque res illi numero subiectas esse necesse est. Hoc vero
non eque in disputatione servatur. Neque enim quicquid sermonum decursus in-
venerit. id natura quoque fixum tenet. Qua re necesse est falli qui abiec-
ta scientia disputandi de rerum natura perquirerent. Nisi enim ad scientiam
prius venerit que ratiocinatio veram teneat semitam disputandi. que
veri similem. et agnoverit que fida. que possit esse suspecta. rerum
incorrupta veritas ex ratiocinatione non potest inveniri. Cum igitur sepe
veteres multis lapsi erroribus falsa quedam sibi et contraria in disputatio-
ne colligerent. atque id fieri impossibile videretur ut de eadem re
contraria conclusione facta utraque esset vera que sibi dissentiens
ratiocinatio conclusisset. cuique ratiocinationi credi oporteret esset am-
biguum. visum est prius disputationis ipsius veram atque integram con-
siderare naturam. qua cognita tum illud quoque quod per disputa-
tionem inveniretur an vere esset comprehensum posset intelligi. Hinc
igitur profecto logice peritia discipline. que disputandi modos atque ip-
sas ratiocinationes internoscendi vias parat. ut que ratiocinatio nunc quidem
vera. nunc autem falsa. et que vero semper falsa. que numquam falsa. possit agnosci.
Hec tempore quidem postrema est. sed ordine prima. Hec enim inchoantibus
philosophiam prima legenda est. propterea quod ea docet vocum et intel-
lectuum natura. sine quibus nullus philosophie tractatus rationabiliter
explicari potest. Logica dicitur a greco logos. quod nomen geminam habet
interpretationem. Dicitur enim logos sermo sive ratio. et inde logica sermoci-
nalis. sive rationalis scientia dici potest. Logica rationalis que diffi-
nitiva dicitur. continet dialecticam et rethoricam. Logica sermocinalis
genus ad grammaticam. dialecticam. atque rethoricam continet sub se dif-
finitivam. et hoc est logica sermocinalis quam quartam post rethoricam.
practicam. mechanicam. annumeramus. Nec putandum est ideo logicam id est
sermocinalem dici. quod ante eius inventionem nulli fuerint sermo-
nes et quasi homines mutuas locutiones prius non habuerint. Erant

pri⁹ ẽ sermones cõmunes. & litterę. s; n̄ dũ ĩ sermonũ ⁊ littaꝝ redacta
fuerat. nulla adhuc recte loquendi uł disputandi p̄cepta data erãt.
Omnes enĩ scientię pri⁹ erant in usu quã ĩ arte. S; considerantes
deinde hoĩes usum in artẽ posse uerti. ⁊ qđ uagũ fuerat & licenti
osum pri⁹ certis reglis & p̄ceptis posse restringi. cępunt ut dictum
ẽ consuetudinẽ quę partĩ casu. partĩ natura exorta fuerat ad
artem reducẽ. id qđ prauũ usus habebat emendantes. qđ minus
habebat supplentes. qđ sup̄fluũ habebat resecantes. & de cęto
singulis certas reglas ⁊ p̄cepta p̄scribentes. huiꝰ fuit origo om
niũ artiũ. hoc p̄currentes. singlã uerũ inuenim⁹. P Ri⁹ quã
eẽt ḡmmatica ⁊ scribebant ⁊ loquebant̃ homines. Pri⁹ quã eẽt dia
letica r̃ocinando uerũ a falso discernebant. Priq̃m eẽt rethorica.
iura ciuilia tractabãt. Priq̃m eẽt arithmetica. scientiã nume
randi habebant. Priq̃m eẽt musica canebant. Priq̃m eẽt geo
metria agros mensurabant. Priq̃m eẽt astronomia p̄cursus stel
laꝝ discretiones tempoꝝ capiebant. S; uenerunt artes quę licet
ab usu p̄ncipiũ sumpserint. usu tañ meliores s̄. Hic locus eẽt
exponere qui fuerint singulaꝝ artiũ inuentores. q̃ndo extiterĩt.
& ubi. aut quom̄ p̄ eos disciplinę exordiũ sumpserint. s; uolo q̃dã
phylosophyę diuisione singlãs a se ĩuicẽ discernere. De q̃rnario
animę. XII.

OPORTET ergo breuit̃ recapitulare quę sup̄ dicta s̄. ut facilior fiat t̃nsitus ad seq̄ntia. Quatuor tm̄ dixim⁹ eẽ
scientias. quę reliquas omnes ɔtinent. id ẽ theoricã quę in specu
latione ueritatis laborat. & p̄cticã quę moꝝ disciplinã considerat.
& mechanicã quę huiꝰ uitę actiones dispensat. Logicã quoq;
quę recte loq̄ndi ⁊ acute disputandi scientiã p̄stat. hic itaq;
n̄ absurde ille quat̃narꝰ animę intelligi potest. quã ob reue
rentiã sui antiq̄ in ius iurandũ asciuerant. Vnde ⁊ illud dic
tũ ẽ. P̄ qui nr̄ę animę numerũ dedit ille quat̃nũ. Hec qua
lit̃ sub phylosophia contineant̃. & rursum quas sub se contineãt
repetita breuit̃ diffinitionẽ phylosophię ostendem⁹. Explic̃ lib
p̄mꝰ. Incip̄ liber secd̄s. De discretione artiũ. XIII.

PHYLOSOPHIA ē amor sapientię. quę nulli indiens uiuax
mens. & sola rerū pmeua rō ē. Hec diffinitio magis ad ethimo
logiam nominis spectat. Phylos enī grece. amor dr latinę.
sophya sapientia. Et inde philosophia tractū ē. id ē amor sa
pientię. Qđ aūt addit̄ quę nulli indigens uiuax mens & sola
rerū pmeua rō ē. diuina sapientia significat̄. quę ppt̄ea nulli
indigere dr. quia nichil minus continet. s; semel & omīa simul
intuet̄. pterita. psentia. & futura. Viuax mens ideo appellabat̄.
quia qđ semel in diuina fuerit rōne. nulla umq̄m obliuione abo
letur. Primeua rō rerū ē. quia ad eius similitudinē cuncta forma
ta s̄. Dicunt q̄dā qđ illud unū agunt artes semp pmaneat. Hoc
q̄ omnes artes agunt. hoc intendunt. ut diuina similitudo in
nob reparet̄. quę nob forma ē do natura. cui q̄ntomagis confor
mam̄. tantomagis sapimus. Tunc enī in nob incipit relucere qđ
in ei rōne semp fuit. qđq; in nob t̄nsit. apud illū incōmutabile ꝯsistit.
Alit̄. Phylosophia ē ars artiū. & disciplina disciplinaꝝ. id ē ad q̄m om̄s
artes & disciplinę spectant. Ars dici pot̄ scientia q̄ artis pceptis re
gulisq; ꝯsistit. ut ē in sc̄ptura. disciplina q̄ discit̄ plena. ut ē in do
ctrina. Vł ars dici pot̄ q̄ndo aliq̄d ueri simile atq; opinabile t̄ctat̄.
Disciplina. q̄ndo de his quę alit̄ se habere n̄ possūt. ueris disputatio
nib; aliq̄d inserit̄. Quā differentiā plato & aristotiles ēē uoluer̄t int̄
artē & disciplinā. Vel ars dici pot̄ qđ fit in subiecta materia. & expli
cat̄ p opationē. ut architectura. Disciplina ū q̄ in speculatiōe ꝯsistit.
& p sola explicat̄ rōcinationē. ut logyca. Alit̄. Phylosophia ē medita
tio mortis. q̄ magis ꝯuenit xpianis. q̄ sclī ambitione calcata. ꝯusa
tione disciplinali similitudine futurę patrię uiuunt. Alit̄. Phyloso
phia ē disciplina oīū rerū diuinaꝝ atq; humanaꝝ rōnes pbabilit̄
inuestigans. Sic oīū studioꝝ rō phylosophiā spectat. Administratio
n̄ omnis phylosophica ē. & ideo phylosophia aliquo m̄ ad os res ptinet.

PHYLOSOPHIA diuidit̄ De diuisiōe phylosophię. XIIII. dicit̄.
in theoricā. Hęc q̄tuor omnē ꝯtinent scientiā. Theorica int̄ptat̄
speculatiua. Practica actiua q̄m alio noīe ethicā. id ē moralē dicit̄.

eo qđ mores in bona actione ↄsistant. Mechanica adulterina. qa circa humana opa u͛sat͛. Logyca sermocinalis qa de uocib͛ tractat. Theorica diuidit͛ in theologyã. mathematicã 7 physicã. hãc diuisione͞ boeti͂ fac͂ aliis uerbi͂ theoricen secans in intellectibile͂ 7 intelligibile͂ 7 natãle͂. p intellectibile͂ significans theologiã. p intelligibile mathematicã. p naturalem physicam. Denique intellectibile͂ ita diffinit.

De theologia. xv.

Intellectibile ē qđ unū atque idē p se in p̃pa semp diuinitate ↄsistens nullis umq̃m sensib͛. s; sola tm̃ mente intellectuq; capit͛. Que res ad speculatione͞ di atq; animi incorporalitate͞ ↄsideratione͞q; uere phylosophie indagatione͞ cōponit͛. q̃m in q͛t greci theologiam nominant. dicta aūt theologya quasi sermo habitus de diuinis. Theos enī ds͛. logos sermo ul͛ rō interp̃r. Theologya ḡ ē q̃ndo aūt ineffabile͂ naturã di aut sp̃ales creaturas ex aliq̃ parte p̃fundissima qualitate disserimus.

De mathematica. xvi.

Mathematica aūt doctrinalis scientia dr͛. Mathesis enī q̃ndo t. h͛t sine aspiratione int͛p̃tat͛ uanitas. 7 significat sup̃stitione͞ illorū qui fata hominū in ↄstellationib͛ ponunt. unde ⁊ huiusmi matematici appellati s͞. Quando aūt the. habet aspiratum. doctrinã sonat. Hęc aūt ē quę abstractã considerat q̃ntitate͞. Abstracta aūt q̃ntitas dr͛ quã intellectu a materia separantes. ul͛ ab aliis accidentib͛ ut ē par. impar. ⁊ huiuscemi sola rōcinatione tractam͛ qđ doctrina fac͂ n̄ natura. hanc boeti͂ intelligibile͂ appellat. quę p̃mã intellectibile͂ cogitatione atq; intelligentia cōp̃hendit. quę s͞ omniū celestiū opum sup̃ne diuinitatis. ⁊ q̃cq̃d sublunari globo beatiore animo atq; puriore substantia ualet. ⁊ postremo humanarum animarum quę omnia cū p̃oris illi͂ intellectibilis substantię fuissent corporum tactu ab intellectibilib͛ ad intelligibilia degenerarūt. ut n̄ magis illa intelligant͛ quã intelligant. ⁊ intelligentie puritate tunc beatiora sint q̃ties se se intellectibilib͛ applicarint. Sp̃uum nãq; ⁊ animarum natã quia incorporea ⁊ simplex ē. intellectibilis substantię particeps ē. S; quia p instrumenta sensuū n̄ uniformit͛

ad sensibilia comprehendenda descendit eorumque similitudinem per imaginationem ad se trahit, nec eo quidem in sua simplicitate deserit quo compositionis rationem admittit. Neque enim omnino simplex dici potest, quod composito simile est. Eadem ergo res diversis respectibus intellectibilis simul et intelligibilis est. Intellectibilis eo quod incorporea sit natura et nullo sensu comprehendi possit. Intelligibilis vero ideo quod similitudo quidem est sensibilium, nec tamen sensibilis est. Intellectibile enim est quod nec sensibile est, nec similitudo sensibilis. Intelligibile autem quod ipsum quidem solo percipitur intellectu, sed non solo intellectu percipit, quia imaginationem vel sensum habet quo ea que sensibus subiacent comprehendit. Tangendo ergo corpora degenerat, quia dum visibiles corporum formas per sensuum passiones percurrit easque tactas per imaginationem in se trahit, totiens a sua simplicitate scinditur, quotiens aliquibus contrarie passionis qualitatibus informatur. Cum vero ab hac distractione ad puram intelligentiam conscendens in unum se colligit, fit beatior intellectibilis substantie.

De quaternario anime .xvii.

Cuius quoque progressionis participatione regressionisque ratione ipse est numerus docet. Sic ter unum fiunt tria. Sic ter tria fiunt novem. Sic ter novem fiunt viginti septem. Sic ter viginti septem fiunt octoginta unum. Ecce in quarto gradu unitas prima occurrit, idemque evenire videbis si usque ad infinitum duxeris multiplicationem, ut semper in quarto gradu unitas emineat. Rectissime autem simplex anime essentia unitate exprimitur, que ipsa quoque incorporea est. Ternarius quoque per indissolubile medie unitatis vinculum congrue ad animam refertur, sicut quaternarius, quia duo media habet ideoque dissolubilis est, proprie ad corpus pertinet. Prima ergo progressio anime est, qua de simplici essentia sua que monade figuratur in virtualem ternarium se extendit, ut iam per concupiscentiam aliud appetat, aliud per iram contempnat, per rationem inter utrumque discernat. Et recte a monade in triade profluere dicitur, quia omnis essentia naturaliter prior est potentia sua. Rursum quod eadem unitas in ternario multiplicante ter invenitur, hoc significat quod anima non per partes sed tota in singulis suis potentiis consistit. Neque enim vel ratione so-

lam uel concupiscentiam solam tertiam partem animę dicere possumus. cum nec aliud nec minus sit in substantia ratio quam anima. nec aliud minus ira quam anima. nec aliud nec minus concupiscentia quam anima. sed una eademque substantia secundum diuersas potentias suas. diuersas sortitur uocabula. Hec inde a uirtuali ternario secunda progressione ad regendam humani corporis musicam. que nouenario componitur. quia nouem sunt foramina in humano corpore. quibus secundum naturalem contemperantiam influit et effluit omne quod idem corpus uegetat et regit. (descendit) Hic quoque ordo est. quia prius naturaliter anima potentias suas habet quam corpori commisceatur. Postea autem in tertia progressione persensus iam extra se profusa ad uisibilia hocque per uiginti septem. qui solidus numerus est. et trina dimensione ad similitudinem corporis extenditur. figuraliter dispensanda per infinitas actiones dissipatur. In quarta autem progressione soluta a corpore ad puritatem simplicitatis sue reuertitur. ideoque in quarta multiplicatione uel ter xxvii. in lxxxi. excreuerit. monas in summo apparet. ut euidenter clareat. quod anima post huius uite terminum. quem per octoginta designatur. ad unitatem sue simplicitatis redeat. a qua prius discesserat. cum ad humanum corpus regendum descendebat. Quod autem in octoginta meta humane uite natalis consistat. propheta declarat. Si inquit in ualitudine. lxxx. anni et amplius eorum labor et dolor. Hanc autem quadruplam progressionem illum quaternarium animę de quo supra locuti sumus intelligendum putant. eumque ad differentiam quaternarii corporis quaternarium anime appellauerunt.

De quaternario corporis. xviii.

Nam corpori quoque suum assignant quaternarium. Sicut monas animę ita dias corpori congruit. Hic bis duo. fiunt quatuor. Hic bis quatuor. fiunt octo. Hic bis octo. fiunt sedecim. Hic bis sedecim. fiunt triginta duo. Hic in quarto loco similiter idem numerus id est binarius. a quo multiplicatio initium sumpsit et occurrit. ideoque si infinitum processerit indubitanter continget. ut quarto semper gradu binarius emineat. Et hic quaternarius corporis. in quo intelligi datur omne quod a solubilibus compositionem accipit. ipsum quoque esse solubile. Uides quod nunc satis ap-

te ut puto quoniam anime de intellectibilibus ad intelligibilia degene-
rant. quando a puritate simplicis intelligentie. que nulla corporum fus-
catur ymagine. ad visibilium ymaginationem descendunt. rursumque
beatiores fiunt. quando se ab hac distractione ad simplicem nature
sue fontem colligantes quasi quodam optime figure signo impressi
componuntur. Est ergo ut aptius dicam intellectibile in nobis id quod est intel
ligentia. intelligibile vero quod est imaginatio. Intelligentia vero est de solis
rerum principiis. id est de ydeis et yle et de incorporeis substantiis pura
certaque cognitio. Imaginatio est memoria sensuum ex corporum reliqu-
iis inherentibus animo principium cognitionis per se nichil certum habens.

Cum ergo ut supra dictum est ad mathematicam proprie De quadruvio .xix.
pertineat abstractam attendere quantitatem. in partibus quantitatis spe-
cies eius querere oportet. Quantitas abstracta nichil est aliud nisi
forma visibilis secundum lineamentarem dimensionem animo impressa
que imaginatione consistit cuius gemine sunt partes. una continua
ut arbor lapis que magnitudo dicitur. alia discreta ut grex. po-
pulus. que multitudo appellatur. Rursus multitudinis alia est per
se ut tres quatuor vel quilibet alius numerus. alia ad aliquid ut du-
plum et dimidium. sexqualterum. sexquitercium. vel quodlibet tale. Mag-
nitudinis vero alia sunt mobilia ut spera mundi. altera inmobilia
ut terra. Multitudinem ergo que per se est arithmetica speculatur. il-
lam autem que ad aliquid est musica. Inmobilis magnitudinis geo-
metria pollicetur noticiam. mobilis vero scientiam astronomice disci-
pline peritia vendicat. Mathematica ergo dividitur in arithmeticam.
musicam. geometriam astronomiam. Ares grece virtus interpretatur. latine
rithmus numerus. Inde arithmetica virtus numeri dicitur. Virtus vero
numeri est. quod ad eius similitudinem cuncta formata sunt. Musica
ab aqua vocabulum sumpsit eo quod nulla euphonia. id est bona
sonoritas sine humore fieri possit. Geometria mensura terre in
terpretatur. eo quod hec disciplina primum ab egyptiis reperta sit. quorum
terminos cum nilus inundatione sua limo obduceret et confun-
deret limites. perticis et funibus terram mensurare ceperunt. deinde

a sapientibus est ad spatium maris et celi et aeris. et quorumlibet corporum mensu-
randa deducta est et extenta. Astronomia et astrologia in hoc differre
videntur. quod astronomia de lege astrorum nomen assumpsit. astrologia
autem dicta est quasi sermo de astris disserens. Nomia enim lex. et logos
sermo interpretatur. Itaque astronomia videtur esse que de lege astrorum et conversi-
one celi disserit. regiones. circulos. cursus. ortus et occasus siderum. et cur
unumquodque ita vocetur investigans. Astrologia autem que astra consi-
derat secundum nativitatis et mortis et quorumlibet aliorum eventuum ob-
servantiam. que partim naturalis est partim superstitiosa. Naturalis in
complexionibus corporum que secundum superiorum contemperantiam variantur ut sa-
nitas et egritudo. tempestas. serenitas. fertilitas et sterilitas. Supersticiosa
in contingentibus et his que libero arbitrio subiacent. Quam partem mathematici tractant.

De arithmetica. xx.

Arithmetica materiam habet parem et imparem numerum. Par numerus alius pariter par. alius
pariter impar. alius impariter par. Impar quoque numerus tres
habet species. Prima est primus et incompositus. Secunda secundus et compositus.
Tercia per se secundus et compositus ad alios comparatus primus et incompositus.

De musica. xxi.

Tres sunt musice. mundana. humana. instrumentalis.
Mundana alia in elementis. alia in planetis. alia in temporibus.
In elementis. alia in pondere. alia in numero. alia in mensura. In
planetis. alia in situ. alia in motu. alia in natura. In temporibus
alia in diebus vicissitudine lucis et noctis. alia in mensibus crescentis
decrescentisque lunaribus. alia in annis mutatione veris et estatis autump-
ni et hiemis. Humana musica alia in corpore. alia in anima. alia
in conexu utriusque. In corpore alia est in vegetatione secundum quam crescit.
que omnibus nascentibus convenit. alia est in humoribus ex quorum comple-
xione humanum corpus subsistit. et que sensibilibus communis est. alia
in operationibus que specialiter rationalibus congruit. quibus mechanica preest.
Que si modum non excesserint. bone sunt ut inde non nutriatur cupiditas.
unde infirmitas foveri debet. sicut lucanus in laude catonis
refert. Huic epule vicisse famem magnique penates summovisse
hiemem tecto. preciosaque vestis. hirta membra super romani more qui-

ritis induxisse togam. Musica in anima alia ē in uirtutib; ut ē iusticia. pietas et temperantia. alia in potentiis ut ē rō ira et cupiscentia. Musica int corp; et animā illa naturalis amicicia qua anima corpi nō corporis uinculis s; affectib; quibusdā coniugatur admouendū et sensificandū ipm corp;. secdm quā amiciciam nemo carnē suā odio habuit. Musica hec ē ut amet caro s; plus spiritus. ut foueat corp;. nō pimat uirt. Musica instrumentalis. alia inpulsu. ut sit in tympanis et chordis. alia inflatu. ut in tybiis et organis. alia in uoce. ut in carminib; et cantilenis. Tria s; q; genera musicorum. unū qd carmina fingit. aliud qd instrumentis agit. tertiū qd instrumentorum op; carmq; diiudicat. De geometria. xxvii.

Geometria tres ht partes. planimetriā. altimetriā. cosinmetriā. Planimetria planū metit. id ē longū et latū. et extendit ante et retro. dextrorsū et sinistrorsū. Altimetria altū metit. et extendit sursū et deorsū. Nā ymaltic re altū dr. i. pfundū. et arbor alta. i. sublimis. Cosmos mund; int pretat. et in dicta ē cosmetria. i. mensura mundi. hec metit sperica. i. globosa. et rotunda. sic ē pila et ouū. unde et a spera mundi ppt excellentiā dicta ē cosinmetria. nō q tantū de mundo mensura agat. s; qa mundi int oīa spc dignior sit. De astronomia. xxviii.

Nec contrariū ē qd supi immobilē magnitudinē geometrie attribuim et mobilē astronomie qa hoc secdm primā inuentionē dictū ē. secdm quā et geometria mensura terre dr. Vl possum dre qd id qd geometria in spera mundi considat. id ē dimensio regionū et celorum celestiū immobile sit. secdm hoc qd ad geometriā consideratione ptinet. Geometria enī nō considerat motū s; spatiū. qd aut astronomia speculat mobile sit. id ē cursus astrorum et interualla temporum. Sicq; uniusalit dicim; immobilē magnitudinē geometrie esse subiectam mobilē astronomie. qa licet ambe de eadē re agant. una tn contēplat id qd pmanet. alia id qd transit speculatur.

Arithmetica ē q numerorum scientia. Musica ē diuisio sonorum et uocū uarietas. Aliť. Musica siue armonia ē plurimū dissimilium inunū redactorum concordia. Geometria ē disciplina magnitudi

Diffinitio quadruuii. xxviiii.

nis immobilis formarumque discretio contemplatiua. per quam unicuique inmixtim declarari
solent. Aliter. Geometria est fons sensuum et origo dictionum. Astronomia est dis-
ciplina inuestigans spacia motus et reditus celestium corporum certis temporibus.

De physica. xxv.

Physica causas rerum in effectibus suis et effectus a causis suis inuesti-
gando considerat. unde tremor terris qua ui maria alta tumescant
uires herbarum animosque ferarum. omne genus fruticum lapidum quoque
reptiliumque. Physis natura interpretatur. unde et in superiore diuisione theorice
physicam naturalem boetius nominauit. Hec est phylosophia dicitur id est sermo
de naturis disserens. quod ad eandem causam spectat. Physica aliquando
larga accipitur equipollens theorice secundum quam acceptionem phylo-
sophiam quidam in tres partes diuiserunt. id est physicam ethicam logycam.
In qua diuisione mechanica non continetur. sed restringitur phylosophia
circa physicam ethicam logycam.

Quid sit proprium uniuscuiusque artis. xxvi.

Cum autem omnes artes ad unum phylosophie tendant in unum non unam
tamen uiam omnes currunt. sed singule suas proprias quasdam consi-
derationes habent quibus ad inuicem differunt. Logica consideratio
est in rebus attendens intellectus rerum. siue intelligentiam. ut neque sunt
hec. neque horum similitudines. siue per rationem. ut non sunt hec sed horum consimi-
litudines. Considerat ergo logyca species et genera rerum. Mathematice
autem proprium est actus confusos inconfuse per rationem attendere. Ver-
bi gratia. In actu rerum non inuenitur linea sine superficie et soliditate.
Nullum enim corpus sic solum longum est ut latitudine uel altitudine
careat. sed in omni corpore hec tria simul sunt. Ratio tamen attendit
sine superficie et crassitudine lineam puram per se. quod mathematicum est
non quia in re ita uel sit uel esse possit. sed quia ratio sepe actus rerum considerat.
non ut sunt sed sicut esse possunt. non in se. sed quantum ad ipsam rationem idem ut ratio
patitur esse. Secundum quam considerationem dictum est quantitatem continuam
in infinita decrescere. et discretam crescere in infinitum. Talis est enim ui-
uacitas rationis ut omne longum in longa diuidat. latum in lata. et cetera
utque ipsi rationi nichil carens interuallo interuallum generet. Physice
autem est proprium actus rerum permixtos inpermixte attendere. Actus
enim corporum mundi non sunt puri sed compositi ab actibus purorum quos phy-

sica cum per se non inueniantur pure tamen ipse considerat purum scilicet actum ignis. siue terre siue aeris. siue aque et ex natura uniuscuiusque per se considerata de concretione et efficientia totius iudicat. Hoc etiam pretereundum non est quod sola physica proprie de rebus agit. cetere omnes de intellectibus rerum. Logyca tractat de ipsis intellectibus secundum predicamentalem constitutionem. Mathematica uero secundum integralem compositionem. Et ideo logyca quandoque utitur pura intelligentia. mathematica autem nunquam sine imaginatione est. ideoque nichil uere simplex habet. Quia enim logyca et mathematica priores sunt ordine discendi quam physica et ad eam quodammodo instrumenti uice funguntur quibus unusquisque primum conformari oportet antequam physice speculationi operam det necesse fuit ut non in actibus rerum fallax ubi experimentum est sed in sola ratione ubi inconcussa ueritas manet. suam considerationem ponerent. deinde ipsa ratione preuia ad experientiam rerum descenderent. Postquam ergo demonstrauimus quomodo diuisio theorice quam ponit boetius superiori conueniat breuiter nunc utrasque repetimus ut singula utriusque uerba diuisionis inuicem conferamus. Collatio supradictorum. xxvii.

THEORICA diuiditur in theologyam mathematicam et physicam. Vel aliter. Theorica diuiditur in intellectibilem. intelligibilem. et naturalem. Vel aliter. Theorica diuiditur in diuinalem. in doctrinalem. et physiologiam. Eadem ergo est theologya intellectibilis et diuinalis. eadem est mathematica intelligibilis et doctrinalis. eademque physica physiologia et naturalis. Sunt qui has tres partes theorice mystice quadam palladis nomine que dea sapientie fingitur fuisse significari putant. Hec enim tritona quasi trito ona id est tercia cognitio dicitur dei quam intellectibilem nominamus. et animarum quam intelligibilem diximus. et corporum quam naturalem appellauimus. Et merito ab his tribus tantum sapientia uocabulum sumit. quia licet tres reliquas. id est ethycam. mechanicam. logycam congrue ad sapientiam referre possimus. expressius tamen logycam propter uocis eloquentiam. mechanicam et ethycam propter circumspectionem morum et operum prudentiam siue scientiam appellamus. solam autem theoricam propter speculationem ueritatis et rerum sapientiam nominamus.

PRACTICA diuiditur in solitariam priuatam et publicam.

Vl' aliť. In ethycam. eqnomicā & politicā. Ul' aliť. In moralē 7 dispensatiuā 7 ciuilē. Una ē solitaria. & ethyca. & moralis. Una rursum p̄uata. eqnomica 7 dispensatiua. Eadēq; publica. politica. atq; ciuilis. Equonom' intp̄ť dispensator. inde eqnomica dicta ē. i. dispensatiua. Polis grece latine ciuitas dr̄. inde politica dicta ē. i. ciuilis. Q'ndo ethicā partē constituim' practice stricte accipienda ē ethica in moribus uniuscuiq; p̄sonę. & ē eadē quę solitaria. Solitaria q̄ ē quę sui curā gerens cunctis sese erigit exornat augetq; ũtutib' nichil in uita admittens q̄ n̄ gaudeat. & nichil faciens penitendū. Priuata ē quę familiaris rei officiū mediocri componens dispositione distribuit. Publica ē quę rei publice curā suscipiens. cunctoꝝ saluti suę puidentię sollertia 7 iusticię libra & fortitudinis stabilitate. & temperantię patientia medetur. Solitaria q̄ conuenit singularib'. p̄uata quę ta patribus familias. politica rectorib' urbiū. Practica actualis dr̄ eo qđ res p̄positas operationib' suis explicet. Moralis dr̄ p quā mos uiuendi appetit̄ honestus. & instituta ad uirtutem tendentia preparantur. Dispensatiua dr̄ cū domesticaꝝ rerū sapienť ordo disponit̄. Ciuilis dr̄ p q'm toti ciuitatis utilitas administratur. Diuisio mechanicę in .vii. specieś. xxviii.

Mechanica septē scientias continet. Lanificiū. armaturam. nauigationē. agriculturā. uenationem. medicinā. theatrā. Ex quib' tres ad extrinsec' uestimtū naturę p̄tinent. quo se ipsa natura ab incōmodis protegit. & quatuor ad intrinsec' quo se alendo 7 fouendo nutrit. ad similitudinē triuii & q'driuii. quia triuiū de uocib' q̄ extrinsec' s̄. & quadriuiū de intellectib' q̄ intrinsec' concepti s̄ p̄tractat. Hę s̄ septē ancille quas mercuri' a phylologia in dotem accepit. & q'a nimirū eloq'ntię cui iuncta fuerit sapientia om̄is humana actio seruit. sicut tulli' in libro rethoricoꝝ de studio eloq'ntię dicit. hoc tuta. hoc honesta. hoc illustris. hoc eodē uita iocunda fiet. Nam hinc ad rem publicā plurima cōmoda ueniunt. si

moderatrix omnium presto est sapientia. hinc ad eos qui eam adepti sunt laus honor dignitas confluit. Hinc amicis quoque eorum certissimum et tutissimum presidium est. Hee mechanice appellantur. id est adulterine. quia de opere artificis agunt quod a natura formam mutuatur. sicut alie septem liberales appellate sunt. quia liberos id est expeditos et exercitatos requirunt. quia subtiliter de rerum causis disputant. vel quia liberi antiquitus id est nobiles in eis studere consueverant. plebei vero et ignobilium filii in mechanicis propter peritiam operandi. In quo magna priscorum apparet diligentia qui nil intemptatum linquere voluerunt. sed omnia sub certis regulis et preceptis stringere. Mechanica est scientia ad quam fabricam omnium rerum concurrere dicunt.

De lanificio.

Lanificium continet omnia texendi. consuendi. retorquendi genera. que fiunt manu. acu. fuso. subula. grigillo. pectine. alibro. calamistro. chilindro. sive aliis quibuslibet instrumentis ex quacumque lini vel lane materia et omni genere pellium erasarum vel pilos habentium. canabi quoque vel substantiis iuncorum pilorum floccorum. aut alia qualibet re huiuscemodi que in usum vestimentorum operimentorum linteorum sagorum sagmatum. substratoriorum cortinarum mattularum filtrorum cordarum. cassium funium redigi potest. Stramina quoque ex quibus galeros et sportulas texere solent homines. hec omnia studia ad lanificium pertinent.

De armatura.

Secunda est armatura. Arma aliquando quelibet instrumenta dicuntur sicut dicimus arma belli. arma navis. id est instrumenta belli et navis. Ceterum proprie arma sunt quibus tegimur ut scutum thorax galea. vel quibus percutimur ut gladius. bipennis. sarisa. Tela autem sunt quibus iaculari possumus. ut hasta sagitta. Dicta autem arma ab armo id est brachio. quia brachium muniunt quod ictibus opponere solemus. Tela autem dicuntur a greco telon id est longum eo quod longa sint huiusmodi unde et protelare id est prolongare dicitur. Non tantum ideo quod instrumentis operando utatur. quantum quod de iacenti materia alicuius masse aliquid ut ita dicam instrumentum efficiat.

Ad hanc omnis materia lapidum lignorum metallorum harenarum argillarum
pertinet. Hec duas habet species. architectonicam et fabrilem. Archi-
tectonica diuiditur in cementariam que ad latomos et cementarios. in car-
pentariam que ad carpentarios et tignarios pertinet. et alios quoslibet huiusmodi
utriusque artifices. in dolabris et securibus. lima et asciola. serra et
terebro. runcinis. astauis. trulla. examussi. polientes. dolantes.
sculpentes. limantes. scalpentes. conpingentes. linientes. in
qualibet materia luto latere lapide ligno osse. calce gipso. scabulo.
et si qua sunt similia operantium. Fabrilis diuiditur in malleatoriam. que
feriendo massam in formam extendit. et exclusoriam que fundendo mas-
sam in formam redigit. Unde et exclusores dicti sunt. qui de confusione
masse nouerunt formam uasis exprimere.

De nauigatione.

Nauigatio continet omnem in emendis uendendis mutuandis domes-
ticis siue peregrinis mercibus negociationem. Hec rectissime quasi
quedam sui generis rethorica est. eo quod huic professioni eloquentia ma-
xime sit necessaria. Vnde et hic qui facundie preesse dicitur Mercurius
quasi mercatorum kyrius. id est dominus appellatur. Hec secreta mundi
penetrat. litora inuisa adit. deserta horrida lustrat. et cum bar-
baris nationibus et linguis incognitis commercia humanitatis ex-
ercet. Huius studium gentes conciliat. bella sedat. pacem firmat.
et priuata bona ad communem usum omnium inmutat.

De agricultura.

Agri- cultura quattuor species habet. aruum. agrum qui sationi de-
puta- tur. et consitum quod arboribus uacat ut uineta. pomeria.
nemora. Pascuum ut prata tempe tesqua. Floridum ut horti et

De uenatione.

Rosaria. Ve- natio diuiditur in ferinam
au- cupium et piscaturam. Ferina multis modis exercetur.
retibus. pedicis. laqueis. precipitiis. arcu. iaculis. cuspide. in-
dagine. pennarum odore. canibus. accipitribus. Aucupium fit la-
queis. pedicis. retibus. arcu. uisco. hamo. Piscatura fit sagenis. re-
tibus. gurgustiis. hamis. iaculis. Ad hanc disciplinam perti-
net omnium ciborum saporum et potuum apparatus. nomen tamen accepit
ab una parte sui. quia antiquitus plus uenatione uesci solebant.

sicut adhuc in quibusdam regionibus ubi rarissimus usus panis est. carne pro cibo et mulsum uel aquam pro potu habent. Cibus in duo diuiditur in panem et obsonium. Panis dictus est uel quasi ponis quia omnibus mensis apponitur uel a greco pan. quod est omne. quia nullum conuiuium bonum sine pane ducitur. Panis multa sunt genera. azimus. fermentatus. subcinericius. rubigo. spongia. placenta. clibanicus. dulcia. siligeneus. amolum et cetera multa. Obsonium dicitur quasi adiunctum pani. quod nos cibarium possumus dicere. Huius multa sunt genera carnes. pulmenta. mulsa. olera. fructus. Carnes alie sunt asse. alie frixe. alie elixe. alie crude. alie salse. alie dicuntur succidia. Lardum quoque siue taxea. pernalis. petaso. unculeus. arxungia. aruina. adeps. Pulmenti idem multa sunt genera. lucanice. farcimina. minutalis. afrotum. mortisia. galatice. et cetera quecumque princeps cocorum excogitare potuit. Multa habent lac colostrum. bapdutam. butyrum. caseum. et serum. Olerum et fructuum nomina enumerare quis potest. Sapores alii calidi sunt. alii frigidi. alii amari. alii dulces. alii sicci. alii humidi. Potus. alii tantum sunt potus. id est qui humectant tantum non nutriunt. ut aqua. alii potus et cibus. id est humectant et nutriunt ut uinum. Rursus qui cibus sunt. alii naturaliter sunt cibus. ut uinum et sicera quelibet. alii accidentaliter ut ceruisia. medones. Venatio quoque continet omnia pistorum carnificum cocorum caupolum officia.

De medicina

MEDICINA diuiditur in duas partes. occasiones et operationes. Occasiones sex sunt aer. motus et quies. inanitio et repletio. cibus et potus. somnus et uigilie. et accidentia anime. que ideo occasiones dicuntur. quia faciunt et conseruant sanitatem. si temperata fuerint. si intemperata fuerint infirmitatem. Accidentia anime ideo dicuntur occasio sanitatis uel infirmitatis. quia aliquando uel commouent calorem impetuose ut ira. uel leuiter ut delectationes. uel attrahunt et celant. Aut impetuose. ut terror et timor. aut leuiter ut angustia. Et sunt que commouent naturalem uirtutem intus et extra ut tristicia. Omnis operatio medicine aut intus fit. aut extra. Intus ut ea que ore. naribus. auribus. siue ano. intromittuntur. ut potiones uomitiones. pulueres. et cetera que bibendo

uel masticando. uel attrahendo sumuntur. foris. ut epitimata. cataplasmata. emplastra. cirurgia. que duplex est. In carne ut incidere. suere. urere. In osse ut solidare et iuncture reddere. Nec moueri quemquam debet quod cibum et potum inter attributa medicine annumero. que supra uenationi attribui. quia secundum diuersos respectus hoc factum est. Vinum namque in botro agriculture est. in penu cellerarii. in gustu medici. Similiter ciborum apparatus ad pistrinum. macellum. coquinam pertinet. uirtus saporis ad medicinam.

De theatrica.

THEATRICA dicitur scientia ludorum a theatro ubi populus ad ludendum conuenire solebat. non quia in theatro tantum ludus fieri solebat. sed quia celebratior locus fuerat ceteris. Fiebant autem ludi alii in theatris. alii in gabulis. alii in gymnasiis. alii in amphiteatris. alii in harenis. alii in conuiuiis. alii in fanis. In theatro gesta recitabantur uel carminibus uel personis. uel laruis. uel oscillis. In gabulis choreas ducebant et saltabant. In gymnasiis luctabantur. In amphiteatris cursu certabant. uel pedum uel equorum uel curruum. In harenis pugiles exercebantur. In conuiuiis rithmis et musicis instrumentis et odis psallebant. et alea ludebant. In fanis tempore sollempni deorum laudes canebant. Ludos uero idcirco inter legitimas actiones connumerabant quod temperato motu naturalis calor nutritur in corpore et leticia animus reparatur. uel quod magis uidetur. quia necesse fuit populum ad ludendum conuenire uoluerunt determinata esse loca ludendi. ne in diuersoriis conuenticula facientes probrosa aliqua aut facinorosa perpetrarent.

De logica que est quarta pars phylosophie. xxviii.

LOGICA diuiditur in grammaticam et in rationem disserendi. Gramma grece littera interpretatur latine. Unde dicta est grammatica id est litteralis scientia. Littera proprie est figura que scribitur. elementum sonus qui pronunciatur. Sed tamen hic large accipienda est littera. ut et uocem et scripturam intelligamus. Utrumque enim ad grammaticam pertinet. Quidam dicunt grammaticam non esse partem philosophie. sed quasi quoddam appendicium et instrumentum ad phylosophiam. De ratione autem disserendi Boetius dicit. quod et pars esse possit et instrumentum ad philosophiam. sicut pes. manus. lingua. oculi. et cetera partes sunt corporis et instrumenta.

Grammatica simplicit̃ agit de uocib9. id ē scdm̃ se inuentionē. &
formationē. cōpositionē. inflexionē. ꝓlationē. 7 cetera ad ꝓnunciati-
onem tm̃ ꝑtinentia ꝑtractans. Ratio disserendi agit de uocib9 scdm̃

GRAMMATICA diuiditur in **De Grammatica.** Intellectus.
littam. sillaba. dictionē 7 rōnē. Vł alit̃. Grammatica diuidit̃
in littas. id ē qđ scbit̃. 7 uoces. i. qđ ꝓnunciat̃. Vł alit̃. Grammati-
ca diuidit̃ in nom̃. ũbu. participiũ. ꝓnom̃. adũbiũ. ꝓpositionē.
cīunctionē. intiectionē. uocē articulatā. littam. sillaba. pedes.
accentus. positiuas. notas. ortogⁿphyam. analogyam. ethymology-
am. glosas. differentias. barbarismũ. soloecismũ. uicia. metaplasma.
scemata. tropos. ꝓsas. metra. fabulas. hystorias. Quoꝝ ideo expo-
sitionē ñ īsero. qa 7 ꝓlixior eēt q̃m hui9 scedulę breuitas expetat.
& qa & in hoc opusculo diuisiones tm̃ rerũ & nomina inuestigare
ꝓposui ut tm̃m qđđā pⁱncipiũ doctⁿnę lectori condere. Qui aũt
hec scire desidat̃. legat donatũ. seruiũ. pⁱscianũ de accedentib9.
& pⁱscianũ de duodecī ũsib9 ũgilii. 7 barbarismũ 7 ysidoꝝ ethymolo-

RATIO disserendi integ̃les partes **De ratione dissēndi.** giarũ.
habet. inuentionē 7 iudiciũ. diuisiuas ũ demonstrationē. ꝓba-
bile sophisticā. Demonstratio ē ĩ necessariis argumtis. & ꝑtinet
ad philosophos. Pbabilis ꝑtinet ad dialecticos & ad rethores.
Sophistica ad sophistas 7 cauillatores. Pbabilis diuidit̃ ī dia-
lecticā 7 rethoricā. quaꝝ utraq; integ̃les partes ht̃ inuentionē
7 iudicium. Quia enĩ ipm̃ gen9 id ē dissertiuā integ̃lit̃ consti-
tuunt. necē ē ut in cōpositionē omniũ spẽrũ ei9 simul inue-
niant̃. Inuentio ē quę docet inuenire argumta. & constituere
argumtationes. Scientia iudicandi. quę de utroq; iudicare de-
docet. Queri pot si inuentio 7 iudiciũ sub phylosophia ɔtineat̃.
Videnť enĩ neq; sub theorica. neq; sub pctica. neq; sub mechani-
ca. neq; sub logica. de qua magis uident̃ contineri. Sub logyca
ñ ɔtinent̃. qa neq; p g̃mmaticā neq; p dissertiuā ñ ɔtinent̃. cũ ĩ-
teg̃lit̃ eā constituant. Nulla aũ res eē pot simul integralis
& diuisiua pars eidē generis sicq; phylosophia ñ omnē scientiam

continere uidet̄. S; sciendū quia scientia duob; modis accipi solet. id ē
p aliqua disciplina x̄. sic cū dico dialecticā ēē scientiā id ē artē ul̄ dis-
ciplinā & p qualibet cognitione. sic cū dico scientiā habere eū q̄
scit aliq̄d. Verbi grā. Si scio dialecticā. sciam habeo. Et si scio nata
re. sciam habeo. Et si scio socrtem ēē sophronici filiū sciam habeo.
Et uniūsalit̄ omīs q̄ aliq̄d scit. pot̄ dici sciam habere. S; tam̄ ali
ud ē cū dico dialetica ē scīa .i. ars ul̄ disciplina. atq; aliud cum
dico scire q̄d socrtes ē sophronici fili?. Et scīa id ē cognitio. De omī
scientia que ē ars ul̄ disciplina. uerū ē dicere q̄d sit pars phyloso
phie diuisiuā. Est tam̄ prsus omnis scīa siue disciplina siue qua
libet cognitio pars phylosophie ul̄ diuisiua. ul̄ inteḡlis. Discipli
na aūt ē scīa que absolutū finē habet in quo ppositū artis p
fecte explicatur. q̄d scientie inueniendi ul̄ iudicandi n̄ ↄuenit.
quia neutra p se absoluta ē. & idō disciplina dici n̄ possunt.
s; partes discipline .i. dissertiue. Rursum querit̄ si inuentio &
iudicium eedē sint partes dialetice & rethorice. q̄d incūueniens
uidet̄ ut duo opposita genera eisdē prsus ↄstituant̄ partib?.
Dici ḡ pot̄ has duas uoces equiuocas ēē ad partes dialetice &
rethorice. ul̄ q̄d fortassis meli? ē. dicamus inuentionē & iudiciū
ppe partes ēē dissertiue & sub his uocib; uni uocari. In inferiorib?
tam̄ hui? generis quibdā ppetatib; a se inuicē differre que tam̄
differentie p has uoces n̄ discernunt̄. q̄a pcas n̄ sine hoc q̄d spēs
componunt. s; sedm̄ hoc q̄d partes s̄ generis significant̄. Gram
matica ē scientia loquendi sine uicio. Dialetica disputatio acuta.
uerū a falso distinguens. Rethorica ē disciplina ad psuadendū
queq; ydonea. Expl̄ lib. ii. Incip̄ lib. iii. de ordine 7 m̄ legendi. xxvii.

PHYLOSOPHIA diuiditur in theoricā. mechanicā. logycā.
Theorica diuidit̄ in theologyam. physicā. mathematicam.
Mathematica diuidit̄ in arithmeticā. musicā. geometcā. astro
nomiā. Practica diuidit̄ in solitariā. puatā. publicā. Mechani
ca diuidit̄ in lanificiū. armaturā. nauigationē. ag̃culturā. ue
nationē. medicinam. theatcā. Logica diuidit̄ in gammaticā

Non aut̄ uniūsa
lit̄ dici pot̄ q̄d
omīs scīa q̄ ē cog
nicio pars sit phi
losophie diuisiva.

dissertiuā. Dissertiua diuidit̄ in demonstrationē. pbabilē. sophisticā. P-
babilis diuidit̄ in dialeticā. rethoricā. In hac diuisione solum̄ di-
uisiue partes phylosophię cōtinent̄. Sunt alię adhuc subdiuisionē
istaꝝ partiū. sꝫ istę nunc sufficere possunt. In his si solū numerū re-
picis. inuenies uiginti 7 unā. si gradus cōputare uolueris. xxviii.
repies. Auctores haꝝ scientiaꝝ diuisi legunt̄. Alii incipiendo alii
augendo alii pficiendo artes inuenerunt. sicq; eidē artis plures
sepe referunt̄ auctores. Horū paucoꝝ nomina sub annumerabo.

De auctorib' artiū. xxxiii.

Theologus apud grecos linus fuit apud la-
tinos uarro. 7 nři temporis iohs scotus de decē cathegoriis in dm.
7 plures alii. scił salomon in canticis. 7 augustinus in libro de scā
trinitate. 7 boetius similit̄ q omēs subtilissime de essentia di locu-
ti s. Physicā naturalē apud grecos tales milesius unus de vii. sapientib'
repit. ap latinos plinius descripsit. Arithmeticā samius pytagoras
inuenit. nichomachus scripsit. apud latinos pmū apuleius. deinde
boetius transtulit. Hic 7 pytagoras mathentecthadē fecit. id ē librū de
doctrina quadriuii. 7 y. ad similitudinē uite humane inuenit.
Musice repertorē moyses dic̄ fuisse tubal q fuit de stirpe cain.
greci pytagorā. alii mercuriū q pmus detracordū instituit. alii linum
uł letā uł amphyonē. Geometriam ap egyptios pmū dicunt ēē re-
pertam. cuius auctor apud grecos optimus euclides fuit. Huius artē transtulit
boetius. heratostenes quoq; sagacissimus q ambitū orbis repit. Dicunt
quidā qđ cham filius noe astronomiā pmus inuenerit. Chaldei pmū
astrologiam docuerunt sedm natiuitatis obseruantiā. Ioseph'
aut asseuerat abrahā pmū instituisse egyptios astrologiam.
Astronomiā ptolomeus rex egypti reparauit. Hic 7 canones insti-
tuit. quib' cursus astroꝝ inuenitur. Aiunt quidā nemroth gigan-
tem summū fuisse astrologū. sub cuius nomine 7 astronomia inueni-
tur. Greci dicunt hanc artē ab athlante pmū excogitatā. ppt
qđ 7 celū sustinuisse fert̄. Ethice inuentor socrates fuit. de q
uiginti quatuor libros sedm positiuā iustitiā scripsit. Deinde plato
discipls ei libros multos de re publica sedm utrāq; iustitiā natu-

rate scil. ⁊ positiuã conscripsit. deinde tullius in la- tino sermone libros
de re publica ordinauit. Fronto quoq; phylosophus scripsit librum
strategematon. id ē militaris suauitatis. Mechanica diuersos habu-
it auctores. Esiodus ascreus primus apud grecos in describendis reb; rus-
ticis studuit. Deīn democritus. mago quoq; cartaginensis. in xxviii.
uoluminib; studiū agriculture conscripsit. Apud romanos primus cato
de agricultura instituit. qd deīn marcus terentius expoliuit. Virgilius
quoq; georgica fec. Deinde cornelius & iulius atticus. emilianus siue
colomella insignis orator. qui totū corpus disciplinę huius complexus ē.
Vitruuius quoq; de architectura. palladius de agricultura. Lanificii
usum ap grecos prima mineruã monstrasse ferunt. hanc ē primã telã or-
dīsse. lanas colorasse. oliuę quoq; & fabricę inuentricē fuisse ferūt.
Ab ipsa dedalus didicit. & ipse fabricã fecisse credit. Apud egyptū
aūt ysis filia ynachi usum serendi lini repperit. & qualiter inde
uestimenta fierent monstrauit. Similiter ter lanę usū ibidē
ipsa repperit. In lybia primus usus lane exortus ē a templo hammo-
nis. Ninus rex assyriorū primus bella mouit. Vulcanū primū fabrū
fuisse credunt. Diuina aūt hystoria tubal. Primus prometheus fer-
reo circulo lapidē imprimens. usum anuli inuenit. Nauigii
usum. pelagii primi inuenerunt. Ceres primū ingenia ap elusim
usum frumenti inuenit. ysis in egypto. Pilumnus in ytalia usū
frumenti & farris & ritū molendi & pinsendi. Tagus in hispania
ritū serendi. qu Osiris apud egyptū cultū uinearum repperit. li-
ber ap indos. Dedalus primus mensam ⁊ sellã fec. Apicius quidã
composuit apparatū coquinę. q tandē in eo consumptis bonis mor-
te uoluntaria periit. Medicinę auctor apud grecos apollo fuit.
Hanc filius eius esculapius laude ⁊ ope ampliauit. Qui postquam periit
fulmine diu medendi cura intermissa ē. latuitq; p annos pene
quingentos usq; ad tempus artaxersis regis. Tunc eã renouauit
in lucē ypocrates asclepio patre genitus in insula choo. Ludi
a lydis initiū sumpsisse credunt. qui ex asia uenientes in etru-
ria consederunt. sub tyrreno duce ibiq; inter ceteros superstitionum

suarum ritus spectacula instituerint. quem morem romani imitati sunt. accersitis inde artificibus. indeque a lydis ludi appellati sunt. De litteris. XXVIII.

Litterae hebreorum a moyse per legem initium sumpsisse creduntur. Chaldeorum et syrorum per abraham. Egyptiorum litteras ysis inuenit. Grecorum fenices quas cathmus a fenice in greciam attulit. Carmentis mater euandri quae proprio nomine nycostrata uocabatur. latinas litteras repperit. Diuinam hystoriam primus moyses scripsit. Apud gentiles primus dares frigius troianam hystoriam edidit. quam in foliis palmarum ab eo scriptam esse ferunt. Post daretem in grecia herodotus hystoriae primus habitus est. Post quem ferecides hisdem temporibus claruit. quibus hesdras legem scripsit. Fabulas primum inuenisse creditur alcmon crotoniensis. Egyptus est mater artium. inde in ytaliam uenerunt. In ea primum grammatica reperta est tempore osiris mariti ysidis. In ea quoque dialectica primum inuenta est a parmenide qui ciuitates et cetum hominum fugiens in rupe consedit non modico tempore. sicque dialeticam excogitauit. unde et rupis parmenidis appellata est. Plato autem post mortem socratis magistri sui amore sapientiae egyptum demigrauit. ibique perceptis liberalibus studiis athenas rediit. et apud achademiam uillam suam coadunatis discipulis studiis operam dedit. Hic primum logycam rationalem grecis instituit. quam postea aristotiles discipulus eius ampliauit. perfecit et in artem redegit. Marcus terentius uarro primus dialeticam de greco in latinum transtulit. Postea cicero topica inuenit. Demostenes fabri filius apud grecos rethoricae repertor creditur. Tysias apud latinos. corax apud siracusas. Haec ab aristotile et gorgia et ermagora in greco scripta est. translata in latinum a tullio quintilliano et ticiano.

Quae artes praecipue legendae sint. XXXV.

Ex his autem omnibus scientiis superius enumeratis septem specialiter decreuerant antiqui in studiis suis ad opus erudiendorum. in quibus tantam utilitatem esse prae ceteris omnibus perspexerunt. ut quisquis primum harum disciplinam firmiter percepisset. ad aliarum noticiam postea inquirendo magis et exercendo quam audiendo perueniret. Sunt enim quasi optima quaedam instrumenta

et rudimenta quibus via paratur animo ad plenam phylosophie veritatisque noticiam. Hinc trivium et quadruvium nomen accepit, eo quod his quasi quibusdam viis vivax animus ad secreta sophie introeat. Nemo tunc temporis nomine magistri dignus videbatur qui non harum septem scientiam profiteri posset. Pytagoras quoque hanc in studiis suis consuetudinem servasse legitur ut usque ad septennium secundum numerum videlicet septem liberalium artium nullus disciplorum suorum de his que ab ipso dicebantur rationem poscere auderet. sed fidem dare verbis magistri quousque omnia audisset sicque iam per semetipsum rationem eorum posset invenire. Has. vii. tanto studio quidam didicisse leguntur ut plane omnes ita in memoria tenerent. ut quascumque inde scripturas ad manum sumpsissent quascumque questiones solvendas proposuissent ex his regulas et rationes ad diffiniendum id de quo ambigeretur folia librorum revolvendo non quererent sed statim singula corde parata haberent. Hinc profecto accidit eo tempore fuisse sapientes ut plura ipsi scriberent quam nos legere possimus. Scolares vero nostri aut nolunt aut nesciunt congruum modum in discendo servare et idcirco multos studentes paucos sapientes invenimus. Michi autem videtur non minori cura providendum esse lectori ne in studiis inutilibus operam suam expendere. Sed quia non omnis hanc discretionem habere possunt ut intelligant quid sibi expediat ideo que scripture michi utiliores videantur lectori breviter demonstrabo ac deinde de modo quoque discendi pauca annectam.

De duobus generibus scripturarum. xxxvi.

Duo sunt genera scripturarum. Primum genus earum que proprie artes appellantur. Secundum earum que sunt appendicia artium. Artes sunt que phylosophie supponuntur. id est que in aliquam certam et determinatam partem phylosophie materiam habent ut est grammatica. dialectica. et cetera huiusmodi. Appendicia artium sunt que tantum ad phylosophiam spectant. id est que in aliqua extra phylosophiam materiam versantur aliquando tamen quedam ab artibus discerpata sparsim et confuse attingunt. vel si simplex narratio est viam ad phylosophiam preparant. Huiusmodi omnia poetarum carmina ut sunt

tragedie. comedie. satyre. Heroica quoque et lirica et iambica et didascalia. quedam fabule quoque et historie. Illorum etiam scripta quos nunc phylosophos appellare solemus. qui et brevem materiam longis verborum ambagibus extendere consueverunt. et facilem sensum perplexis sermonibus obscurare. vel etiam diversa simul compilantes quasi de multis coloribus et formis unam picturam facere. Nota que tibi distinxi. duo sunt artes et artium appendicia. Sed inter hec tanta mihi distantia videtur esse ut ille ait. lenta salix quantum pallenti cedit olive. puniceis humilis quantum saliunca rosetis. ita ut quicumque ad scientiam pertingere cupit. si relicta veritate artium reliquis se implicare voluerit. materiam ut ita dicam laboris infiniti plurimam inveniet. et fructus exiguum. Denique artes sine appendiciis perfectum facere lectorem possunt. illa sine artibus nichil perfectionis conferre valent. maxime cum nichil in se expetendum habeant quod lectorem invitent. nisi traductum ab artibus et accommodatum. nec quisquam in eis querat nisi quod artium est. Quapropter mihi videtur primum operam danda esse artibus ubi fundamenta sunt omnium. et pura simplexque veritas aperitur. maxime his septem quas predixi que totius phylosophie instrumenta sunt. Deinde cetera quoque si vacat legantur. quia sic aliquando plus delectare solent seriis ammixta ludicra. et caritas preciosum facit bonum. sic in medie fabule cursu inventam sententiam avidius aliquando retinemus. Veruntamen in septem liberalibus artibus fundamentum omnis doctrine que ceteris omnibus ad manum habende sunt. ut pote sine quibus nichil solet aut potest disciplina phylosophica explicare.

De erroneis lectoribus. xxxvii.

Hec quidem ita sibi coherent et alternis vicissim rationibus indigent. ut si vel una defuerit. cetere phylosophum facere non possint. Unde mihi errare videntur qui non attendentes talem in artibus coherentiam quasdam sibi ex ipsis eligunt. et ceteris intactis. in his se fieri posse perfectos putant.

Unicuique arti quod suum est tribuendum. xxxviii.

Est rursum alius error non multo minor isto quem summopere vitare oportet. Sunt enim quidam qui licet ex his que legenda sunt nichil pretermittant. nulli tamen arti quod suum est tribuere norunt. sed in singulis

legunt omnes in gramatica. de sillogismorum rone disputant. in dialetica inflexiones inquirunt. et quod magis irrisione dignum est in titulo totum pene legunt librum. et incipit. tercia uix lectione expediunt. Non alios docent huiusmodi. sed ostendunt suam scientiam. sed utinam quales in talem omnibus apparerent. Attende quam peruersa sit hec consuetudo. cum profecto quanto magis superflua aggregauris. tanto minus ea que utilia sunt capere possis. uel retinere. In quibus ergo arte duo nichilominus maxime discernenda sunt et distinguenda. Primum qualiter oporteat de ipsa arte agere. Secundum qualiter oporteat ipsius artis rones quibuslibet aliis rebus accomodare. Duo sunt agere de arte. et agere partem. Uerbi gratia. Agere de arte. ut est agere de gramatica. Agere partem. ut est agere gramatice. Distingue hec duo agere de gramatica. et agere gramatice. De gramatica agit qui regulas de uocibus datas. et precepta ad hanc artem pertinentia tractat. Gramatice agit. omnis qui regulariter loquitur uel scribit. Agere ergo de gramatica quibusdam tantummodo scriptis ut prisciano donato seruio conuenit. agere uero gramatice omnibus. Cum ergo de qualibet arte agimus maxime uero omnia in docendo ad compendium restringenda sunt. et ad facilem intelligentiam euocanda sufficere debet id de quo agitur quantum breuius et aptius potest explanare. ne si alienas nimium rones multiplicauimus. magis turbemus quam edificemus lectorem. Non omnia dicenda sunt que dicere possumus. ne minus utiliter dicantur ea que dicere debemus. Id tandem in una quaque arte queras. quod ad eam specialiter pertinere constiterit. Deinde cum legeris artes. et quod uniuscuiusque proprium agnoueris. disputando et conferendo. tunc demum rones singularum in uicem conferre licebit. et ex alterna consideratione uicissim que minus intellexeras inuestigare. Noli multiplicare diuerticula. quo adusque semitas didiceris. discurres securus cum errare non timueris. casuales

Tria sunt necessaria studentibus. natura. Quid sit necessarium studio. xxxviii.
exercitium. disciplina. In natura consideratur ut facile audita percipiat. et percepta firmiter retineat. In exercicio. ut labore et sedulitate naturalem sensum excolat. In disciplina ut laudabiliter uiuens. mores suos cum scientia componat. De his tribus per singula

in introductionis pauca perstringemus. Hoc ad naturam. De ingenio. xl.

Qui doctrinae operam dant, ingenio simul et memoria pollere debent. Quae duo in omni studio et disciplina ita sibi cohaerent, ut si desit alterum, neminem alterum ad perfectum ducere possit, sicut nulla prodesse possunt lucra ubi deest custodia, et incassum receptacula munit qui quod recondat non habuerit. Ingenium invenit, et memoria custodit sapientiam. Ingenium est vis quaedam naturaliter animo insita per se valens. Ingenium a natura proficiscitur, usu iuvatur, immoderato labore retunditur, et temperato acuitur exercitio. Unde satis eleganter a quodam dictum est: Volo tandem tibi parcas, labor est in cartis, curre per aera. Duo sunt quae ingenium exercent: lectio et meditatio. Lectio est cum ex his quae scripta sunt regulis et praeceptis informamur. Trimodum genus est lectionis: docentis, discentis, vel per se inspicientis. Dicimus enim: lego librum illi, et lego librum ab illo, et lego librum. In lectione maxime consideranda sunt ordo et modus. Ordo consideratur alius in disciplinis, ut si dixerim grammaticam dialectica antiquiorem, vel arithmeticam musica; alius in libris, ut si dixerim Catilinarium Iugurthino priorem; alius in narratione, quae est serie continua; alius in expositione. Ordo in disciplinis attenditur secundum naturam, in libris secundum personam auctoris vel subiectam materiam, in narratione secundum dispositionem, quae duplex est: naturalis, videlicet quando res eo refertur ordine quo gesta est, et artificialis, id est quando id quod postea gestum est prius narratur, et quod prius postmodum dicitur. In expositione consideratur ordo secundum inquisitionem. Expositio tria continet: litteram, sensum, sententiam. Littera est congrua ordinatio dictionum, quod et constructionem vocamus. Sensus est facilis quaedam et aperta significatio, quam littera prima fronte praefert. Sententia est profundior intelligentia, quae nisi expositione vel interpretatione non invenitur. In his ordo est, ut primum littera, deinde sensus, deinde sententia inquiratur. Quo facto perfecta est expositio. De modo legendi. xli.

Modus legendi in dividendo constat. Omnis divisio incipit a finitis, et ad finita usque progreditur. Omne autem finitum magis no

tum est et scientia comprehensibile. Doctrina autem magis ab his que nota sunt incipit et per eorum noticiam ad scientiam eorum que latent pertingit. Preterea ratione investigamus ad quam proprie pertinet dividere, quando ab universalibus ad particularia descendimus dividendo et singulorum naturas investigando. Omne namque universale magis est determinatum suis particularibus. Quando ergo discimus ab his incipere debemus que magis sunt nota et determinata et complectentia, sicque paulatim descendendo et per divisionem singula distinguendo eorum que continentur naturam investigare.

De meditatione. xlii.

Meditatio est cogitatio frequens cum consilio, que causam et originem, modum et utilitatem uniuscuiusque rei prudenter investigat. Meditatio principium sumit a lectione, nullis tamen stringitur regulis aut preceptis lectionis. Delectatur enim quodam aperto decurrere spatio, ubi liberam contemplande veritatis aciem affigat, et nunc has nunc illas rerum causas perstringere, nunc autem profunda queque penetrare, nec anceps nichil obscurum relinquere. Principium ergo doctrine est in lectione, consummatio in meditatione. Quam si quis amare didicerit familiarius eique sepius vacare voluerit, iocundam valde reddit vitam et maximam in tribulatione prestat consolationem. Ea enim maxime est que animam a terrenorum actuum segregat, et in hac vita etiam eterne quietis dulcedinem quodammodo pregustare facit. Cumque iam per ea que facta sunt eum qui fecit omnia querere didicerit et intelligere, tunc animum pariter et scientia erudit et leticia perfundit. Unde fit ut maximum in meditatione sit oblectamentum. strepitu

De generibus meditationum. xliii.

Tria sunt genera meditationis. Unum constat in circumspectione morum, aliud in scrutatione mandatorum, tertium in investigatione divinorum operum. Mores sunt in viciis et virtutibus. Mandatum divinum aliud precipiens, aliud promittens, aliud terrens. Opus dei est et quod creat potentia et quod moderatur sapientia et quod cooperatur gratia. Que omnia quanta sint ammiratione digna, tanto magis quisque novit quanto attentius dei mirabilia meditari consuevit.

De memoria. xliiii.

De memoria hoc maxime in presenti pretermittendum non estimo quod sicut ingenium dividendo investigat et

inuenit. ita memoria colligendo custodit. Oportet ergo ut que discendo diuisimus. commendando memorie colligamus. Colligere est ea de quibus prolixius uel scriptum uel disputatum est. ad breuem quandam et compendiosam summam redigere. que a maioribus epilogus. id est breuis recapitulatio supra dictorum appellata est. Habet namque omnis tractatio aliquod principium cui tota rei ueritas et uis sententie innititur. et ad ipsum cuncta alia referuntur. Hoc querere et considerare. colligere est. Unus fons est et multi riuuli. Quid anfractus fluminum sequeris? Tene fontem. et totum habes. Hoc ideo dico quoniam memoria hominis hebes est et breuitate gaudet. et si in multa diuiditur. fit minor in singulis. Debemus ergo in omni doctrina breue aliquid et certum colligere. quod in arcula memorie recondatur. unde postmodum cum res exigit. reliqua deriuentur. hec etiam sepe replicare. et de uentre memorie ad palatum reuocare necesse est. ne longa intermissione obsoleat. Unde rogo te o lector ne nimium letteris si multa legeris. sed si multa intellexeris. non tamen intellexeris. sed retinere potueris. Alioquin nec legere multum prodest. nec intelligere. Qua re supra me dixisse recolo. eos qui doctrine operam dant. ingenio et memoria indigere. xlv.

De disciplina.

SAPIENS quidam cum de modo et forma discendi interrogaretur. mens inquit humilis. studium querendi. uita quieta. scrutinium tacitum. paupertas. terra aliena. hec reserare solent multis obscura legendi. Audierat puto quod dictum est. mores ornant scientiam et ideo preceptis legendi. precepta quoque uiuendi adiungit. ut et modum uite sue et studii sui ratione lector agnoscat. Illaudabilis est scientia quam uita maculat inpudica. et ideo summo opere cauendum est ei qui querit scientiam. ut non negligat disciplinam.

De humilitate. xlvi.

PRINCIPIUM autem discipline. humilitas est. cuius cum multa sint documenta. hec tria tamen precipue ad lectorem pertinent. Primum ut nullam scientiam. nullam scripturam in leuem teneat. Secundum ut a nemine discere erubescat. Tercium ut cum scientiam adeptus fuerit. ceteros non contempnat. Multos hoc decepit quod ante tempus sapientes uideri uolunt. Hinc namque in quandam elationis

tumorē p̄riunt ut iam simulare incipiant qđ n̄ s. & qđ erubescere
eoq; longi a sapientia recedunt quo n̄ ee sapientes. s; putari cupiunt.
Ẽnim multos noui qui cū p̄mis adhuc elemtis indigeant. n̄ n̄ sū-
mis int̄ ee dignant. & ex hoc solum se magnos fieri putant. si
magnor & sapientium ul' scripta legerint. ul' audierint uerba.
Nos inquiunt uidim' illos. nos ab illis legim'. Sepe nob loq ille solebat.
illi summi. illi famosi cognouerunt nos. S; utinā me nemo agnoscat.
& ego cuncta nouerim. Platonē uidisse. n̄ intellexisse. glamini. Pu
to indignū uob ē deinceps ut me audiatis. n̄ ego sum plato. nec
platonē uidere merui. Sufficit uob. ipm̄ phylosophie fontē po-
tastis. S; utinā adhuc sitiretis. Rex pt aurea pocula. de uase bi
bit testeo. Qd erubescitis. Platonē audistis. audiatis & crisippum.
In p̄uerbio dr: Qd tu n̄ nosti fortassis nouit osellus. Nemo ē cui
omīa scire datū sit. neq; qsqm̄ rursum cui aliqd speciale a na
tura accepisse n̄ contigerit. Prudens g lector omnes libenter
audit. omnia legit. n̄ scripturā. n̄ psonā. n̄ doctnā cuiqm̄ spnit.
Indifferent ab omib' que s de ee uidet querit. nec qntū sciat.
s; qntū ignoret 9siderat. Hinc illud platonicū aiunt. Malo
aliena uerecunde disce. quā mea impudent ingerere. Cur e-
nim discere erubescis. & nescire n̄ uerecundaris. Pudor iste
maior ē illo. Aut qd summa affectas. cū tu iaceas in imo. Con
sidera poti' qd uires tue ferre ualeant. Aptissime incedit or-
dinate. Quidā dū magnū saltū facere uolunt. p̄cipiciū incidūt.
Noli g nimis festinare. hoc m̄ ad sapientiā p̄tinges. Ab omib'
libent disce. qd tu nescis. quia humilitas cōmune t̄ facere
potest. qd natura cuiq; p̄prium fec. Sapientior omib' eris. si ab
omib' disce uolueris. Qui ab omnib' cupiunt. omib' ditiores s.
Nullā deniq; sciām uilem teneas. quia omīs sciā bona ē. Nul
lam si uacat scripturā saltem legere contēpnas. si nich lucris
nec pdis aliqd. maxime cū nulla scripta sit scdm meā estima-
tionē que aliqd expetendū n̄ pponat. si conuenienti loco &
ordine tractat. que n̄ aliqd ē speciale habeat qđ diligens

scrutator alibi non inventum quanto rarius tanto gratius carpat. Nichil tamen bonum est quod melius tollat. Si omnia legere non potes, ea quae sunt utiliora lege. Etiam si omnia legere potueris, non tamen idem omnibus labor impendendus est, sed quaedam ita legenda sunt ne sint incognita, quaedam vero ne sint inaudita, quia aliquando pluris esse credimus quod non audivimus, et facilius estimatur res cuius fructus agnoscitur. Videre nunc potes quam necessaria tibi sit hec humilitas, ut nullam scientiam vilipendas, et ab omnibus libenter discas. Similiter quoque tibi expedit ut cum aliquid sapere ceperis, ceteros non contempnas. Hoc enim tumoris vicium hinc quibusdam accidit quod suam scientiam nimis diligenter inspiciunt, et cum sibi aliquid esse visi fuerint, alios quos non noverunt tales nec esse nec fieri posse putant. Hinc ebullit quod nugigeruli nunc quidam nescio unde gloriantes priores patres simplicitatis arguunt, et secum natam secum morituram credunt sapientiam. In divinis eloquiis ita simplicem loquendi modum esse aiunt, ut in eis magistros audire non oporteat, posse satis quemque proprio ingenio veritatis archana penetrare. Corrugant nasum et valgium torquent in lectores divinitatis, et non intelligunt quod deo iniuriam faciunt, cuius verba pulchro quidem vocabulo simplicia, sed sensu pravo insipida predicant. Non est mei consilii huiusmodi imitari. Bonus enim lector humilis debet esse et mansuetus, a curis inanibus et voluptatum illecebris prorsus alienus, diligens et sedulus, ut ab omnibus libenter discat, numquam de scientia sua presumat, perversi dogmatis auctores quasi venena fugiat, diu rem pertractare antequam iudicet discat, non videri doctus sed esse querat, dicta sapientium intellecta diligat, et ea semper coram oculis quasi speculum vultus sui tenere studeat, et si qua forte obscuriora intellectum eius non admiserint, non statim in vituperium prorumpat, ut nichil bonum esse credat nisi quod ipse intelligere potuit. Hec est humilitas discipline legentium.

De studio querendi. xlviii.

STUDIUM querendi ad exercitium pertinet. In quo exhortatione magis quam doctrina lector indiget. Qui enim diligenter inspicere voluerit quod antiqui propter amorem sapientie pertulerint, quam

memoranda posteris suę uirtutis monimenta reliquerint. q̄ nlib&
suā diligentiā inferiorē ēē uidebit. Alii calcabant honores. alii
pręcerunt diuitias. alii acceptis iniuriis gaudebant. alii spre
uerunt pęnas. alii contubnia hominū deserentes. ultimos reces
sus & secreta heremi penetrantes. soli se philosophię dedicabant. &
ut eo ꝯtemplationi uacarent liberius quo nullis quę uirtutis iter
impedire solent. cupiditatib; animū subiecissent. Parmenides
philosophus. xv. annis in rupe egyptia consedisse legit̄. Et ꝓmethe
us ob inmodicam meditandi curam in monte caucaso uulturi
expositus memorat̄. Quia enī sciebant uerū bonū n̄ in estimatione
hominū. s; in pura conscientia ēē absconditū. & eos iam n̄ hōīes
ēē qui reb; ꝑituris inherentes. bonū suū n̄ agnoscerent. ideo q̄n
tum mīte & intelligentia ceteris differrent. ipsa locoꝝ distantia
demonstrabant. ne una teneret habitatio. quos n̄ eadē soci
abat intentio. Quidā phylosopho referebat dicens. Numqd̄ n̄
uides quia derident te homines. Et ille. Ipsi me inquit de
rident. & eos asini. Cogita si potes quanti estimauerit lauda
ri ab his. a quib; uituparí nec timuit. De alio rursum legitur.
qd̄ post omnia disciplinaꝝ studia. & artiū acumina ad opus
figuli descendit. Et alteri cuidā discipli cū laudib; magistrū
suū efferrent. int̄ cetera nec sutorię ꝑitia eū carere gl̄ati s̄. Hanc
ḡ diligentiā in n̄ris lectorib; ēē uellem nūquā meis senesceret
sapientia. Sola abysag sunamitis dd̄ senē calefac. q̄a amor
sapientię & marcescente corpe dilectorem suū n̄ deserit. Om̄s
pene uirtutes corpis mutant̄ in senib;. & crescente sola sapīa.
decrescunt cetā. Senectus enī illoꝝ qui adolescentiā suā hones
tis actib; instruxerunt. etate fit doctior. usu certior. ꝑcessu tem
pis sapientior. & uetum studioꝝ dulcissimos fructus metit.
Unde & sapiens uir ille gręcię demostenes cū expletis. c. vii. an
nis se mori cerneret. dixisse fert̄ se dolere qd̄ egrederet̄ de
uita. q̄n sape cepisset. Plato octogesimo ꝑmo anno scribens
mortuus ē. & socrates nonaginta octo annos in discendi sc̄

bendique dolore laboreque compleuit. Taceo ceteros philosophos pytagoram, democritum, senocratem, zenonem, cheleantem, qui iam etate longeua in sapientie studiis floruerunt. Ad poetas uenio homerum, esyodum, symonidem, tesicorum, qui grandes natu cignorum nescio quid et solito dulcius uicina morte cecinerunt. Sophocles cum propter nimiam senectutem et rei familiaris negligentiam a filiis accusaretur amentie, edippi fabulam quam nuper scripserat recitauit iudicibus, et tantum sapientie in etate iam fracta specimen dedit, ut seueritatem tribunalium in fauorem theatri conuerteret. Nec mirum cum et cato censorius romani generis disertissimus iam senex grecas litteras discere nec erubuerit nec desperauerit. Certe homerus refert quod de lingua nestoris iam uetuli et iam pene decrepiti, dulcior melle oratio profluxerit. Animaduerte igitur quantum amauerunt sapientiam, quos nec decrepita etas ab eius inquisitione potuit reuocare. Iste igitur tantus amor sapientie, tanta in senibus prudentie habundantia, congrue et ex ipsius superdicti nominis interpretatione colligitur. Interpretatur enim abysag pater meus superfluus, uel patris mei rugitus. Ex quo ostenditur habundantissimum et ultra humanam uocem in senibus diuini sermonis tonitruum commorari. Verbum namque superfluum in hoc loco plenitudinem non redundantiam significat. Porro sunamitis in lingua nostra coccinea dicitur, quod satis conuenienter feruorem sapientie significare potest.

De quatuor reliquis preceptis. xlviii.

Quatuor que secuntur sic alternatim disposita sunt, ut alterum semper ad disciplinam, alterum ad exercitium spectet. Vite quies siue interior ut mens per illicita desideria non discurrat, siue exterior ut ocium et oportunitas honestis et utilibus studiis suppetat, utraque ad disciplinam pertinent. Scrutinium autem id est meditatio ad exercitium spectat. Videtur autem scrutinium sub studio querendi contineri. Quod si uerum est superfluo repetitur, cum in superiori parte annumeratum sit. Sed sciendum est hanc inter hec duo differentiam, quod studium querendi instantiam significat operis, scrutinium uero diligentiam meditationis. Opus perficiunt labor et amor. Consilium pariunt cura et uigilia. In labore est ut agas, in amore ut perficias. In

cura ē ut prouideas. in uigilia ut attendas. Isti s̄ quatuor pedissequę q̄
portant lecticā phylologię quia mentē exercent cui p̄sidet sapiā.
Cathedra quippe phylologie sedes ē sapientię. que his suppositis ges
tari dr̄. quō in his se exercendo promouetur. Unde pulchre iuuenes
ppt robur afronte lecticā tenere dicuntur. uidel̄ phylos. & kopos. id
ē amor & labor. quia foris op̄ pagunt. aposteriori puelle uidel̄ phi
lemia & agrimnia. qd̄ interp̄tat̄ cura & uigilia. quia int̄' insecreto
consilium pariunt. Sunt quidā q̄ putant per cathedram phylologię
humanū corp̄ significari. cui anima rōnalis p̄sidet. Q'd ministri
quatuor portant. i. quatuor elem̄ta componunt. equib; duo superiora id ē
ignis & aer actu & nomine masculina s̄. duo u̇ inferiora id ē t̄ra & aq̄ feminina.

Paupertatē quoq; lectorib; suadere uoluit. **De paupertate. xlviiii.**
id ē superflua n̄ sectari. qd̄ maxime addisciplinā spectat. Pin
guis enim uent̄r ut dr̄ tenuem n̄ gignit sensum. Sz̄ qd̄ ad hec secu
lares n̄ri temporis respondere poterunt. q̄ n̄ solū in studiis suis fruga
litatē sequi contempnunt. sz̄ & sup̄ id qd̄ s̄ diuites uideri laborant. Nec iā
qd̄ didicerit q̄sq; iactat. sz̄ qd̄ expendit. Sz̄ fortassis q̄a magistros suos imi
tari nolunt. de q̄b; qd̄ satis digne dicā n̄ inuenio. **De exercicio. L.**

Postremo t̄ra aliena posita. que & ip̄a q̄; hominē exercet. Omnis mundus
philosophantib; exiliū ē. Q̄a tn̄ ut ait qdā nescio q̄ natale solū dulce
dine cunctos ducit. & inmemores n̄ sinit ēē sui. magnū uirtutis principiū
ē ut discat paulatī exercitatus animus uisibilia hec & transitoria primū cō
mutare. ut postmodū possit etiā derelinquere. Delicatus ille ē adhuc. cui
patria dulcis ē. Fortis autē iā. cui omne solū patria ē. Perfectus u̇o cui mundus
totus exiliū ē. Ille mundo amorē fixit. iste sparsit. hic extinxit. Ego
apuero exulaui. & scio q̄ merore animus artū aliqn̄ pauperis tugurii
fundū deserat. q̄ libertate postea marmoreos lares. & tecta laqueata despiciat.

**Expl̄ lib. iii. Hec continent' i p̄ma parte hui' uoluminis ad instructi-
onē lectoris. secularium studiorum digesta. Lxiiii diuisa lib. i p̄mo capl̄o
tractat de studio diuinarum scripturarum. Incip̄ lib. iiii. pars secda.**

SCRIPTURE QUE uel de deo siue de bonis **Capitulum. I.**
inuisibilib; loquunt'. nec om̄s nec sole diuine appellande

est. In libris gentilium multa de eternitate dei et animarum immortalitate, de virtutum premiis sempiternis, penisque malorum satis probabili ratione scripta invenimus, quos tali vocabulo indignos esse nemo dubitat. Rursus veteris et novi testamenti seriem percurrentes, totam pene de presentis vite statu et rebus in tempore gestis contextam cernimus. Raro aliqua de dulcedine eternorum bonorum et celestis vite gaudiis manifeste depromi. Tamen has scripturas divinas appellare fides catholica solet. Philosophorum scripture quasi luteus paries dealbatus nitore eloquii foris pollent. quasi quandam veritatis pretendunt speciem, falsa ei miscendo quasi quodam colore superducto lutum erroris operiunt. Contra autem divina eloquia aptissime comparantur favo, que et propter simplicitatem sermonis arida apparent, et intus dulcedine plena sunt. Unde constat quia merito tale vocabulum sortita sunt, que sola sic a falsitatis contagione aliena inveniuntur, ut nichil veritati contrarium continere probentur. Scripture divine sunt quas a catholice fidei cultoribus editas auctoritas universalis ecclesie dei ad eiusdem fidei corroborationem in numero divinorum librorum computandas recepit, et legendas retinuit. Sunt preterea alia quam plurima opuscula a religiosis viris et sapientibus temporibus conscripta diversis, que licet auctoritate universalis ecclesie probata non sint, tamen quia a fide catholica non discrepant, et nonnulla etiam utilia docent, inter divina computantur eloquia. Que fortasse enumerando melius quam diffiniendo ostendimus.

De ordine et numero librorum. III.

Omnis divina scriptura in duobus testamentis continetur, in veteri videlicet et novo. Utrumque testamentum tribus ordinibus distinguitur. Vetus testamentum continet legem, prophetas, agiographa. Novum autem evangelium, apostolos, patres. Primus ordo veteris testamenti id est lex quam hebrei thorat nominant, pentateucum hoc est quinque libros moysi. In hoc ordine primus est bresith, quod est genesis. Secundus ellesmoth, quod est exodus. Tercius uagecra, id est leviticus. Quartus uagedaber, quod est numeri. Quintus addabarim, quod est deuteronomium. Secundus ordo prophetarum hic continet octo volumina. Primum iosue ben nun, id est filium nun, quem iosue et ihesum nave nuncupant. Secundum sobthim liber, quod est iudicum. Tercium samuel, quod est primus et secundus regum. Quartum malachim, quod est tercius et quartus regum. Quintum ysaiam. Sextum ieremiam. Septimum ehe-

chiel. octauum thareasra. quod est xii. prophetarum. Deinde tercius ordo. nouem habet
libros. Primus est iob. secundus est dauid. tercius est masloth. quod grece parabole. la
tine prouerbia sonat. uidelicet salomonis. quartus celeth quod est ecclesiastes. quintus
syrasyrim. id est cantica canticorum. sextus daniel. septimus dabreiamin quod est paralip
pomenon. octauus esdras. nonus hester. Omnes igitur fiunt numero xx.ii. Sunt
preterea alii quidam libri ut sapientia salomonis. liber ihesu filii syrach. et li
ber iudith. et tobias. et libri machabeorum. qui leguntur quidem. sed non scribuntur
in canone. Primus ordo noui testamenti quatuor habet uolumina. Mathei. mar
ci. Luce. Iohannis. Similiter secundus quatuor. epistolas pauli numero xiiii. sub
uno uolumine contextas. et canonicas epistolas. apokalipsin. et actus apostolorum.
In tercio ordine primum habent decretalia. quos canones. id est regulares ap
pellamus. Deinde sanctorum patrum et doctorum ecclesie scripta. Ieronimi. augustini.
gregorii. ambrosii. ysidori. origenis. Bede. et aliorum multorum orthodoxorum.
que tam infinita sunt ut numerari non possint. Ex quo perfecto apparet
quantum in fide christiana feruorem habuerint. pro cuius assertione tot et tanta
opera memoranda posteris reliquerunt. Unde quoque nostra pigritia ar
guitur. quia legere non sufficimus que dictare illi potuerunt. In his autem
ordinibus maxime utriusque testamenti apparet conuenientia. quod sicut post
legem prophete et post prophetas agyographi. ita post euangelium apostoli et post apostolos
doctores ordine successerunt. et mira quadam diuine dispensationis
ratione actum est. ut cum in singulis plena et perfecta ueritas consistat.
nulla tamen superflua sit. Hec breuiter de ordine et numero diuinorum
librorum scripsimus. ut que sit prescripta materia lector agnoscat.

De auctoribus diuinorum librorum. IIII.

Quinque libros legis moyses scripsit. Libri iosue.
iosue cuius nomine inscribuntur. auctor fuisse creditur. Librum iudicum
a samuele fuisse editum dicunt. Primam partem libri samuel ipse
samuel scripsit. sequentia uero usque ad calcem dauid. malachim. ieremi
as primum in unum uolumen collegit. Nam antea sparsus erat per
singulorum regum historias. Ysaias. ieremias. ezechiel. singuli suos li
bros fecerunt. qui inscripti sunt nominibus eorum. Liber etiam xii. prophetarum auc
torum suorum nominibus prenotatur. quorum nomina sunt. osee. iohel. amos. abdi
as. ionas. micheas. naum. abacuc. sophonias. aggeus. zacharias.

cronicon totius diuine scripture

& malachias. Qui propterea minores dicuntur quia sermones eorum breues
sunt. unde & in uno uolumine comprehenduntur. Ysaias autem & ieremias
& ezechiel & daniel. hii quatuor maiores sunt. singuli suis uolumini
bus distincti. Librum iob alii moysen. alii unum ex prophetis. nonnulli iob
scripsisse credunt. Librum psalmorum dauid edidit. esdras autem postea psal
mos. ita ut nunc sunt ordinauit. & titulos addidit. Parabolas autem et
ecclesiasten. & cantica canticorum salomon composuit. Daniel sui libri
auctor fuit. Liber esdre auctoris sui titulo prenotatur. in cuius textu
eiusdem esdre neemieque sermones pariter continentur. Librum hester.
esdras creditur conscripsisse. Liber sapientie apud hebreos nusquam est.
unde & ipse titulus grecam magis eloquentiam redolet. Hunc quidem
iudei phylonis esse affirmant. Librum ecclesiasticum certissime ihesus filius
syrach ierosolimita nepos ihesu sacerdotis magni. cuius meminit za
charias composuit. Hic apud hebreos reperitur. sed inter apocrifos habetur. Iu
dith uero & tobi & libri machabeorum quibus ut testatur ieronimus sedes magis grecorum esse probatur
quibus auctoribus scripti sunt minime constat. Quid sit bibliotheca. LIIII.

Bibliotheca a greco nomen accepit eo quod ibi libri recondantur. Nam
byblion librorum. theca repositio interpretatur. Bybliothecam ueteris testamen
ti esdras scriba post incensam legem a chaldeis. dum iudei regressi sunt
in hierusalem diuino afflatus spiritu reparauit. cunctaque legis ac prophetarum
uolumina que fuerant a gentibus corrupta correxit. totumque uetus
testamentum in xxii. libros constituit. ut tot libri essent in lege quot
habebantur & littere. Porro quinque littere duplices apud hebreos sunt. caph.
mem. nun. fe. sade. Aliter enim per has scribunt principia. medietatesque
uerborum. aliter fines. Unde & quinque libri apud eos duplices estimantur.
samuel malachim dabreiamin. esdras ieremias cum cinoth .i. lamen

Interpretes ueteris testamenti De interpretibus. LV. tationibus suis.
Primum .lxx. quos ptholomeus cognomento philadelphus rex egyp
ti omnis litterature sagacissimus cum pisistratum atheniensium
tyrannum qui primus apud grecos bybliothecam instituit. & seleucum
nicanorem & alexandrum & ceteros potentes qui sapientie operam dede
rant in studio bybliothecarum emularetur. non solum gentium scripturas.

s; & diuinas litteras in suam bybliotecam conferens. ita ut .lxx. milia librorum in tempore eius alexandrie inuenirentur. ab eleazaro pontifice petens scripturas ueteris testamenti in grecam uocem ex hebrea lingua interpretari fecit. S; singuli in singulis cellis separati. ita omnia per spiritum sanctum interpretati sunt. ut nichil in alicuius eorum codice inuentum esset quod ceteris uel in uerborum ordine discreparet. Post quod una est eorum interpretatio. s; ieronimus dicit. huic rei non esse adhibendam fidem. Secundam & tertiam & quartam faciunt aquila. simachus. theodotion. quorum primus .i. aquila iudeus fuit. Simachus uero & theodotion. hebionite heretici. Obtinuit tamen usus ut post .lxx. interpretes ecclesie grecorum eorum reciperent exemplaria & legerent. Quinta est uulgaris cuius auctor ignoratur. unde & specialiter sibi uendicauit. ut quinta appellatur. Sexta & septima est origenis. cuius codices eusebius & pamphilus uulgauerunt. Octaua est ieronimi que merito ceteris ante fertur. nam & uerborum tenatior est. & perspicuitate sententie clarior.

De auctoribus noui testamenti. lvi.

Plures euangelia scripserunt. s; quidam sine spiritu sancto magis conati sunt ordinare narrationem. quam hystorie texere ueritatem. Vnde sancti patres per spiritum sanctum docti. quattuor tantum in auctoritatem receperunt. ceteris reprobatis. id est mathei. marci. luce. iohannis. ad similitudinem quattuor fluminum paradysi. & quattuor uectium arce. & iiii. animalium in ezechiele. Primus matheus euangelium suum scripsit hebraice. Secundus marcus grece scripsit. Tercius lucas inter omnes euangelistas greci sermonis eruditissimus quippe ut medicus in grecia euangelium scripsit theophilo episcopo. ad quem et idem actus apostolorum scripsit. Quartus & ultimus iohannes euangelium scripsit. Paulus quatuordecim scripsit epistolas. decem ad ecclesias quattuor ad personas. ultimam autem ad hebreos. quam plerique dicunt non esse pauli. eandemque alii barnaban scripsisse. alii clementem suspicantur.
Canonice epistole .vii. sunt. una iacobi. due petri. tres iohannis. una iude.
Apocalipsin scripsit iohannes apostolus. in pathmos insula relegatus.

Certa esse apocrifa. & quid sit apocrifum. lvii.

Hii sunt scriptores sacrorum librorum qui per spiritum sanctum loquentes ad eruditionem nostram. precepta uiuendi regulamque conscripserunt. Preter hec alia uolumina apocrifa nuncupantur. Apo

ꝯfa aũt dicta. id ē secreta. quia indubiũ ueniunt. Est enĩ eoꝝ occul
ta origo. nec patet patrib᷒ a quib᷒ usq; ad nos auctoritas ueraciũ scͥptaꝝ
certissima & notissima successione ꝑuenit. In his apocrifis & si inueniat
aliqua ueritas tñ ꝓpt multa falsa nulla ē in eis canonica auctori
tas. que recte iudicant n̄ ēē eoꝝ credenda quib᷒ ascribunt. Nam mul
ta ⁊ sub nominib᷒ ꝓphaꝝ. & recentiora sub nomib᷒ aploꝝ ab hereticis
ꝓferunt. que omnia sub nomine apocrforũ auctoritate canonica
diligenti examinatione remota s̄. Ratio uocabuloꝝ diuinoꝝ libroꝝ. .lviii.

[G]enesis eo dr̄. qd primario seli in eo [con]tineat. Exod᷒ ab [ex]itu filioꝝ isrl̄ [d]e egypto.

PENTATEVCVS a quinq; uoluminib᷒ dicit. Penta enĩ grece quinq;. teu
cus uolumen uocat. Leuiticus. eo qd leuitaꝝ ministeria & di
uersitatē uictimaꝝ exequitur. Numeroꝝ lib uocat. eo qd in eo egs
se de egypto trib᷒ enumerant. & xl. ii. ꝑ heremũ mansiones. Deutro
grecũ ũbu ē dissyllabu ⁊ intptat secds. nomi intpr lex. Inde dic
tus ē deutnomi. qsi secda lex. In pcedentib᷒ trib᷒ diffusi᷒ s̄ dicta.
In libro iosue qm hebrei iosue benun dicũt. tra pmissionis ꝓplo
diuidit. Liber iudicũ dict᷒ ē a pncipib᷒ q iudicabant ꝓplm isrl
ante qm reges eēnt in eode ꝓplo. His iuc qde ꝯpingũt ruth in eode
uolumine. Lib samuel dictus ē. qa natiuitatē ei᷒ & sacdotiũ &
gesta describit. Qui licet & hystoriã saul ⁊ dd ꝯtineat. utrq; tñ
ad samuel referunt. qa unxit utrũq;. Malach hebraice. lati
ne regũ intptat. Inde dict᷒ ē malachim. pro eo qd reges iude &
israhelitice gentis gestaq; eoꝝ p ordinem digerat. Ysaias euglista
poti quã ꝓpha edidit librũ suũ. cui omnis text᷒ eloqntie ꝓsa in
cendit. Canticũ ũ exametro & pentametro ũsu discurrit. Ieremias
similit edidit librũ suũ cũ threnis ei᷒. q̄s nos lamta uocam᷒. eo
qd in tristiorib᷒ reb᷒ funerib᷒q; adhibeantur. in qb᷒ qdruplicē diũ
so ——— metro cõposuit alfabetũ. quoꝝ duo pma quasi
saphico metro scͥpta s̄. quia tres ũsiculos q s̄ nexi s̄. & ab una
tñ litta incipiunt. heroicũ cõma concludit. Tertiũ alfabetum
trimetro scͥptum ē. & a ternis littis id ē terni ũsus incipiunt. Qrtũ
alfabetũ simile pmo & scdo habetur. Ezechiel pncipiũ & finē
obscuriora habet. Vnũ ē uolumẽ duodecĩ ꝓphaꝝ. Principia ⁊ finis

libri iob apud hebreos prosaica oratione contexta sunt. Media autem ipsius ab
eo loco quo ait. Pereat dies in qua natus sum. usque ad eum locum. ideo
ego me reprehendo et ago penitentiam. omnia heroico metro discurrunt.
Psalmorum liber grece psalterium. hebraice nabla. latine organum dicitur. Ideo
autem vocatur psalterium quod uno propheta canente. ad psalterium chorus con
sonando respondit. Hunc librum quinque incisionibus et uno psalmorum
volumine comprehendunt. Psalmos david composuit. sed esdras postea
ordinavit. Omnes autem psalmi et lamentationes ieremie et omnia fer
me scripturarum cantica apud hebreos metrice composita sunt. ut testatur ie
ronimus. origenes. iosephus. et eusebius cesariensis. Nam in morem
romani flacci et greci pindari nunc alii iambo currunt. nunc sa
phico nitent. trimetro vel tetrametro incedentes. Tribus nominibus
vocatum esse salomonem scriptura manifestissime docet. ydida. id est
dilectum domini quia eum dilexit dominus. et coeleth. i. ecclesiasten. Ecclesiastes
autem greco sermone appellatur. qui cetum. i. ecclesiam congregat. quem nuncupare possu-
mus concionatorem. quod loquitur non ad unum specialiter. sed ad totam concionem populi. Porro
pacificus vocatus est. eo quod in regno eius pax fuerit. Is itaque iuxta numerum
vocabulorum tria edidit volumina. primum quod hebraice masloth. grece
parabole. latine proverbia inscribitur. eo quod in ipso sub comparata simili
tudine figuras verborum et imagines veritatis ostenderit. Que
videlicet parabole in fine ab eo loco in quo ait mulierem quis inve fortem
nit. alfabeto texuntur sicut lamentationes ieremie. et cetera quedam
scripture cantica. Secundum quod hebreos coeleth. grece ecclesiastes. latine
concionator dicitur. eo quod sermo eius non specialiter ad unum sicut in prover
biis. sed ad universos generaliter quasi ad totam concionem et ecclesiam di
rigatur. Tercium syrasirim id est cantica canticorum. quod est quasi
quoddam epythalamium. i. carmen nuptiale christi et ecclesie. In pro
verbiis parvulum docet. et quasi de officiis per sententias erudit.
Unde et ad filium ei crebro sermo repetitur. In ecclesiaste vero mature
virum etatis instituit. ne quicquam in mundi rebus putet esse perpetu
um. sed caduca et brevia universa que cernimus. Ad extremum
iam consummatum virum et calcato seculo preparatum. in cantico canticorum

sponsi iungit amplexibus. Haut procul ab hoc ordine doctrinarum
et philosophi suos sectatores erudiunt. ut primum ethicam doceant. de
inde physicam interpretentur. et quem in his profecisse prospexerint. ad theolo
giam usque perducant. Danihel apud hebreos non inter prophetas. sed inter agyogra
phos habetur. Hunc secundum septuaginta interpretes catholica ecclesia non
legit. eo quod multum a ueritate discordet. Danihel maxime et esdras et
una pars ieremie hebraicis quidem litteris. sed chaldaico sermone conscripta sunt.
Iob quoque cum arabica lingua plurimam habet societatem. Danihel apud
hebreos nec susanne habet hystoriam nec ymnum trium puerorum. nec belis
draconisque fabulas. Librum paralipomenon nos pretermissorum uel reliquorum
dicere possumus. quia ea que in lege uel regum libris uel omissa uel non plene relata
sunt. in isto summatim ac breuiatim explicantur. Hic hebraice dicitur dabreia
min. quod interpretatur uerba dierum. quod significantius cronicon totius diuine
hystorie possumus appellare. Liber esdre unus est in quo eiusdem esdre
neemieque sermones sub uno uolumine continentur. Secundus tercius et quartus
apocrifi sunt. Liber qui sapientia salomonis inscribitur. ideo sapientia uocatur.
quia in eo et christi aduentus qui est sapientia patris et passio eius exprimitur eui
denter. Liber ihesu filii syrach. ideo ecclesiasticus dicitur. quia de totius ecclesie dis
ciplina religiose conuersationis. magna cura et ratione sit editus. De his
duobus ieronimus sic dicit. fertur panarethos ihesu filii syrach liber. et alius pseu
dographus qui sapientia salomonis inscribitur. quorum prior est. hebraicum repperi
non ecclesiasticum. ut apud latinos. sed parabolas prenotatum. Cui iuncti erant
ecclesiastes. et canticum canticorum. in similitudinem salomonis non solum li
brorum numero. sed et materiarum genere coequaret. Secundus apud hebreos nus
quam est. quia ipse stilus grecam eloquentiam redolet. Et non nulli scriptorum ue
terum hunc esse iudei phylonis affirmant. Sicut ergo iudith et tobi et ma
chabeorum libros legit quidem eos ecclesia. sed inter canonicas scripturas non
recipit. sic hec duo uolumina legat ad edificationem plebis. non
ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Quomodo ergo ui
ginti duo elementa sunt. per que hebraice scribimus omne quod loquimur. et
eorum initiis uox humana comprehenditur. ita uiginti duo uolumina
supputantur. quibus quasi litteris et exordiis in dei doctrina tenera

adhuc et lactens uiri iusti erudit infantia. Quidam hystoriam ruth et lamentationes ieremie seorsum per se inter agyographa conputantes et hos duos precedentibus. xxii. addentes. xxiiii. ueteris legis libros numerant. sub figura et numero uiginti quattuor seniorum qui in apokalipsi agnum adorant.

De nouo testamento. lix.

Sicut omnis scriptura ueteris testamenti large lex appellari potest. specialiter tamen libri quinque moysi lex dicuntur. ita generaliter totum nouum testamentum euangelium dici potest. sed tamen specialiter. iiii. illa uolumina mathei scilicet et marci. luce atque iohannis. in quibus facta et dicta saluatoris plene explicantur. euangelium nuncupari meruerunt. Euangelium interpretatur bonum nuntium. quia eterna bona promittit. in eterna felicitate. ut uetus testamentum secundum litteram intellectum.

De canonibus euangeliorum. lx.

Canones euangeliorum ammonius alexandrie primum excogitauit. quae postea eusebius cesariensis secutus plenius conposuit. qui ideo facti sunt ut per eos inuenire et scire possimus qui reliquorum euangelistarum similia uel propria dixerunt. Sunt autem numero decem. Quorum primus continet numeros in quibus quattuor eadem dixerunt mathis marcus lucas iohannes. Secundus in quibus tres. m. m. l. Tercius in quibus. iii. m. l. i. Quartus in quibus. iii. m. m. i. Quintus in quibus duo marc. lucas. Sextus in quibus duo. m. m. Septimus in quibus. ii. m. i. Octauus in quibus. ii. lucas marc. Nonus in quibus. ii. l. i. Decimus in quibus singuli eorum propria quedam dixerunt. Quorum expositio hec est. Per singulos enim euangelistas numerus quidam capitulis affixus adiacet. quibus numeris subdita est area quedam minio notata. quae indicat in quoto canone positus sit numerus cui subiecta est area. Verbi gratia. Si est area prima. in primo canone. si secunda. in secundo canone. si tercia in tercio. et sic per ordinem usque decimum peruenies. Si igitur aperto quolibet euangelio placuerit scire qui reliquorum similia dixerunt. assumes adiacentem numerum capituli. et requires ipsum numerum in suo canone quem indicat. ibique inuenies qui et quid dixerint. et ita demum in corpore inquisita loca quae ex ipsis numeris indicantur per singula euangelia de eisdem dixisse inuenies.

De generibus officiorum. lxi.

Canon grece. latine regula nuncupatur. Regula autem dicta quod recte ducit. nec aliquando ali

orsum trahit. Alii dixerunt reglam dictã ul' qđ regat ul' qđ nor
mã recte uiuendi ꝑbeat. ul' qđ distortū prauūq; qđ corrigat. Cano
nes aūt gen̄aliū conciliorꝝ atempib; constantini cepunt. In p̄cedē
tibus namq; annis ꝑsecutione feruente docendarꝝ plebiū minime
dabat' facultas. inde xp̄ianitas in diu'sa heresi ē scissa. qa n̄ erat
licentia ep̄is in unū ɔuenire. n̄ tempe sup̄dicti imp̄atoris. Ipse
enī dedit facultatē xp̄ianis libe ɔgregari. Sub hoc ē sc̄i patres
in concilio niceno de omni orbe t̄rarꝝ conuenientes. iuxta fidem
eūglicã sc̄dm p̄t aplos symbolū tradiderūt. Quatuor ēē p̄ncipales synodos. lxii.
Inter cet'a aūt concilia q̄tuor ēē uen̄abiles sinodos. q̄
totã p̄ncipalit' fidē ɔplectant'. quasi q̄tuor eūglia ul' totidē pa
radysi flumina. Harū p̄or nicena synodus trecentorꝝ decē & octo
ep̄orꝝ constantino augusto impante pacta ē. in q̄ arrianę ꝑfidię
ɔdēpnata blasphemia. quã de inęq̄litate sc̄ę trinitatis idē arrius
asserebat. ɔsubstantialē d̄o pat' d̄m filiū eadē sc̄a synod' p̄ sym
bolū definiuit. Sc̄da synodus centū q̄nq̄ginta patrū sub theo
dosio seniore ɔgregata ē ɔstantinopoli. que macedoniū sp̄m
sc̄m negantē d̄m ēē ɔdēpnans. ɔsubstantialē pat' & filio sp̄m
sc̄m demonstrauit. dans symboli formã quã tota g̃corꝝ & la
tinorꝝ confessio in ecc̄lis p̄dicat. Tercia synod' ephesiana p̄ma
ducentorꝝ ep̄orꝝ sub iuniore theodosio augusto edita ē. que
nestoriū duas ꝑsonas asserentē iusto anathemate condēpna
uit. ostendens in duas naturas unã d̄ni n̄ri ih̄u xp̄i ꝑsonã. Q̄rta
synodus calcedonensis. sex centorꝝ. xxx. sac̄dotū sub marciano
p̄ncipe habita ē. in qua euticen ɔstantinopolitanū abb̄m ūbi di
& carnis unã naturam p̄nunciantē & ei' defensorē dioscorꝝ q̄ndã
alexandrinū ep̄m. & ip̄m rursum nestoriū cū reliq̄s hereticis.
una patrū p̄dampnauit sententia. p̄dicans eadē synod' xp̄m
d̄m sic natū de ūgine. ut in eo substantiã & diuinę & humanę
confiteam̄ naturę. Hęc s̄ q̄tuor synodi p̄ncipales fidi doctr̄nã
plenissime p̄dicantes. s; & si qua s̄ concilia quę sc̄i patres sp̄u
di pleni sanxerūt. p̄t istarꝝ q̄tuor auctoritate omī manent

stabilita uigore. quorum gesta in hoc opere continentur condita. Synodum autem ex greco interpretari comitatum uel cetum. Concilii uero nomen tractum ex more romano. Tempore enim quo cause agebantur conueniebant omnes in unum communique intentione tractabant. Unde et concilium a communi intentione dictum quasi consilium. Nam cilia oculorum sunt. Unde et consilium d. in l. litteram transeunte. Cetus uero conuentus est uel congregatio a coeundo. id est conueniendo in unum. Unde et conuentus est nuncupatus. sicut conuentus cetus uel concilium. a societate multorum in unum. Epistola grece. missa interpretatur latine. Epistole canonice id est regulares que et dicuntur catholice. i. uniuersales. quia non uni tantum populo uel ciuitati. sed uniuersis gentibus generaliter scripte sunt. Actus apostolorum primordia fidei christiane in gentibus et nascentis ecclesie hystoriam digerit. et apostolorum gesta narrat. unde et actus apostolorum uocantur. Apokalypsis ex greco in latinum reuelatio interpretatur. iuxta quod ipse iohannes dicit. Apokalypsis ihesu christi quam dedit illi deus palam facere seruo suo iohanni. Qui bibliothecas fecerunt. lxiii.

Apud nos pamphylus martyr cuius uitam eusebius cesariensis conscripsit. pysistratum in sacre bybliothece studio adequare contendit. Hic enim in bybliotheca sua prope triginta milia uoluminum habuit. Ieronimus quoque atque genandius ecclesiasticos scriptores toto orbe querentes ordine persecuti sunt. eorumque studia in uno uoluminis indiculo comprehenderunt. Quorum scripture sunt autentice. lxiiii.

De grecis apud grecos origenes in scripturarum labore tam grecos quam latinos operum suorum numero superauit. Denique ieronimus sex milia librorum suorum legisse fatetur. Horum tamen omnium studia augustinus ingenio uel scientia sui uicit. Nam tanta scripsit. ut diebus ac noctibus non solum scribere libros eius quisquam. sed nec legere quidem occurrat. Scripserunt et alii catholici uiri. multa et insignia opera. Athanasius alexandrinus episcopus. hylarius pictauiensis episcopus. Basilius capadocensis episcopus. Gregorius theologus. et gregorius nazanzenus episcopus. Ambrosius mediolanensis episcopus theophilus alexandrinus episcopus. Iohannes crisostomus spalensis. Beda. cyprianus martyr et cartaginensis episcopus. Ieronimus presbyter. Asper origenes. cuius scripta nec omnino refutat. nec penitus recipit ecclesia. Orosius. sedulius. Prudentius. iuuencus orator et rufinus mul

tos libros edidit. & interp̄tat̄ ē q̄sdā scripturas. s; q̄m beat̄ ieronim̄ in aliq̄b̄ eū de libertate arbitrii notauit. illa sentire debem̄ que ieronim̄. Pelagius ē fecit libros quinque aduersus nestorium & eutycen. & tractat̄ in modū ambrosii. Item libros duos aduers̄ arrium. fecit ē sacramentor̄ p̄fationes. & orationes & ep̄las fidei. Dyonisi̊ ariopagita. ep̄c ordinat̄ corinthior̄. mlta ingenii sui uolumina reliq̄t. Itē cronica eusebii cesariensis. atq; eiusdē hystorie ecclastice libros. q̄muis in p̄mo narrationis sue libro tepuerit. & p̄ in laudib̄ atq; excusatione origenis scismatici unū ↄscripserit librū. p̄pt̄ rerū tn̄ singlarē noticiā que ad instructionē ptinet. n̄ usq; quaq; eccl̄a catholica refutat. Cassiodorus quoq; q̄ in explanatione psalmor̄ satis utile op̄ ↄscripsit. Set adhuc alii quor̄ noiā hic taceo.

ITINERARIUM nomine ap̄li petri Que sint apocrifa. lxv.

qd̄ appellat̄ sc̄i clementis. libri octo apocrifi s̄. Actus & eug̃lia nomine andree apocrifa. Actus & eug̃lia noie thome ap̄li apocrifa. Eug̃lia taddei noie ap̄. Eug̃lia noie barnabe ap̄li ap̄. Eug̃lia q̄ falsauit lucianus apocrifa. Eug̃lia ytus ap̄. Liber de infantia saluatoris ap̄. Lib de natiuitate saluatoris. & de sc̄a maria ul̄ de obstetrice saluatoris ap̄. Lib q̄ appellat̄ pastoris ap̄. Libri om̄s quos fec̄ leuti̊ diaboli discipulus ap̄. Lib q̄ appellat̄ fundam̄tū ap̄. Lib q̄ appellat̄ thesaurus ap̄. Lib q̄ ē de filiab; ade ul̄ genesis ap̄. Centimetrū de xp̄o uirgilialib̄ ↄpaginatū uersib̄ ap̄. Lib q̄ appellat̄ tecle & pauli ap̄. Lib q̄ appellat̄ nepotis ap̄. Lib ~~q̄ appellat̄~~ p̄uerbior̄ ab hereticis ↄscript̄ ē sc̄i sixti nomine signat̄ ap̄. Reuelatio que appellat̄ pauli ap̄. Reuelatio q̄ appell̄ thome ap̄. Reuelatio q̄ appell̄ stephi ap̄. Liber q̄ appell̄ transit̄ sc̄e marie ap̄. Lib q̄ appell̄ penitentia ade ap̄. Lib diogye nomine gygantis ap̄. qui p̄t diluuiū cū dracone ab hereticis pugnasse p̄hibet̄. Lib qui appll̄ testam̄tū iob ap̄. Lib qui appell̄ penitentia origenis ap̄. Lib qui appell̄ penitentia cypriani ap̄. Lib q̄ appell̄ iamne & mambre ap̄. Lib q̄ appell̄ sors & canones ap̄lor̄ ap̄. Lib phisiologus ab hereticis conscriptus. & beati ambrosii nomine p̄signatus ap̄. Hystoria eusebii pamphili ap̄. Opuscula tertulliani siue affricani ap̄. Opuscula pos-

tumiani et galli apocrifa. Opuscula montani et priscille et maximille apocrifa. Opuscula omnia fausti manichei apocrifa. Opuscula alterius clementis alexandrini apocrifa. Opuscula cassiani presbiteri galliarum apocrifa. Opuscula uictorini pictauiensis apocrifa. Opuscula fausti regiensis galliarum apocrifa. Opuscula frumentii apocrifa. Epistola ihesu ad abagarum apocrifa. Passio cirici et iulite apocrifa. Passio georgii apocrifa. Scriptura que appellatur salomonis contradictio apocrifa. Phylacteria omnia que non ab angelo ut illi confingunt. sed magis ademone conscripta sunt apocrifa. Hec et his similia que symon magus. nycolaus. cherintus. marcion. basilides. ebion. paulus. etiam samosatenus. fotinus et bonosus. qui simili errore defecerunt. montanus quoque cum suis obscenissimis sequacibus. apollinaris. ualentinus. siue manicheus. faustus. sabellius. arrius. macedonius. eunomius nouatus. sabatius. calixtus donatus et eustachius. iouinianus. pelagius. iulianus eclanensis. celestinus. maximinus. priscillianus ab hispania. lampetius. dioscorus. euticius. petrus. et alius petrus. e quibus unus alexandriam. alius antiochiam maculauit. achatius constantinopolitanus cum consortibus suis. nec non et omnes heresei quas ipsi eorumque discipuli siue scismatici docuerunt uel scripserunt. quorum nomina minime retinemus. non solum repudiata uerum etiam ab omni catholica et romana ecclesia eliminata. atque cum suis auctoribus auctorumque sequacibus sub anathematis indissolubili uinculo in eternum confitemur esse dampnata.

Ethimologie quorundam ad lectionem pertinentium. xvi.

Codex multorum librorum est. liber unius uoluminis. Codex dictus per translationem a corticibus arborum uel uitium quasi caudex quod ex se multitudinem librorum quasi ramorum contineat. Volumen dicitur a uolando. Liber est interior cortex arboris. in quo antiqui ante usum carte uel membranarum scribere solebant. Unde et scriptores librarios uocabant. Inde dictus est liber uolumen. Sceda cuius diminutiuum est scedula. grecum nomen est. et dicitur sceda proprie quod adhuc emendatur et necdum in libros redactum est. Cartarum usus primum apud memphim ciuitatem egypti inuentus est. Dicta autem carta quod carptim papiri tegmen decerptum glutinatur. et sic carta conficitur cuius genera plura sunt. Pergamenum dicitur a pergamis ubi inuentum est. Dicuntur et membrana quia ex membris pecudum detrahuntur. Fiebant autem primum membrana lu-

rei coloris. postea rome candida membrana repta ē. Omelia dr̄
quasi sermo p̄plaris. sic ē u̾bu fit ad pp̄lm. Tractat' aūt uni'
rei multiplex expositio. Dyalogus ē collatio duoꝝ ul' plurimoꝝ.
q̄m latini sermonē dicūt. Sermo aūt dictus. q̄a serit̄ utrimq;
Cōmentaria dicta q̄si cū mente ul' acōminiscoꝝ. Sunt enī
int̄p̄tationes ut cōmentaria iuris. ul' eugliī. Sicut q̄dā cōmta
appellanda gentiliū libroꝝ. expositores aūt diuinoꝝ. Glosa g̃-
cum ē. ⁊ int̄p̄r lingua. quia quodā m̄ loq̄t̄ significationem sub
iecte dictionis. Hanc phylosophi adu̾biūdi cunt. q̄a uocē il
lam de cui' significatione req̄rit̄ uno ⁊ singulari u̾bo designat.
verbi gr̄a ut conticescere. ē tacere. Expl' lib. IIII. Incip' lib. qnt'.

De q̄bdā sacre scripture p̄p̄etatib' ⁊ m̄ legendi. LXVII.

Non debet onerosum ēē studioso lectori qd' tam uarie mul
tipliciterq; numerū ⁊ ordinē ⁊ uocabula diuinoꝝ libroꝝ trac
tam'. quia sepe accidit ut hec minima ⁊ ignorata. magnaꝝ
rerū ⁊ utilium noticiam obscurent. Qua p̄pt' semel se ex-
pediat lector. ut his q̄si quibdā clausulis p̄ma fronte re
seratis. u̾bo q̄ssu possit deīn p̄positū recurrere. ne in singlis
libris noua rudimēta querere oporteat. His q̄ expeditis. de
inde cetera que ad p̄positū op' ualere uidebunt̄ tractabim'.

De tplici ītellectu. LXVIII.

Primo omniū sciendū ē qd' diuina scriptura
triplicē h̄t modū intelligendi. id ē hystoriā. allegoriā. tro-
pologiam. Sane n̄ omīa que ī diuino repiunt̄ eloquio adhāc
intorq̄nda s̄ int̄p̄tationē. ut singula hystoriā. allegoriā. ⁊
tropologiā simul continere credant̄. Qd ⁊ si in multis con
grue assignari possit. ubiq; tam̄ obseruare aut difficile ē.
aut impossibile. Sicut enī in cytharis ⁊ huiusm̄ organis mu
sicis. nūq̄d omīa que tangunt̄ canorū aliq̄d resonant. s;
tm̄ chorde. cetera tm̄ in toto cythare corpe ido facta s̄. ut
eēt ubi connecterent̄. ⁊ quo tenderent̄ illa que ad canti
lene suauitatē modulaturus ē artifex. ita in diuinis elo
quiis quedā posita s̄ que tm̄ sp̄alit̄ intelligi uolūt. que

dā n̄ morū grauitati deseruiunt. quedā ē sedm̄ simplicē sensum
hystorię dicta s. n̄ nulla aūt quę ē hystorice ē allegorice ē tro
pologice conuenient̄ exponi possunt. Unde modo mirabili om
nis diuina scriptura ita p dī sapientiā conuenient̄ suis partib;
aptata ē atq; disposita. ut quicquid in ea continet̄ aut uice chordarū
subtilis intelligentie suauitatē psonet aut p hystorie seriem. ē
litt̄e soliditatē mysterior̄ dicta sparsim posita continens. ē q̄si
inunū connectens admodū ligni concaui sup extensas chor
das. simul copulet earūq; sonū recipiens inse dulcorē aurib;
inferat. quem n̄ solum chorda edidit. s; ē lignū modulo corporis
sui formauit. Sic ē mel infauo gratius. ē quicquid maiori exercicio
querit̄. maiori ē desiderio inuenit̄. Oportet ǵ sic tractare di
uinam scripturam. ut nec ubiq; hystoriā. nec ubiq; allegoriam.
nec ubiq; queram tropologiam. s; singla insuis locis put ra
tio postulat competent̄ assignare. Sepe tn̄ inuna eademq; litt̄
ā omīa simul reperiri possunt. sic ut hystorie ueritas mysti
cū aliquid pallegoriam insinuet. ē qd agendū sit parit̄ ptro
pologiam demonstret. Qd res etiā significant idiuina scriptura. Lxviii.

Sciendū ē ē qd indiuino eloquio n̄ tm̄ ūba s; ē res signi
ficare habent. qui modus n̄ adō inaliis scripturis inueniri
solet. Phylosophus sola uocū nouit significationē. S; excel
lentior ualde ē rerū significatio qm̄ uocū. qa hanc usus i
stituit. illa natura dictauit. hec hominū uox ē. illa uox
dī adhomines. hec plata perit. illa pcreata subsistit. Uox te
nuis ē nota sensuum. res diuinę rōnis ē simulacrum.
Qd ǵ sonus oris q̄ simul subsistere incipit 7 desinit adra
tionē mentis ē. hoc omē spaciū temporis adeternitatē. Ra
tio mentis intrinsecū ūbū ē qd sono uocis id ē ūbo extrinseco mani
festat̄. ē diuina sapientia qm̄ de corde suo pat̄ eructauit
inse inuisibilis. pcreaturas ē increatis agnoscit̄. Ex quo
nimirū colligit̄ quā pfunda insacris litt̄is requirenda sit
intelligentia ubi puocē adintellectū. pintellectū adrem.

prem ad rõnem. p rõnem peruentur ad ueritatẽ. Qđ du qđã minus
docti ñ osiderant. nullã in eis ee subtilitatẽ putant ŭ exerceri
possint ingenia. ⁊ ob hoc ad phylosophoꝝ scripturas se transferunt. q̃
pfecto nil aliud ibi concipiunt. nisi solã litteꝛ supficiẽ. ĩtutẽ
ueritatis ignorantes. Qđ autẽ rerũ significationẽ sacra utant̃
eloquia. breui quodã ⁊ apto exemplo demonstrabim᷒. Hic scrip
tura. Uigilate quia adũsari᷒ ur̃ diabolus tamq̃m leo rugiens
circuit querens q̃m deuoret. Hic si dixerim᷒ leonẽ significa
re diabolũ. ñ uocẽ s; rem. intelligere debem᷒. Si enim due
heꝛ uoces id ẽ diabolus ⁊ leo unam ⁊ eandẽ rem significãt.
incõpetens ẽ similitudo eidẽ rei se ipsam. Restat ḡ ut hec
uox animal ipm̃ significet. animal ŭ diabolũ designet. ⁊
cetera omĩa ad hunc modũ accipienda s. ut cũ dicimus uer-
mem lapidẽ uitulũ serpentẽ. ⁊ alia huiũ xpm significare.

De .vii. regulis .lex.

Illud quoq; diligent̃ attendendũ ẽ qđ .vii. ee int̃ cetas re
glas locutionũ sc̃aꝝ scp̃taꝝ quidã sapientes dixerũt. Prima
reglã ẽ de dño ⁊ ei᷒ corpe que de uno aut unũ loq̃tur. atq;
in una psona modo caput. m̃ corp᷒ ostendit̃. Sic ysaias ait.
Induit me dñs uestimẽto salubri quasi sponsũ decoratũ corona.
⁊ q̃si sponsam ornatã monilib᷒ suis. In una enĩ psona duplici
uocabulo nominata. ⁊ caput id ẽ sponsũ ⁊ ecclãm .i. sponsam
manifestauit. Unde notandũ ẽ in scp̃tis q̃n specialit̃ cap̃ scbit̃
q̃n ⁊ cap̃ ⁊ corp᷒. aut q̃n ex utroq; transeat ad utrũq; aut ab
altero ad alterũ. sicq; qđ capiti. qđ corpi conueniat. pruden᷒
lector intelligat. Secunda reglã ẽ de dñi corpe uero ⁊ pmix
to. Nam uidet̃ conquestã conuenire uni psone qđ tam̃ ñ ẽ uni᷒. ut ẽ
illud. Puer meus es tu isrl̃. ecce deleui ut nubẽ iniq̃tatẽs tu
as ⁊ quasi nebulã pecca tua. conũtere ad me ⁊ redimã te.
Hoc ad unũ ñ congruit. Nam altera pars cui pecca deleuit.
⁊ cui dic̃ m̃s es tu. ⁊ altã cui dic̃ conũtere ad me ⁊ redimã
te. qui si cũertant̃ pecca eoꝝ delent̃. Per hanc enĩ reglam
sic ad om̃s loq̃tur scp̃tã ut ⁊ boni redarguant̃ cũ malis.

⁊ mali laudent̄ ꝑ bonis. S; qđ ad qͥn ꝑtineat q̄ prudent̄ legerit ī
telligat. Tercia reglā ē de littā ⁊ spū. id ē de lege ⁊ grā. Lege ꝑ
quā facienda admonent̄. grā ꝑ qͥn operā iuuamꝰ. uł qđ lex ñ tm̄
hystorice s; ⁊ spūalit̄ sencienda sit. Namq; ⁊ hystorice oportet fidē
tenere ⁊ spūalit̄ legem intelligere. Quarta reglā ē de spē ⁊ genē.
ꝑ qͥn pars ꝑ toto. ⁊ totū ꝑ parte accipit̄. Veluti si uni ꝑplo uł ciuitati
loquitur ds̄. ⁊ tam̄ intelligat̄ omnē contingere mundū. Nam li
cet aduꝰsus unā ciuitatē babyloniā ꝑ ysaiam ꝑphā dn̄s cōminet̄.
tn̄ dū contra eam loquit̄ transit ad genꝰ de specie. ⁊ conuitit ꝯtra
totū mundū sermonē. Certe si ñ diceret aduꝰsus uniuꝰsum orbem
~~orbem~~ ñ adderet infra generalit̄ ⁊ dispdā omnē terrā. ⁊ uisitabo
sup orbē mala. ⁊ cetā que secunt̄ ad uniūsitionē mundi ꝑtinen
tia. unde ⁊ adiecit. Hoc ē consiliū qđ cogitaui sup omnē terram.
⁊ hec ē manꝰ extenta sup omnes gentes. Item ꝑ qͥn sub ꝑsona ba
bylonię arguit uniuꝰsum mundū. rursus ad eandē quasi de ge
nere ad speciem reūtitur. dicens que eidē ciuitati specialit̄ con
tigerunt. Ecce ego suscitabo sup eos medos. Nam regnante bal
thasar. a medis obtenta ē babylonia. Sic ex ꝑsona unꝰ egypti totū uult ī
telligere mundū dicendo. ⁊ occurrere facią egyptios. regnū aduersus
regnū. cū egyptus ñ multa regna s; unū descbit̄ habuisse regnum.
Quinta reglā ē de tempib;. ꝑ quā aut pars maxima tempis ꝑ par
tem minorem inducitur. aut pars minima tempis ꝑ maiorem
partē intelligitur. Sic ē de triduo dnicę sepulture. dū nec tribꝰ
plenis dieb; ac noctib; iacuerit in sepulchro. s; tn̄ a parte totū triduū
accipit̄. uł sic illud qđ quadringentis annis ꝑdixerat ds̄ filios isrl̄
in egypto seruituros ⁊ sic inđ egssuros. Qui tam̄ dnante ioseph egypto
dnati s̄. nec statī ꝑ qđringentos annos egssi s̄ ut fuerat ꝓmissū.
s; qđringentis xxx. pactis ab egypto recesserūt. Est ⁊ alia de tēporibꝰ
figura ꝑ quā qđā q̄ futā s̄ qsi iam gesta narrant̄. ut ē illud. foderūt
manꝰ meās. ⁊ cetā. ⁊ his similia in qͥb; futā tāquā iam facta sint ita
dicunt̄. S; cur q̄ adhuc facienda erant. iā facta narrant̄. Qā ea
que nob futā s̄. apđ di eīnitatē iā facta s̄. Qua ꝓpt̄ qn̄do aliqđ

faciendum esse pronunciatur secundum nos dicitur. quando vero futura sunt iam facta dicuntur secundum dei eternitatem accipienda sunt. apud quem omnia iam facta sunt que futura sunt. Sexta regula est de recapitulatione. Recapitulatio enim est dum scriptura redit ad illud cuius narratio iam transierat. sicut cum filios filiorum noe scriptura commemorasset. dixit illos fuisse in linguis et gentibus suis, et tamen postea quasi hoc etiam in hoc ordine temporum requiratur: erat inquit omnis terra labium unum. et vox una omnibus erat. Quomodo ergo secundum suas gentes et secundum suas linguas erant. si una lingua erat omnibus. nisi quia ad illud quod iam transierat. recapitulando est reversa narratio.

Septima regula est de diabolo et eius corpore. quia sepe dicuntur ipsius capitis que suo magis conveniunt corpori. Sepe vero videntur eius dicta membrorum et non nisi capiti congruunt. Ex nomine quippe corporis intelligitur caput. ut est illud in evangelio de zizaniis tritico admixtis. dicente domino inimicus homo hoc fecit. hominem ipsum diabolum vocans. et ex nomine corporis caput designans. Item ex nomine capitis significatur corpus sicut in evangelio dicitur: xii. vos elegi. et unus ex vobis diabolus est. iudam utique indicans quia diaboli corpus fuit. Apostata quippe angelus omnium caput est iniquorum. et huius capitis corpus sunt omnes iniqui. sicque cum membris suis unum est. ut sepe quod corpori eius dicitur ad ipsum potius referatur. Rursum quod illi. ad membra tamen ipsius derivetur. sicut in ysaia ubi dum contra babyloniam hoc est contra diaboli corpus multa dixisset sermo propheticus. rursus ad caput id est ad diabolum oraculi sententiam derivat dicens. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. et cetera.

Quod studium noceat vel impediat. lxxi.

Postquam etiam materiam descripsimus lectoris et eas scripturas que ad divinam proprie pertinent lectionem suis nominibus assignando determinavimus. consequens videtur. ut etiam de modo et ordine legendi aliquid dicamus. quatenus ex his que dicta sunt agnoscat cui rei studium impendere debeat. ex his vero que sunt dicenda eidem suum modum et rationem accipiat. Quia vero facilius quid agendum sit intelligimus. si prius quid non sit faciendum agnoverimus. instruendus est primum quid cavere debeat. ac deinde informandus. qualiter ea que sunt agenda perficiat. Dicendumque est quid sit quod ex tanta turba discen-

tium quorum multi et ingenio pollent et uigent exercitio. tam pauci et nu
merabiles inueniantur quibus ad scientiam peruenire contingat. Et ut de il
lis taceam qui naturaliter sunt hebetes et tardi ad intelligendum. hoc maxime
mouet et dignum questione uidetur unde hoc accidat quod duo pari ingenio
et equali studio uni lectioni intendunt. nec tamen simili effectu eius in
telligentiam consequuntur. alter cito penetrat. cito quod querit apprehendit. alter
diu laborat et parum proficit. Sed sciendum est quod in quolibet negotio duo sunt
necessaria. opus uidelicet et ratio operis. que ita sibi connexa sunt. ut alterum sine al
tero aut inutile sit. aut minus efficax. Verumtamen melior ut dicitur
prudentia est fortitudine. quia et pondera que uiribus mouere non
possumus. arte leuamus. Sic nimirum est in omni studio. Qui sine
discretione operatur laborat quidem sed non proficit. et quasi aerem uer
berans uires in uentum fundit. Aspice duos pariter siluam transeuntes
et hunc quidem per deuia laborantem. illum uero recti itineris compendia le
gentem pari motu cursum tendunt. sed non eque perueniunt. Quid autem
scripturam dixerim nisi siluam. cuius sententias quasi fructus quosdam dul
cissimos legendo carpimus. tractando ruminamus. Qui ergo in tanta mul
titudine librorum legendi modum et ordinem non custodit. quasi in den
sitate saltus oberrans tramitem recti itineris perdit. et ut dicitur semper
discentes numquam ad scientiam peruenientes. Tantum enim ualet discre
tio ut sine ipsa et omne otium turpe sit. et labor inutilis. Ut
autem uniuersaliter complectamur. tria sunt que precipue studiis legentium
obesse solent. negligentia. imprudentia. fortuna. Negligentia est
quando ea que discenda sunt uel prorsus pretermittimus. uel minus studiose
discimus. Imprudentia est quando congruum ordinem et modum in his
que discimus non seruamus. Fortuna est in euentu casu siue naturaliter
contingente quando uel paupertate. uel infirmitate. uel naturali tar
ditate. siue etiam doctorum raritate. quia aut non inueniuntur qui doceant.
aut qui bene doceant. a proposito nostro retrahimur. In his autem tribus
de primo quidem id est negligentia lector admonendus est. de secundo id
est imprudentia instruendus. de tertio autem id est fortuna adiuuandus.

Quisquis ad diuinam lectionem. Quis sit fructus diuine lectionis. Lxxii.

erudiendus accesserit. primum qualis sit fructus eius agnoscat. Nichil enim sine causa appeti debet. Nec desideria trahit quod utilitatem non promittit. Geminus est divine lectionis fructus; quia mentem vel scientia erudit. vel moribus ornat. Docet quod scire delectet. et quod imitari expediat. Quorum alterum idem scientia. magis ad hystoriam et allegoriam; alterum id est instructio morum ad tropologiam magis respicit. Omnis divina scriptura refertur ad hunc finem. Sane quamvis magis expediat iustum esse quam sapientem; scio tamen plures in studio sacri eloquii scientiam querere quam virtutem. Ego autem quoniam neutrum improbandum. sed utrumque necessarium. et laudabile esse censeo; quod cuique intentioni competat paucis absoluam. Et primum quidem de eo qui moralitatis gratiam amplectitur expediam. Quomodo legenda sit scriptura ad correptionem morum. lxxviii.

Qui virtutum noticiam et formam vivendi in sacro querit eloquio; hos libros magis legere debet qui huius mundi contemptum suadent et animum ad amorem sui conditoris accendunt rectumque vivendi tramitem docent. et qualiter virtutes acquiri et vicia declinari possint ostendunt. Primum inquit querite regnum dei et iusticiam eius. Ac si aperte diceret. Et celestis patrie gaudia desiderate; et quibus iusticie meritis ad ea pervenitur sollerter inquirite. Utrumque bonum utrumque necessarium; amate et querite. Si amor est; ociosus non esse potest. Pervenire desideratis; discite quomodo pervenitur quo tenditis. Hec vero scientia duobus modis comparatur; videlicet exemplo et doctrina. Exemplo. quando sanctorum facta legimus; Doctrina. quando eorum dicta ad disciplinam nostram pertinentia discimus. Inter que beatissimi gregorii scripta singulariter amplexanda estimo. que quia mihi pre ceteris dulcia et eterne vite amore plena visa sunt; silentio nolui preterire. Quod virtute adiuvandum sit in studio legendi. lxxviiii.

Oportet autem ut qui hanc ingressus fuerit viam in libris quos legerit non solum colore dictaminis. sed virtutum emulatione provocari; ut eum non tam verborum pompositas aut concinnatio. quam veritatis pulchritudo delectet. Sciat etiam ad propositum suum non conducere. ut inani raptus desiderio scientie. obscuras et profunde intelligentie scripturas exquirat. in quibus magis occupetur quam edificetur animus. ne sic eum sola lectio teneat. ut a bono opere vacare compellat. Nam pro Ptolomeo philo-

sopho. lectio exhortatio debet esse non occupatio. et bona desideria pascere non necare.

Relatum est mihi ab aliquibus memini de quodam satis probabilis vite viro qui tanto sanctarum scripturarum amore flagrabat. ut eis continuum impenderet studium. Cumque indies cresceret scientia crescebat et desiderium eius. cepit tandem sapientiam elatus inprudenter spretis simplicioribus scriptis profunda queque et obscura rimari. atque in enigmatibus prophetarum enodandis et mysticis sacramentorum intellectibus vehementer insistere. Sed mens humana tantum non sustinens pondus. cepit mox et rei magnitudine et intentionis iugitate deficere. tantaque huius inportune occupationis cura confundi. ut non solum ab utilibus sed et a necessariis actibus cessaret. Verso siquidem eventu in contrarium quam legere scripturas ad edificationem vite sue ceperat. easdem nunc occasionem erroris habebat. Sed miseratione divina tandem per revelationem ammonitus est. ne amplius harum scripturarum studio incumberet. sed sanctorum patrum vitas et martyrum triumphos aliasque tales simplici stilo dictatas frequentare consuesceret. sicque in brevi ad statum pristinum reductus tantam intus quietis gratiam accipere meruit. ut vere in eo illam vocem domini impletam diceres. qua ipse nostrum laborem et dolorem considerans. pie consolari voluit dicens. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. et ego reficiam vos. et deinceps invenietis inquit requiem animabus vestris.

Hoc exemplum idcirco apposui ut ostenderem eis qui in disciplina non litterature sed virtutum positi sunt. non oportere lectionem esse fastidio sed oblectamento. Nam et propheta non novi inquit litteraturam sive negotiationem. introibo in potentias domini. domine memorabor iustitie tue solius. deus docuisti me a iuventute mea. Qui enim ad occupationem scripturas. et ut ita dicam ad afflictionem spiritus legit non philosophatur. sed negotiatur. utique tam vehemens et indiscreta intentio vitio superbie carere valet. Quid autem de lectione simplicis pauli dicam. qui ante implere legem voluit quam discere. Qui vobis profecto satis esse exemplo potest. non auditores neque lectores legis. sed factores potius iustos esse ante deum. Considerandum preterea est quod lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet. et affligere spiritum. et qualitate videlicet si obscurior fuerit. et quantitate si prolixior extiterit. In quo utroque magno uti moderamine oportet. ne quod ad refectionem quesitum

ē. sumat̄ ad suffocationē. Sunt q̄ om̄ia lege uolunt tu noli con
tendere. michil tua int̄ ē an n̄ om̄s legis lib̄s. Infinitus ē librorum
num̄us. tu noli seq̄ infinita. Ubi finis n̄ ē. requies ēē n̄ pot̄. Ubi re
quies n̄ ē. pax nulla ē. Ubi pax nulla ē. d̄s habitare n̄ pot̄. In pa
ce inq̄t p̄pha factus ē locus ei᷒. & habitatio ei᷒ in syon. In syon. s; ī
pace. Esse syon oportet. s; pacē n̄ amittere. Contemplare. & oc
cupare noli. Noli auarus ēē. ne forte semp̄ egeas. Audi sa
lomonē. audi sapientē. & disce prudentiā. Fili mi inq̄t amplius
ne requiras. faciendi plures libros nullus ē finis. Finē loq̄ndi
omnes parit̄ audiant. Dm̄ time & mandata eius obserua. hoc
est om̄is homo. Lectionē ēē incipientiū. op᷒ pfectorum. lxxv.

Nemo me plus quę sup̄ius cōmemoraui estimet lectorum diligentiā
rep̄hendere. cū ego pot᷒ diligentes lectores ad p̄positū hortari in
tendā. & eos q̄ libent̄ discunt. laude dignos ostendē. S; ibi locutus
sū eruditis. nunc aūt erudiendis. & doctrinā q̄ principiū ē discipli
nę inchoantib᷒ illis studiū uirtutis. illis u̇ū int̄im exercitiū lectionis
p̄positū ē. sic tn̄ ut nec hii uirtute careant. nec illi lectionē p̄rsus omit
tant. Nam sepe minus p̄uidū ē opus q̄d n̄ p̄cedit lectio. & doctri
na minus utilis q̄m n̄ sequit̄ bona op̄atio. Oportet aūt summope & illos
cauē ne forte ad ea quę retro s̄ aspiciant. & istos consolari si ū illis
q̄ndoq; puenire disidant. Utrosq; g̊ exerceri. & utrosq; p̄moueri c̄
uenit. Nemo ret̄ abeat. Ascendē licet. s; n̄ descendē. Si u̇ necdū as
cendē potes. sta in loco tuo. Illa culpa n̄ ē. q̄ alienū officiū usur
pat. Si monachus es. q̄d facis in turba. Si amas silentiū. cur de
clamantib᷒ assidue int̄ ēē delectat. Tu semp̄ ieiuniis & fletib᷒
insistere debes. & phylosophari queris. Simplicitas monachi
phylosophia ei᷒ ē. S; docere inquis alios uolo. Non ē tuū do
cere. s; plangere. Si tn̄ doctor ēē desidas. audi q̄d facias. Ultrā
habitus tui & simplicitas uultus innocentia uitę & scītā conuūsati
onis tuę docē debēt om̄s. Meli᷒ fugiendo mundū doces. q̄m seq̄n
do. S; adhuc forte p̄sequeris. & q̄d inquiens nonne saltem si uolo di
cē michi licet. Supra t̄ dixi lege & occupari noli. Exercitium

poterit ee lectio. s; n ppositu. Doctrina bona e. s; incipientiu. Tu u pfec
tum te fore pmiseras. & ido t n suffic. si incipientib coequis. Plus
aliqd te fac oportet. Consida g u sis. & qd age debeas facile agnosces.

Quatuor s inquib nc exercetur uita iustor. De qtuor gdib. lxxvi.
& quasi p qsda gradus ad futuram pfectione subleuat. uidel lec
tio siue doctrina. meditatio. oro. opatio. Quinta dein sequr conteplatio
tio. inqua quasi quoda pcedentiu fructu. in hac uita e que sit bo
ni opis merces futa pgustat. Vn psalmista cu de iudiciis di loqret com
dans ea. stati subiunx. In custodiendis illis retributio multa. De his qnq;
gdib pmi grad. id e lectio incipientiu e. supmi id e oteplatio pfector.
Et de mediis quide qnto plures ascendit qs. tanto pfectior erit. Ubi
gra. Prima lectio intelligentia dat. scda meditatio csiliu ppat.
tercia oro petit. quarta opatio querit. qnta otemplatio inuenit.
Si g legis & intelligentia habes. & nosti qd iam faciendu sit. in
itium boni e. S; adhuc t n sufficit. n du pfectus es. Scande itaq;
in arce consilii. & meditare qualit implere ualeas qd faciendu
ee didicisti. Multi eni scientia hnt. s; pauci s. q nouunt qualit
scire oporteat. Rursum qm csiliu hominis sine diuino auxilio
infirmu e & inefficax. ad orone erigere & ei adiutoriu pete.
sine quo nullu potes fac bonu. ut uidel ipsi gra que pueniendo
do te illuminau. subseqndo & pedes tuos dirigat in uia pacis.
& qd in sola adhuc uoluntate e. ad effectu pducat bone opati
onis. Dein restat t ut ad bonu opus accingaris. ut qd orando
petis. opando accipe merearis. Tecu opari uult ds. n cogeris. s;
s; iuuaris. Si solus tu nichil pficis. si solus ds opat. nil mereris.
Via e opatio bona qua itur ad uita. Qui uia hanc currit. uita que
rit. Confortare & uirilit age. Habet hec uia pmium suu. qties
eius laboribus fatigati. supni respectus gra illuminamr. gustan
tes & uidentes qm suauis dns. Sicq; fit qd sup dictu e. qd opa
tio querit conteplatio inuenit. Vides g quom p hos gradus
ascendentib pfectio occurrit. ut qui infra remanserit pfectus
ee n possit. Ppositu g nob debet ee semp ascende. s; qm tan

ta est mutabilitas vitae nostrae ut in eodem stare non possimus, cogimur saepe ad transacta respicere et ne amittamus illud quod sumus, repetimus quandoque quod transivimus. Verbi gratia. Qui in opere strenuus est, orat ne deficiat. Qui precibus insistit, ne orando offendat, meditatur quid orandum sit. Et qui aliquando in ipso consilio minus confidit, lectionem consulit. Et sic evenit ut cum ascendere semper nobis sit voluntas, descendere tamen aliquando nos cogat necessitas, ita tamen ut in voluntate non in necessitate. Quod ascendimus propositum est, quod descendimus propositum? Non hoc ergo sed illud principale esse debet.

De tribus generibus lectorum. lxxvii.

Satis ut puto apte monstratum est praecedentibus aliquid amplius de se promittentibus non idem esse propositum cum incipientibus. Sed sicut illis aliquid licite conceditur quod isti sine culpa minime agere possunt, ita etiam ab istis aliquid requiritur quo illi non adeo obligati sunt. Nunc ergo ad promissa solvenda redeo, ut videlicet ostendam qualiter eis divina scriptura legenda sit qui ad hoc in ea sola quaerunt scientiam. Sunt enim nonnulli qui divinae scripturae scientiam appetunt ut divitias congregent vel honores obtineant vel famam acquirant, quorum intentio quanto perversa tanto est miseranda. Sunt rursus alii quos audire verba dei et opera eius discere delectat, non quia salutifera sed quia mirabilia sunt. Scrutari archana et inaudita cognoscere volunt, multa scire et nihil facere. In vanum mirantur potentiam, qui non amant misericordiam. Hos ergo quid aliud agere dicam quam praeconia divina in fabulas commutare? Sic theatralibus ludis, sic scenicis carminibus intendere solemus, ut scilicet auditum pascamus non animum. Huiusmodi tamen non tam confundi quam adiuvari oportere censeo, quorum utique voluntas non utique maligna est sed imprudens. Alii vero ideo sacram scripturam legunt ut secundum apostoli praeceptum parati sint omni poscenti reddere rationem de ea fide in qua positi sunt, ut videlicet inimicos veritatis fortiter destruant, minus eruditos doceant, ipsi perfectius viam veritatis agnoscant, et altius secreta dei intelligentes artius ament. Quorum nimirum devotio laudanda est et imitatione digna. Tria ergo sunt genera hominum sacram scripturam legentium, quorum primi quidem miserandi sunt, secundi iuvandi, tertii laudandi. Nos vero quia omnibus consulere intendimus, quod bonum est in omnibus augeri cupimus et quod perversum commutari. Omnes intelligere volumus quod dicimus, omnes facere quod hortamur.

Explicit liber V. Incipit liber VI.

Quomodo legenda sit scriptura diuina querentibus scilicet in ea scientiam. LXXVIII.

Duo tibi lector ordinem scilicet et modum propono. que si diligenter inspexeris. facile tibi iter legendi patebit. In horum uero consideratione. nec omnia tuo ingenio relinquam. neque per meam diligentiam satis tibi fieri promitto. Sed sic quedam breuiter perlibando transcurram. ut et posita aliqua quibus erudiaris. et aliqua pretermissa quibus exercearis inuenies. Ordinem legendi superius quadrifarium esse commemoraui. Alium in disciplinis. alium in libris. alium in narratione. atque alium in expositione. Que qualiter in diuina scriptura assignanda sint. nondum ostendi.

De ordine qui est in disciplinis. LXXVIIII.

PRIMUM uero hunc ordinem qui queritur in disciplinis. inter hystoriam allegoriam tropologiam. diuinum lectorem considerare oportet. que horum alia ordine legendi precedant. in quo illud ad memoriam reuocare non inutile. quod in edificiis fieri conspicimus. ubi primum quidem fundamentum ponitur. deinde fabrica superedificatur. ad ultimum consummato opere domus superducto colore uestitur.

De hystoria. LXXX.

Sic nimirum in doctrina fieri oportet. ut uidelicet prius hystoriam discas. et rerum gestarum ueritatem a principio repetens usque ad finem quid gestum sit. quando gestum sit. ubi gestum sit. et a quibus gestum sit. diligenter memorie commendes. Hec enim quatuor in hystoria requirenda sunt. persona negotium tempus et locus. Neque ego te perfecte subtilem posse fieri puto in allegoria. nisi prius fundatus fueris in hystoria. Noli contempnere minima hec. paulatim defluit. qui minima contempnit. Si primo alfabetum discere contempsisses. nunc inter gramaticos tantum nomen non haberes. Scio quosdam esse qui statim phylosophari uolunt. fabulas pseudo apostolis relinquendas aiunt. Quorum scientia forme asini similis est. Noli huiusmodi imitari. Paruis imbutus temptabis grandia tutus. Ego tibi affirmare audeo. nichil me umquam quod ad eruditionem pertineret contempsisse. sed multa sepe didicisse que aliis ioco aut deliramento similia uiderentur. Memini me cum adhuc scolaris essem elaborasse ut omnium rerum oculis subiectarum aut in usum uenientium uocabula scirem. perpendens liberam earum naturam illum non posse perquirere qui earundem nomina adhuc ignoraret. Quotiens sophismatum meorum que gratia breuitatis una uel duabus in pagina dicti

omnibus signatiam a me metipso cottidianum exegi debitum, ut et senten-
tiarum questionum et oppositionum omnium fere quas didiceram et solutiones
memoriter tenerem et numerum. Causas sepe informaui. et dispositis ad
inuicem controuersiis. quid rethoris. quid oratoris. quid sophyste officium esset
diligenter distinxi. Calculos in numerum posui. et nigris pauimentum
carbonibus depinxi. et ipso exemplo oculis subiecto. que amplygonii. que
orthogonii. que oxigonii differentia esset. patenter demonstraui.
Utrumne quadratum equilaterum duobus in se lateribus multiplicatis em-
badum impleret. utroque procurrente podismo didici. Sepe nocturnus
horoscopus ad hybernia peruigil excubaui. Sepe ad numerum protensum
in ligno magadam ducere solebam. ut et uocum differentiam aure perciperem
et animum pariter meli dulcedine oblectarem. Hec puerilia erant quidem.
tamen non inutilia. Neque ea nunc scire stomachum meum onerat. Hec autem
tibi nunc replico. non ut meam sciam. que uel nulla uel parua est iactitem. sed ut
ostendam tibi illum incedere aptissime. qui incedit ordinate. neque ut qui-
dam qui dum magnum saltum facere uoluerunt. precipicium inciderunt. Sicut in uirtutibus. ita
in scientiis quidam gradus sunt. Sed dicis. Multa inuenio in hystoriis. que
nullius uidentur esse utilitatis. Quare in huiusmodi occupabor? Bene dicis.
Multa siquidem sunt in scripturis. que in se considerata. nichil expetendum ha-
bere uidentur. que tamen si aliis quibus coherent comparaueris. et in toto
suo trutinare ceperis. necessaria pariter et competentia esse uide-
bis. Alia propter se scienda sunt. alia autem quamuis propter se non uideantur
nostro labore digna. quia tamen sine ipsis enucleate illa sciri non possunt.
nullatenus debent negligenter preteriri. Omnia disce. uidebis postea ni-
chil esse superfluum. Coartata scientia iocunda non est. De libris autem qui ad
hanc lectionem utiles sint. si quid mihi uideatur queris. hos magis fre-
quentandos existimo. Genesim. exodum. iosue. librum iudicum et regum.
et paralipomenon. Noui testamenti primum quatuor euangelia. deinde
actus apostolorum. Hi .xi. magis ad hystoriam mihi pertinere uidentur. excep-
tis his quos hystoriographos proprie appellamus. Si tamen huius uocabuli
significatione largius utimur. nullum est inconueniens ut scilicet
hystoriam esse dicamus. non tantum rerum gestarum narrationem. sed illa

primam significationem cuiuslibet narrationis. quod secundum proprietatem uerborum
exprimitur. Secundum quam acceptionem omnes utriusque testamenti libros eo or
dine quo supra enumerati sunt. ad lectionem secundum litteralem sensum pertinere
puto. Et fortasse non puerile ui[..]deretur in hoc loco aliqua de modo
construendi precepta inter[..]ponere. quia noui diuinam
scripturam magis ceteris omnibus [..] in textu suo esse concissam. quibus
tamen idcirco supersedere uolo. ne [..] nimia propositum in expositione
extendam. Sunt quedam lo[..]ca in diuina pagina que secundum
litteram legi non possunt. quae [..] magna discretione discernere opor
tet. ne uel per negligentiam [..] aliqua pretereamus. aut per inportunam
ad id. ad quod scripta non sunt. [..] uiolenter intorqueamus. Hoc est quod o lector
quod tibi proponimus. hic campus [..] tui laboris uomere bene sulcatus.
multiplicem tibi fructum referet. Ordine cuncta gesta sunt. ordine in
cede. per umbram uenitur ad corpus. figuram disce. et inuenies ueritatem.
Nec hoc nunc dico ut prius ueteris testamenti figuras labores euoluere.
et mystica eius dicta scrutaris. quam ad euangelii fluenta potanda acce
das. Sed sicut uides quod omnis edificatio fundamento carens. stabilis esse
non potest. sic est et in doctrina. fundamentum autem et principium doctrine
sacre hystoria est. de qua quasi mel de fauo ueritas allegorie exprimitur.
Edificaturus ergo. primum fundamentum hystorie pone. Deinde per significa
tionem typicam in arcem fidei fabricam mentis erige. ad extremum per mo
ralitatis gratiam quasi pulcherrimo superducto colore edificium pin
ge. Habes in hystoria quo dei facta mireris. in allegoria quo eius
sacramenta credas. in moralitate quo perfectionem ipsius imiteris. Lege ergo et
disce. quia in principio fecit deus celum et terram. Lege quia in principio planta
uit paradisum uoluptatis. in quo posuit hominem quem formauerat.
peccantem expulit. et inter erumpnas huius seculi deiecit. Lege qualiter ab
uno homine uniuersa humani generis propago descendit. qualiter deinde
peccantes unda obruit. qualiter noe iustum cum filiis suis in me
diis aquis diuina clementia seruauit. Qualiter deinde abraham fidei
signaculum suscepit. post uero israel in egyptum descendit. Quomodo deinde deus
filios israel de egypto in manu moysi et aaron per mare rubrum

eduxit. in deserto pavit. legem dedit. in terra promissionis locavit.
qualiter sepe peccantes in manus inimicorum suorum tradidit. et rursum
penitentes liberavit. Quomodo primum per iudices. deinde per reges populum rexit.
david servum suum de post fetantes accepit. salomonem sapientia
illustravit. ezechie flenti xv. annos addidit. dehinc
prevaricantem populum captivum in babylonem per manum nabu
chodonosor misit. post lxx. annos per cyrum reduxit. ad ex
tremum vero nutante iam seculo. filium suum in carne misit. vitam eternam
penitentibus missis in mundum universum apostolis promisit. ven
turum se in fine seculorum ad iudicium predixit. reddere unicuique
secundum opera sua. peccatoribus videlicet ignem eternum. iustis autem
vitam eternam et regnum cuius non erit finis. Vide quia ex quo mun
dus cepit usque in finem non deficiunt miserationes dei. De allegoria. lxxxi.

Post lectionem hystorie superest allegoriarum mysteria investigare. in quo
mea exhortatione opus esse non puto. cum ipsa res satis per se digna ap
pareat. Nosse tamen te volo o lector hoc studium non tardos et hebetes
sensus. sed matura expetere ingenia. que in investigando subtilita
tem teneant. et in discernendo prudentiam non amittant. Solidus est
cibus est iste. et nisi masticetur transglutiri non potest. Tali ergo te modera
mine uti oportet. ut dum inquirendo subtilis fueris. in presumendo
temerarius non inveniaris. recolens quod ait psalmista. arcum suum
tetendit et paravit illum. et in eo paravit vasa mortis. Meministi
ut estimo superius me divinam scripturam edificio similem dixisse. ubi primo
fundamento posito structura in altum levatur. Plane edificio similem.
nam et ipsa structuram habet. Non ergo pigeat si hanc similitudinem
paulo diligentius prosequamur. Respice opus cementarii. Collocato fundamento
lineam extendit in directum. perpendiculum demittit. ac deinde lapides
diligenter politos in ordinem ponit. Alios deinde atque alios querit.
et si forte aliquos prime dispositioni non respondentes invenerit. acci
pit limam. preminentia precidit. aspera planat. et in formam reducit.
sicque demum reliquis in ordinem dispositis adiungit. Si vero aliquos tales
invenerit qui nec minui valeant nec congrue coaptari eos non assu-

mit. ne forte dum silicem frangere laborat. lineam frangat. Intende. Rem tibi proposui intuentibus contemptibilem, sed intelligentibus imitatione dignam. fundamentum in terra est. nec semper politos habet lapides. fabrica desuper terram. et equalem querit structuram. Sic divina pagina multa secundum litteralem sensum continet. que et sibi repugnare videntur. et nonnumquam absurditatis aut impossibilitatis aliquid afferre. Spiritualis autem intelligentia nullam admittit repugnantiam. in qua diversa multa. adversa esse non possunt. Quod et primam seriem lapidum super fundamentum collocandorum ad protensam lineam disponi vides quibus scilicet totum opus reliquum innititur et coaptatur. significatione non caret. Nam hoc quasi aliud quoddam fundamentum est. et totius fabrice basis. Hoc fundamentum et portat superposita. et portatur a primo fundamento. Primo fundamento insident omnia. sed non omnino coaptantur. Huic insident et coaptantur reliqua. Primum fabricam portat. et est sub fabrica. hoc portat fabricam. et est non solum sub fabrica, sed in fabrica. Quod subterra est fundamentum. significare diximus historiam. fabricam que superedificatur. allegoriam insinuare. Unde et ipsa basis fabrice huius ad allegoriam pertinere debet. Multis ordinibus consurgit fabrica et quisque suam basim habet. et multa sacramenta in divina pagina continentur que singula sua habent principia. Velis scire que sint isti ordines. Primus ordo. sacramentum trinitatis. quia et hoc scriptura continet. quod ante omnem creaturam trinus et unus fuit deus. Hic de nichilo omnem fecit creaturam. visibilem scilicet et invisibilem. Ecce secundus ordo. Rationali creature liberum dedit arbitrium. et gratiam preparavit. ut mereri possit eternam beatitudinem. Deinde sponte labentes punivit. et persistentes ut amplius labi non possint confirmavit. Que origo peccati. quid peccatum et quid sit pena peccati. Ecce tertius ordo. Que sacramenta primum sub naturali lege ad reparationem hominis instituerit. Ecce quartus ordo. Que sub scripta lege. Ecce quintus ordo. Sacramentum incarnationis verbi. Ecce sextus ordo. Sacramenta novi testamenti. Ecce septimus ordo. Ipsius denique resurrectionis. Ecce octavus ordo. Hec est tota divinitas. Hec est spiritualis fabrica. que quot continet sacramenta. quasi tot ordinibus constructa in altum extollitur. Vis et ipsas bases agnoscere. Bases ordinum principia sunt sacramentorum.

principia

Ecce ad lectionem venisti spiritualis fabricatus edificii. Iam hystorie fundamenta intra locata sunt. Restat tibi nunc ipsius fabrice bases fundare. Linum tendis, ponis examussim. quadros in ordinem collocas. et circumgirans quedam futurorum murorum vestigia figis. Linea protensa recte fidi tramens est. Ipse spiritualis operis bases quedam sunt quibus initiaris. Debet siquidem prudens lector curare ut antequam speciosa librorum volumina prosequatur. sic de singulis que magis ad propositum suum et professionem vere fidei pertinent instructus sit. ut quecumque postmodum invenerit tuto superedificare possit. Vix enim in tanto librorum pelago et multiplicibus sententiarum anfractibus. que et numero et obscuritate animum legentis sepe confundunt. aliquid unum colligere poterit qui prius summatim in unoquoque ut ita dicam genere. aliquid certum principium firma fide subnixum ad quod cuncta referantur non agnovit. Vis ut doceam te qualiter fieri debeant bases iste? Respice ad ea que paulo ante tibi enumeravi. Est sacramentum trinitatis. multi iam de illo libri sunt facti. multe date sententie difficiles. ad intelligendum et perplexe ad solvendum. Longum est et honerosum est adhuc omnes prosequi. cum multa fortassis invenias in quibus magis tenearis quam edificeris. Noli instare. sic numquam ad finem venies. Disce prius breviter et dilucide quid tenendum sit de fide trinitatis. quod sane profiteri et veraciter credere debeas. Cum autem postea legere ceperis libros. et multa obscure. multa aperte. multa ambigue scripta inveneris. que aperte inveneris adiunge basi sue si forte conveniant. que ambigua sunt. ita interpretare ut non discordent. que vero obscura sunt resera si potes. Quod si ad intellectum eorum penetrare non vales. transi. ne dum presumere conaris quod non sufficis. periculum erroris incurras. Noli ea contempnere. sed potius venerare. quia audisti quod scriptum est. Posuit tenebras latibulum suum. Quod si etiam aliquid inveneris contrarium illi quod tu iam firmissima fide tenendum esse didicisti. non tamen expedit tibi cottidie mutare sententiam. nisi prius doctiores te consulueris. et maxime quid fides universalis que numquam falsa esse potest inde iubeat sentiri agnoveris. Sic de sacramento altaris. sic de sacramento baptismatis

confirmationis. coniugii. et omnibus que tibi enumerata sunt superius facere debes. Vides multos scripturas legentes. quia fundamentum ueritatis non habent in errores uarios labi. et toties fere mutare sententias quotiens legerint lectiones. Rursum alios uides qui secundum illam ueritatis agnitionem qua intus firmati sunt. quaslibet scripturas ad congruas interpretationes flectere nouerunt. et quid a fide sana discordet. aut quid conueniat iudicare. In ezechiele legis quod rote animalia secuntur. non animalia rotas. Cum ambularent inquit animalia. ambulabant pariter et rote. iuxta ea. Et cum eleuarentur animalia de terra. eleuabantur simul et rote. Sanctorum quippe mentes quantum uirtutibus uel scientia proficiunt. tantum sanctarum scripturarum archana profunda esse conspiciunt. ut que simplicibus et adhuc stantibus in terra iacere uidebantur. erectis sublimes appareant. Nam sequitur. Quocumque ibat spiritus. illuc eunte spiritu et rote pariter leuabantur sequentes eum. spiritus enim uite erat in rotis. Vides quia rote hec animalia secuntur. et secuntur spiritum. Rursum alibi dicitur. Littera occidit. spiritus autem uiuificat. Quia nimirum oportet diuinum lectorem spiritualis intelligentie ueritate solidatum esse. ut eum litterarum apices. que et peruerse non numquam intelligi possunt. ad quelibet diuerticula non inclinent. Quare antiquus ille populus qui legem uite acceperat reprobatus est. nisi quia sola litteram occidentem secutus est. ut spiritum uiuificantem non haberet. Hec uero non ideo dico ut quibuslibet ad uoluntatem suam interpretandi scripturas occasiones prebeam. sed ut ostendam eum qui sola sequitur litteram diu sine errore non posse incedere. Oportet ergo ut sic sequamur litteram ne nostrum sensum diuinis auctoribus preferamus. et sic non sequamur ut in ea non totum ueritatis iudicium pendere credamus. Non litteratus. sed spiritualis omnia diiudicat. Ut ergo secure possis iudicare litteram. non de tuo sensu presumere. sed erudiri prius et informari oportet. et quasi quandam inconcusse ueritatis basem cui tota fabrica innitatur fundare. Neque a te ipso erudiri presumas. ne forte dum te introducere putas. magis seducas. A doctoribus et sapientibus hec introductio querenda est. qui et auctoritatibus sanctorum patrum et testimoniis scripturarum eam tibi prout opus est et facere et aperire possunt. Cumque iam in-

troductus fueris testimoniis scripturarum legendo singula quae confirmare debuerit.
Sic mihi videtur. Qui me in hoc imitari placuerit libens accipio. cui visum
fuerit non ita oportere fieri faciat quod placuerit. non contendam. Scio enim
plures hunc morem in discendo non servare. Sed quomodo quidam proficiant. rursus
non ignoro. Si queris qui libri magis ad hanc lectionem valeant ego pu
to principium genesis de operibus sex dierum. tres ultimos libros moysi de
legalibus sacramentis. ysaiam. principium et finem ezechielis. iob. psalterium.
cantica canticorum. duo precipue euangelia scilicet mathei et iohannis. epistolas
pauli. canonicas epistolas. et apokalipsin. precipue tamen epistolas pauli
que et ipso numero designantur utriusque testamenti perfectionem se continere.

De tropologia i. de moralitate. lxxvi.

De tropologia nichil aliud in presenti dicam quam quod supra scriptum est.
excepto quod ad eam magis rerum quam vocum significatio pertinere vide
tur. In illa enim naturalis iusticia est. ex qua disciplina morum nostrorum
id est positiva iusticia nascitur. Contemplando quid fecerit deus. quid faci
endum sit agnoscimus. Omnis natura deum loquitur. omnis natura ho
minem docet. omnis natura rationem parit. et nichil in universitate infecundum est.

Non idem ordo librorum in hystoria et — De ordine librorum. lxxvii.
allegorica lectione servandus est. Hystorica ordinem temporis se
quitur. ad allegoriam magis pertinet ordo cognitionis. quia sicut supra
dictum est. doctrina semper non ab obscuris sed apertis. et ab his que magis
nota sunt exordium sumere debet. Unde consequens est novum testamentum
in quo manifesta predicatur veritas. in hac lectione veteri preponatur.
ubi eadem veritas figuris adumbrata occulte pronunciatur. Eadem
utrobique veritas. sed ibi occulta. hic manifesta. ibi promissa. hic ex
hibita. Audisti cum legeretur in apokalipsi quia signatus erat liber. et nemo
inveniri poterat qui solveret signacula eius nisi leo de tribu iuda.
Signata erat lex. signate erant prophetie. quia occulte tempora venture
redemptionis pronunciabant. Nonne tibi ille liber signatus fuisse videtur
qui dixit. ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius
emmanuel. et alius. tu inquit bethleem effrata parvula es in milibus iu
da. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel. et egressus eius ab initio a diebus eternitatis.
et psalmista. numquid syon dicet homo. et homo natus est in ea. et ipse fundavit eam altissimus.

VI ... sim⁹. & rurs⁹. dñi dñi ext⁹ moetis. & itm. Dixit dns dño meo sede a dex-
tris meis. & p pauca de eode. tecũ pncipiũ ĩ die uirtutis tuę ĩ splendorib scor
ex utero añ luciferũ genui te. & daniel. aspiciebã ĩ uisione noctis. & ecce
cũ nubib celi qsi filius hois ueniebat. & usq ad antiquũ dierũ puenit.
& dedit ei potestatẽ & honorẽ & regnũ. & omis ppli trib & linguę ipi
seruient. potestas ei potestas eťna quę ñ auferet. Quis putas hęc
añ qm implerent intellige potat. Signata erat & nemo potat sol
uere signacła. ñ leo de tribu iuda. Venit q filius di & induit naturã
hũan. nat⁹ de ũgine. crucifix⁹. sepult⁹. resurrex. ascendit ad celos. &
implendo quę pmissa erant. apuit q latebat. Lego in euglo qđ
angls gabriel ad mariã ũginẽ mittit⁹ partũ ei pnunciat. Re
cordor pphetię quę dic. ecce ũgo concipiet. Lego quia cũ eet io
seph in bethleem cũ maria uxore sua pgnante. uenit temp⁹ ei⁹
pariendi. & pepit filiũ suũ pmogenitũ. quẽ angls pdixerat. reg
naturũ in trono dd patris sui. Recordor pphetię bethleem effra
ta. paruula es in milib iuda. ex te m egdit q sit dñator ĩ isrl.
Lego rursum. In pncipio erat ũbu & ũbu erat ap dm. & ds erat ũbu.
Recordor pphetię quę dic. Egssus ei ab initio. a dieb eťnitatis.
Lego ũbu caro factũ ẽ & habitauit in nob. Recordor pphię q dic.
Vocabis nom ei emmanuel. id ẽ nobcũ ds. Et ne forte singla pse
qndo fastidiũ ł faciã. ñ pri natiuitatẽ &c. pdicationẽ. passionẽ.
resurrectionẽ. atq ascensionẽ. & cetã q in carne & p carnẽ gessit
agnouis. uetum figuras & mysteria penetrare ñ ualebis.

De ordine narrationis. LXXXIIII.

DE ORDINE narrationis illud maxime
in hoc loco considandũ ẽ. qđ diuinę paginę text⁹ nec natale
semp nec otinuũ loqndi ordinẽ seruat. quia sepe ptiora porib
añ ponit. sic cũ aliq enumauit. subito ad supiora qsi subseqntia
narrans sermo recurrit. Sepe & ea q longo distant intuallo. qsi
mox sĩ succedentia onectit. ut uideat nullũ disiunxisse spaciũ
temporis illa q ñ discernit ullũ intuallũ sermonis.

De ordine expositionis. LXXXV.

EXPOSITIO tria continet. littam. sensum
sententiã. In omi narratione litta ẽ. Nam ipe uoces & litte s.

Sed sensus et sententia in nominum narratione simul inueniuntur. Que-
dam habet litteram et sensum tantum. quedam litteram et sententiam tantum. quedam
omnia hec tria simul continet. Omnis autem narratio litteram et sensum
tantum habet. uel per ipsam prolationem sic apte aliquid significatur. ut nichil aliud
relinquatur subintelligendum. Illa uero litteram et sententiam tantum habet. uel
ex sola pronunciatione nichil potest concipere auditor. nisi audiat expo-
sitio. Illa sententiam et sensum habet. uel apte aliquid significatur. et aliquid
aliud subintelligendum relinquitur. quod expositione aperitur. De litte-
ra. lxxxvi.

LITTERA aliquando perfecta est. quando ad significandum id quod
dicitur nichil preter ea que exposita sunt. uel addere. uel minuere oportet. Ut.
omnis sapientia a domino est. aliquando imminuta quando sub audiendum aliquid re-
linquitur. Ut senior electe domine. aliquando superflua quando uel propter inculca-
tionem. uel longam interpositionem. idem repetitur. uel aliud non necessarium
adiungitur. ut paulus in fine epistole ad romanos dicit. ei autem et post ea
multis interpositis infert. cui est honor et gloria. Aliud hic superfluum
esse uidetur. superfluum dico non necessarium ad enumerationem facienda. Ali-
quando talis est littera ut nisi in aliam resoluatur nichil significare. uel incon-
grua esse uideatur. ut est illud. Dominus in celo sedes eius. id est sedes domini in celo. et
filii hominum dentes eorum (arma et) sagitte. i. filiorum hominum dentes. et homo sicut
fenum dies eius. id est dies hominis. Nominatiuus scilicet nominis. et genitiuus
pronominis pro uno genitiuo nominis positi. et multa alia similiter ad litteram
constructio et continuatio pertinet. De Sensu. lxxxvii.

SENSUS. alius congruus. alius incongruus. alius incredibilis. alius impos-
sibilis. alius absurdus. alius falsus. Multa huiusmodi inuenies in scripturis. ut il-
lud comederunt iacob. et illud sub quo curuantur qui portant orbem.
et illud. elegit suspendium anima mea. et multa alia. Sunt loca que-
dam in diuina scriptura. ubi licet sit apta uerborum significatio. nullus
tamen sensus esse uidetur. uel propter inusitatum modum loquendi siue propter
aliquam aliam circumstantiam. que legentis intelligentiam impedit.
ut est ubi gratia illud quod dicit ysaias. Apprehendet septem mulieres uirum
unum in die illa dicentes. panem nostrum comedemus et uestimentis nostris
operiemur. tantum uocetur nomen tuum super nos. aufer obprobrium nostrum.

Plana s̄. ⁊ apta ūba. Intelligis satis apphendent. vii. mul̄ uirum
unū intellig̃ panē nrm̄ comedem̄. intellig̃ uestim̄tis nr̄is opiem̄.
intellig̃. tantū m̄ inuocet̄ nom̄ tuū sup nos. intellig̃ aufer obpbū
nrm̄. s̄ fortasse q̄d hoc totū simul significare uelit. intellige n̄
potes. Q̄d dicē p pħa uoluerit. bonū ꝑmiserit. an malū minatus
fuerit ignoras. Unde euenit ut spualiť tm̄ intelligendū c̄das.
q̄d qualiť ad litt̄am dictū sit n̄ uides. Breuis ḡ. vii. mulieres. vii.
ēē dona sp̄c sc̄i. que unū uirū apphendent. i. xp̄m. in q̄ omnē
plenitudinē gr̄e placuit inhabitare. qa ipse solus sine men
sura sp̄m accepit. Cui solus eax obpbum aufert. ut inueniant
in quo requiescant. nullo alio uiuente. ut sp̄c sc̄i dona poscebant.
Ecce spualiť inťptat̄ es. ⁊ q̄d sit dicē ad litt̄am n̄ intelligis. Po
tuit tm̄ p pħa p hec ūba ⁊ ad litt̄am aliq̄d significare. Quia eni
sup̄ de internitione p pli p̄uaricatoris fuerat locutus. subiungit.
n̄c tantā in eod̄e p p̄lo cladē futurā. ⁊ usq: ad̄o uiroꝝ gen̄ delen
dū. ut uix. vii. mulieres unū uirū inueniant. cū m̄ una. unū
habere soleat. Et cū mulieres n̄c a uiris rogari soleant. tunc mu
lieres c̄tr̄o more uiros rogabant. Et ne forte unus uir. vii. mulie
res simul ducē formidaret. cū ūn eas pascēt ⁊ uestiret n̄ haberet.
dicunt ei. Panē nrm̄ comedem̄ ⁊ uestim̄tis nr̄is opiem̄. n̄ te opor
tet de nob̄ ēē sollicitū. tm̄ m̄ inuocet̄ nom̄ tuū sup nos. ut dica
ris uir nr̄. ⁊ sis. ne repudiate dicam̄ ⁊ steriles. ⁊ sine semine
moriam̄. q̄d eo tempe magnū obpbum fuit. ⁊ hoc ē q̄d dicunt
aufer obpbum nrm̄. Multa huiusm̄ inuenis in sc̄ptur̄is ⁊ maxi
me in ueťi testam̄to. sc̄dm ydioma illi̊ lingue dicta. que cū
ibi apta sint. mera apud nos significare uident̄. De sententia.

Sententia diuina numq̄m absurda numq̄m falsa LXXXVIII.
ēē potest s̄ cum in sensu ut dictū ē multa inueniant̄ c̄traria.
sententia nulla admittit repugnantiā. semp congrua ē. sem
p uera. Aliq̄ndo uni̊ enunciationis una ē sententia. aliq̄ndo
uni̊ enunciationis plures s̄ sententie. aliq̄n pluriū enunci
ationū una ē sententia. aliq̄n pluriū enunciationū plures

ē sententię. Cum ġ diuinos libros legimus in tanta multitudi
ne uerorum intellectuum qui de paucis eruuntur uerbis. et sanitate ca
tholicę fidei muniuntur: id potissimum diligamus qd certum appa
ruerit eum sensisse quem legimus. Si autem hoc latet: id certe qd circumstantia
scripturę non impedit. et cum sana fide concordat. Si autem et scripturę circum
stantia pertractari ac discuti non potest: saltem id solum qd fides sana prescribit.
Aliud est enim qd potissimum scriptor senserit non dinoscere. aliud a regula
pietatis aberrare. Si utrumque uitetur: perfecte se habet fructus legentis. Si uero
utrumque uitari non potest. et si uoluntas scriptoris sit incerta: sanę fidei con
gruam non inutile est eruisse sententiam. Item in rebus obscuris atque
a nostris oculis remotissimis si qua in scriptura etiam diuina legimus quę possint
salua fide aliis atque aliis parere sententiis: in nulla earum nos precipiti
affirmatione ita proiciamus: ut si forte diligentius discussa ueritas
eam labefactauerit corruamus. non pro sententia diuinarum scripturarum sed pro nostra
ita dimicantes: ut eam uelimus esse scripturarum quę nostra est. cum illam que scripturarum est nostram esse uelle debeamus.

Modus legendi in diuidendo constat. De modo legendi. LXXVIII.

Diuisio fit et partitione. et inuestigatione. Partiendo diuidimus:
quando ea quę confusa sunt distinguimus. Inuestigando diuidimus:
quando ea quę occulta sunt reseramus. Meditationem hic esse putamus tractandam.

LXXIX. Etiam ea quę ad lectionem pertinent. quanto lucidius et compendi
osius potuimus explicata sunt. De reliqua uero parte doctrinę id est me
ditatione aliquid in presenti dicere omitto: quia res tanta speciali
tractatu indiget. et dignum est magis omnino silere quam aliquid imper
fecte dicere. Res enim ualde subtilis est simul et iocunda. quę inci
pientes erudit et exercet consummatos: in experto adhuc stilo ideoque
amplius prosequenda. Rogemus ergo nunc sapientiam ut radiare dignetur
in cordibus nostris. et illuminare nobis in semitis suis: ut introducat
nos ad puram et sine animalibus cenam. AMEN.

Explicit liber Didascalicon domini Hugonis.

Hieronimus in libro de uiris illustribus.

Cyprianus afer primum gloriose rethoricam docuit. exinde sua-
dente presbytero cecilio a quo et cognomentum sortitus est christianus factus. omnem
substantiam suam pauperibus erogavit. Ac post non multum temporis ad-
lectus in presbiterium. et episcopus cartaginis constitutus est. Huius ingenii
superfluum est indicem texere. cum sole clariora sint eius opera. Passus est sub valeriano
et galieno principibus persecutione octaua. eo die quo rome cornelius. sed non eodem anno.
Item. Pontius diaconus cypriani usque ad diem passionis eius cum ipso exilium sustinens.
egregium volumen vite et passionis cypriani reliquit. Item Ieronimus in
epistola ad magnum oratorem.
Cyprianus vir eloquentie pollens et martyrio. firmiano
narrante mordetur. cur adversus demetrianum scribens testimoniis usus
sit prophetarum et apostolorum. que ille ficta et commenticia esse dicebat. et non
potius philosophorum ac poetarum quorum auctoritati ut ethnicus contraire non
Cyprianus quod ydola dii non sint. qua brevi historiarum Ypotat. Item.
omnium scientia quo verborum et sensuum splendore perstrinxerit. Item.

Bene ammones donate karissime. nam et promisisse me memini. et
reddendi tempestivum prorsus hoc tempus est quo indultis vinde-
miis solutus animus in quietem sollempnes ac statutas anni fati-
gantis industrias sorciatur. locus est cum die conveniens. et mulcendis
sensibus ac fovendis et lenes aure blandimentis autumni. et ortorum
facies amena consentit. hic iocundum sermonibus diem ducere. et
studentibus fabulis in divina precepta conscientiam pectoris erudire.
Ac ne colloquium nostrum arbiter profanus impediat. aut clamor intem-
perans familie strepentis obtundat. petamus hanc sedem. dent se-
cessum vicina secreta. ubi dum erratici palmitum lapsus nexibus
pendulis per calamos baiulam repunt. viteam porticum frondea tec-
ta fecerunt. bene hic studia in aures damus. et dum in arbores
et in vites videmus. oblectante prospectu oculos amena mens.
animum simul et auditus instruit et pascit obtutus. quamquam tibi
sola nunc gratia. sola cura ut sermonis et contemptis voluptarie
visionis illecebris in me oculus tuus infixus est. O quam rec-
ta mente totus auditor es. ex hoc amore quo diligis. Ce-
terum quale vel quantum est quod in pectus tuum veniat ex nobis.

exilis ingenii. Angusta medietas etenim tenues admodum fruges
parit, nullis ad copiam fecundi cespitis culminibus ingravescit.
Aggrediar tamen facultate qua valeo. Nam et materia dicendi
facit mecum. in iudiciis contentionesque pro rostris opulenta sit
facundia. neque volubili ambitione iactetur. Cum vero de domino deo vox est,
vocis pure sinceritas. non eloquentie viribus nititur ad fidei ar-
gumenta, sed rebus. Denique accipe non diserta sed fortia, nec audien-
tie popularis inlecebram culto sermone fucatam, sed ad divinam
indulgentiam predicandam rudi veritate simplicia. Accipe quod
sentitur antequam discitur, nec per moras temporum longa agniti-
one colligitur, sed compendio gratie maturantis hauritur. Ego
cum in tenebris atque in nocte ceca iacerem, cumque in salo iactan-
tis seculi nutabundus ac dubius vestigiis oberrantibus fluctuarem,
vite mee nescius, veritatis ac lucis alienus, difficile prorsus ac
durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in salutem mihi divina
indulgentia pollicebatur. ut quis renasci denuo posset, utque
in novam vitam lavacro aque salutaris animatus quod prius fue-
rat exponeret, corporis licet manente compage hominem animo
ac mente mutaret. Quomodo aiebam tanta conversio. ut repente
ac perniciter exuatur quod vel genuinum situ materie natalis obdu-
ruit, vel usurpatum diu senio vetustatis inolevit. Alta hec
et profunda penitus radice sederunt. Quando parsimoniam dis-
cit, qui epularibus cenis et largis dapibus assuevit? Et qui preciosa
veste conspicuus in auro atque in purpura fulsit, ad plebei-
um se ac simplicem cultum quando deponit? Fascibus ille oblectatus
et honoribus esse privatus et inglorius non potest. Hic stipatus clientium cu-
neis frequentiore comitatu officiosi agminis honestatus, penam
putat esse cum solus est. Tenacibus semper inlecebris necesse est ut
solebat vinolentia invitet. inflet superbia. iracundia inflam-
met. rapacitas inquietet. crudelitas stimulet, ambitio delec-
tet. libido precipitet. Hec egomet sepe mecum. Nam et ipse
quam plurimis vite prioris erroribus implicatus tenebar, quibus

exui me posse n̄ crederē. Sic uiciis adherentib; obsecundans. erā
desp̄atione melioꝝ malis meis uelut iā ppriis ac uernaculis faue
bam. Sȝ p̄tquā undę genitalis auxilio superioris. eui labe detersa
inexpiatū pectus. ac purū desup lumē infudit. p̄tquā celitus
spū hausto in nouū me hominē natiuitas scda reparauit. mi
rū in modū p̄tinus confirmare se dubia. patere clausa. lucē
tenebrosa. facultatē dare. qd̄ prius difficile uidebat̄. geri posse
qd̄ impossibile putabat̄. ut eēt agnoscē terrenū fuisse. qd̄ prius
carnalit̄ natū delictis obnoxiū uiueret. dei eē cepisse qd̄ iam
sps scs animaret. Scis pfecto. & mecū parit̄ recognoscis. qd̄
detraxerit nob. qd̄ ue contulerit mors ista criminū. uita u̇
tutū. Scis ipse nec p̄dico inpprias laudes odiosa iactatio ē
qm̄uis non iactatū possit eē. sȝ gratū quicqd n̄ uirtuti hominis
ascribitur. sȝ de dī munere p̄dicat̄. ut n̄ iam peccare eē cepit
fidi. qd̄ ante peccatū ē. fuerit erroris humani. dī ē inquā
dī omne qd̄ possum. inde uiuim. inde pollem. inde sūpto & con
cepto uigore hic adhuc positi futuroꝝ indicia p̄noscimus.
Sit tantū timor innocentię custos. ut qui in mentes nrās in
dulgentię celestis adlapsu clemter dns influxit. in animi
oblectantis hospicio iusta opatione teneat̄. ne accepta se
curitas indulgentiā pariat. & ueteris denuo hostis obrepat.
Ceterū si tu innocentie. si iusticię uiā teneas inlapsa firmita
te uestigiis tuis si in dm̄ uirib; totis. ac toto corde suspensus.
hoc sis tantū qd̄ eē cepisti. tantū t̄ ad licentiā datur: qntū
spālis grę augetr̄. Non enī qualis bnficioꝝ terrestriū mos ē in
capessendo munere. mensura ulla uel modus ē. pfluens lar
git spc nullis finib; p̄mit̄. nec coercentib; claustris intra cer
ta metaꝝ spacia frenat̄. Manat iugit̄. exubat affluent̄. nrm
tantū sitiat pectus & pateat. Quantū illuc fidi capacis affe
rimus. tm̄ grę inundantis haurim. Inde iam facultas datur
castitate sobria. mte integ. uoce pura. in medela dolentium
posse uenenoꝝ uirus extinguere. Animoꝝ desipientiū labes.

reddita sanitate purgare. infestis liberare pacem. violentis quietem
ferocientibus lenitatem. immundos et erraticos spiritus qui se expugnandis
hominibus immerserint. ad confessionem minis increpantibus cogere
ut recedant verbibus duris urgere. Conflictantes eiulantes gementes
incremento pene propagantis extendere, flagris cedere. igne torrere.
Res illic geritur, nec videtur occulta plaga et pena manifesta.
ita quod esse iam cepimus. accepto spiritu licentia sua potitur: quod necdum
corpus ac membra mutavimus adhuc carnalis aspectus seculi nube
cecatur. Quanta hic animi potestas est. quanta vis est. non tantum ipsum esse sub
tractum perniciosis contactibus mundi. ut quis piatus et purus nulla
incursantis inimici labe capiatur. sed adhuc maiorem et fortiorem
viribus fieri, ut in omnem adversarii grassantis exercitum imperioso iure dominetur: atque ut illustri veritate patefacta divini numinis indicia
clarescant. lucem tibi ad cognitionem dabo, malorum caligine abstersa operti seculi tenebras revelabo. Paulisper te crede subduci in montis ardui
verticem celsiorem. Speculare inde rerum infra te iacentium facies, et oculis in
diversa porrectis ipse a terrenis contactibus liber fluctuantis mundi turbines
intuere. Iam seculi et ipse miserebis tui, que amonitus et plus in deum
gratus maiore leticia quod evaseris gratuleris. Cerne tu itinera latronibus
clausa. Maria obsessa predonibus cruento orrore castrorum bella ubique
divisa. madet orbis mutuo sanguine, et homicidium cum admittunt
singuli crimen est. virtus vocatur cum publice geritur. Impunitatem sceleribus
acquirit non innocentie ratio, sed sevitie magnitudo. Iam si ad urbes ipsas oculos tuos atque ora converteris celebritatem offendes omni solitudine strictiorem. paratur gladiatorius ludus ut libidinem crudelium
luminum sanguis oblectet. et impletur insuevit cibis fortioribus corpus
et arvine thoris membrorum moles robusta pinguescit, ut saginatus
in penam carius pereat. Homo occiditur in hominis voluptatem, et ut quis
possit occidere peritia est. usus est. ars est. Scelus non tantum geritur sed docetur.
Quid potest inhumanius quid acerbius dici. Disciplina est ut perimere quis possit, et gloria est quod perimit. Quid illud oro te quale est ubi se feris obiciunt
quos nemo dampnavit etate integra. Honesta satis forma veste

pretiosa. Viventes in ultroneum funus ornantur malis suis miseri et gloriantur.
Pugnant ad bestias non crimine sed furore. Expectant filios suos patres
frater in cavea et soror presto est. Et spectaculi licet pretium largior mune-
ris apparatus amplificet; ut meroribus suis mater intersit. Hoc pro dolore
mater et redimit et in tam impiis spectaculis tamque diris esse se non
putant oculis parricidas. Converte hinc vultus ad diversis spectaculis non
minus penitenda contagia in theatris quoque conspicias quod tibi et
dolori sit et pudori. Cothurni et tragice prisca carmine facinora recen-
sere. De parricidiis et incestis horror antiquus expressa ad ymaginem
veritatis actione replicatur. Ne seculis transeuntibus exolescat quod aliquando
commissum est. Admonetur etas omnis auditu fieri posse quod factum est.
Numquam enim senio delicta moriuntur; numquam temporibus crimen obruitur. nunquam
quam scelus oblivione sepelitur. Exempla fiunt que esse iam facinora
desierunt. Et delectat nimis turpitudinum magisterium vel quod domi ges-
serit recognoscere. vel quod gerere possit audire. Adulterium discitur
et lenocinante. adiuncta publice auctoritatis malo; que pudica
fortasse ad spectaculum matrona processerat de spectaculo revertitur im-
pudica. Adhuc deinde morum quanta labes. que probrorum fomenta. que ali-
menta vitiorum. histrionicis gestibus inquinari. videre contra fedus legemque
nascendi; pacientiam inceste turpitudinis elaboratam. Evirantur mares;
honor omnis et vigor sexus enervati corporis dedecore mollitur. Plusque
illic placet. quisquis virum in feminam magis fregerit; in laudem crescit ex
crimine. et peritior. quo turpior iudicatur. Expectatur hic pro nefas et
libenter. quod non potest suadere qui talis est. Movet sensus mulcet af-
fectus; expugnat boni pectoris conscientiam fortiorem. Nec de esse
probri blandientis auctoritas; ut auditu molliore pernicies hominibus
obrepat. Exprimunt impudicam venerem; adulterum martem. Iovem
illum suum non magis regno quam vitiis principem in terrenos amores cum ip-
sis suis fulminibus ardentem; nunc in plumas oloris albescere. Nunc
aureo ymbre defluere. nunc in puerorum pubescentium raptum mi-
nistris avibus prosilire. Quere iam nunc an possit esse qui spectat integer
vel pudicus. deos suos quos venerantur imitantur. Fiunt miseris et religiosa

delicta. O si et possis in illa sublimi specula substitutus oculos tuos
inserere secretis recludere cubiculorum obductas fores et ad consci-
entiam luminum penetralia occulta reserare, aspicias ab impudi-
cis geri quod nec possit foris aspicere frons pudica. videas quod cri-
men sit et videre. Videas quod vitiorum furore dementes gessisse se
negant et gerere festinant libidinibus insanis. Viri in viros pru-
unt, fiunt que nec illis possunt placere qui faciunt. Mentior
nisi alios qui talis est increpat. turpes turpis infamat et evasisse
se conscium credit. quasi conscientia satis non sit. Idem in publico
accusatores in occulto rei. in semetipsos censores pariter et nocen-
tes. dampnant foris quod intus operantur. Admittunt libenter quod
cum admiserint criminantur. Audacia prorsus cum vitiis faciens et
impudentia congruens impudicis. Nolo mireris que locuntur
huiusmodi ore illo quicquid iam voce delinquitur minus est. Sed et post insidi-
osas vias post dispersas orbe toto multiplices pugnas post spectacula
vel cruenta vel turpia. post libidinum probra. vel lupanaribus prostituta.
vel domesticis parietibus obsepta. Quorum quo secretior culpa maior
audacia est. forum fortasse videatur immune quod ab iniuriis lacescen-
tibus liberum nullis malorum contactibus polluatur. Illuc aciem tuam
flecte. plura illic que detesteris invenies. magis oculos tuos inde
devertes. Incise sint licet leges duodecim tabulis et publico ere prefixo iura
prescripta sint. inter leges ipsas delinquitur. Inter iura peccatur. inno-
centia nec illic ubi defenditur reservatur. Sevit invicem discordantium
rabies. et inter togas pace rupta forum litibus mugit insanum. Asta
illic et gladius et carnifex presto est. ungula effodiens. eculeus exten-
dens. Ignis exurens ad hominis corpus unum. supplicia plura quam
membra. Quis inter hec vel subveniat patronus. Sed prevaricatur et
decipit iudex. Sed sententiam vendit. qui sedet crimina vindicatu-
rus admittit. et ut reus innocens pereat. fit nocens iudex. Fla-
grant ubique delicta et passim multiformi genere peccandi per
inprobas mentes nocens virus operatur. Hic testamentum subicit. ille
falsum capitale fraude conscribit. Hic arcentur hereditatibus

ubi illis bonis donantur alieni. Inimicus insimulat calup-
niator impugnat testis infamat utrobique grassatur in mendacium
emunita prostitute vocis venalis audacia cum interim nocentes
nec cum innocentibus pereunt. Nullus de legibus metus est de que-
sitore de iudice pavor nullus. quod potest redimi non timetur. Esse
iam inter innocentes innocuum crimen est malos quisquis non imitatur offen-
dit. Consensere iura peccatis et cepit licitum esse quod publicum
est. Quis illic rerum pudor: que esse possit integritas ubi que dap-
nent improbos desunt soli tibi qui dapnentur occurrunt. Sed ne vide-
amur eligere fortasse peiora et studio destruendi per ea oculos
tuos ducere quorum tristis atque adversandus aspectus ora et vultus
conscientie melioris offendat. Iam tibi et illa que ignorantia seculari
bona opinatur ostendam illic etiam fugienda conspicies. Quos hono-
res quos fasces. quam affluentiam in divitiis. quam potentiam in castris.
in magistratus purpure speciem. in principatus licentie potestatem.
malorum blandientium virus occultatum est et arridentis nequitie
facies quidem leta sed calamitatis obstruse illecebrosa fallacia.
instar quedam veneni ubi in letales sucos dulcedine aspersa calli-
ditate fallendi sapore medicato poculum videtur esse quod sumitur
Ubi epota res est pernicies hausta grassatur. Quippe illum vides qui
amictu clariore conspicuus sibi videtur in purpura quibus hoc sor-
dibus emit ut fulgeat. quos arrogantium fastus pertulit. quas superbas
fores matutinus salutator obsedit. quod tumentium contumeliosa vestigia
stipatus inclientium cuneos ante processit ut ipsum etiam salutatum comes
postmodum pompa precederet: obnoxia non homini sed potestati. Neque enim
coli moribus meruit ille sed fascibus. Horum denique videas exitus
turpes. cum auceps temporum palpator abscessit. cum privati latera nudum
desertor assecla fedavit. tunc lacerate domus plage conscientiam feriunt.
Tunc rei familiaris exhauste dapna noscuntur quibus redemptus favor vulgi
et caducis atque inanibus votis popularis aura quesita est. Stulta prorsus
iactura frustranti spectaculi voluptate id parare voluisse quod
nec populus acciperet et perderet magistratus. Sed et quod divites opinaris.

continuantes saltibus saltus. et de confinio pauperibus exclusis infini
ta ac sine terminis rura lati porrigentes. quibus argenti et auri maxi
mum pondus et pecuniarum ingentium uel exstructi aggeres uel defosse
strues. Hos etiam inter diuicias suas trepidos cogitationis incerte sollici
tudo discruciet. ne praedo uastet. ne percussor infestet. ne inimica cuiusque
locupletioris inuidia calupniosis litibus inquietet. Non cibus securo
somnusue contingit. suspiret ille in conuiuio bibat licet gemma
et cum epulis marcidum corpus thorus mollior alto sinu condidit. Uigilet
in pluma nec intelligit miser. speciosa sibi esse supplicia auro se al
ligatum teneri. et possideri magis quam possidere diuicias. atque insta
bilis cecitas mentium et cupiditatis insane profunda caligo. cum ex
onerare se possit et leuare ponderibus. pergit magis fortunis an
gentibus incubare. pergit penalibus cumulis pertinaciter adherere.
Nulla inclientes inde largitio est cum indigentibus nulla particio est.
et pecuniam suam dicunt quam uelut alienam domi clausam solli
cito labore custodiunt. Ex qua non amicis non liberis quicquam non sibi dem
que impeciunt. possident ad hoc tantum ne possidere alteri liceat. et
nominum quanta diuersitas. Bona appellant ex quibus nullus illis
nisi ad res malas usus est. An tu ut illos putas tutos. illos saltem inter ho
norum infulas et opes largas stabili firmitate securos. quos regalis
aule splendore fulgentes armorum excubantium tutela circumstat.
maior illis quam ceteris metus est. Tam ille timere cogitur quam timetur.
Exigit penas pariter de potentiore sublimitas. sit licet satellitum manu
septus. et clausum ac precibus latus numeroso stipatore tueatur.
Quam securos non sinit esse subiectos. tam necesse est ut non sit et ipse
securus. Ante ipsos terret potestas sua. quos facit esse terribiles. Arri
det ut seuiat. blanditur ut fallat. extollit ut deprimat. Fe
nore quodam nocendi quam fuerit amplior summa dignitatis et
honoris. tam maior exigitur usura penarum. Una igitur placida et
fida tranquillitas. una solida et firma et perpetua securitas. si quis ab
his inquietantis seculi turbinibus extractus salutaris portus sta
tione fundetur. Ad celum oculos tollit a terris. et ad domini munus

admissus ac deo suo mente iam proximus. quicquid apud ceteros in rebus huma
nis sublime ac magnum uidetur. infra suam iacere conscientiam gloriatur. Ni
chil appetere iam nichil desiderare de saeculo potest. qui saeculo maior est.
Quam stabilis quam inconcussa tutela est. quam perennibus bonis caeleste prae
sidium implicantis mundi laqueis solui in lucem inmortalitatis terrene
de terrena fece purgari. uideri quae in nos prius infestantis inimici per
nicies insidiosa grassata sit. Plus amare compellimur quod futuri sumus. cum
et scire conceditur et dampnare quod eramus. Nec ad hoc pretiis aut ambitu.
aut manu opus est. ut hominis summa uel dignitas. uel potestas elabo
rata mole pariatur. Et gratuitum de deo munus et facile est. ut sponte sol
radiat. dies luminat. fons rigat. ymber inrorat. ita se spiritus celes
tis infundit. Postquam auctorem suum caelum intuens anima cognouit.
sole altior et hac omni terrena potestate sublimior id esse incipit
quod esse se credit. Tu tantum quem iam spiritalibus castris caelestis militia sig
nauit tene incorruptam. tene sobriam religiosis uirtutibus disciplinam.
Sit tibi uel oratio assidua uel lectio. Nunc cum deo loquere. nunc deus tecum.
Ille te praeceptis suis instruat ille disponat. Quem ille diuitem
fecerit. nemo pauperem faciet. Penuria esse nulla iam poterit. cum
semel pectus caelestis saturauit. Iam tibi auro distincta laquearia.
et pretiosis marmorum crustis uestita domicilia sordebunt. Cum sci
eris te excolendum magis. te potius ornandum. domum tibi hanc esse tibi po
tiorem. quam dominus insedit templi uice in qua spiritus sanctus cepit habitare.
Pingamus hanc domum pigmentis innocentiae. luminemus luce iustitiae.
Non haec umquam procumbet in lapsum senio uetustatis. nec pigmento
parietis aut auro exolescente fedabitur. Caduca sunt quaecumque fuca
ta sunt. Nec fiduciam praebent possidentibus stabilemque possessionis non ha
bent ueritatem. Hoc manet cultu iugiter uiuido honore integro.
splendore diuturno aboleri non potest. nec extingui potest. tantum in meliori
corpore redeunte formari. Haec interim breuibus donate karissime.
nam etsi facile de bonitate patientiam. mentem in dominum solidam. fidem
tutam. salutaris auditus oblectat. nichilque tam tuis auribus gratum
quam quod in dominum gratum est. Moderari tamen dicenda debemus simul iunc

ti. et sepius locuti. Et quoniam feriata nunc quies ac tempus est otiosum quicquid
inclinante iam sole in vesperam diei superest. ducamus hunc diem
leti. nec sit vel hora convivii gratie celestis inmunis. Sonet psalmus
convivium sobrium ut tibi tenax memoria est. vox canora. adgredere
hoc munus ex more. magis karissimos pasces. si sit nobis spiritalis au-
ditio. prolectet aures religiosa mulcedo. Incipit tractatus de habitu virginum

Disciplina custos spei. retinaculum fidei. dux itineris salutaris. fo-
mes ac nutrimentum bone indolis. magistra virtutis. facit in Christo
manere semper ac iugiter deo vivere. et ad promissa celestia et divina
premia pervenire. Hanc et sectari salubre est. et aversari ac negligere
letale. In psalmis loquitur spiritus sanctus. Continete disciplinam. ne
forte irascatur dominus et pereatis de via recta. cum exarserit cito ira
eius super vos. Et iterum. Peccatori autem dixit deus. ut quid exponis iustifi-
cationes meas. et assumis testamentum meum per os tuum. Tu autem
odisti disciplinam. et abiecisti sermones meos retro. Et denuo le-
gimus. Disciplinam qui abicit infelix est. Et de salomone mandata
sapientie monentis accepimus. Fili ne neglexeris disciplinam domini.
ne defeceris ab eo correptus. Quem enim diligit deus corripit. Si autem
deus quem diligit corripit. et corripit ut emendet. fratres quoque et ma-
xime sacerdotes non oderunt sed diligunt eos quos corripiunt ut
emendent. quando et deus per ieremiam ante predixerit et tempora nostra sig-
naverit dicens. et dabo vobis pastores secundum cor meum et pascent
vos pascentes cum disciplina. Quod si in scripturis sanctis frequenter et ubique
disciplina precipitur. et fundamentum omne religionis ac fidei de ob-
servatione ac timore proficiscitur. quid cupidius appetere. quid ma-
gis velle tenere convenit. quam ut radicibus fortius fixis et domi-
ciliis nostris super petram robusta mole solidatis. inconcussi ad pro-
cellas et turbines seculi stemus. ad dei munera per divina precepta ve-
niamus. considerantes pariter ac scientes quod templa dei sint mem-
bra nostra. ab omni fece contagionis antique lavacri vitalis sanctifica-
tionis purgata. nec violari ea aut pollui fas sit. quando qui violat.
et ipse violetur. Eorum nos templorum cultores et antistites sumus.

seruiam̄ illi cui iam esse cepim̄. Paulus in ep̄lis suis dic̄ quib; nos ad eurricula uiuendi p diuina magisteria formauit. Non estis uri. Ep̄ti enī estis p̄cio magno. glficate ⁊ portate dn̄m ī corpe uro. Clarificem̄ ⁊ portem̄ dn̄m puro ⁊ mundo corpe. ⁊ obseruatione meliore. Et qui p sanguinē x̄ redepti sum̄. p omīa seruitutis obseq̄a redeptoris imprio pareamꝰ. ne q̄d inmundū ⁊ pphanū templo di inferat̄. ne offensus sedē q̄m inhabitat relinq̄t. Sospitantis dn̄i ūba s̄. sustentantis ⁊ docentis parit̄ ⁊ monentis. Ecce inq̄t sanus fac̄ es. iam noli peccare ne q̄d t̄ deti contingat. Dat uiuendi timorē. dat innocentię legē p̄tq̄m ɔtulit sanitatē. nec libos ⁊ solutos uacari p̄tmodȳ patit̄. s; ipsis poti maneipat̄is. q̄s sanauat grauī cōminat̄. q̄d sit scilicet minor culpa deliq̄sse ante. nulla sit uenia ultia delinquere. p̄tquā dn̄m nosse cepisti. Et quidē hoc tam uiri q̄m mulieres. tam pueri q̄m puelle. sexus omīs atq; omīs etas obseruet ⁊ curet p religione ⁊ fide q̄m dō debet. ne q̄d scōm ⁊ purū de dn̄i dignatione pcipit̄. min̄ sollicito timore teneat̄. Nunc nob ad ūgines sermo ē. quaꝝ quo sublimior g̃lā maior ⁊ cura ē. Flos ē ille ecclāstici germinis. decꝰ atq; ornamtū g̃re sp̄alis. Leta indoles laudis ⁊ honoris opus integrū atq; incorruptū. di ymago respondens ad scīmoniū dn̄i. illustrior portio gregis xp̄i. Gaudet p illas. atq; in illis largit̄ floret eccl̄ę matris gl̄osa fecunditas. quantoq; plus copiosa ūginitas numo suo addit. gaudiū mat̄s augescit. Ad has loquim̄. has adhortam̄ affectione poti q̄m potestate. ne q̄d extremi ⁊ minimi ⁊ humilitatis nr̄ę admodū conscii aliq̄d ad censurā licentię uindicem̄. s; q̄d ad sollicitudinē magis cauti plus de diaboli infestatione timeam̄. Neq; inanis hęc cautio ē. ⁊ uana formido. quę ad salutis uiā ɔsulit. quę dn̄ica ⁊ uitalia p̄cepta custodit. ut q̄ se xp̄o dicauint. ⁊ a carnali ɔcupiscentia recedentes tam carne quā mte se dō uouerint ɔsument op̄ suū magno p̄mio destinatū. nec ornari aut placere cuiq̄m n̄i dn̄o suo studeant. a q̄ ⁊ mer

Ad ūgines sermo

cedē ūginitatis expectant. dicente dno. Non om̄s capiunt ūbu. s; illi
quib' dictū ē. Sunt spadones q̄ exutero matris nati s̄. Et s̄ spadones
q̄ coacti s̄ ab hominib'. Et s̄ spadones q̄ se ipsos castrauerūt ꝑpt regnū
celoꝝ. Denuo quoq; ꝑhanc euglīi uocē ↄtinentię muni ostenditur.
ūginitas ꝑdicat. Hi s̄ q̄ cū mulierib' se n̄ coinq̄nauerūt. ūgines enī
ꝑmanserūt. Hi s̄ q̄ secunt agnū quocūq; ierit. Neq; enī masclis tm̄
continentię grām dns repmittit. ⁊ feminas ꝑterit. S; qm̄ femina ui
ri portio ē. ⁊ ex eo sumpta atq; formata ē. In scriptis fere om̄ib' ad ꝑ
toplastū ds̄ loq̄tur: q̄a s̄ duo in carne una. ⁊ in masclō simul significa
tur ⁊ femina. Qd̄ si xp̄m ↄtinentia sequitur. ⁊ regno dī ūginitas desti
nat. qd̄ ē illis cū t'reno cultu. ⁊ cū ornamtīs quib' dū hominib' placē
gestiunt. dm̄ offendunt. n̄ cogitantes eē ꝑdictū. Qui hominib' placēt
confusi s̄. qm̄ ds̄ nichil fec̄ illos. Et paulū quoq; gloše ⁊ sublimit
ꝑdicasse. Si hominib' placē uellē. seruus x̄ n̄ essem. Continentia
ū ⁊ pudicicia n̄ in sola carnis integritate consistit. s; ⁊ incultus ⁊
ornatus honore parit ac pudore. ut scdm̄ aptm̄ quę innupta ē
scā sit corpe ⁊ spū. instruit paulus ⁊ ait. Celebs cogitat ea quę s̄
dnī. quom̄ placeat dō. Qui aut̄ matmoniū contraxit cogitat ea
quę s̄ mundi hui'. quom̄ placeat uxori. Sic ⁊ mulier ⁊ ūgo innup
ta. cogitat ea quę s̄ dnī. ut sit scā ⁊ corpe ⁊ spū. Uirgo n̄ eē tm̄
s; intelligi debet ⁊ credi. Nemo cū ūginē uidet. dubitet an ūgo
sit. Parem se integritas in om̄ib' ꝑstet. nec bonū corpis cultus in
famet. Qd̄ ornata qd̄ compta ꝑcedit. quasi maritū aut habeat
aut querat. timeat poti' placē si ūgo ē. Nec ꝑiculū sui appe
tat. quę ad meliora ⁊ diuina se seruat. Quę uirū n̄ habent. cui
placē se simulant. integrę ⁊ purę n̄ tm̄ corpalit s; ⁊ spūalit
ꝑseuerant. Neq; enī ūginē fas ē ad speciem formę suę comi.
aut de carne ⁊ de ei' pulchritudine glari. cū nulla sit in illis
magis qm̄ aduersus carnē conluctatio ⁊ uincendi corpis ac doman
di obstinata certatio. paulus forti ac sublimi uoce ꝑclamat.
Michi aut̄ absit glari n̄ in cruce dnī nr̄i ihu x̄. ꝑ qm̄ m̄ mūd' cruci
fix' ē ⁊ ego mundo. Et uirgo in eccla de specie carnis ac de cor

pis pulchritudine glat. addit paulus 7 dic. Qui enim s xpi carnem
suã crucifixerunt cũ uiciis & ɔcupiscentiis. Et quę se ɔcupiscentiis car
nis 7 uiciis renuntiasse pfitet. in hisde quib renuntiauat inuenit.
Dephenderis ũgo detegeris. aliud te ee iactas. aliud affectas. Oa
culis te ɔcupiscentię carnalis aspgis. cũ integtatis candida sis 7 pu
doris. Clama inqt esye dns. Omis caro fenũ. & omis claritas ei ut flo
feni. Aruit fenũ 7 flos decidit. sermo aut dni manet ineťnũ. Ne
minẽ xpianũ decet ul maxime ũginẽ ñ decet claritatẽ ullã cõputa
re carnis 7 honorẽ. s; solũ appetẽ sermonẽ di. bona ineťnũ mansũra
cõplecti. Aut si incarne sit gl'andũ. tc plane qn in nominis ɔfessione
cruciať. qn fortior femina uiris torqntib inuenit. qn ignes aut cruce
aut ferrũ aut bestias patit ut coronet. illa s carnis pciosa monilia.
illa corpis ornamta meliora. S; s aliquę diuites & facultatũ ubtate
locupletes. quę opes suas pferant. & se bonis suis uti debere oten
dant. sciant pmo illã diuitẽ ee quę do diues ẽ. illã ee locupletẽ
quę locuples ẽ ixpo. bona illa ee quę s spãlia. diuina celestia. q
nos addm ducat. quę nobcũ ap dm ppetua possessione pmaneat.
Ceterũ quecũq; trena s inselo & accepta. & hic cũ selo remansura. tã
contępni debent. qn mundus ipe ɔtempnit. cui pompis 7 deliciis
iam tunc pnunciauim. cũ meliore tnsgssu ad dm uenim. Iohs
nos excitat 7 hortať. spãli 7 celesti uoce contestans ait. Nolite
diligẽ mundũ. neq; ea quę imũdo s. Si qs dilexerit mundũ. ñ
ẽ karitas patis in illo. qn omẽ qd in mundo ẽ. ɔcupiscentia car
nis ẽ. & concupiscentia oculoꝝ. & ambitio sclĩ quę ñ ẽ apatre.
s; ex ɔcupiscentia sclĩ. Et mund tnsibit. 7 ɔcupiscentia ei. Qui aut
fecit uoluntatẽ di. manebit ineťnũ. qm 7 ds manet ineťnum.
Etna q & diuina sectanda s. & omĩa de di uoluntate facienda
s. ut dni nri uestigia 7 magisteria sectem. q monuit & dix. Non
descendi de celo ut faciã uoluntatẽ meã. s; uoluntatẽ ei q me mi
sit. Qd si ñ ẽ dno suo maior seruus. & libatori debet obsequium
libatus. q ee cupim xpiani. debem qd xpc dix imitari. Scrip
tũ ẽ & legit. & audit. & inexemplũ nri. eccle ore celebratur.

Qui dicit se in christo manere, debet quomodo ille ambulauit et ipse am-
bulare. Ambulandum est uestigiis paribus emula ingressione niten-
dum est. Tunc respondebit ad fidem nominis sectatio ueritatis.
Et credenti premium datur, si quod creditur et geratur. Locupletem te dicis
et diuitem, sed diuitiis tuis paulus occurrit, et ad cultum atque ornatum
tuum iustificatione moderandum sua uoce prescripsit. Sint inquit mu-
lieres cum uerecundia et pudicitia componentes se, non intortis crinibus
neque auro neque margaritis, aut ueste preciosa, sed ut decet mulieres
promittentes castitatem per bonam conuersationem. Item petrus ad hec
eadem precepta consentit et dicit. Sit in muliere non exterior ornamenti,
aut auri, aut uestis cultus, sed cultus cordis. Quod si illi mulieres quoque
admonent coercendas et ad ecclesiasticam disciplinam religiosa obser-
uatione moderandas, que excusare cultus suos soleant per mari-
tum, quanto magis obseruare fas est cui nulla ornatus sui competat
uenia, nec deriuari in alterum possit mendacium culpa, sed sola ipsa
remaneat in crimine. Locupletem te dicis et diuitem, sed non omne quod po-
test debet et fieri, nec desideria prolixa et de seculi ambitione nas-
centia ultra honorem ac pudorem uirginitatis extendi, cum scriptum sit.
Omnia licent, sed non omnia expediunt. Omnia licent, sed non omnia edificant.
Ceterum si tu te sumptuosius comas et per publicum notabiliter incedas,
oculos in te iuuentutis inlicias, suspiria adolescentium post te
trahas, concupiscendi libidinem nutrias, peccandi fomenta succendas,
ut et si ipsa non pereas alios tamen perdas, et uelut gladium te et uenenum
uidentibus prebeas, excusari non potes, quasi mente casta sis et pudica.
Redarguit te cultus improbus et impudicus ornatus, nec computari iam
potes inter puellas et uirgines christi, que sic uiuis ut possis adama-
ri. Locupletem te dicis et diuitem, sed iactare diuitias suas uirginem
non decet, cum dicat scriptura diuina. Quid nobis profuit superbia, aut
quid diuitiarum iactantia contulit nobis, transierunt omnia illa tam-
quam umbra. Et apostolus rursum moneat ac dicat. Et qui emunt
sic sint quasi non possidentes, et qui hoc mundo utuntur, quasi non utantur.
Preterit enim figura huius mundi. Petrus est cui oues suas pas-

cendas tuendasque commendat. Super quem posuit et fundavit ecclesiam au-
rum quidem se et argentum negat esse. sed esse se dicit christi gratia divitem esse fide eius
et virtute locupletem. quibus multa magnalia cum miraculo faceret. quibus ad gratiam
gloriae bonis spiritalibus abundaret. Has opes. has divitias possidere non potest.
que seculo divitem magis vult esse quam christo. Locupletem te dicis et divitem.
et utendum putas his que possidere te deus voluit. Utere sed ad res sa-
lutares et bonas artes. utere ad illa que deus precepit. que dominus ostendit.
Divitem te sentiant pauperes. locupletem sentiant indigentes. Patrimo-
nio tuo deum fenera. christum ciba. ut virginitatis perferre gloriam liceat. ut
ad domini premia venire contingat. multorum precibus exora. Commenda
illic thesauros tuos ubi fur nullus effodiat. quo nullus insidians
grassator inrumpat. Possessiones tibi sed celestes magis compara. ubi fruc-
tus tuos iuges ac perhennes et ab omni contactu iniurie secularis immu-
nes nec rubigo atterat. nec grando cedat. nec sol urat. nec pluvia
corrumpat. Nam delinquis et hoc ipso in deum. si ad hoc tibi ab illo di-
vicias datas credis ut illis non salubriter perfruaris. Nam et vocem deus
homini dedit. et tamen non sunt amatoria cantanda nec turpia. Et ferrum
esse ad culturam terre deus voluit. nec homicidia sunt idcirco facienda. Aut
quia thura et merum et ignem deus instituit sacrificandum est in ydolis.
Aut quia habundant pecudum greges in agris tuis victimas et hostias
immolare debebis. At quin temptatio est patrimonium grande. nisi ad
usus bonos census operetur. Et patrimonio suo unusquisque locupletior magis
redimere debet quam augere delicta. Ornamentorum ac vestium insignia
et lenocinia formarum non nisi prostitutis et impudicis feminis congruunt.
et nullarum fere preciosior cultus est. quam quarum pudor vilis est. Sic in scrip-
turis sanctis quibus nos instrui dominus voluit et moneri. Describitur civitas
meretrix compta pulchrius et ornata. et cum ornamentis suis ac propter
ipsa potius ornamenta peritura. Et venit inquit unus ex septem angelis fia-
las habentibus et aggressus est me dicens. Veni ostendam tibi dampnationem
meretricis magne sedentis super aquas multas. cum qua fornicati sunt
reges terre. Et eduxit me in spiritu et vidi mulierem sedentem super
bestiam. et mulier illa amicta erat pallium purpureum et coccineum

& adornata erat auro. & lapidib; p̃ciosis & margaritis. tenens poculũ
aureum in manu sua. plenũ execrationũ & inmundicię & fornica-
tionis totiꝰ t̃rę. Fugiant castę uirgines & pudicę incestarũ cultus. ha-
bitus impudicarũ. lupanarũ insignia. ornam̃ta meretricum. Clamat
& spũ scõ plenus esayas ad filias syon auro & ueste corruptas increpat
& obiurgat. p̃niciosis opib; affluentes. & a dño p̃ s̃cli delicias re-
cedentes. Exaltatę s̃art filię syon & ambulauerũt alto collo &
nutu oculorũ & incessu pedũ trahentes tunicas. & pedib; simul luden-
tes. Et humiliauit dš p̃ncipales filias syon. & reuelauit dš habitum
earũ. & auferet dñs gl̃am uestis illarũ. & ornam̃ta earũ. & crines & cin-
cinnos. & lunulas. & discrimen. & armillas. & botronatũ. & dextralia.
& anulos. & inaures & serica contexta. cũ auro & iacincto. Et erit pro
odore suauitatis puluis. & p cingulo reste cingeris. & p ornamento
capitis aureo caluiciũ habebis. Hoc dš culpat. hoc denotat. hinc
corruptas ee. hinc a cultu uero atq; diuino desciuisse p̃nunciat.
Exaltatę. ceciderũt. comptę turpitudinẽ. feditatẽ. meruerũt. Se-
ricũ & purpura indutę. xp̃m induere ñ possunt. Auro & margari-
tis & monilib; adornatę. ornam̃ta cordis ac pectoris p̃diderũt. Quis
ñ id execret̃ & fugiat. qd alii fuerit exitio. Quis id appetat & assu-
mat. qd ad necẽ alteri p gladio fuerit & telo. Si hausto poculo
moreret̃ ille q̃ biberat. uenenũ scires ee qd ille potauit. Si ac-
cepto cibo qui acceperat interiret. scires ee letale qd acceptũ potu-
it occidere. nec ederes inde nec biberes. unde interisse alios an-
te conspices. Nunc q̃nta ignorantia ueri ẽ animi. q̃nta dem̃tia
id uelle qd & nocuerit semp & noceat. & putare qd in ipsa ñ peat.
unde alios perisse cognoscas. Neq; enĩ dš coccineas aut purpureas
oues fecit. aut herbarũ sucis & conchiliis tinguere & colorare
lanas docuit. ñ distinctis auro lapillis & margaritis contexta serie.
& numerosa cõpage digitis monilia instituit. quib; ceruicẽ quã
fecẽ absconderet. ut operiat̃ illud qd in homine formauit. & conspi-
ciat̃ id desup qd diabolus inuenit. An uulnera inferri aurib;
dš uoluit. quib; innocens adhuc infancia & mali seculi signa-

ra crucietur: ut postea de aurium cicatricibus et capillis preciosa grana de-
pendeant grauia. et si non suo pondere mercium quantitate. Que omnia
peccatores et apostate angeli suis artibus prodiderunt. quando ad terrena
contagia deuoluti celesti uigore recesserunt. Illi et oculos circum-
ducto nigrore fucare. et genas mendacio ruboris inficere et muta-
re adulterinis coloribus crinem. et expugnare omnem oris et capitis ueri-
tatem corruptele sue impugnatione docuerunt. Et quidem isto in
loco pro timore quem nobis fides suggerit pro dilectione quam fraternitas exi-
git. non uirgines tantum aut uiduas. sed et nuptas puto et omnes omnino fe-
minas ammonendas. quod opus dei et factura eius et plastica adulterari
nullo modo debeat. adhibito flauo colore. uel nigrore pulueris. uel
rubore. aut quolibet denique lineamenta natiua corrumpente medi-
camine. Dicit deus. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram.
et audet quisquam mutare et conuertere quod deus fecit. Manus deo infe-
runt. quando id quod ille formauit. reformare et transfigurare contendunt. nes-
cientes quia opus dei est omne quod nascitur. diaboli quodcumque mutatur. Si quis pin-
gendi artifex uultum alicuius et speciem et corporis qualitatem emulo co-
lore signasset. et signato iam consummatoque simulacro manus alius
afferret. iam formata iam picta. quasi peritior reformaret. grauis
prioris artificis iniuria et iusta indignatio uideretur. tu te existi-
mas inpune laturam tam improbe temeritatis audaciam dei artifi-
cis offensam. ut si impudica circa homines et incesta fucis leno-
cinantibus non sis. corruptis uiolatisque que dei sunt peior adultera de-
tinearis. quod ornari te putas. quod putas comi. Impugnatio est ista
diuini operis. preuaricatio est ueritatis. Monentis apostoli uox est. Expur-
gate uetus fermentum ut sitis noua consparsio. sicut estis azimi. Nam
et pascha nostrum ymmolatus est christus. Itaque festa celebremus non in fermento
ueteri. neque in fermento malicie et nequicie. sed in azimis sinceritatis et
ueritatis. Nunc sinceritas perseuerat et ueritas. quando que sincera sunt polluuntur
colorum adulterinis medicaminum fucis. in mendacium uera mutantur.
Dominus tuus dicit. Non potes facere capillum unum album aut nigrum.
et tu ad uincendam domini tui uocem uis te esse potiorem audaci conatu.

et sacrilego contemptu crines tuos inficis malo presagio futurorum. Capillos iam tibi flammeos auspicaris et peccas proh nefas in capite .i. corporis parte meliore. Et cum scriptum sit de domino. caput autem eius et capilli erant albi uelut lana aut nix. tu execraris caniciem. detestaris albore(m). quod sit ad domini caput simile. Non metuis oro que talis es. ne cum resurrectionis dies uenerit artifex tuus te non recognoscat ad sua premia et promissa uenientem remoueat et excludat. increpans uigore censoris et iudicis dicat. opus hoc meum non est. nec ymago hec nostra est. cutem falso medicamine polluisti. crinem adultero colore mutasti. expugnata est mendatio facies uirgo corrupta es. uultus alienus est. deum uidere non potes. quando oculi tibi non sunt quos deus fecit sed quos diabolus infecit. Illum tu sectata es. rutilos atque depictos oculos serpenti simulata es. de inimico tuo compta cum illo pariter et arsura. Hec oro non cogitanda sunt dei seruis. non die semper ac nocte metuenda. Viderint quid sunt nupte per placendi studium. de coniugum solatio blandiantur. quos dum in excusationem suam preferunt. ad societatem criminose consensionis adsciscunt. Virgines certe quibus hic sermo noster consulit. que se uariis artibus compserint. inter uirgines non puto debere numerari. sed tamquam contactas oues et morbidas pecudes. a sancto et puro grege uirginitatis arceri. ne contagio suo ceteras polluant dum simul degunt. ne perdant alias quemcumque perierunt. Et quoniam continentie bonum querimus perniciosa queque et infesta uitamus. Nec illa pretereo que dum negligentia in usum ueniant contra pudicos et sobrios mores licentiam sibi de usurpatione fecerunt. Quasdam non pudet nubentibus interesse. et in illa lasciuientium libertate sermonum. colloquia incesta miscere. audire quod non decet. quod non licet dicere obseruari et esse presentes inter uerba turpia. et temulenta conuiuia quibus libidinum fomes accenditur. sponsa ad patientiam stupri. ad audaciam sponsus animatur. Quis illi in nuptiis locus est cui animus ad nuptias non est aut uoluntaria illic et leta esse que possunt. ubi et studia et uota diuersa sunt. Quid illic discitur. quid uidetur. Quantum a proposito suo uirgo deficit. quantum impudicicior que ueniat

pudica discedit. Corpore licet uirgo ac mente permaneat, oculis auribus
lingua minuit illa quod habebat. Quid que promiscua balnea adeunt, que
oculis ad libidinem curiosis pudori ac pudicitie corpora dicata pro
stituunt. Que cum uiros atque a uiris nude uident turpiter ac ui
dentur. Nonne ipse inlecebram uitiis prestant. non ad corruptelam et
iniuriam suam desideria presentium sollicitant et inuitant. Uidit inquis qua
illuc mente quis ueniat: mihi tantum reficiendi corpusculi cura est et lauandi.
Non te purgat ista defensio. nec lasciuie et petulantie crimen excusat.
Sordidat ista lauatio non abluit. nec emundat membra sed maculat
impudica. Oculos tuos tu pie oblectatione non polluis. sed dum oblectas alios
ipsa polluertis. spectaculum de lauacro facis. Tetra sunt fediora quo conuenis.
uerecundia illic omnis exuitur. Simul cum amictu uestis honor
corporis ac pudoris ponitur. denotanda et contrectanda uirginitas re
uelatur. Iam nunc considera. an cum uestita est uerecundia sit inter uiros
talis. que ad inuerecundiam proficit audacia nuditatis. Sic ergo frequenter
ecclesia uirgines suas plangit. sic ad infames earum ac detestabiles
fabulas ingemiscit. sic flos uirginum extinguitur. honor continentie
ac pudor ceditur. gloria omnis ac dignitas profanatur. sic se expugna
tor inimicus partem suam inserit. sic insidiis per occulta fallentibus
diabolus obrepit. Sic dum ornari cultius dum liberius euagari uirgines uo
lunt. esse uirgines desinunt. furtiuo decore corrupte. uidue ante quam
nupte. non mariti sed Christi adultere. quam fuerant premiis ingentibus
uirgines destinate. tam magna supplicia amissa uirginitate sen
sure. Audite itaque uirgines ut parentem. audite ita quaeso uos docentem
pariter ac monentem. audite utilitatibus et commodis uestris fideliter con
sulentem. Estote tales. quales uos deus artifex fecit. Estote tales.
quales uos manus patris instituit. Maneat in uobis facies incorrup
ta. ceruix pura. forma sincera. Non inferantur auribus uulnera.
nec brachia includat aut colla de armillis et monilibus cathena
preciosa. Sint a compedibus aureis liberi pedes. crines nullo colore
fucati. oculi conspiciendo deo digni. Celebrentur lauacra cum femi
nis. quarum inter uos pudica lauatio est. Nuptiarum festa improba et

conuiuia lasciuia uitent. quorum periculosa contagio est. Vince uestem que uirgo es. uince aurum que carnem uincis et seculum. Non est eiusdem non posse a maioribus uinci. et imparem minoribus inueniri. Arta et angusta est uia que ducit ad uitam. durus et arduus limes quo tenditur ad gloriam. Per hunc uie limitem martyres pergunt. eunt uirgines. iusti quique gradiuntur. Lata et spaciosa sunt itinera mortis. Letales illic inlecebre. et mortifere uoluptates. Illic diabolus blanditur ut fallat. arridet ut noceat. inlicit ut occidat. Primus cum centeno martyrum fructus est. secundus sexagenarius uester est. apud martyres non est carnis et seculi cogitatio nec parua et leuis et delicata congressio. sic et uobis quarum ad gratiam merces secunda est. sic et uirtus ad tolerantiam proxima. Non est ad magna facilis ascensus. Quem sudorem patimur. quem laborem cum conamur ascendere colles. et uertices montium; quid ut ascendamus ad celum; si premium pollicitationis attendas. minus est quod laboras. Inmortalitatem perseuerantibus datur. perpetua uita promittitur. regnum dominus pollicetur. Seruate uirgines. seruate quod esse cepistis. seruate quod eritis. Magna uos merces manet. premium grande uirtutis. munus maximum castitati. Vultis scire quo malo careat. et quid boni teneat continentie uirtus; multiplicabo inquit mulieri deus tristicias tuas. et gemitus tuos. et in tristicia paries filios. et conuersatio tua ad uirum tuum. et ipse tui dominabitur. Vos ab hac sententia libere estis. uos mulierum tristicias et gemitus non timetis. Nullus uobis de partu circa filios gemitus est. nec maritus est dominus. Dominus uester et caput. christus est. Ad instar et uicem masculi sors uobis et condicio communis est. Domini uox est illa dicentis. Filii seculi huius generant et generantur. Qui autem habuerint dignationem seculi illius et resurrectionem a mortuis. non nubunt neque matrimonium faciunt. neque enim incipiunt mori. Equales enim sunt angelis dei. cum sint filii resurrectionis. Quod futuri sumus. iam uos esse cepistis. Vos resurrectionis gloriam in isto seculo iam tenetis. Per seculum sine seculi contagione transitis. Cum caste perseueratis et uirgines. angelis dei estis equales. Tantum maneat et duret solida et illesa uirginitas. et ut cepit fortiter ac iugiter perseueret. Nec monilium aut uestium querat ornamenta. sed morum. Deum expectet. et celum. Neque oculos ad sublime porrectos. sed carnis et mundi concupiscentiam deprimat. et terrena deponat. Prima sententia crescere et generare precepit.

Secunda. ad continentiam suasit. Cum adhuc rudis mundus et inanis esset, copiosa
fecunditate generantes propagamur et crescimus ad humani generis augmentum.
Cum iam refertus est orbis et mundus impletus est, qui capere continentiam possunt spa
donum more viventes castrantur ad regnum. Nec hoc iubet dominus sed hortatur.
Nec iugum necessitatis imponit, quando maneat voluntatis arbitrium liberum. Sed
cum habitationes multas apud patrem suum dicat, melioris habitaculi hospitia
demonstrat. Habitacula ista meliora vos petitis. Carnis desideria cas
trantes, maioris gratiae praemium in caelestibus obtinetis. Omnes quidem qui ad divinum mu
nus et patrium baptismi sanctificatione perveniunt. hominem illic veterem gratia la
vacri salutaris exponunt et innovati spiritu sancto a sordibus contagionis antiquae
iterata nativitate purgantur. Sed nativitatis iteratae vobis maior sanctitas et
veritas competit, quibus desideria iam carnis et corporis nulla sunt. Sola in vobis quae sunt
virtutes et spiritus ad gloriam remanserunt. Apostoli vox est, quem dominus vas elec
tionis suae dixit, quem ad ponenda mandata caelestia deus misit. Primus
homo inquit e terrae limo, secundus e caelo. Qualis ille e limo, tales et qui de limo.
Et qualis caelestis, tales et caelestes. Quomodo portavimus imaginem eius qui de limo
est, portemus et imaginem eius qui de caelo est. Hanc imaginem virginitas portat,
portat integritas, sanctitas portat et veritas. Portant disciplinae dei memo
res, iustitiam cum religione retinentes, stabiles in fide, humiles in timore,
ad omnem tolerantiam fortes, ad sustinendam iniuriam mites, ad faciendam
misericordiam faciles, fraterna pace unanimes atque concordes. Quae vos singula
o bonae virgines observare diligere implere debetis, quae deo et Christo vacantes,
ad dominum cui vos dicastis et maiore et meliore parte praeceditis. Provectae
annis iunioribus facite magisterium, minores natu praebete comparibus
incitamentum. Hortamentis vos mutuis excitate, aemulis de virtute do
cumentis ad gloriam provocate. Durate fortiter, spiritaliter pergite, pervenite
feliciter. Tantum mementote tunc nostri, cum incipiet in vobis virginitas honorari.

Explicit tractatus de habitu virginum. Incipit tractatus de lapsis.

Pax ecce dilectissimi fratres ecclesiae reddita est. Et quod difficile nuper
incredulis ac perfidis impossibile videbatur, ope atque ultione di
vina securitas nostra reparata est. In laetitiam mentes redeunt et tempes
tate pressurae ac nube discussa tranquillitas ac serenitas refulserunt.

Iande laudes deo et beneficia eius ac munera cum gratiarum actione celebranda
quaerimus agere gratias. nostra vox. non in persecutione cessavit. Neque enim tantum
inimico licere potest. ut nos qui dominum corde toto et anima et virtute diligimus.
benedictiones eius et laudes semper et ubique cum gloria praedicemus. Exoptatus votis
omnium dies venit. et post longae noctis horribilem tetramque caliginem.
domini luce radiatus mundus eluxit. Confessores praeconio boni nominis cla
ros. et virtutis ac fidei laudibus gloriosos letis conspectibus intuemur. Sanctis oculis
adherentes desiderantes diu inexplebili cupiditate conplectimur. Adest
militum christi cohors candida. quae persecutionis urgentis ferociam turbulentam.
stabili congressione fregerunt. parati ad patientiam carceris. armati ad tole
rantiam mortis. repugnantes fortiter seculo. spectaculum gloriosum praebuistis
deo. secuturis fratribus fuistis exemplo. Religiosa vox christi locuta est. in quem
se semel credidisse confessa est. Illustres manus quae non nisi divinis operibus as
sueverant. sacrificiis ac sacrilegis restiterunt. Sanctificata ora celestibus
cibis. post corpus et sanguinem domini profana contagia. et ydolorum reliquias respue
runt. Ab impio sceleratoque velamine quo illic velabantur sacrificantium ca
pita captiva caput vestrum liberum mansit. Frons cum signo dei pura. diaboli coro
nam ferre non potuit. coronae se domini reservavit. Quam vos laeto sinu
suo excepit mater ecclesia de proelio revertentes. Quam beata. quam gaudens
portas suas aperit. ut adunatis agminibus intretis de hoste prostrato
trophea referentes. Cum triumphantibus viris et feminae venerunt quae
cum seculo sexum quoque vicerunt. Venerunt et geminata militiae suae
gloria virgines. et pueri annos suos virtutibus transcendentes. Nec non et cetera
stantium multitudo vestram gloriam sequitur. proximis et pene coniunctis laudis
insignibus vestigia vestra comitatur. Eadem et illis sinceritas cordis.
eadem fidei tenacis integritas. Inconcussis praeceptorum celestium nixos et evan
gelicis traditionibus roboratos. Non praescripta exilia non destinata tormen
ta. non rei familiaris et corporis supplicia terruerunt. Explorande fidei
praefiniebantur dies. sed qui seculo renunciasse se meminit. nullum seculi diem
novit. nec tempora terrena iam computat. qui eternitatem de deo sperat. Ne
mo fratres dilectissimi nemo hanc gloriam mutilet. nemo incorruptam stan
tium firmitatem maligna obtrectatione debilitet. Cum dies

negantibus persistit excessit: quisque professus intra diem non christianum se esse con-
fessus est. Primus est victoriae titulus gentilium manibus apprehensum Dominum confiteri.
Secundus ad gloriam gradus est cauta secessione subtractum Domino reservari. Illa pub-
lica, haec privata confessio est. Ille iudicem saeculi vincit, hic contentus Deo suo
iudice conscientiam puram cordis integritate custodit. Illic fortitudo prompt-
ior, hic sollicitudo securior. Ille appropinquante hora sua iam maturus
inventus est, hic fortasse dilatus est, qui patrimonio derelicto ideo secessit
quia non erat negaturus: confiteretur utique si fuisset et ipse detentus. Has martyrum
caelestes coronas, has confessorum glorias spiritales, has stantium fratrum maximasque
virtutes maestitia una contristat, quod avulsam nostrorum viscerum partem vio-
lentus inimicus populationis suae strage deiecit. Quid hoc loco faciam, dilectissimi
fratres? fluctuans vario mentis aestu quid aut quomodo dicam? Lacrimis magis quam ver-
bis opus est ad exprimendum dolorem quo corporis nostri plaga deflenda est, quo populi
aliquando numerosi multiplex lamentanda iactura est. Quis enim sic durus aut
ferreus, quis sic fraternae caritatis oblitus qui inter suorum multiformes ruinas
et lugubres ac multo squalore deformes reliquias constitutus siccos oculos
tenere praevaleat? Nec erumpente statim fletu prius gemitus suos lacrimis
quam voce depromat? Doleo fratres, doleo vobiscum. Nec mihi ad leniendos do-
lores meos integritas propria et sanitas privata blanditur, quando plus pastor in gregis sui
sui vulnere vulneratur. Cum singulis pectus meum copulo, maeroris et funeris
pondera luctuosa participo. Cum plangentibus plango, cum deflentibus de-
fleo, cum iacentibus iacere me credo. Iaculis illis grassantis inimici mea
simul membra percussa sunt, saevientes gladii per mea viscera transierunt.
Immunis et liber a persecutionis incursu non potest animus fuisse. In prostratis fratribus
et me prostravit affectus. Habenda tamen est, fratres dilectissimi, ratio veritatis, nec sic
mentem debet et sensum persecutionis infestae tenebrosa caligo caecasse ut
nihil remanserit lucis et luminis unde divina praecepta perspici pos-
sint. Si cladis causa cognoscitur, et medela vulneris invenitur. Dominus pro-
bari familiam suam voluit. Et quia traditam nobis divinitus discipli-
nam pax longa corruperat, iacentem fidem et paene dixerim dormien-
tem censura caelestis erexit. Cumque nos peccatis nostris amplius
mereremur, clementissimus Dominus sic cuncta moderatus est ut hoc omne

quod gestum est exploratio potius quam persecutio videretur. Studebant augendo pa-
trimonio singuli et obliti quid credentes aut sub apostolis ante fecissent aut semper
facere deberent, insaciabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus
incubabant. Non in sacerdotibus religio devota, non in ministris fides integra.
Non in operibus misericordia, non in moribus disciplina. Corrupta barba in viris, in feminis
forma fucata. Adulterati post dei manus oculi, capilli mendacio colorati,
ad decipienda corda simplicium callide fraudes. Circumveniendis
fratribus subdole voluptates, iungere cum infidelibus vinculum matrimonii et
prostituere gentilibus membra Christi, non iurare tantum temere sed adhuc et pe-
ierare. Superbo tumore contempnere et venenato sibi ore maledicere, odiis
pertinacibus invicem dissidere. Episcopi plurimi quos et ornamento esse oportet
ceteris et exemplo, divina procuratione contempta, procuratores rerum
secularium fieri, derelicta cathedra, plebe deserta, per alienas provincias
oberrantes negociationis questuose nundinas aucupari. Esurientibus
in ecclesia fratribus habere argentum largiter velle, fundos insidiosis fraudibus ra-
pere et usuris multiplicantibus fenus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis eius-
modi mereremur, cum iam pridem premonuerit ac dixerit censura divina: Si
dereliquerint legem meam et iudiciis meis non ambulaverint, si iusticias meas prophanaverint
et precepta mea non observaverint, visitabo in virga facinora eorum et in flagellis
delicta eorum. Prenunciata sunt ista nobis et ante predicta. Sed nos date legis
et observationis immemores id egimus per nostra peccata ut dum domini man-
data contempnimus, ad correptionem delicti et probationem fidei remediis se-
verioribus veniremus, nec saltem sero conversi ad domini timorem sumus, ut hanc
correptionem nostram probationemque divinam patienter et fortiter subiremus. Ad
prima statim verba minantis inimici maximus fratrum numerus fidem suam pro-
didit, nec prostratus est persecutionis impetu sed voluntario lapsu se ipse
prostravit. Quid oro inauditum quid novum venerat, ut velut incognitis atque
inopinatis rebus exortis Christi sacramentum temeritate precipiti solveretur.
Nonne hec et prophete ante et apostoli postmodum annunciaverunt. Nonne ius-
torum pressuras et gentilium semper iniurias pleni sancto spiritu predicaverunt. Nonne
fidem nostram semper armans et dei servos celesti voce corroborans dicit
scriptura divina: Dominum deum tuum adorabis et illi soli servies. Nonne

iram divinae indignationis ostendens. et poenae metum praemonens denuo dicit.
adoraverunt eos quos fecerunt digiti eorum et curvatus est homo et humiliatus est vir
et non laxabo illis. Et item loquitur dicens. sacrificans diis eradicabitur nisi deo soli.
In euangelio quoque postmodum dominus, verbi doctor et consummator in factis. docens quod
fieret. et faciens quodcumque docuisset. quicquid nunc geritur et geretur. ante non ante
praemonuit. Nonne negantibus aeterna supplicia et salutaria confitentibus
praemia ante constituit. Exciderunt quibusdam nefas omnia et de memoria
recesserunt. Non expectaverunt saltem ut ascenderent adprehensi. ut in-
terrogati negarent. Ante aciem victi multi congressione prostrati. Nec hoc
sibi reliquerunt ut sacrificare ydolis viderentur inviti. Ultro ad forum cur-
rere. ad mortem sponte properare. quasi hoc olim cuperent. quasi iam am-
plecterentur occasionem datam. quam libenter optassent. Quot illic a ma-
gistratibus vespera urgente dilati sunt. quot ne eorum differretur interitus roga-
verunt. Quam vim potest talis ostendere. qua crimen suum purget. cum vim
magis ipse fecerit ut periret. Nonne quando ad capitolium sponte ventum
est quando ultro ad obsequium diri facinoris accessum est labavit gressus. ca-
ligavit aspectus. tremuerunt viscera. brachia conciderunt. Non sensus
obstupuit. lingua adhesit. sermo defecit. Stare illic potuit dei
servus et loqui et renunciare Christo. qui iam diabolo renunciaverat et saeculo.
Non ara illa quo moriturus accessit. rogus illi fuit. Non diaboli
altare quod fetore tetro fumare ac redolere conspexerat. velut funus
et bustum vitae suae horrere ac fugere debuerat. Quid hostiam tecum miser
quid victimam supplicaturus imponis. Ipse ad aram hostia. victima
ipse venisti. Immolasti illic salutem tuam. spem tuam. fidem tuam funes-
tis illis ignibus concremasti. Hac multis proprius interitus. satis non fuit.
hortamentis mutuis in exitium populus inpulsus est. Mors invicem letali poculo
propinata est. hac ne quid deesset ad cumulum. infantes quoque parentum mani-
bus impositi vel adtracti. amiserunt parvuli quod in primo statim nativitatis exordio
fuerant consecuti. Nonne illi cum iudicii dies venerit dicent. nos nichil fecimus.
nec derelicto cibo et poculo domini ad profana contagia sponte properavimus.
Perdidit nos aliena perfidia. parentes sensimus parricidas. Illi nobis ecclesiam
matrem. illi patrem deum negaverunt. ut dum parvi et inprovidi et tanti faci-

noris ignari. & p alios ad cōsortiū crīminū iungi sūi aliena fraude
capesī. Hec ē ph dolor iusta aliq & grauis causa! q tm facin9 ex
cuset. Relinquenda erat patria & patrimonii facienda iactura. Cui
enī nascenti atq; morienti relinquenda qñdoq; patria & patrimonii
sui facienda iactura ē. Xpc ñ relinquat. salutis ac sedis eterne
iactura timeat. Clamat & p pphiam sps scs. Discedite. discedite
exite inde. & inmundū nolite tangere. exite de medio ei9 separamini
qui portatis uasa dñi. Et q uasa s dñi ac templū di ne in
mundū tangere & feralib9 cibis pollui uiolariq; cogant. ñ exeunt
de medio nec recedunt. Alibi quoq; uox audit e celo p̄monens!
qd di seruos facere conueniat dicens. Exi de ea ppls ms ne particeps
sis delictorū ei9 & ne pstringaris plagis ei9. Qui exit & cedit. delic
ti particeps ñ fit. Plagis u & ipse constringitur. q socius criminis inuenitur.
Et ideo dñs in psecutione secedere & fugere mandauit. atq; ut
cito fieret. & docuit & fecit. Nam cū corona de di dignatione
descendat. nec possit accipi ñ fuerit hora sumendi quisq; in xpo
manens interim cedit. ñ fidē denegat. s; temp9 expectat. Qui autem
cū ñ secederet cecidit. negaturus remansit. Dissimulanda fr̄es
ueritas ñ ē. nec uulneris nr̄i materia & cā reticenda. Decepit multos
patrimonii sui amor cecus. nec ad recedendū parati aut expedi
ti ee potuerunt. qs facultates sue uelut compedes ligauerunt.
Illa fuerunt remanentib9 uincula. ille cathene quib9 & uirt9 retar
data ē. & fides pssa. & mens uincta. & aia pclusa. ut serpenti
terrā secdm di sententiā deuoranti pda & cibus fierent qui terrestrib9
inhererent. Et ideo dñs bonorū magister & p̄monens in futurum. si
vis inquit pfectus ee. uende omia tua & da paupib9 & habebis thesau
rū i celo. & ueni sequere me. Si hoc diuites facerent. p diuitias non
perirent. Thesaurū i celo reponentes. hostē nunc & expugnatorē
domesticū ñ haberent. Esset in celo cor & anim9 & sensus. si
thesaur9 eet in celo. Nec uinci a seclo posset. q unde uinceretur
in seclo ñ habet. Sequeretur dñm solut9 & liber. ut apli & sub
aplis multi. & ñ nulli sepe fecerunt. q & rebus suis & pa-

rentib; suis derelictis indiuiduis xp̄i nexib; adheserūt. Sed
aūt xp̄m q̄m possūt. q̄ patrimonii uinculo detinent. Aut q̄
in celū petunt. 7 ad sublimia & alta ɔscendūt. q̄ t'reni cupi
ditatib; deguant. Possidere se credūt q̄ poti possidentur.
Census sui serui nec ad pecuniā suā dn̄i. s; magis pecunię
mancipati. Hoc temp; hos hoīes apl̄s denotat dicn̄s. Q̄ aūt
uolūt diuites fieri. incidūt in temptationē & muscipula 7 desidia
multa 7 nocentia. q̄ mergūt hoīem in pditionē 7 interitū. Radix
enī maloꝝ ē cupiditas. Quā q̄dā appetentes errauert a fide. & ī
seruerūt se dolorib; multis. Dn̄s aūt quib; nos p̄miis ad contēp
tum rei familiaris inuitat. parua hec & exigua huiꝰ temporis
dapna quib; mercedib; pensat. Nemo ē inq̄t qui relinq̄t domū
aut agrū. aut parentē. aut frs̄. aut uxorē. aut filios ppt reg
nū di. & n̄ recipiat septies tn̄ in isto tēpe. in seclo aūt uentro uitā
etnā. Quib; cogniti & de dn̄i pollicentis ueritate compti. n̄ tm̄
timida n̄ ē eiusmodi. s; & optanda iactura ē. ipso denuo dn̄o p̄di
cante & monente. Beati eritis cū p̄secuti uos fuerint. & separaue
rint uos & expulerint & maledixerint nomini ur̄o ut nequam.
ppt filiū hoīs. Gaudete ī illa die & exultate. ecce enī m̄ces ur̄a
multa ē ī celis. S; tormīta ptmodū uenant & cruciatꝰ ꝗ̃ues ī luc
tationib; imminebāt. queri de tormīti pot. q̄ p tormīta supatꝰ ē.
Potest excusationis dolorē ostendē. qui uictꝰ ē in dolore. Potest
rogare talis & dicē. Certare q̄dē fortit' uolui & sacramenti mei me
mor ac fidi arma suscepi. s; me in cogressione pugnantē cruci
amīta uaria & supplicia longa uicerūt. Stetit mens stabilis &
fides fortis. & cū torq̄ntib; penis immobilis diu anima reluctata ē.
S; cū durissimi iudicis recrescente seuicia iā fatigatū. nc̄ flagel
la adhuc scinderēt. nc̄ ɔtunderēt fustes. nc̄ eculeus exten
deret. nc̄ ungula effoderet. nc̄ flāma torreret. caro me ī con
luctatione deseruit. infirmitas uiscerū cessit. nec animꝰ s; corpꝰ
in dolore defecit. Potē cito p̄ficē aduenia causa talis. potest
eiusm̄ excusatio eē miserabilis. Sic hic castꝰ & emilitꝰ aliqn̄do

dominus ignovit. sic in prima congressione devictos victores in secundo prelio
reddidit. ut fortiores ignibus fierent. qui ignibus ante cessissent. et unde
superati essent. inde superarent. Deprecabantur illi non lacrimarum miseratione.
sed vulnerum. nec sola lamentabili voce. sed laceratione corporis et dolore.
Manabat pro fletibus sanguis. et pro lacrimis cruor semiustilatis visceribus
profluebat. Nunc vero que vulnera ostendere victi possunt. Quas plagas
hiantium viscerum. Que tormenta membrorum. Ubi non fides congressa cecidit.
sed congressionem perfidia prevenit. Nec excusat oppressum necessitas criminis.
ubi crimen est voluntatis. Nec hoc ego dico ut fratrum causas onerem.
sed ut magis fratres ad precem satisfactionis instigem. Nam cum scriptum sit. qui
vos felices dicunt in errorem vos mittunt. et semitas pedum vestrorum tur-
bant. Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat. peccandi fomi-
tem subministrat. nec comprimit delicta ille. sed nutrit. At qui con-
siliis fortioribus redarguit simul atque instruit. fratrem promovet
ad salutem. Quos diligo inquit dominus redarguo et castigo. Sic oportet domini
sacerdotem non obsequiis decipientibus fallere. sed remediis salutaribus providere.
Imperitus est medicus qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat.
et in altis recessibus viscerum virus inclusum dum servat exaggerat. Aperi-
endum vulnus est et secandum. et putredinibus amputatis medela fortiore
curandum. Vociferetur et clamet licet et conqueratur eger impaciens per dolo-
rem. gratias agit postmodum cum senserit sanitatem. Emersit enim fratres
dilectissimi novum genus cladis. et quasi parum persecutionis procella sevierit.
accessit ad cumulum sub misericordie titulo malum fallens et blanda pernici-
es. Contra evangelii vigorem contra domini ac dei legem temeritate quorundam
laxatur incautis communicatio irrita. et falsa pax periculosa dan-
tibus et nichil accipientibus profutura. Non querunt sanitatis pacientiam.
nec veram satisfactione medicinam. Penitentia de pectoribus excus-
sa est. gravissimi extremique delicti memoria sublata est. Obteguntur
morientium vulnera et plaga letalis altis et profundis visceribus
infixa. dissimulato dolore contegitur. A diaboli aris revertentes.
ad sanctum domini sordidis et infectis nidore manibus accedunt. Mor-
tiferos ydolorum cibos adhuc pene eructantes exalantibus et nunc

scelus sui faucib(us) & contagia funesta redolentib(us) d(omi)ni corp(us) i(n)uadu(n)t.
q(ua)n(do) occurrat sc(ri)ptura & clamet & dicat. Omnis mundus manducabit
carne(m). Et anima quecu(m)q(ue) manducauerit ex carne sacrificii salutaris q(uo)d
e(st) d(omi)ni. & immunditia ipsi(us) sup(er) ip(su)m e(st). p(er)ibit anima illa de p(o)p(u)lo suo.
ap(osto)l(u)s item testet(ur) & dicat. n(on) potestis calice(m) d(omi)ni bibe(re) & calice(m) demonio(rum).
Non potestis mense d(omi)ni co(m)municare & mense demonio(rum). Item contumacib(us)
& p(er)uicacib(us) co(m)minet(ur) & denunciet dicens. quicu(m)q(ue) ederit pane(m) aut bi
berit calice(m) d(omi)ni indigne. reus erit corporis & sanguinis d(omi)ni. Spretis his
omnib(us) atq(ue) contemptis ante expiata delicta. ante exomologesin factam
criminis an(te) purgata(m) conscientia(m) sacrificio & manu sacerdotis. an(te) offensa(m)
placata(m) indignantis d(omi)ni & minantis. uis infert(ur) corpori ei(us) & sanguini.
& plus m(odo) in d(omi)n(u)m manib(us) atq(ue) ore delinquunt. q(ua)m cu(m) d(omi)n(u)m negauerunt.
pace(m) putantes e(ss)e q(ua)m q(ui)da(m) uerb(is) fallacib(us) uenditant. Non e(st) pax illa.
s(ed) bellu(m). nec eccl(esi)e iungit(ur) qui ab eu(an)g(e)lio separat(ur). Q(ui)d iniuria(m) b(e)n(e)ficiu(m)
uocant. Q(ui)d impietate(m) uocabulo pietatis appellant. Q(ui)d eis q(ui) flere
iugit(er) & rogare d(omi)n(u)m suu(m) debent. int(er) penitentie cepta lamentatione
co(m)municare se simulant. Hec s(un)t ei(us)modi lapsis. q(uo)d grando frugi
b(us). q(uo)d turbineu(m) sydus arborib(us). q(uo)d armentis pestilens uastitas. q(uo)d na
uigiis seua tempestas. Solatiu(m) spei adimunt. a radice subuertunt. Ser
mone morbido. ad letale contagiu(m) serpunt. Naue(m) scopulis ne i(n) por
tu(m) ueniat. inlidunt. Non concedit pace(m) facultas ista. s(ed) tollit. Nec co
municatione(m) t(ri)buit. s(ed) impedit ad salute(m). P(er)secutio e(st) hec alia & alia
temptatio. p(er) q(ua)m subtilis inimic(us) impugnandis adhuc lapsis occulta
p(o)p(u)latione grassat(ur). ut lamentatio conquiescat. ut dolor sileat. ut delicti
memoria uanescat. Comp(ri)mat(ur) peccato(rum) gemit(us). statuat(ur) fletus
oculo(rum). nec d(omi)n(u)m grauit(er) offensu(m). longa & plena penitentia deprecet(ur)
cu(m) sc(ri)ptu(m) sit. memento unde cecideris & age penitentia(m). Nemo se fallat.
nemo decipiat. Solus d(omi)n(u)s misereri pot(est). Venia(m) peccatis q(ue) in ip(su)m co(m)mis
sa s(un)t. sol(us) pot(est) largiri. q(ui) peccata n(ost)ra portauit. q(ui) p(ro) nob(is) doluit. q(ue)m d(eu)s
tradidit p(ro) peccatis n(ost)ris. Homo d(e)o e(ss)e n(on) pot(est) maior. nec remittere aut
donare indulgentia sua seruus pot(est). q(uo)d in d(omi)n(u)m delicto grauiore co(m)
missu(m) e(st). Ne adhuc lapso & hoc accedat ad crimen. si nesciat e(ss)e

p̄dictū. maledictꝰ ho q̄ spem habet in homine. Dn̄s orandꝰ ē. Dn̄s n̄ra
satisfactione placandus. qui negantē negare se dixit. q omne
iudicium de patre solus accepit. Credim quidē posse apud iudi
cem plurimū m̄rm m̄ta. ⁊ opa iustoꝝ. s; cū iudicii dies uenit. cū
p̄t occasum sc̄li huiꝰ ⁊ mundi. ante tribunal x̄ p̄pls ei astiterit. Ce
terū si quis p̄ ppa festinatione temerariꝰ remissionē peccōꝝ dare
se cuiquā putat posse. ut audet dn̄i p̄cepta rescindere. n̄ tm̄
nichil p̄dest. s; obest. Lapsis puocasse ē iram. n̄ seruasse sententiā.
Nec miām p̄ri dn̄i dep̄candā putare. s; otempto dn̄o de sua faci
litate p̄sumē. Sub ara dī anime occisoꝝ m̄rm clamāt uoce
magna dicentes. Quo usq; dn̄e sc̄s ⁊ uerꝰ n̄ iudicas ⁊ uindicā san
guinē n̄rm de his q̄ in t̄ris inhabitant. ⁊ requiescere ac pacienti
am tenere adhuc iubent. et q̄nq̄m posse aliqs existimat. re
mittendis passim donandisq; peccīs. Bonū fieri contra iudicē
uelle aut p̄riq̄n iudicet. ip̄e alios posse defendē. Mandant ali
q̄d m̄res fieri. s; si scripta n̄ s̄ in dn̄i lege que mandant. ante ē
ut sciam illos de dn̄o impetrasse q̄d postulant. tc̄ face q̄d mandāt.
Neq; enī statī uideri pot diuina maiestate ocessum. q̄d fuerit
humana pollicitatione p̄missum. Nam ⁊ moyses p̄ peccīs p̄pli
petiit. nec tm̄ peccantibꝰ ueniā cū petisset accepit. Precor ait dn̄e
deliq̄t p̄pls hic delictū magnū. Et nunc si dimittis eis delic
tū dimitte. Sin aūt dele me de libro q̄m sc̄psisti. Et dixit dn̄s
ad moysen. Si qs deliq̄t ante me. deleam eū de libro meo. Ille
amicus dī. ille facie ad faciē locutꝰ sepe cū dn̄o. q̄d petiit im
petrare n̄ potuit. nec dī indignantis offensam sua dep̄catione
placauit. Hieremiā dn̄s laudat ⁊ p̄dicat dicens. Priq̄m te for
marē in utero noui te ⁊ p̄riq̄m exires de uulua sc̄ificaui te. ⁊ p̄phetam
in gentibꝰ posui te. Et eidē p̄ peccīs p̄pli dep̄canti frequenti ⁊ oran
ti. noli aūt orare p̄ p̄plo hoc. ⁊ noli postulare p̄ eis in p̄ce ⁊ orō
ne. q̄a n̄ exaudiā in t̄pe in q̄ inuocabūt me. in t̄pe afflictionis
sue. Qd̄ u iustiꝰ noe q̄ cū repleta eēt t̄ra peccīs. solus inuentꝰ ē ius
tꝰ in t̄ris. Qd glosiꝰ daniele. Qd ad facienda martyria infidi

firmitate robusti' in di dignitate felici. q totiens & eu̅ ɔfligeret uicit. & eu̅ uincet sup uicit. Q̇d iob inopib̄ p̄mti. intemptationib̄ fortius. indolore pacienti'. intimore submissi'. infide ueri'. nec his t̄n si rogaret ɔcessuru̅ se d̄s dix̄. Ł ꝑ p̄p̄ha ehechiel ꝑ delicto ip̄li depcaret. terra inq̄t quecu̅q; peccau̅it m̄ ut delinquat delictu̅ extenda̅ manu̅ mea̅ sup ea̅ & obtera̅ stabilimt̄u panis. & immitta̅ mea̅ fame̅ & auferā ab ea hoīem & pecora. Et si fuerint tres uiri inmedio ei' noe & daniel & iob. n̄ liba'unt filios neq; filias ipi soli salui eru̅t. A d̄o n̄ om̄e q̄d petit̄ in tra iudicia petentis. s; dantis ē arbitio. Hec q̄sq̄m s usurpat. & uendicat humana sententia. n̄ annuat & censura diuina. In eu̅glio d̄ns loq̄t dic̄s. Qui ɔ̄fessus me fuerit corā hoīb'. & ego ɔfitebor eu̅ corā patre meo q̇ incelis ē. Qui aut̄ me negau̅it & ego negabo eu̅. Si negantē n̄ negat. nec ɔfitentē ɔfitet̄. n̄ potest eu̅glm inparte ɔsistere. & inparte nutare. Aut utru̅q; oportet ualeat. aut utru̅q; uim ūtatis amittat. si negantes rei c̄minis n̄ erunt nec ɔfitentes p̄miu̅ ūtutis accipiunt. Porro si fides q̄ uicerit coronat̄. necesse ē & uicta ꝑfidia puniat̄. Ita m̄res aut nich posse si eu̅glm solui pot̄. aut si eu̅glm solui n̄ pot̄. c̄tra eu̅glm facē n̄ possu̅t q̄ de eu̅glio m̄res fiunt. Nemo f̄r̄s dil̄mi. nemo infamet m̄r̄m dignitatē. nemo eoꝝ gl̄as destruat ⁊ coronas. Manet icorrupte fidi firmitate robur icolome. Hec dic̄e aliq̄d aut facē cont̄ xp̄m pot̄. cui' & spes. ⁊ fide ⁊ uirt̄. & om̄is gl̄a i xp̄o. Ut ab ep̄is c̄tra mandatu̅ di fiat. auctores ēē n̄ possu̅t. q̄ ipi di mandata fecēr̄t. An q̄sq̄m maior d̄o. Aut diuina bonitate clem̄tior. q̄ aut infectu̅ uelit q̄d passus ē d̄s fieri. ut quasi illi mini' potestatis adp̄tegenda ecc̄lam suā fuerit auxilio nos suo putet posse seruari. Nisi hec ignaro d̄o gesta s̄. aut n̄ p̄mittente illo om̄ia ista ueniunt. Doceat idocile ⁊ ām oueat immemorē scp̄tā diuina. q̄ loq̄t dicens. Q̇s dedit idireptionē iacob. & isr̄l his q̄ p̄dabant̄ illu̅. Nonne d̄s cui peccau̅it. & nolebāt iuiis ei' ābulare. neq; audire

legem eius et super duxit super eos iram animationis sue. Et alibi testatur ac dicit.
Numquid non valet manus domini ut saluos faciat. aut gravavit aurem ut non exaudiat. Sed peccata vestra inter vos et deum separant. et propter delicta vestra avertit faciem a vobis ne misereatur. Delicta potius nostra reputemus. Actus nostros et animi secreta voluentes conscientie merita ponderemus. Recedat in cor nostrum non ambulasse nos in viis domini et abiecisse legem dei, precepta eius et monita salutaria numquam servare voluisse. Quid de eo boni sentias. quem timorem fuisse apud eum. Quam fidem credas. quem corrigere nec metus potuit. quem persecutio ipsa non reformavit. Alta et erecta ceruix nec quia cecidit inflexa est. Tumens animus et superbus nec quia victus est fractus est. Iacens stantibus et integris vulneratus minatur et quod non statim domini corpus inquinatis manibus accipiat. aut ore polluto domini sanguinem bibat. sacerdotibus sacrilegus irascitur. atque o tuam nimiam furiose dementiam. irasceris ei qui abstinere a te iram dei nititur. et minaris ei qui pro te misericordiam domini deprecatur. qui vulnus tuum sentit quod ipse non sentis. qui pro te lacrimas fundit quas forsitan ipse non fundis. Oneras adhuc crimen et cumulas. et cum sis ipse implacabilis antistitibus et sacerdotibus dei putas circa te dominum posse placari. Accipe potius et admitte quod loquimur. Quid surde aures salutaria precepta non audiunt que monemus. Quid ceci oculi penitentie iter non vident quod ostendimus. Quid perculsa et alienata mens remedia vitalia non percipit que de scripturis celestibus et discimus et docemus. Aut si increduli quibusdam minor fides est futurorum. vel presentibus terreantur. Ecce eorum qui negaverunt que supplicia conspicimus. quos eorum tristes exitus flemus. Nec hic esse sine pena possunt. quamvis nec dum pene venerit dies.
Plectuntur interim quidam. quo ceteri dirigantur. Exempla sunt omnium tormenta paucorum.
Unus ex his qui sponte capitolium negaturus ascendit. postquam christum negavit obmutuit.
Pena inde cepit unde cepit et crimen. ut nec rogare iam posset. qui verba ad precem misericordiam non haberet. Alia in balneis constituta. hoc enim crimini eius et malis deerat. ut et ad balnea statim pergeret que lavacri vitalis gratiam perdidisset. Sed illic ab immundo spiritu inmunda correpta laniavit dentibus linguam que fuerat vel pasta impie vel locuta. Postquam sceleratus cibus sumptus est in perniciem suam rabies oris armata est. Ipsa sui carnifex extitit. Nec diu super esse postmodum potuit doloribus ventris et viscerum cruciata defecit. Presente ac teste me ipso ac

cipite quid euenerit. Parentes forte fugientes dum trepidi minus consulunt,
sub nutricis alimento paruulam filiam reliquerunt. Relictam nutrix de-
tulit ad magistratus. Illi ei apud ydolum quo populus confluebat, quod carnem nec-
dum posset edere per etatem, panem mero mixtum quod tamen et ipsum de immolatione
pereuntium superat tradiderunt. Recepit filiam postmodum mater. Sed facinus pu-
ella commissum tam loqui et indicare non potuit, quam nec intelligere prius potu-
it nec cauere. Ignoratione igitur obreptum est, ut sacrificantibus nobis eam secum
mater inferret. Sed enim puella mixta cum sanctis precibus nostris et orationibus impa-
tiens, nunc ploratu concuti, nunc mentis estu fluctuabunda iactari ue-
lut tortore cogente, quibus poterat indiciis conscientiam facti in simplicibus
adhuc annis rudis anima testabatur. Ubi uero sollempnibus adimpletis cali-
cem diaconus offerret presentibus cepit, et accipientibus ceteris locus eius aduenit,
faciem suam paruula instinctu diuine maiestatis auertere, os labiis ob-
turantibus premere, calicem recusare. Perstitit tamen diaconus et reluctanti
licet de sacramento infudit. Tunc sequitur singultus et uomitus. In corpore
atque ore uiolato eucharistia permanere non potuit. Sanctificatus in domino san-
guine potus de pollutis uisceribus erupit. Tanta est potestas domini, tanta
maiestas. Secreta tenebrarum sub eius luce detecta sunt. Sacerdotem dei nec oc-
culta crimina fefellerunt. Hoc circa infantem quae ad loquendum alienum circa
se crimen necdum habuit etatem. At uero ea que etate prouecta et in annis
adultioribus constituta sacrificantibus latenter obrepsit, non cibum sed gladium
sibi sumens, et uelut quedam uenena letalia intra fauces et pectus ad-
mittens, angi et anima exestuante concludi postmodum cepit, et pressuram
non iam persecutionis sed delicti sui passa, palpitans et tremens concidit.
Inpunitum diu non fuit nec occultum dissimulate conscientie crimen
que fefellerat hominem, deum sensit ultorem. Et cum quedam arcam suam
in qua sanctum domini fuit manibus indignis temptasset aperire, igne inde sur-
gente deterrita est ne auderet attingere. Et cum alius et ipse macu-
latus sacrificio a sacerdote celebrato partem cum ceteris ausus est latenter
accipere, sanctum domini edere et contrectare non potuit, cinerem ferre se aper-
tis manibus inuenit. Documento unius ostensum est, dominum recedere cum
negatur, nec inmerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando gratia sa-

litaris in cinere sanitate fugiente mutetur. Quam multi cottidie
inmundis spiritibus adimplentur. quam multi usque ad insaniam mentis
excordes dementiae furore quatiuntur. Nec necesse est ire per exitus
singulorum. cum per orbis multiformes ruinas. tam delictorum poena sit
varia. quam delinquentium multitudo numerosa. Unusquisque consideret. non
quod alius passus sit. sed quod pati et ipse mereatur. Nec evasisse se credat
si eum interim poena distulerit. cum timere plus debeat. quem sibi dei iudicis
ira servavit. Nec sibi quo minus agant paenitentiam blandiantur. qui et si ne-
fandis sacrificiis manus non contaminaverunt. libellis tamen conscientiam pol-
luerunt. Et illa professio est denegantis. contestatio est christiani quod fuerat
abnuentis. Fecisse se dixit. quicquid alius faciendo commisit. Et cumque
scriptum sit non potestis duobus dominis servire. servivit seculari domino. quod obtem-
peravit eius edicto. Magis obaudivit humano imperio quam deo. Vi-
derit an minore dedecore. vel crimine apud homines publicaverit quod
admisit. deum tamen iudicem fugere et vitare non poterit. cum dicat spiritus sanctus in
psalmis. quod est. Inperfectum meum viderunt oculi tui. et in libro tuo omnes scribentur.
Et iterum. Homo videt in faciem. deus in corde. Ipse quoque dominus praemone-
at et praestruat dicens. et scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutator renis
et cordis. Perspicit ille abdita et secreta atque occulta considerat.
Nec dei oculos potest aliquis evadere dicentis. ego deus adproximans et non
deus de longinquo. Si absconditus fuerit homo in abditis. ego ergo non
videbo eum. Nonne caelum et terram ego impleo. Videt ille cor-
da et pectora singulorum. et iudicaturus non tantum de dictis. sed
non et de verbis et de cogitationibus nostris. Omnium mentes volunta-
tesque conceptas. in ipsis adhuc clausi pectoris latebris intuetur.
Denique quanto et fide maiore et timore meliores sunt. qui quamvis
nullo sacrificii libelli aut facinore constricti. quoniam tamen de hoc
vel cogitaverunt. hoc ipsum apud sacerdotes dei. dolenter et simpliciter
confitentes. exomologesin conscientiae faciunt. animi sui pondus ex-
ponunt. salutarem medelam parvis licet et modicis vulneribus exqui-
runt. scientes scriptum esse. Deus non deridetur. Derideri et circumveniri
deus non potest. nec astutia aliqua fallente deludi. Plus immo

delinquit qui secundum hominem deum cogitans evadere se penam criminis
credit si non palam crimen admisit. Christus in preceptis suis dicit. Qui confu-
sus me fuerit, confundet eum filius hominis. Et christianum se putat qui christi-
anus esse aut confunditur aut veretur. Quomodo potest esse cum illo qui ad christum — l. christo.
pertinere aut erubescit aut metuit. Minus plane peccaverit
non videndo ydola. nec sub oculis circumstantis atque insultantis
populi sanctitatem fidei profanando, non polluendo manus suas funestis
sacrificiis nec sceleratis cibis ora maculando. Hoc eo proficit
ut sit minor culpa, non ut innocens conscientia. facilius potest adve-
niam criminis pervenire. Non est tamen immunis a crimine. nec cesset
in agenda penitentia. atque in domini misericordia deprecanda, ne quod minus
esse in qualitate delicti videtur. in neglecta satisfactione cumu-
letur. Confiteantur singuli queso vos fratres delictum suum dum adhuc qui
deliquit in seculo est. dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio
et remissio facta per sacerdotes apud dominum grata est. Convertamur ad dominum
mente tota, et penitentiam criminis veris doloribus exprimentes dei misericordiam
deprecemur. Illi se anima prosternat. illi mesticia satisfaciat.
illi spes omnis incumbat. Rogare qualiter debeamus, dicit ipse. Re-
vertimini inquit ad me ex toto corde vestro. simulque et ieiunio. et
fletu et planctu, et scindite corda vestra et non vestimenta vestra. Ad
dominum toto corde redeamus. Iram et offensam eius ieiuniis. fle-
tibus planctibus. sicut admonet ipse placemus. Lamentari eum putamus
ex toto corde. ieiuniis. fletibus planctibus dominum deprecari. qui ex primo
criminis die lavacra cottidie celebrat, qui epulis affluentibus
pastus. et sagina largiore distentus. crudelitates suas post tri-
die eructat. nec cibos et potus suos. cum pauperum necessitate com-
municat. Qui hilaris ac letus incedit. quomodo mortem suam
deflet. Cumque scriptum sit non corrumpetis effigiem barbe vestre.
barbam vellit et effigiem suam comit, et placere nunc cuiquam stu-
det qui deo displicet. An illa ingemiscit et plangit. cui vacat
cultum preciose vestis induere, nec indumentum christi quod perdidit
cogitare. accipere preciosa ornamenta et monilia laborata. nec

diuini et celestis ornatus dampna deflere. Tu licet indumenta peregrina et
et uestes sericas induas nuda es. Auro te licet et margaritis gemmisque
condecores, sine christi decore deformis es. Et que capillos tuos inficis
uel nunc in doloribus desine. Et que nigri pulueris ductu oculorum li-
niamenta depingis. uel nunc lacrimis oculos tuos ablue. Si quem de tuis
carum mortalitatis exitu perdidisses. ingemisceres dolenter et fleres.
facie inculta. ueste mutata. neglecto capillo. uultu nubilo. ore de-
iecto indicia meroris ostenderes. Animam tuam misera perdidisti spiritaliter
mortua super uiuere hic et ipsa ambulans. funus tuum portare cepisti.
et non acriter plangis. non iugiter ingemiscis. non te uel pudore criminis uel
continuatione lamentationis abscondis. Ecce peiora adhuc peccan-
di uulnera. ecce maiora delicta. peccasse. nec satisfacere. deliquisse.
nec delicta deflere. Ananias. Azarias. Misahel illustres ac nobiles
pueri quominus exomologesin deo facerent. nec inter flammas et cami-
ni exestuantis incendia quieuerunt bene sibi licet conscii et dominum fidei
ac timoris obsequio sepe promeriti. humilitatem tamen tenere nec inter
ipsa gloriosa uirtutum suarum martyria destiterunt. Loquitur diuina scriptura.
Stans inquit Azarias precatus est et aperuit os suum et exomologesin fa-
ciebat deo simul cum sodalibus suis in medio ignis. Danihel quoque post
fidei atque innocentie sue multiplicem gratiam. post dignationem domini cir-
ca uirtutem ac laudes suas sepe repetitam. ieiuniis adhuc promereri
dominum nititur in sacco ac cinere uolutatur. exomologesin faciens dolenter
et dicens. Domine deus magne et fortis et metuendus qui seruas testamentum
et miserationem eis qui te diligunt et conseruant impia tua. peccauimus
facinus admisimus impii fuimus. transgressi sumus ac deseruimus precepta tua.
et iudicia tua non audiuimus. Puerorum tuorum prophetarum que locuti sunt in no-
mine tuo super reges nostros et omnes gentes et super omnem terram. Tibi domine
iusticia. nobis autem confusio. Hec mites. hec simplices. hec innocen-
tes. in promerenda dei maiestate fecerunt. Et nunc satisfacere et dominum
rogare detrectant. qui dominum negauerunt. Queso uos fratres adquiescite
salubribus remediis. consiliis obedite melioribus. cum lacrimis nostris
uestras lacrimas iungite. cum nostro gemitu uestros gemitus copulate.

Rogam̄ uos ut p uob dn̄m rogare possim̄. p̄ces ipsas aduos pri uertim̄.
quib dn̄s p uob ut misereat̄ oram̄. Agite penitentiā plenā. dolentē
ac lamentantes aī pbate mestitiā. Hec uos quorūdā moueat aut er-
ror inprudus. aut stupor uan̄. Qui cū teneant̄ intam g̃ui ēmine
pculsi s̄ animi cecitate. ut nec ītelligāt delicta. nec plangant. In-
dignantis di maior hec plaga ē. sicut sc̄ptū ē. Et dedit illis ds̄
sp̄m ēnspunctionis. Et itm̄. Delictū ueritatis n̄ receperunt ut salui
fierent. Ac pptea mittet illis ds̄ opationē errōris ut credāt men-
datio. & iudicent̄ oms q̄ n̄ crediderūt ūitati. s; s̄ placent iniq-
ticia. Iniuste s̄ placentes & ēnspuncte mtis alienatione dementes.
dn̄i p̄cepta ɔtēpnunt. medelā uulnis neglīgūt. agē penitntiā
noluīt. Ante admissū facin̄ inp̄udi. p̄t facin̄ obstinati. Hec pri sta-
biles. nec p̄tmodū supplices. Quando debuerāt stare iacuerunt.
qn̄ iacere & psterni se dō debent. stare se opinant̄. Pacē s̄ ultro
nemine dante sumpserūt. falsa pollicitatiōe seducti & apostatis
ac pfidis iuncti errorē puersitate suscepiunt. Cōmunicationē n̄
cōmunicantiū ratā ducūt. hoib contra dn̄m credūt. q̄ ɔtra hoies
dō n̄ crediderūt. Eīmn hois qn̄tū potestis effugite. pniciosis con-
tactib adherentes. salubri cautione uitate. Sermo eor̄ sic can-
cer serpit. colloqum uelut ɔtagiū transilit. Noxia & uenenata p-
suasio. psecutione ipa peior interficit. Illic sola sup ē penitentia.
que satisfaciat. Qui aūt penitntiā ēmintis tollunt. satisfactionis
uiā claudūt. Ita fit ut dū temeritate quor̄dā ul' pmittit̄ sal'
falsa ul' credit̄. spes uere salutis adimat̄. Uos u̇ fr̄es quor̄ timor
indn̄m pri ē. & inruina licet anim̄ ɔstitut̄ mali sui memor ē pe-
nitentes ac dolentes pecca ur̄a pspicite. grauissimū ɔscientie
crim̄ agnoscite. Ad intelligentiā delicti ur̄i oclos cordis apite.
nec despantes miām dn̄i. nec tn̄ iam ueniā uendicantes. Ds̄ qn̄tū
patris pietate indulgens semp & bon̄ ē. tantū iudicis maiestate
metuendus ē. Quā magna deliq̄m̄. tam grandit̄ defleam̄. Alto
uuln̄i. diligens & longa medicina n̄ desit. penitentia ēmine minor
n̄ sit. Putasne tu dn̄m cito posse placari quē uerb pfidis abnu-

fisti. cui patmoniū p̄ponere malu-

isti. cui templum sacrilega contagione uiolasti. Putas facile eum misereri tui. quem tuum non esse dixisti? Orare oportet impensius et rogare; diem luctu transigere. uigiliis noctes ac fletibus ducere. Tempus omne lacrimosis lamentationibus occupare. strato solo adherere. cineri in cilicio et sordibus uolutari. Post indumentum christi perditum; nullum iam uelle uestimentum. Post diaboli cibum; malle ieiunium iustis opibus incumbere quibus peccata purgantur. Elemosinis frequenter insistere. quibus a morte animae liberantur. Quod aduersarius auferebat; christus accipiat. Nec teneri iam nec amari patrimonium debet; quo quis et deceptus et uictus est. Ab hoste uitanda res; perinde fugienda. A gladio metuenda possidentibus et ueneno ad hoc tantum proficit quod remansit. ut inde crimen et culpa redimatur; incunctanter et largiter fiat operatio. Census omnis in medelam uulneris erogetur. Opibus et facultatibus nostris qui de nobis iudicaturus est dominus feneretur. Sic sub apostolis fides uiguit; sic primus credentium populus christi mandata seruauit. Prompti erant; largi erant. Distribuendum per apostolos totum dabant. et non talia delicta redimebant. Si precem toto corde quis faciat. si ueris lamentationibus et lacrimis ingemiscat. si ad ueniam delicti sui dominum iustis et continuis opibus inflectat; misereri talium potest qui et misericordiam suam protulit dicens. Cum conuersus gemueris tunc saluus eris; et scies ubi fueris. Et iterum. Nolo morientis mortem dicit dominus; quantum ut reuertatur et uiuat. Et iohel propheta pietatem domini. domino ipso monente declarat. Reuertimini inquit ad dominum deum uestrum quoniam misericors et pius est et patiens et multe miserationis. Et qui sententiam flectat aduersus maliciam irrogatam; potest ille indulgentiam dare. sententiam suam potest ipse deflectere. delicta remittere petenti. operanti. roganti potest clementer ignoscere. potest acceptum referre quicquid pro talibus et petierint martyres. et fecerint sacerdotes. Vel si quis plus eum suis satisfactionibus mouerit. si eius iram si indignantis offensam iusta deprecatione placauerit; dat ille et arma rursum quibus uictus armetur. Reparat et corroborat uires quibus fides instaurata uegetetur. Repetet certamen suum miles. iterabit

aciem. prouocabit hostem. et qui deo factus ad prelium. fortior pro dolore est. Qui sic deo satis fecerit qui penitentiam facti sui. qui pudore delicti plus et uirtutis fidei de lapsus sui dolore conceperit. exauditus et adiutus a domino. quam contristauerat nuper letam faciet ecclesiam. Nec iam solam dei ueniam merebitur. sed coronam.

Explicit tractatus de lapsis. Incipit tractatus de unitate catholice ecclesie.

Cum moneat dominus et dicat. vos estis sal terre. cumque esse nos iubeat ad innocentiam simplices. et tamen cum simplicitate prudentes. quid aliud fratres dilectissimi quam prouidere nos conuenit. et sollicito corde uigilantes. subdoli hostis insidias intelligere pariter et cauere. ne qui christum sapientiam dei patris induimus. minus sapere in tuenda salute uideamur. Nec enim persecutio sola metuenda est et ea que subruendis ac deiciendis seruis dei aperta impugnatione grassatur. facilior cautio est ubi manifesta formido est. et ad certamen animus ante pre-stituitur. quando se aduersarius confitetur. Plus timendus est et cauendus inimicus cum latenter obrepit. cum per pacis imaginem fallens. occultis accessibus serpit. unde et nomen serpentis accepit. Ea est ei semper astucia. ea est circumueniendi hominis ceca et latebrosa fallacia. Sic ab initio statim mundi fefellit. et uerbis mendacibus blandiens. rudes animas incauta credulitate decepit. Sic dominum ipsum temptare conatus. quasi obreperet rursus et falleret latenter accessit. Intellectus tamen est et retrusus. et ideo prostratus. quia agnitus atque detectus. Unde nobis exemplum datum est. ueteris hominis uiam fugere. uestigiis christi uincentis insistere. ne denuo incauti in mortis laqueum reuoluamur. sed ad periculum prouidi accepta immortalitate potiamur. Inmortalitate autem potiri quomodo possumus nisi ea quibus mors expugnatur et uincitur christi mandata seruemus. ipso monente et dicente. si uis ad uitam uenire serua mandata. Et iterum. Si feceritis que mando uobis. iam non dico uos seruos sed amicos. Hos denique fortes et stabiles dicit. hos super petram robusta mole fundatos. hoc contra omnes tempestates et turbines seculi immobili et inconcussa firmitate solidatos. Qui audit inquit uerba mea et facit ea. similabo eum uiro sapienti qui edificauit domum suam super petram. Descendit pluuia. aduenerunt flumina uenerunt

uenti. et impegerunt in domum illam et non cecidit. Fundata enim erat
super petram. Verbis ergo eius insistere quecumque et docuit et fecit. discere et
facere debemus. Ceterum se in Christum credere quomodo dicit. qui non facit quod Christus
facere precepit. Aut unde perueniet ad premium fidei. qui fidem non uult ser-
uare mandati. Nutet necesse est et uagetur. et spiritu erroris arreptus
uelut puluis quem uentus excutit uentiletur. nec ambulando profi-
ciat ad salutem. qui salutaris uie non tenet ueritatem. Cauenda sunt autem non
solum que sunt aperta atque manifesta. sed et astute fraudis subtilitate falle-
tia. Quid uero astutius. quidue subtilius. quam ut Christi aduentu detectus ac prostratus
inimicus. postquam lux gentibus uenit. et sospitandis hominibus salutare lumen
infulsit. ut surdi auditum gratie spiritalis admitterent. aperirent oculos suos
ceci. infirmi eterna sanitate reualescerent. claudi ad ecclesiam currerent.
muti claris uocibus et precibus orarent. uidens ille ydola derelicta. et per
nimium credentium populum sedes suas ac templa deserta. excogitauit
nouam fraudem. ut sub ipso christiani nominis titulo fallat incautos. He-
reses inuenit et scismata. quibus subuerteret fidem. ueritatem corrumperet. et
scinderet unitatem. Quos detinere non potest in uie ueteris cecitate. circum-
scribit et decipit. Noui itineris errore rapit de ipsa ecclesia homines. et
dum se appropinquasse iam lumini atque euasisse seculi noctem uidentur. alias
nescientibus tenebras rursus infundit. ut cum euangelio Christi et cum obser-
uatione eius et lege non stantes. christianos se uocent. et ambulantes in
tenebris habere se lumen existiment. blandiente aduersario atque fal-
lente. qui secundum apostoli uocem transfigurat se uelut angelum lucis. et mi-
nistros suos subornat uelut ministros iustitie. asserentes noctem
pro die. interitum pro salute. desperationem sub obtentu spei. perfidiam sub
pretextu fidei. antichristum sub uocabulo Christi. ut dum ueri similia men-
tiuntur. ueritatem subtilitate frustrentur. Hoc eo fit fratres dilectissimi. dum
ad ueritatis originem non reuertitur. nec caput queritur. nec magistri celes-
tis doctrina seruatur. Que si quis consideret et examinet. tractatu
longo atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facili compendio ue-
ritatis. Loquitur dominus ad petrum. Ego tibi dico inquit. quia tu es petrus.
et super istam petram edificabo ecclesiam meam. Et porte inferorum non uin-

cēt eam. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et quecūq; ligaueris sup t̄rā.
erūt ligata ⁊ in celis. Et quecūq; solueritis sup t̄ram. erūt soluta ⁊
in celis. Sup unū edificat ęcclā. ⁊ q̄muis aplis omib; p̄t resurrec
tionem suā parē potestatē tribuat ⁊ dicat. sic̄ misit me pat̄ ⁊ ego mit
to uos accipite sp̄m scm̄. cui remiseritis pecc̄a remittent̄ illis. cui
tenueritis tenebunt̄. tñ ut unitatē manifestaret. unitatis ei
originē ab uno incipientē. sua auctoritate disposuit. Hoc erāt
utiq; ⁊ ceti apli. qđ fuit ⁊ petrus. pari consortio p̄diti ⁊ honoris ⁊
potestatis. S; exordiū ab uno p̄ficiscit̄. ut eccla x̄ una monstret̄.
Quā unā ecclām ē in cantica canticoꝝ sp̄c scs̄ ex p̄sona dn̄i designat
⁊ dicit. Una ē columba mea p̄fecta mea. una ē mat̄s suę electa
genitris suę. Hanc ęcclę unitatē q̄ n̄ tenet. tenere se fidē credit.
qui ęcclę renitit̄ ⁊ resistit. in ęccla se ēē ↄfidit. q̄n ⁊ beat̄ apl̄s
paulus hoc idē doceat. ⁊ sacramtū unitatis ostendat dicens.
Unus dn̄s. una fides. unū baptisma. un̄ ds̄. Quā unitatē tenere fir
mit̄ ⁊ uindicare debem̄. maxime ep̄i. q̄ in ęcclā p̄sidem̄. ut ep̄is
copatū quoq; ip̄m unū atq; indiuisū p̄bem̄. Nemo fr̄nitatē mendacio
fallat. Nemo fidi ueritatē p̄fida p̄uaricatione corrūpat. Episcopat̄
un̄ ē. cui a singulis in solidū pars tenet̄. Eccla una ē quę in multi
tudine lati incremto fecunditatis extendit̄. Quom̄ solis multi
radii. s; lum̄ unū ⁊ rami arboris multi. s; robur unū tenaci ra
dice fundatū. Et cū de fonte uno riui plurimi defluunt
num̄ositas licet diffusa uideat̄ exundantis copie largitate.
unitas tñ seruat̄ in originē. Auelle radiū solis ~~radiū~~ a corp̄e.
diuisionē lucis unitas n̄ capit. Ab arbore frange ramū. frac
tus germinare n̄ potit. A fonte p̄cide riuū. p̄cisus arescit.
Sic ⁊ ęccla dn̄i luce p̄fusa. p orbe totū radios suos porrigit.
unū tñ lum̄ ē qđ ubiq; diffundit̄ nec unitas corp̄is sep̄at̄.
Ramos suos i uniūsā t̄rā copia ubtatis extendit. p̄fluentes
largit̄ riuos lati expandit. unū tñ caput ē ⁊ origo una.
⁊ una mat̄ fecunditatis successib; copiosa. Illi fetu nascim̄.
illi lacte nutimur. sp̄u ei animam̄. Adultari n̄ pot̄ spon

sa xp̄i. incorrupta ē et pudica. Unā domū nouit. uni9 cubiculi
scītatē casto pudore custodit. Hec nos dn̄o seruat. hec fi
lios regno quos geñauit assignat. Qsq: ab ecclā segḡatꝰ
adultere iungitur. a p̄missis eccle separat̄. nec p̄ueniet
ad xp̄i p̄mia. q̇ dereliq̇t ecclām xp̄i. Alien9 ē. et p̄fanus
ē. hostis ē. Habere iam n̄ pot̄ dm̄ patrē. q̇ ecclām n̄ habet
matrē. Si potuit euadere q̇sq: extra archa noe fuit.
Et q̇ extra ecclām foris fuerit. euadit. Monet dn̄s et dicit.
Qui n̄ ē mecū. adūsū me ē. Et q̇ n̄ colligit mecū. spargit.
Qui pacē xp̄i et ɔcordiā rūpit. adūsus xp̄m facit. Q̇ alibi
p̄ter ecclām colligit. xp̄i ecclām spargit. Dīc dn̄s. Ego
et pat̄ unū sum9. Et itm̄ de patre 7 filio 7 sp̄u sc̄o sc̄ptū ē.
Et tres unū s̄. 7 q̇sq̄m credit hanc unitatē de diuina fir
mitate uenientē sacram̄tis celestib9 coherentē scindi in
ecclā posse. et uolūtatē ɔludentiū diuortio separi. Hanc
unitatē q̇ n̄ tenet. n̄ tenet pat̄s 7 filii fidē. uitā n̄ tenet
et salutē. Hoc unitatis sacram̄tū. hoc uinculū ɔcordie ī
sepabilit̄ coherentis ostendit̄. q̄n in eu͞glio tunica dn̄i ih̄u
xp̄i n̄ diuidit̄ om̄ino nec scindit̄. s; sorcientib9 de ueste
xp̄i. q̇s xp̄m poti9 indueret. integrā uestis accipit̄. et ī corrup
ta atq; indiuisa tunica possidet̄. Loquitur ac dic̄ sc̄pta
diuina. De tunica aūt quia de sup̄iori parte n̄ ɔsutili.
s; p̄ totū textilis fuerat. dixerūt ad inuicē. Non scinda
mus illā. s; sorciam̄ de illa cui9 sit. Unitatē ille porta
bat de sup̄iori parte uenientē. i. de celo et a patre ue
nientē. que ab accipiente ac possidente scindi om̄ino
n̄ poterat. s; totā semel et solidā firmitatē īsepabilit̄ obti
nebat. Possidere n̄ pot̄ īdum̄tū xp̄i. q̇ scindit 7 diuidit
ecclām xp̄i. Contra deniq; cū salomone moriente reg
nū ei9 7 pp̄ls scinderet̄. achias p̄pha ierobaā regi obui9
fact9 in cāpo. in .xii. scissuras uestim̄tū suū discidit di
cens. Sume t̄ decē scissuras. q̇a hec dic̄ dn̄s. Ecce scin

do regnū de manu salomonis. & dabo decē sceptra. & duo
sceptra erūt ei ꝓpt̄ seruū meū dd. & ꝓpt̄ ir̄lm ciuitatē quā
elegi. ut ponā nom̄ meū illic. Cū duodecī trib⁹ isrl̄ scinde
rent. uestimītū suū ꝓpha achias disciditt. At u̾o qa xp̄i ppls
n̄ pot̄ scindi. tunica ei⁹ ꝑ totū textilis & coherens. diuisa
a possidentib⁹ n̄ ē. indiuidua copulata conexa. ostendit
ppl̄i nr̄i q̄ xp̄m induim⁹ ꝯcordiā coherentē. sacramto ues
tis & signo. declarauit ecclę unitatē. Qs ḡ sic scelerat⁹ & ꝑ
fidus. q̄s sic discordię furore uesan⁹. ut aut credat scin
di posse. aut audeat scindere unitatē di. uestē dn̄i. ecclām
xp̄i. Monet ipē in euglio suo & docet dicens. Et erit un⁹
grex. & un⁹ pastor. & ē posse uno i loco aliqs existimat
aut multos pastores. aut greges plures. Apl̄s itē paulus
hanc eandē nob̄ insinuans unitatē. obsecrat & hortat̄
dicens. Obsecro inqt uos fr̄s ꝑ nom̄ dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i ut id
ipm̄ dicatis om̄s. & n̄ sint in uob̄ dissensiones. Sitis aūt
cōpositi in eodē sensu & i eadē sententia. Et itm̄ dicit.
Sustinentē⁹ inuicē in dilectione. satis agnte⁹ seruare uni
tatē sp̄c i ꝯiunctione pacis. Stare tu & uiuē putā posse
de eccl̄a recedentē. sedes s̄ alia & du̾sa domicilia ꝯden
tē cū dictū ei sit in qua ꝑformabat̄ eccl̄a patrē tuū &
matrē tuā & fr̄s tuos & totā domū pat̄s tui colliges ad te
ip̄am i domū tuā & erit om̄s q̄ exierit ostiū dom⁹ tue.
foras. reus s̄ erit. Item sacramtū pasche nichil aliud
in exodi lege ꝯtineat. quā ut agn⁹ q̄ in figura xp̄i occi
dit̄. i domo ~~tua~~ una edat̄. Loqtur dn̄s dicens. In domo
una comedet̄. n̄ eicietis de domo carnē foras. Caro xp̄i
& scm̄ dn̄i eici foras n̄ pot̄. nec alia ulla credentib⁹ p̄t
unā ecclām dom⁹ ē. Hanc domū. hoc unanimitatis hos
pitiū. designat & nunciat sp̄c scs̄ i psalmis dicēs. Ds q̄
inhabitare fac̄ unanimes i domo. In domo di. i eccl̄a xp̄i
unanimes habitant. concordes & simplices ꝑseuerat̄.

Idcirco et in columba uenit spiritus sanctus. Simplex animal et letum est. non felle amarum. non morsibus seuum. non unguium laceratione uiolentum. hospicia humana diligere. unius domus consortium nosse. cum generant simul filios edere. cum comeant. uolantibus inuicem coherere. communi conuersatione uitam suam degere. oris osculo concordiam pacis agnoscere. legem circa omnia unanimitatis implere. Hec est in ecclesia noscenda simplicitas. hec est karitas obtinenda. ut columbas dilectio fraternitatis imitetur. ut mansuetudo et lenitas agnis et ouibus equetur. Quid facit in pectore christiano luporum feritas. et canum rabies. et uenenum letale serpentium. et cruenta seuitia bestiarum.

Gratulandum est cum tales de ecclesia separantur. ne columbas. ne oues christi. seua et uenenata contagione predentur. Coherere et coniungi non potest amaritudo dulcedini. caligo cum lumine. pluuia cum serenitate. pugna cum pace. cum fecunditate sterilitas. cum fontibus siccitas. cum tranquillitate tempestas. Nemo existimet bonum de ecclesia posse discedere. Triticum non rapit uentus. nec arborem solida radice fundatam procella subuertit. Inanes palee tempestate iactantur. et inualide arbores turbinis incursione uertuntur. Hos execratur et percutit iohannes apostolus dicens. Ex nobis exierunt. sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis. mansissent nobiscum. Hinc hereses et facte sunt frequenter et fiunt. cum peruersa mens non habet pacem. dum perfidia discordans non tenet unitatem. Fieri uero hec dominus permittit et patitur. manente proprio libertatis arbitrio. ut dum corda et mentes nostras ueritatis discrimen examinat. probatorum fides integra manifesta luce clarescat. Per apostolum premonet spiritus sanctus et dicit. Oportet hereses esse. ut probati manifesti sint in uobis. Sic probantur fideles. sic perfidie deteguntur. sic et ante iudicii diem hic quoque iustorum atque iniustorum anime diuiduntur. et a frumento palee separantur. Hi sunt qui se ultro apud temerarios conuiuas sine diuina dispositione preficiunt. qui se prepositos sine ulla ordinationis lege constituunt.

Qui nemine episcopatum dante episcopi sibi nomen assumunt. quos designat in psalmis spiritus sanctus sedentes in pestilentie cathedra.

artifices

Pestes et lues fidei serpentis ore fallentes, et corrumpende veritatis ve-
nena letalia linguis pestiferis evomentes. Quorum sermo ut cancer
serpit, quorum tractatus pectoribus et cordibus singulorum mortale virus
infundit. Contra eiusmodi clamat dominus, ab his refrenat et revocat
errantem plebem suam dicens. Nolite audire sermones pseudo pro-
phetarum, quoniam visiones cordis eorum frustrantur eos. Locuntur, sed non ab
ore domini. Dicunt eis qui abiciunt verbum domini, pax erit vobis et om-
nibus ambulantibus in voluntatibus suis. Omnis qui ambulat in errore
cordis sui, non venient super te mala. Non locutus sum ad eos, et ipsi
prophetaverunt. Si stetissent in substantia mea et audissent verba
mea, et sic docuissent populum meum, convertissent eos a malis
cogitationibus eorum. Hos eosdem denuo dominus designat et denotat
dicens. Me dereliquerunt fontem aque vive, et effoderunt sibi lacus
detritos qui non possunt aquam portare. Quando aliud baptisma
preter unum esse non possit, baptizare posse se opinantur vite fonte de-
serto. Vitalis et salutaris aque gratiam pollicentur, non abluuntur
illic homines sed potius sordidantur. Nec purgantur delicta sed immo
maculantur. Non deo nativitas illa sed diabolo filios generat.
Per mendacium nati, veritatis promissa non capiunt. De perfidia pro-
creati, fidei gratiam perdunt. Ad pacis premium venire non possunt qui
pacem domini discordie furore ruperunt. Ne se quidem vana interpretatione
decipiant quod dixerit dominus. Ubicumque fuerint duo aut
tres collecti in nomine meo, ego cum eis sum. Corruptores evangelii
atque interpretes falsi, extrema ponunt et superiora pretereunt. Parti
memores et partem subdole comprimentes, ut ipsi ab ecclesia scissi sunt,
ita capituli unius sententiam scindunt. Dominus enim cum discipulis suis
suis unanimitatem suadet et pacem. Dico inquit vobis quoniam si duo ex
vobis convenerint in terra de omni re quamcumque petieritis, continget
vobis a patre meo qui in celis est. Ubicumque enim fuerint duo aut
tres collecti in nomine meo ego cum eis sum. Ostendens non multitu-
dini sed unanimitati deprecantium plurimum tribui. Si duobus
inquit ex vobis convenerit in terra. Unanimitatem prius posuit,

concordiam pacis ante premisit. Ut conueniat uobis, fideliter et fir-
miter docuit. Quomodo autem potest ei cum aliquo conuenire, cui cum corpore
ipsius ecclesie et cum uniuersa fraternitate non conuenit. Quomodo possunt duo
aut tres in nomine christi colligi, quos constet a christo et ab eius euangelio
separari. Non enim nos ab illis, sed illi a nobis recesserunt. Et cum
hereses et scismata postmodum nata sint, dum conuenticula sibi di-
uersa constituunt, ueritatis caput atque originem reliquerunt. Dominus autem
de ecclesia sua loquitur, ad hos qui sunt in ecclesia loquitur, ut si ipsi sibi concordes fue-
rint, si secundum quod mandauit et monuit, duo aut tres licet collec-
ti unanimiter orauerint, duo aut tres licet sint, impetrare
possint de dei maiestate quod postulant. Ubicumque fuerint duo
aut tres, ego inquit cum eis sum, cum simplicibus scilicet atque pa-
catis, cum deum timentibus et dei precepta seruantibus, cum his duobus
aut tribus licet esse se dixit, quomodo et cum tribus pueris in camino
ignis fuit. Et quia in deo simplices atque inter se unani-
mes permanebant, flammis ambientibus medios spiritu roris
animauit. Quomodo apostolis duobus in custodia clausis, quia sim-
plices quia unanimes erant, ipse affuit, ipse resolutis carceris
claustris, ut uerbum quod fideliter predicabant multitudini tra-
derent, ad forum rursus imposuit. Quando ergo in preceptis suis ponit
et dicit ubi fuerint duo aut tres ego cum eis sum, non homines ab ecclesia
diuidit qui instituit et fecit ecclesiam, sed exprobrans discordiam
perfidis et fidelibus pacem sua uoce commendans, ostendit
magis esse se cum duobus aut tribus unanimiter orantibus, quam
cum dissidentibus plurimis, plusque impetrari posse paucorum
concordi prece, quam discordiosa oratione multorum. Ideo cum orandi
legem daret, addidit dicens. Et cum steteritis ad orationem, remit-
tite si quid habetis aduersus aliquem, ut et pater uester qui in celis est re-
mittat peccata uobis. Et ad sacrificium cum dissensione uenien-
tem reuocat ab altari et iubet prius concordari cum fratre, tunc
cum pace redeuntem domino munus offerre, quia nec ad cain mu-
nera respexerit deus. Neque enim habere pacatum deum poterat, qui

cū frē pacē p̄h'ere discordiā n̄ habebat. Q̄m s̄ q̄ pacē ꝑmittunt
inimici frm̄. q̄ sacrificia celebrare se credunt. & muli sacerdotū
secū ēē xp̄m cū collecti fuerint opinant̄. q̄ extra ē ecclam colligun
tur. Tales ē si occisi in cōfessione nōis fuerint. macula ista nec san
guine abluit̄. Inexpiabilis & grauis culpa discordię. nec passione
purgat̄. Esse martir n̄ pot. qui in ecclā n̄ ē. Ad regnū ꝑuenire
n̄ potit. q̄ eā que regnatā ē derelinq̄t. Pacē nob xp̄c dedit. con
cordes atq; unanimes ēē p̄cepit. Dilectionis & karitatis federa
incorrupta atq; inuiolata seruari mandauit. Exhibē n̄ pot
mrēm. q̄ n̄ frnā tenuit karitatē. Docet hoc & contestat̄ paulꝰ
apls dicēs. Et si habuero fidē ita ut montes transferā. karitatē
aūt n̄ habeā. nich sū. Et si in cibos paupum diuisero oīa mea.
& si tradidero corpꝰ meū ut ardeā. karitatē aūt n̄ habeā. nich ꝓficio.
karitas magnanima ē. karitas benigna ē. karitas n̄ emulat̄.
n̄ inflat̄. n̄ irritat̄. n̄ agit ꝑꝑerā. n̄ cogitat ꝓximo malū. Omīa
diligit. oīa credit. oīā sꝑat. oīā sustinet. karitas nūq̄m excidit.
Numq̄m inq̄t excidit karitas. Hęc enī semꝑ in regno erit.
hęc in eternum fraternitatis sibi coherentis unitate dura-
bit. Ad regnū celoꝝ n̄ pot ꝑuenire discordia. nec ad p̄miū xp̄i q̄ dix.
Hoc ē mandatū meū ut diligatis inuicē. q̄admodū dilexi uos. Ad
xp̄m ꝑuenire non poterit. q̄ dilectionē xp̄i ꝑfida dissensi
one uiolauit. Q̄ caritatē n̄ habet dm̄ n̄ habet. Johis beati apli
uox ē. Ds̄ inq̄t dilectio ē. & q̄ manet in dilectione. in dō manet
& ds̄ in illo manet. Cū dn̄o manere n̄ possunt. q̄ ēē in ecclā
dī unanimes noluerunt. Ardeant licet flāmis & ignib traditi.
ul obiecti bestiis animas suas ponant. Non erit illa fidei coro
na. s; pena ꝑfidię. Nec religiose uirtutis exitus gloriosus. s;
desꝑationis interitus. Occidi talis pot. coronari n̄ pot. Sic se
xp̄ianū ēē ꝓfitet̄. q̄m & xp̄m diabolus sepe mentit̄. ip
so dn̄o ꝓmonente & dicente. Multi uenient in nomine meo
dicentes. ego sū xp̄c. & multos fallent. Sic ille xp̄c non est
q̄m uis fallat in nomine. ita nec xp̄ian̄ uideri pot. q̄ non

permanet in euangelio eius et fidei ueritate. Nam et prophetare et de-
monia excludere et uirtutes magnas in terris facere. sublimis
utique et admirabilis res est. non tamen regnum celeste consequitur
quisque in his omnibus inuenitur. nisi recti et iusti itineris obseruati-
onis uia gradiatur. Denuntiat dominus et dicit. Multi mihi dicent in
illa die. domine domine. nonne in nomine tuo prophetauimus. et in tuo nomine
demonia exclusimus. et in nomine tuo uirtutes magnas fecimus.
et tunc dicam illis numquam uos cognoui. recedite a me qui
operamini iniusticiam. Iusticia opus est. ut promereri deus possit
deo iudicem. Preceptis eius et monitis obtemperandum est. ut accipi-
ant merita nostra mercedem. Dominus in euangelio. cum spei et fidei nostre
uiam compendio breuiante dirigeret. Dominus deus tuus inquit
deus unus est. Et diliges dominum deum tuum de toto corde tuo. et de tota ani-
ma tua. et de tota uirtute tua. Hoc est primum. Et secundum simile est
huic. Diliges proximum tuum tamquam te. In his duobus preceptis. tota
lex pendet et prophete. Unitatem simul et dilectionem magisterio suo do-
cuit. prophetas omnes et legem. preceptis duobus inclusit. Quam uero unitatem
seruat. quam dilectionem custodit aut cogitat. qui discordie furore
uesanus ecclesiam scindit. fidem destruit. pacem turbat. karitatem
dissipat. sacramentum profanat. Malum hoc fidelissimi fratres. iam
pridem ceperat. sed nunc creuit. Eiusdem mali infesta clades et
surgere ac pullulare plus cepit heretice peruersitatis et scisma-
tum uenenata procacies. quia sic in occasu mundi oportebat.
Prenuntiante per apostolum nobis et premonente spiritu sancto. In nouissimis
inquit diebus aderunt tempora molesta. erunt homines sibi placentes.
superbi. tumidi, cupidi blasphemi. parentibus indicto audientibus ingrati.
impii. sine affectu. sine federe. delatores. incontinentes.
inmites. bonum non amantes. proditores. procaces. stupore
inflati. uoluntates magis quam deum diligentes. habentes
deformationem religionis. uirtutes autem eius abnegantes.
Ex his sunt qui repunt in domos. et predant mulierculas one-
ratas peccatis. que ducuntur uariis desideriis semper discentes

7 numq̄m ad scientiā ūitatis puenientes. Et quom̄ iamnes
& mambres restiter̄t moysi. sic & hi resistunt ūitati. s;
n̄ pficiu͞nt plurimū. Impietas enī eoꝝ manifesta erit omīb;. sic 7
illoꝝ fuit. Adimplent̄ quecūq; pdicta s̄. 7 appropinq̄nte iā sc̄li fine.
hominū parit ac tempoꝝ pbatione uener̄t. 7 magis ac ma-
gis ad ūsario seuiente error fallit extollit stupor. liuor incen-
dit. cupiditas excecat. depr̄auat impietas. supbia inflat. dis-
cordia exasp̄at ira p̄cipitat. Non tn̄ nos moueat aut turbet
multoꝝ nimia 7 abrupta pfidia. s; poti⁹ fidem nr̄am renunci-
ante rei ūitate corroboret. Et quidā fallaces ēē ceperunt. q̄a
hec ante pdicta sunt. ita ceteri f̄r̄s ab eiusmodi caueant. Q̄a &
hec ante p̄dicta s̄t. instruente dn̄o 7 dicente: Vos autē caue-
te. ecce p̄dixi uobis omnia. Vigilate queso f̄r̄s. eiusmodi
homines. 7 a latere atq; aurib; ur̄is pniciosa colloq̄a uelut cō-
tagiū mortis arcete. sic̄ scriptū ē. Sepi aures tuas spinis
7 noli audire linguā neq̄uā. Et iterū. Corrumpūt inge-
nia bona confabulationes pessime. Docet dn̄s 7 admonet
a talib; recedendū. Ceci s̄ inq̄t. duces cecoꝝ. Cecus autem cecū
ducens. simul in foueā cadunt. Adūsand⁹ ē talis. atq; fugiendus quisq̄s
fuerit ab eccl̄a separatus. puers⁹ ē huiusmodi 7 peccat. 7 ē a semet-
ipso dāpnat⁹. In ēē s̄ cū xp̄o uidet⁹ q̄ aduersū sacerdotes xp̄i
facit. q̄ se a cleri ei⁹ 7 pleb; societate secernit. Arma ille cōt
eccl̄am portat. cont̄ dī dispositionē repugnat. Hostis ad-
uersus sacrificiū xp̄i rebellis. p fide perfid⁹. p religione sacri-
legus. inobsequens seruus. fili⁹ impi⁹. f̄r inimic⁹. Contemptis
ep̄is. 7 dī sacerdotib; derelictis. constituere audet aliud altare.
pcem alterā illicitis uocib; facere. dn̄ice hostie ueritatē p fal-
sa sacrificia pfanare. nec scire q̄a cont̄ ordinationē dī nititur.
ac temeritatis audaciā diuina anīaduersione punitur. Sic
core 7 dathan. & abiron. q̄s cont̄ moysen 7 aaron sacerdotē sa-
crificandi licentiā uendicare conati sunt. penas statī p suis co-
natib; rependerunt. Terra compagib; ruptis in pfundū sinum

patuit. stantes atque uiuentes recedentis soli hiatus absorbuit.
nec tantum eos qui auctores fuerant dei indignantis ira percussit.
sed ad ceteros ducentos quinquaginta participes eiusdem furoris
et comites qui coagulati cum hisdem simul ad audaciam fuerant. exiens
a domino ignis properata ultione consumpsit. admonens scilicet et ostendens
contra dominum fieri quicquid improbi fuerint ad destruendam ordinationem
dei humana uoluntate conati. Sic ozias rex cum thuribu
lum ferens et contra legem dei sacrificium sibi uiolenter assumens
resistente sibi azaria sacerdote obtemperare nollet et cedere. diui
na indignatione confusus et lepre uarietate in fronte ma
culatus est. ea parte corporis notatus offenso domino ubi signantur
qui dominum promerentur. Et filii aaron qui imposuerunt altari ignem ali
enum quem non preceperat dominus. in conspectu statim uindicantis
extincti sunt. Quos imitantur scilicet atque sectantur qui dei tradi
tione contempta alienas doctrinas appetunt et magisteria hu
mane institucionis inducunt. Quos increpat dominus et obiurgat
in euuangelio suo dicens. Reiecistis mandatum dei ut tradicionem
uestram statuatis. Peius hoc crimen est. quam quod amisisse lapsi uidentur.
qui tamen in penitentia criminis constituti dominum plenis satisfac
tionibus deprecantur. Hic ecclesia queritur et rogatur. illic ecclesia repugna
tur. Hic potest necessitas fuisse. illic uoluntas tenetur in scelere.
Hic qui lapsus est sibi tantum nocuit. illic qui heresim uel scisma facere
conatus est. multos secum trahendo decepit. Hic anime unius est damp
num. illic periculum multorum. Certe peccasse se hic et intelligit et
lamentatur et plangit. ille tumens in peccato suo. et in ipsis sibi delic
tis placens a matre filios segregat. oues a pastore sollicitat. dei
sacramenta disturbat. Et cum lapsus semel peccauerit. ille coti
die peccat. Postremo lapsus martirium post modum consecutus potest
regni promissa percipere. ille si extra ecclesiam fuerit occisus. ad ecclesie
non potest premia peruenire. Nec quisquam miretur dilectissimi fratres etiam
de confessoribus quosdam ad ista procedere. Inde quoque aliquos tam ne
fanda. tam grauia peccare uidemus contingere. Neque enim confessio in

in munere facit ab insidiis diaboli. aut contra temptationes et pericula.
et incursus atque impetus seculares. adhuc seclo positum perpetua securita-
te defendit. Ceterum numquam in confessoribus fraudes et stupra et adulteria
postmodum videremus. que nunc in quibusdam videntes ingemiscimus
et dolemus. Quisque ille confessor est salomone maior aut melior aut carior
non est. qui tamen quamdiu in viis domini ambulavit tamdiu gratiam quam
de domino fuerat consecutus obtinuit. Postquam dereliquit domini viam. per-
didit et gratiam domini. Et ideo scriptum est. Tene quod habes. ne alius accipiat
coronam tuam. Quod utique dominus non minaretur auferri posse coronam iusticie.
nisi quia recedente iustitia. recedat necesse est et corona. Confessio
exordium glorie est. non meritum iam corone. nec perficit laudem sed in-
iciat dignitatem. Cumque scriptum sit. Qui perseveraverit usque in finem.
salvus erit. Quicquid ante finem fuerit gradus est quo ad fastigium salutis
ascenditur. non terminus quo iam culminis summa teneatur. Confessor
est. sed post confessionem periculum maius est quia plus adversarius provocatus est. Con-
fessor est. hoc magis stare debet cum domino evangelio per evangelium gloriam conse-
cutus a domino. Ait enim dominus. Cui multum datur multum queritur ab eo.
Cui plus dignitatis ascribitur plus de illo exigitur servitutis. Ne per con-
fessoris exemplum pereat. nemo iniusticiam nemo insolentiam.
nemo perfidiam. de confessoris moribus discat. Confessor est. sit hu-
milis. et quietus sit in actu suo. cum disciplina modestus. ut hoc in
christi confessor dicitur christum quem confitetur imitetur. Nam cum dicat
ille qui se extollit humiliabitur. et qui se humiliat exaltabitur.
et ipse a patre exaltatus est. quia se in terris sermo et virtus et sapien-
tia dei patris humiliavit. quomodo potest extollentiam diligere. qui et no-
bis humilitatem sua lege mandavit. et ipse a patre amplissimum
nomen premio humilitatis accepit. Confessor est christi. sed si non pos-
tea blasphemetur per ipsum magestas et dignitas christi. lingua christum
confessa. non sit maledica non turbulenta. non conviciis et litibus
perstrepens audiatur. non contra fratres et dei sacerdotes post verba lau-
dis. serpentis venena iaculetur. Ceterum si culpabilis et destestabi-
lis postmodum fuerit. si confessionem suam mala conversatione

prodegerit? si vitam suam turpi feditate maculaverit? si ecclesiam denique in qua confessor factus est derelinquens et unitatis concordiam scindens, fidem primam perfidia posteriore mutaverit. blandiri sibi per confessionem non potest quasi electus ad glorie premium? quando ex hoc ipso magis creverint premia penarum. Nam et iudam inter apostolos dominus elegit, et tamen dominum iudas postmodum prodidit. Non tamen idcirco apostolorum firmitas et fides cecidit. quia proditor iudas ab eorum societate defecit. Sic et hic non statim confessorum sanctitas et dignitas comminuta est, quia quorundam fides fracta est. Beatus apostolus in epistola sua loquitur dicens. Quid enim si exciderunt a fide quidam illorum? numquid infidelitas illorum fidem dei evacuavit? Absit. Est enim deus verax. omnis autem homo mendax. Stat confessorum pars maior et melior fidei sue robore, et in legis ac discipline dominice veritate. nec ab ecclesie pace discedunt qui se in ecclesia gratiam consecutos de dei dignatione meminerunt. Atque hoc ipso ampliorem consequuntur fidei sue laudem, quod ab eorum perfidia segregati qui iuncti confessionis consortio fuerunt. a contagio criminis recesserunt. Vero illuminati evangelii lumine pura et candida domini luce radiati. tam sunt in conservanda christi pace laudabiles, quam diaboli fuerunt in congressione victores. Opto equidem dilectissimi fratres, et consulo pariter et suadeo, ut si fieri potest. nemo de fratribus pereat et consentientis populi corpus unum gremio suo gaudens mater includat. Si tamen quosdam scismatum duces et dissensionum auctores in ceca et obstinata dementia permanentes. non potuerit ad salutis viam consilium salubre revocare, ceteri tamen vel simplicitate capti. vel errore inducti. vel aliqua fallentis astucie calliditate decepti a fallacie vos laqueis solvite, vagantes gressum ab erroribus liberate. iter rectum vie celestis agnoscite. Contestantis apostoli vox est. Precipimus vobis inquit in nomine domini nostri ihesu christi. ut recedatis ab omnibus fratribus ambulantibus inordinate, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Et iterum dicit. Nemo vos decipiat inanibus verbis; propterea enim venit ira dei super filios contumatie. Nolite ergo esse participes eorum. Recedendum est

a delinquentibus ut immo fugiendum, ne dum quis male ambulantibus
iungitur. et per itinera erroris et criminis graditur a via veri itineris ex-
errans pari crimine et ipse teneatur. Unus deus est et christus unus et una ec-
clesia eius et fides una plebs in solida corporis unitate concordie
glutino copulata. Scindi unitas non potest, nec corpus unum discidio
compaginis separari. Divulsis laceratione visceribus in frusta dis-
cerpi, quicquid a matrice discesserit. seorsum vivere et spirare non
poterit. nec substantiam salutis admittit. Monet nos spiritus sanctus
et dicit. Quis est homo qui vult vitam et amat videre dies bonos? con-
tine linguam tuam a malo. et labia tua ne loquantur insidiose.
Declina a malo et fac bonum, quere pacem et sequere eam. Pacem
querere debet et sequi, filius pacis. A dissensionis malo continere lin-
guam suam debet, qui novit et diligit vinculum karitatis. Inter sua divina
mandata et magisteria salutaria passioni iam proximus, dominus addidit
dicens. Pacem vobis dimitto, pacem meam do vobis. Hanc nobis hereditatem
dedit, dona omnia sue pollicitationis et premia in pacis conservatione promisit.
Si heredes Christi sumus, in pace Christi maneamus. Si filii dei sumus, pacifici esse
debemus. Beati inquit pacifici, quoniam ipsi filii dei vocabuntur. Pacifi-
cos esse oportet dei filios. corde mites, sermone simplices,
affectione concordes, fideliter sibi unanimitatis nexibus coherentes.
Hec unanimitas sub apostolis olim fuit, sic novus credentium populus
domini mandata custodiens. karitatem suam tenuit. Probat scriptura
que dicit. Turba autem eorum qui crediderant, anima et mente una
agebat. Et iterum. Et erant perseverantes omnes unanimes in oratione
cum mulieribus. et maria que fuerat mater ihesu. et fratribus eius. et ideo effi-
cacibus precibus orabant, ideo impetrare cum fiducia poterant. quodcumque
de domini misericordia postulabant. In nobis vero sic unanimitas diminuta
est, ut et largitas operationis infracta est. Domos tunc et fundos
venundabant et thesauros sibi in celo reponentes, distribuenda
in usus indigentium precia apostolis offerebant. At nunc de patrimo-
nio. nec decimas damus. Et cum vendere iubeat dominus, emimus
potius et augemus. Sic in nobis emarcuit vigor fidei, sic cre-

dentiū robur elanguit. Et id ecce dn̄s tempa nr̄a respiciens in euglio suo dic. Filiꝰ hominis cū uenerit. putas inueniet fidē in t̄ra. Uidemꝰ fieri q̄d ille p̄dixit. in timore dī. in lege iustitię. in dilectione. i ope. fides nulla est. nemo futurorū metū. nemo cogitat diē dn̄i. & incredulis supplicia uentura. & statuta pfidis eterna tormenta nemo cōsiderat. Quicqd metueret cōscientia nr̄a si crederet. qa non credit omnino nec metuit. Si aū crederet et caueret. si caueret euaderet. Excitemus nos quantū possimꝰ dilm̄i fr̄s. & somno inertię ueteris abrupto. ad obseruāda & gerenda dn̄i pcepta uigilemꝰ. Simꝰ tales quales eē nos ipse pcepit dicens. Sint lumbi ur̄i accincti. & lucerne ardentes. & uos similes hominibus expectantibꝰ dnm̄ suū. & cetera usq; uigilantes. Accinctos nos eē oportet. ne cū expeditionis dies uenerit. impeditos & implicitos apphendat. Luceat in nobis bonis opibꝰ nr̄is lum̄ & fulgeat. ut ipsū nos ad lucē claritatis et̄rne. de hac scli nocte pducat. Expectemꝰ solliciti semp & cauti aduentū dn̄i repentinū. ut quādo ille pulsauerit. uigilet fides nr̄a. uigilātię pmium de dn̄o receptura. Si hec mandata seruentur. si hec monita & pcepta teneantur. oppmi dormientes diabolo fallente n̄ possimꝰ. serui uigiles. xp̄o dominante regnabimꝰ. Expł tractatꝰ de unitate catholicę ecclę. Incip tractatꝰ De dominica oratione.

Evangelica pcepta fr̄s dilm̄i nichil ē aliud qm̄ magisteria diuina. fundamta edificande spei. firmamta corroborande fidei. nutrimta fouendi cordis. gubnacula dirigendi itineris. psidia obtinende salutis. Que dū dociles credentiū mentes in tris instruunt. ad celestia regna pducunt. Multa & pphas seruos suos dic ds. uoluit et audiri. s; qnto maiora sunt que filius loquitur. que dei sermo q̄ in pphis fuit ppria uoce testatur. n̄ iā mandans ut pareret uenienti uia. s; ipse ueniens. & uiā nob apiens & ostendens. ut q̄ in tenebris mortis errantes. impuidi & ceci prius fuimꝰ. luce grē luminati iter uitę duce & rectore dn̄o tene-

rem. Qui inter cetera sua salutaria monita et praecepta divina quibus
populo suo consulit ad salutem etiam orandi ipse formam dedit. ipse
quid precaremur monuit et instruxit. qui fecit vivere docuit et orare.
Benignitate ea scilicet qua et cetera dare et conferre dignatus est. ut dum
prece et oratione quam filius docuit apud patrem loquimur facilius audiamur. Iam
praedixerat horam venire. quando veri adoratores adorabunt patrem in
spiritu et veritate. Adimplevit quod ante promisit. ut qui spiritum et veritatem
de eius sanctificatione percepimus. de traditione quoque eius vere et spiritaliter ad
oremus. Quae enim potest esse spiritalis oratio. quam quae a Christo nobis data est.
a quo nobis et spiritus sanctus missus est. Quae vera apud patrem precatio. quam quae a filio. qui est veritas
de eius ore prolata est. Ut aliter orare quam docuit. non ignorantia sola
sit sed et culpa. quando ipse posuerit et dixerit. reicitis mandatum
dei. ut traditionem vestram statuatis. Oremus itaque fratres dilectissimi. sicut magis-
ter dominus docuit. Amica et familiaris oratio est dominum de suo ore rogare.
ad aures eius ascendere Christi orationem. Agnoscat pater filii sui verba.
cum precem facimus. Qui habitat intus in pectore. ipse sit et in voce.
Et cum ipsum habeamus apud patrem advocatum pro peccatis nostris. quando pec-
catores pro delictis nostris petimus. advocati nostri verba promamus. Nam
cum dicat quia quodcumque petierimus a patre in nomine eius dabit nobis.
quanto efficacius impetrabimus quod petimus Christi nomine. si petamus
ipsius oratione. Sit autem orantibus sermo et precatio cum disciplina quietem
continens et pudorem. Cogitemus nos sub conspectu domini stare. Placen-
dum est divinis oculis. et habitu corporis. et modo vocis. Nam ut im-
pudentis est clamoribus strepere. ita congruit verecundo modestis
precibus orare. Denique magisterio suo dominus segregato orare nos prae-
cepit. in abditis et semotis locis in cubiculis ipsis. quod magis conve-
nit fidei ut sciamus dominum ubique esse praesentem. audire omnes et videre.
et maiestatis suae plenitudine. in abdita quoque et occulta penetrare.
sicut scriptum est. Ego deus adproximans. et non deus de longinquo. Si ab
sconditus fuerit homo in absconditis. ego ergo non videbo eum.
Nonne caelum et terram ego impleo. Et iterum. In omni loco oculi dei
speculantur bonos et malos. Et quando in unum cum fratribus conve-

Qualiter orare debeamus.

nimus et sacrificia divina cum dei sacerdote celebramus. verecundie
et discipline memores esse debemus. Non passim ventilare preces nostras
inconditis vocibus. nec peticionem commendandam modeste domino tumul-
tuosa loquacitate iactare. quia deus non vocis sed cordis auditor est.
nec admonendus clamoribus est. qui cogitationes videt. probante domino et
dicente. Quid cogitatis nequam in cordibus vestris. Et alio loco.
Et scient omnes ecclesie quia ego sum scrutator renis et cordis. Quod
anna in primo regnorum libro ecclesie typum portans custodit. et
servat. que dominum non clamosa peticione sed tacite et modeste
intra ipsas pectoris latebras precabatur. Loquebatur prece occulta.
sed manifesta fide. loquebatur non voce sed corde. quia sic dominum sci-
ebat audire. et impetravit efficaciter quod petiit quia fi-
deliter postulavit. Declarat scriptura divina que dicit.
Loquebatur in corde suo et labia eius movebantur. et vox eius non
audiebatur. et exaudivit eam dominus. Item legimus in psalmis.
Dicite in cordibus in stratis vestris et transpugimini. Per hiere-
miam quoque hec eadem spiritus sanctus suggerit et docet dicens. In
sensu autem tibi debet adorare domine. Adorans autem fratres dilectissimi nec
illud ignoret quemadmodum in templo cum phariseo publica-
nus oraverit. non allevatis in celum impudenter oculis nec
manibus insolenter erectis. sed pectus suum pulsans. et peccata intus
inclusa contestans. divine misericordie implorat auxilium. Et cum
sibi phariseus placeret. sanctificari hic magis meruit. qui sic
rogavit qui spem salutis non in fiducia innocentie sue po-
suit. cum innocens nemo sit. sed peccata confessus humiliter ora-
vit et exaudivit orantem. qui humilibus ignoscit. Que dominus in
evangelio suo ponit et dicit. Homines duo ascenderunt in tem-
plum adorare. unus phariseus et unus publicanus. Phariseus
cum stetisset. talia apud se precabatur. Deus gratias tibi ago. quia non
sum sicut ceteri homines. iniusti raptores adulteri quo-
modo publicanus iste. Ieiuno bis in sabbato. decimas do om-
nium quecumque possideo. Publicanus autem de longinquo sta-

bat. et neque oculos uolebat ad celum leuare. sed percutiebat pectus suum
dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Amen amen dico uobis descendit
hic iustificatus in domum suam. magis quam ille phariseus. Quia omnis
qui se extollit humiliabitur. et qui se humiliat exaltabitur. Que nos
fratres dilectissimi de diuina lectione discentes. postquam cognouimus ad
orationem qualiter accedere debemus. cognoscamus dominum docentem.
et quid oremus. Sic inquit orate. Pater noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum.
adueniat regnum tuum. fiat uoluntas tua. sicut in celo et in terra.
panem nostrum cottidianum da nobis hodie. et dimitte nobis debita nostra
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. et ne patiaris induci nos in
temptationem. sed libera nos a malo. Ante omnia pacis doctor atque
unitatis magister. singillatim noluit et priuatim precem fieri. ut quis
cum precatur. pro se tantum precetur. Non dicimus pater meus qui es in celis. nec panem
meum da michi hodie. nec dimitti sibi tantum unusquisque debitum postu-
lat. aut in temptationem non induci atque a malo liberari pro se so-
lo rogat. Publica est nobis et communis oratio. Et quando oramus non pro
uno. sed pro populo toto oramus. quia totus populus unum sumus. Deus pacis et concor-
die magister qui docuit unitatem sic orare unum pro omnibus uoluit.
quomodo in uno omnes ipse portauit. Hanc orationis legem serua-
uerunt tres pueri in camino ignis inclusi. consonantes in
prece et spiritus consensione concordes. Declarat scriptura diuina
fides. Et cum docet quomodo orauerint tales. dat exemplum quod imi-
tari in precibus debeamus. ut tales esse possimus. Tunc inquit illi tres qua-
si ex uno ore hymnum canebant. et benedicebant dominum. Loque-
bantur quasi ex uno ore. et nondum illos christus docuerat ora-
re. Et idcirco orantibus fuit impetrabilis et efficax sermo. quia
promerebatur dominum pacifica et simplex et spiritalis oratio. Sic et apostolos
cum discipulis post ascensum domini inuenimus orasse. Erant inquit
perseuerantes omnes unanimes in oratione cum mulieribus et maria
que fuerat mater ihesu. et fratribus eius. Perseuerabant in oratione una-
nimes orationis sue et instantiam simul et concordiam declarantes.
quia deus qui inhabitare facit unanimes in domo. non admittit

in divina et aeterna domo nostri apud quos est unanimus oratio. Qualia
sunt autem fratres dilectissimi orationis dominice sacramenta. quam multa
quam magna breviter in sermone collecta. sed in virtute spiritaliter co
piosa. ut nihil omnino praetermissum sit. quod non in precibus atque ora
tionibus nostris celestis doctrine compendio comprehendatur. Sic ait
orate. Pater noster qui es in celis. Homo novus renatus et deo suo
per eius gratiam restitutus. pater primo in loco dicit quia filius esse iam cepit.
In sua inquit propria venit. et sui eum non receperunt. Quotquot autem
receperunt eum. dedit illis potestatem ut filii dei fierent. qui credunt
in nomine eius. Qui ergo crediderit in nomine eius. et factus est dei filius.
hinc debet incipere ut et gratias agat. et profiteatur se dei filium. dum
nominat patrem sibi esse in celis deum. Contestetur quoque inter prima sta
tim nativitatis sue verba renuntiasse se terreno et carnali
patri. et patrem solum nosse et habere cepisse qui sit in celis. sicut
scriptum est. Qui dicunt patri et matri non novi te. et filios suos non
agnoverunt. hi custodierunt praecepta tua. et testamentum tuum ser
vaverunt. Item dominus in evangelio suo praecepit ne vocemus nobis patrem in
terra. quod sit scilicet nobis unus pater qui est in celis. Et discipulo qui mentionem
defuncti patris fecerat respondit. Sine. mortui mortuos
suos sepeliant. Dixerat enim patrem suum mortuum. cum sit creden-
tium pater vivus. Nec hoc solum fratres dilectissimi animadvertere et intel
ligere debemus. quod appellemus patrem qui sit in celis. sed coniungimus et
dicimus. Pater noster. id est eorum qui credunt in eum. eorum qui per eum sanctificati
et gratie spiritalis nativitate reparati. filii dei esse ceperunt. Que vox iudeos
etiam perstringit et percutit. quod Christum sibi per prophetas annuntiatum. et
ad se primum missum non tantum spreverunt infideliter. sed et crudeliter necaverunt.
Qui iam non possunt patrem dominum vocare. cum dominus eos confundat et
redarguat dicens. Vos de diabolo patre nati estis. et concupiscentias
patris vestri facere vultis. Ille enim homicida fuit ab initio et in ve
ritate non stetit. quia veritas non est in illo. Et per Ysayam prophetam deus
clamat indignans. Filios generavi et exaltavi. ipsi autem me
spreverunt. Agnovit bos possessorem suum. et asinus presepe domini

sui. Israhel autem me non cognouit, et populus meus non intellexit. Ve genti
peccatrici populo pleno peccatis, semen nequam filii scelerati. Dereli
quistis dominum, et in indignationem misistis illum sanctum israhel. In quorum
exprobratione christiani quando oramus pater noster dicimus, quia noster esse ce
pit. et iudeorum qui eum reliquerant esse desiuit. Nec peccator populus potest esse filius. sed quibus remissa peccatorum datur
et filiorum nomen ascribitur. eis eternitas repromittitur. ipso domino dicente.
Omnis qui facit peccatum, seruus est. Seruus autem non manet in do
mo in eternum. filius manet in eternum. Quanta autem domini indul
gentia quanta circa nos dignationis eius et bonitatis ubertas. ut sic
nos uoluerit orationem celebrare. in conspectu dei ut dominum patrem
uocemus. et ut est christus dei filius, sic et nos dei filios nuncupemus.
Quod nomen nemo nostrum in oratione auderet attingere, nisi ipse nobis
sic permisisset orare. Meminisse itaque fratres dilectissimi et scire de
bemus quia quando patrem dominum dicimus. quasi filii dei agere debemus. ut quo
modo nos nobis placemus de deo patre. sic sibi placeat et ille de nobis. Conuer
semur quasi dei templa. ut dominum in nobis constet habitare. nec sit
degener actus noster a spiritu. ut qui spiritales esse cepimus non nisi spiritalia
et celestia cogitemus et agamus. quia et ipse dominus dixit. Eos qui clarifi
cant me clarificabo. et qui me spernit spernetur. Beatus quoque apostolus
in epistola sua posuit non estis uestri. empti enim estis pretio mag
no. clarificate et portate dominum in corpore uestro. Post hoc dicimus.
Sanctificetur nomen tuum. non quod optemus deo ut sanctificetur orationibus nostris, sed
quod petamus a domino ut nomen eius sanctificetur in nobis. Ceterum a quo deus
sanctificatur. qui ipse sanctificat. Sed quia ipse dixit sancti estote quoniam et
ego sanctus sum. Id eo petimus et rogamus ut qui in baptismo sanctifica
ti sumus in eo quod esse cepimus perseueremus. et hoc cottidie precamur.
Opus est enim nobis cottidiana sanctificatione. ut qui cottidie delin
quimus. delicta nostra sanctificatione assidua repurgemus. Que
autem sit sanctificatio que nobis de dei dignatione confertur. apostolus
predicat dicens. Neque fornicarii neque ydolis seruientes. ne
que adulteri neque molles. neque masculorum concubitores. neque
fures. neque fraudulenti. neque ebriosi. neque maledici. neque

Sanctificatos nos dicit in nomine domini ihesu christi et in spiritu dei nostri.

raptores regnum dei consequentur. Et in his quidem fuistis. sed ablu
ti estis. sed sanctificati estis. sed iustificati estis in nomine domini nostri ihesu
christi. et spiritu dei nostri. Hec sanctificatio ut in nobis permaneat oramus. Sancti
ficatos ~~nos dicit. in nomine domini ihesu christi. et in spiritu dei nostri.~~ Et quia
dominus et iudex noster sanato a se et uiuificato comminatur iam non
delinquere: ne quid ei deterius fiat. Hanc continuis orationibus
precem facimus. hoc diebus ac noctibus postulamus. ut sanctificatio, et uiuifi
catio. que de dei gratia sumitur ipsius protectione seruetur. Sequitur
in oratione: adueniat regnum tuum. Regnum etiam dei representari
nobis petimus: sicut et nomen eius ut in nobis sanctificetur postulamus. Nam deus
quando non regnat. aut apud eum quando incipit. quod et semper fuit. et
esse non desinit. Nostrum regnum petimus aduenire a domino nobis repromissum: christi
sanguine et passione quesitum. ut qui in seculo ante seruiuimus. post modum
christo dominante regnemus. sicut ipse pollicetur et dicit. Venite bene
dicti patris mei percipite regnum quod uobis paratum est ab origine mun
di. Potest uero fratres dilectissimi et ipse christus esse regnum dei quem uenire cot
tidie cupimus: cuius aduentus ut cito nobis representetur optamus. Nam cum
resurrectio ipse sit. quia in ipso resurgimus. sic et regnum dei potest ip
se intellegi. quia in illo regnaturi sumus. Bene autem regnum dei pe
timus. id est regnum celeste. quia est et terrestre regnum. Sed qui renunciauit
iam seculo. maior est et honoribus eius et regno. Et ideo qui se domino et christo di
cat: non terrena sed celestia regna desiderat. Continua autem ora
tione et prece opus est: ne excidamus a regno celesti sicut iudei quibus
hoc prius promissum fuerat exciderunt. domino manifestante et pro
bante. Multi inquit uenient ab oriente et occidente et ac
cumbent cum abraham et ysaac et iacob in regno celorum. filii autem reg
ni expellentur in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor den
tium. Ostendit quando filii regni iudei erant quando et filii
dei esse perseuerabant. Post quam cessauit circa illos nomen patrium:
cessauit et regnum. Et ideo christiani qui in oratione appellare deum
patrem cepimus nos, et ut regnum dei nobis ueniat oramus. Addimus
quoque et dicimus. Fiat uoluntas tua. sicut in celo et in terra. Non ut deus fa

ciat quod uult, sed ut nos facere possimus quod deus uult. Nam quando nobis ob-
sistit quominus quod uelit faciat. Sed quia nobis a diabolo obsistitur,
quominus per omnia noster animus atque actus deo obsequatur, oramus et petimus ut
fiat in nobis uoluntas dei. Quae ut fiat in nobis opus est dei uoluntate id
est ope eius et protectione, quia nemo suis uiribus fortis est, sed dei indulgen-
tia et misericordia tutus est. Denique et dominus infirmitatem hominis quam portabat
ostendens ait: Pater si fieri potest transeat a me calix iste. Et exemplum
discipulis suis tribuens, ut non uoluntatem suam sed dei faciant, addidit
dicens: Verumtamen non quod ego uolo, sed quod tu. Et in alio loco dicit: Non
descendi de caelo ut faciam uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui me
misit. Quod si filius obaudiuit ut faceret patris uoluntatem, quanto ma-
gis seruus obaudire debet, ut faciat domini uoluntatem. Sicut in epistola
sua iohannes quoque ad faciendam uoluntatem dei hortatur et instruit di-
cens: Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Si quis
dilexerit mundum, non est karitas patris in illo, quia omne quod in mundo
est concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et ambitio seculi, quae
non est a patre, sed ex concupiscentia mundi. Et mundus transibit et concupiscen-
tia eius. Qui autem fecerit uoluntatem dei manet in aeternum, quomodo et deus
manet in aeternum. ~~quomodo et deus manet in aeternum.~~ Qui in aeternum manere
uolumus, dei qui aeternus est uoluntatem facere debemus. Voluntas autem dei est quam
christus et fecit et docuit: humilitas in conuersatione, stabilitas in fide, ue-
recundia in uerbis, in factis iusticia, in operibus misericordia, in moribus disciplina,
iniuriam facere non nosse, et factam posse tolerare, cum fratribus pacem
tenere, dominum toto corde diligere, amare in illo quod pater est, timere
quod deus est, christo nihil omnino praeponere, quia nec nobis quicquam ille
praeposuit, karitati eius inseparabiliter adherere, cruci eius fortiter
ac fidenter assistere; quando de eius nomine et honore certamen est,
exhibere in sermone constantiam qua confitemur, in questione fidu-
ciam qua congredimur, in morte pacientiam qua coronamur. Hoc est coheredem
christi uelle esse, hoc est praeceptum dei facere, hoc est uoluntatem patris
implere. Fieri autem petimus uoluntatem dei in caelo et in terra, quod u-
trumque ad consummationem nostrae incolomitatis pertinet et salutis.

Nam cum corpus e terra et spiritum possideamus e celo, ipsi terra et celum sumus
et in utroque id est corpore et spiritu ut dei voluntas fiat oramus. Est enim
inter carnem et spiritum colluctatio et discordantibus adversum se invicem
cottidiana congressio, ut non que volumus ipsa faciamus. dum spiritus celestia
et divina querit, caro terrena et secularia concupiscit. Et ideo petimus inter
duo ista ope et auxilio dei concordiam fieri, ut dum in spiritu et in carne
voluntas dei geritur, que per eum renata est anima servetur. Quod aperte at-
que manifeste apostolus paulus sua voce declarat. Caro inquit concupiscit
adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Hec enim invicem adversantur
sibi, ut non quecumque vultis ipsa faciatis. Manifesta autem sunt opera car-
nis, que sunt adulteria. fornicationes. inmunditie. spurcitie. ydola-
trie. veneficia. homicidia. inimicitie. contentiones. emulationes.
animositates. provocationes. simultates. dissensiones. hereses. in-
vidie. ebrietates. comessationes. et his similia. quoniam qui talia agunt
regnum dei non consequentur. Fructus autem spiritus est Karitas. gaudium. pax.
magnanimitas. bonitas. fides. mansuetudo. continentia casti-
tas. Et ideo cottidianis immo continuis orationibus hoc precamur et
in celo et in terra voluntatem circa nos dei fieri, quia hec est voluntas
dei. ut terrena celestibus cedant, spiritalia et divina prevaleant. Potest
et sic intellegi fratres dilectissimi, ut quoniam mandat et monet dominus etiam
inimicos diligere et pro his quoque qui nos persecuntur orare et petamus pro illis,
qui adhuc terreni sunt et nec dum celestes esse ceperunt, ut et circa illos volun-
tas dei fiat, quam christus hominem conservando et redintegrando perfe-
cit. Nam cum discipuli ab eo non iam terra appellentur, sed sal terre, et apostolus primum
hominem vocet de terre limo, secundum vero de celo, merito et nos qui esse de-
bemus patri deo similes, qui solem suum oriri facit super bonos et malos et
pluit super iustos et iniustos, sic christo monente oramus et petimus, ut
pro omnium salute faciamus. Ut quomodo in celo id est in nobis per fi-
dem nostram voluntas dei facta est, ut essemus de celo, ita et in terra hoc
est in illis credentibus fiat voluntas dei, ut qui adhuc sunt prima na-
tivitate terreni, incipiant esse celestes, ex aqua et spiritu nati. Procede-
nte oratione postulamus et dicimus. Panem nostrum cottidianum da nobis

hodie. Quod potest et spiritaliter et simpliciter intellegi, quia et utrumque in-
tellectus utilitate diuina proficit ad salutem. Nam panis uitae Christus
est. Et panis hic omnium non est, sed noster est. Et quomodo dicimus pater noster, quia
intellegentium et credentium pater est, sic et panem nostrum uocamus, quia et
Christus eorum qui corpus eius contingimus panis est. Hunc autem panem dari nobis
cotidie postulamus, ne qui in Christo sumus et eucharistiam cotidie ad
cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto, dum absti-
nentes et non communicantes a caelesti pane prohibemur a Christi corpore
separemur, ipso praedicante et dicente: Ego sum panis uitae qui de caelo de-
scendi. Si quis ederit de meo pane, uiuet in aeternum. Panis autem quem
ego dedero, caro mea est pro saeculi uita. Quando ergo dicit in aeternum uiuere
si quis ederit de eius pane, manifestum est eos uiuere qui corpus eius attingunt
et eucharistiam iure communicationis accipiunt, ita contra timendum est
et orandum, ne dum quis abstentus separatur a Christi corpore remaneat a sa-
lute, comminante ipso et dicente: Nisi ederitis carnem filii ho-
minis et biberitis sanguinem eius, non habebitis uitam in uobis. Et ideo pa-
nem nostrum, id est Christum, dari nobis cotidie petimus, ut qui in Christo manemus
et uiuimus a sanctificatione eius et corpore non recedamus. Potest uero et hoc intel-
legi, ut qui saeculo renuntiauimus et diuitias eius et pompas fide gratiae
spiritalis abiecimus, cibum nobis tantum petamus et uictum, quando instruat
dominus et dicat: Qui non renuntiat omnibus quae eius sunt, non potest meus disci-
pulus esse. Qui autem Christi esse coepit discipulus, secundum magistri sui uocem renun-
tians omnibus diurnum debet cibum petere, nec in longum desideria peti-
tionis extendere, ipso iterum domino praescribente et dicente: Nolite
in crastinum cogitare. Crastinus enim dies ipse cogitabit sibi. Sufficit
diei malitia sua. Merito ergo Christi discipulus uictum sibi in diem postulat,
qui de crastino cogitare prohibetur, quia et contrarium sibi fit et repugnans
ut quaeramus in saeculo diu uiuere, qui petimus regnum dei uelociter adue-
nire. Sic et beatus apostolus monet formans et corroborans spei nostrae
ac fidei firmitatem: Nihil, inquit, intulimus in hunc mundum, uerum
nec auferre possumus. Habentes itaque exhibitionem et tegumentum,
his contenti simus. Qui autem uolunt diuites fieri, incidunt in temp-

tationem. et muscipulam et desideria multa et nocentia. que me-
rgunt hominem in perdicionem. Radix enim omnium malorum est cupi-
ditas. Quam quidam appetentes naufragaverunt a fide. et inserue-
runt se doloribus multis. Docet tamen contempnendas sed et pericu-
losas esse divicias. Illic esse radicem malorum blandientium. cecitatem
mentis humane. occulta deceptione fallentium. Unde et divitem
stultum secularis copias cogitantem. et se exuberantium fructuum lar-
gitate iactantem. redarguit deus dicens. Stulte hac nocte expos-
tulatur anima tua. que ergo parasti cui erunt? Letabatur stultus
in fructibus nocte moriturus. et cui vita iam deerat. victus habun-
dantiam cogitabat. Contra autem dominus perfectum et consummatum docet fi-
eri. qui omnibus suis venditis et in usum pauperum distributis thesau-
rum sibi condat in celo. Eum dici posse se et gloriam dominice passionis
imitari. qui expeditus et succinctus nullis laqueis rei familiaris in-
volvitur. sed solutus ac liber facultates suas ad deum ante premissas.
ipse quoque comitatur. Ad quod ut possit unusquisque nostrum parare se
sic discat orare. et de orationis lege qualis esse debeat noscere. Neque
enim deesse cotidianus cibus potest iusto. cum de iusto scriptum sit. Non
occidet dominus fame animam iusti. Et iterum. Iunior fui et se-
nui. et non vidi iustum derelictum. nec semen eius querens panem. Item dominus
promittit et dicit. Nolite cogitare dicentes. quid edemus aut quid bibe-
mus aut quid vestiemur. Hec enim nationes querunt. Scit enim pater
vester. quia horum omnium indigetis. Querite primum regnum et iustici-
am dei. et hec omnia apponentur vobis. Querentibus regnum et iusticiam
dei omnia promittit apponi. nam cum sint dei omnia. habenti deum ni-
chil deerit. si deo ipse non desit. Sic daniel in leonum lacu
iussu regis inclusus. prandium divinitus procuratur. et inter feras
esurientes et rugientes. homo dei pascitur. Sic alitur helias in
fuga. et in solitudine corvis ministrantibus. et volucribus cibum
~~cibum~~ sibi adportantibus in persecutione nutritur. Atque humane ma-
licie detestanda crudelitas. fere parcunt. aves pascunt.
et homines insidiantur et seviunt. Post hec et pro peccatis nostris precamur

dicentes. Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debi
toribus nostris. post subsidium cibi petitur et uenia delicti. ut qui
a domino pascitur in domino uiuat. Nec tantum presenti et temporali uite sed
eterne consulatur. ad quam ueniri potest si peccata donentur. que debita
dominus appellat. sicut in euangelio suo dicit. Dimisi tibi omne debitum quia
me rogasti. Quam necessarie autem quam prudenter et salubriter admo
nemur quod peccatores sumus qui pro peccatis rogare compellimur. ut dum indul
gentia de domino petitur conscientie sue animus recordetur. ne quis
sibi quasi innocens placeat et se extollendo plus pereat. instruitur et do
cetur peccare se cotidie. dum cotidie pro peccatis iubetur orare. Sic de
nique et iohannes in epistola sua monet dicens. Si dixerimus quia peccatum non
habemus nos ipsos seducimus et ueritas in nobis non est. Si autem confessi
fuerimus peccata nostra fidelis et iustus est dominus qui nobis peccata dimittat. In
epistola sua utrumque complexus est quod et rogare pro peccatis debeamus et im
petremus indulgentiam cum rogamus. Ideo et fidelem dixit dominum ad dimit
tenda peccata. fidem pollicitationis sue reseruantem. Quia orare nos
pro debitis et peccatis docuit. paternam misericordiam promisit et ueniam secuturam.
Adnexuit plane et addidit legem. certa nos condicione et sponsio
ne perstringens. ut sic nobis dimitti debita postulemus secundum quod
et ipsi debitoribus nostris dimittimus. Scientes impetrari non posse
quod pro peccatis petimus nisi et ipsi circa peccatores nostros paria fecerimus.
Ideo et in alio loco dicit. In qua mensura mecieritis. in ea re
mecietur uobis. Et qui seruum post dimissum sibi a domino omne debitum conser
uo suo noluit ipse dimittere in carcerem religatur. quia indulgere con
seruo suo noluit. quod sibi a domino indultum fuerat amisit. Que
adhuc fortius christus in preceptis suis maiore censure sue uigore pro
ponit. Cum steteritis inquit ad orationem. dimittite si quid habetis
uersus aliquem. ut et pater uester qui in celis est remittat peccata uobis.
Si autem uos non remiseritis. nec pater uester qui in celis est remittet
uobis peccata uestra. Excusatio tibi nulla in die iudicii superest. cum secundum
tuam sententiam iudiceris. et quod feceris. hoc et ipse pacieris.
Pacificos enim et concordes. atque unanimes esse in domo sua

ds pcepit. & quales nos fec̃ scd̃a natiuitate. tales uult re-
natos pseuerare. ut q filii dı̃ ee̾ cepim̃. in dı̃ pace maneam̃.
Et quib spc̃ un̄ e. un̄ sit 7 anim̃ 7 sens̄. Sic nec sacrificiũ
ds recipit dissidentis & ab altari reuertentẽ prius fr̃i recõci-
liare iubet, ut pacificis pcib & ds possit ee̾ pacat̃. Sacrifici-
ũ dõ maı̃ e pax nr̃a. 7 fratna concordia. 7 de unitate patr̃
& filii & spc̃ sc̃i. plebs adunata. Neq enı̃ in sacrificiis quę
abel & cain pmi obtulerunt. munera eo₊ ds s̄ corda intueba-
tur. ut ille placeret in munere. q placebat in corde. Abel
pacific̄ & iust̄. cũ dño sacficat innocent̃. docuit 7 ceteros
qndo ad altare munꝰ offerũt. sic uenire cũ dñi timore. cũ sim-
plici corde. cũ lege iusticię. cũ concordię pace. Merito dũ in
sacrificio dı̃ talis e ipse post modũ sacficiũ dño fact̃ e. ut
martiriũ prim̃ ostendens. initiaret sanguinis sui glã dñicã
passionẽ. q & iusticiã dñi habuerit & pacem. Tales denıq a
dño coronant. tales in die iudicii. cũ dño uindicabunt. Ceterum
discordans & dissidens. & pacẽ cũ frib n̄ habens. sedm
qđ beat̃ apls in scriptura scã testat. nec si p nomine occis̄
fuerit. crimen dissensionis fratnę potit euadẽ. q sic scrip-
tũ e. q frẽm suũ odit homicida e. nec ad regnũ celo₊ puenit.
aut cũ dño uiuit homicida. Non pot ee̾ cũ xpo. q imitator iu-
dę maluit ee̾ qm xpi. Quale delictũ e. qđ nec baptismo sang-
uinis pot ablui. Quale crim̄ e. qđ martyrio non pot expiari.
Illud quoq necessarię monet dñs. ut in oratione dicam̃. Et ne pa-
ciaris nos induci in temptationẽ. Qua in parte ostendit nichil
cont nos aduersariũ posse n̄ dñs ante pmiserit. ut omis timor
nr̄ & deuotio. atq obseruatio ad dñm conuertat. quando in
temptationẽ nr̄is nichil malo liceat. n̄ potestas a dño inde t̄-
buat. Pbat scriptura diuina quę dicit. Venit nabuchodo-
nosor rex babilonię in ierlm̄. 7 expugnabat eã. 7 dedit eã dñs
in manu eı̃. Dat aũt potestas aduersũ nos malo. sedm nr̄a pec-
cata sic scriptũ e. Qs dedit in direptionẽ iacob 7 isrl̄ eis q

depredabant illum. nonne deus cui peccauerunt. Et nolebant in uii-
s eius ambulare. neque audire legem eius. et superduxit super eos deus iram
animationis sue. Et iterum salomone peccante et a preceptis atque a uiis
domini recedente. positum est. Excitauit dominus satan ipsi salomoni. Po-
testas uero dupliciter aduersum nos datur. uel ad penam. cum delinquimus.
uel ad gloriam cum probamur. Sicuti de iob factum uidemus. manifestante
domino et dicente. Ecce omnia quecumque habet in tuas manus do. sed ip-
sum caue ne tangas. Et dominus in euangelio loquitur tempore passionis. Nul-
lam haberes ~~passionis~~ aduersum me. nisi data esset tibi desuper. Quando potestatem
autem rogamus. ne in temptationem ueniamus. admonemur infirmitatis
et inbecillitatis nostre. dum sic rogamus ne quis se insolenter extollat. ne
quis sibi superbe atque arroganter aliquid assumat. ne quis aut confessionis.
aut passionis gloriam suam ducat. cum dominus ipse humilitatem docens
dixerit. Vigilate et orate. ne ueniatis in temptationem. Spiritus quidem
promptus est. caro autem infirma. Vt dum precedit humilis et sub-
missa confessio. et datur totum domino. quicquid suppliciter cum timore
et honore dei petitur. ipsius pietate prestetur. Post ista omnia in
consummatione orationis uenit clausula. uniuersas petiti-
ones et preces nostras collecta breuitate concludens. In nouis-
simo enim ponimus sed libera nos a malo. conprehendentes. ad-
uersa cuncta que contra nos in hoc mundo molitur inimicus
a quibus potest esse firma et fida tutela si nos deus liberet. si precan-
tibus atque implorantibus opem suam prestet. Quando autem dicimus
libera nos a malo. nichil remanet quod ultra adhuc debeat
postulari. quando semel protectionem dei aduersus malum
petamus. Qua inpetrata. contra omnia que diabolus et mun-
dus operantur. securi stamus et tuti. Quis enim ei de seculo metus
est. cui in seculo deus tutor est. Quid mirum fratres dilectissimi si oratio ta-
lis est quam deus docuit. qui magisterio suo omnem pacem nostram
salutari sermone breuiauit. Hoc iam per esayam prophe-
tam fuerat ante predictum. cum plenus sancto spiritu. de dei maies-
tate loqueretur. Verbum consummans inquit et breuians. in

iusticia. Quoniam sermonem breuiatum faciet dominus in toto orbe
terre. Nam cum dei sermo dominus noster ihesus christus omnibus uenerit et
collegerit doctos. pariter et indoctos omni sexui. atque pre
cepta salutis ediderit. preceptorum suorum fecit grande com
pendium. ut in disciplina celesti. discencium memoria non
laboraret. sed quod esset simplici fidei necessarium uelociter
disceret. Sic cum doceret quid sit uita eterna. sacramentum
uite magna et diuina breuitate complexus est dicens.
Hec est autem uita eterna. ut cognoscant te solum et uerum deum et quem
misisti ihesum christum. Item cum de lege et prophetis precepta prima et
maiora decerperet. audi inquit israhel. dominus deus tuus. dominus unus est. Et
diliges dominum deum tuum. de toto corde tuo. et de tota anima tua. et
de tota uirtute tua. Hoc primum. et secundum simile huic. Diliges
proximum tuum. tamquam te. In his duobus preceptis. tota lex pendet
et prophete. Et iterum. Quecumque uolueritis ut faciant uobis homines
bona. ita et uos facite illis. Hec est enim lex et prophete. Nec uerbis tantum.
sed et factis dominus orare nos docuit. ipse orans frequenter et de
precans. et quid nos facere oporteret. exempli sui contestati
one demonstrans. sicut scriptum est. Ipse autem fuit secedens in so
litudine. et adorans. Et iterum. Exiuit in montem orare. et fuit
pernoctans in oratione dei. Quod si ille orabat qui sine peccato erat.
quanto magis peccatores oportet orare. et si ille per totam noctem
iugiter uigilans continuis precibus orabat. quanto magis nos in
frequentanda oratione debemus nocte uigilare. Orabat autem
dominus et rogabat. non pro se. Quid enim pro se innocens precaretur. sed pro
delictis nostris. sicut ipse declarat. cum dicit ad petrum. Ecce sathanas
postulauit ut uos uexaret. quomodo triticum. Ego autem rogaui
pro te. ut non deficiat fides tua. Et postmodum pro omnibus patrem
deprecatur dicens. Non pro his autem rogo solis. sed et pro illis qui credituri
sunt per uerbum ipsorum in me. ut omnes unum sint. sicut tu pater
in me et ego in te. et ut ipsi in nobis sint. Magna dei propter
salutem nostram benignitas. pariter et pietas. ut non contentus

quod nos sanguine suo redemit, adhuc pro nobis amplius et rogavit.
Rogantis autem desiderium videte quod fuerit. Ut quomodo unum sunt
pater et filius, sic et nos in ipsa unitate maneamus, ut hinc quo-
que possit intellegi quantum delinquat qui unitatem scindit et pacem, cum
pro hoc et rogaverit dominus volens scilicet plebem suam vivere, cum sciret
ad regnum dei discordiam non venire. Quando autem stamus ad ora-
tionem fratres dilectissimi, vigilare et incumbere ad preces toto corde
debemus. Cogitatio omnis carnalis et secularis abscedat, nec
quicquam tunc animus quam id solum cogitet quod precatur. Ideo et sacerdos ante
orationem prefatione premissa parat fratrum mentes dicendo sursum
corda, ut dum respondet plebs habemus ad dominum, admoneatur ni-
chil aliud se quam dominum cogitare debere. Claudatur contra adver-
sarium pectus et soli domino pateat, nec ad se hostem dei tempore ora-
tionis adire paciatur. Obrepit enim frequenter et penetrat, et sub-
tiliter fallens preces nostras a domino avocat, ut aliud habeamus in cor-
de, et aliud in voce, quando intentione sincera dominum debeat
non vocis sonus, sed animus et sensus orare. Que autem segnicia est alie-
nari et capi ineptis cogitationibus et prophanis, cum dominum depre-
caris, quasi sit aliud quod magis debeas cogitare quam cum
domino loqueris. Quomodo audiri te a domino postulas, cum te ipse
non audias? Vis enim dominum memorem tui cum rogas, quando
tu ipse tui memor non sis? Hoc est ab hoste in totum non cave-
re, hoc est quando oras dominum maiestatem dei neglegentia orationis
offendere. Hoc est vigilare oculis et corde dormire, cum de-
beat christianus et cum dormit oculis, corde vigilare, sicut scri-
ptum est ex persona ecclesie loquentis in cantico canticorum. Ego
dormio et cor meum vigilat. Quapropter sollicite et caute
apostolus admonet dicens. Instate orationi vigilantes in ea,
docens scilicet et ostendens eos impetrare quod postu-
lant de domino posse, quos deus videat in oratione vigilare.
Orantes autem non infructuosis, nec nudis precibus ad do-
minum veniant. Inefficax peticio est, cum precatur dominum sterit

oro. Nam cum omnis arbor non faciens fructum excidatur et
in ignem mittatur, utique et sermo non habens fructum promereri
deum non potest: quia nulla operatione fecundus est. Et ideo scriptura
divina instruit dicens. Bona est oratio cum ieiunio et
elemosina. Nam qui in die iudicii premium pro operibus et elemosinis
reddit, hodie quoque ad orationem cum operatione venienti
benignus auditor est. Sic denique cornelius centurio cum
oraret meruit audiri. Fuit enim faciens multas elemosinas
in plebem semper orans deum. Huic circa horam nonam
oranti astitit angelus testimonium reddens sui operis et
dicens. Corneli orationes tue et elemosine tue ascenderunt
in memoriam coram domino. Cito orationes ad deum ascendunt
quas ad deum merita nostri operis imponunt. Sic
et raphahel angelus tobie oranti semper et semper operanti
testis fuit dicens. Opera dei revelare et confiteri honorificum
est. Nam quando orabas tu et sarra, ego obtuli memoriam
orationis vestre in conspectu claritatis dei. Et cum sepelires
tu mortuos simpliciter, et quia non es cunctatus surgere
et derelinquere prandium tuum et abisti et condidisti mortuum,
et missus sum temptare te. Et iterum. Me misit deus curare
te et sarram nurum tuam. Ego enim sum raphahel unus ex
septem angelis iustis, qui adsistimus et conversamur ante claritatem
dei. Per esayam quoque dominus ammonet et docet similia
contestans. Solve inquit omnem nodum iniusticie, resolve
suffocationes impotentium commerciorum, dimitte
quassatos in requiem, et omnem consignationem iniustam
dissipa. Frange esurienti panem tuum et egenos sine
tecto induc in domum tuam. Si videris nudum vesti, et
domesticos seminis tui non despicies. Tunc erumpet
sanitas per temporaneum lumen tuum, et vestimenta tua cito orientur,
et preibit ante te iusticia et claritas dei circumdabit
te. Tunc exclamabis, et deus exaudiet te, dum

ad huc loqueris. dicet. ecce ad sum. Ad eē se repmittit. & au
dire ac ptegere se eos dicit. q̄m iusticie nodos de corde sol
uentes & elemosinas circa domesticos dī secd̄m eī pcepta
facientes. dū audiunt qd̄ dn̄s pcepit fieri ipsi quoq; ad no
merent audiri. Beat apl̄s paul in necessitate pssiture ad
iut afrib. opa que fiunt. sacficia dī dix ee. Saturat sū in
qt. recipiens ab epafrodito ea que a uob missa sunt. odo
rem suauitatis sacficiū acceptū & placitū dō. Nam qndo
q̄ miseret paupis dn̄o fenerat. & q̄ dat suis minimis dn̄o
donat. spalit dn̄o suauitatis odore sacficat. In orōnib v
celebrandis inuenim̄ obseruasse cū daniele. & tres pu
eros in fide fortes. & in captiuitate uictores. hora tciā
sextā & nonā sacmentū scil trinitatis. que in nouissi
mis temporib manifestari habebat. Nam & pma hora
initiā uemens. consūmatū numerū trinitatis ostendit.
Idemq; ad sextā aqrta pcedens declarat alterā trinitate.
Et quando a septima nona complet. p ternas horas trinitas pfec
ta numerat. Que horarū spatia iā pride spalit determinantes
adoratores dī. statutis & legitimis ad pce temporib seruieb
ant. & manifestata post modū res ē. sacmta olim fuisse qd
ante sic iusti pcabant. Nam sup discipl̄os hora tcia descendit
sp̄c scs. q̄ grām dn̄ice repmissionis impleuit. Itē petr hora
vi. in tectū supi ascendens signo parit & uoce dn̄i monenti in
structus ē. & ut oēs ad grām salutis admittet. cū de emundandis
gentilib añ dubitaret. Et dn̄s hora. vi. crucifix. ad nonā pec
cata nr̄a sanguine suo abluit. & ut redimet & uiuificare nos
posset. tc̄ uictoriā suā passione pfecit. S; nob frs dilm̄i pter
horas antiqt obseruatas. orandi nc̄ & spacia & sacramta creuert.
Nā & mane orandū ē ut resurrō dn̄i matutina orōne celebret.
qd olim sp̄c scs designabat i psalmis dic̄s. Rex mis & ds meꝰ.
quo ad te orabo dn̄e mane. & exaudies uocē meā. mane assistā
t & ɔtēplabor te. Et itm p pphām loqt dn̄s. Diluculo uigila

buit ad me dicens. Clamamus et recitamus ad dominum deum nostrum. Recedente item
sole ac die cessante: necessario rursus orandum est. Nam quia christus sol verus
est et dies verus: sole ac die seculi recedente: quando oramus et petimus ut super
nos lux denuo veniat: christi precamur adventum: lucis eterne gratiam prebiturum.
Christum autem diem dictum declarat in psalmis spiritus sanctus. Lapis inquit quem reproba-
verunt edificantes hic factus est in caput anguli. a domino factus est iste: et est ad-
mirabilis in oculis nostris. Iste est dies quem fecit dominus: exultemus. ambulemus
et iocundemur in eo. Item quod sol appellatur sit: malachias propheta testatur
dicens. Vobis autem qui timetis nomen domini orietur sol iusticie: et in alis eius cu-
ratio est. Quod si in scripturis sanctis sol verus christus est et dies verus: hora nulla
christianis excipitur quominus frequenter ac semper deus debeat adorari: ut qui
in christo hoc est in sole et in die vero sumus. insistamus per totum diem precibus et o-
remus. Et quando mundi lege decurrente vicibus alternis nox revoluta
succedit: nullum de nocturnis tenebris esse orantibus dampnum potest: quia
filiis lucis et noctibus dies est. Quando enim sine lumine est cui lumen in corde
est: Aut quando sol ei et dies non est cui sol et dies christus est: Qui autem in christo hoc est
in lumine semper sumus: nec noctibus ab oratione cessemus. Sic anna vidua
sine intermissione rogans semper et vigilans perseverabat in promerendo
deo: sicut in euangelio scriptum est. Non recedebat inquit de templo ieiu-
niis et orationibus serviens die ac nocte. Viderint vel gentiles qui nec
dum illuminati sunt. vel iudei qui deserto lumine in tenebris remanserunt:
nos autem fratres dilectissimi qui in domini luce semper sumus. qui meminimus et tenemus
quod esse per gratiam cepimus. computemus noctem pro die: ambulare nos credamus semper
in lumine: non impediamur a tenebris quas evasimus. Nulla in horis noc-
turnis precum dampna: nulla orationum pigra et ignava dispendia. Per dei
indulgentiam recreati spiritaliter et renati: imitemur quod futuri sumus. ha-
bituri in regno sine interventu noctis solum diem: sic nocte quasi in lu-
mine vigilemus: oraturi semper et acturi gratias deo: hic quoque orare et gratias
agere non desinamus. Explicit tractatus cecilii cipriani de dominica oratione. Incipit tractatus

Etsi apud plurimos vestrum fratres dilectissimi mens solida est. de mortalitate.
et fides firma et anima devota: que ad presentis mortalitatis copiam
non movetur: sed tamquam petra fortis et stabilis turbidos impetus mundi

et uiolento seculi fluctu frangitur potius ipsa nec frangitur. et temptationibus
non uincitur sed probatur. Tamen quia animaduerto in plebe quosdam uel inbecillitate
animi uel fidei paucitate uel dulcedine secularis uite uel sexus mollicie.
uel quod magis est ueritatis errore minus stare fortiter nec pectoris sui
diuinum atque inuictum robur exerere. dissimulanda res non fuit. nec
tacenda. quo minus quantum nostra mediocritas sufficit uigore pleno
et sermone de dominica lectione concepto delicate mentis ignauia con-
primatur. ut qui homo dei et christi esse iam cepit deo et christo dignus habeatur. Agnos-
cere enim se debet fratres dilectissimi qui deo militat. qui positus in celestibus cas-
tris diuina iam sperat ut ad procellas et turbines mundi trepidatio nul-
la sit nobis nulla cunctatio. quando hec uentura predixerit dominus pro-
uide uocis hortatu. instruens et docens et preparans atque corroborans
ecclesie sue populum ad omnem tolerantiam futurorum. bella et fames et terre-
motus et pestilentias per loca singula exurgere prenunciauit et cecinit.
Et ne inopinatus nos et nouus rerum infestantium metus quateret. magis
ac magis in nouissimis temporibus aduersa crebrescere ante premonuit.
Fiunt ecce que dicta sunt. Et quando fiunt que ante predicta sunt. sequentur et que-
cumque promissa sunt. domino ipso pollicente et dicente. Cum autem uideritis hec
omnia fieri. scitote quoniam in proximo est regnum dei. Regnum dei fratres dilectissimi
esse cepit in proximo. Premium uite et gaudium salutis eterne et perpetua
leticia. et possessio paradysi nuper amissa. mundo transeunte iam
ueniunt. iam terrenis celestia. et magna paruis et caducis eterna succedunt.
Quis hinc anxietati et sollicitudini locus est? Quis inter hec trepidus et mestus
est. nisi cui spes et fides deest? Eius est enim mortem timere. qui ad christum nolit ire.
Eius est ad christum nolle ire. qui se non credit cum christo incipere regnare. Scriptum
est iustum fide uiuere. Si iustus es et fide uiuis. si uere in domino credis.
cur non cum christo futurus et de domini pollicitatione securus. quod ad christum uo-
caris amplecteris. et quod diabolo careas gratularis. Symeon denique
ille iustus qui uere iustus fuit. qui fide plena dei precepta seruauit.
cum ei diuinitus responsum fuisset quod non ante moreretur quam christum ui-
disset. et christus infans in templum cum matre uenisset. agnouit in
spiritu natum esse iam christum. de quo sibi fuerat ante predictum. Quo uiso.

sciuit se cito eē moriturū. Letus itaq; de morte iā pxima. 7 de-
uicina accersione secur⁹. accepit inmanꝰ pueꝝ. 7 bndicēs dnm
exclamauit 7 dix. Nunc dimitti seruū tuū dne' scdm ūbū tuū
in pace: qm uider't uider't oculi mei salutare tuū. pbans scil' atq;
ɔtestans tc eē seruis di pacē. tc liberā. tc tranqllā quietē. qndo
de istis mundi tbinib' extcti. sedis 7 securitati' ętne portū petim⁹.
qndo expuncta hac morte ad inmortalitatē uenim⁹. Illa enī ē
nrā pax. illa fida tnqllitas. illa stabilis 7 firma 7 ppetua securitas.
Letim qd aliud in mundo quā pugna adūsus diabolū cottidie geri&.
quā adūsū iacula ei⁹ 7 tela ɔflictationib' assiduis dimicat'. cum
auaricia nob cū inpudicicia. cū ira. cū ambitione ɔgressio ē. cū
carnalib' uiciis cū illecebris sclarib' assidua 7 molesta luctatio ē.
Obsessa mens hoīs 7 undiq; diaboli infestatione uallata. uix
occurrit isingl'is. uix resistit. Si auaricia pstrata ē. exurgit
libido. Si libido cōpssa ē. succedit ambitio. Si ambitio contēp
ta ē. ira exaspat. inflat supbia. uinolentia inuitat. inuidia
ɔcordiā rūpit. amiciciā zelus abscindit. Cogeris maledicere
qd diuina lex phibet. cōpelleris iurare qd non licet. Tot pse-
cutiones anim⁹ cottidie patit'. tot piculis pect⁹ urget'. 7 delectat
hic int' diaboli gladios diu stare. cū magis ɔcupiscendū sit 7
optandū ad xpm subueniente ueloci morte ppare. ipo instru
ente 7 dicente. amē amē dico uob qm plorabitis uos 7 plangetis.
sclm aut gaudebit. uos tstes eritis s; tsticia ura in leticiā ue-
niet. Qs n tsticia carere optet. qs n ad leticiā uenire festinet.
Qndo aut īleticiā ueniat nrā tsticia. dns denuo ipe declarat
dicēs. Itm uidebo uos 7 gaudeb cor urm. 7 gaudiū urm nemo
auferet a uob. Cū g xpm uidere gaude sit. nec possit eē gau
diū nrm n qs uiderit xpm. que cecitas animi queue demtia
ē. amare mundi pssuras ac pugnā 7 lacrimas mundi. 7 n fes
tinare poti ad gaudiū qd nūquā possit auferri. Hoc aut
fit frs dilmi qa fides dē ē. qa nemo credit uera eē que pro
mittit ds q uerax ē. cui sermo credentib; ętn⁹ 7 firmus ē.

Si tibi vir gravis et laudabilis aliquid polliceretur haberes pollicenti fidem nec te falli aut decipi ab eo crederes quem stare in sermonibus atque in actibus suis scires. Deus tecum loquitur et tu mente incredula perfidus fluctuas.

Deus de hoc mundo recedenti tibi inmortalitatem atque eternitatem pollicetur et dubitas. Hoc est deum omnino non nosse. hoc est Christum credentium magistrum peccato incredulitatis offendere. hoc est in ecclesia constitutum fidem in domo fidei non habere. Quantum prosit exire de seculo Christus ipse salutis atque utilitatis nostre magister ostendit. qui cum discipuli eius contristarentur quod se iam diceret recessurum. locutus est ad eos dicens. Si me dilexissetis gauderetis quoniam vado ad patrem. docens et ostendens cum cari quos diligimus de seculo exeunt gaudendum potius sit quam dolendum. Cuius rei memor beatus apostolus paulus in epistola sua ponit et dicit. Mihi vivere Christus est et mori lucrum. lucrum maximum computans iam secularibus laqueis non teneri. iam nullis peccatis et vitiis carnis obnoxium fieri. pressuris angentibus et venenatis diaboli faucibus liberatum. ad letitiam salutis eterne Christo vocante proficisci. At enim quosdam movet quod equaliter cum gentilibus nostros morbi istius valitudo corripiat. quasi ad hoc crediderit christianus ut inmunis a contactu malorum mundo et seculo feliciter perfruatur. et non omnia hic adversa perpessus ad futuram letitiam reservetur. Movet quosdam quod sit nobis cum ceteris mortalitas ista communis. Quid enim nobis in hoc mundo non commune cum ceteris. quamdiu adhuc secundum legem prime nativitatis manet caro ista communis. Quo usque istic in mundo sumus cum genere humano. carnis equalitate coniungimur. spiritu separamur.

Itaque donec corruptivum istud induat incorruptionem. et mortale hoc accipiat inmortalitatem. et spiritus nos perducat ad deum patrem. quecumque sunt carnis incommoda. sunt nobis cum humano genere communia.

Sic cum fetu sterili terra ieiuna est. neminem fames separat. sic cum inruptione hostili civitas aliqua possessa est. omnes simul captivitas vastat. et quando ymbrem nubila serena suspendunt omnibus siccitas una est. et cum navem scopulosa saxa constringunt. navigantibus naufragium sine exceptione commune est. et oculorum dolor et impetus febrium et omnium valitudo menbrorum cum ceteris communis est. nobis quamdiu portatur in seculo

caro ista communis est. Quin immo si quis conditione si quis lege crediderit xpianus
noscat et teneat sciat plus sibi quam ceteris in seculo laborandum cui magis sit
cum diabolo inpugnatione luctandum. docet et premonet scriptura di-
cens. Fili accedens ad seruitutem dei sta in iusticia. et prepara animam tuam
ad temptationem. Et iterum. In dolore sustine. et in humilitate tua paci-
entiam habe. quoniam in igne probatur aurum et argentum. homines uero receptibi-
les in camino humiliationis. Sic IOB post rerum dampna. post pignorum
funera. uulneribus quoque et uermibus grauiter afflictus. non uictus est sed probatus.
qui in ipsis conflictationibus suis et doloribus. pacientiam religiose mentis
ostendens ait. Nudus exiui de matris utero. nudus etiam ibo sub terram.
Dominus dedit et dominus abstulit. sicut domino uisum est ita factum est. sit nomen domini
benedictum. Et cum eum uxor quoque compelleret ut ui doloris inpaciens aliquid
aduersus dominum querula et inuidiosa uoce loqueretur. respondit et dixit.
Tamquam una ex ineptis mulieribus locuta es. Si bona excepimus de
manu domini. mala non tolerabimus. In his omnibus que contigerunt ei.
nichil peccauit IOB labiis suis in conspectu domini. Itaque illi dominus deus
perhibet testimonium dicens. Animaduertisti puerum meum iob. Non
enim est illi similis quisquam in terris. homo sine querela. uerus dei cul-
tor. Et TOBIAS post opera magnifica. post misericordie sue multa et gloriosa pre-
conia. cecitatem luminum passus. timens et benedicens in aduersis dominum.
per ipsam corporis sui cladem creuit ad laudem. quem et ipsius uxor sua
deprauare temptauit dicens. Ubi sunt iusticie tue. ecce que pateris.
At ille circa timorem dei stabilis et firmus. et ad omnem tolerantiam passi-
onis fide religionis armatus. temptationi uxoris inualide in dolore
non cessit. sed magis dominum pacientia maiore promeruit. Quem postmo-
dum raphael angelus conlaudat et dicit. Opera dei reuelare et confiteri honori-
ficum est. Nam quando orabas tu et sara. ego obtuli memoriam uestram
in conspectu claritatis dei. Et cum sepelires tu mortuos simpliciter. et quia
non es cunctatus exurgere et relinquere prandium tuum et abisti et condidisti
mortuum. et missus sum temptare te. et iterum misit me deus curare te et
sarram nurum tuam. Ego enim sum RAPHAEL unus ex septem angelis sanctis. qui
assistimus et conuersamur ante claritatem dei. Hanc tolerantiam iusti semper

habuerit. hanc apli disciplinā de dn̄i lege tenuerit. n̄ mussitare
in adūsis s; quecūq; infesto accidit fortit̄ 7 pacient̄ excipe. cū iu-
deoꝝ ppl's hinc semp offendit qđ adūsus dn̄m frequent̄ mur-
muraret. sic testat̄ innumeris dn̄s dicēs. Desinat murmuratio
eoꝝ a me. 7 n̄ morient̄. Murmurandū n̄ ē in adūsis fr̄s dilmi. s;
pacient̄ 7 fortit̄ qcqđ accidit sustinendū. cū scptū sit. Sacrificiū
dn̄o sp̄c contribulat. cor contritū 7 humiliatū ds̄ n̄ despicit. In deu
teronomio q; monet p moysen sp̄c scs̄ 7 dic̄. Dn̄s ds̄ tuus uexabit
te. 7 famē inicíet t̄. 7 cognoscet̄ in corde tuo si bene custodieris
pcepta ei' siue n̄. Et itm̄. Temptabit dn̄s ds̄ ur̄ uos. ut sciat si dili
gitis dn̄m dm̄ ex toto corde ur̄o 7 ex tota aīa ur̄a. Sic abrahā dn̄o
placuit. q ut placet dn̄o nec amitte filiū timuit. nec gerere
parricidiū recusauit. Qui filiū n̄ potes lege 7 sorte mortalitatis
amitte. qd faces si filiū iuberéris occidere. Ad om̄a te paratū
fac̄ timor dī 7 fides debet. Sit hic rei familiaris amissio. sit de
infestantib' morbi assidua menbroꝝ 7 cruenta uexatio. sit de
uxore. de liberis. de excidentib' caris funebris 7 tristis auulsio. n̄
sint t̄ scandala ista s; p̄lia. nec debilitent aut frangant xp̄iani
fid̄e. s; potí ostendant ī colluctatione uirtut̄e. cū contepnenda sit
omis iniuria maloꝝ p̄sentiū. fiducia futuroꝝ bonoꝝ. Nisi pcesse-
rit pugna. n̄ pot̄ ēē uictoria. Cū fuerit in pugne congressione uic-
toria. tc̄ dat̄ uincentib' 7 corona. Gubnator in tēpestate dinoscit̄.
in acie miles pbat̄. Delicata iactatio ē. cū piculū n̄ ē. Confluctta
tio in adūsis. pbatio ē ūitatis. Arbor que alta radice fundata ē.
uentis incūbentib' n̄ mouet̄. Et nauis q̄ forti cōpage solidata ē. pul-
sat̄ fluctib' nec pforat̄. 7 qn̄do area fruges terit. uentos g̃na fortia
7 robusta contepnunt. inanes palee flatu portante rapiunt̄. Sic 7
apl's paul' p' naufragia. p' flagella. p' carnis 7 corpis multa 7 g̃uia
tormīta n̄ uexari s; emdari se dic̄ adūsis. ut dū g̃ui affligit̄. ueri'
pbaret̄. Dat' ē m̄ inq̄t stimul' carnis mee angl's sathane q me
colaphizet. ut n̄ extollar. ppt̄ qđ ter dn̄m rogaui ut disceder a
me. 7 dixit m̄. Sufficit t̄ grā mea. nā uirt' in infirmitate pficit̄.

et uastitas

Quando quem infirmitas et inbecillitas aliqua expugnat: tunc uirtus nostra perficitur. tunc fi-
des si temptata perstiterit coronatur. sicut scriptum est. Vasa figuli probat for-
nax. et homines iustos temptatio tribulationis. Hoc denique inter nos et ce-
teros interest qui deum nesciunt. quod illi in aduersis queruntur et murmurant.
nos aduersa non auocant a uirtutis et fidei ueritate. sed corroborant in dolore. Et
hoc quod nunc corporis uires solutos in fluxum uenter euiscerat. quod in faucium
uulnera conceptus medullitus ignis exestuat. quod assiduo uomitu in-
testina quatiuntur. quod oculi ui sanguinis inardescunt. quod quorundam
uel pedes uel aliquae membrorum partes contagio morbidae putredinis
amputantur. quod per iacturas et dampna corporum prorumpente languore
uel debilitatur incessus. uel auditus obstruitur. uel cecatur aspectus. ad do-
cumentum proficit fidei. contra tot impetus uastitatis et mortis inconcussi
animi uirtutibus congredi. quanta pectoris magnitudo est. et quanta subli-
mitas. inter ruinas humani generis stare rectum. nec cum eis quibus spes
in domino nulla est iacere prostratum. gratulari magis et tempus muneris am-
plecti. quod dum nostram fidem firmiter promimus et labore tolerato ad christum
per angustam christi uiam pergimus premium uitae et fidei ipso iudicante capiamus.
Mori plane timeat. sed qui ex aqua et spiritu non renatus gehennae ignibus man-
cipatur. Mori timeat. qui non christi cruce et passione censetur. Mori
timeat. qui ad secundam mortem de hac morte transibit. Mori timeat.
quem de seculo recedentem perhennibus penis aeterna flamma torquebit.
Mori timeat. cui hoc mora longiore confertur. ut cruciatus eius et gemitus
interim differatur. Multi ex nostris in hac mortalitate moriuntur. hoc est
multi ex nostris de seculo liberantur. Mortalitas ista iudeis et gentibus et christi
hostibus pestis est. dei seruis salutaris excessus est. Hoc quod sine ullo
discrimine generis humani cum iniustis moriuntur et iusti. non est quod
putetis malis et bonis interitum esse communem. Ad refrigerium iusti
uocantur. ad supplicium rapiuntur iniusti. Datur uelocius tutela fi-
dentibus. perfidis pena. Inprouidi et ingrati sumus fratres dilectissimi ad bene-
ficia diuina. nec quid nobis conferatur agnoscimus. Recedunt ecce in
pace tute cum gloria sua uirgines uenientis antichristi minas. et cor-
ruptelas et lupanaria non timentes. Pueri periculum lubricae etatis

euadunt. ad continentie atque innocentie premium feliciter ueniunt.
Tormenta iam non timent. delicata matrona metum persecutionis et manus
cruciatusque carnificis moriendi celeritate lucrata. Pauore mor-
talitatis et temporis accenduntur tepidi. constringuntur remissi. exci-
tantur ignaui. desertores compelluntur ut redeant. gentiles coguntur
ut credant. Veterum credentium populus ad quietem uocatur. ad aciem recens.
et copiosius exercitus robore fortiore colligitur pugnaturus sine me-
tu mortis. cum prelium uenerit. qui ad miliciam tempore mortalitatis acce-
dit. Quid deinde illud fratres dilectissimi quale est. quam pertinens quam necessarium.
quod pestis ista et lues que horribilis et feralis uidetur. Explorat iusti-
ciam singulorum et mentes humani generis examinat. an infirmis
seruiant sani. an propinquos cognatos pie diligant. an misereantur
seruorum languentium domini. an deprecantes egros non deserant medici.
an feroces uiolentiam suam comprimant. an rapaces auaricie furentis
insaciabilem semper ardorem uel metu mortis extinguant. an cer-
uicem flectant superbi. an audaciam leniant improbi. an pereuntibus
caris uel sic cetem aliquid diuites largiantur et donent. sine he-
rede moritur. nec consistem- ri. ut nichil aliud mortalitas ista contu-
lerit. Hoc est et resurrex- xpianis et dei seruis plurimum prestitit
quod martirium ne in excessu cepimus libenter appetere. dum mortem
discimus non timere. Exercicia sunt nobis ista. non funera. Dant
animo fortitudinis gloriam. contemptu mortis preparant ad coronam.
Sed fortasse aliquis opponat et dicat. Hoc me ergo in presenti mortalita-
te contristat. quod qui paratus ad confessionem fueram et ad tolerantiam passio-
nis toto me corde et plena uirtute deuoueram. martirio meo priuor.
dum morte preuenior. Primo in loco non est in tua potestate sed in dei
dignatione martirium. nec potes te dicere perdidisse. quod nescis
an merearis accipere. Tunc deinde deus scrutator est renis et cordis et
occultorum contemplator et cognitor. uidet te et laudat et comprobat.
et qui perspicit apud te paratam fuisse uirtutem. reddit pro uirtute
mercedem. Numquid cayn cum deo munus offerret iam peremerat fratrem.
Et tamen parricidium mente conceptum deus prouidus ante dampnauit. ut

illic cogitatio mala et perniciosa deceptio deo prouidente prospecta est.
ita et indicii seruus apud quos confessio cogitatur et martyrium mente concipitur. animus ad bonum deditus deo iudice coronatur. Aliud est martyrio animum
de esse. aliud animo defuisse martyrium. Qualem te inuenit dominus
cum uocat talem pariter et iudicat. quando ipse testetur et dicat: Et
scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutator renis et cordis. Nec enim deus sanguinem nostrum sed fidem querit. Nam nec abraham nec ysaac nec iacob
occisi sunt. et tamen fidei ac iusticiae meritis honorati. inter patriarchas
primi esse meruerunt. Ad quorum conuiuium congregatur quisquis fidelis et iustus
et laudabilis inuenitur. Meminisse debemus uoluntatem nos non nostram
sed dei facere debere. secundum quod nos dominus cottidie iussit orare. Quam preposterum quamque peruersum et cum dei uoluntatem fieri postulemus quando euocat nos et accersit de hoc mundo deus non statim uoluntatis eius imperio
pareamus. obnitimur et reluctamur. et peruicatum more seruorum ad conspectum
domini cum tristicia et merore perducimur. exeuntes istinc necessitatis
uinculo non obsequio uoluntatis. et uolumus ab eo premiis honorari
celestibus ad quem uenimus inuiti. Quid ergo oramus ... et petimus ut ad
ueniat regnum celorum. si captiuitas ... terrena delectat.
Quid precibus frequenter iteratis rogamus et po... scimus ut ad
celeres dies regni ueniamus. si maio... ra desideria
et uota pociora sunt seruire istic diabolo. ... quam regnare cum xpisto.
Denique ut manifestius diuinae prouidentiae iudicia clarescerent. quod
dominus prescius futurorum suis consulat ad salutem ueram. cum quidam de collegis et consacerdotibus nostris infirmitate defessus. et de appropinquante morte sollicitus commeatum sibi precaretur. astitit deprecanti et iam pene morienti iuuenis honore et maiestate uenerabilis. statu celsus. et
clarus aspectu. et quem assistentem sibi uix posset humanus aspectus
oculis carnalibus intueri. nisi quod talem uidere iam poterat de seculo recessurus. atque ille non sine quadam animi et uocis indignatione
infremuit et dixit. Pati timetis. exire non uultis. quod faciam uobis.
Increpantis uox et monentis quia de persecutione sollicitus de accersione securus. non consentit ad presens desiderium sed consulit in futurum.

(marginal note, circled:) at gehen... / et passione ce... / oerte tinsibit... / eterna fla...

Audivit frater noster et collega moriturus quod ceteris diceret. Nam qui moriturus
audivit, ad hoc audivit ut diceret. Audivit non sibi sed nobis. Nam
quid disceret iam recessurus? Didicit immo remanentibus, ut dum sacer-
dotem qui commeatum petebat increpatum esse comperimus, quid cunctis expe-
diat noscemus. Nobis quoque minimis et extremis quotiens revelatum est, quam
frequenter atque manifeste de dei dignatione praeceptum est, ut contestarer as-
sidue, ut publice praedicarem fratres nostros non esse lugendos accersitione domini-
ca de saeculo liberatos, cum sciamus non amitti sed praemitti, recedentes praecede-
re, ut proficiscentes, ut navigantes solent, desiderari eos debere non plangi,
nec accipienda esse hic atras vestes quando illi ibi indumenta alba iam
sumpserint, occasionem dandam non esse gentilibus ut nos merito ac iure re-
prehendant, quod quos vivere apud deum dicimus ut extinctos et perditos lu-
geamus, et fide quam sermone et voce depromimus cordis et pectoris testi-
monio non probemus. Spei nostrae et fidei praevaricatores sumus, si simulata,
fucata, ficta videntur esse quae dicimus. Nichil prodest verbis praeferre vir-
tutem, et factis destruere veritatem. Increpat denique apostolus paulus, obiurgat
et culpat si qui contristentur excessu suorum. Nolo inquit ignorare vos fratres de
dormientibus, nec contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod
ihesus mortuus est et resurrexit, sic et deus eos qui dormierunt in ihesu adducet cum
eo. Eos contristari dicit in excessu suorum qui non habent spem. Qui autem spe vivimus
et in domino credimus et christum passum esse pro nobis et resurrexisse confidimus, in christo
manentes et per ipsum atque in ipso resurgentes, cur aut ipsi recedere
istinc de saeculo nolumus, aut nostros recedentes quasi perditos plangimus ac do-
lemus, ipso christo domino et deo nostro monente et dicente: Ego sum resurrectio.
Qui credit in me licet moriatur vivet, et omnis qui vivit et credit in me
non morietur in aeternum? Si in christum credimus, fidem verbis et promissis eius
habeamus, et non morituri in aeternum ad christum cum quo et victuri et regna-
turi semper sumus laeta securitate veniamus. Quod interim morimur, ad im-
mortalitatem morte transgredimur, nec potest vita aeterna succedere, nisi hinc
contigerit exire. Non est exitus iste sed transitus, et temporali itinere decurso,
ad aeterna transgressus. Quis non ad meliora festinet? Quis non mutari et re-
formari ad christi speciem et ad caelestis gratiae dignitatem ciei exoptet?

paulo aplo pdicante. nra aut conuersatio i celis e. vn 7 dnm expectamus ihm xpm q transformabit corpus humilitatis nre conformatu corpori claritatis sue. Tales nos futuros 7 xpc dns pollicet. qndo ut cu illo sim 7 cu illo in eternis sedib atq; in regnis celestib gaudeam. patre p nob precat dics. Pat qs dedisti m uolo ut u ego fuero 7 ipi sint mecu. 7 uideant claritate qua m dedisti. pri qua mund fieret. Ventur ad xpi sede ad regnoru celestiu claritate: lugere 7 plangere n debet. s; poti sedm pollicitationem dni sedm fide ueri in pfectione hac sua 7 translatione gaudere.
Sic denq; inuenim 7 enoch translatu ee q do placuit. sic in genesi testat 7 loqt scptura diuina. Et placuit enoch do 7 n e inuent postmodu. qa ds illu transtulit. Hoc fuit placuisse i conspectu di. de hoc contagio sclt meruisse transferri. S; 7 p salomone docet sps scs eos q do placent maturi istinc eximi. 7 citi liberari. ne diu in isto mundo diuti morant. contactib polluant. Rapt e inqt ne malicia mutaret intellectu illi. placita eni erat anima ei. ppt hoc pparauit educe eu de media iniqtate. Sic 7 in psalmis ad dm ppat spali fide do suo anima deuota. dics.
Qua dilectissime habitationes tue ds uirtutu. desidat 7 ppat aia mea ad atria di. Ei e in mundo diu uelle remanere. que mund oblectat. que sclm blandiens atq; decipiens illecebri terrene uoluptatis inuitat. Porro cu mund odit xpianu. qd amas eu q te odit. 7 n magis sequeris xpm q te 7 redemit 7 diligit. Iohs in epla sua clamat 7 loqt. 7 ne carnalia desidia sectantes mundu diligam hortat. Nolite inqt dilige mundu. neq; ea que i mundo st. Si qs dilexerit mundu n e carita patis in illo. qa oe qd in mundo e concupiscentia carnis e 7 concupiscentia oculoru 7 ambitio mundi. que n e a patre s; ex concupiscentia mundi. Et mund transibit. 7 concupiscentia ei. Qui aut fecit uoluntate di manet in etnu. qm 7 ille manet in etnu. Noti frs dilmi mente integra. fide firma. uirtute robusta. parati ad omne uoluntate di sim pauore mortis excluso. inmortalitate q seqt cogitemus.

Hoc nos ostendamus esse quod credimus, ut nec carorum lugeamus excessum et
et cum accersionis dies venerit, incunctanter et libenter ad dominum ipso vo-
cante veniamus. Quod cum semper faciendum fuerit dei servis, nunc fieri
multo magis debet corruente iam mundo et malorum infestantium
turbinibus obsesso, ut qui cernimus coepisse iam gravia et scimus imminere
graviora, lucrum maximum computemus si istinc velocius recedamus. Si
in habitaculo tuo parietes vetustate nutarent, tecta desuper tre-
merent, domus iam fatigata, iam lassa, edificiis senectute labentibus
ruinam proximam minaretur, nonne omni celeritate migrares? Si na-
viganti te turbida et procellosa tempestas fluctibus violentibus excita-
tis pronuntiaret futura naufragia, nonne portum velocius peteres?
Mundus ecce nutat et labitur et ruinam suam non iam senectute rerum sed fine
testatur, et tu non deo gratias agis, non tibi gratularis quod exitu maturiore sub-
tractus ruinis et naufragiis et plagis imminentibus exuaris? Con-
siderandum est, fratres dilectissimi, et identidem cogitandum renuntiasse nos mundo
et tamquam hospites et peregrinos hic interim degere. Amplectamur diem qui
assignat singulos domicilio suo, qui nos istinc ereptos et laqueis secularibus
exsolutos paradyso restituit et regno. Quis non peregre constitutus prope-
raret in patriam regredi? Quis non ad suos navigare festinans ventum prosp-
erum cupidius optet, ut velociter caros liceat amplecti? Patriam nostram
paradysum computemus, parentes patriarchas habere iam coepimus. Quid non pro-
peramus et currimus, ut patriam nostram videre, ut parentes salutare pos-
simus? Magnus illic nos carorum numerus expectat, parentum, fratrum, fi-
liorum frequens nos et copiosa turba desiderat, iam de sua incolumitate
secura, adhuc de nostra salute sollicita. Ad horum conspectum et com-
plexum venire, quanta et illis et nobis in commune leticia est. Qualis
illic celestium regnorum voluptas sine timore moriendi et cum
eternitate vivendi, quam summa et perpetua felicitas. Illic apo-
stolorum gloriosus chorus, illic prophetarum exultantium numerus, illic
martyrum innumerabilis populus ob certaminis et passionis victoriam
coronatus, triumphantes virgines quae concupiscentiam carnis et corporis
continentiae robore subegerunt, remunerati misericordes qui alimentis et

largitionib; paupu iusticie opa fecert. q dnica pcepta seruates.
ad celestes thesauros trena patmonia transtulert. Ad hos frs dilec-
tissimi auida cupiditate pperem. ut cu his cito ee ut cito ad xm
uenire ptingat optem. Hanc cogitatione nram ds uideat.
hoc ppositum mentis 7 fidei xpc aspiciat. datur eis caritatis
sue ampliora pmia. quor circa se fuert desidia maiora. Expl.

tractat de mortalitate. Incip tractat de ope-
ris 7 elemosi-
nis.

Multa 7 magna sunt frs kmi
beneficia diuina qb in salute nram di patris 7 xpi
larga 7 copiosa clementia 7 opata sit 7 semp opat. qd conserua-
dis ac uiuificandis nob pat filiu misit. ut reparare nos posset.
qdq; filius missus ee hois filius uoluit ut nos filios di faceret. hu-
miliauit se ut ppłm q prius iacebat erigeret. uulnerat e ut
uulnera nra curaret. seruiuit ut ad libtate seruientes extrahe-
ret. mori sustinuit ut inmortalitate mortalib exhiberet.
Multa hec sunt 7 magna diuine mie munera. s; adhuc qlis pru-
dentia illa 7 qnta clementia e. qd nob salutari ratione puidet.
ut homini q redept e reseruando plenius consiliu det. Na cu dns
adueniens sanasset illa q adam portauat uulnera. 7 uenena
serpentis antiq curasset. lege dedit sano 7 pcepit ne ulterius pec-
caret. ne qd peccanti grauius eueniret. Coartati eram 7 in angustia
innocentie pceptione conclusi. nec haberet qd fragilitatis hu-
mane infirmitas atq; inbecillitas faceret. n itm pietas diuina
subueniens iusticie 7 mie opib ostensis. uia qndam tuende sa-
lutis aperiret. ut sor[...]des post modu qscuq; contrahim elemosinis
abluam. Loqt insc[...]turis sps scs 7 dic. Elemosinis 7 fide de-
licta purgant. Non [...] utiq; illa delicta q fuerant an contracta.
na illa xpi sanguine [...] 7 scificatione purgant. Ite denuo
dicit. Sic aq extingui[...]t igne. ita elemosina extinguit pec-
catu. Hic quoq; osten[...]dit 7 pbat qa sic lauacro aq salu-
taris gehenne ignis ex[...]tinguit. ita 7 elemosinis atq; opa-
tionib iustis delictor flama sopit. ut qa semel in baptismo
remissio peccator dat. assidua. 7 iugis opatio baptismi instar

imitata. dī rursus indulgentiā largiat̄. Hoc 7 dn̄s in eu̅glio docet.
Nā cū denotarent̄ discipli eī qđ ederent nec prius man͛ abluissent.
respōdit 7 dix̄. Qui fecit qđ ē int͛. fecit 7 qđ foris ē. Verū date
elemosinā 7 ecce uob̄ munda om̄ia. docens scił 7 ostn̄dens n̄ man͛
lauandas ēē s; pect͛. 7 sordes intrinsec͛ poti͛ q̄m extrinsec͛ detrhendas.
Verū q̄ purgauit qđ ē int͛. eū q̄q; id qđ foris ē repurgasse. ac emun
data mēte. cute q̄; 7 corpe mundū ēē cepisse. Porro aut̄ monens
7 ostndens un̄ mundi 7 purgati ēē possim͛. addidit elemosinas
ēē faciendas. Misericors monet. miām fieri. Et q̄a seruare q̄rit
q̄s magno p̄cio redemit. p͛ grām baptismi sordidatos docet
denuo posse purgari. Agnoscam͛ itaq; frs̄ kmi diuine īdulgē
tie salubre mun͛. 7 emundandis purgandisq; peccis n̄ris qui
sine aliq̄ conscientie uulne ēē n̄ possim͛. medelis sp̄alib͛ uulnā
n̄ā curem͛. ne q̄squā sic s̄ de puro atq; immaculato pectore
blandiat̄. ut innocentia sua fret͛ medicinā n̄ putet adhiben
dā ēē uulnīb͛. cū sc̄ptū sit. Qs gl̄abit̄ castū habere cor. aut
q̄s gl̄abit̄ mund͛ ēē a peccis. 7 itm in ep̄la sua iohs ponat 7 dicat.
si dixerim͛ q̄a peccm̄ n̄ habem͛ nosipōs decipim͛. 7 ueritas ī nob̄
n̄ ē. Si aut̄ nemo ēē sine pecco potest. 7 q̄sq̄s se inculpatū dix
erit. aut sup̄b͛ aut stult͛ ē. Quā necessaria quā benigna ē diuina
clemītia. que cū sciat n̄ de ēē sanatis quedā p͛tmodū uulnera.
dedit curandis denuo sanandisq; uulnīb͛ remedia salutaria.
Nūq̄m denīq; frs̄ dil̄mi ammonitio diuina cessauit 7 tacuit. q̄
min͛ sc̄pturis scīs tā uetīb͛ q̄m nouis semp 7 ubiq; ad miīe opa
dī ppl̄s puocaret̄. 7 monente atq; exhortante sp̄u sc̄o q̄sq; ad
spem regni celestis instruit̄. face elemosinas iubet̄. Mandat 7
p̄cipit ysaie ds̄. Exclama inq̄t ī fortitudine 7 noli parcere.
sic̄ tuba exalta uocē tuā. 7 annuncia plebi mee pecca ipsoꝝ
7 domui iacob facinora ipsoꝝ. Et cū pecca eis sua exp̄brari p̄ce
pisset. cūq; eoꝝ facinora pleno indignatiōis impetu ptulisset.
dixissetq; eos nec si orōnib͛ 7 p̄cib͛ 7 ieiuniis uterent̄. satisface
p delictis posse. nec si in cilicio 7 cinere reuoluerent̄. irā dn̄i

posse lenire. in nouissima tñ parte demonstrans solis elemosinis
dñm posse placari. addidit dic̃s. Frange esurienti panẽ tuũ ⁊
egenos sine tecto induc ĩ domũ tuã. si uidis nudũ uesti. ⁊ do-
mesticos seminis tui ñ despicies. tc̃ erũpet tẽporaneũ lumẽ tuũ
⁊ uestimẽta tua cito orient. ⁊ p̃ibit ante te iusticia. ⁊ claritas
dĩ circũdabit te. Tc̃ exclamabis ⁊ dñs exaudiet te. dũ adhuc loq-
ris dicet ecce adsũ. Remedia ꝓpiciando dõ ipĩ dĩ uerbꝰ data s̃.
qd deberent facẽ peccantes. magisteria diuina docuerũt. Opera-
tionibꝰ q̃ iustis dño satis fieri mĩe meritis pecc̃a purgari. ⁊ apd
salomonẽ legimꝰ. Conclude elemosinã in corde paup̃is. ⁊ hec
p te exorabit ⁊ libabit ab omĩ malo. Et itm dic̃. Qui obturat au-
res ne audiat infirmũ. ⁊ ipse inuocabit dñm ⁊ ñ erit q exau-
diat eũ. Neq; enĩ mereri dĩ miãm poterit q misericors ipse ñ fu-
erit. aut impetrabit de diuina pietate aliqd ĩ p̃cibꝰ q ad p̃cem
paup̃is ñ fuerit humanꝰ. Qd idẽ in psalmis sp̃c scs declarat
⁊ pbat eũ dic̃. Beatꝰ uir q intelligit sup egenũ ⁊ paupẽ. ĩ die
mala libabit eũ dñs. Quoꝝ p̃ceptoꝝ memor daniel. cũ rex
nabuchodonosor aduerso somnio tristis turbaret. auertendis malis
ac diuina ope impetranda remediũ dedit dic̃s. Propterea rex consiliũ
meũ placeat tibi ⁊ pecc̃a tua elemosinis redime. ⁊ iniusticias tuas
miserationibꝰ paupũ. ⁊ erit dñs paciens peccatis tuis. Cui rex ñ
obtẽperans. aduersa que uiderat ⁊ infesta ꝑpessus ẽ. q euadere ⁊ uita-
re potuisset si pecc̃a sua elemosinis redemisset. Raphael quoq;
angls equalia testat. ⁊ ut elemosina libent ac largit fiat hortat
dic̃s. Bona ẽ oratio cũ ieiunio ⁊ elemosina. qr elemosina a morte
libat. ⁊ ipsa purgat pecc̃a. Ostendit orõnes nr̃as ac ieiunia minꝰ
posse ñ elemosinis adiuuentur. deprecationes solas parũ ad impetran-
dũ ualere ñ factoꝝ ⁊ opum augmẽto socientur. Reuelat angls ⁊
manifestat ⁊ firmat elemosinis peticioẽs nr̃as fructuosas fieri.
elemosinis uitã de piculis redimi. elemosinis a morte aĩas libe-
ri. Nec sic frs karmi ista pferimꝰ. ut ñ qd raphael angls dixit ue-
ritatis testimonio cõpbemꝰ. In actibꝰ aploꝝ facti fides posita ẽ.

7 qđ elemosinis ñ tm̄ a s̄cdā s; 7 a p̄ima morte animę liberat̄. gestę
7 impletę rei pbatione cōptū ē. Thabita opationib; iustis 7 ele-
mosinis p̄standis plurimū assueta. cū infirmata eēt 7 mortua.
ad cadauer exanime petr̄ euocat̄ ē. Qui cū festine p aplica humani
tate uenisset. circūsteterūt eū uiduę flentes 7 rogantes. pallia
7 tunicas 7 oīa illa q̄ p̄us sūpserant indumīta monstrantes.
nec p defuncta suis uocib; s; p ipsis opib; dep̄cantes. sensit petr̄
impetrare posse qđ sic petebat̄. Nec defuturū x̄ auxiliū ui-
duis dep̄cantib;. qn̄do eēt in uiduis ipse uestit̄. Qui itaq; genib;
fixis orasset 7 uiduaṟ ac paupū idoneus aduocat̄ cōmissas s̄
p̄ces ad dn̄m ptulisset. ɔuersus ad corp̄ qđ in tabula iā lotū ia-
cebat. thabita inqt exurge ī noīe ihū xp̄i. Nec defuit pet̄ q̄ mini
statim ferret auxiliū. xp̄c scił q̄ in eugłio dari dixerat qcqd
fuisset ei noīe postulatū. Mors itaq; suspendit̄ 7 sp̄c reddit̄.
7 mirantib; ac stupentib; cunctis. ad hāc mundi denuo lucē
rediuiuū corp̄ animat̄. Tantū potuerūt mię merita tm̄ opa
iusta ualuerūt. q̄ laborantib; uiduis largita fuerat subsidia
uiuendi. meruit ad uitā uiduaṟ peticione reuocari. Itaq;
dn̄s ī eugłio doctor uitę nr̄ę 7 magister salutis eťnę. uiuificās
credentiū pplm̄ 7 uiuificatis ɔsulens in eťnū. int̄ sua mandata
diuina 7 p̄cepta celestia. nich crebri mandat 7 p̄cipit. qm̄ ut in-
sistam elemosinis dandis. nec ťrenis possessionib; incubem. s;
celestes thesauros poti recondam. Uendite inqt res uras. 7 date
elemosinā. Et itm̄. Nolite uob ɔdere thesauros sup ťrā. ū tinea
7 comestura extminat. 7 ū fures effodiunt 7 furant̄. Thesauri-
zate aut̄ uob thesauro ī celo ū neq; tinea neq; comestura ext-
minat. 7 ū fures ñ effodiunt. Ubi enī fuerit thesaur tuus.
illic erit 7 cor tuū. Et cū obseruata lege pfectū 7 ɔsūmatū uellet
ostendē. si uis inqt pfect eē uade 7 uende oīa tua 7 da egenis.
7 habebis thesaurū ī celo. 7 ueni sequere me. Itē ī alio loco nego-
ciatorē celestis grē 7 cōparatorē salutis eťnę. distractis oīb; reb;
suis p̄ciosā margaritā hoc ē uitā eťnā xp̄i cruore p̄ciosā de-

q̄ntitate patrimonii sui dicit debere mercari. Simile ē inq̇t regnū celo-
rū hōi negociatori querenti bonas margaritas. Vbi aūt inue-
nit p̄ciosā margaritā. abiit 7 uendidit om̄a que habuit et
emit eā. Hos deniq; 7 abrahe filios dic̄. q̄s in adiuuandis alen-
disq; paupib; operarios cernit. Nā cū zacheus dixiss& ecce dimi-
diū ex substantia mea do egenis. 7 si cui q̄d fraudaui q̄drupl̄r
reddo. respōdit ihc. q̄a salus hodie domui huic facta ē. quo 7
hic filī ē abrahe. Nā si abraha credidit dō 7 reputatū ē ei ad
iusticiā. utiq; q̄ scdm p̄ceptū dī elemosinas fac̄ dō credit. et
q̄ hīt fidei ueritatē. seruat dnī timorē. Qui aūt timorē dī ser-
uat. in miserationib; paupū dm̄ cogitat. Opat̄ enī dō q̄ credit.
q̄a scit uera eē q̄ p̄dicta s̄ uerbis dī. nec scripturā scām posse
mentiri. arbores infructuosas id ē steriles hoīes excidi. 7 in ignē
mitti. misericordes ad regnū uocari. Qͥ 7 in alio loco operarios et fru-
ctuosos fideles appellat. infructuosis uͦ 7 sterilib; fidē derogat
dicēs. Si in iniusto mām̄ona fideles nī fuistis. qd ē uīm q̄s credet
uob. S; uereris 7 metuis ne si operari plurimū cepis. patrimonio
tuo larga operatione finito. ad penuriā forte redigaris. Esto ī hac
parte intrepid. esto secur. finiri nī pot̄ ubi munū xp̄i ipendit̄.
ubi op celeste celebrat̄. Nec hoc t̄ de meo spondeo. s; de scāx scrip-
turarū fide 7 diuine pollicitationis auctoritate p̄mitto. Loq̇t
p salomonē sp̄c scs̄ 7 dic̄. Qui dat paupib;. nūq̄m egebit. Qui
aūt auertit oclm suū in magna penuria erit. ostendens mise-
ricordes atq; operantes egere nī posse. magis parcos 7 steriles ad
inopiā p̄modū deuenire. Itē beat apls paul dnice inspirati-
onis grā plen q̄ administrat inq̇t semē seminanti. 7 panē ad e-
dendū p̄stabit. 7 multiplicabit seminationē uīam. 7 auge-
bit incremēta frugū iusticie uīe ut in oīb; locupletemini.
Itm. Administratio huī officii nī tm̄ supplebit ea q̄ scīs de-
sunt. s; 7 habundabit p multā grāx actionē in dno. qm̄ dum
grāx actio ad dm̄ p elemosinas atq; operationib; nr̄is paupū
oratione dirigit̄. cens operantib; dī retributione cumulatur.

Et dominus in euangelio iam tunc eiusmodi hominum corda considerans, et perfidis atque
incredulis prescia uoce denuncians contestatur et dicit. Nolite cogita-
re dicentes quid edemus aut quid bibemus, aut quid uestiemur, hec enim
nationes querunt. Scit autem pater uester quia horum omnium indigetis. Que-
rite primum regnum dei et iusticiam eius, et omnia ista apponentur uobis.
Eis omnia apponi dicit et tribui, qui regnum et iusticiam dei querunt. Nam et dominus
cum iudicii dies uenerit ad percipiendum regnum dicit admitti, qui fue-
rint in ecclesia iusticiam operati. Metuis ne patrimonium tuum forte de-
ficiat si operari ex eo largiter ceperis, et nescis miser quia dum times
ne res familiaris deficiat, uita ipsa et salus deficit, et dum ne quid de
rebus tuis minuatur attendis, non respicis quod ipse minuaris, amator
magis mamone quam anime tue, ut dum times ne pro te patrimonium
perdas, ipse patrimonio pereas. Et ideo bene apostolus clamat et dicit. Nichil
intulimus in hunc mundum, uerum nec auferre quid possumus. Habentes
itaque exhibitionem et tegumentum, his contenti simus. Qui autem uolunt
diuites fieri incidunt in temptationem et muscipulam, et desideria multa
et nociua, que mergunt hominem in perdicionem et interitum. Radix
enim omnium malorum est cupiditas. Quam quidam appetentes naufraga-
uerunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis. Metuis ne patrimo-
nium tuum forte deficiat, si operari ex eo largiter ceperis. Quando enim
factum est ut iusto possent deesse subsidia, cum scriptum sit. Non occi-
det dominus fame animam iusti. Helyas in solitudine coruis mi-
nistrantibus pascitur, et danieli in lacu ad leonum predam iussu regis in-
cluso prandium diuinitus apparatur, et tu metuis ne operanti et dominum pro-
merenti desit alimentum. quando ipse in euangelio ad exprobrationem eorum
quibus mens dubia est et fides parua contestetur et dicat, aspicite uola-
tilia celi quoniam non seminant neque metunt neque colligunt in horrea
et pater uester celestis alit illa. Nonne uos pluris illis estis. Volucres
deus pascit et passeribus alimenta diurna prestantur, et quibus nullus diuine
rei sensus est eis nec potus nec cibus deest. tu christiano tu dei seruo
tu operibus bonis dedito tu domino tuo caro aliquid existimas defu-
turum. nisi putas quia qui christum pascit a christo ipse non pascitur. aut eis

terrena decernit quibus celestia et diuina tribuuntur? Unde hec incredula cogitatio? unde impia et sacrilega ista meditatio? Quid facit in domo fidi perfidum pectus? Quid qui Christo omnino non credit appellatur et dicitur christianus?

Pharisei tibi magis congruit nomen. Nam cum dominus in euangelio de elemosinis disputaret ut nobis amicos de terrestribus lucris prouida operatione faceremus qui nos postmodum in tabernacula eterna susciperent fideliter ac salubriter premoneret, addidit post hec scriptura dicens. Audiebant autem hec omnia pharisei qui erant cupidissimi et irridebant eum. Quales et nunc in ecclesia quosdam uidemus quorum preclusę aures et corda cecata nullum de spiritalibus ac salutaribus monitis lumen admittunt. De quibus admirari non oportet quod contempnunt in rebus seruum, quando a talibus ipsum dominum uideamus esse contemptum. Quid tibi istis ineptis et stultis cogitationibus plaudis, quasi metu et sollicitudine futurorum ab operibus retarderis?

Quid umbras et prestigias quasdam uanę excusationis obtendis? Confitere immo que uera sunt. Et quia scientes non potes fallere, secreta et abdita mentis exprime. Obsederunt animum tuum sterilitatis tenebrę et recedente inde lumine ueritatis carnale pectus alta et profunda auaricię caligo cecauit. Pecunię tuę captiuus et seruus es, catenis cupiditatis et uinculis alligatus es. Et quem iam soluerat Christus denuo uinctus. Et seruans pecuniam que te seruata non seruat, patrimonium cumulas quod te pondere suo onerat, nec meministi quid deus responderit diuiti exuberantium fructuum copiam stulta exultatione iactanti. Stulte hac nocte inquit expostulatur anima tua. Que ergo parasti cuius erunt?

Quid diuitiis tuis solus incubas? Quid in penam tuam patrimonii pondus exaggeras, ut quo locupletior seculo fueris, pauperior deo fias?

Redditus tuos diuide cum deo tuo, fructus tuos partire cum Christo. Fac tibi possessionum terrestrium Christum participem, ut et ille te sibi faciat regnorum celestium coheredem. Erras et falleris quisquis te seculo diuitem credis. Audi in apokalypsi domini tui uocem et iustis obiurgationibus increpantem. Dicis inquit diues sum et ditatus sum et nullius rei egeo, et nescis quoniam tu es miser et pauper et cecus et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum de igni ut sis diues, et ueste alba uestiaris

& nō appareat uite feditas nuditatis tue. & collirio unge oclos tuos ut
uideas. Qui ergo locuples & diues es. eme tibi a xpo aurū ignitū. ut sor-
dibus tuis tamquam igne decoctis eē aurū mundū possis. si elemosinis
& iusta operatione purgeris. Eme tibi albā uestem. ut qui secundum adā nudus
fueras & horrebas ante deformis. indumēto xpi candido uestiaris.
Et que matrona locuples & diues es. unge oclos tuos nō stibio diaboli.
sed collirio xpi. ut peruenire ad uidendū dnm possis. dū dnm & opibus
promereris. Ceterum que talis es nec operari in ecclesia potes. egentē enim & pau
perem nō uident ocli suffusi nigroris tenebris & nocte operti. Locu
ples & diues es dnicū celebrare te credis. que sacrū thesaurū corban
omnino nō respicis. que in dnicū sine sacrificio uenis. que partē de sac
ficio qd pauper obtulit sumis. Intuere in euangelio uiduā preceptorum
celestiū memorē. inter ipsas pressuras & angustias egestatis operantē.
in gazophilatiū duo que sola sibi fuerant minuta mittentē. Quā cū
animaduerteret dns & uideret nō de patrimonio sed de animo opus eius
examinans. & considerans nō quantū sed ex quanto dedisset. respondit & dixit.
Amen dico uobis. quoniam uidua ista omnibus plus misit in dona dei. Omnes enim
isti de eo qd habundabat illis miserunt in dona dei. hec autem de in
opia sua omnē quecumque habuit uictū misit. Multum beata mu
lier & gloriosa. que etiam ante diē iudicii meruit iudicis uoce laudari.
Pudeat diuites sterilitatis atque infidelitatis sue. uidua & inops
uidue inope inuenitur. Cumque uniuersa que dantur pupillis & uiduis
conferantur. dat illa quā oportebat accipere. ut sciamus que pena sterile
diuitē maneat. quando hoc documento operari et pauperes debeant.
Atque ut intelligamus hec opera deo dari. & eū quisquis hec faciat dm prome
reri. xpc illud dona dei appellat & in dona dei uiduā duos quadran
tes misisse significat. ut magis ac magis posset esse manifestū.
quia qui miseretur pauperi deo fenerat. Sed nec illa res fratres karissimi a bo
nis operibus & iustis refrenet & reuocet xpianū. qd excusare posse
aliquis existimet beneficio filiorum. quando in impensis spiritalibus xpm
cogitare quia accipere se professus est debeamus. nec conseruos liberis nostris
sed dnm preferamus. ipso instruente & monente. Qui diligit inquit

patrē aut matrē sup me. nō ē me dign⁹. Et q̄ diligit filiū aut filiā
sup me. nō ē me dign⁹. Itē in deutronomio ad corroborationē fidei
& dilectionē dī. paria ɔsc̄pta s̄. Qui dicet inq̄t patri & matri nō noui
te. & filios suos nō agnouerunt. hii custodierunt pcepta tua. & testam̄-
tū tuū seruauerunt. Nam si dnm toto corde diligim⁹. nec parentes
nec filios dō pferre debem⁹. Sed & iohs in epl'a sua ponit caritatē
dī ap eos nō ee. qs uideam⁹ opari in paupem nolle. Qui habuerit
inq̄t substantiā mundi & uiderit frēm suū desidantē & clauserit
uiscā sua ab eo. quō caritas dī manet in eo. Si enī ds elemosinis
paupū fenāt. & cū dat minimis xp̄o dat. nō ē qd qs terrena celestib⁹
pferat. nec diuinis humana pponat. Sic uidua illa in tercio
regnorū libro cū siccitate & fame ɔsūptis omib⁹ farre & oleo qd
sup fuerat fecisset sub cinericiū panē. qd absūpto moritura cū
lib=is eet. supuenit helyas & petiit s̄ cibū pri ad edendū dari.
tē qd sup fuisset in cū filiis suis uesci. nec obtēpare illa dubita-
uit. aut helyę filios mat in fame & egestate pposuit. fit immo
in ɔspectu dī qd dō placeat. pmpte ac libent qd petebat offert.
Nec de habundantia portio s; de modico totū dat & esurientib⁹
libis alt pri pascit. neq; in penuria & fame cib ante q̄ misedia
cogitat. ut dū inope salutari carnalit uita ɔtēpnit. spualiter
anima seruet. Helyas itaq; typū xp̄ gerens. & qd ille pmia uicē
singlis reddat ostendens. respondit & dix. Hec dic dns. fidelia
farris nō deficiet. & capsaces olei nō minuet. usq; i diē q̄ dabit dns
ymbrē sup trā. Secdm diuinę pollicitatiōis fidē multiplicata
s̄ uiduę & cumulata q̄ pstitit. inopib⁹ iustis ac mīę meritis aug-
menta & incremēta sumitib⁹. farris & olei uasa cōpleta s̄. nec filiis
abstulit mat qd helyę dedit. s; magis ɔtulit qd benigne &
pie fecit. Et illa nōdū xp̄m sciebat nōdū pcepta ei audierat. nō
cruce & passione ei redēpta. cibū & potū p sanguine rependebat.
ut ex hoc appareat q̄ntū in eccl'a peccet. q se & filios xp̄o ante
ponens diuicias suas seruat. nec patmoniū copiosū cū indi-
gentiū paupitate cōmunicat. Sz enī multi s̄ in domo tibi. et

retardat te numositas filiorum quos muneris largitate bonis operibus insistas. at quod hoc ipso operari amplius debes. quia multorum pignerum pater es. Plures sunt per quibus dominum deprecēris. multorum delicta redimenda sunt. multorum purgande conscientie. multorum anime liberande. ut in hac uita secularis alendis sustentandisque pignerib; quanto maior est numerus. hoc maior et sumptus est. Ita et in uita spiritali atque celesti quanto amplior fuerit pignerum copia. esse et operum debet maior impensa. Sic iob sacrificia numerosa pluribus offerebat. quantumque erat in domo pignerum numerus. tantum dabantur deo et numerus hostiarum. Et quoniam cottidie deesse non potest quod peccetur in conspectu dei. sacrificia cottidiana non deerant quibus possent peccata tergi. probat scriptura dicens. Job homo uerus et iustus habuit filios septem et filias tres. et emundabat illos offerens pro eis hostias deo secundum numerum illorum. et pro peccatis illorum uitulum unum. Si ergo uere filios tuos diligis. si eis exhibes plenam et paternam dulcedinem caritatis. operari magis debes ut filios tuos deo iusta operatione commendes. nec eum libris tuis cogites patrem qui et temporaris et infirmus est. sed illum patrem qui eternus et firmus filiorum spiritalium pater est. illi assigna facultates tuas quas heredibus seruas. ille sit liberis tuis tutor atque curator. ille contra omnes iniurias secularis diuina maiestate protector. Patrimonium deo creditum nec res publica eripit. nec fiscus inuadit. nec calumpnia aliqua forensis euertit. In tuto hereditas ponitur. que deo custode seruatur. Hoc est caris pigneribus prouidere. hoc est futuris heredibus paterna pietate consulere secundum fidem scripture sancte dicentis. Iunior fui et senui. et non uidi iustum derelictum. nec semen eius querens panem. Tota die miseretur et feneratur et comodat. et semen eius in benedictione erit. Et item. Qui conseruatur sine uituperatione in iusticia. beatos filios relinquit. Preuaricator itaque et proditor pater es. nisi filiis fideliter consulas. nisi conseruandis eis religiosa et uera pietate prospicias. Quid studes terreno magis quam celesti patrimonio. filios tuos diabolo uis commendare quam christo. Bis delinquis et geminum ac duplex crimen admittis. et quod non preparas filiis tuis dei patris auxilium. et quod doces filios patrimonium plus amare quam christum. Esto pocius liberis tuis pater talis. qualis tobias extitit. Da ut ille. et salutaria

p̄cepta pigneribꝰ q̄ua ille filio dedit. manda filiis tuis qđ &
ille mandauit dicēs. Et nūc filii mando uobꝭ seruite dō in ueritate
& facite qđ illi placet. & filiis u̅r̅i̅s mandate ut faciāt iustici-
am. & elemosinā. & sint memores dī. & b̄ndicant nom̄ ei⁹ in omni
t̄p̄r̄e. Et itm̄. Omībꝰ diebꝰ uitę tuę fili dn̄m in mente habe. & no-
li p̄terire p̄cepta ei⁹. Iusticiā fac omībꝰ diebꝰ uitę tuę. & noli
ambulare uiā iniq̄tatis. quo̅ agente te ex ueritate. erit respec-
tus opū tuoꝝ. Ex substantia tua fac elemosinā. & noli auertere
faciē tuā ab ullo paupe. ita fiet ut nec auertat̄ a te facies dī. q̄
ut habueris fili sic fac. Si t̄ fuerit copiosa substantia plus ex
illa fac elemosinā. si exiguū habueris fili. facias elemosinā.
p̄miū bonū repones t̄ in die necessitatis. q̄a elemosina a morte
libat. & n̄ patit̄ ire in tenebras. Fiun̄ bonū ē elemosina! omībꝰ
q̄ faciunt eā corā sūmo dō. Quale mun⁹ ē f̄r̄s k̄m̄i. cui edicio dō
spectante celebrat̄. Si ingentiliū mun̄e ḡnde & copiosū uidet̄
p̄sules ut impatores habere p̄sentes. & apparat⁹ ac sūpt⁹ apud
muniarios maior ē. ut possint placē maioribꝰ. q̄nto illustrior
mun̄s & maior ē glā dn̄m & xp̄m spectatores habere. Quanto is-
tic & apparat⁹ uberior & sūpt⁹ largior exhibend⁹ ē. ubi ad spectacu-
lū ɔueniunt celoꝝ uirtutes. ɔueniunt angli om̄s. ubi muniario
n̄ q̄driga l̄s ɔsulat⁹ petit̄. s; uita ęt̄na p̄statur. nec captat̄ inanis
& temporari⁹ fauor uulgi. s; ꝑpetuū p̄miū regni celestis accipit̄.
Atq; ut pigros & steriles & cupiditate nūmaria nichil circa fructū
salutis opantis magis pudeat ut plus ɔscientiā sordidā dedecori
ac ɔ̄pitudinis suę robur cedat. ponat un⁹ q̄sq; an̄ oclos suos di-
abolū cū seruis suis id ē cū ꝑplō ꝑdicionis ac mortis in mediū p-
silire. plebē xp̄o p̄sente & iudicante ipso cōparatioīs examine
ꝑuocare dicentē. Ego p istis q̄s mecū uides nec alapas accepi. nec
flagella sustinui. nec crucē ꝑtuli. nec sanguinē fudi. nec fami-
liā meā p̄cio passionis & cruoris redemi. s; nec regnū illis celeste
ꝑmitto. nec ad paradysū restituta inmortalitate denuo reuoco. &
muniā m̄ q̄m p̄ciosa q̄m ḡndia. quā nimio & longo labore q̄sita

sumptuosissimis apparatibus comparant: rebus suis vel obligatis in muneris co-
paratione vel venditis. ac non edicio honesta successerit. conciuis ac sibi
insectantur. et furore popularis non numquam pene lapidantur. Quos tales
munerarios christo demonstra illos diuites illos copiosis opibus affluen-
tes. an in ecclesia presidentes et expectantes eiusmodi munus edant: oppig-
neratis vel distractis rebus suis? immo ad celestes thesauros mutata
in meliori possessione translatis. In istis muneribus meis caducis atque
terrenis nemo pascitur nemo uestitur. nemo cibi alicuius aut potus so-
latio sustinetur. cuncta inter furorem edentis et spectantis errorem prodi-
ga et stulta uoluptate frustrantium uanitate depereunt. Illic in pauperibus
tuis tu uestiris et pasceris. tu eternam uitam operantibus polliceris. et uix
tu meis pereuntibus adequuntur. quae a te diuinis mercedibus et premiis cele-
stibus honorantur. Quid ad haec respondemus fratres karissimi sacrilega sterilitate.
et quidam tenebrarum nocte coopertas diuitum mentes qua ratione defendimus?
Qua excusatione purgamur qui diaboli seruis minores sumus. ut christo
pro pretio passionis et sanguinis uicem nec inmodicis rependamus?
Precepta ille nobis dedit. quid facere seruos eius oporteret: Instruxit.
operantibus premium pollicetur. supplicium sterilibus comminatur. sententiam
suam protulit. quid iudicatur sit ante predixit. Quae potest excusatio esse ces-
santi quae defensio sterili. non quod non facienti seruo quod precepit dominus faci-
at quod minatur. Qui enim dicit. Cum uenerit filius hominis in claritate sua
et omnes angeli cum eo. tunc sedebit in throno claritatis suae. et colligentur
ante eum omnes gentes et segregabit eas ab inuicem. quemadmodum pastor
segregat oues ab hedis. et statuet oues ad dextram suam. hedos autem
ad sinistram. Tunc dicet rex eis qui ad dextram suam sunt. Venite benedicti
patris mei. percipite regnum quod uobis paratum est ab origine mundi.
Esuriui enim et dedistis mihi manducare. sitiui et potastis me. hospes
fui et adduxistis me. nudus et texistis me. infirmus et uisitastis me. et
in carcere fui et uenistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes.
Domine quando te uidimus esurientem et pauimus. sitientem et potauimus.
Quando te uidimus hospitem et adduximus. nudum et uestiuimus. infirmum
et in carcere et uenimus ad te. Tunc respondens rex dicet. Amen dico uobis

quamdiu fecisti uni hominum ex fratribus meis minimis, mihi fecisti. Tunc dicet illis qui ad sinistram sunt: Discedite a me maledicti in ignem eternum, quem preparauit pater meus diabolo et angelis eius. Esuriui enim et non dedistis mihi manducare, sitiui et non potastis me, hospes fui et non suscepistis me, nudus et non uestistis me, infirmus et in carcere et non uisitastis me. Tunc respondebunt et ipsi dicentes: Domine quando te uidimus esurientem aut sitientem aut hospitem aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et non ministrauimus tibi? Et respondebit illis: Amen dico uobis, quamdiu non fecistis uni ex minimis his, neque mihi fecistis. Et ibunt isti in combustionem eternam, iusti autem in uitam eternam. Quid potuit nobis magis Christus edicere? Quomodo magis potuit iusticie ac misericordie nostre opera prouocare, quam quod prestari dicit sibi quicquid egenti prestatur et pauperi, ut qui respectu fratris in ecclesia non mouetur, uel Christi contemplatione moueatur, et qui non cogitat in labore atque egestate conseruum, uel dominum cogitet in ipso illo quem despicit constitutum. Et idcirco fratres karissimi quibus metus in domino prius est, et spreto calcatoque iam mundo ad superna et ad diuina animus erectus est, fide plena, mente deuota, operatione continua, promerendo domino obsequium prebeamus. Demus Christo uestimenta terrena, indumenta celestia recepturi. Demus cibum et potum secularem, cum Abraham et Ysaac et Iacob ad conuiuium celeste uenturi. Ne parum metamus, plurimum seminemus. Securitati ac saluti eterne dum tempus est consulamus, paulo apostolo admonente et dicente: Ergo dum tempus habemus operemur quod bonum est ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes. Cogitemus fratres dilectissimi quid sub apostolis fecerit credentium populus, quando in ipsa primordia maioribus uirtutibus mens uigebat, quando credentium fides nouo adhuc fidei calore feruebat. Domicilia tunc et predia uenundabant, et dispensanda pauperibus quantitatem libenter ac largiter apostolis offerebant. Terreno patrimonio uendito atque distracto, fundos illuc transferentes ubi fructus caperent possessionis eterne, illic comparantes domos ubi inciperent semper habitare. Talis tunc fuit in operationibus cumulus, qualis in dilectione consensus, sicut legimus in actibus apostolorum: Turba autem eorum qui crediderant anima ac mente una agebant, nec fuit

inter illos discrimen ullum. nec quisquam suum vendicabat ex bonis quibus exercebant. sed fuerunt illis omnia communia. Hoc est novitate spiritali vere dei filium fieri. hoc est lege celesti equitatem patris imitari. Quodcumque enim dei est in nostra usurpatione commune est. nec quisquam a beneficiis eius et muneribus arcetur quominus humanum genus bonitate ac largitate divina equaliter perfruatur. Sic equaliter dies illuminat. sol radiat. ymber rigat. ventus aspirat. et dormientibus sompnus unus est. et stellarum splendor ac lune communis est. Quo equitatis exemplo qui possessor in terris reditus ac fructus suos cum fraternitate partitur. dum largitionibus gratuitis communis ac iustus est. dei patris imitator est. Que illa erit fratres karissimi operantium gloria. quam grandis et summa leticia. cum plebem suam ceperit dominus recensere. et meritis atque operibus nostris premia promissa distribuens. pro terrenis celestia. pro temporalibus sempiterna. pro modicis magna prestare. offerre nos patri cui nos sua sanctificatione restituit. eternitatem nobis immortalitatemque largiri ad quam nos sanguinis sui vivificatione reparavit. reduces ad paradysum denuo facere. regna celorum fide et veritate sue pollicitationis aperire. Hec hereant firmiter sensibus nostris. hec intelligantur plena fide. hec indesinentium operum magnanimitate redimantur. Preclara et divina res fratres karissimi salutaris operatio. solatium grande credentium. securitatis nostre salubre presidium. munimentum spei. tutela fidei. medela peccati. res posita in potestate facientis. Res et grandis et facilis. sine periculo persecutionis corona pacis. Verum dei munus et maximum. infirmis necessarium. fortibus gloriosum. quo christianus ac iustus perferre gratiam spiritalem promeretur. christum iudicem demeretur. deum computat debitorem. Ad hanc operum salutarium palmam libenter ac prompte certemus. omnes in agone iusticie deo et christo spectante curramus. et qui seculo et mundo maiores esse cepimus. cursum nostrum nulla seculi et mundi cupiditate tardemus. Si expeditos. si celeres. si in hoc operis agone currentes. dies nos ultimus et redditionis invenerit. nusquam dominus meritis nostris ad premium deerit. In pace vincentibus coronam candidam pro operibus dabit. qui in persecutione purpuream pro passione geminabit.

Explicit tractatus de opere et elemosinis. Incipit tractatus de bono paciencie.

De paciencia locuturus fratres dilectissimi et utilitates eius commoda predicaturus. unde potius incipiam quam quod nunc

quoque ad audientiam uestram patientiam uideo necessariam. ut nec hoc ip-
sum quod auditis et discitis. sine patientia facere possitis. Tunc enim
demum sermo et ratio salutaris efficaciter discitur. si patienter quod dicitur
audiatur. Nec inuenio fratres dilectissimi inter ceteras discipline celestis uias
quibus ad consequenda diuinitus premia spei ac fidei nostre secta dirigitur quod
magis sit uel utilius ad uitam. uel maius ad gloriam. quam ut qui preceptis dominicis
obsequio timoris ac deuotionis innitimur. patientiam maxime tota
obseruatione teneamus. Hanc sectari se philosophi quoque profitentur.
sed tam illic patientia falsa. quam et falsa sapientia est. Unde enim uel sapiens
esse uel patiens possit. qui nec sapientiam nec patientiam dei nouit.
quando ipse de his qui sibi sapere in hoc mundo uidentur moneat et dicat.
perdam sapientiam sapientium. et prudentiam prudentium reprobabo. Item
beatus apostolus plenus spiritu sancto et uocandis formandisque gentibus missus
contestetur et instruat dicens. Uidete ne quis uos depredetur per philosophiam
et inanem fallaciam secundum traditionem hominum et secundum elementa mundi. et
non secundum christum. quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis.
Item alio loco. Nemo se inquit decipiat. qui se putat sapientem esse in
uobis. mundo huic stultus fiat ut fiat sapiens. Sapientia enim mundi
huius stultitia est apud deum. Scriptum est enim. Reprehendam sapientes in
astutia eorum. Et iterum. Cognouit dominus cogitationes sapientium quoniam stul-
te sunt. Quare si sapientia illic uera non est. esse non potest et uera patientia.
Nam si patiens ille est qui est humilis et mitis. philosophos autem nec humi-
les uidemus esse nec mites. sed sibi multum placentes. et hoc ipso quod sibi
placeant deo displicentes. apparet illic non esse patientiam. ubi sit
insolens affectate libertatis audacia. et exerti ac seminudi pec-
toris inuerecunda iactantia. Nos autem fratres dilectissimi qui philosophi
non uerbis sed factis sumus. nec uestitu sapientiam sed ueritate preferimus.
qui uirtutum conscientiam magis quam iactantiam nouimus. qui non loquimur
magna sed uiuimus. quasi serui et cultores dei. patientiam quam magis-
teriis celestibus discimus. obsequiis spiritalibus prebeamus. Est enim nobis cum
deo uirtus ista communis. Inde patientia incipit. inde claritas eius et
dignitas caput sumit. Origo et magnitudo patientie deo

auctore procedit. Diligenda res homini que deo cara est. ac bonum quod amat
maiestas diuina commendat. Si dominus nobis et pater deus est. sectemur pacien-
tiam domini pariter et patris. quia et seruos esse oportet obsequentes. et filios non
decet esse degeneres. Qualis uero in deo et quanta pacientia. quod in contume-
liam sue maiestatis et honoris instituta ab hominibus profana templa et
terrena figmenta et sacra sacrilega pacientissime sustinens. super bonos
et malos equaliter facit diem nasci et lumen solis oboriri. Et cum ymbribus
terram rigat. nemo a beneficiis eius excluditur. quominus iustis similiter
et iniustis indiscretas pluuias largiatur. Videmus inseparabili
equalitate pacientie nocentibus et innoxiis. religiosis et impiis. gratias
agentibus et ingratis. dei nutu tempora obsequi. elementa famulari. spi-
rare uentos. fontes fluere. grandescere copias messium. fructus mite-
scere uinearum. exuberare pomis arbusta. nemora frondescere. prata
florere. et cum crebris immo continuis exacerbetur offensis deus. in-
dignationem suam temperat. et prestitutum semel retributionis diem pa-
cienter exspectat. Cumque habeat in potestate uindictam. magis uult
diu tenere pacientiam sustinens scilicet clementer et differens. ut
si fieri potest multum malicia protracta aliquando mutetur. et homo errorum
et scelerum contagione uolutatus uel sero ad deum conuertatur. ipso monente
et dicente. Nolo mortem morientis quantum ut reuertatur et uiuat. Et
iterum. Reuertimini ad dominum deum uestrum. quoniam misericors et pius et paciens.
et multe miserationis. et qui sententiam flectat aduersus maliciam
irrogatam. Et quod beatus apostolus paulus commemorat. et peccatorem ad peni-
tentiam reuocans proponit et dicit. An numquid opulentiam bonitatis
eius et sustinentiam et pacientiam contempnis. Ignoras quoniam pacientia
et bonitas dei ad penitentiam te adducit. Tu autem secundum duri-
ciam tuam et cor impenitens thesaurizas tibi iram in die ire et reue-
lationis iusti iudicii dei. qui reddet unicuique secundum opera sua.
Iustum iudicium dei dixit esse. quia serum est. quia diu multumque differtur. ut homini
ad uitam longa dei pacientia consulatur. Tunc representatur pena impio et
peccatori. quando iam non potest penitentia prodesse peccatis. Atque ut
plenius intelligere possimus fratres dilectissimi quia pacientia dei res est et quisquis

lenis et paciens et mitis est. dei patris imitator est. Cum in euuangelio suo dominus precep-
ta in salutem daret, et diuina monita depromens ad perfectum discipulos eru-
diret, proposuit dicens. Audistis quia dictum est. Diliges proximum tuum, et
odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis. Diligite inimicos
uestros. et orate pro eis qui uos persecuntur: ut sitis filii patris uestri qui in celis est.
Qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos et iniu-
stos. Si enim dilexeritis qui uos diligunt: quam mercedem habebitis? Non-
ne et publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres uestros tantum,
quid amplius facietis? Nonne ethnici idipsum faciunt? Eritis
itaque uos perfecti, quomodo pater uester celestis perfectus est. Sic perfectos fieri dixit
dei filios. sic consummari ostendit et docuit celesti natiuitate repara-
tos. si paciencia dei patris maneat in nobis, si similitudo diuina quam
peccato adam perdiderat manifestetur et luceat in actibus nostris. Que gloria
est similem deo fieri, qualis et quanta felicitas habere in uirtutibus quod diuinis
laudibus possit equari. Nec hoc fratres dilectissimi iesus christus dominus et deus noster tantum
uerbis docuit, sed impleuit et factis. Et qui ad hoc se descendisse di-
xerat ut uoluntatem patris faceret, inter cetera ammirabilia uirtutum
quibus indicia diuine maiestatis expressit, paternam quoque pacientiam tole-
rantie tenore seruauit. Omnis denique actus eius ab ipso statim aduentu
paciencia comite signatur, quod primum de illa sublimitate celesti ad
terrena descendens, non aspernatur dei filius carnem hominis induere, et cum pecca-
tor ipse non esset aliena peccata portaret, inmortalitate interim posita
fieri se et mortalem patitur, ut innocens pro nocentium salute perimatur.
Dominus baptizatur a seruo, et remissa peccatorum daturus ipse non dedignatur la-
uacro regenerationis corpus abluere. Diebus xl ieiunat per quem ceteri sagi-
nantur. esurit et famem sentit, ut qui in fame sermonis gratie fuerant celesti
pane saturentur. Cum diabolo temptante congreditur, et inimicum tantum uicisse
contentus nichil ultra uerba contendit. Discipulis non ut seruis domestica
potestate prefuit, sed benignus et mitis fraterna eos caritate dilexit. dig-
natur et pedes apostolorum lauare, ut dum circa seruos talis est dominus, exemplo
suo doceret qualis circa compares et equales debeat esse conseruus. Nec mira-
ndum ~~obedientes~~ si circa obedientes talis extiterit, qui iudam

potuit usq: ad extremu͂ longa paciencia sustinere. cibu͂ cu͂ inimico cape. hoste͂ domesticu͂ scire nec pala͂ ostendere. traditoris osculu͂ n͂ recusare. In iudeis u͂ tolerandi equanimitas q͂nta. 7 q͂nta paciencia. incredulos ad fide͂ suadendo flectere. obsequio ingratos fouere. contradicentibus respondere leniter. superbos sustinere clementer. humiliter persequentibus cedere. prophetarum interfectores 7 aduersus dominum semper rebelles usq: ad crucis 7 passionis horam uelle colligere. Sub ipsa aute͂ passione 7 cruce priusq͂m ad crudelitate͂ necis 7 effusione͂ sanguinis ueniretur. que contumeliarum probra pacienter audita. q͂ contumeliarum tolerata ludibria. ut insultanciu͂ sputamina exciperet q͂ sputo suo ceci oculos paulo an͂ formasset. 7 cui in nomine a seruis nunc ei diabolus cu͂ angelis suis flagellatur. flagella ipse pateretur. 7 coronaretur spinis. q͂ martires floribus coronat eternis. palmis in faciem uerbaretur. q͂ palmas ueras uincentibus tribuit. spoliaretur ueste terrena q͂ indumento immortalitatis ceteros uestit. cibaretur felle q͂ cibu͂ celeste͂ dedit. aceto potaretur q͂ salutari poculo uita͂ propinauit. Ille innocens ille iustus. immo innocentia ipse. 7 ipse iusticia. inter facinorosos deputatur 7 testimoniis falsis ueritas premitur. iudicatur iudicaturus. 7 dei sermo ad uictima͂ tacens ducitur. Et cu͂ ad cruce͂ domini confundantur sydera. elementa turbentur. contremiscat terra. nox die͂ claudat. sol ne iudeorum facinus aspicere cogatur 7 radios 7 oculos suos subtrahat. ille n͂ loquitur nec mouetur. nec maiestate͂ sua͂ sub ipsa saltem passione profitetur. usq: ad fine͂ perseueranter 7 iugiter tolerat. ut con͂ma ut consummetur in xpo plena 7 perfecta paciencia. Et post ista adhuc interfectores suos si conuersi ad eu͂ uenerint. suscipit. 7 paciencia salutari ad conseruandos benignus nemini ecclesiam sua͂ claudit. Illos aduersarios illos blasphemos. illos nominis sui semper inimicos. si penitentia͂ delicti agant. si admissu͂ facinus agnoscant. n͂ solu͂ ad indulgentia͂ criminis. s; ad premiu͂ regni celestis admittit. Quid pot paciencius. quid benignius dici. uiuificatur xpi sanguine. 7 q͂ fudit sanguine͂ xpi.

Talis est xpc ac tanta paciencia. q͂ nisi tanta ac talis existeret. paulu͂ q͂ apostolum ecclesia n͂ haberet. Quod si 7 nos fratres dilectissimi in xpo sumus. si ipsu͂ induimus. si ipse est salutis nostre uia. q͂ xpi uestigia salutaria sequimur. per xpi exempla gradiamur. sic iohs apostolus instruit dicens. Qui dicit se in xpo manere. debet

quomodo ille ambulavit et ipse ambulare. Item petrus super quem ecclesia domini dig
natione fundata est in epistola sua ponit et dicit. Christus passus est pro nobis relin
quens vobis exemplum ut sequamini vestigia eius. qui peccatum non fecit. nec in
ventus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledixit. et cum pateretur non com
minabatur. tradebat autem iudicanti se iniuste. Invenimus denique patriar
chas et prophetas et iustos omnes qui figuram christi imagine preeunte portabant.
nichil magis custodisse in laude virtutum suarum quam quod pacientiam forti
et stabili equanimitate tenuerunt. Sic abel originem martyrii et passionem
iusti hominis inicians primus et dedicans adversus fratrem parricidam non resistit
nec reluctatur. sed humilis et mitis patienter occiditur. Sic abraham deo cre
dens et radicem ac fundamentum fidei primus instituens temptatus in filio non
dubitat neque cunctatur. sed preceptis dei tota pacientia devotionis obsequitur.
Et ysaac ad hostie dominice similitudinem prefiguratus quando a patre im
molandus offertur paciens invenitur. Et iacob fugatus a fratre de terra pacienter
excedit. et cum maiori pacientia postmodum supplex adhuc magis impium et per
secutorem muneribus pacificis ad concordiam redigit. Ioseph venundatus
a fratribus et religatus non tantum pacienter ignoscit. sed et gratuita frumenta venien
tibus largiter et clementer impertit. Moyses ab ingrato et perfido populo contemptus fre
quenter et pene lapidatus et tamen lenis et paciens pro eisdem dominum deprecatur. In
david vero ex quo secundum carnem christi nativitas oritur. quam magna et mira et christi
ana pacientia. habuisse in manu sepe ut saul regem persequentem se et
interficere concupiscentem posset occidere. et tamen subditum sibi et traditum maluis
se servare. nec rependisse inimico vicem. sed occisum adhuc insuper et
vindicasse. Tot deinde prophete interfecti. tot martyres gloriosis mortibus hono
rati. qui omnes ad celestes coronas pacientie laude venerunt. Neque enim potest
accipi dolorum et passionum corona. nisi precedat in dolore et passione pacientia.
Quam sit autem pacientia utilis et necessaria fratres dilectissimi. ut manifestius pos
sit et plenius nosci. dei sententia cogitetur quam in origine statim mundi
et generis humani adam precepti inmemor et date legis transgressor accepit.
Tunc sciemus quam pacientes esse in isto seculo debeamus. qui sic nascimur ut pressu
ris istic et conflictationibus laboremus. Quia audisti inquit vocem mulieris
tue. et manducasti ex illa arbore de qua sola preceperam tibi ne manducares

ex ea manducasti: maledicta terra erit in omnibus operibus tuis. In tristicia et gemitu edes ex ea omnibus diebus uite tue. Spinas et tribulos eiciet tibi, et edes pabulum agri. In sudore uultus tui edes panem tuum donec reuertaris in terram ex qua sumptus es, quoniam terra es et in terram ibis. Huius sententie uinculo colligati omnes et constricti sumus, donec morte expuncta de isto seculo recedamus. In tristicia et gemitu sumus necesse est omnibus diebus uite nostre; edamus panem necesse est cum labore et sudore. Unde unusquisque cum nascitur et hospicio huius mundi excipitur, initium sumit a lacrimis; et quamuis adhuc omnium nescius et ignorans, nichil aliud nouit in illa ipsa prima natiuitate quam flere. Prouidentia naturali lamentatur uite mortalis anxietates et labores et procellas mundi quas ingreditur in exordio statim suo ploratu et gemitu rudis anima testatur.

Sudatur enim istic quamdiu uiuitur et laboratur; nec sudantibus et laborantibus possunt alia magis quam patientie subuenire solatia. Que cum apta sint et necessaria in isto mundo uniuersis, tum magis nobis qui diabolo impugnante plus quatimur, qui in acie cotidie stantes inueterati et exercitati hostis conflictationibus fatigamur; quibus preter uarias et assiduas temptationum pugnas in persecutionum quoque certamine patrimonia relinquenda sunt, subeundus carcer, portande catene, anime impendende, gladii, bestie, ignes, cruces, omnia denique tormentorum ac penarum genera fide ac uirtute patientie perferenda, domino instruente et dicente: Hec locutus sum uobis ut in me pacem habeatis. In mundo autem pressuram habebitis, sed credite et confidite quoniam ego uici mundum. Si autem qui diabolo et mundo renuntiauimus pressuras et infestationes diaboli et mundi crebrius ac uiolentius patimur, quanto magis patientiam tenere debemus, qua adiutrice et comite omnia infesta toleremus. Domini et magistri nostri salutare preceptum est: Qui tolerauerit inquit usque in finem, hic saluus erit. Et iterum: Si permanseritis in uerbo meo uere discipuli mei estis, et cognoscetis ueritatem et ueritas liberabit uos. Tolerandum est et perseuerandum fratres dilectissimi, ut ad spem ueritatis et libertatis admissi, ad ueritatem et libertatem ipsam peruenire possimus, quia hoc ipsum quod christiani sumus fidei et spei res est. Ut autem peruenire spes et fides ad fructum possint, patientia opus est. Non enim presentem gloriam sequimur, sed futuram, secundum quod Paulus apostolus monet dicens: Spe

saluati sumus. Spes autem que uidetur non est spes. Quod enim uidet quis quid sperat?
Si autem quod non uidemus id speramus per pacientiam expectamus. Expectatio et
pacientia necessaria est ut id quod esse cepimus impleamus et quod speramus et
credimus deo representante capiamus. Denique alio in loco idem apostolus iustos
et operantes et diuini fenoris incrementis celestes thesauros sibi recondentes
ut pacientes quoque sint instruit et docet dicens. Ergo dum tempus habemus operemur
quod bonum est ad omnes maxime autem ad domesticos fidei. Bonum autem fa-
cientes non deficiamus tempore enim suo metemus. Admonet ne quis inpaciens
in operatione deficiat ne quis temptationibus aduocatus aut uictus in medio
laudis et glorie itinere desistat et pereant preterita dumque ceperant desinant
esse perfecta. Sicut scriptum est. Iusticia iusti non liberabit eum in quacumque die exer-
rauerit. Et iterum. Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam. Que uox
adhortatur patienter et fortiter perseuerare ut qui ad coronam laudis iam pro-
ximare nititur durante pacientia coronetur. Pacientia autem fratres
dilectissimi non tantum bona custodit sed et repellit aduersa. Spiritui sancto fauens et
celestibus ac diuinis coherens contra facta carnis et corporis quibus anima
expugnatur ac capitur uirtutum suarum propugnaculo reluctatur. Inspici-
amus denique pauca de multis ut de paucis intelligantur et cetera. Ad-
ulterium fraus homicidium mortale crimen est. Sit fortis et stabi-
lis in corde pacientia et nec adulterio sanctificatum corpus et dei tem-
plum polluitur nec iusticie dicata innocentia contagione fraudis inficitur
nec post gustatam eucharistiam manus gladio et cruore maculatur. Kari-
tas fraternitatis uinculum est et fundamentum pacis tenacitas ac firmitas
unitatis que et spe et fide maior est que et opera et martyria precedit que
nobiscum semper eterna in regnis celestibus permanebit. Tolle illi pacientiam
et desolata non durat. Tolle illi sustinendi tolerandique substantiam
et nullis radicibus ac uiribus perseuerat. Apostolus denique cum de caritate loque-
retur tolerantiam illi et pacientiam iunxit. Karitas inquit magnanima
est karitas benigna est. karitas non emulatur non inflatur non irritatur non
cogitat malum omnia diligit omnia credit omnia sperat omnia susti-
net. Ostendit inde illam perseuerare tenaciter posse quod nouit omnia
sustinere. Et alio loco dicit. Sustinentes inquit inuicem in dilectione

satis agentes seruare unitatem spiritus in coniunctione pacis. Probauit
nec unitatem seruari posse nec pacem nisi se inuicem fratres mutua
tolerantia foueant et concordiae uinculum pacientia intercedente
custodiant. Quid deinde? Non iurare neque maledicere, non tua
ablata non repetere, non accepta alapa et alteram maxillam uerberanti pre-
bere, non fratri in te peccanti non tantum septuagies septies sed omnia omnino
peccata dimittere, non diligere inimicos, non pro aduersariis et persecu-
toribus precem facere. Non potest ista perferre nisi pacientiae et tolerantiae
firmitate. Quod factum uidemus in Stephano. Qui cum a iudeis ui et lapidibus
necaretur, non sibi uindictam sed interfectoribus ueniam postulabat dicens: Domine
ne statuas illis hoc peccatum. Sic esse oportuit primum martyrem Christi, qui martyres
secuturos gloriosa morte precurrens, non tantum predicator dominicae pas-
sionis sed et pacientissimae lenitatis imitator. Quid dicam de ira, de discor-
dia, de simultate, quae in christiano esse non debent? Sit pacientia in pectore,
et haec illic locum habere non possunt, aut si adire temptauerint cito
exclusa discedent, et domicilium pacificum perseueret in corde, ubi deum
pacis delectet habitare. Admonet denique apostolus et monet dicens: No-
lite contristare spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis
amaritudo et ira et indignatio et clades et blasphemia auferatur a uobis.
Si enim christianus a furore et contentione carnali tamquam de maris turbinibus
excessit, et tranquillus ac lenis in portu Christi esse iam cepit, nec iram nec dis-
cordiam debet intra pectus admittere, nec malum pro malo reddere liceat. Unde nec
odisse. Nec non aduersa quaeque carnis incommoda et crebros corporis durosque
cruciatus quibus humanum genus cottidie fatigatur et quatitur, pacientia necessa-
ria est. Nam cum in illa prima transgressione precepti firmitas corporis cum inmor-
talitate discesserit, et cum morte infirmitas uenerit, nec possit fir-
mitas recipi nisi cum recepta et inmortalitas fuerit, oportet in hac fra-
gilitate atque infirmitate corporis luctari semper et congredi. Quae luctatio
et congressio non nisi pacientiae potest uiribus sustineri. Examinandis autem nobis
atque explorandis diuersi inportantur dolores, et multiplex temptatio-
num qualitas irrogatur, de iacturis facultatum, de ardoribus febrium, de
cruciatibus uulnerum, de amissione carorum. Nec aliud magis inter iustos

discernit 7 iustos. quã qđ in adũsis p inpacientiã querit' ⁊
blasphemat iniust'. paciencia iust' pbat'. sic scptũ ẽ. In dolo
re sustine 7 in humilitate tua paciam habe. qm in igne
pbat' aurũ 7 argentũ. Sic iob pbat' 7 examinat' 7 ad sũmũ fas
tigiũ laudis paciencię ũtute puect'. qnta adũsus eũ diaboli
iacula emissa. qnta admota tormta. iactura rei familiaris in
fligit'. numerosę sobolis orbitas irrogat'. diues incensu dñs 7
in libis pat' dicior. nec dñs fact' repente nec pat' ẽ. Accedit
uulnerũ uastitas. 7 tabescentes ac fluentes art' uermiũ qq;
edax pena ɔsumit. ac ne qd omino remaneret qđ ñ iob in suis
tẽptationib' expiret. armat diabol' 7 uxorẽ. illo antiq nequicię
suę usus ingenio. qsi oms p mulierẽ posset fallere qđ fecit in
origine. nec tñ iob gũib' 7 densis ɔflictationib' frangit'. q min'
int' illas angustias 7 pssuras suas di bndictione uictrice paci
entia pdicet. Tobias qq; p' iusticię 7 mię suę opa magnifica.
luminũ amissione tẽptat'. in qntũ pacient' cecitatẽ ptulit.
intñ grandit' dnm pacię laudẽ pmeruit. Atq; ut magis frs
dilcmi pacię bonũ luceat. qđ mali econtrio inpacia inportet.
ɔsiderẽs. Nam ut paciencia bonũ xpi ẽ. ita econt' inpacia diabo
li malũ ẽ. Sic in q habitat 7 manet xpc pacien' inuenit'. ita in
paciens semp existit cui mtẽ diaboli nequicia possidet. Exordia
deniq; ipsa uideam'. Diabol' hoiem ad imaginẽ di factũ inpa
cient' tulit. inde piit pmi 7 pdidit. Adã cont' celeste pceptũ
cibi letalis inpaciens ad mortẽ cecidit. nec acceptã diuinit'
grãm pacia custode seruauit. Et ut frẽm cain pimeret. sacri
ficiũ 7 muneris ei' inpacien' fuit. 7 qđ esau de maiorib' ad minora
descendit. pmat' suos p inpacientiã lentis amisit. Qđ iudaic'
ppls circa beneficia diuina pfid' 7 ingrat'. nonne qđ a dõ
pmũ recessit inpacię crimen fuit. Dũ moysi cũ dõ colloqn
tis mores ñ pot' ferre. pfanos dõs ausus ẽ postulare. ut iti
neris sui duces nuncuparet cap' bubulũ 7 trẽstre figmentũ.
Nec umquã ab eadẽ inpacientia destitit. q min' semp docilita

tis et divinae admonitionis impatiens, prophetas suos et iustos quosque persequendo
ad crucem quoque et sanguinem domini prosilivit. Impatientia etiam et hereticos
facit, et ad iudeorum similitudinem contra Christi pacem et caritatem rebelles ad hos-
tilia et furiosa odia compellit. Et ne longum sit singula recensere, omnia
omnino que patientia operibus suis edificat ad gloriam, impatientia destruit ad
ruinam. Quare fratres dilectissimi et bonis patientie et impatientie malis diligenter ex-
pensis, patientiam per quam in Christo manemus et venire cum Christo ad deum possumus,
plena observatione teneamus, que copiosa et multiplex non angusto fine
concluditur, nec brevibus terminis coercetur. Late patet patientie virtus, et ubertas
eius ac largitas de unius quidem nominis fonte proficiscitur, sed exundantibus
venis per multa gloriarum itinera diffunditur. Nec proficere aliquid in actibus nostris
potest ad consummationis laudem, nisi inde consummationis accipiat firmitatem.
Patientia est que nos deo commendat et servat, ipsa est que iram temperat, que linguam
frenat, que mentem gubernat, pacem custodit, disciplinam regit, libidinis
impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium simultatis
extinguit, coercet superbiam divitum, inopiam pauperum refovet, tuetur
in virginibus beatam integritatem, in viduis laboriosam castitatem, in con-
iunctis et maritatis individuam caritatem. Facit humiles in prosperis, et
in adversis fortes, contra iniurias et contumelias mites, docet delinquentibus
cito ignoscere, si ipse delinquas diu et multum rogare, temptationes expu-
gnat, persecutiones tolerat, passiones et martyria consummat. Ipsa est que fidei
nostre fundamenta firmiter munit, ipsa est que incrementa spei sublimiter
provehit, ipsa actum dirigit ut tenere possimus viam Christi, dum per eius
tolerantiam gradimur, ipsa efficit ut perseveremus filii dei, dum patientiam
patris imitamur. Et quoniam plurimos scio dilectissimi, pondere iniuriarum an-
gentium ut [illegible] dolore de his qui adversum se grassantur et seviunt vindi-
cari velociter cupere, nec illud in extrema parte reticendum est, ut in istis
fluctuantibus mundi turbinibus et iudeorum sive gentilium et hereticorum
quoque persecutionibus constituti, patienter expectemus ultionis diem, nec
ad vindictam doloris nostri querula festinatione properemus, cum scriptum sit:
Expecta me dicit dominus in die resurrectionis mee in testimonium, quoniam iu-
dicium meum ad congregationem gentium ut excipiant reges et effundam

sup eos ira mea. Expectare nos iubet dominus. et futuræ ultionis diem forti
pacientia sustinere. Unde et in apokalypsi loquitur dicens. Ne signaveris verba
prophetiæ libri huius. quia iam tempus in proximo est. et hii qui perseverant noce-
re noceant. et qui in sordibus est sordescat adhuc. iustus autem adhuc ius-
tiora faciat. similiter et sanctus sanctiora. Ecce venio cito. et merces mea mecum
est. reddere unicuique secundum facta sua. Unde et clamantes martyres et adiun
dictam suam dolore erumpente properantes. expectare adhuc iubentur.
et temporibus consummandis implendisque martyribus praebere paciam. Et cum aperu-
isset inquit quintum sigillum. vidi subtus aram dei animas occisorum propter verbum
dei et martyrium suum. et clamabant voce magna dicentes. Usque quo domine sanctus
et verus non iudicas et vindicas sanguinem nostrum de his qui in terris inhabi-
tant. Et datæ sunt eis singulæ stolæ albæ. et dictum est ut sustinerent
adhuc brevi tempore. donec impleatur numerus conservorum et fratrum eorum
qui quoque postea occidentur exemplo eorum. Quando autem veniat sanguis
iusti divina vindicta. declarat per malachiam prophetam spiritus sanctus dicens.
Ecce dies venit domini ardens sicut clybanus. et erunt omnes alienigenæ et omnes
iniqui ut stipula. et accendet illos adveniens dies dicit dominus. Quod item
legimus in psalmis ubi dei iudicis praedicatur adventus. censuræ suæ maies-
tate venerandus. Deus manifeste veniet deus noster et non silebit. ignis ante eum
ardebit. et in circuitu eius procella nimia. Advocabit celum sursum. et terram
ut separet populum suum. Colligite illi iustos eius. eos qui disponunt testa-
mentum eius in sacrificiis. et nunciabunt celi iusticiam eius. quoniam deus iudex est.
Nam et ysaias eadem pronuntiat dicens. Ecce enim dominus sicut ignis veniet.
et sicut procella currus eius reddere in ira vindictam. in igne domini iudicabuntur.
et in gladio eius vulnerabuntur. Et iterum. Dominus deus virtutum prodibit. et commi-
nuet bellum. excitabit certamen. et clamabit super in- inimicos suos
cum fortitudine. Tacui. numquid tamen semper tacebo. Qui autem est hic qui
tacuisse se prius dicit. et non semper tacebit. Utique ille qui sicut ovis ad victi-
mam ductus est. et sicut agnus coram tondente sine voce non aperuit os suum. Utique
ille qui non clamavit. neque in plateis vox eius audita est. Utique ille qui non fuit
contumax neque contradixit cum dorsum suum poneret ad flagella. et ma-
xillas ad palmas. faciem autem suam non averteret a feditate sputorum.

utique ille qui cum accusaretur a sacerdotibus et senioribus nichil respondit. et
admirante pilato pacientissimum silentium tenuit. Hic est qui cum in pas
sione tacuerit. in ultione postmodum non tacebit. Hic est deus noster. id est non
omnium sed fidelium et credentium deus. qui cum in secundo aduentu manifestus ue
nerit non silebit. Nam cum in humilitate prius fuerit occultus. ueniet in
potestate manifestus. Hunc expectemus fratres dilectissimi iudicem et uindicem
nostrum. ecclesie sue populum ab initio mundi usque nunc omnium numerum secum
pariter uindicaturum. Qui ad uindictam suam nimium festinat et properat.
consideret quia necdum uindicatus est ipse qui iudicat. Pater deus ihesum filium pre
cepit adorari. Et apostolus paulus diuini precepti memor ponit et dicit. Deus
exaltauit illum et donauit illi nomen. ut sit super omne nomen. ut in
nomine ihesu omne genu curuetur celestium et terrestrium et infernorum. In a
pokalypsi angelus iohanni uolenti se adorare. resistit et dicit. Vide ne fe
ceris. quia conseruus tuus sum et fratrum tuorum. ihesum dominum adora. Qualis dominus
ihesus et quanta pacientia. ut qui in celis adoratur. necdum uindicetur in terris. Huius
pacientiam fratres dilectissimi in persecutionibus et passionibus nostris cogitemus. huius ad
uentui plenum expectationis obsequium prebeamus. nec defendi ante dominum
serui inreligiosa et perdita festinatione properemus. insistamus potius et labo
remus. et toto corde uigilantes atque ad omnem tolerantiam stabiles dominica
precepta seruemus. ut cum ille ire et uindicte dies uenerit. non cum impiis et
peccatoribus puniamur. sed cum iustis et deum timentibus honoremur. Explicit tractatus

Zelare quod bonum de bono pacientie. Incipit tractatus de zelo et liuore.
uideas et inuidere melioribus. leue apud quosdam et modicum crimen uidetur
fratres dilectissimi. dumque existimatur leue esse et modicum non timetur. dum non timetur
contemnitur. dum contemnitur non facile uitatur. et fit ceca et occulta pernicies que
dum minus prospicitur ut caueri a prudentibus possit. incautas mentes la
tenter infligit. Porro autem dominus prudentes esse nos iussit. et cauta sol
licitudine uigilare precepit. ne aduersarius uigilans semper ipse et
semper insidians. cum in pectus obrepserit de scintillis conflet incendia.
de paruis maxima exaggeret. et dum remissius et incautis leniore
aurora et flatu molliore blanditur. procellas ac turbines excitatus
ruinas fidei et salutis acutae naufragia moliatur. Excubandum est

itaque fratres dilectissimi atque omnibus viribus elaborandum est ut inimico sevienti et iacula sua in omnes corporis partes quibus percuti et vulnerari possimus dirigenti sollicita et plena vigilantia repugnemus secundum quod Petrus apostolus in epistola sua premonet et docet dicens. Sobrii estote et vigilate quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens aliquid devorare querens circuit. Circuit ille nos singulos et tamquam hostis clausis obsidens muros explorat et temptat an sit pars aliqua membrorum minus stabilis et minus fida cuius aditu ad interiora penetretur. Offert oculis formas illices et faciles voluptates ut visu destruat castitatem. Aures per canoram musicam temptat ut soni dulcioris auditu solvat et molliat christianum vigorem. Linguam convicio provocat manum iniuriis lacessentibus ad petulantiam cedis instigat. Ut fraudatorem faciat lucra opponit iniusta ut animam pecunia capiat ostendit perniciosa compendia honores terrenos promittit ut celestes adimat ostentat falsa ut vera surripiat et cum latenter non potest fallere exerte atque aperte minatur terrorem turbide persecutionis intentans ad debellandos servos dei inquietus semper et semper infestus in pace subdolus in persecutione violentus. Quam ob rem fratres dilectissimi contra omnes diaboli vel fallaces insidias vel apertas minas stare debet instructus animus et armatus tam paratus semper ad repugnandum quam semper paratus est inimicus.

Et quoniam frequentiora sunt tela eius que latenter obrepunt magisque occulta et clandestina iaculatio que minus perspicitur hoc et gravius et crebrius in vulnera nostra grassatur ad hec quoque intelligenda et depellenda vigilemus. Ex quibus est zeli et livoris malum quod si quis penitus inspiciat inveniet nichil magis christiano cavendum nichil cautius providendum quam ne quis invidia et livore capiatur ne quis fallentis inimici cecis laqueis implicatus dum frater fratri in odio convertitur gladio suo nescius perimatur. Quod ut colligere plenius et manifestius perspicere possimus ad caput eius atque originem recurramus. Videamus unde zelus et quando et quomodo ceperit. Facilius enim a nobis malum tam perniciosum vitabitur si eiusdem mali et origo et magnitudo noscatur. Hinc diabolus inter initia mundi et periit primus et perdidit. Ille angelica maiestate subnixus ille deo acceptus et carus postquam hominem ad imaginem dei factum conspexit in zelum malivolo livore prorupit non prius alterum deiciens instinctu

zeli

zeli. quam ipse zelo ante deiectus, captivus ante quam capiens, perditus ante
quam perdens, dum stimulante livore homini gratiam datae immortalitatis
eripit, ipse quoque id quod prius fuerat amisit. Quale malum est fratres dilectissimi quo
angelus cecidit, quo circumveniri et subverti alta illa et praeclara sublimitas
potuit, quo deceptus est ipse qui decipit. Exinde invidia grassatur in terris,
dum livore periturus magistro perditionis obsequitur, dum diabolum qui zelat
imitatur, sicut scriptum est: Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum.
Imitantur ergo illum qui sunt ex parte eius. Hinc denique novae fraternitatis prima
odia, hinc parricidia nefanda ceperunt, dum abel iustum cayn zelat
iniustus, dum bonum malus invidia et livore persequitur. Tantum valuit ad con-
summationem facinoris emulationis furor, ut nec caritas fratris nec sce-
leris inmanitas nec timor dei nec pena delicti cogitaretur. Iniuste
oppressus est qui iusticiam primus ostenderat, odia perpessus est qui odisse non noverat,
occisus est impie qui moriens non repugnabat. Et quod esau frater suo iacob
inimicus extitit, zelus fuit. Nam quia ille benedictionem patris acceperat,
hic modum persecutionis facibus livoris exarsit. Et quod ioseph fratres sui
vendiderunt, causa vendendi de emulatione descendit, postquam id quod ei
in visionibus prosperum fuerat ostensum simpliciter ut fratribus frater exposuit,
in invidiam malivolus animus erupit. Saul quoque rex ut david odisset, ut
persecutionibus sepe repetitis [iteratis] innocentem, misericordem, mitem, lenitate
pacientem necare cuperet, quid aliud quam zeli stimulus provocavit? Quod
goliath interfecto et ope ac dignatione divina tanto hoste deleto
populus admirans in laudes david praedicationis suffragio prosiluit,
saul simultatis atque insectationis furias de livore concepit. Et
ne longum faciam singulos recensendo, pereuntis semel populi adtendamus
interitum. Iudei nonne inde perierunt, dum xpo malunt invidere quam
credere? Obtrectantes magnalibus quae ille faciebat, zelo excecante
decepti sunt, nec ad divina noscenda cordis oculos aperire potuerunt.
Que nos considerantes fratres karissimi, contra tantam mali perniciem vigilanter et for-
titer dicata domino pectora muniamus. Aliorum mors proficiat ad nostram
salutem, inprudentium pena providentibus conferat sanitatem. Non est quod
aliquis existimet malum istud una specie contineri aut brevibus terminis

et angusto fine concludi. Late patet zeli multiplex et fecunda pernicies.
Radix est malorum omnium, fons cladium, seminarium delictorum, materia cul-
parum. Inde odium surgit, animositas inde procedit. Avaritiam zelus inflam-
mat, dum quis suo non potest esse contentus videns alterum ditiorem. Ambitionem zelus
excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem. Zelo excecante sensus
nostros atque in ditionem suam mentis archana redigente, dum dei timor spernitur,
magisterium Christi negligitur, iudicii dies non providetur. Inflat superbia, ex-
acerbat seuicia, perfidia prevaricatur, impacientia concutit, furit discor-
dia, ira feruescit, nec se iam potest cohibere vel regere qui factus est potestatis
alienae. Hinc dominicae pacis vinculum rumpitur, hinc caritas fraterna violatur,
hinc adulteratur veritas, unitas scinditur, ad hereses atque scismata prosilitur,
dum obtrectatur sacerdotibus, dum episcopis invidetur, dum quis aut queritur non se
potius ordinatum aut dedignatur alterum ferre prepositum. Hinc recalci-
trat, hinc rebellat de zelo superbus, de emulatione perversus, animosita-
te et livore non hominis sed honoris inimicus. Quale vero est anime tinea, quae cogi-
tationum tabes, pectoris quanta rubigo zelare in altero vel virtutem eius
vel felicitatem, id est odisse in eo vel merita propria vel beneficia divina,
in malum proprium bona aliena convertere, illustrium prosperitate torqueri, aliorum
gloriam facere suam penam, et velut quosdam pectori suo admovere carnifices,
cogitationibus et sensibus suis adhibere tortores, qui se intestinis cruciati-
bus lacerent, qui cordis secreta malivolentie ungulis pulsent. Non
cibus talibus letus, non potest potus esse iocundus. Suspiratur semper et ingemiscitur et
doletur, cumque ab invidis numquam livor exponitur, diebus ac noctibus pectus
obsessum sine intermissione laniatur. Mala cetera habent terminum, et quod-
cumque delinquitur delicti consummatione finitur. In adultero cessat facinus
perpetrato stupro, in latrone conquiescit scelus homicidio admisso, et
predonis rapacitatem statuit possessa preda, et falsario modum ponit
impleta fallacia. Zelus terminum non habet, permanens iugiter malum et sine
fine peccatum, quantoque ille cui invidetur successu meliore profecerit,
tanto invidus in maius incendium livoris ignibus inardescit. Hinc
vultus minax, torvus aspectus, pallor in facie, in labiis tremor, stri-
dor in dentibus, verba rabida, effrenata convicia, manus ad cedis vio-

lentiā pmpta. etiā si a gladio interī uacua. odio tamē furiate mītis
armata. Et ideirco sps scs dic in psalmis. Noli zelare bene ambulantē
in uia sua. Et itm. Obseruabit peccor iustū. 7 stridet ad eū dentib suis.
Ds aut irridebit eū. qm pudet qd ueniet dies ei. Hos denotat dd
7 designat dicēs. Venenū aspidū sub labiis eoz. quoz os maledictioē
7 amaritudine plenū ē. ueloces ad effundendū sanguinē pedes eoz.
contribulatio 7 calamitas in uiis eoz qz uiā pacis nō agnouert. nec ē
timor dī an oclos eoz. Multo malū leui 7 piculū mīn ē cū mem-
bra gladio uulnerant. facilis cura ē ubi plaga pspicua ē. 7 cito ad
sanitatē medela subueniente pducit qd uidet. Zeli uulnera ob-
strusa sē 7 occulta. nec remediū curę me- dentis admittunt.
q se int conscientię latebras ceco dolore clusert. Quicūq: es inuid ac
malign uideris. quā si sers qs audisti insidios. 7 pnicios. 7 infest.
nulli magis quā tuę salutis inimic es. Quisqs ille ē quē zelo pse-
queris. subtfugere 7 uitare te potit. tu te nō potes fugere. Ubicūq:
fueris aduersari tuus tecū ē. hostis semp in pectore ē. pnicies inclu-
sa ē. ineluctabili catenaz nexu ligat et uinct es. zelo dnante
captiuus es. nec solatia tibi ulla subueniunt. Pseuerans malū ē ho-
minē psequi ad dī grām ptinentē. calamitas sine remedio ē. odisse
felicē. Et idco frs dilmi huic piculo consulens dns ne qs zelo fris
in laqueū mortis incurreret. cū eū discipli interrogarent qs inter
illos maior eet. respondit. Qui fuerit inqt minim int uos. hic
erit maior. Amputauit omnē emulationē responso suo. omnem
causā 7 materiā mordacis inuidię eruit 7 abscidit. Discipulo xpi
zelare nō licet. nō licet inuidere. exaltationi ap nos nō pot ee contenti-
o. De humilitate ad sūma crescim. didicim ut placeam. Denīq:
7 apts paul instruens 7 monens ut q illuminati xpi lumine tene-
bras nocturnę conuersationis euasim. in factis atq: opib luminis am-
bulem. scbit 7 dic. Nox tnsiuit dies aut appropinquit. abiciam
g opa tenebraz 7 induamr arma lucis. tāquā in die decent am-
bulem. Non in comessationib 7 ebrietatib. nō in concupiscentiis 7 in-
pudiciis. nō in certaminib 7 zelo. Si recessert de pectore tuo ze-

nebrę si nox inde discussa est. si caligo detersa est. si illuminavit sensus
tuos splendor diei. si homo lucis esse cepisti. quę christi sunt gere. quia lux
et dies christus est. Quid in zeli cecitatem omne pacis et caritatis lumen extinguis.
Quid ad diabolum cui renunciaveras redis. quid cain similis. Homicidii
namque facinore constringi eum qui zelaverit et odio habuerit fratrem suum.
declarat iohannes in epistola sua dicens. Qui fratrem suum odit. homicida est. Et sci-
tis. quia omnis homicida non habet in se vitam manentem. Et iterum. Qui dicit
se in luce esse et fratrem suum odit in tenebris est usque adhuc. et in tenebris
ambulat et non scit quo eat. quoniam tenebrę excecaverunt oculos eius. Qui odit
inquit fratrem suum in tenebris ambulat. et non scit quo eat. It enim in ge-
hennam nesciens. ignarus et cecus. precipitatur in penam recedens a christi
lumine monentis et dicentis. Ego sum lumen mundi. qui me secutus fu-
erit non ambulabit in tenebris sed habebit lumen vitę. Sequitur autem christum
qui preceptis eius insistit. qui per magisterii eius viam graditur. qui vestigia eius
atque itinera sectatur. qui quod christus et docuit et fecit imitatur. secundum quod petrus
quoque hortatur et monet dicens. Christus passus est pro nobis relinquens vobis exemplum.
ut sequamini vestigia eius. Meminisse debemus quo vocabulo plebem
suam christus appellet. quo titulo gregem suum nuncupet. Oves nominat.
ut innocentia christiana ovibus equetur. agnos vocat ut agnorum na-
turam simplicem simplicitatem mentis imitetur. Quid sub vestitu ovium lupus la-
titat. Quid gregem christi qui christianum se mentitur infamat. Christi nomen in-
duere et non christi viam pergere. quid aliud quam prevaricatio est divini nominis.
quam desertio itineris salutaris. quando ipse doceat et dicat eum ad vitam
venire qui mandata servaverit. et eum esse sapientem qui verba eius audierit
et fecerit. doctorem quoque eum in regno celorum vocari qui fecerit et sic docu-
erit. Tunc predicanti profuturum quod bene atque utiliter fuerit predicatum.
si id quod ore promittitur factis sequentibus impleatur. Quid vero insinuavit
crebrius discipulis suis dominus. quid inter monita salutaria et precepta celestia
custodiendum magisque servandum mandavit. quam ut eadem dilec-
tione qua discipulos ipse dilexit nos quoque invicem diligamus. Quomodo autem
vel pacem domini vel caritatem tenet qui intercedente zelo nec pacificus
potest esse nec carus. Ideo et apostolus paulus cum pacis et caritatis merita

deprimeret. cumque asseueraret firmiter et doceret nec fidem nec elemosi-
nas. nec passionem quoque ipsam confessoris et martyris profuturam. nisi caritatis federa
integra atque inuiolata seruasset: adiecit et dixit. Karitas magnani-
ma est. caritas benigna est. caritas non zelat. docens scilicet et ostendens eum
posse caritatem tenere. quisquis magnanimus fuerit et benignus et zeli ac liuo-
ris alienus. Item alio loco cum moneret ut homo iam sancto spiritu plenus et natiui-
tate celesti dei filius factus non nisi spiritalia et diuina sectetur. ponit et dicit. Et
ego quidem fratres non potui uobis loqui quasi spiritalibus sed quasi carnalibus. quasi infan-
tibus in christo lacte uos cibaui non cibo. Nondum enim poteratis sed neque nunc
potestis. adhuc enim estis carnales. Ubi enim in uobis zelus et contentio et dis-
sensiones. nonne carnales estis. et secundum hominem ambulatis. Obterenda
sunt fratres dilectissimi uicia et peccata carnalia et terreni corporis infesta labes
spiritali uigore calcanda. ne dum iterum ad ueteris hominis conuersationem reuol-
uimur. letalibus laqueis implicemur. apostolo hoc idem prouidenter ac salubriter
premonente. Itaque inquit fratres non secundum carnem uiuamus. si enim secundum car-
nem uixeritis. incipietis mori. si autem spiritu opera carnis mortificaue-
ritis. uiuetis. Quotquot enim spiritu dei aguntur. hi filii dei sunt. Si filii dei sumus.
si templa eius esse iam cepimus. si accepto spiritu sancto sancte et spiritaliter uiuimus. si
de terris oculos ad celum sustulimus. si ad superna et diuina plenum domino et
christo pectus ereximus. non nisi que sunt domini et christi faciamus. sicut apostolus excitat
et hortatur. Si conresurrexistis inquit in christo que sursum sunt querite ubi christus
est in dextera dei sedens. que sursum sunt sapite non que terrena sunt. Mortui enim
estis. et uita uestra abscondita est cum christo in domino. Cum autem christus apparue-
rit uita uestra. tunc et uos apparebitis cum ipso in gloria. Qui ergo in baptismo
secundum hominis antiqui peccata carnalia et mortui et sepulti sumus. qui rege-
neratione celesti christo conresurreximus. que sunt christi et cogitemus pariter et
geramus. sicut idem apostolus docet rursus et monet dicens. Primus homo de terre
limo. secundus homo de celo. qualis ille e limo tales et qui de limo. et qualis
celestis. tales et celestes. Quomodo portauimus imaginem eius qui de limo est. por-
temus et imaginem eius qui de celo est. Imaginem autem celestem portare non
possumus. nisi in eo quod nunc cepimus christi similitudinem prebeamus. Hoc est
enim mutasse quod fueras et cepisse esse quod non eras. ut in te diuina

nativitas luceat. ut ad patrem deum divina disciplina respondeat. ut ho
nore et laude vivendi deus in homine clarescat. ipso exhortante et monente
et eis qui se clarificent vicem mutuam pollicente. Eos inquit qui clarificant
me clarificabo. et qui spernit me spernetur. Ad quam clarificationem conformans
nos ac preparans dominus et filii dei similitudinem dei patris insinuans in evangelio
suo dicit. Audistis quia dictum est diliges proximum tuum. et odies inimicum tuum.
Ego autem dico vobis. Diligite inimicos vestros. et orate pro eis qui vos persecuntur.
ut sitis similes patris vestri qui in celis est. qui solem suum oriri facit super bonos
et malos. et pluit super iustos et iniustos. Si hominibus letum est et gloriosum filios habere
consimiles et tunc magis generasse delectet si ad patrem lineamentis paribus so
boles subsiciva respondeat. quanto maior in deo patre leticia est. cum quis
sic spiritaliter nascitur. ut in actibus eius et laudibus divina generositas predicetur.
Que iusticie palma est quam corona. esse talem de quo deus non iudicat. Filios gene
ravi et exaltavi. ipsi autem me spreverunt. Collaudet te potius christus et invi
tet ad premium dicens. Venite benedicti patris mei. percipite regnum quod vobis
paratum est ab origine mundi. His meditationibus corroborandus est animus
fratres dilectissimi. eiusmodi exercitationibus contra omnia diaboli iacula firmandus.
Sit in manibus divina lectio. in sensibus dominica cogitatio. Oratio iugis omnino non ces
set. salutaris operatio perseveret. Spiritalibus semper actibus occupemur. ut quotiens
cumque inimicus accesserit quotiens adire temptaverit. et clausum adversus se
pectus inveniat et armatum. Non enim christiani hominis corona una est. que tempore
persecutionis accipitur. Habet et pax coronas suas. quibus de varia et mul
tiplici congressione victores prostrato et subacto adversario coronamur.
Libidinem subegisse continentie palma est. Contra iram contra iniuriam re
pugnasse corona pacientie est. De avaricia triumphus est pecuniam
spernere. Laus est fidei fiducia futurorum mundi adversa tolerare. Et qui
superbus in prosperis non est gloriam de humilitate consequitur. et qui ad pauperum fouen
dorum misericordiam pronus est retributionem thesauri celestis adipiscitur. et qui zela
re non novit quique unanimis et mitis fratres suos diligit. dilectionis et pa
cis premio honoratur. In hoc virtutum stadio cottidie currimus. ad has
iusticie palmas et coronas sine intermissione temporis pervenimus. Ad quas
ut pervenire tu etiam possis qui fueras zelo et livore possessus. omnem

illam maliciam qua prius tenebaris abice. ad viam vite eterne vestigiis sa-
lutaribus reformare. Evelle de pectore tuo spinas et tribulos ut te
dominicum semen fertili fruge locupletet. ut divina et spiritalis seges in copiam
fecunde messis exuberet. Venena fellis evome. discordiarum virus
exclude. Purgetur mens quam serpentinus livor infecerat. amaritudo
omnis que intus insederat. Christi dulcedine leniatur. Si de sacramento cru-
cis et cibum sumis et potum. lignum quod apud merram proficit in imaginem ad
saporis dulcedinem. et in veritate proficiat ad mulcendi pectoris le-
nitatem. Nec ad medelam prosperande valitudinis laborabis. unde vulne-
ratus fueras inde curare. Ama eos quos ante oderas. dilige illos quibus iniustis
obtrectationibus invidebas. Bonos imitare si sectari potes. si sec-
tari non potes. collaetare certe et gratulare melioribus. Fac te illis adu-
nata dilectione participem. fac te consortio caritatis et fraternitatis vin-
culo coheredem. Dimittentur tibi debita quando ipse dimiseris. accipientur
sacrificia tua cum pacificus ad deum veneris. Sensus atque actus tui divi-
nitus dirigentur. quando ea que divina et iusta sunt cogitaveris. sicut scriptum est.
Cor viri cogitet iusta. ut a domino dirigantur gressus eius. Habes autem mul-
ta que cogites. Paradysum cogita. quo cain non redit qui zelo fratrem peremit.
Cogita celeste regnum. ad quod non nisi concordes atque unanimes dominus ad-
mittit. Cogita quod filii dei hii soli possunt vocari. qui sunt pacifici.
qui nativitate et lege divina ad similitudinem dei patris et Christi respon-
deant adunati. Cogita sub oculis dei nos stare spectante ac iudi-
cante ipso. conversationis ac vite nostre curricula decurrere. pervenire
nos tunc demum posse ut eum videre contingat. si ipsum nunc videntem delec-
temus actibus nostris. si nos dignos gratia eius et indulgentia prebeamus. si pla-
cituri semper in regno. in hoc mundo ante placeamus. Explicit tractatus de

OBLATRANTEM TE zelo et livore. Incipit tractatus adversus demetri-
et adversus deum qui unus et verus est ore sacrilego et verbis impiis - anum,
obstrepentem frequenter demetriane contempseram. verecundius et melius ex-
istimans errantis impericiam silentio spernere. quam loquendo dementis
insaniam provocare. Nec hoc sine magisterii divini auctoritate fa-
ciebam. cum scriptum sit. In aures imprudentis noli quicquam dicere.

ne quando audierit irrideat sensatos sermones tuos. Et iterum. No
li respondere imprudenti ad imprudentiam eius. ne similis fias
illi. et sanctum quoque iubeamur intra conscientiam nostram tenere. nec inculcan
dum porcis et canibus exponere. loquente domino et dicente. Ne dederitis
sanctum canibus neque miseritis margaritas uestras ante porcos. ne in
culcent eas pedibus suis. Nam cum ad me sepe studio magis contra
dicendi quam uoto discendi uenires. et clamosis uocibus personans
malles tua inpudenter ingerere quam nostra pacienter audire. inep
tum mihi uidebatur congredi tecum. quando facilius esset et leuius turbulenti ma
ris concitos fluctus clamoribus retundere quam tuam rabiem tractatibus
cohercere. Certe et labor irritus et nullus effectus offerre lumen ceco.
sermonem surdo. sapientiam bruto. cum nec sentire brutus posset.
nec cecus lumen admittere. nec surdus audire. Hec considerans sepe conti
cui. et inpacientem paciencia uici. cum nec docere indocibilem possem.
nec impium religione comprimere. nec furentem lenitate cohibere.
Sed enim cum dicas plurimos conqueri quod bella crebrius surgant. quod lues.
quod fames seuiant. quodque ymbres et pluuias serena longa suspen
dant. nobis imputari. tacere ultra non oportet ne iam non uerecun
die sed diffidentie esse incipiat quod tacemus. et dum criminationes
falsas contempnimus refutare. uideamur crimen agnoscere. Respondeo
igitur et tibi demetriane pariter et ceteris quos tu forsitan concitasti. et aduersum
nos odia tuis maledictis uocibus seminando. comites tibi plures
radicis atque originis tue pullulatione fecisti. Quos tamen sermo
nis nostri admittere credo rationem. Nam qui ad malum motus est mendatio
fallente. multo magis ad bonum mouebitur ueritate. Dixisti per nos
fieri et quod nobis debeant imputari omnia ista quibus nunc mundus quatitur
et urgetur. quod dii uestri a nobis non colantur. Qua in parte ignarus diui
ne cogitationis et ueritatis alienus es. illud primo in loco scire
debes senuisse iam mundum. non illis uiribus stare quibus prius steterat.
nec uigore et robore ipso ualere quo ante preualebat. Hoc etiam nobis
tacentibus et nulla de scripturis sanctis predicationibusque diuinis
documenta promentibus. mundus ipse iam loquitur. et occasum sui rerum

labentium probatione testatur. Non hyeme nutriendis seminibus tan-
ta ymbrium copia est, non in frugibus estate torrendis solita frag-
lantia est. nec sic verna de tempore sua leta sunt. nec adeo arboreis
fetibus autumpna fecunda sunt. minus de effossis et fatigatis montibus
eruuntur marmorum crustę. minus argenti et auri opes suggerunt
exhausta iam metalla et pauperes venę debriantur indies singulos.
et decrescit ac deficit in arvis agricola. in mari nauta. miles in
castris. innocentia in foro. iusticia in iudicio. in amicis concordia.
in artibus pericia. in moribus disciplina. Putasne tu tantam posse
substantiam rei senescentis existere. quantum prius potuit novella
adhuc et vegeta iuventa pollere. Minuatur necesse est quicquid
fine iam proximo in occidua et extrema devergit. Sic sol in oc-
casu suo radios minus claros et igneo splendore iaculatur. sic de-
clinante iam cursu exoletis cornibus luna tenuatur. et arbor quę
fuerat ante viridis et fertilis arescentibus ramis fit postmodum
sterilis. senectute deformis. et fons qui exundantibus venis prius
largiter profluebat. senectute deficiens vix modico sudore distil-
lat. Hec sententia mundo data est. hec dei lex est. ut omnia orta oc-
cidant. et aucta senescant. et infirmentur fortia. et magna minu-
antur. et cum infirmata et deminuta fuerint finiantur. Christianis
imputas quod minuantur singula mundo senescente. Quid si et senes
imputent christianis quod minus valeant in senectute. quod non perinde
ut prius vigeant auditu aurium. cursu pedum. oculorum acie. vi-
rium robore. et suco viscerum. mole membrorum. Et cum olim ultra oc-
tingentos et nongentos annos vita hominum longeva procederet.
vix nunc possit ad centenarium numerum pervenire. Canos videmus
in pueris. Capilli deficiunt ante quam crescant. nec etas in se-
nectute desinit sed incipit a senectute. Sic in ortu adhuc suo
ad finem nativitas properat. et sic quodcumque nunc nascitur mundi ipsius
senectute degenerat. ut nemo mirari debeat singula in
mundo cepisse deficere. quando totus ipse iam mundus in defectione est
sit et in fine. Quod autem crebrius bella continuantur. quod sterilitas

et fames sollicitudinem cumulat. quod seuientibus morbis ualitudo
frangitur. quod humanum genus luis populatione uastatur. et hoc scias esse
predictum. in nouissimis temporibus multiplicari mala et aduersa uariari.
et appropinquante iam iudicii die. magis ac magis in plagis generis
humani censuram dei indignantis accendi. Non enim sicut tua falsa
querimonia et inperitia ueritatis ignara iactat et clamitat. ista ac-
cidunt quod dii uestri a nobis non colantur. sed quod a uobis non colatur deus. Nam cum
ipse sit mundi dominus et rector. et cuncta arbitrio eius et nutu gerantur.
nec quicquam fieri possit nisi quod aut fecerit aut fieri ipse permiserit.
utique quando ea fiunt que iram dei indignantis ostendunt. non propter nos fi-
unt a quibus deus colitur. sed delictis uestris irrogantur a quibus omnino deus nec
queritur nec timetur. nec relictis uanis superstitionibus religio uera
cognoscitur. ut qui deus unus est omnibus. unus colatur ab omnibus et rogetur. Ipsum
denique audi loquentem. ipsum uoce diuina instruentem nos et mo-
nentem. Dominum deum tuum adorabis inquit. et ipsi soli seruies. Et iterum.
Non erit tibi dii alii absque me. Et iterum. Nolite ambulare post deos alie-
nos ut seruiatis eis. et ne adorauerItis eos. et ne incitetis me in
operibus manuum uestrarum ad disperdendos uos. Propheta item spiritu sancto plenus.
contestatur et denuntiat iram dei dicens. Hec dicit dominus omnipotens. Propter quod domus
mea deserta est. uos autem sectamini unusquisque in domum suam. propterea
abstinebit celum a rore. et terra subtrahet perationes suas. et inducam
gladium super terram. et super frumentum. et super uinum. et super oleum. et super homines.
et super pecora. et super omnes labores manuum eorum. Item propheta alius repe-
tit et dicit. Et pluam super unam ciuitatem. et super unam non pluam. pars
una conpluetur. et pars super quam non pluero arefiet. et congregabuntur
due et tres ciuitates in unam ciuitatem potande aque causa. nec
saciabuntur. et non conuertimini ad me dicit dominus. Indignatur ecce dominus
et irascitur. et quod ad eum non conuertamini comminatur. et tu miraris aut
quereris in hac obstinatione et contemptu uestro. si rara desuper plu-
uia descendat. si terra situ pulueris squaleat. si uix ieiunas et pal-
lidas herbas sterilis gleba producat. si uineam debilitet grando
cedens. si oleam detruncet turbo subuertens. si fontem siccitas

statuat. aerem pestilens aura corrumpat. hominem morbida ualitudo consumat. cum omnia ista peccatis prouocantibus ueniant. et plus exacerbetur deus quando nichil tanta et talia proficiant. Fieri enim ista uel ad disciplinam contumacium uel ad penam malorum declarat in scripturis sanctis idem deus dicens. Sine causa percussi filios uestros disciplinam non acceperunt. Et propheta deuotus ac dicatus deo ad hec eadem respondet et dicit. Verbasti eos nec doluerunt. flagellasti eos nec uoluerunt accipere disciplinam. Ecce irrogantur diuinitus plage. et nullus dei metus est. ecce uerba desuper et flagella non desunt. et trepidatio nulla. nulla formido est. Quid si non intercederet rebus humanis uel ista censura. quanto adhuc maior in hominibus esset audatia facinorum inpunitate secura. Quereris quod minus nunc tibi uberes fontes et auras salubres et frequens pluuia et fertilis terra obsequium prebeant. quod sic utilitatibus tuis et uoluptatibus elementa deseruiant. tu enim deo seruis per quem tibi cuncta deseruiunt. famularis illi cuius nutu tibi uniuersa famulantur. Ipse de seruo tuo exigis seruitutem. et homo hominem parere tibi et obedire compellis. et cum sit uobis eadem sors nascendi. conditio una moriendi. corporum materia consimilis. animarum ratio communis. equali iure et pari lege uel ueniatur in istum mundum uel de mundo postmodum recedatur. tamen nisi tibi pro arbitrio tuo seruiatur. nisi ad uoluntatis obsequium pareatur. imperiosus et nimius seruitutis exactor flagellas. uerberas. fame. siti. nuditate. et ferro frequenter et carcere affligis et cruci[illegible]as. et non agnoscis dominum deum. cum sic exerceas ipse dominatum. Conse[illegible]rito quod incursantibus plagis non desunt dei flagella nec uerba. q[illegible] cum nichil istinc promoueant nec ad deum singulos tanto gladiorum [illegible] terrore conuertant. manet postmodum carcer eternus. et iugis flamma [illegible] et pena perpetua. nec audietur illic rogantium gemitus. quia [illegible] nec hic dei indignantis terror auditus est. qui per prophetam clamat et di[illegible]cit. Audite sermonem domini filii israel. quia iudicium domini aduersus incolas terre. quod neque misericordia neque ueritas neque agnitio dei sit super terram. Execratio et mendatium et cedes et furtum et adulterium diffusum est super terram. et sanguinem sanguini super miscent. Ideo terra lugebit cum uniuersis incolis suis cum bestiis agri. cum serpentibus terre. cum

uolucrib' celi. ⁊ deficient pisces maris ut nemo iudicet: nemo
reuincat. Indignari se d̄s dicit q̄d agnicio d̄i n̄ sit in t̄ris. ⁊
d̄s n̄ agnoscat̄ nec timet̄. Delicta mendacioꝝ libidinū fraudū
crudelitatis inpietatis furoris d̄s increpat ⁊ incusat. ⁊ ad inno-
centiā nemo ꝯu̇tit̄. Fiunt ecce q̄ uerbi d̄i an̄ p̄dicta s̄. nec q̄squā
fide p̄sentiū ut in futurū ꝯsulat admonet̄. Int̄ ip̄a adu̇sa. q̄b'
uix coartata ⁊ ꝯclusa aīa respirat. uacat malos ēē. ⁊ in p̄iculis
tantis n̄ de se magis s; de alio iudicare. Indignamini indignari
d̄m q̄si aliq̄d boni male uiuendo meramini. q̄si n̄ om̄a ista que
acciduñt minora adhuc sint ⁊ leuiora peccc̄is ur̄is. Qui alios iudicas
aliq̄ndo esto ⁊ tui iudex. ꝯscientię tuę latebras intuere. immo
q̄a nulli iā delinq̄ndi uel pudor ē. ⁊ sic peccat̄ q̄si magis p ip̄a pec-
cata placeat̄. q̄ p̄spicuus ⁊ nud' a cunctis uideris. ⁊ ip̄e te respice.
Aut eni̅ sup̄bia inflat' es. aut auaricia rapax es. aut iracundia
seuus. aut alea p̄digus. aut uinolentia temulent'. aut liuore
inuid'. aut libidine incest'. aut crudelitate uiolent'. ⁊ miraris
in penas generis humani irā d̄i cresc̄e. cū crescat cottidie q̄d puniat.
Hostē quereris exurgere. q̄si ⁊ si hostis desit ēē pax int̄ ip̄sa toga
possit. Hostē quereris exurge. q̄si n̄ ⁊ si externa de barbaris p̄icu-
la cōp̄mant. foris int' ⁊ gui' de calūpniis ⁊ iniuriis potentiū
ciuiū domesticę inpugnatiōis tela ꝯ̄sent. De sterilitate ac fa-
me quereris. q̄si famē maiorē siccitas q̄. rapa[...]citas faciat. q̄si
n̄ de captatis annonaꝝ icrem̄tis ⁊ p̄cioꝝ cum[...]ulis fraglantior
inopię ardor excrescat. Quereris cludi ymbrib[...] celū. cū sic hor-
rea cludant' in t̄ris. q̄reris minᵘ nasci q̄si que [...] nata s̄ indigen-
tib' p̄beant'. pestē ⁊ luē criminaris. cū peste ip̄a [...] ⁊ lue l' detecta
sint l' aucta crimina singuloꝝ. dū nec ifirmis ex[...]hibet' mīa.
⁊ defunctis auaricia inhiat ac rapina. Idē ad pietatis obsequiū
timidi. ad impia lucra temerarii. fugentes morientiū funera. ⁊
appetentes spolia mortuoꝝ. ut appareat in eḡtudine sua mise-
ros ad hoc forsitan ⁊ d̄elictos ēē ne possint dū curant' euadere.
Nā p̄ire egrū uoluit. q̄ censū pereuntis inuadit. Tant' cladiū t̄ror

dare non potest innocentie disciplinam. Inter populum frequenti strage morien-
tem nemo considerat et se esse mortalem. Passim discurritur. rapitur. occupatur.
Predandi dissimulatio nulla. nulla cunctatio. quasi liceat quasi oporteat.
quasi ille qui non rapit dampnum et dispendium proprium sentiat. sic unusquisque rape-
re festinat. Inter latrones est utcumque aliqua scelerum uerecundia. auias fauces
et desertas solitudines requirunt. et sic delinquitur. ut tamen delinquentium facinus
tenebris et nocteueletur. Auaricia palam seuit. et ipsa audatia sua tu-
ta in fori luce abrupte cupiditatis arma prostituit. Inde falsarii
uenefici. inde in media ciuitate sicarii. inde tam ad peccandum preci-
pites quam impune peccantes. Nocentium crimen admittitur. nec innocens
qui uindicet inuenitur. De accusatore uel iudice metus nullus. Impunitatem
consecuntur mali. dum modesti tacent. timent conscii. ueneunt iudicantes.
Et ideo per prophetam diuino spiritu et instinctu rei ueritas promitur. certa et
manifesta racio monstratur. deum posse aduersa prohibere. sed ne ille subue-
niat merita peccantium facere. Numquid non ualet manus dei ut saluos
faciat. aut grauauit aurem ut non exaudiat. Sed peccata uestra inter uos et deum
mittunt separationem. et propter delicta uestra auertit faciem a uobis ne misereatur.
Peccata itaque et delicta reputentur. conscientie uulnera cogitentur. et desinat unus-
quisque de deo uel de nobis conqueri. si quid patitur intelligat se mereri. Ecce
idipsum quale est unum nobiscum maxime sermo est. quod nos infestatis inno-
xios. quod in contumeliam dei impugnatis atque opprimitis dei seruos. Parum est
quod furentium uarietate uiciorum. quod nequitate feralium criminum. quod cru-
entarum compendio rapinarum uita uestra maculatur. quod superstitionibus falsis
religio uera subuertitur. quod deus omnino non queritur nec timetur. Adhuc insuper
et dei seruos et maiestati eius ac nomini dicatos iniustis persecutionibus flagellatis.
Satis non est quod ipse tu deum non colis. adhuc insuper eos qui colunt sacrilega infes-
tatione persequeris. Deum nec colis. nec omnino coli permittis. Et cum ceteri
qui non tantum ista inepta ydola et manu hominis facta symulacra. sed et portenta
quedam et monstra uenerantur tibi placent. solus displicet dei cultor. Fumant
ubique in templis uestris hostiarum busta. et rogi pecorum. et dei altaria uel nul-
la sunt uel occulta. Corcodrilli et cinocefali et lapides et serpentes coluntur.
et deus solus in terris aut non colitur. aut non est impune quod colitur. Innoxios ius-

tos deo caros domo privas, patrimonio spolias, catenis premis, carcere includis, bestiis, gladio, ignibus punis. Nec saltem contentus es dolorum nostrorum compendio et simplici ac veloci brevitate penarum; admoves laniandis corporibus longa tormenta, multiplicas lacerandis visceribus numerosa supplicia, nec feritas atque immanitas tua usitatis potest esse contenta tormentis; excogitat novas penas ingeniosa crudelitas. Que hec est insatiabilis carnificis rabies, que inexplebilis libido sevitie? Quin potius elige tibi alterum de duobus: christianum esse aut est crimen aut non est. Si crimen est, quid non interficis confitentem? Si crimen non est, quid persequeris innocentem? Torqueri enim debui si negarem, si penam tuam metuens id quod prius fueram et quod deos tuos non colueram mendacio fallente celarem. Tunc torquendus fuissem, tunc ad confessionem criminis vi doloris adigendus, sicut in questionibus ceteris torquentur rei qui se negant crimine quo accusantur teneri, ut facinoris veritas que indice voce non promitur dolore corporis exprimatur. Nunc vero cum sponte confitear et clamans crebris ac repetitis identidem vocibus christianum me esse contester, quid tormenta admoves confitenti et deos tuos non in abditis et secretis locis, sed palam, sed publice, sed in foro ipso magistratibus et presidibus audientibus destruenti, ut et si parum fuerat quod in me prius criminabaris creverit quod et odisse et punire plus debeas, cum dum me christianum celebri loco et populo circumstante pronuntio et vos et deos vestros clara et publica predicatione confundo? Quid te uertis ad infirmitatem corporis vertis? Quid cum terrene carnis imbecillitate contendis? Tu animi vigore congredere, virtutem mentis infringe, fidem destrue, disceptatione si potes vince, vince ratione. Vel si quid dii tui numinis et potestatis habent, ipsi in ultionem suam surgant, ipsi se sua maiestate defendant. Aut quid prestare colentibus possunt, qui se de non colentibus vindicare non possunt? Nam si eo quem vindicat pluris est ille qui vindicat, tu diis tuis es maior. Si autem his quos colis es maior, non tu illos colere sed ab illis coli debes. Sic illos lesos ultio vestra defendit, quomodo et clausos ne pereant tutela vestra custodit. Pudeat te eos colere quos ipse defendis, pudeat tutelam de eis sperare quos tu tueris. O si audire eos velles et videre quando a nobis adiurantur, torquentur spiritalibus flagris et verborum tormentis de obsessis corporibus eiciuntur, quando eiulantes et gementes voce humana et potestate divina flagella et verbera sentientes venturum iudicium confitentur. Veni et cognosce vera esse que dicimus, et quia sic deos colere te dicis, vel ipsis quos colis crede. Aut si volueris et tibi credere, de te ipse loquetur audiente te qui nunc tuum pectus obsedit, qui nunc mentem tuam ignorantie nocte cecavit. Videbis nos rogari ab eis quos tu rogas, timeri ab eis quos tu adoras. Videbis sub manu nostra stare vinctos

Et tremere captivos.

quos tu suspicis et veneraris ut deos. Certe vel sic confundi in istis erroribus tuis potes quan-
do conspexeris et audieris deos tuos quid sint interrogatione nostra statim prodere, et presentibus
licet vobis prestigias illas et fallacias suas non posse celare. Que ergo mentis segnitia est, im-
mo que desipientium ceca et stulta dementia, ad lucem de tenebris non venire, et mortis
eterne laqueis vinctos spem nolle immortalitatis excipere, non metuere deum comminantem
et dicentem: Sacrificans diis eradicabitur nisi domino soli. Et iterum: Adoraverunt eos quos fecerunt
digiti eorum, et curvatus est homo et humiliatus est vir, et non laxabo illis. Quid te ad falsos deos
humilias et inclinas? Quid ante inepta simulacra et figmenta terrena captivum corpus
incurvas? Rectum te deus fecit, et cum cetera animalia prona et ad terram situ vergente depressa
sint, tibi sublimis status et ad celum atque ad dominum suum vultus erectus est. Illuc intuere, il-
luc oculos tuos erige, in supernis dominum quere ut carere inferis possis, ad alta et celes-
tia suspensum pectus attolle. Quid te in lapsum mortis cum serpente quem colis sternis?
Quid in ruinam diaboli per ipsum et cum ipso cadis? Sublimitatem serva qua natus es. Persevera
talis qualis a deo factus es. Cum statu oris et corporis animum tuum statue. Ut cognoscere deum
possis, te ante cognosce. Relinque ydola que humanus error invenit. Ad deum converte,
quem si imploraveris subveniet. Christo crede, quem vivificandi ac reparandi nobis pater
misit. Ledere servos dei et Christi persecutionibus tuis desine, quos lesos ultio divina de-
fendit. Inde est enim quod et nemo nostrum quando apprehenditur reluctatur, nec se adversus
iniustam violentiam vestram quamvis nimius et copiosus sit noster populus ulciscitur. Et patientes
facit de secutura ultione securitas. Innocentes nocentibus cedunt, insontes penis et
cruciatibus acquiescunt, certi et fidentes quod inultum non remanet quodcumque perpetimur. Quantoque
maior fuerit persecutionis iniuria, tanto iustior fiet et gravior pro persecutionibus vin-
dicta. Nec umquam impiorum scelere in nostrum nomen exurgitur ut non statim vindicta co-
mitetur. Ut memoriam taceamus antiquorum, et ultiones pro cultoribus dei sepe repetitas nullo
vocis preconio revolvamus, documentum recentis rei satis est quod sic celeriter, quodque in tanta
celeritate sic granditer nuper defensio secuta est, ruinis rerum, iacturis opum, dispendio
militum, diminutione castrorum. Nec hoc casu accidisse aliquis existimet aut fu-
isse fortuitum putet, cum iam pridem scriptura divina posuerit et dixerit: Michi vindictam,
ego retribuam, dicit dominus. Et iterum spiritus sanctus premoneat et dicat: Ne dixeris ulciscar me de
inimico meo, sed expecta dominum ut tibi in auxilio sit. Unde clarum est atque manifestum quod
non per nos sed pro nobis accidunt cuncta ista que de dei indignatione descendunt. Nec ideo quis
putet christianos his que accidunt non vindicari, quando et ipsi videantur accidentium incur-
sione perstringi.

Penam de adversis mundi ille sentit cui leticia et gloria omnis in mundo est. Ille meret et deflet
si sibi male sit in seculo cui bene non potest esse post seculum. cuius vivendi fructus omnis hic capitur. cuius hic
solacium omne finitur. cuius caduca et brevis vita hic aliquam dulcedinem computat et volup-
tatem. quando istinc excesserit pena iam sola super est ad dolorem. Ceterum nullus his est dolor de incur-
sione malorum presentium quibus fiducia est futurorum bonorum. Denique nec consternamur adversis nec
frangimur nec dolemus neque in ulla aut rerum clade aut corporum valitudine mussitamus.
Spiritu magis quam carne viventes. firmitate animi infirmitatem corporis vincimus. Per ipsa que
nos cruciant et fatigant corroborari nos scimus et fidimus. Putatis nos adversa vobiscum equaliter
sustinere? Apud vos impaciencia clamosa semper et querula est. apud nos fortis et religiosa sapiencia quieta
semper et semper in deo grata est. nec quicquam istic letum aut prosperum sibi vendicat. sed mitis et lenis et contra
omnes fluctuantis mundi turbines stabilis divine pollicitationis tempus expectat. Quamdiu
enim corpus hoc permanet commune cum ceteris. sit necesse est et corporalis condicio communis. nec separari
humano generi datur ab invicem. nisi istinc de seculo recedatur. Intra unam domum boni et mali inte-
rim continemur. quicquid intra domum venerit pari sorte perpetimur. donec evo temporali fine com-
pleto ad eterne vel mortis vel immortalitatis hospicia dividamur. Non ergo ideo compares vobis et equa-
les sumus. quia in isto adhuc mundo et carne constituti. mundi et carnis incommoda vobiscum pariter
incurrimus. Nam cum in sensu doloris sit omne quod punitur. manifestum est eum non esse participem
pene tue quem videas tecum non dolere. Viget apud nos spei robur et firmitas fidei. et inter ip-
sas seculi labentis ruinas erecta mens est et inmobilis virtus. et numquam non leta paciencia et de deo suo semper
anima secura. sicut per prophetam spiritus sanctus loquitur et hortatur spei ac fidei nostre firmitatem celesti voce
corroborans. Ficus inquit non affert fructum. et non erunt nascentia in vineis. Mentietur opus olive.
et arva non prestabunt cibum. Deficient a pabulo oves. et non erunt in presepibus boves. Ego autem in domino
exultabo. et gaudebo in deo salutari meo. Dei hominem et cultorem dei subnixum spei veritate
et fidei stabilitate fundatum negat mundi huius et seculi infestationibus commoveri. Vinea licet
fallat et olea decipiat. et herbis siccitate morientibus estuans campus arescat. quid hoc ad christianos.
quid ad dei servos quos paradysus invitat. quos gratia omnis et copia regni celestis expectat. Exul-
tant semper in domino et letantur et gaudent in deo suo. et mala atque adversa mundi fortiter toleran-
do dona et prospera futura prospectant. Nam qui exposita nativitate terrena spiritu recreati et rena-
ti sumus. nec iam mundo sed deo vivimus. non nisi cum ad deum venerimus dei munera et promissa capi-
emus. Et tamen pacendis hostibus et ymbribus impetrandis. et vel auferendis vel temperandis adver-
sis rogamus semper et preces fundimus. et pro pace ac salute vestra propiciantes et placantes deum diebus
ac noctibus iugiter atque instanter oramus. Nemo sibi itaque blandiatur quod nobis et profanis dei culto-
ribus et deo adversantibus sit interim pro equalitate carnis et corporis laborum secularium condicio commu-
nis. ut ex hoc opinetur non omnia ista que accidunt nobis irrogari. cum dei ipsius predicatione et prophetica

contestatione ante predic-

tusit uenturam super inuisos iram dei persecutionesque quas nos humanitus ledent non defuturas.
sed ultionem quae lesos diuinitus defendent secuturas. Et quanta sunt quae istic pro nobis interim fiunt
in exemplum aliquid datur. ut dei uindicis ira noscatur. Ceterum retributionis est iudicii dies quem scriptura sancta
denuntiat dicens. Vlulate prope enim est dies domini et obtritio a deo aderit. Ecce enim dies domini
uenit insanabilis indignationis et ire ponere orbem terre desertum et peccatores perdere ex eo. Et
iterum. Ecce dies domini uenit ardens uelut clibanus. et erunt omnes alienigene et omnes iniqui stipu-
la et succendet illos adueniens dies dicit dominus. Succendi et cremari alienigenas praecinit
dominus. id est alienos a diuino genere et prophanos spiritaliter non renatos nec dei filios factos. Euadere
enim solos posse qui renati et signo christi signati fuerint. alio in loco loquitur deus. quando ad uastatio-
nem mundi et interitum generis humani angelos suos mittens grauius in ultimo comminatur
dicens. Vadite et cedite et nolite parcere oculis uestris. nolite misereri senioribus aut iuue-
nibus et uirgines et mulieres et paruulos interficite ut deleantur. Omnem autem super quem sig-
num scriptum est ne tetigeritis. Quod autem sit hoc signum et qua in parte corporis positum manife-
stat alio in loco deus dicens. Transi per mediam samariam et ierusalem et notabis signum super fron-
tes uirorum qui ingemiscunt et merent ob iniquitates que fiunt in medio ipsorum. Et quod ad passi-
onem et sanguinem christi pertineat hoc signum. et ille saluus atque incolomis reseruetur quisquis in
hoc signo inuenitur. eidem testimonio comprobatur dicentis. Et erit sanguis in signo uobis
super domos in quibus ibi eritis et uidebo sanguinem et protegam uos. et non erit in uobis plaga dimi-
nutionis cum percutiam terram egypti. Quod ante occiso agno praecedit in imagine. impletur in christo
secuta postmodum ueritate. ut illic percussa egypto iudaicus populus euadere non nisi sanguine et sig-
no agni potuit. ita et cum uastari ceperit mundus et percuti quisquis in sanguine et signo christi inuentus
fuerit solus euadet. Respicite itaque dum tempus est ad ueram et eternam salutem. et quia iam mundi finis
in proximo est ad deum mentes uestras dei timore conuertite. nec uos delectet in seculo inter iniustos et in-
mites impotens ista et uana dominatio. quando et in agro inter cultas et fertiles segetes lolium et
auena dominatur. nec dicatis mala accidere quia dii uestri a nobis non colantur. sed sciatis esse hanc
iram dei esse censuram. ut qui beneficiis non intelligitur uel plagis intelligatur. Deum uel sero querite.
quia iam pridem per prophetam deus premonens hortatur et dicit. Querite dominum et uiuet anima uestra.
Deum uel sero cognoscite. quia et christus aduenientis hoc admonet et docet dicens. Hec est autem
uita eterna ut cognoscant te solum deum et quem misisti ihesum christum. Credite illi qui omnino
non fallit. credite illi qui hec omnia futura predixit. credite illi qui credentibus premium uite
eterne dabit. credite illi qui incredulis eterna supplicia gehenne ardoribus irrogabit.
Que tunc erit fidei gloria. que pena perfidie cum iudicii dies uenerit. que leticia
credentium que mesticia perfidorum. noluisse istic prius credere et ut credant iam redire
non posse. Cremabit addictos ardens semper gehenna. et uoracibus flammis uorax pena
decipit.

Explicit aduersus Demetrianum

Nec erit unde habere tormenta vel requiem possint aliquando vel finem. Servantur cum corporibus suis
animae infinitis cruciatibus ad dolorem. Spectabitur illic a nobis semper qui hic nos spectavit ad
tempus, et in persecutionibus facti oculorum crudelium brevis fructus perpetua visione pensabitur, secundum
scripturae sanctae fidem dicentis. Vermis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur, et erit ad
visionem universae carni. Et iterum. Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt
et qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione
insperatae salutis, dicentes inter se paenitentiam agentes et prae angustia spiritus gementes. Hi sunt quos aliquan-
do habuimus in derisum et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam
et finem eorum sine honore. Quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus
a via veritatis et iustitiae lumen non luxit nobis et sol non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis et
perditionis et difficiles solitudines ambulavimus, viam autem domini ignoravimus. Quid nobis profuit
superbia, aut quid divitiarum iactatio contulit nobis. Transierunt omnia illa tamquam umbra. Erit
tunc sine fructu paenitentiae dolor poenae, inanis ploratio et inefficax deprecatio. In aeternam poe-
nam sero credent qui in vitam aeternam credere noluerunt. Securitati igitur et vitae dum tempus est providete.
Offerimus vobis animi et consilii nostri salutare munus. Et quia odisse non licet nobis et sic deo plus placemus
dum nullam pro iniuria vicem reddimus, hortamur dum facultas adest, dum adhuc aliquid de saeculo
superest, deo satisfacere et ad verae religionis candidam lucem de profundo tenebrosae superstitionis
emergere. Non invidemus commodis vestris nec beneficia divina celamus. Odiis vestris benivolentiam
reddimus et pro tormentis ac suppliciis quae nobis inferuntur salutaria itinera monstramus. Credite
et videte et vivite, et qui nos ad tempus persequimini in aeternum gaudete nobiscum. Quando istinc reces-
sum fuerit, nullus iam paenitentiae locus est, nullus satisfactionis effectus est. Hic vita aut amit-
titur aut tenetur, hic saluti aeternae cultu dei et fructu fidei providetur. Nec quisquam aut peccatis
retardetur aut annis quominus veniat ad consequendam salutem. In isto adhuc mundo manenti
paenitentia nulla sera est. Patet ad indulgentiam dei aditus et quaerentibus atque intellegentibus
veritatem facilis accessus est. Tu sub ipso licet exitu et vitae temporalis occasu pro delictis roges deum
qui unus et verus est, confessione et fide agnitionis eius implores, venia confitenti datur, et credentibus in-
dulgentia salutaris de divina pietate conceditur, et ad immortalitatem sub ipsa morte
transitur. Hanc gratiam Christus impertit, hoc munus misericordiae suae tribuit, subigendo mortem tropheo
crucis, redimendo credentem pretio sui sanguinis, reconciliando hominem deo patri, vivifi-
cando mortalem regeneratione caelesti. Hunc si fieri potest sequamur omnes, huius sacramen-
to et signo censeamur omnes. Hic nobis viam vitae aperit, hic ad paradisum reduces facit, hic
ad caelorum regna perducit. Cum ipso semper vivemus facti per ipsum filii dei, cum ipso exultabimus
semper ipsius cruore reparati. Erimus Christiani cum Christo simul glorificati, de deo patre beati, de per-
petua voluntate laetantes, semper in conspectu dei et gratias deo semper agentes. Neque enim
poterit nisi laetus esse semper et gratus qui cum morti fuisset obnoxius, factus est immortalitate securus.

Explicit tractatus adversus Demetrianum.

Incipit liber gestorum Barlaam et
Iosaphat seruorum dei. greco ser-
mone editus. a Iohanne damasce-
no uiro sancto et erudito.

Cum cepissent monasteria construi ac
monachorum congregari multitudines. et il-
lorum uirtutum. et angelice conuersationis fe-
lix fama fines orbis occuparet. et usque ad
indos perueniret. eosdem ad similem zelum excitauit. ita quod mul-
ti eorum omnia desererent ac peterent deserta. et in corpore mor-
tali conuersationem susciperent angelorum. Rebus igitur sic bene se
habentibus et aureis ut ita dicam pennis multis in celum uolanti-
bus. surrexit quidam rex in eadem prouincia auennir nomine.
magnus quidem factus diuitiis et potentia. et contra aduersarios
suos uictoriosus. et in bellis strennuus. Erat etiam corporis mag-
nitudine pariterque uultus decore uenerandus. omniumque
mundialium rerum cito marcescentium successibus gloriabatur. Sed in
animam uero ultima grauabatur inopia. multis malis suffocatus.
Gentilis namque erat professionis. nimiumque superstitioso errori
ydolorum deditus. Cumque in multis deliciis uiueret. et delecta-
tionibus atque iocunditatibus presentis uite extoto deditus esset.
nichilque quod uellet atque desideraret ei deesset. unum tamen uide-
batur esse quod leticiam illius minuebat. curisque ac sollicitudinibus
ipsius animam affligebat. uidelicet sterilitatis malum. Nam filios
habere non poterat. et idcirco multum sollicitus erat. quatinus tali uin-
culo solueretur. filiorum pater uocaretur. que res multis est optabilis. Ta-
lis itaque rex erat. et talem intentionem habebat. Gloriosissimum uero
genus christianorum et monachorum multitudines. regis cultum uili
pendentes. et prorsus minas ei non formidantes. proficiebant christi
gratia ad sermonis meliorem plenitudinem traditi. paruipendentes
regem. regisque sermonem. Ea uero que ad dei cultum pertinebant stu-
diosius agebant. et ideo multi qui monachicum susceperant ordinem

omnes quidē equalit̄ mundi delectationes a se repellebant. Ad unius ū dī cultum tota intentione se contulerāt. & pro xpo mortem sitiebant. ęt̄nam desiderantes beatitudinē. Predicabant ḡ sine timore aliquo & dilatione. & ualde confident̄ salutare dī nomī. & nichil aliud ń xpm in ore habebant. Fluidā ū & corruptibilē naturā p̄sentiū rerū & stabilitatē atq; incorruptionem futurę uitę apte cunctis demonstrabant. & se ipsos illis exemplum p̄bebant. & p̄dicationis semina spargebant. ut familiares illos dō efficerent. quaten̄ quę in xpo abscondita ē uitā mererentur. Hinc multi dulcissimā illā doctrinā suscipientes. amaras q̄dē deceptionis deserebant tenebras. clarissimoq; ueritatis lumini iungebant̄. adō qd̄ q̄dā nobiliū atq; senatoꝝ omnia deponentes uitę sc̄li onera. monachi fierent. Rex aūt ut hęc audiuit. ira maxima replet̄ atq; furore succensus. & edictū ilico posuit. omnē xpianū coartari. ut negaret fidē xpi. Vnde nouas q̄dē contra ipsos xpianos species tormītoꝝ excogitabat & studiose q̄rebat. & nouos mortiū modos minabat̄ eis. & litteras p uniu̇sas s̄ subiectas prouincias delegabat p̄ncipib; atq; ducib; penas adu̇sus pios & neces iniustas decernentes. Precipue ū adu̇sus monastici ordinis p̄positos furens. atrocissimū contra eos & ineffabile excitauit bellū. Tunc multi fideliū mente c̄omouebant̄. alii ū tormīta sustinere ń ualentes. execrabili illi̇ obaudiebant [oboediebant] p̄cepto. Monastici aūt ordinis p̄ncipes ac duces palam q̄dē atq; infacie regis impietatē redarguentes. p martirium temporalis uitę finē sortiebant̄. & ęt̄nam acq̄rebant beatitudinē. Alii ū insolitudinib; & montib; abscondebant̄. ń q̄d tormīta metuerent. s; dispensatione q̄dā diuina hoc agebant.

Huiusmodi ḡ obscuritate indiam occupante. & fidelib; quidē undiq; repulsis. impietatis ū ministris omīa tenentib;. cruorib; & nidorib; sacrificioꝝ. etiā ı̄ā ipso aere inq̄nato. q̄dā regis archysatrapa dignitate. q̄ animę ōstantia magnitudine atq; forma. & omnib; aliis q̄b; pulchritudo corporis & fortitudo significari

potest. ab aliis omnibus differebat. ut audiuit impium illud preceptum.
ualefaciens uane huic glorie deorsum trahenti. atque deliciis tempo
ralibus monachorum prepositis semetipsum commiscuit. montium deser
ta petens. ibique ieiuniis et uigiliis. ac diuinorum eloquiorum meditationi
intentus. sensus suos uigilanter emundabat. et animam ab omni li
berans passibili affectu. inpassibilitatis lumine illustrabat. Rex
autem hunc ualde diligebat. et in honore maximo habebat. Qui
postquam audiuit de eo talia. doluit quidem animo quod amicum
perdiderat. contra monachos uero amplius exarsit in iram. Misit itaque
ubique ad eius inquisitionem. et omnem lapidem. ac montium concaua. et spe
luncas. ut inueniretur. perquiri fecit. Post aliquantum uero temporis. hii qui
ad inquisitionem illius directi fuerant. ut senserunt in desertis eum
habitationem habere. perscrutantes inuenerunt eum. Quem compre
hendentes. regis tribunali eum exhibuerunt. Videns autem rex sic in
paupere et asperrimo uestitu illum uidelicet qui splendidis aliquando
uestimentis induebatur. et multis affluebat deliciis. nunc uero mace
ratum. dura anachoreseos conuersatione et heremitice uite patenter
opertum uestimentis. tristicia simul et ira repletus est. et ex ambobus ser
monem miscens. ait ad eum. O stulte ac mentis perdite. cuius rei gratia
mutasti honorem in contumeliam. et splendentem gloriam in hunc ignomi
niosum ac uilem aspectum. primus in regno meo et mee archistrati
gos potentie ludum puerorum temetipsum constituisti. non solum nostre
amicicie atque fiducie oblitus. sed et contra ipsam surrexisti natu
ram. et neque propriorum filiorum misertus diuitias et omnem uite gloriam pro nichi
lo reputasti. et tantam inhonorationem inclite preposuisti glorie. Et
quid hoc fecisti. Et quid hinc lucraberis. quia omnibus diis uidelicet
et hominibus illum qui dicitur ihesus pretulisti. duramque etiam istam et superstitio
sam conuersationem delectationibus atque iocunditatibus dulcissime uite
huius. Hec audiens ille homo dei. hilariter simul et plane res
pondit. Si rationem a me audire uis o rex. inimicos tuos de
medio pretorii tui eice. et tunc respondebo tibi. de quibuscumque in
terrogare uolueris. Illis namque presentibus. nullus a me tibi ser-

mo reddetur. Preter rationem u torque. occide. fac qd uis. Michi
enim mundus crucifixus ē. et ego mundo. ait doctor meus. Re
ge aūt dicente. et qui sunt inimici isti. quos demedio me pellere
iubes. ait uir scs. Ira et concupiscentia. Hec enī abinitio quidē
cooperatoria nature abauctore inducta s. et nunc similit habent
ea q n secdm carnē conuersant. s; secdm spiritū. In uob aūt
q toti estis carnei. et nichil habetis spē. contraria facta s. et q
inimicorum sunt et hostium agunt. Nam concupiscentia in uob
operatur qdē uoluptatem et incitat. ira u destruit. Abscedant
g ista hodie a te. assideant u ad audientiam dicendorum atq;
iudicium. prudentia et equitas. Si enī iram et concupiscentiam
de medio tuleris. et phis prudentiā et equitatē adduxeris. om
nia ueracit dicam t. Ad hec rex ait. Ecce annuens tue postu
lationi. eiciam de concilio concupiscentiā et iram. inmedium u
adducere prudentiā et eqtatē faciam. Dic g m secure. unde
tantus t error factus ē. ut que inuana spe consistunt p po
neres his que inmanib; habent. et oculis uident. Respondens
aūt heremita dixit. Si initium queris o rex. unde m factū
ē. temporalia qdē despicere. totūq; me ipm eternorum spei dedis
se. audi. In dieb; antiquis cum ualde iuuenis essem. audiui
uerbū qddā bonū et salutare. et me fortit hui uirtus rapuit.
et quasi cuiusdā diuini seminis hui memoria inmeo plantata ē
corde. inseparabiliterq; semp conseruat. adeo ut radicata sit et ex
orta. et que cernis in me fructū attulerit. Verbi uirt u hec
fuit. Visum ē inqt insipientib; ea qdē que s despicere quasi
n sint. que u n sunt quasi sint. apprehendere et continere.
Qui g n gustauit eorum que s dulcedinē. n poterunt eorum que n
s addiscere naturā. Ignorans aūt quom ista despiciet. Existen
tia aūt uocauit sermo eterna et n mutabilia. n existentia u psen
tem uitam et delicias atq; fallacem psperitatē. quib; o rex male
heu cor tuum ad dictū ē. Ego etiā his aliquando detine
bar. s; uerbi uirt excitans animā meā indesinent incitat

Ira & concupiscen[tia] inimici.

mentem meam. ad id qđ meli⁹ ē eligendū. Lex ū peccati resistens
legi mentis meę. & quasi quib⁹dā ferreis compedib⁹ uinciens me
affectu p̄sentiū. captiuū tenebat. Quando aūt complacuit boni
tati ac benignitati saluatoris nr̄i dī. ut libaret me de seua illa
captiuitate. confortauit mentē meā ut uinceret legē peccati.
& apuit oculos meos ut discernerē bonum . . . a malo. Tunc
iam consideraui & uidi. et ecce omnia p̄sentia . . . uanitas & af
flictio spc̄. sicut & salomon sapientissimus dic̄ . . . insuis ser
monib⁹. Tunc sublatum ē de corde meo uelam . . . peccati. &
quę ex corporali crassitudine sup posita erat . . . animę meę
nigredo tetra dissipata ē. & cognoui ad qđ factus sum. & quia
oportet me ad auctorē meū ascendere p ipsi⁹ opationē mandatoꝝ.
Vnde omnia derelinquens secut⁹ sum eū. & grās ago ei p ihm xpm
dnm nrm. qa eruit me de lacu miserie & de luto fecis. idē de
potestate seuissimi exterminatoris p̄ncipis tenebraꝝ sclī huius.
& ostendit m̄ uiam cōpendiosam & facilē. p quā pōtero in hoc
fictili ac fragili corpe anglicam ducere conu̇satione̅. Quam ap
prehendere cupiens. strictā & arduā adamaui pgere uiā. con
dēpnando p̄sentium uanitatē & instabilē imperiū istoꝝ ac re
flexum. Et nescio aliqđ aliud bonū uocare pret̄ illud qđ
uere bonū ē. a quo miserrime tu ō rex abruptus es. & disiu
nctus. Vnde te deserūim⁹. & a tuo consortio nos sepauim⁹. eo
qđ incertam & euidentē te p̄cipitasti pditionē. & ad equale
deducere nos urges piculū. Nam quādiu mundanā exercui
mus miliciam. nichil eoꝝ quę decebant nos p̄termisim⁹. sic̄
& ipse nob testimoniū phibes. nec inertię alicui⁹ aut negli
gentię aliquando crim̄ incurrim⁹. Quō ū & ipm omniū bonoꝝ
p̄ncipale bonū a nob amputare contendis. id ē pietatē & deum
deserere. qđ dāpnis ē omnib⁹ p̄ferendū. & ppt̄ hoc honores &
munera nobis repmittis. quom boni noticiam te habere ullā
recte dicere possim. cum ex equo prsus comparas ipsa ad in
uicem pietatē dico in dm̄. & amiciciam humanā & glām

uelut aquam defluentem. Quom͞ q͞ t͞ in hoc cõmunicare pos-
sumus. & n͞ magis econtrario amiciciã 7 honorē 7 affectū filioꝝ.
& si q͞d aliud erat negabim͞. Uidem͞ enī te ō rex ingratū ēē dō
qui 7 ip͞m tibi ēē 7 sp͞nare p͞buit. q͞ est xp͞c ih͞c dn͞s uniuersoꝝ
coequalis & coeternus dō patri. qui celos uerbo. & terram stabiliuit.
hominemq; manib͞ p͞priis formauit. & hunc immortalitate
donauit. regemq; cunctoꝝ que in terra s͞ constituit. & quasi
regale sedē omnib͞ pulchriorē paradysum ei subdidit. q͞ in-
uidia diaboli deceptus. & uoluptate heu p͞h dolor illectus. mi-
serrime ab uniu͞rsis his corruit bonis. Nam qui p͞ri͞ erat dō di-
lectus. factus ē miserrimus. lacrimis p͞p͞t suã miseriã. omīm
plangendus. S; q͞ nos formauerat & creauerat. benignius
rursus respiciens oculis opus manuum suarū cū ds͞ ēēt n͞
amittens q͞d erat ab initio. factus ē p͞p͞t nos absq; peccato q͞d
sumus nos. & crucē sponte ac mortē sustinens. hostem iã su-
pradictū qui p͞mū parentē nr͞m deceꝑat deiecit. & de illi͞
amata seruitute nos redimens in pristinã benignissime resti-
tuit libtatem. & unde p͞p͞t inobedientiã cecideram͞. illuc
denuo sua nos reduxit misedia. potiori nos p͞stino honore
efficiens dignos. Tu aūt illū q͞ talia p͞p͞t nos passus ē & talib͞
bonis nos interim dignos effecit respuis. & in illi͞ crucem
offendis. Totus ū deliciis corp͞is deditus. & exterminandis pas-
sionib͞ subditus. dōs appellas ignominie & cōfusionis ydola.
& n͞ tantū te ip͞m celestiū bonoꝝ hereditate alienū efficis.
s; & omnes q͞ tuis p͞ceptis obaudiunt. ab hac iam deiecisti.
& animaꝝ p͞iculo tradidisti. Scito q͞ q͞a ego, credã t͞ nec ac-
q͞escam. aut cõmunicabo t͞ in huiu͞modi contra dn͞m impieta-
te. neq; meū b͞nfactorē & saluatorē negabo. & si me bestiis
ad deuorandū p͞icias. ul͞ gladio aut igni tradas. q͞d nunc
tue ē potestatis. Non enī mortē timeo. nec amo p͞sentia. mul-
tam eoꝝ cognoscens infirmitatē & uanitatē. Q͞d enī in ipsis
utile ē. ul͞ sufficiens. ul͞ stabile. Nec hoc solū s; & in ipso

suo est grandis in eis miseria et multa tristicia, multaque sine intermissione sollicitudinis cura. Nam leticie ipsorum et delectationi omnis copulatur dolor et tristicia. Diuicie ipsorum sunt penuria, et sublimitas ipsorum est ultima deiectio. Et quis eorum mala enumerabit? Que tamen permodica uerba meus theologus insinuat dicens. Mundus totus in maligno positus est, et nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt, quoniam omne quod in mundo est concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et superbia uite. Et mundus transit et concupiscentia eius. Qui autem facit uoluntatem dei, manet in eternum. Hanc ego uoluntatem dei bonam exquirens dimisi omnia, et adhesi illis habentibus desiderium, et eundem querentibus dominum. In quibus non est contentio aut inuidia, tristicia uel sollicitudo, sed omnes equalem peragunt cursum, ut ad eternas perueniant mansiones, quas parauit pater luminum diligentibus illum. Hos ego parentes, hos fratres, hos amicos et notos possedi. Ab illis autem qui aliquando mihi fuerunt amici et fratres, elongaui fugiens et mansi in solitudine, expectans dominum qui saluum me fecit a pusillanimitate spiritus et tempestate.

His ita facile et luculenter a dei homine pronuntiatis, rex commouebatur quidem ab ira, et amarissime torquere sanctum uolebat, sed tardabatur denuo et reuocabatur, honorem illius atque nobilitatem reuerenter considerans. E contrario ergo inquit ad eum. Undique miser tuam ipsius meditatus es perditionem, ad hanc fuit arbitror es a fortuna perductus.

Acuisti namque mentem simul et linguam tuam, quatinus fatuam istam ac uanam fabulationem garriendo effutires. Sed nisi in principio sermonis promisissem tibi quod de medio sermonis tui uiam remouerem, nec utique igni tuas carnes traderem. Quoniam uero anticipans talibus me circumuenisti sermonibus, suffero mihi tuam procacitatem, quin et propter priorem erga te meam amiciciam. Surge ergo et fuge ex oculis meis, ne ultra te uideam et male te perdam. Tunc egressus uir dei secessit in desertum, contristatus quidem quod martyrium non sustinuit. Martyrium tamen cottidie in conscientia tolerabat, pugnans aduersus

principes & potestates. aduersus mundi rectores tenebrarum harum. contra spiritalia nequitie. in celestibus sicut ait beatus apostolus. Illo quoque abeunte: amplius rex iratus persecutionem uehementiorem contra monachorum meditatur ordinem: ampliorique honore ydolorum cultores ueneratur atque pontifices. Cum in tali quoque rex errore crudeli & seductione esset: nascitur ei filius pulcherrimus. Qui ex ipso florido decore: quod futurum de eo erat prefigurabatur. Dicebatur enim nequaquam in terra illa aliquando apparuisse gratissimum ac speciosissimum puerum. Gaudio itaque rex maximo in natiuitate eius gauisus: hunc quidem iosaphat uocauit. Ipse autem ad templa ydolorum stultus abiit. insipientioribus se diis immolaturus: & gratiarum actiones & ymnos & laudes redditurus: ignorans miser quis uere bonorum auctor sit omnium: cui spiritale oportebat offerre sacrificium. Ille autem inanimatis & surdis causam pueri sui nati asscribens: ubique transmisit. ut congregarentur multitudines ad isti pueri natalicia. Tunc uideres omnes confluere timore regis: afferentes secum que sacrificio erant idonea: sicut cuique possibile erat. & manus illius inuenire poterat: & regalem dignitatem decebat. Maxime uero ipse eos prouocabat ad sollempnitatem: thauros plurimos & maximos ad immolandum afferens. & sic celeberrimo festo pacto: cunctos honorificauit muneribus tam minores quam maiores: tam nobiles quam ignobiles. In ipsa uero sollempnitate conuenerunt ad regem perelecti uiri quasi quinquaginta quinque: circa astronomicam chaldeorum sapientiam uacantes. Et hos proprius accersitos ad se rex: rogabat edicere singulos. quid futurus esset puer qui natus esset. Illi uero plurima perscrutantes: dicebant illum magnum esse futurum in diuitiis & potentia: & supergressurum omnes qui ante eum fuerunt reges. Unus autem de astrologis excellentior cunctis ait. Sicut ex his que me docuerunt astrorum cursus ualeo conicere o rex puer huius profectus qui nunc natus est. non in tuo erit regno sed in alio meliori: & incompa-

rabiliter eminentiori. Estimo uero illum quam persequeris xpianorum re
ligionem fore suscepturum. nec puto quod sua spe ipse priuetur.
Hec quidem astrologus dixit sicut olim balaam astrologia non uera
pronunciante. sed deo paradisarios ea que sunt ueritatis signifi
cante. ut omnem excusationem adimeret. Rex ergo ut audiuit
talia. grauiter hanc suscepit annuntiationem. tristicia mox
illi leticiam incidit. In ciuitate itaque seorsum palatium
edificauit speciosissimum. et in eo cameras splendidas arti
ficiose atque opose construxit. ibique puerum posuit ad habi
tandum. postquam infantie compleuit etatem. et inaccessibile omnibus
imperauit fore. pedagogos illi et ministros constituens iu
uenes etate et aspectu pulcherrimos. precipiens illis ut ni
chil eorum que in hac uita tristiciam generant. manifestum illi
facerent. non mortem. non senectutem. non infirmitatem. non paupertatem.
nec aliquid aliud quod eum contristaret. et leticiam ei minuere
posset. sed omnia iocunda et delectabilia illi proponerent
quatinus his mens ipsius iocundata et delectata. nichil omnino
de futuris cogitare ualeret. Precepit etiam ut nec modi
cum uerbum de xpo. et de ipsius dogmatibus penitus audiret.
Hoc enim magis omnibus occultare ei cupiebat. astrologi me
tuens pronuntiationem. Si quem uero ministrantium ei infirmari con
tigisset. hunc mox inde iubebat eicere. alium uero pro ipso flo
ridum et sanum dabat. ut nichil omnino fedum uel enorme o
culi uiderent illius pueri. Rex ergo sic ista disponebat et faci
ebat. Videns namque non uidebat. et audiens non intelligebat.
Audiens autem quosdam monachorum adhuc super esse. quorum nec
uestigium remansisse putabat. furore replebatur. et uehementis
sime contra eos agitabatur. Precones itaque per uniuersas ciuita
tes et regiones precepit discurrere clamantes. ut nullus
omnino post tres dies illorum monachorum inueniretur. Si autem
aliqui inuenirentur post determinatos dies. per ignem et gladium
perditioni traderentur. Isti enim sunt inquit qui suadent populum. ut

quasi deo intendant crucifixo. Interea quiddam tale accidit.
unde seuior ac truculentior rex efficeretur. et contra monachos
ardentius irasceretur. Nam uir quidam erat de nobilioribus et qui inter
primos illius regni prepollebat. uita quidem mansuetus. fide pius et sue
salutis sollicitus. sed latebat propter timorem regis. Unde quidam
propter familiaritatem atque fiduciam quam apud regem medita-
bantur. et hoc facere omni sollicitudine satagebant. Cum ali-
quando rex ad uenationem egrederetur cum consueta sibi obsequen-
tium multitudine. unus erat uenatorum bonus uir ille. Ambulan-
te uero ipso singulariter. ex dispensatione diuina. sicut arbitror
contigit istud. Inuenit namque hominem in loco quodam nemo-
roso in terram proiectum. et male pede a bestia habentem contritum.
Qui uidens eum pretereuntem rogabat ne pertransiret illum sed misereretur
eius uitam malo euentu. et in suam domum deferret. simul et istud
adiciens quia non inutilis et omnino inefficax inquit inuentus sum
ego. Ille autem uir inclitus dicit ei. Ego quidem propter bonum naturam
suscipiam te. et curationem quantum potero exhibebo. Sed quid est profi-
cuum quod a te in futurum esse dixisti. Pauper autem ille et infirmus
ait. Ego homo sum medicus uerborum. Si enim in uerbis aliquando
aut colloquiis ledatur aliquis. aut in tribulatione inueni-
atur. congruis medelis ista curabo. ut non amplius morbus suc-
crescat. Igitur religiosus uir ille. quod dictum fuerat pro nichilo
computauit. Istum uero propter mandatum dei conducere in domum
suam fecit. competentemque curam ei exhibuit. Super uero memora-
ti inuidi illi ac maliciosi quam nuper conceperant malignam
nequiciam ad effectum perducere non differunt. Nam derogant ui-
ro apud regem. quia non tantum illius amiciciam obliuiscens. ne-
gauit deorum cultum. et ad christianorum fidem declinauit. sed etiam ma-
la aduersus ipsius meditatur regnum. turbam perturbans atque sol-
licitans. et sibimetipsi cunctos concilians. Sed si uis inquiunt
certus fieri. nichil nos fictum dicere. uoca eum seorsum. et dic
temptando uelle te derelinquere paternam sectam et gloriam reg-

ni. & xpianũ fieri. & monachicũ sumere habitũ. quẽ quondã
psecutus es. quasi n̄ bene sit hoc a te factum. Talia nequiter ad
uersus uirum machinantes. nouerant ipsi9 uoluntatis mun
dissimã delibatione. quo si talia a rege audiret. illi q̇dẽ re
quisitus meli9 consiliũ eẽt daturus. hoc ẽ ut n̄ negligeret p
ficere que bene cogitauerat. & ex hoc ueta dicere illi pharent.
Rex aũt uiri amiciciã erga se quanta eẽt n̄ ignorans. incre
dibilia & falsa que dicta fuerant suspicabat. nec tam̄ sine
examinatione fore relinquenda. s; pbare rem ac deroga
tionem cogitabat. Vnde aduocans eum seorsum. ait ei temp
tans. Nosti o amice quanta mala ostendi monachis. & omnibus
xpianis. Nunc ũ penitentia ductus sup hoc. & despiciens p
sentia spe illi9 immortalis regni qđ pdicat. ad aliam uitã
futuro cupio pringere. Nam psens utiq; morte amputabit.
Non alit̃ ũ hoc me consequi posse arbitror n̄ xpian9 fiam. &
abrenuntians glẽ regni mei. & ceťis delectationib9 & iocundi
tatib9 hui9 uite. heremitas & monachos reqram ubicũq; sint.
quos iniuste psecutus sum. illisq; me ipm̄ admisceam. Ad hec
qđ dicis ipse. & quale das consilium. Dic ipsam ueritatẽ. No
ui enim te sup omnes ueracẽ. & bonũ eẽ hominẽ. Ille ũ ut
hec audiuit nequaq̃m occultũ dolũ intelligens. cõpunctus
animo & lacrimis pfusus. simplicit̃ respondit. Rex in et̃
num uiue. Consilium enĩ bonũ & salutare repperisti. quia
& si difficile ẽ ad inueniendũ regnũ celoꝝ. attam̄ hoc omi
uirtute ẽ querendũ. nam q̇ querit & inuenit illud. Delecta
tio ũ psentium. & si in psenti iocunda sit & delectet. s; tam̄
bonũ ẽ illa abicere. Nam in ipso suo eẽ n̄ ẽ. & qđ letificat
septemplicit̃. rursus contristat. Nam bona ei9 & tristicia um
bra s̄ infirmiora. & quasi uestigium nauis p mare transe
untis. aut auis paerem uolantis. mox dispeunt. Futuroꝝ
ũ spes quam pdicant xpiani firma ẽ & stabilis. tribulati
onem tam̄ habet in mundo. S; uiã nunc iocunditas bre

uis temporis ibi nichil aliud n solam penam inueniet. et tormenta p secula duratura. Nam dulcedo hor temporalis. dolores ū phennes. Xpianor autē labor templis ē. dulcedo uero 7 sacietas ęt'na. Dirigatur ḡ regis bona uoluntas. Bonū enī nimis bonū ē. corruptibilia et'nis cōmutare. Rex aūt ut audiuit ista. ualde contristatus ē. Continuit tam iram. et nichil tunc uiro locutus ē. Ille aūt cum eēt sapiens et subtilis ingenii. cognouit grauit suscepisse regem uerba sua. et qd in dolo tēptauerat eum. Reūsus aūt in domū suā. tribulabat atq; grauabat. hesitans quali m deliniret regem. et euaderet imminens s piculū. Insomnē itaq; totā noctē ducens. in memoriā uenit ei homo q pede lesum habuerat. Et huic ad se adducto. ait. Reminiscor q̄a dixeris te uerbor mediciū. ac peuratorem eē malor. Ille ū inqt. Etiam. Et si opus habes. ostendā t artem meā. Senator aūt continuo enarrauit ei quā ab initio apud regem habuerat amiciciam atq; fiduciā obtinebat. et pauló ante ppositū s ab ipō rege fraudulentū colloquium. et quom ipse quidē bona respondit. rex ū grauit sermonē suscipiens uultus immutatione. internam s iram ostendit. His auditis paup ille et infirmus. parūp deliberans in semetipō. ait. Notū t sit gl'osissime quō iniquā erga te habet rex suspicionē. quasi uelis ei apphendere regnū. et temptando te dixit ea que dixē. Surge ḡ et tonde comā tuā. et exuendo uestimta ista splendida cilicium indue. sūmoq; diluculo accede ad regē. Illo ū interrogante. qd s uult habitus iste. respondebis. P his que hesterna die locut es ō rex. ecce assum paratus sequi te p uiā qua desideras ambulare. Nam et si delicie s amabiles atq; iocunde. s; n contingat m his pt te pfrui. Virtutis enim uia qua iturus es. et si difficilis ē et aspa. tam tecū existenti facilis m erit 7 amabilis et plana. Sicut enī me sociū habuisti psentiū bonor. sic et tristium habebis. ut et futuror

sim particeps tecum bonorum. Nobilis quoque ille uir infirmi uerba sus-
cipiens, fecit iuxta quod ei locutus est. Quem uidens rex et audi-
ens, super hoc uehementer obstupuit, et erga se ueram uiri intellexit
amicitiam. Falsa uero que contra illius mirum dicta fuerant agnoscens, ampli-
ori honore et maiori fiducia penes se sublimauit. cv. Aduersus mo-
nachos uero ira denuo nimium replebatur, illorum dicens esse ista dogma-
ta, ut remoueant homines ab huius uite delectationibus, et quasi
incerte somniorum spei addicant. Iterum rex egressus adue-
nandum, uidet duos monachos per heremum gradientes, quos
teneri et ad se adduci precepit, furibundeque respiciens et quasi
ignis ex oculis suis scintillas iaculans, ait. Nonne audistis
o errones et seductores preconem meos aperte clamantes, ut nul-
lus uestre superstitionis post tres dies in ciuitate aut regione
mee potestatis inueniretur, alioquin igne cremaretur. Mona-
chi autem dixerunt. Ecce inquiunt quemadmodum iussisti, egre-
dimur de tuis ciuitatibus et regionibus. Longa autem nobis uia
imminente pergendi ad fratres nostros, necesse habuimus cibum
emere ut haberemus expensas, ne in uia fame deficeremus.
Rex autem ait. Mortis minas metuens, escarum mercimoniis non
adhibet studium. Responderunt monachi. O rex benedixisti,
quoniam mortem timentes sollicitudinem gerunt qualiter illam euade-
re possint. Sed qui sunt isti, nisi qui corruptibilibus dediti rebus his
inhiantes sunt, qui nullum bonum sperantes illic inuenire, ra-
dicitus inherent presentibus, et ideo timent mortem. Nos autem
qui ex multo iam tempore odiuimus mundum, et que in mun-
do sunt, et strictam et arduam pergimus uiam propter christum, neque mortem time-
mus, neque presentia diligimus, sed futura tantum desideramus.
Quomodo quoque a uobis mors illata nobis propter testimonium fit eterne uite
et melioris, amabilis nobis est magis quam terribilis. Rex uero ar-
gumentatione monachos uolens comprehendere, ait. Quid autem?
Nonne paulo ante dixistis uos discedere idcirco quia ego ius-
seram? Et si mortem non timetis, quare fugam arripuistis? Ecce

et ista uane iactantes: mentiti estis. Tunc responderunt monachi. Non autem minatam mortem timentes fugimus. sed miseremini tui. et ne abundantiori condempnatione tibi causa efficiamur. cogitauimus discedere. non quod tuas ullomodo minas formidemus. Ad hec rex iratus: iussit illos igne cremari. Et consummati sunt christi famuli per ignem. et martirii coronam adepti. Tunc rex posuit edictum: ut sicubi quis inueniretur monachorum. sine interrogatione necaretur. Et ita nullus relictus est huiusmodi ordinis in regione illa: nisi hii qui in montibus aut in speluncis et cauernis terre semetipsos absconderant. Hec quidem: taliter se habebant. Filius autem regis de quo sermo ab initio dicere cepit. in preparato sibi palatio inaccessibilis existens. ad etatem peruenit adolescentie. et omnium ethyopum et persarum disciplina imbutus. non minus anima quam corpore fulgebat: sapiens et prudens. et omnibus bonis elucens. questionesque naturales doctoribus suis proponebat. ita ut mirarentur ipsi de uelocitate ingenii eius et intellectu. stupet et rex et grauitatem uultus eius et animi constantiam. Mandata uero dedit hiis qui cum ipso erant. ut nichil omnino eorum que in hac uita tristiciam generant notificarent ei: neque hoc quod mors presentes delectationes amputat. Vane enim incumbebat spei: et istud uerbum quasi in celum sagittare conabatur. Sed quando naturam hominum mors latere potest. Et quomodo puer iste ignoraret eam. qui omni intellectu mentem exornatam possidebat. Pensabat uero in semetipso cur eum inaccessibilem fore pater adiudicauerat: et omni uolenti ad eum ingredi non permittebat introire. Nouerat enim: quia non sine patris sui imperio. istud fiebat. Tamen uerebatur interrogare eum. nec omnino interrogandum esse arbitrans. certus quod non inutilia pater ei aliquomodo prouideret. simul etiam attendens quia si secundum uoluntatem patris res agitur. et si interrogaret. numquam ei pater ueritatem aperiret. Vnde ab aliis et non a patre ista discere excogitauit. Vnum uero ex pedagogis amabiliorem ceteris in partem traxit. quem interrogauit. cur se pater infra muros reclusisset. adiungens quia si hoc ueraciter manifestum

m̄ feceris. m̄ carus eris p omnib;. & testamentū perhennis amicicię
disponam tecum. Pedagogus itaq; cum esset & ipse sapiens
& sciret pueri intelligibile & pfectā prudentiā. ne s̄ quandoq;
ide puer auctor periculi fieret. cuncta ei enucleatim resera-
uit. id ē aduersus xpianos indictam a rege psecutionem.
& pcipue contra heremitas. & quom effugati s̄ & eliminati de
omni in circuitu regione illa. qualiaq; in natiuitate ei astro
logi pnunciauerunt. Hec g inqt audiens illorū doctrinam.
hanc pponas secte nr̄e. n̄ multos tecū colloqui uoluit. s; be
ne s̄ pbatos & fideles circa te nos constituit. mandata nob
tribuens. ut nichil t tristium uite notificarem. Hec ut au
diuit iuuenis. nichil aliud apposuit loqui. Tetigit quippe
cor illi sermo salutaris. & paracliti grā intellectuales ei
oculos apire cepit. aduerū conductura dm. put sequens ser
mo declarabit. Frequenter u pat ei aduidendū puerū uenie
bat. nam excellenti amore diligebat eum. Quadā aut die.
intulit ei filius. Discere quiddā a te cupio o dne rex. unde tris
ticia assidua & sollicitudo continua corrodit animā meā.
Pater u ut hec audiuit. concussa s̄ mox omnia uiscera
ei. & ait illi. Dic m̄ amantissime fili. que ē que te deti
net tristicia. & continuo ipsam in gaudium conuertere festi
nabo. Qui dixit illi. Quid s̄ uult qd infra muros istos & por
tas concludens me. inaccessibilē prorsus & incontemplabilem
cunctis constituisti. Tunc pat ait. Nolo fili ut uideas aliquid
qd cor tuū possit amaricare. & t leticiam amputare. in de
liciis enī iugibus & gaudio perhenni & hilaritate uiuere te p
omne sclm desidero. Ait aut patri filius. Bene scias dne quo
isto m̄ n̄ in gaudio & leticia uiuo. s; in tribulatione potius et
angustia multa. in tantum qd & ipse cibus & potus insipidus
m̄ apparet & amarus. Uidere enim desidero. que extra
portas istas s̄ omnia. Si g uis ne doloribus deficiā. iube
queā
quo uoluero pcedere, ut animo queam delectari contepla-

tione rerum. quas hactenus non uidi. Contristatus est igitur rex ut au-
diuit talia. perpendebatque si denegaret ei quod petebat. amplio-
ris ei tristicie et sollicitudinis auctor existeret. Tunc ait illi.
Et ego fili tuo desiderio satisfaciam. Electos igitur equos adduci con-
tinuo et obsequium regale et idoneum eum precedere imperans. quo-
cumque uellet pergere permisit. diligenter precipiens ministris eius.
ut nichil fetidum in occursum ei uenire omni cautela satage-
rent. sed omne bonum et iocundum ei demonstrari. chorosque plau-
dentes incantantes. et omni genere musicorum eum antecedere.
et uaria delectationis spectacula facerent. ut his mens eius ua-
caret et iocundaretur. Igitur sic frequentans processiones regis filius.
uidit die quadam ministris clam duos uiros. quorum unus quidem
leprosus. cecus uero alter erat. Quos uidens contristatus est animo. et dicit
his qui secum erant. Qui sunt isti. et qualis horum fedus aspectus. Illi uero
non ualentes quod ad aspectum illius uenerat occultare. dixerunt.
Passiones iste sunt humane que ex materia corrupta et corporis
mala complexione hominibus solent accidere. Et ait adoles-
cens. Omnibus hominibus ista numquid contigere solent. Dicunt illi.
Non omnibus. sed quibus subuertitur sanitas ex humorum malorum ha-
bundantia. Rursus igitur interrogauit puer. Si non hominibus
istud omnibus contigere solet sed quibusdam. igitur noti sunt quos appre-
hensura sunt ista mala. an indefinite et inprouise superueniunt.
Responderunt illi. Et quis hominum potest futura preuidere.
et diligenter cognoscere. Hoc enim humanam naturam supergre-
ditur. solisque hereditarium est diis inmortalibus. Et cessauit quidem
regis filius interrogare. Super hoc uero quod uiderat doluit corde.
et immutata est species eius pre insuetudine rei. Post mul-
tos uero dies rursus pergrediens reperit senem inueteratum dierum
multorum. rugosam habentem faciem. dissolutis brachiis. et de-
orsum inclinatum. et toto capite canum. carentem dentibus et bal-
butiendo loquentem. Stupefactus igitur assumit eum. et propius addu-
cens. interrogat discere cupiens uisionis miraculum. Presentes

autem dixerunt. Iste iam plurimorum existit annorum. paulatimque
inmutata sua uirtute et egrotantibus membris. ad hanc quam cernis
deuenit miseriam. Et quis est inquit huius finis? Illi autem dixerunt
ei. Nichil aliud quam mors istum suscipiet. Sed et omnibus in quit
hominibus istud imminet. an aliquibus tantum? Responderunt illi.
Nisi mors preueniens hinc transferat hominem. inpossibile est
annis succedentibus non adisti uenire status experientiam. Et ait
puer: In quot inquit annis superuenit alicui et si mors penitus im
minet. et non est ars euadendi hanc. quin ad hanc perueniat miseriam?
Dicunt ei. In octoginta quidem uel centum annis ad hanc senectu
tem deueniunt homines. deinde moriuntur. nec aliter fieri
potest. Debitum namque naturale mors est ab initio inditum
hominibus. et ineuitabilis huius aduentus est. Hec omnia ut ui
dit et cognouit sapiens ille et prudens iuuenis. ingemiscens de
profundo cordis ait. Amara est uita ista. et omni dolore et ama
ritudine plena. Si hec ita se habent. quomodo securus poterit
esse aliquis mortem incertam prestolando. cuius aduentus non tantum
ineuitabilis. sed et incertus est sicut dicitis. Et abiit. ista intra
se seruans et incessanter cogitans. et frequenter habens de mor
te memoriam. et ob hoc in doloribus et defectionibus. iuuenis con
tinuam habebat tristiciam. Dicebat enim in semetipso. Ergone
mors aliquando me apprehendet? Et quis erit memoriam mei faci
ens post mortem. tempore omnia obliuioni tradente? Et si
moriens in nichilum dissoluar. aut est aliqua alia uita aut alius mun
dus? Hec et his similia incessanter cogitans. pallidus tabesce
bat. In presentia autem patris quando contingebat uenire illum
ad eum. fingebat hilaritatem et leticiam. nolens ad noticiam
patris sua meditata peruenire. Desiderabat autem incompreh en
sibili quodam desiderio. et estuabat inuenire aliquem qui pos
set suum cor certificare. et sermonem bonum auribus eius infundere.
Sepe uero memoratum pedagogum rursus interrogabat — sicubi
cognosceret uirum aliquem qui posset ei auxiliari ad id quod

desiderabat. & mentē illi9 confirmare male incogitationib9 fati-
gatam. & n̄ ualentē repellere harum sollicitudinē. Ille aūt p̄-
dictoꝝ denuo recordat9 dicebat. Dixi t̄ iam p̄de quom̄ pater
tuus sapientes & heremitas illos semp̄ de talib9 philosophantes
alios quidē interemit. alios ū cum ira p̄secutus ē. & n̄ cognos-
co m̄ quēquā tale inhac regione remansisse. Multa ḡ sup̄ his
tristicia ille repletus. & inanimo male sauciatus. assimilaba-
tur uiro q̄ magnū thesaurū p̄diderat. & adei inq̄sitionē totā
mentē suā conuerterat. Hinc inagone assiduo & sollicitudine
uiuebat. & omnia delectabilia 7 iocunda mundi erant in o-
culis ei9 quasi inq̄mēta quedā & abhominatio. Sic ḡ haben-
te se iuuene & desiderante sc̄dm̄ animā bonū inuenire.
uidit eū q̄ cuncta cernit oculis nec despexit. q̄ uult omēs
homines saluos fieri. & adagnitionē ueritatis uenire. S; &
solitam suā benignitatē inhoc ostendens. notam fecit
ei uiam. qua oportebat eū ambulare tali modo.

In illo tempe fuit quidā monachus diuina sapiens ui-
ta. & sermone ornatus. q̄ ad summā toti9 monastice p̄fessio-
nis p̄fectionē p̄uenerat. Vnde ū uenerit. & exquo genere
fuerit. n̄ habeo m̄ dicere. Indeserto aūt quodā terrę senna-
ar s̄ cellā fecerat. & sacerdocii decorabat̄ gr̄ā. Barlaam
huic seni nomen erat. Hic ḡ reuelatione diuinitus s̄ facta. cog-
nouit ea que circa regis filiū agebant̄. Qui egressus de he-
remo adsclm̄ descendit. & mutato habitu suo. uestimētisq;
sclarib9 indutus. ascendit nauē adpartes indie p̄fecturus.
& negociatorē se ēē simulans. applicuit adciuitatē. inqua
regis fili9 palatiū habebat. Ibiq; multis dieb9 cōmoratus.
diligent̄ inq̄rebat de eo. & de his q̄ ministrabant ei. Vt
aūt didicit sup̄dictū pedagogum inter reliquos plus ei
familiarē ēē. accedens adeū seorsum ait illi. Cognoscere
te uolo dn̄e mi quō negociator ego sum. & deremota
ualde huc ueni regione. Et ē m̄ lapis p̄ciosus cui similis

aliquando inueniri non possit. et nulli usque modo hunc manifestaui. Tibi uero manifestum iam facio. sapientem te atque prudentem uirum considerans. rogans ut introducas me ad filium regis. et tradam illum ei. Omnibus enim bonis. incomparabiliter excellit. Valet quippe et cecis corde lumen offerre sapientie. surdorum aures aperire. mutis uocem reddere. et sanitatem infirmantibus exhibere. stultis sapientiam dare. demones effugare. et totum quod bonum est et amabile largiter se possidenti tribuere.

Dicit ad eum pedagogus. Video te hominem stabilis et perfecte prudentie. uerba tamen tua in immensum te gloriari insinuant. Lapides enim eximios et preciosas margaritas minime tibi possum narrare quot uiderim. habentes uero tales quales dixisti uirtutes. neque uidi neque audiui. tamen ostende mihi ipsum. Et si est secundum uerbum tuum. mox inferam hunc ad regis filium. et honores quam maximos et munera suscipies ab ipso. Prius tamen quam certificer ueraci oculorum uisione. impossibile mihi est domino meo regi de re non manifesta hec eximia nuntiare.

Barlaam uero ait. Bene dixisti. neque uidisse te aliquando. neque audisse te tales uirtutes et operationes. Nam sermo qui a me promptus est. non de re qualicumque est. sed de mirabili quadam et magnifica. Quod uero petisti uidere istum. audi uerba mea. Lapis iste preciosus. cum prefatis operationibus et uirtutibus. adhuc et istam habet uirtutem. Non ualet eum contemplari fortuito. qui sanam non habet oculorum uisionem et integram. castum etiam corpus et nullo inquinatum. Si enim aliquis ista duo non bene habet. temerarie inspiciet preciosum lapidem istum. et ipsam quam habet iam uisibilem uirtutem et mentem perdet. Ego uero cum expers non sim artis medicinalis. considero tuos oculos sanos non esse. et uereor ne et huius quam habes uisionis priuationem incurras. et ego tibi tanti mali auctor existam. Filium autem regis audiui uitam quidem ducere pudicam. oculos uero pulcherrimos et sanos. et clare uidentes habere. Quapropter illi ostendere the

saurum istū ɔfisus sum. Tu ḡ n̄ neglegent̄ de hoc disponas. neq; te tali dn̄m tuū priues. Ille aut̄ dx̄ ad eū. Si sic ista se habent. noli m̄ lapidē ostendere. In peccatis etenī multis uita mea sorduit. neq; uisionē oculoꝝ incolomē sic̄ dixisti habeo. Sed ego tuis fidē ad hibendo sermonib;. notificare ista dn̄o meo regi n̄ pigritabo. Dixit ista. & ingressus diligenter omnia filio regis annunciauit. Ille aūt ut audiuit sui uerba pedagogi. gaudio quodā & leticia sp̄uali sensit cor suum aspiratū. & anima illi9 diuinitus illustrata ē. Iussit itaq; statim introduci uirū. Igit̄ p̄q̄m introiuit barlaam. salutauit eū. Tunc precepit eū sedere. & pedagogum abscedere. Quo discedente. dx̄ iosaphat seni. Ostende m̄ lapidē p̄ciosum. de quo quedā magnifica & mirabilia te dicere meus narrauit pedagogus. Tunc barlaam. sic fari cepit adillū. Iniustum ē o rex. falso ac temerarię aliud me dicere tuę excellenti glę. Cuncta etenim quę t̄ de me manifestata s̄. uera existunt & indubitabilia. Sed n̄ p̄ri9 expimentum tuę capiā prudentię. incongruū ē misterium hoc t̄ manifestare. Ait enī dn̄s meus. Exiit qui seminat. seminare. Et dū seminat. alia quidē ceciderunt secus uiā. & uenerunt uolucres. 7 comederunt illa. Alia ū ceciderunt inpetrosa. ū n̄ erat terra multa. & confestim exorta s̄. eo q̄d n̄ haberent terram multā. Sole ū exorto estuauerunt. & q̄a n̄ habebant radicē. aruerunt. Alia ū ceciderunt int̄ spinas. & surgentes spine suffocauerunt ea. Alia ceciderunt interram bonā. & dederunt fructum centuplum. Si ḡ terrā inuenero incorde tuo fructiferā. 7 bonā. n̄ tardabo diuinū ibi seminare semen. & magnū mysteriū t̄ reuelare. Si ū petrosa hęc & spinosa ē 7 uia conculcabilis omni uolenti. meli9 ē nequaq̄m hoc salutare inilla spargere sem̄. & indireptionē ipsum ponere uolu n̄ crib; 7 bestiis. ante quas omnino n̄ p̄cipere

margaritas mandatum accepi. S; confido de te meliora 7 uicini
ora salutis. quia 7 lapidē uidebis p̄ciosum. 7 radio luminis eius
luce 7 ip̄e mereberis effici. & fructū afferes centesimū. Propter
te enī laborē sustinui. & longā pagraui uiā. ut ostendā t̄ quę
numquā uidisti. & doceam te quę n̄ audisti. Ai — — xit
aūt ad eum iosaphat. Ego q̄dē uenerande — senex desi
derio quodā 7 amore incōprehensibili quero sermonē au
dire noui aliquē & bonū. quia ignis intrinsecus in corde
meo exardescit. fortit̄ urens me. & incitans ad discendas
quasdā necessarias questiones. Non enī hacten̄ hominē re
peri. q̄ de his me potuerit instruere. S; si inuenero sapi
entem aliquē 7 audiero ab eo uerbū salutis. nequaq̄m uolu
crib; put estimo siue bestiis istud dabo. neq; petrosa. aut
spinosa terra sic dixisti apparebo. s; gratant̄ accipiā. & sa
pient̄ seruabo. Tu ū si q̄d tale nosti. n̄ abscondas a me. sed
indica m̄. Nam quō te audiui de terra longinqua uenisse.
sensit anima mea & bone spei factus sum. q̄a p̄te q̄d iam
diu desideraui assequar. & idcirco mox ingredi feci te ad
me. libent̄q; suscepi quasi aliquē de familiarib; & coetaneis
meis. si tam̄ n̄ de mea spe fallar. Tunc barlaam ait. Hoc
bene fecisti. dignūq; regali fuit magnificentię. quō n̄
apparenti intendisti paruitati. s; recōdite factus es spei.

Nam quidā rex fuit magnus & gl̄osus. Et factū ē p̄cedente
illo in curru de aurato cū regali obsequio. obuiasse ei duos
uiros attritis 7 sordidis uestibus. attenuatos macie & palli
das facies habentes. Rex aūt cognouit ilico eos maceratī
one corporis et exercitii sudorib; carnē consūptam haben
tes. Vt ḡ uidit illos. confestim desiliens de curru. & in ter
ram p̄cidens adorauit. & surgens amplexatus ē eos. & af
fectuose osculatus. Magnates ū illi ac p̄ceres de hoc ualde
indignati sunt. arbitrantes eū fecisse indigna regali gl̄a.
n̄ tam̄ ausi in facie illiu rep̄hendere. germa — no fratri

et suggesserunt ut ei loqueretur ne excellentie diadematis tan-
tam inferret contumeliam. Qui cum fratri ista diceret. et regis
inutilem ut sibi videbatur humiliationem reprehenderet. ei rex
responsum dedit. quod tamen ille non intellexit. Consuetudo autem
erat illi regi. quando sententiam mortis contra aliquem dictabat.
preconem ante ianuam illius cum tuba huic officio deputata mit-
tere. cuius voce cognoscebant omnes mortis reum illum existere.
Vespere quoque veniente. misit rex bucinam mortis. bucinare ante
ianuam domus fratris sui. Ut quoque audivit ille tubam mortis.
de salute desperavit. et tota nocte sua disposuit. summo vero
diluculo nigris ac lugubribus indutus vestibus. cum uxore et
filiis pergit ad fores palatii. flens et lugens. Quem rex ad se in-
gredi fecit. et videns eum lugentem ait illi. O stulte et insi-
piens. si tu sic timuisti preconem germani fratris tui. adver-
sus quem te ipsum nichil deliquisse cognoscis. quomodo mihi repre-
hensionem intulisti. quia in humilitate salutavi et osculatus
sum precones dei mei sonorabili tuba mihi mortem significantes.
et terribilem domini occursum cui multa et magna me ipsum
peccasse conscius sum. Ecce denique tuam arguens insipientiam.
isto usus sum modo. Hunc vero et illorum qui te ad meam submisere re-
prehensionem. stulticiam arguere curabo. Et ita instruens fra-
trem suum. domum remisit. Precepit autem fieri de lignis.
arcellas quatuor. Et duas quidem auro undique coopertas. os-
saque mortuorum putentia mittens in eis aureis obfirmavit
seris. alias vero duas pice et bitumine liniens replevit lapi-
dibus preciosis et inestimabilibus margaritis. et omnium unguentorum
odoribus. funiculisque ciliciniis astrinxit. deinde accersiri
fecit reprehensores suos magnates videlicet illos ac proceres.
et posuit ante eos ipsas quatuor arcellas. ut estimarent
quanto quidem iste. quanto vero ille precio sunt digne. Illi
itaque duas deauratas. quia precii maximi sunt iudicaverunt.
Expedit enim inquiunt in ipsis diadema regium reponi. que vero

illita pice et bitumine fuerant. uili quodam et exili precio
dignas dixerunt. Rex autem dixit ad illos. Sciebam et ego
talia uos esse dicturos. Exterioribus enim oculis exteriora cer-
nitis. Et tamen non oportet ita facere. sed intimis oculis intrinse-
cus recondita expedit uidere. siue honorem. siue contu-
meliam. Et mox precepit. ut aperirentur arcelle deaurate.
Reseratis quoque illis. dirus quidam fetor exalauit. et fedissimus
uisus est aspectus. Ait quoque rex. Iste ille typus est eorum qui splendi-
dis quidem et gloriosis induuntur uestimentis. multaque gloria et potentia
sunt elati. sed intrinsecus mortuis ac fetentibus malignisque operibus
referti sunt. Deinde picatas bituminatasque precipiens dissol-
ui et aperiri. cunctos qui aderant. letificauit. eorum que intus re-
posita erant splendore et odore. Tunc ait ad illos. Scitis quibus
similia sunt ista. Humilibus illis qui uilibus operti erant uestimen-
tis. quorum uos exteriorem attendentes habitum contumeliam pu-
tastis. meam ante faciem illorum intram adorationem. Ego uero intellectua-
libus oculis reuerentiam illorum et decorem considerans animarum.
glorificatus sum quidem horum tactu. omnique corona. et uniuersa re-
gali purpura preciosiores istos existimaui. Illos quoque ita confun-
dens. docuit ne errarent in his que foris apparent. sed in-
terna attenderent. Secundum illum itaque pium ac sapientem re-
gem tu quoque fecisti. bona spe suscipiens me que te non deci-
piet. sicut ego estimo. Dixit autem ad eum iosaphat. Ista
quidem omnia. bene et conuenienter dixisti. Sed illud uolo
discere quis est dominus tuus. quem in initio sermonis de semine
illo dixisse asseruisti. Rursus quoque repetens sermonem barla-
am. dixit. Si meum uis dominum agnoscere. dominus est ihesus christus
unigenitus filius dei. beatus et solus potens. rex regum et dominus
dominantium. qui solus habet inmortalitatem. et lucem habitat
inaccessibilem. cum patre et spiritu sancto glorificandus. Non enim
sum ego de illis. qui multos istos et inordinatos deos inuo-
cant. et inanimata hec et surda colunt ydola. sed unum

dm cognosco & confiteor in trib' psonis glificandu. patre inqm & filio. & spu sco. in una si natura & substantia. in una gla. & regno indiuiso. Ita q in trib' psonis unus ds sine inicio e. & sine fine eternus. sempitern' increatus. in conu'tibilis. in corporeus. inuisibilis. incircu'scriptus. inestimabilis. bonus 7 iustus solus. qui cuncta de nichilo constituit. uisibilia & inuisibilia. Primu quide inuisibiles uirtutes & celestes. innumerabiles quasda multitudines. & incorporales ammi nistratorios spe magnitudinis di. Deinde uisibile mundu istu. celu uidelicet 7 terra. 7 mare. que 7 luce illuminans exornauit. celu quide sole & luna & stellis. terra u uariis uirgultis 7 diu'sis animalib'. mare iteru multiplici natatiliu genere. Hec omnia ipse dix 7 facta s. ipse mandauit & creata s. Deinde formauit homine manib' suis. pulverem q de sumens de terra ad formatione corporis. anima u rationalem & intellectuale p priam insufflatione ei tribuens. Que scdm imagine quide & similitudine di creata fuisse scbit. Scdm imagine qde ppt intellectu & liberu arbitriu. scdm similitudine u ppt uirtutis put possibile e similitudine. Hunc homine libero arbitrio & immortalitate honorificans. rege sup terra constituit. Fecit aut ex ipso femina. adiutrice s simile. Plantauit etia paradysum uoluptatis in oriente. leticia & omni delectatione plenu. & posuit in illo homine qm formauerat. omniumq; quide diuinaru arbor pcepit libere participari. de una u sola ne penit' gustaret mandatu dedit. que lignu dinoscentie boni & mali uocatur. sic dicens. Quocumq; die gustaueritis ex ea. morte moriemini. Unus u de pdictis angelicis uirtutibus. uni' exercitus platus nequaqm in se ipso a creatore malicie naturalis habens uestigium. s; in bono factus. libera arbitrii uoluntate conuersus e de bono in malu. & elatus supbia rebellare uoluit contra dnm & dm suu. ppter

qđ deiectus ē de ordine suo & dignitate. & ꝑ beata glā illa
& anglica nuncupatione diabolus uocat. & sathanas nomi
natur. Proiecit enī illū dš ceu indignū sup̄na glā. expul
sa ē aūt cū eo & deiecta multitudo magna ordinis angloꝝ
qui sub ipso erant. Qui mali effecti ꝑpria uoluntate. &
bono derelicto. apostasyam imitantes p̄ncipis sui. demo
nes nominati s̄. ueluti erronei & deceptores. Abnegans ḡ
omnino bonū diabolus. & malignā arripiens naturam. in
uidiā suscepit aduersus hominē. cernens se ipm̄ q̄de de
tali glā expulsum. illū ū ad huiusmodi. honorē sublimatum.
callide exquirebat quom̄ priuaret eū beata illa conuīsatione.
Serpentē ḡ instrumītum suę deceptionis arripiens. ꝑ ipsum
locutus ē mulieri. & suadens ei comedere de ꝓhibito ligno
illo spe deificationis. ꝑ ipsam decepit & adam. Sic ꝓtho
plasto seducto. & comedente de ligno inobedientię. ext̄
minatus ē de paradiso deliciarū. a creatore. & ꝑ beata ui
ta illa & felici conuīsatione. in miserā hanc & erūpnosam
heu m̄ uitā corruit. & morte demū condēpnatus est.
Hinc uirtutē diabolus accipiens & uictoria elatus. mul
tiplicatis sup̄ terrā hominib;. omnē malicię uiā eis in
didit. Amputare ū multā peccati enormitatē uolens
omnipotens dš. diluuium induxit sup̄ terrā. & ꝑdidit q;
omnē animā uiuam. Unum ū solū inueniens iustū in genera
tione illa. hunc cum uxore & filiis marcha quadā saluans.
solū sup̄ terrā constituit. Cum aūt cepisset in multitudine
genus hominū iterū dilatari & crescere. obliti s̄ dn̄i. & in de
teriorē ꝓficientes impietatē. diūsisq; irretiti scelerib; et ex
ecrabilib; corrupti impietatib;. in omnē prsus errorē dispsi
sunt. Alii namq; cuncta sponte sua ferri putauerunt. & sine
ꝓuidentia regi. quasi nullo existente dn̄o. Alii fortunā pu
tauerunt. fato totū concedentes. Alii plures deos malos &
uiciosos coluerunt. ut haberent eos suoꝝ uicioꝝ & malaꝝ

actionum auctores. Quorum et formas figurantes erexerunt statu-
as, surdasque et insensata ydola. Et concludentes ea in templis
adorauerunt, seruientes creaturę potius quam creatori. Alii
uero soli et lunę et stellis. que posuit deus ad lucem prebenda terreno
huic mundo, cum sint inanimata et insensibilia. prudentia
creatoris illuminata et gubernata. Alii autem igni et aquis et ceteris
elementis terrę inanimatis et insensibilibus seruierunt, et non erube-
erunt animati et rationales talia colere. Alii bestiis et reptilibus
et pecudibus quadrupedis cultum exhibebant, irrationabiliores
his quę colebant semetipsos ostendentes. Alii uero quorundam ho-
minum turpium et infimorum imagines fecerunt. et istos deos uo-
cauerunt, alios quidem eorum masculos. quosdam autem feminas no-
minantes. quos idem ipsi exposuerunt. adulteros fuisse et ho-
micidas. iracundos et inuidos. et furibundos. patricidas et fratri-
cidas. fures et raptores. claudos et debiles. ueneficos et furiosos.
Et horum quosdam quidem propria morte defunctos. quosdam uero ful-
mine ictos. et in animalia transformatos, ad execrabiles et tur-
pes usus exercendos. Unde assumentes homines exempla et oc-
casiones adiis suis, sine timore contaminabantur omni inmun-
dicia. Et terra tegebat obscuritas genus nostrum in illis tem-
poribus. et non erat qui requireret, non erat qui intelligeret deum.

ABraham autem quidam in illa generatione solus inuentus est.
qui sensus animę habebat incolumes, qui contemplatione cre-
aturarum cognouit creatorem. Considerando enim celum et terram.
et mare. solem et lunam. et cetera, admiratus est congruentissi-
mum ornatum istum. Uidens autem mundum et quę in eo sunt. om-
nia non per semetipsa facta fuisse et conseruari existimauit,
neque elementis terrę, neque inanimatis ydolis causam talis or-
natus attribuit. sed uerum deum per ista cognouit, et ipsum esse auc-
torem et creatorem omnium intellexit. Suscipiens autem hunc
cogitanti et recto iudicio deus, manifestauit ei semetipsum.
non secundum substantiam suam. Deum enim uidere humanę naturę

ē impossibile. s; dispensatiuis quibdā theophaniis sic no-
uit ipse. & pfectiorē scientiā ponens inanima eius glificau.
& familiarē s famuliu effecit. Qui 7 psuccessiones huius qui
exeo nati fuerunt transmittens fidē pietatē. eos uere
cognoscere dm̄ edocuit. Propt qđ & inmultitudinem in
numerabilē sem̄ illius crescere dno beneplacuit. & pplm
peculiarē s nominauit. & de seruitute eos egyptiaca.
& potestate pharaonis cuidā tiranni signis & pdigiis terri
bilib; & pcipuis. eduxit p moysen. 7 aaron uiros sanctos.
& gra̅ pphīę glorificatos. P quos egyptios afflixit. digne
satis ob illoꝝ maliciā. & istilitas. Sic enim ppls qui de abra
ham stirpe descenderat uocabat. p mare rubrum quasi
paridam tra̅duxit. diuisis aquis. & quasi muris a dex
tris & a sinistris existentibus. Pharaonē u & egyptios pt
uestigia ipsoꝝ ingressos. reuerse aque subito pdiderunt.
Deinde miraculis eximiis. & diuinis manifestationib; pan
nos quadraginta deducens pplm indeserto. & pane celesti
alens. legem dedit intabulis lapideis diuinitus scptā.
quam dedit inmanu moysi sup montē. typum & figu
ram futuroꝝ habentē. ab ydolis quidē & omnib; malis
actibus homines phibentē. Solū namq; docet uerū dm̄
colere. & bonis opib; inherere. Talia g pdigia opando
introduxit eos in bonā quandā terram quā olim patar-
chę illi abrahę pmiserat se daturū. & semini ei. Lon
gum ē aūt enarrare quanta eis ostenderit magnalia.
& miracula glosa 7 pcipua. quoꝝ ñ ē numerus. P que
omnia id studiū fuit ut ab omni execrabili ydoloꝝ
seruitute & actione hominū genus abstraheret. & ad
antiquū statū reduceret. S; ad huc spontanea uolun
tate regnauit mors inhominib;. tirannide diaboli con
dēpnationi inferni omnia transmittens. In talē g e
rumpnā & miseriam cū deuenissemus. ñ despexit nos

ille qui de nichilo creauerat. neq; dimisit in finē pire op⁹
manuum suarū. s; p uoluntatē dī patris unigenitus filius
& uerbu dī q̄ ē in sinu patris. consubstantialis & coeṫnus ei
& spū scō. qui erat in principio apud dm̄ & ds̄ erat. des-
cendit seruis suis condescensione ineffabili & incōprehen
sibili. & ds̄ existens pfectus. factus ē homo pfectus de spū
scō & maria semp ūgine dī genitrice. sine semine uiri ac
coniunctione infra ūginis intacta uiscera conceptus, sed ēē
de spū scō. sicut & ante conceptionē unus archanglōꝝ mis-
sus ē annuntians uirgini extraneā illā conceptionem &
ineffabile partū. Sine semine enī conceptus ē fili⁹ dī de
spū scō. & conpingens sibimetipsi in utero ūginis animatā
carnē. anima rationali & intellectuali pcessit in una pso-
na. s; in duab⁹ naturis pfectus ds̄. & pfectus homo. incorrup-
tam uirginitatē genitricis etiā post partū custodiens. &
in omnibus similis nob̄ factus passibilis absq; peccato. infir-
mitates nr̄ās suscepit. & languores portauit. Nam q̄a p pec-
catum mors introiuit in mundū. oportebat eū q̄ redeptu-
rus erat mundū sine peccato ēē. & n̄ morti p peccatū addic-
tum. Triginta ū annos cū hominib⁹ ē conuersatus. & bap-
tizatus in iordane flumine a ioh̄e uiro scō. & omnib⁹ pphis
excellentiore. Baptizato ū ipso. uox delata ē celitus. a dō
patre dicens. Hic ē fili⁹ meus dilectus. in quo m̄ bene compla-
cui. Spiritus etiā scs̄. in specie columbe descendit sup eum.
Et ex tunc cepit signa facere & magna mirabilia. mortuos uidelicet
suscitando. cecos illuminando. demones effugando. surdos & mutos & debiles cu-
rando.
lepsōs mundando. & nr̄ām inueteratam naturā intus & exterius re-
nouando. opib;q; erudiendo & docendo uirtutis uiam. a cor-
ruptione quidē remouendo. ad eternā ū uitā pducendo. Un-
de & discip̄los elegit duodecī quos & apl̄os uocauit. & omib⁹
pdicare celestem conūsationē pcepit. quā uenerat sup ter-
ram ostendere. & nos humiles & terrenos sua dispensati

one celestes ꝑficere. Inuidia ũ mirabilis illiꝰ & dō digne con
uersationis & innumerabiliũ miraculoꝝ pontifices. & princi
pes iudeoꝝ inter quos conu̾sabat̃. contra illũ insanientes.
quibꝰ p̄dicta mirifica signa faciebat. inmemores omnium
morte eũ condēpnauerunt. unũ discipuloꝝ eiꝰ ad tradi
tionē rapientes. tenuerunt dñm & gentibus tradiderunt.
uitã uidelicet omniũ. q̄ hec omnia spontanea uoluntate
suscepit. Uenit enim ꝓpt̃ nos omnia pati. ut nos a passionibꝰ
liberaret. Multa ũ in ipm̃ exercentes. ad ultimũ incruce
suspenderunt. Et omnia sustinuit natura carnis. quã ex
nobis accepit. Duarũ namq; naturarũ erat. diuine scilicet
& humane. Humana quidē natura passa ē. diuina ũ impas
sibilis extitit & immortalis. Crucifixus ē ḡ carne dñs noster ihc
xpc. sine peccato. Peccatũ enim ñ fecit. nec inuentus ē do
lus in ore eiꝰ. Propt̃ peccatum enĩ sicut p̄dixi. mors intrauit
inmundũ. Nam ꝓpt̃ nos carne mortuus ē. ut nos redime
ret a mortis tirannide. Descendit ininfernũ. & hunc conte
rens a sclo conclusas illic iustoꝝ animas liberauit. Positus in
sepulchro. tercia die resurrexit supando mortē. & nobꝰ uic
toriã donauit aduersus eam. Et incorruptibilis carne resur
gens incorruptionis largitor. apparuit discipulis pacē do
nans illis. & ꝑ ipsos omni generi humano. Post dies autẽ qua
draginta celos ascendit. & ita sedet indextera patris. unde
uenturus ē iterũ iudicare uiuos & mortuos. & reddere u
nicuiq; secdm opa eiꝰ. Post gloriosam ũ suã incelos ascensionē.
misit paraclitũ spm̃ sup scōs discipulos suos inspecie ignis.
& ceperunt uariis linguis loqui prout sps scs dabit eis pnun
tiare. Exinde gra illi dispsi s̄ inomnes gentes. & p̄dicauer̃t
orthodoxam fidē. baptizantes innomine patris & filii & sps
sci. & docentes seruare omnia mandata saluatoris. Illumi
nauerunt ḡ gentes que prius errabant. & supsticiosum erro
rem ydoloꝝ destruxerunt. Non ferens ḡ hostis antiquus

suam deiectionem. bella etiam nunc aduersus nos xpi fideles exci-
tat. suadens stultos et insipientes adhuc sequi ydolatriam.
Sed uirtus eius infirmata est et framee illius defecerunt in finem.
xpi uirtute. Ecce ego tibi meum dominum et deum saluatorem per mo-
dica uerba notificaui. perfecti uero cognituros es. si gratiam illius
susceperis in anima tua. et seruus illius fueris factus.

Ut ergo audiuit uerba ista regis filius. lumen illustrauit eius
animam. Qui surgens de throno suo pre gaudio complexatus
est barlaam. et ait ei. forte iste est lapis sicut ego existimo
reuerentissime hominum. lapis ille preciosissimus quem in miste-
rio conuenienter satis contines. non omni cernere uolenti os-
tendens. sed quibus sani sunt anime sensus. Ecce enim ut hec uer-
ba suscepi auditu. lumen dulcissimum ingressum in cor meum.
et graue illud tristicie uelamen. multo iam tempore super-
positum menti mee. statim sublatum est. Si ergo bene ista perpen-
di. nuncia mihi. Si autem et melius aliquid illis que dixisti cognos-
cis. ne differas confestim manifestare mihi. Rursus ergo barlaam
respondit. Etiam mi domine rex. Hoc est magnum mysterium quod
absconditum est a seculis et a generationibus. nouissimis uero tempo-
ribus manifestatum est generi hominum. Cuius manifestationem olim
prenuntiauerunt multi prophete et iusti spiritu sancti gratia illuminati.
multipharie multisque modis. Et omnes interiorem salutem
a longe speculantes. desiderabant hanc presentem uidere et non
uiderunt. sed nouissima generatio ista meruit suscipere sal-
uatorem. Igitur qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit.
qui uero non crediderit condempnabitur. Iosaphat uero ait. Omnia
que dixisti indubitanter credo. et que annuncias glorificabo
deum. tantum enucleatius ista mihi expone. et quid me oporteat facere
diligenter edoce. nec non etiam baptismum quod sit quod fidelibus suscipi-
endum dixisti consequenter insinua. Barlaam uero respondit
ei. Sancte huius et immaculate xpianorum fidei radix et stabile fun-
damentum. diuini baptismatis est gratia. cunctorum a natiuitate pec-

catorum emundationem faciens. & perfectissimã ablutionẽ sub
intrantium malicię pollutionũ. Sic enĩ saluator mandauit
ut per aquã regenerem̃ur & spm. & in antiquam reuertamur digni
tatem per orationẽ uidelicet & ipsius saluatoris inuocationẽ. spũ
sco aquę superueniente. Baptizamur itaq; iuxta sermonẽ dñi.
in nomine patris & filii. & spc sci. sicq; spc sci gr̃a habitat
in anima baptizati. eã illuminando. & ad di imaginẽ & simi
litudinẽ renouando. Tunc omnia uetera nequicię opa abi
cientes compaginam̃ dõ. & inicium purioris conũsationis facim̃.
ut & coheredes simus ad incorruptionẽ regeneratorum. et ęter
nã salutẽ capiam̃. Sine baptismate ũ. nullus bonã ualet spẽ
adipisci. etiã si cunctis bonis polleat opib;. Sic enĩ ad saluati
onẽ generis nr̃i. homo factũ di uerbu dixit. Amen dico
uobis. ñ renati fueritis ex aqua & spũ sco. ñ intrabitis in regnũ
celorum. Quo ante omnia rogo te quatin in anima tua fide suscep
ta. accedas sine mora ad baptismum toto mentis desiderio. & nul
lom hoc agere differas. Periculosa enĩ ẽ dilatio. eo qđ incertus
ẽ mortis terminus. Iosaphat autẽ dixit ad eũ. Et quę est
bona spes illa. quã dixisti sine baptismate ñ adipiscendam.
Quę ẽ illud qđ regnũ celorum appellas. Unde etiã incarna
ti di uerba tu audisti. Quis autẽ ẽ incertus terminus de quo
sollicitudo multa cordi meo infixa. in tristicia & dolorib; cõsu
mit carnes meas. etiãq; ipsorum ossium fortitudinẽ cõmedit.
Utrum morientes in nichilũ dissoluũtur homines. aut si ẽ alia
quelibet uita post istam hinc exeuntur. Hęc & his similia. discere ue
hementer concupisco. Barlaam ũ tales his responsiones dedit.
Bona quidẽ spes quã dixi. regnũ celorum ẽ. hęc tamẽ linguę huma
nę prorsus extat ineffabilis. Ait enĩ scriptura. quę oculus ñ ui
dit. & auris ñ audiuit. & in cor hominis ñ ascendit. quę pre
parauit ds diligentib; se. Quando ũ digni effecti fuerimus
deponere hanc carnis corruptibilitatẽ. & crassitudinẽ. ac be
atitudinẽ illã assequi. tunc ipse qui hanc spem nobis tribuit.

docebit et notificabit bonorum illorum gloriam que sensum superat omnem: et ineffabile lumen ac perpetuam uitam. et cum angelis conuersationem. Si enim deo coniungi digni fuerimus. inquantum humane possibile est nature. omnia cognoscemus perspicue: que nunc ignoramus. Hoc enim ego ex diuinitus inspiratarum scripturarum instructus doctrina. omnium maxime regnum celorum facio propinquius esse contemplationi sancte et indiuidue trinitatis. et inaccessibili lumine eius illustrari: clarius que et limpidius reuelata facie illius gloriam speculari. Si enim possibile esset gloriam illam et lucem et ineffabilia illa bona exhibere .. uerbo: nichil esset mirabile. Sed neque essent magna et perspicua si nobis terrenis et corruptibilibus et grauem istam ac passibilem carnem gestantibus liceret cogitatione comprehendere: aut uerbo demonstrare. His ergo sic cognitis. fide sola suscipe indubitanter nichil fictum habere: et per opera bona festina ad inmortale regnum peruenire. Ad quod cum perueneris: addisces perfectionem. De hoc uero quod interrogasti quomodo nos incarnati dei uerba audiuimus: per sacra euangelia noueris nos hec omnia didicisse. Sic enim sanctus ille liber uocatur: quod utique immortalitatem/incorruptionem. et uitam eternam. et peccatorum remissionem. et regnum celorum mortalibus nobis et corruptibilibus et terrenis euangelizat. Quam conscripserunt illi qui uiderunt et ministri sermonis fuerunt: quos superius dixi. quia discipulos et apostolos saluator noster christus elegit: et tradiderunt nobis in scripto. post gloriosam illius in celos ascensionem. super terram uidelicet ipsius conuersationem doctrinamque eius et miracula: quantum ex his scripture tradi sufficiebat oportebat. Sic enim in fine sermonis perspicuus diuinorum illorum euangelistarum dixit. Sunt inquit et alia multa: que fecit ihesus. Que si scriberentur per singula: nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. In isto ergo diuinorum euangeliorum libro. continentur incarnationis. demonstrationis miraculorumque ipsius mysteria: spiritu dei scripta. Deinde et de ueneranda ipsius passione quam sustinuit propter nos dominus: seque tercio die facta re-

surrectione & in celos ascensione. insup & de glo'so ac terribili
ipsiꝰ scdo aduentu. Venturus ē etenī iterū filꝰ dī in terrā cū glā
ineffabili. & multitudine celestis exercitus iudicare genus nos
trū. & reddere unicuiq; scdm opa sua. Hominē namq; ab ini
cio ds de terra formans. sicut & antea dixi inspirauit in eum
spiraculū uitę. qd anima rationalis & intellectualis appellat.
Quō ū in mortē condēpnati sumus. omnes morim. & nullus
ē hominū. q hunc calicē euadere possit. Est aut mors. ani
mę separatio a corpe. Illud g corpus de terra formatū. se
paratū ab anima in terrā reuertitur de qua (iter) sūptum est.
⁊ corruptū dissoluit. Anima ū ambulat ubi creator pcipit.
magis aut sicut hospiciū ipsa smetipi preparauit. cū ad
huc eēt in corpe. Nam quēadmodū quis conuersabit hic. recep
turus ē ibi. Deinde pt plurimos annos ueniet xpc ds nr.
in maiestate terribili & inenarrabili ut iudicet mundū. cuiꝰ
timore uirtutes celoꝝ mouebuntur. & cuncti exercitus ange
lorū cum tremore stabunt in conspectu eiꝰ. Tunc in uoce ar
changli & in tuba dī resurgent mortui. & assistent illiꝰ thro
no terribili. Est aut resurrectio. coniunctio animę rursus &
corpis. Ipm g corpꝰ qd corrumpit & dissoluit. idipm resur
get incorruptum. Et nulla incredulitatis ł de hoc sub in
tret hesitatio. Non enī ē inpossibile ei q ab inicio de terra
formauit illud. denuo conuersum in terrā de qua sumptū
ē. scdm eiusdē conditoris sententiā iterū resuscitare. Si enī
considerare uolueris. quanta de nichilo fecit ds. sufficiens
ł erit ista demonstratio. Etenī terrā accipiens fecit hominē.
terram que priꝰ n̄ erat. Quom g terra facta ē homo. Quom ū
cū ipsa n̄ eēt creata ē. Quale aut subse fundamtū habet.
Quom ū ex ipsa irrationabiliū prodiert innumerabiliū genera. totq; seminū atq;
arborū species. Sz etiā nunc ppende nrām generationem.
cuiꝰ semē breue funditr in uuluā suscipientē illud. Vn
de g tanta huiꝰ animalis formatio. Et si g qui de nichilo

cuncta

creauit hec omnia et ad huc creat. impossibile non est. de terra
mortua et in puluerem redacta resuscitare corpora: ut unusquisque
recipiat secundum opera sua. Operationis enim inquit presens tempus est. fu
turum uero retributionis. quod uero iusticia dei monstraretur. non resur
rectio futura esset. Multi enim cum iusti essent. plurimum in pre
senti seculo tribu- lati et uexati. demum uiolenter necati sunt. Non
nulli uero cum fuis- [illegible] sent impii et iniqui. in deliciis et prosperitate.
presentem uitam pere- runt. Deus autem quod bonus est et iustus. statuit
diem resurrecti- onis et iudicii. ut resumat queque anima
proprium corpus. [illegible] Malus quidem qui hic bona recepit. il
lic pro his que [illegible] deliquit torquebitur. bonus uero hic pro
peccatis suis [illegible] afflictus. illic bonorum heres efficietur.
Audient inquit [illegible] dominus hi qui in monumentis sunt uocem filii dei.
et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem uite. qui uero
mala egerunt in resurrectionem iudicii. Quando et sedes
ponentur. et antiquus dierum qui est creator omnium sedebit.
et libri aperientur. omnium nostrum actiones. sermones. cogitationes
descriptas habentes. et fluuius igneus curret. et omnia occul
ta reuelabuntur. Nullus ibi aduocatus. aut persuasor uerborum.
aut falsa excusatio. uel dignitatum excellentia. aut acceptio
munerum. que rectum peruertere solent iudicium. sed iustus
ille et uerus iudex lance iusticie omnia decernet. et actum.
et sermonem. et cogitationem. Et ibunt qui bona fecerunt in resurrectionem uite.
in uitam eternam cum angelis letaturi. et ineffabilia bona recepturi.
qui uero mala egerunt in dampnationem eternam que gehenna
dicitur et tenebre exteriores. et uermis qui non dormit. et stridor
dentium. et alia plurima tormenta. Atrocissimum uero omnium
erit alienari a deo. et priuari a dulcissimo uultu eius. et gloria il
la priuari inenarrabili. et ostentui coram omni creatura fi
eri. et confundi confusione. finem non habitura. Nam post da
tam illa terribile sententiam. omnia inconuertibilia mane
bunt et inmutabilia. neque iustorum splendida conuersatio ul

terius finē habitura. neq; peccator miseria. atq; cruciatuū
pena terminū sortitura. neq; iudex p̄t illo celsior. neq; popa
bona satisfactio. n̄ terminꝰ alterius regenerationis. n̄ alia qué-
libet ars tunc subueniet cruciandis. pseuerante illis cruci-
atu. Cum hęc ita se habeant. quales nos oportet ēē in scīs
conu̇sationib; ⁊ piis actibꝰ ut effugere me- reamur futurā
pęnas. ⁊ stare adextris filii dī. Ipsa est m enī statio ius-
torum. Peccatoribꝰ ū asinistris. miserrima pars deputatur;
Deinde iustos quidē bndictos patris uo- cando dn̄s in-
regnū sempiternū introducet. pecca- q- tores ū cū ira
⁊ maledictione eiciendo a facie sua bi mansueta q̇dē
⁊ quieta. inamarissimū partē ⁊ se pre ursimū ꝑcipi-
tabit tormētū ęt̃num. Tunc iosa- phat dix̄ ad
eum. Magnificas quasdā atq; mirabiles res m̄ dicis o ho-
mo. multo timore partē ⁊ tremore dignas. Si hęc ita s̄
⁊ ē rursus p̄t mortē ⁊ cinerē. ⁊ puluerem. ⁊ dissolutionē.
resurrectio atq; generatio. bonorū gl̃a. ⁊ malorum pena. rogo
quę ē horū assertio. ⁊ quom nunc uidet̄ q̄d n̄ discentes
sic manifeste. sic constant̄. ⁊ indubitant̄ creditis. Nam
ea quę iam facta s̄. ⁊ si ipsi n̄ uidistis attamē ab hystori-
ografis audistis. Quom̄ ū de futuris talia magna ⁊ inm̄-
sa p̄dicantes. firmā de ipsis habetis certitudinē. Et
ait barlaam. Expteritis habemꝰ futuror certitudinē. Qui
enim ista p̄dicauerunt. in nullo a ueritate deuiauerūt.
s; signis ⁊ pdigiis. ⁊ uariis uirtutibꝰ. quę dixerant astru-
entes. ipsi ⁊ de futuris. narrauerunt. Sicut ḡ hic nichil
fatuum aut fictū docuerunt. s; omnia splendidiora sole
fulserunt. quecūq; fecerunt ⁊ dixerunt. sic ⁊ ibi uera
docuerunt. quę ⁊ ipse dn̄s nr̄ ⁊ dn̄ator ihc xp̄c uerbo
⁊ ope confirmauit. Amen inq̄t dico uob̄ quō uenit hora
q̄ndo mortui audient uocē filii dī. ⁊ q̄ audierint uiuēt.
Et iterū. Venit hora inqua omnes q̄ inmonumētis s̄ audi-

ent uocem filii dei. et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem uitę. qui uero mala egerunt in resurrectionem iudicii. Et iterum ait. De resurrectione mortuorum non legistis quod dictum est a deo dicente. ego sum deus abraham. et deus ysaac. et deus iacob. Non est deus mortuorum. sed uiuorum. Sicut enim colliguntur zizania et igni comburuntur. sic erit in consummatione huius seculi. Mittet filius dei angelos suos. et colligent omnia scandala. id est eos qui faciunt iniquitatem. et mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Hęc dicens addidit. Qui habet aures audiendi. audiat. Talibus quidem sermonibus et aliis pluribus corporum nostrorum resurrectionem dominus declarauit. Ipse etiam sermones confirmauit. mortuos multos resuscitando. Nam circa finem suę in terra conuersationis etiam quatriduanum iam putrefactum et fetentem lazarum quendam amicum suum de monumento uocans. et quasi dormientem excitans. uiuentem exhibuit. Cum his autem et ipse dominus primicie perfecte et non ulterius morti subiacentis resurrectionis carne mortem gustando. resurrexit autem tercia die. et mortuorum primogenitus factus est. Surrexerunt etiam quidam alii ex mortuis. sed iterum mortui sunt. et non potuerunt imaginem uitę future uere exhibere. Solus autem ille resurrectionis illius princeps factus est. resurgens primus inmortali resurrectione. Ista et que ab initio ipsi uiderunt. et ministri fuerunt sermonis. predicauerunt. Ait enim beatus paulus. cuius uocatio non ex hominibus sed de celo facta est. Notum facio uobis fratres euangelium. quod predicaui uobis. Tradidi enim uobis quod et accepi. quia christus ihesus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas. et quia sepultus est. et quia resurrexit. secundum scripturas. Si autem christus predicatur quod resurrexit a mortuis. quomodo dicunt quidam quod resurrectio mortuorum non est. Si enim mortui non resurgunt. neque christus resurrexit. Si autem christus non resurrexit. uana est fides uestra. Adhuc ergo estis in peccatis uestris. Si in hac uita tantum sperantes sumus in christo. mi-

serabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem xp̄c resurrexit
ex mortuis primicie dormientium. quoniam quidem per hominem mors. &
per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in adam omnes mori
untur. sic & in xp̄o omnes uiuificabuntur. Et post pauca. Opor
tet enim inquit corruptibile hoc induere incorruptelam. & mortale
hoc induere inmortalitatem. Quando uero corruptibile hoc indue
rit incorruptionem. & mortale hoc induerit inmortalitatem. tunc
complebitur sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in uictoria. Ubi
est mors uictoria tua. Ubi est mors aculeus tuus. Destruetur enim
tunc perfecte uirtus mortis. & peribit nichil ulterius actura. Sed in
mortalitas de reliquo & incorruptio dabitur hominibus eterna.
Erit profecto erit indubitanter mortuorum resurrectio. & hoc fide
liter credimus. Nam & gloriam iustorum. & penas impiorum non dubi
tamus in die tremenda aduentus xp̄i futuras. in qua celi
igne soluentur. & elementa ardentia liquescent. sicut ait quidam sanctorum.
Nouos autem celos & nouam terram secundum promissionem illius expectamus.
Namque retributiones sunt bonorum & malorum operum. nichilque ibi re
manebit indiscussum. sed & de operibus & cogitationibus atque ser
monibus ratio sit reddenda. testatur dominus dicens. Quicumque po
tum dederit uni de minimis istis calicem aque frigide tantum
in nomine discipuli. non perdet mercedem suam. Et iterum dicit.
Cum uenerit filius hominis in maiestate sua. & omnes angeli
cum eo. tunc sedebit super sedem maiestatis sue. & congrega
buntur ante eum omnes gentes. Et separabit eos ab inuicem. sicut
pastor segregat oues ab hedis. Et statuet oues quidem ad dex
teram suam. hedos autem ad sinistram. Tunc dicet rex his qui ad
dextris erunt eius. Uenite benedicti patris mei. possidete pre
paratum uobis regnum a constitutione mundi. Esuriui enim.
& dedistis mihi manducare. Sitiui. & dedistis mihi bibere. Hos
pes eram. & collegistis me. Nudus. & cooperuistis me. Infirmus.
& uisitastis me. In carcere eram. & uenistis ad me. Cur hoc
dicit. non quia misericordiam quam indigentibus prebemus in seme

ipso suscepit. Et alibi dicit. Omnis qui me confessus fuerit corā
hominib; confitebor & ego eū coram patre meo in celis. Ecce ex
his omnibus & aliis pluribus monstrauit firmas ēē & stabiles re-
tributiones bonoꝝ opm. Sꝫ & aduersariis tormta restare pnunti-
auit p parabolas mirabiles ac ꝑspicuas. quas fons sapientie enar-
rauit. Aliquando quidē diuitē quendā introducens purpura
& bysso indutū. & epulantē cottidie splendide. tenacē ū & in-
misericordē contra egenos existentē. ita ut & pauperem quendā
lazarū nomine ante ianuam illi⁹ iacentē sperneret. & neq;
ex ipsis que de mēsa illi⁹ cadebant micis daret illi. Mortuo ġ
utroq; paup quidē ille & ulcerosus deportatus ē inquit in
sinum abrahe. uistoꝝ requiem ita insinuans. diues ū sepultus
ē in inferno. in flamma & tormtis. Ad quē & abraham dix.
Recepisti tu bona in uita tua. & lazarus similiter mala. Hīc
aūt hic consolatur. tu ū cruciaris. Alibi ū comparat celoꝝ
regnū homini regi q fecit nuptias filio suo. futuram letici-
am atq; splendorem ita insinuans. Hominib namq; humi-
libus & terrena sapientib de consuetis eis & cognitis dabat
parabolas. ñ tam nuptias & mensas futuras ēē in illa ciuitate
demonstrabat. sꝫ illoꝝ condescendens crassitudini. talibus
nominib utebat. nota facere eis futura uolens. Omnes inquit
ġ inuitauit rex excelsa pdicatione. ut conuenirent ad nup-
tias. & saciarentur ineffabilib bonis illi⁹. Multi ū ex illis q
erant inuitati negligentes ñ uenerunt. sꝫ subtrahentes seme-
tipsos. alius quidē in uillā abiit. ali⁹ ad negotiacionē suam.
ali⁹ ad ducendā uxorē. & ita se ipsos puauerunt splendore
sponsi. Iliis ū uoluntarie alienatis a delectabili iocunditate.
alii uocati s. & replete s nuptie discumbentiū. Ingressus
aūt rex ut uideret discumbentes. uidit ibi hominē ñ ues-
titū ueste nuptiali. Et ait illi. Amice quomō huc intrasti.
ñ habens uestem nuptialē. At ille obmutuit. Tunc dixit
rex ministris. Ligatis manib ei⁹ & pedib. mittite eū in tene

bras exteriores. Ibi erit fletus. et stridor dentium. Illi quoque qui
uenire rennuerunt. et prorsus inobedientes extiterunt.
sunt hii ad fidem quidem xpi nolunt uenire. sed siue in ydolatria
seu in aliqua heresi perseuerant. Ille uero qui uestem non habebat
nuptialem fidelis quidem est. sed sordidis actibus intellectualem
uestem polluit. qui iuste pellitur de gaudio nuptiarum.
Et aliam parabolam huic consonantem addidit. decem quas-
dam uirgines figurans. Ex quibus erant quidem quinque pruden-
tes. quinque uero fatue. Que fatue acceptis lampadibus non sump-
serunt oleum secum. sapientes uero sumpserunt. Per oleum. bo-
norum operum possessionem significat. Media autem nocte inquit cla-
mor factus est. ecce sponsus uenit. exite obuiam ei. Per medi-
am noctem. incertitudinem diei illius insinuat. Tunc surrexe-
et ornauerunt lampades suas.
runt omnes uirgines ille. et que parate erant exierunt ob-
uiam sponso. et intrauerunt cum eo ad nuptias. et clausa est
ianua. Que uero parate non erant. quas conuenienter fatuas appel-
lauit. extinctas lampades suas cernentes. ierunt ad emendum
oleum. Reuerse uero clausa iam ianua. clamabant dicentes.
Domine domine. aperi nobis. Ille autem respondens dixit. Amen dico
uobis. non noui uos. Ex his quoque omnibus manifestum est futuram esse
retributionem malarum actionum. nec non et uerborum et ipsarum
cogitationum. Dixit enim saluator. Dico uobis quia omne
uerbum ociosum quodcumque locuti fuerint homines. reddent
de eo rationem in die iudicii. Et iterum. uestri uero inquit et capilli
capitis. omnes numerati sunt. Per capillos minutissima queque
cogitationum et intentionum demonstrans. Consona uero his. et be-
atus docet paulus. Viuus est enim inquit sermo dei et efficax. et
penetrabilior omni gladio ancipiti. et pertingens usque ad di-
uisionem anime et corporis. compagum quoque et medullarum
et discretor cogitationum et intentionum cordis. et non est ulla
creatura inuisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda et aper-
ta sunt oculis eius. Ad quem nobis sermo. Hec et propheta ante multa

tempora spc sci illuminati gra. manifeste annunciauerunt.
Ait enim ysaias. Ego opa illorum scio. et redda eis. Ecce congrega-
re uenio omnes gentes et linguas. et uenient et uidebunt glo-
riam meam. et erit celu nouum et terra noua. que ego facio
manere coram me. Et ueniet omnis caro. ut adoret in con-
spectu meo. dicit dns. Et exibunt et uidebunt cadauera
hominum. qui preuaricati s in me. Nam uermis eorum n mori-
etur. et ignis eorum n extinguetur. Et erunt usq; ad saecietatem
uisionis omni carni. Et iteru de die illa dicit. Et inuoluetur
celum sicut liber. et omnes stelle cadent sicut folia de uinea.
Ecce enim dies dni uenit plena furore et ira. ut ponat orbem
totum desertu. et peccatores pdet ex eo. Nam astra celi et ori-
on. et omnis ornatus celi lumen suum n dabunt. Et obtenebra-
bitur dies orto iam sole. et luna n dabit lumen suu. Et
rursus dic. Ve q trahitis iniquitatem in funiculis uanitatis.
et quasi uinculu plaustri. peccatu. Ve qui dicitis malu bo-
num et bonu malu. ponentes amaru in dulce. et dulce in ama-
rum. Ve q potentes estis ad bibendu uinum. et uiri fortes
ad miscendas ebrietates. qui iustificatis impium pro muneribus.
et iusticiam iusti aufertis ab eo. Qui declinatis iudiciu paupe-
rum. et diripitis substantiam egenorum. ut sit uobis uidua
in rapina. et orphanus in pda. Et qd facietis in die uisitati-
onis. et ad cuius fugietis auxilium. et ubi derelinquetis glo-
riam uram. Et his consonans alius ppha ait. Iuxta e dies dni
magna. iuxta et uelox nimis. Vox diei dni amara. tribu-
labitur ibi fortis. Dies ire dies illa dies tribulationis et
angustie. dies calamitatis et miserie. dies tenebrarum et
caliginis. dies nebule et turbinis. dies tube et clangoris.
sup ciuitates munitas. et sup angulos excelsos. Et tribula-
bo malignos. et ambulabunt ut ceci. quia dno peccauerunt.
Et effundetur sanguis eorum sic humus. et corpus eorum sic sterco-
ra. Sed et argentu eorum et auru eorum n poterit liberare eos in die

furoris dni. In igne zeli ei9 deuorabit omnis terra. quia con-
summationem cu festinatione faciet. cunctis habitantib9 ter-
ram. Cum his et dauid rex et pphā clamat. Ds manifeste ueni-
et. ds nr et n silebit. Ignis inconspectu ei9 exardescet. et incir-
cuitu eius tempestas ualida. Aduocauit celu desursum. et ter-
ram discernere pplm suum. Et iteru. surge inqt ds iudica ter-
ram. quo tu hereditabis inomnib9 gentibus. et cogitatio hominis
confitebit t. et tu reddes unicuiq; secdm opa sua. Multa ū et
alia huiusmodi tam psalmigraphus. quam et omnes pphe. diui-
no edocti spu de futuro iudicio et retributione pdicauerunt.
quor sermones et saluator firmit stabiliens. docuit nos cre-
dere resurrectionem mortuor et retributionem defunctor. ui-
tamq; inmortalem. futuri scli. His auditis iosaphat uehe-
menter conpunctus corde. totusq; lacrimis pfusus. ait adsenem.
Apte m omnia nota fecisti. et luculent potasti. terribilem
hanc atq; mirabilem narrationem. Dic g imminentib9 nob qd me
oportet facere ut euadam pparatas peccatorib9 penas. et me-
rear pfrui gaudio iustorum. Barlaam respondit. Scrip-
tum e quia docente petro pplm. qui et princeps uocatus est
aplor. copuncti s corde. sicut et tu hodie. Et dicentibus
illis qd faciemus. ait ad eos. Penitentiam agite et baptize-
tur unusqsq; urm inremissionem peccator. et accipietis spc
sci donu. Vobis enim e pmissio et filiis uris. et omnib9 q lon-
ge s quoscuq; aduocauerit dns ds noster. Ecce g et in te
habunde effudit misericordiam suam. et uocauit te cu abeo lon-
ge esses uoluntate. et alienis deseruires n diis. s demonib9.
et symulacris surdis et insensibilib9. Ppt qd ante omia ac-
cede adeum qui uocauit te. aquo accipies uisibiliu et in-
uisibilium ueram noticiam. Si ū et post uocationem uenire no-
lueris. aut tardaueris. iusto di iudicio exhereditaberis. Sic e-
nim et ipse apls petrus adquendam discipulor dixit. Ego autem
credo. quia et obaudisti uocationi. et adhuc manifestius

obaudiens tolles crucem & sequeris uocantē te dnatorē dm̄! q̄
uocat te de morte aduitā. & de tenebris adlucē. Nam dī igno-
rantia ueraciū tenebre s̄! & mors anime. Et seruire ydolis ad-
nature pdicionem! omnī m̄ uidet̄ ee stoliditate deteri. Quos
eii assimilabo. & quale imaginē istoꝝ fatuitatis t̄ exhibebo. Sȝ
tamen exemplū t̄ pferam! aquodā uiro sapientissimo m̄ dictum.
Dicebat enim quia similes s̄ ydoloꝝ adoratores. uiro sagittario.
qui comphendit unam de minutissimis auiculis! philomenam
hanc uocant. Arripiente eo cultellū ut occideret eam & come-
deret! data ē phylomene uox articulata. & ait ad sagittariū.
Qd t̄ ó homo pficuum ē necis mee. Non enī de me tuū imple-
re uentrē poteris. Sȝ si me auiculis liberaueris! t̄ tria man-
data dabo. que si custodieris. exhis magnā ptotā uitā tuā
utilitatē consequeris. Ille ū stupefactus illi᷒ loquela! pmisit
qd si qd nouum audiret abipsa. mox eam auiculis liberaret.
Conuersa itaq; phylomena! dicit homini. Numquā aliqd co-
neris apprehendere eoꝝ que apphendi n̄ possunt. & ne dole-
as de re pdita quā recupare n̄ potes! & uerbū incredibile
ne credideris aliqndo. Hec tria mandata custodi! & bene t̄
erit. Amiratus aūt uir pspicuam uerboꝝ intelligentiā. soluēs
eam auiculo! paera dimisit auolare liberam. Phylome-
na q̄ uolens pbare. si recognouit uir dictoꝝ s̄ uerboꝝ uir-
tutem. & lucratus ē aliquā exipsis utilitatē! dicit ad eū
uolitans in aere. Ve t̄ homo quā malū consiliū habuisti!
& quale thesaurū hodie pdidisti. Est ē enim inuisceribꝰ
meis margarita! que strutionis ouum sua uincit magni-
tudine. Vt hoc audiuit sagittari᷒! tristatus ē ualde. Peni-
tuit namq; eū. qd euaserit philomena illa de manibꝰ ei᷒. &
denuo temptans apphendere dix. Veni indomū meā. & om-
nem humanitatē t̄ exhibebo! deīn honorifice te dimittam.
Tunc ait philomena. Nunc cognoui certissime te ee fatuū.
Suscipiens namq; que t̄ dicta s̄ ame. promte & libent̄ au-

egregia similit
stultitiā idola
rum arguen

diens. nullu exces pficuum assecutus es. Dixi t ne doleres de
re pdita. & irrecupabili. Mandaui t ne temptares incomphen
sibilia cape. & temptasti me comphendere. cum n ualeas iti
nere meo pgere. Cum his etiam ne uerbu incredibile crederes.
t mandaui. s; ecce credidisti in uisceribus meis ee margaritā
sup gredientē mensurā uentris mei. & n ualuisti intelligere
quō ego tota n possum pt̄ingere ad magnitudinē oui strutio
nis. & quom margaritā talem capem in me. Sic g stulti s illi
q confidunt in ydolis. opant ea manib suis. & adorant que
fecerunt digiti eor dicentes. Isti sunt q plasmauert nos. Quom
g plasmatores suos ab ipsis plasmatos & factos existimant. S;
& seruantes eos in custodia ne a furib rapiant. custodes uocant
salutis sue. Et qnte insipientie e. non cognoscere quō q n suffi
ciunt semetipsos adiuuare & custodire. quom aliis poterit hoc
pstare. Euacuant thesauros suos statuas demoniis & imagines
erigendo. 7 amantes dicunt ipsos datores bonor. que neq; ali
qndo possederunt. nec aliqndo sunt possessuri. De qbus scptū e.
Similes illis fiant q faciunt ea. Qui mercede conducentes
aurificē fecerunt opa manuum. & pcidentes adorauerūt
ea. Dein tollunt ea sup humeros suos. & ambulant. Si aut̄
posuerint ea in loco. manent in eo nec mouent. Et qntum
cumq; clamauerint ad ea n exaudient. nec a malis libera
bt eos. De qbus. Confundant confusione q confidunt in sculpti
libus. q dicunt fusilib. uos estis dii nri. Immolauerunt in
qt demonibus & n dō. diis quos ignorabant. Noui recentesq;
uenerunt. quia generatio puersa e. & n e fides in eis. Ex hac
g generatione mali & infideli uocauit te dns dicens t. Exi
de medio eor & separare. & inmundu ne tetigeris. s; sal
uare de generatione ista. Surge & uade. quia n e t req
es in ea. Nam multiplices apud uos s dii & inordinati atq;
sediciosi. & omnino discordes. Apud nos u n s dii multi &
dni multi. s; un ds pater ex quo omnia & nos in ipso. & un

dns ihc xpc p quē omnia & nos p ipm! q ē imago di inuisibi lis pmogenit omnis creature & omnium seclorum. quō in ipso creata s omnia que in celis & que in terra. uisibilia & inuisibilia! siue troni. siue dnationes. siue pncipatus. siue potestates. Omnia p ipm! & sine ipso factum ē nichil. Et unus sps scs in quo omnia. dns & uiuificans. ds & dificans! sps bonus. sps rectus. sps paraclytus! sps adoptionis. Harum trium psonarum. una queq; ds psectus ē! s; n tres dii. Qualis pat. talis filius! ta lis sps scs. In his trib psonis una natura. unum regnum. una uirtus. una glā. una substantia. diuisio tam in psonis! s; unitas in ditate. Unus enim pat cui ppium ē ingenitum ēē. un unigenitus fili. cui ppria ē natiuitas! unus u sps scs. & ppria ei pcessio. Sic enī nos de lumine patre lumen uidentes filium. in lumine spū scō scificam! in trib psonis. unā glificantes ditatem. & ipse ē uerus & solus ds in trini tate cognitus! quō ex ipō. & p ipm. & in ipō s omnia. Cui grā & ego ad te missus sum. cognoscens de te. ut docere te que didici! & seruaui usq; ad caniciem meā. Si g credi deris & baptizatus fueris! saluus eris. Si u n credideris! condēpnaberis. Nam ista que cernis hodie & in quib ex ultas. id ē glā. delicie. diuicie. & omnis uite seductio. ci to transeunt. eicientq; te hinc etiā nolentē. & corp qde concludet paruo monumto solu derelictū! omniq; destitu tum amicorum & cognatorum affectu. Abicientur u delectatio nes mundi! & multa feditas. & putida corruptio psenti de cori & bono odori induet. Animā u tuā mittent in condēp natione inferni usq; ad ultimā diē resurrectionis! qndo rursus anima sūpto suo corpe. eiciet a facie dni & tradet igni gehenne. sine fine arsura. Hec t contingent. & multo his deteriora! si remanseris in infidelitate. Si u ultroneus obaudieris ei q te uocat ad salutem. & accesseris ad eū desi derio & gaudio. & lumine ipsi signatus fueris. & toto

corde eum secutus fueris. omnia quidem respuens et illi soli ad-
herens. quales habebis stabilitates et delectationes audi. Si sede-
ris securus eris. si dormieris iocunde soporatus quiesces. et non
formidabis terrorem superuenientem. neque impetus seuorum demonum
intentatos. si ambulabis confidens sicut leo. et uiues cum leticia. et
interminum exultabis. Nam super caput tuum exultatio. et laus et le-
ticia comprehendet te. aufugiet dolor et tristicia et gemitus.
Tunc erumpet quasi mane lumen tuum. et sanitas tua citius
orietur. et ante ibit faciem tuam iusticia tua. et gloria domini col-
liget te. Tunc inuocabis et dominus exaudiet. clamabis. et dicet
ecce assum. Ego enim sum qui deleo iniquitates tuas. et non memora-
bor. tu uero memor esto. et iudicemur. Dic tu iniquitates tuas. ut
iustificeris. Si fuerint peccata tua ut coccinum quasi nix deal-
babuntur. et si fuerint rubra quasi uermiculus uelut lana
alba erunt. Os enim domini locutum est hec. Dixit ad eum iosa-
phat. Omnia uerba tua bona et admiranda sunt. que credidi.
et credo. Omnem quidem ydolorum seruitutem excorde odiens etiam
prius quam tu intrares ad me. quia inuitus et dubitans erga
hec se habuit semper animus meus. nunc uero perfecto odio odiui disces
a te uanitatem illorum insipientiam illorum qui seruiunt eis. desidero autem uerus
dei seruus fieri. si tamen non repulerit me indignum propter meas in-
iquitates. Sed confido quia dimittet mihi omnia peccata mea
quoniam benignus et misericors est. sicut tu doces. Iam ergo paratus
sum baptismum suscipere. et omnia quecumque dixeris mihi custo-
dire. Quid uero oporteat me facere postquam baptizatus fuero. et si
hoc solum sufficit ad salutem credere uidelicet et baptizari. an
alia oportet aliqua subsequi manifesta. Tunc ait ad eum
barlaam. Audi quid oporteat te facere post baptismum. Ab omni
quidem peccato. et ab omni uicio abstinere. et edificare uero super funda-
mentum recte fidei uirtutum operationem. quoniam fides sine operibus mor-
tua est. sicut et opera sine fide. Ait enim apostolus. Spiritu ambulate. et de-
sideria carnis non perficietis. Manifesta autem sunt opera carnis. que

...state ô Luthe
...n quod post
...ptismum non
...la fides ad
...lute sufficiat.

sunt adulteria. fornicatio. inmundicia. luxuria. ydoloꝝ seruitus. Gal. 5
ueneficia. inimicitię. contentiones. emulationes. irę. rixę. dissen-
siones. sectę. inuidię. homicidia. auaricia. maledictiones. amor
uoluptatũ. ebrietates. comessationes. & his similia. quę p̃dico
uobis sicut p̃dixi. quõ qui talia agunt. regnũ dĩ ñ consequnt̃.
Fructus aũt sp̃c ẽ caritas. gaudiũ. pax. paciencia. longanimi-
tas. bonitas. benignitas. mansuetudo. fides. modestia. continen-
tia. sc̃ificatio animę & corporis. humilitas cordis & contricio.
elemosina. inmemoria mali. humanitas. uigilię. diligens pe-
nitentia. omniũ p̃teritoꝝ peccatoꝝ lacr̃mę cõpunctionis. luctꝰ
tam p peccatis suis. quã & p peccatis p̃ximoꝝ. & his similia q̃
uelut quidã gradus & se alię inuicẽ iunctę. & subin̄ actę. incę-
lum animam subleuant. Ecce ista mandamus post baptismum
fortiť tenere. a contrariis ũ abstinere. Si aũt post acceptam
ueritatis cognitionẽ. priora rursus apprehenderimꝰ mortua
opa. & sic canis aduomitũ reũsi fuerimꝰ. continget nob qđ
adn̄o dictũ ẽ. Cum enim inq̃t sp̃c inmundus exierit ab ho-
mine. gr̃a uidelicet baptismatis. ambulat ploca inaquosa.
querens requiem & ñ inuenit. Non ferens aũt diutiꝰ sine
domo & sine tecto errare. dicit. Reũtar indomũ meã. unde
exiui. Et ueniens inuenit scopis mundatã & ornatã. id ẽ
uacuam & uacantem. seu quę gr̃ę ñ suscepit opationẽ. nec
se ipsam uirtutũ diuitiis ditauit. Tunc uadit. & assũmit
septẽ alios sp̃c neq̃ores se. & ingressi habitant ibi. Et sunt
nouissima hominis illiꝰ. peiora p̃oribꝰ. Nam baptismus omniũ
quidẽ p̃teritoꝝ peccatoꝝ cyrographa pfectę tradidit pdi-
tioni. & deinceps murus ẽ nob̃ & ante murale. & arma for-
tia aduersus inimici p̃lium. Non aũt destruit liberũ ar-
bitrium. neq; iterũ pbaptismũ peccatoꝝ habet indulgentiã.
neq; secũdam inpiscinã descensionẽ. Unum enim confitemur
baptismum. & ido opus ẽ omni custodia seruare semetip-
sos ne rursus polluant̃. q̃n potiꝰ mandata dĩ cõprehendat.

Dicens enim ad apostolos. euntes docete omnes gentes baptizan-
tes eos innomine patris et filii. et spiritus sancti. non hic restitit. sed addi-
dit. docentes eos seruare omnia quecumque mandaui uobis.
Mandauit enim pauperes quidem esse spiritu. quos beatos esse dicit.
et regno celorum dignos appellat. Deinde lugere inpresenti subdidit.
uita. ut futura consolatione digni efficiamur. mitesque esse et semper
esurientes. et sicientes iusticiam. misericordes et facile tribuen-
tes. miseratione habentes et compassionem. mundos corde. absti-
nentes ab omni pollutione carnis et spiritus. Pacificos contra proxi-
mos. et contra animam suam. subicientes uidelicet deteriorem meliori.
et inter ipsos pertinax bellum. recto iudicio pacificantes susti-
nere etiam omnem persecutionem. et omnem tribulationem. et obpro-
brium propter iusticiam. pro nomine eius nobis illatum. ut eternum gaudi-
um in splendida distributione adipisci mereamur. Sed et
in eodem euangelio precepit dicens. Sic luceat lux uestra coram ho-
minibus. ut uideant opera uestra bona. et glorificent patrem uestrum
qui in celis est. Nam lex moysi que quondam data fuit israelitis.
non occides dicit. non mechaberis. non furaberis. non falsum testi-
monium dices. Christus autem ait quia omnis qui irascitur fratri suo. sine
causa. reus erit iudicio. Quicumque dixerit fatue. reus erit
gehenne ignis. Et quia si offers munus tuum ad altare.
et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduer-
sum te. relinque ibi munus tuum ante altare. et uade prius
reconciliari fratri tuo. et quia omnis qui uiderit mulierem
ad concupiscendum eam. iam mechatus est eam in corde suo.
pollutionem anime et uicii consensum adulterium uocans.
Sed et lege periurium prohibente. christus non omnino iurare. preter
est. et non mandauit. Oculum poculo. dentem pro dente ibi. hic
autem quicumque te percusserit in dexteram maxillam tuam. prebe
ei et alteram. Et ei qui uult tecum iudicio contendere. et tu-
nicam tuam tollere. dimitte ei et pallium. Et quicumque te anga-
riauerit mille passus. uade cum illo et alia duo. Qui pe

152

ut a te da ei. & uolenti mutuare a te. ne auertas. Audistis
quia dictũ ē diliges proximũ tuũ. & odio habebis inimicum
tuum. Ego autē dico uobis. Diligite inimicos u̅r̅o̅s̅. benefacite
his qui oderunt uos. & orate p̱ p̱sequentib; & calumpniantib;
uos. ut sitis filii patris u̅r̅i̅ qui in celis ē. qui solem suum
oriri facit sup̱ bonos & malos. & pluit sup̱ iustos & iniustos.
Nolite iudicare ut n̄ iudicemini. dimittite & dimittetur
uobis. Nolite thesaurizare uob̄ thesauros in terra. ubi tinea
demolit̄. & ũ fures effodiunt & furantur. Thesaurizate uo-
bis thesauros in celo. ũ neq; erugo nec tinea demolit̄. & ũ
fures n̄ effodiunt nec furant̄. Ubi enim ē thesaurus tuus.
ibi ē & cor tuũ. Ne solliciti sitis anime u̅r̅e̅ q̄d mandu- co
cetis. neq; corpi u̅r̅o̅ q̄d induamini. Scit enim pat̄ u̅r̅ in
celestis. quō his omnib; indigetis. Qui ḡ animā dedit &
corp̄. dabit p̱ris & cibu & uestimētũ. qui uolatilia celi
nutrit. & lilia agri tali exornat. pulc̄tudine. Querite ū
p̄mũ regnũ dī & iusticiam ei. & omīa ista adicient̄ uob̄.
Nolite solliciti ēē de crastino. nam crastinus dies sui ip-
sius sollicitus erit. Omnia quecumq; uultis ut faciant uo-
bis homines. sic & uos facite illis. Intrate p̱ angustam por-
tam. quia lata porta & spaciosa uia ē que ducit ad p̱ditionem.
& multi sunt qui intrant p̱ eam. Quam angusta porta & stricta uia
que ducit ad uitam. & pauci sunt q̄ inueniunt eā. Non
omnis q̄ dicit m̄ dn̄e dn̄e. intrabit in regnum celoꝝ. s; qui
facit uoluntatē patris mei q̄ in celis ē. Qui diligit patrē
aut matrem plus quā me. n̄ ē me dignus. Ecce ista & his
similia mandauit saluator ap̄lis. ut docerent fideles.
Et hec omnia debemus custodire. si desideramus p̱fectio-
nem conseq̄. & incorruptibile coronā iusticie p̱mereri. quā
reddet dn̄s in illa die iustus iudex omnib; diligentib; se.
Dicit ei iosaphat. Ego quantũ ex hac dogmatũ subtili-
tate p̱pendere ualeo si hanc mundā conuersationem p̄t

baptisma uni⁹ uł duo℞ transgressione mandato℞ isto℞ uio
lare me contigerit. ab omni mea corruam intentione. & om
nis spes mea irrita fiet. Respondit ei barlaam. Noli
sic ista ppendere. Nam p saluatione generis nri homo fac
tus ds uerbu. sciens infirmitatē multam atq; miseriā na
turę nrę. nec in hac parte dimisit nos sine medicina lan
guere. s; sicut sapientissimus medicus lubrice nrę atq;
peccatri uoluntati. cōmiscuit antidotū penitentię. pdi
cans ista in remissionē peccato℞. Post acceptā etenim cog
nitionē ueritatis. & scificationem p aquā & spm. omnisq;
peccati facilē emundationē si contigerit in aliquos pecca
torū casus nos corruere. n ē qde p baptismum secda re
bri generatio in aqua piscinę p spm scificata quę pfecte
renouat baptizatos. hoc qppe donum semel datur. s; p
penitentiam laboriosam. & lacrimarū habundantiam. erup
nasq; atq; sudores fit emundatio atq; remissio culparum.
p uisceram misedię dī nrī. Baptismus enī uocatus ē etiā fons
lacmarū. s; labore & dolore indigens. Multosq; de plurib⁹
peccatis libauit. eo qd peccatū n ualet dī supare benigni
tatem. si tamē occurramus penitentiā agere. & lacmis delic
torū sordes abluere. ne mors pueniens sordidos hinc eiciat.
Non ē enī in inferno penitentia. uł confessio. Dum enī uiui
mus fundamēto tamē recte fidi stabili pmanente. & si ali
qd trabium uł tecto℞ dissoluat. licet qd putrefactum ē.
negligentia penitentię renouare. Nam multitudinē mi
serationum dī numerare. & magnitudinē misedię illi⁹ me
tiri. inpossibile ē. Peccata ū qntacūq; sint atq; delicta.
mensurę subiacent. & numerabilia ēē cōstat. Ergo mensurę
& numero subiacentia peccata nrā. inmensam misediam &
inumerabiles dī uincere nequnt miserationes. Qua ppt n
debemus in multitudine peccato℞ despare. quo℞ remissio
nob adiacet benignitate xpi. q p peccatis nris suū effudit

sanguinem. Ubiq; ũ p scripturas penitentię uirtutẽ discimus, et
maxime ex preceptis et parabolis dñi nr̃i ihu xp̃i. Ex tunc enĩ
ait cepit ihc docere et dicere. penitentiã agite. appropinq-
uit enim regnũ celoꝝ. Sed et in parabola filiũ quendã narrat.
qui accepit patris substantiã. et abiit in regionẽ longinquã.
ibiq; totã dissipauit uiuendo luxuriose. Deinde fame in
regione illa facta. abiit et adhesit uni malignoꝝ ciuium
regionis illi peccatricis. Qui et misit illũ ut pasceret por-
cos. asperimũ et abhominabile sic uocans peccatũ. Multum
enim tribulatus. et ad extremã deueniens miseriam. intan-
tum ut nec de siliquis quas porci manducabant. suũ posset
implere uentrẽ. tandẽ aliquando suã ipse reuersus sensit con-
fusionẽ. lamentansq; se ipm̃. dicebat. Quanti mercenarii in
domo patris mei habundant panib9. ego autẽ hic fame pereo.
Surgã et ibo ad patrẽ meũ. et dicã ei. Pater. peccaui in celũ et
coram te. et iam non sum dignus uocari fili9 tuus. fac me sicut
unũ de mercenariis tuis. Et surgens. uenit ad patrẽ suum.
Cum autẽ adhuc longe eẽt. uidit illũ pat̃ ipsius. et misericordia
motus ẽ. et accurrens cecidit sup collũ ei9. et osculatus ẽ eũ.
Et in priorẽ restituens illũ honorem sollempnitatẽ letabun-
dam fecit in ei9 inuentione. occidens uitulũ pascualẽ. Ecce
parabolã hanc de peccatorib9 ad penitentiã reuertentib9 nob
narrauit. Sed et pastorẽ quendã bonũ qui centũ oues habuit.
et una pdita dimisit nonaginta nouem. et ad querendam
illã exiuit. donec inuenit eam. et inuentã in humeris
suis leuauit. et aliis que n̄ errauerant coniunxit. uoca-
uitq; amicos et uicinos ad epulas in ei9 inuentione. Sic inquit
saluator gaudium erit in celo sup uno peccatore peniten-
tiam agente. quã sup nonaginta nouem iustis q̃ n̄ indi-
gent penitentia. Princeps etiã apl̃oꝝ petrus fidei petra circa ipm̃
tempus passionis xp̃i ad modicũ derelictus. dispensatiua q̃-
dã desertione. ut agnosceret humanę fragilitatis pusillanimi-

tatem & miseriam. negationis crimen incurrit. Deinde sta-
tim dn̄i uerboꝝ recordatus. exiuit foras & fleuit amare.
lacrimisq; illis defectionis uerecundiā ꝑstatus. uictoriam
reportauit. Nam cum esset arte bellandi ꝑitus. & si cecidit
n̄ tam̄ ē dissolutus. neq; semetipm̄ desꝑauit. s; resiliens a-
marissimas de corde contribulato ꝓduxit lacrimas. statiq;
hostis cernens hoc quasi flāma uehementissime facis succen-
sus recessit fugiens longi⁹. & dirissime eiulans. Princeps
aut̄ aploꝝ petrus ante fuit. & postea magister orbis or-
dinatus. Sic iam & penitentię forma effectus ē. Post re-
surrectionē ū suam xp̄c dicendo ei petre amas me. ter-
nā negationem correxit. ipso aplō respondente. etiam dn̄e.
tu scis quia amo te. Ex his ꝗ omnib; & aliis plurib; & numerū
sup̄antib; exemplis. discim⁹ uirtutē lacrimarū & penitentie.
tantū ut modus hui⁹ digne & rationabilit̄ fiat. ex affectu ab-
hominando peccatū. & odiendo atq; condēpnando. lacrimas
etiā fundendo. sic ait ꝓpha dauid. Laboraui ingemitu meo.
ł lectum meū — lauabo ꝑsinglas noctes. lacrimis meis stratū meū rigabo. & ita
peccatoꝝ emundatio fiet ꝑsanguinē xp̄i. in magnitudine
(ł & multitudine)
misedię & miserationū dī dicentis. quia si fuerint pecc̄a urā
sic̄ feniculū. quasi nix dealbabunt̄. Si aut̄ fuerint ut cocci-
num. quasi lana alba erunt. Hęc quidē ita sunt. & ita
credim⁹. Oportet itaq; ut post acceptā noticiā ueritatis.
& regenerationis. & adoptionis filioꝝ dī dignitatē. & mis-
terioꝝ gustū diuinoꝝ. omni uirtute obseruare. ne ruam⁹.
Nam cadere n̄ expedit certanti. quō iam multi ꝗ corrue-
runt. resurgere n̄ potuerunt. Alii uiciis quidē ianuā api-
entes. inseparabilit̄ eis adherentes. ulteri⁹ ad penitentiam
uenire nequierunt. Alii ū morte ꝑuenti & n̄ occurrentes
ꝑ penitentiā se ipsos a sorde peccati abluere. condēpnati
sunt. Propterea ꝑiculosum ē in qualicūq; uicio cadere.
si ū contigerit. statim resilire oportet. & rursus in bono

stare certamine. Et quociens cuiq; istud accidit. et illud mox
fiat! id ē resurrectio et statio usq; ad mortē. Nam conuertimini
ad me et ego conuertar ad uos. dicit dns ds. Ad hec iosaphat
dx̄. Quomodo ḡ quis custodiet semetipsum post baptisma
mundū ab omni peccato? Nam si restat delinqntib' penitentia.
s; tam̄ in labore et dolore. fletu et planctu! que n̄ facilia multis
fore m̄ uidet̄. Et ido mallem inuenire uiā ut custodirē
diligent̄ p̄cepta di ut n̄ declinarem ab eis. ne p̄t in
dulgentiā prior malor adiram puocarē iterū dul
cissimū dn̄m dm̄. Tunc barlaam ait. Benedictus
dn̄e mi rex. Nam hoc et m̄ desiderabile ē. S; laboriosū
ē et ualde inpossibile iuxta ignem conuersari aliquem! et
n̄ fumigari. Difficile ē ḡ et nimis arduū sclarib' iunctū nego
ciis et eī curis implicitum et conturbationib' et indeliciis atq; di
uiciis uiuentē. mandator di uiam indeclinabilit̄ pagere! et
mundū se ipm̄ conseruare. Ait enī dns. Nemo potest duob'
dnis seruire. Aut enī unū odio habebit. et alterū diliget.
aut unū sustinebit et altm̄ contēpnet. Non potestis do ser
uire et mamonē. Scbit aut̄ et dilectus ipsi discipls iohs
euglista et theologus in sua epla sic. Nolite diligere mun
dū! neq; ea que in mundo s̄. Quō omne qd̄ in mundo est
concupiscentia carnis ē. et concupiscentia oculor. et ambitio
scli! que n̄ ē ex patre. s; ex mundo ē. Et mundus transit et
concupiscentia eī. Qui aut̄ facit uoluntatem di! manet ī
et̄nū. Ista ḡ diuini et diferi patres nostri et aplm̄ audien
tes. quia p multas tribulationes oportet nos introire in reg
num di! festinauerunt p̄t scm̄ baptismū stolam inmaculatā et
in pollutā incorruptionis seruare tunicam. Unde quidam
dam illor et aliud addiderunt baptisma suscipe! p san
guinē dico et martirum. Baptisma enim et hoc nominat̄.
et ualde p̄ciosum atq; laudabile. Sedis namq; peccatorum
n̄ polluit̄ sordib'. Qd̄ et dns p nob suscipiens. baptismum

decent~ uocauit. Hinc ipsi imitatores facti. pri quidem sui dis-
cipuli et apostoli. deinde uero et omnis sanctorum martirum chorus. cultori-
bus idolorum regibus et tirannis. semetipsos pro nomine xpi obi-
cientes. omne genus tormentorum sustinuerunt. uidelicet be-
stiis piecti. ignibus excusti. atque gladiis interempti. bonamque con-
fessionem confessi. cursum consummauerunt. fidem seruauerunt.
iusticieque brauium sunt adepti. angelis associati. et xpi cohe-
redes effecti sunt. Quorum uirtus in tantum resplenduit. quod
in omnem terram sonus eorum exiuit. et in fines orbis terre
uerba eorum. Istorum non tantum uerba et opera. sed et san-
guis et ossa omni sanctitate sunt plena. Demones namque
potenter eiciunt. insanabilium uero languorum sanitates fide
accedentibus prestant. Vestimenta uero et si quid aliud preciosis ipsorum
appropiauit corporibus. creature omni semper sunt ueneranda.
De quibus longus erit sermo. si per singula uirtutes eorum referre
uoluerimus. Postquam uero crudeles illi et atroces tiranni mali. ma-
le perierunt. et persecutio quieuit. regesque fideles per uniuersum mun-
dum regnauerunt. suscipientes alii et imitantes zelum illum.
et diuinum desiderium martirium dico. et eodem amore in animo
uulnerati. diligenter satagebant mundam animam et corpus inpol-
lutum domino exhibere. omnesque uiciorum illecebras circumciden-
tes. et ab omni pullutione carnis et spiritus se ipsos emundantes.
Quoniam uero non aliter hoc quam per custodiam mandatorum xpi effici pos-
se nouerant. custodiam uero mandatorum xpi et operationem uirtu-
tum difficile in medio mundialium tumultuum fieri posse con-
siderabant. aliam quandam uitam peregrinam et sibimet insolitam
ducere studue[p]runt. et secundum diuinam uocem omnia dere-
linquentes. scilicet [it] parentes. filios. amicos. cognatos. diui-
cias. atque delicias. et omnia que in mundo sunt odientes. deser-
ta quasi quidam fugitiui adierunt. egentes. angustiati. afflicti.
quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes. et in mon-
tibus et in speluncis et in cauernis terre. Ab omnibus terrenis delec-

tationibus et refrigeriis. se ipsos elongantes. ipsum etiam uictum et uestitum ualde tenuem habentes. ista duo negociantes. ut uiderunt materias uiciorum radicitus ipsorum concupiscentias de animo euulserunt. et eorum delentes memorias. amorem et desiderium diuinorum et celestium in se ipsis plantauerunt. Ad huc etiam per macerationem carnem suam affligentes. et martires uoluntate effecti. ne priuarentur gloria illorum qui per effusionem sanguinis sui consummati sunt. sed imitatores et ipsi Christi passionum quarum in ipsis est effecti et perhennis regni principes. Sic ergo uirtutibus adornati. solitariam et quetam ducebant uitam. Alii quidem sub diuo absque tecto perdurantes. solis estu et rigoribus frigoris. et imbribus et turbinibus uentorum affligebantur. Alii uero tuguria figentes. aut speluncis. aut antris latitantes degebant. Sic uero uirtutem uirtutibus cumulantes. omni carnali consolationi penitus abrenunciauerunt. oleribus crudis et herbis. aut glandibus. seu pane arido et ualde sicco transiebant dietam. non solum qualitati delectationum abrenunciantes. sed etiam ipsi tenori abstinentię. ex sua parte semper aliquid addebant. Nam tantum de ipsis uilibus et abiectis sumebant escis. ut solum uiuere possent. Quidam namque eorum tota ebdomada ieiunii permanentes. dominica die cibum sumebant. Alii uero bis in ebdomada huius memoriam habebant. Alii autem post duos dies uespere edebant tantum modicum gustantes orationibusque et uigiliis uacabant. angelorum uitam imitantes. auri argentique possessionibus emptionibusque et uenditionibus abrenuntiantes. inter homines se esse obliuiscebantur. Inuidia uero atque superbia que maxime bona opera comitari solent. in eis locum non habebant. Nam neque qui in conuersatione minor erat aduersus eum qui amplius pollebat. inuidię cogitationem ullo modo in semetipso suscipiebat. Nec rursus magnifice agentem aduersus infirmiores in superbiam extollebat arrogantia. ut sperneret proximum. aut gloriaretur in sua sanctitate. aut magnifice speraret in uirtutibus. Nam qui plus uirtutis habebat. non

ꝓpriis laborib; s; dī grē totum asscribebat. in humilitatem
deprimens semetipsum. nichil omnino esse reputans qđ agebat. iuxta
qđ ait dn̄s. Cum feceritis omnia que precepta s̄ uob̄ dicite
serui inutiles sum̄. quia qđ debuimus facere fecim̄. Illi
aūt nec fecisse aliqn̄do que ꝑcepta s̄ confidebant se ipsos.
s; plura s̄ de eē arbitrabant. que fieri oportebat. Et rursus
q̄ in conu̇ersatione debilior erat. despiciendo se miserū clamita
bat. negligentię uoluntatis. n̄ naturę infirmitati qđ deerat
inputans. Sic ḡ ali alio ⁊ omnib; erant humiliores. Cenodo
xię ū l̄ placendi hominib; uiciū quom̄ eēt in illis. q̄ ideo de
mundo fugerant. ⁊ desertum inhabitabant. ne hominib; sed
soli dō uirtutū suarū opatio nota fieret. a quo ⁊ bonoꝝ operū
retributiones spabant. bene scientes quia quę ꝑp̄ uanā glam
bona pficiunt. opa sine mercede remanent. Nam ꝑp̄ laudē
hominū fiunt. ⁊ n̄ ꝑp̄ dm̄. Unde ⁊ duplicē huiusi detrimtū
paciunt. corp quidē macerantes. ⁊ mercede carentes. Illi ū su
ꝑnę glē inhiantes. ⁊ hanc toto corde desiderantes. omnē ter
renam ⁊ humanā laudē spreuerunt. Habent aūt habitacu
la sua. alii q̄dē in omnium recessu ⁊ solitudine agone ꝑcur
rentes. elongantes se ipsos ab hominū cōmoratione. ꝑ totū tem
pus uite suę. ⁊ dō appropinquant. Quidā ū longe ab inui
cem cellas habentes. diuersis dieb; ad ecclīam unā conueniunt.
⁊ diuina mysteria sumunt. sacrificiū dico intacti corporis.
⁊ ꝑciosi sanguinis xp̄i. que fidelib; in remissionē peccatoꝝ il
luminationēq; scificationēq; animę ⁊ corpis donauit dn̄s.
instruentes alterutrū exercitiis diuinoꝝ eloquioꝝ. ⁊ solitis
ammonitionib; occulta colluctatorꝝ bella publicantes. ut nul
lus ab his detineatur luctandi artē nesciens. deinde domum
unusq̄sq; reuititur. mel uirtutū in fauis cordiū diligent repo
nentes. ⁊ opantes fructū dulcissimū. ⁊ cęlesti mensa dignissi
mum. Alii ū cenobialem ducunt uitam. Qui plures insimul
congregati. sub uno p̄lato ab omnib; differente degunt. om

nem uoluntatem suam obedientie gladio occidentes. et quasi
seruos emptios se uoluntarie reputantes. non sibimet ipsis ui-
uunt. sed cui propter xpi amorem semetipsos subdiderunt. fami-
liarius autem magis est dicere. quia non uiuunt sibi. uiuit uero in
eis xpc. quem sunt secuti omnia deserentes. Hoc enim est mundi
successio. uoluntarium odium. et nature negatio. eorum que su-
pra naturam sunt desiderio. Hii ergo quasi angeli interra
conuersantur. psalmis et hymnis unanimiter dominum laudantes. et
confessores laboribus obedientie apparent. inquibus dominicus ser-
mo adimpletur. Ait enim. Ubi sunt duo uel tres congregati in
nomine meo. ibi sum inmedio eorum. non hac mensura innomi-
ne ipsius congregationem circumcludens. sed per duos uel tres in-
determinatum numerum demonstrat. Siue enim pauci. siue mul-
ti propter suum nomen eius congregentur. ardenti seruientes ei de-
siderio. ibi hunc adesse credimus inmedio seruorum suorum.
Hiis exemplis et talibus conuersationibus atque ordinibus terreni
et lutei uitam imitati sunt celestium. in ieiuniis et orationibus
et uigiliis. in lacrimis feruentibus et inconsolabili luctu. in pe-
regrinatione et recordatione mortis. in mansuetudine et lenita-
te. in silentio labiorum. in egestate et inopia. in castitate et
pudicicia. in humili sensu et tranquillitate. in caritate per-
fecta erga dominum et proximum. presentem peregerunt uitam. qua-
si angeli moribus effecti. Unde deus miraculis et signis et uariis
uirtutibus ipsos exornauit. et sonum ammirande conuersationis
eorum inomnem terram effudit. Et si etiam uitam unius ipsorum per partes
enarrauero. qui et auctor fuisse monachice conuersationis
dicitur. antonius uero nomen fuit ei. cognosces utique ex una arbo-
re. reliquarum que eiusdem sunt generis et speciei dulcedinem fructu-
um. et quale posuit ille anachoreseos fundamentum. quale etiam
structuram super edificauit. et qualia meruit a saluatore adipisci
ei carismata. Multi uero et alii post illum simili agone decertantes.
similem adepti sunt coronam glorie. Beati isti et ter beati. qui dominum

amando ipi caritate illi omnia despexerunt. Fleuerunt et luctum habuerunt diebus ac noctibus ut in futuro eterna haberent consolationem. Humiliauerunt se ipsos uoluntarie ut illic exaltarentur. Afflixerunt carnes suas fame et siti et uigiliis ut ibi suscipiant eos delicie et exultatio paradisi. Tabernaculum facti sunt spiritus sancti mundicia cordis sicut scriptum est. Inhabitabo in eis et inambulabo. Crucifixerunt semetipsos mundo ut a dextris crucifixi stent in die iudicii. Precinxerunt lumbos suos in ueritate et paratas habebant semper lampades in mortalis aduentum sponsi prestolantes. Intellectualibus enim mentis oculis preuidebant assidue terribi... lem horam illam. et contemplatione que futurorum bonorum et eterni cruciatus cor eorum repletum semper erat. ut perhennem gloriam acquirerent. Facti sunt inpassibiles sicut angeli et nunc cum illis letantur quorum et uitam imitati sunt. Beati isti et ter beati qui oculis interioribus non fallentibus considerauerunt presentium uanitatem. et humane actionis instabilitatem et lubricitatem et hanc abnegantes eterna sibi thesaurizauerunt bona. et numquam casuram neque morte amputandam uitam acquisierunt. Hos quoque mirabiles et sanctos uiros et nos despicabiles et indigni imitari satagimus. non quod pertingere ualeamus ad altitudinem celestis conuersationis eorum. sed secundum posse infirme nostre et misere uirtutis eorum uitam figuramus. et habitu eorum operti sumus. quamuis operibus non impleamus. Nam ista diuina repromissio a peccandi uoluntate nos retrahit et ad incorruptionem que nobis in diuino baptismate data est nos astringit. Unde sermones beatorum illorum assequentes. ualde abhorremus corruptibilia hec et mortalia uite negocia. in quibus nichil potest inueniri firmum neque planum. neque in seipsis stabile. sed uanitas sunt omnia. et afflictio spiritus multas in puncto offerentes transmutationes. Somno enim et umbra et aura parem flante sunt fragiliora. minimaque inest eis gratia. neque etiam gratia. sed error quidem et seductio malicie mundi. que non diligere. sed

poti odire excorde percipimur. Et est secundum ueritatem odibilis iste mundus. et abhominabilis. Nam quantacumque donat amicis suis. cum ira denuo diripit ea. nudatosque omni honore. et confusione indutos. oneribusque grauibus pergrauatos. eterne transmittit tribulationi. Quos enim exaltat. subito ultima miseria humiliat. subdens eos pedibus omnium inimicorum suorum. Tales quoque gerit ipsis. talia sunt et dona. Inimicus enim est amicorum suorum. et hostis omnium qui faciunt eius uoluntatem. Discerpit crudeliter incumbentes super se. et eneruat illos qui confidunt in eo. Fedus posuit cum insipientibus. et promissiones falsas eis pollicitus est. ad hoc tantum ut trahat eos ad se. Illis sed acquiescentibus ingratus ipse et fallax demonstratur. nichil eorum complendo que promiserat. Hodie namque epulis delectabilibus eorum gulam illicit. deuorandos inimicis suis. cras eos totos perimit. Hodie regem constituit. et cras seruitutis iugo supponit. Hodie multis affluentem bonis. et cras mendicantem reddit. Hodie coronam eius glorie uertici inponit. sed cras uultum illius interram deprimit. Hodie exornat collum illius splendidis dignitatum torquibus. cras humiliat ferreis uinculis compedibus. Amabilem hunc admodicum omnibus efficit. odibilem uero paulo post facit et abhominabilem. Hodie letificat. et cras lamentis eum et fletibus afficit. Qualem uero his et finem inponit. audi. Habitatores gehenne. dilectores suos efficit miserrime. Talem habet intentionem semper. taleque propositum. Neque recedentes hinc lamentatur. neque remanentium miseretur. Illos enim male seduxit et retibus suis conclusit. ad istos uero rursus artem suam transferre conatur. nolens aliquem suos effugere seuos laqueos. Itaque qui tali seruiunt duro et maligno domino. et a bono et benigno mite perdita semet ipsos elongant. et presentibus inhiantes negociis et eis tenentur astricti. et nullam futurorum habent memoriam. sed delectationes corporales incessanter desiderant. animas uero suas dimittentes fame tabescere. et innumerabilibus affici malis. similes esse arbitror homini fugienti a facie furentis unicornis. Qui non

ferens sonum vocis illius et terribilem mugitum, fortiter fu-
giebat, ne devoraretur ab eo. Dum ergo velociter curreret, in
magnum quoddam decidit baratrum. Dum autem caderet, manibus
extensis arbustam quandam apprehendit, et fortiter tenuit, et
in base quadam pedibus impressis, visum est sibi in pace de reliquo
fore et stabilitate. Respiciens ergo vidit duos mures, album
quidem unum, alterum vero nigrum, corrodentes incessanter radicem
arbusculae quam apprehenderat, et prope erant ut eam absci-
derent. Considerans etiam ipsius baratri fundum, vidit draco-
nem aspectu terribilem, ignem spirantem, et feralibus oculis
aspicientem, osque terribiliter aperientem, et devorare eum cupien-
tem. Intuens vero rursus basem illam super quam pedes habebat
firmatos, contemplatus est quatuor aspidum capita de pariete
prodeuntia, ubi consistebat. Elevans autem sursum oculos, vi-
dit de ramis illius arbusculae exiguum mel distillans. Di-
mittens ergo considerare quae circumdederant eum mala, scilicet
quomodo sursum quidem unicornis horribiliter insaniens quaere-
bat hunc devorare, deorsum vero amarissimus draco inhia-
bat deglutire eum. Arbuscula vero quam apprehenderat post mo-
dicum erat excidenda, pedes super lubricam et infidelem basim
statuerat. Et tantorum ac talium malorum oblitus, se ipsum dulce-
dini illius modici mellis tradidit. Haec similitudo est illorum,
qui seductioni praesentis seculi adhaeserunt. Cuius expositionem
mox dicam tibi. Unicornis quidem figuram tenet mortis, quae
semper persequitur et comprehendere desiderat genus humanum.
Baratrum vero mundus est iste, plenus omnibus malis et mortiferis
laqueis. Arbuscula autem quae a duobus muribus incessanter inci-
debatur, quam apprehendimus, vitae uniuscuiusque nostrum mensura
est, quae consumitur et diminuitur per horas diei et noctis, et inci-
sioni paulatim appropinquat. Quatuor vero aspides de qua-
tuor fragilibus et instabilibus elementis, constitutionem humani
corporis significant. Quibus inordinatis et conturbatis, corporis

compago dissoluit. Cum his & igneus ille atque crudelissimus dra
co terribilem figurat uentrem inferni! cupiens suscipere eos qui
presentes delectationes futuris preponunt bonis. Stilla uero mellis.
dulcedinem significat delectationum mundi! per quam seductor il
le suos amicos non sinit propriam prouidere salutem. Hac ergo
iosaphat ualde libenter suscepta parabola ait. Quam uerus
est iste sermo! & quam bene coaptatus. Ne queso pigriteris tales sem
per mihi typos subrogare! ut sciam diligenter qualis est presens ui
ta nostra. & quorum amicis suis auctor sit malorum. Senex
uero dixit. Rursus similes sunt amatores secularium delectationum.
& qui harum dulcedine illiciuntur. atque futuris & stabilibus flu
ida & fragilia preferunt. homini qui tres amicos habuit.
quorum quidem duos precordialiter & affectuose honorabat. ac ue
hementer eorum caritate afficiebatur: usque ad mortem pro ipsis ago
nizans! & periclitari desiderans. Aduersus tercium uero multo
ferebatur despectu. neque honore neque decenti eum aliquando
gratificans dilectione! non modicam quandam & exiguam ad eum
simulans amiciciam. Venerunt ergo die quadam terribiles quidam
ac precipiti milites. festinantes celeritate multa hunc ad im
peratorem ducere rationem redditurum pro debito decem milium talen
torum. Coartatus uero ille querebat adiutorem sibi ad subueniendum!
in terribili rationis positione apud regem. Currens ergo ad primum
suum & pre omnibus aliis carissimum amicum! dicit ei. Nosti a
mice. quomodo semper animam meam pro te posui. Nunc auxilio
tuo indigeo! detinente me necessitate. Quomodo ergo promittis mihi
nunc auxiliari. Et que apud te reposita est mihi spes dilec
tissime. Respondens ergo ille ait. Non sum amicus tuus o homo!
neque scio quis sis. Habeo enim alios amicos cum quibus opor
tet me hodie letari! & amicos istos amodo possidebo. Pre
beo tamen ecce tibi ciliciola duo. ut habeas ea in uia qua
ambulas. que tamen nichil tibi proderunt! & nullam aliam spem
a me prestoleris. Hec audiens ille & diffidens de auxilio

qđ sꝑauerat abeo! ad secđm ꝑrexit amicum. Cui ait. Recorda
re amice! quantū a me ꝑcepisti honoris & glłe. Hodie ū in tri
bulationem corruens & aduersitatē maximā! auxiliatore opꝰ
habeo. Quantū ḡ uales michi subuenire. nunc indica michi.
Ille ū ait. Non uacat m̄ hodie ut tecum subeam agonem.
Curis enim & ego ac sollicitudinibꝰ circumdor! & in tribulati
one sum. Modicum tamē tecū ꝑgam. q̄muis n̄ sit ꝓfuturum!
& statim domum reūsus ꝓpriis uacabo negociis. Uacuis ḡ mani
bus homo inde reūsus. & undiq; destitutus! lamtabat se ipm.
de uana spe ingratoꝝ suoꝝ amicoꝝ. & de inutilibꝰ laboribꝰ
quos ꝓ illoꝝ sustinuit dilectione. Pergit etiā ad tercium ami
cum de quo numq̄m curam habuit. nec socium leticię suę
aduocauit. & ait ad eum confuso & in terrā uultu demisso.
Non habeo os loquendi ad te. Cognosco enim diligent̄. qa nūquā
t' bene feci! n̄ amicabilit̄ erga te me habui. Sꝫ quō aduersitas
apprehendit me durissima. & nullam spem salutis in ceteris ami
cis meis repi. ueni ad te rogans si ē t' possibile qualibet auxi
lium ul' modicū inpendere! ne tardes memor ignorantię
meę. Tunc ille respondit ei hilari ac sereno uultu. Certe
amicū meū carissimū confiteor te ēē! & modici illꝰ tui bene
ficii n̄ inmemor cum usura retribuā t'. Ne timeas ḡ! neq;
formides. Ego enī ꝓcedā te. ego interuenā ꝓ te apud regem!
& n̄ tradā te in manibꝰ inimicoꝝ tuoꝝ. Confide ḡ dilectissime!
& ne tristeris. Tunc conpunctus ille! cum lacrimis dicebat.
Heu m̄ qđ priꝰ lamtabor! aut qđ potiꝰ plangam. Uanum
affectum meū reprehendam. quem ingratis illis & falsis exhi
bui amicis. an amentiā meā plangam. quia huic ū & ger
mano amico nulla ostendi familiaritatem. Iosaphat aūt
& istum cum ammiratione sermonē suscipiens! expositionē
requirebat. Tunc ait barlaam. Primus amicus utique
ē. diuiciarū possessio. & amor pecuniarū. ꝑ quibꝰ homo mul
tis subiacet ꝑiculis. & plurimas sustinet miserias. Ueniente

ū ultimo mortis termino. nichil ex omnib illis nisi q̄ ad-
sepulturā ꝑtinent. inutiles accipit panniculos. Secūs aut
amicus uocat uxor & filii & ceteri cognati & amici. quorum
affectui adherentes inseparabiliter tenemur. ipsam ani-
mā & corpus ꝓpt illorum amorē spernentes. Sed nullam exe-
ri aliquis utilitatē consequitur in hora mortis. nisi quod tan-
tūm usq; ad monumentū secū ꝑgunt. Deinde mox re uerten-
tes suis uacant curis ac sollicitudinib. n̄ minus obli uioni
memoriā. quā corpus aliquando amici operientes sepulchro. Amicus
ū tercius despectus & grauis n̄ familiaris. s; exosus & quasi auersus
uisorum opm chorus ē. uidelicet fides. spes. & caritas. elemosina.
humanitas. & cetera uirtutū congregatio. que potest ꝑcedere
nos. cum eximus de corpore. & pro nobis apud dm̄ interuenire.
& de inimicis & crudelib exactorib liberare. qui calumpniam
& amaram rationis exactionem nob cōmouent in aere nos cōpre
hendere temptantes. Iste ē gratus amicus & bonus. qui et
modicū bonum opus nrm̄ in memoria fert. & cū usura inte-
grum nob restituit. Rursus ē iosaphat ait. Bene sit t
a dno dō tuo. o sapientissime hominū. Letificasti namq; ani-
mam meā. congruis ac dignis sermonib tuis. Rogo etiā ut
depingas m̄ adhuc imaginē uanitatis mundi. & quom peū
aliquis libere ac sine inpedimto transire ualeat. Assūpto
ū sermone barlaam. ait. Ciuitatē quandā didici fuisse mag
nam. cuius ciues talem antiquitus habebant consuetudinē. ut as-
sumerent extraneū aliquē & ignotū uirū. nichil legū & ci-
uitatis sue traditionū penitus scientem. & hunc s̄ regem
constituebant. Qui omnē potestatē accipiebat. & suarū uo-
luntatū ꝑficiendarū. facultatē habebat. usq; ad uniꝰ anni
cōpletionē. Deinde in omni securitate eo ꝑmanente. deliciisq;
ac suauitatib sine ulla formidine & secū semꝑ ꝑmansurū
regnum existimante. repente surgentes ciues illi contra eū
regali ablata stola. nudū ꝑ totā trahentes ciuitatē. exulem

trans mittebant in magnam ac longius remotam insulam.
In qua neq; cibum inueniens neq; uestimentum. in fame et
nudi tate male atterebat. preter spem concessis s; deliciis
& gau dio. in tristicia rursus preter omnē spem & expecta
tionē transmutatus. Interea iuxta morū consuetudi
nem ciuium illorum. ordinatus ē quidā uir in regno. q ñ
exiguo mentis intellectu uigebat. Cui tanta ac tali ex in p
uiso accedente s; habundantia. mox ñ ē dissolutus. nec ab ea
raptus. neq; eorum qui ante regnauerant eum & miserrime
eiecti fuerant incuriam secutus ē. s; sollicitudinē gerebat
& laborabat animo. quomodo se & sua bene disponeret. Dum
g assidua meditatione diligentius ista pertractaret. cogno
uit per quendā sapientissimū consiliariū suum consuetudinē
ciuium & locū perhennis exilii. & quomodo oporteret semetipsum
custodire. sine errore edoctus ē. Hec g ut agnouit. & quia
oporteret eum post paululū ad illā applicare insulā. hoc
quoq; caducum regnum & peregnum. aliene ens rursus dere
linquere. apertis thesauris suis quorum tunc liberam habebat fa
cultatē. & de illis que uellet facere. accepit pecuniarum
multitudinē. auri uidelicet & argenti. ac lapidū preciosorum
amplissimū pondus. & fidelissimis cōmittens famulis. in illam
premisit ad quā ducendus erat insulam. Facto g anni termino
in sedicionē uersi ciues. nudū sicut & illos q ante eū fuerunt.
in exilium transmiserunt. Tunc ceteri stulti & temporales re
ges male fame cruciabantur. ille uero q diuicias ante ibi posue
rat. in habundantia perpetua uiuens. & delicias infinitas ha
bens. timoreq; prorsus inciso infidelibus & malignis ciuibus. sapi
entissimo se ipsum beatificauit consilio. Ciuitatē g intel
lige. uanum istum & deceptorē mundi. Ciues autem principes
& potestates demonū. mundi rectores tenebrarū huius seculi.
q illiciunt nos dulcedine uoluptatū. & suggerunt ut cor
ruptibilia. uelut incorruptibilia. & mortalia ceu inmorta-

lia. & semp nobcu mansura considerem. Sic q nob seductis. & nullam sollicitudine de stabilib & etnis gerentib. neq; nob ipsis in illa uita aliqd recondentib. repente nob imminet pdicio mortis. Tunc iam tunc nudos nos hinc maligni & amari suscipientes tenebraru ciues. cum quib totum expendimus temp. ducunt nos in terra tenebrosam & caliginosam. in terram tenebraru etnaru. ubi n e lux. neq; uita hominum. Consiliari aut bonus q omnia uera nota fecit. & salutaria edocuit studia. sapientem ac prudente regem. mea estima paruitatem. q bona & recta uia ueni demonstrare tibi. introducens te in etna & in finita bona. ibiq; te omnia consulens reponere. abstractu aberrore mundi hui. que & ego aliqndo infeliciter diligeba. & ipi delectationib detinebar. atq; iocunditatibus. donec ueracib mentis oculis consideraui. quom infestis omnis uita hominu atterit. aliis qde uenientib. aliis u decedentibus. & nullis firmu statu habentib. neq; diuitibus induciis. neq; potentib inpotentia. neq; q pspantur in psperitate sua. neq; q deliciis affluunt. in iocunditate sua. neq; putantib firmit se uiuere in uana sua & infirma stabilitate. neq; in alio aliquo. eoz que laudant in hac uita. S; omnia similia s torrenti. impetu magno in pfundu maris ruenti. Fluida namq; sic s omnia psentia & temporalia. Hinc intellexi qa uniusa ista uana. & in quib utilitas e nulla. sic obliuioni tradunt ppetue. & absentantur. siue glam dicas siue regnu siue splendorem dignitatu. siue potentatuu magnitudine. siue tyrannoru crudelitate. siue qdlibet taliu. in futuris temporib obtenebrabunt. Ex quib cu & ego unus sim. consuete nimiru mutationi subiaceo. & qmadmodu mei pdecessores iocun dari psentib n obmiserunt. ita erit & in me. Noui enim qualit homines tirann iste ac turbulentus agitat mun dus. hinc inde eos transferens. hos qde de diuiciis tur ad in opiam. illos u de paupertate ad glam. quosda ps quide

subtrahens uite. alios uero rursus inducens. non nullos quidem sapientes et prudentes reprobans. quosdam contumeliosos scilicet et exiguos. honorabiles et splendidos faciens. Alios etiam insipientes et fatuos in sede collocans glorie. honorabilesque ignominiosos et obscuros demonstrans omnibus. Et est uidendum quomodo genus humanum nequaquam ante faciem ipsius crudelis tirannidis habet statum. sed est sicut columba que fugiens aquilam uel accipitrem mittat se de loco in locum. nunc quidem huic insidens arbori. unde rursus mota inmergit se uepribus. deinde statim cauitis petrarum et diuersis spinarum densitatibus semetipsam committens. nusquam tutum inueniens refugium. in motu et defectione tribulatur assidua. Sic sunt qui presentia perdere metuentes. et sub impetu quidem irrationabili miserrime laborantes. nichilque penitus tutum uel firmum tenentes. neque scientes ad qualem peruenturi sunt finem. et quo eos uana defert uita. cui subdiderunt se ipsos. ualde infeliciter et miserrime. Mala enim pro bonis appetunt. pro bonitate maliciam exercentes. et ignorant cuius frigidos multorum et grauium suorum laborum suscepturus sit fructus. siue domesticus. siue alienus. et multociens neque amicus omnino uel notus. sed hostis et inimicus. Hec omnia et his similia diiudicans in pretorio cordis mei. odiui presentem uitam que in uanitatibus tota consumitur. quam olim et ego deducebam. terrenis laboribus addictus. Abiciente uero me de animo meo horum affectum. et longius proiciente. apparuerunt mihi ea que ueraciter sunt bona. id est dominum timere. et facere eius uoluntatem. Hoc enim cognoui cunctorum bonorum caput esse. hoc et inicium sapientie dicitur. et est etiam perfecta sapientia. Nam uita est sine tristicia. et sine temptatione secura atque quieta. et incumbentibus super se. quasi super rectissimam uiam mandatorum domini. et agnoscens subtiliter nichil ei tortuosum aut anfractuosum inesse. neque defossum uel arduum. sed spinis et tribulis carentem. et totam facile peruiam. et gratam atque planam. delectantem quidem oculos ambulantium per eam. splen-

dicissimis contemplationibus speciosos exhibens pedes et calcians in preparatione euangelii pacis, ut secure et expedite gradiantur. Quam omnibus merito preposui, et edificare cepi deiectam anime mee et corruptam domum. Sic ergo me ea que apud me erant disponente, et defectum mentis corrigente, uerba audiui cuidam doctoris sapientis. talia mihi precipientis. Exite inquit qui saluari desideratis, separate uos a uanitate mundi. Preterit enim figura eius. Intuitu cumque, et ecce non erit. Exite indeclinabiliter non sine dote et mercede, sed expensas ferentes eterne uite. Longam enim ituri estis uiam. multarum expensarum. censum opus habentem, et peruenies ad eternum locum. duas habentem regiones. que multas in se mansiones habent. Quarum quidem unam preparauit deus his qui diligunt eum. et eius mandata custodiunt. omnibus bonis plenam. quam promerentes in incorruptione uicturi sunt durabili. atque perpetua perhennem accepturi inmortalitatem, ubi aufugit dolor et tristicia. et gemitus. Secunda uero regio plena est tenebris atque tribulationibus et doloribus que preparata sunt diabolo et angelis eius, in qua mittentur et illi qui per opera mala sibi met hanc acquisierunt. et qui incorruptibilia et eterna pro presentibus commutauerunt, et se totos cibum ignis eterni fecerunt. Hanc ego uocem audiens. et ueritatem illius recognoscens, ad illam peruenire habitationem studui. quam ab omni quidem dolore et tristicia libera est, tanta securitate talibusque bonis repleta est. Quorum scientia nunc quidem ex parte in me est, adhuc etate spirituali paruulo. et quasi per speculum et enigmata que ibi sunt uidente. Cum autem uenerit quod perfectum est. et cognoscam facie ad faciem, tunc quod ex parte est destruetur. Gratias ago deo per ihesum xpistum dominum nostrum. Nam lex spiritus uite in xpisto ihesu. liberauit me a lege peccati et mortis. et aperuit oculos meos ut absque errore uiderent. quia prudentia carnis mors est, prudentia uero spiritus uita et pax. Igitur sicut ego presentium recognoscens uanitatem. ex perfecto odiui odio, sic et te cognoscere et odire fideliter moneo, et ut quasi aliena et mox desitura reputes ea, et auferens hinc omnia thesaurizes tibi metipsi in celo in

corruptibili thesaurum securum diuiciasque indeficientes quo
te procul dubio oportet perfrui. ut cum perueneris non sis ege-
nus. sed diuiciis plenus. sicut horum simillimam tibi super depromsi
imaginem. Dicit iosaphat seni. Quomodo ergo possim thesau-
ros pecuniarum et diuitiarum illuc premittere. ut securam ipsorum
et incorruptibilem iocunditatem abiens repiam. et qualiter
demonstrem aduersus presentia odium meum et amorem eternorum.
plane queso insinua michi. Et ait barlaam. Diuiciarum
quidem ad eternum locum premissio. manibus fit egenorum. Ait enim
quidam propheta daniel sapientissimus. regi babilonis. O rex con-
silium meum placeat tibi. et peccata tua elemosinis redime. et in-
iquitates tuas miserationibus egenorum. Dicit autem et saluator. Faci-
te uobis amicos de mammona iniquitatis. ut cum defeceritis
recipiant uos in eterna tabernacula. Et longum superius seruis ser-
monem dominus de elemosina et largitione pauperum facit. sicut
in euangelio didicimus. Sic ergo tutissime ualde premittes illuc omnia ege-
norum manibus. Quanta enim his feceris. sibi dominus attribuens.
multipliciter tibi restituet. Vincit enim semper donorum retributioni-
bus diligentes se. Hoc ergo modo non thesauros seculi istius quasi furtim
diripiendo a domino suo cui et tu miserrime deseruisti. bene ex his
in futuro sumptum tibi repones. et ab alieno auferens tibi cuncta re-
condens. et perfluida ista et temporalia. stabilia atque manentia com-
parabis. Deinde deo tibi cooperante prouidebis instabilitatem ac pra-
uitatem mundi. et ualedicens omnibus ad futura cum affectu multo
transuolabis. pretergrediens quidem transeuntia. spandis ti ac
stabilibus inherens. et deserens tenebras cum umbra mortis. odi-
ens ti mundum et mundi rectorem et corruptibilem carnem inimi-
cam tibi reputans. curres ad lumen inaccessibile. et crucem super
humeros tollens. sequeris eum indeclinabiliter. et ut cum ipso glori-
ficeris. et eterne uite heres ostendaris. Iosaphat ti ait.
Cuncta ergo despicere. et istam assumere laboriosam uitam. sicu-
ti dixisti superius traditio est antiqua. ab apostolorum descendens doc-

trina. an modo nouiter uobis sic uisum est mentis uestre scientia quasi melius eligentibus istud. Respondens senex ait. Non legem recenter introductam doceo te. Absit hoc a me. sed ab antiquo nobis traditam. Dixit enim dominus cuidam diuiti qui interrogauit eum quid faciendo uitam eternam possideret. et glorianti omnia custodisse que scripta erant in lege. unum inquit tibi deest. Vade. et quecumque habes uende. et da pauperibus. et habebis thesaurum in celis. et ueni sequere me. tollendo crucem. Ille uero hec audiens. tristis effectus est. Erat enim diues ualde. Videns eum contristatum. dominus dixit. Quam difficile qui habent pecunias. intrabunt in regnum celorum. Facilius enim est camelum per foramen acus transire. quam diuitem in regnum celorum. Hoc ergo mandatum cuncti audierunt sancti. et separari ab omni tali diuiciarum difficultate studuerunt. cuncta sua dirigentes in pauperum erogationem. et diuicias eternas sibi reponentes. tulerunt crucem et secuti sunt christum. Alii quidem martirio sicut iam dixi consummati uel coronati sunt. Alii uero heremitice agonizantes. et nichil eorum que ad consummationem huius ueracis philosophie pertinent omiserunt. Mandatum ergo esse noueris christi regis nostri et dei. quod nos ab amore rerum temporalium retrahit. et eternorum participes efficit.

Cum igitur inquit iosaphat sic antiqua et necessaria huiusmodi sit philosophia. cur non hodie multi eam secuntur. Senex uero ait. Multi quidem imitati sunt. et imitantur. Plurimi uero pigri remanent. et negligentes. Pauci enim sunt sicut ait dominus. qui strictam et artam pergant uiam. amplam uero et latam plures. Qui enim semel ab auaricia et uoluptate malorum capiuntur. inani ac uane dediti glorie. inextricabiliter ab ipsis asstricti tenentur. et quasi seruos semetipsos uoluntarie uenundantes alieno domino. et ex aduerso stantes ista percipienti deo. et uincti ab eo tenentur. Anima enim que semel de sua salute desperat. habenasque suas irrationabilibus laxat cupiditatibus. ubique fertur. Propterea deflens propheta circumfusam stulticiam

hui9 animab9 & adiacentis ei caliginis crassitudinē flens di-
cebat. Filii hominū usq; quo graui corde. ut qd diligitis uanita
tem & queritis mendatium. Ita & quidā nr̄oꝝ sapientum & doctoꝝ
rationabilis uir̄ continens. & quedā a se ipso adiciens. clamabat
omnib9 uelut de uidenti & altissima specula. Filii hominū usq;
quo graui corde. ut qd diligitis uanitatē & queritis mendatiū.
magnū qd istam uitā & delicias atq; modicam glām & humilem
potentiam & falsam p̄speritatē arbitrantes. Que n̄ eoꝝ s̄ q̄ uiden
tur ul' putant se habere illa. s; s̄ sicut puluis agitatus. & ab alio
ad alios uentilata trahiciuntur. aut sicut fumus defluentia.
& somno illudentia. & uelut umbra inania. neq; absentia des
perata n̄ habentib9. neq; presentia defixa possidentib9. Si ḡ salua
tore mandante. p̄phīs etiā & ap̄lis p̄dicantibus ac sc̄is omnibus
ope & sermone ad uirtutis uiam rectissimā nos exhortantibus.
& si pauci p hanc gradiunt̄. cū plures spaciosam & que ad p̄di
tionem ducit eligant. non ex hoc contrīsio hui9 diuine ad ni-
chilatur sapientie. Nam sicut sol ad illuminationē omnib9 ortus
sine inuidia suos radios porrigit. cunctosq; illuminari p̄mittit.
ita & uera sapientia sui appetitores more solis illuminat & il-
lustrat. & splendidos ostendit. Si autē quidā claudentes ocu-
los uidere ei fulgorem nolunt. n̄ ideirco reprehendendus ē
sol. ul' aceteris despiciendus. aut glā sui splendoris p illorum
inhonorabit̄ stulticiā. s; illi poti9 se lumine ei priuantes q̄si
ceci palpabunt parietem. & in multis cadent foueis. pluribq;
lacerabunt̄ facies eoꝝ spinis. Et quemadmodū sol in suo splen
dore p̄manens illuminat reuelata facie fulgorē suū specu-
lantibus. eodē m̄ & lux xp̄i splendet quidē omnib9 ditissime.
largiens eis suā claritatem. Participatur ū unus q̄sq; iuxta
qd desiderat & appetit. Neq; enim de ē aliqui uolentiū se
intueri sol iusticie. neq; tam cogit sponte sua tenebras eli-
gentes. s; p̄prio un9quisq; relinquit̄ arbitrio & p̄electioni q̄m
diu in hoc seculo ē. Iosaphat autē sciscitante. qd ē libe

rum arbitrium. et quid est pre electio? Respondit senex. Liberum quidem arbitrium est anime rationalis uoluntas sine prohibitione cuiusquam mota ad quod cumque uoluerit. siue ad bonum seu ad malum. sic ab auctore concessum. Rursus liberum arbitrium est intellectualis anime motus sui iuris. Pre electio uero est consultum desiderium eorum que in nobis sunt. aut consilium desiderabile. Quod enim preiudicatum est ex consilio. tenemus eligentes. Consilium uero est desiderium perquirens de his que a nobis sunt facienda. Consiliatur enim quis si debeat rem peragere. uel non. deinde iudicat quod melius est. et uocatur iudicium. Exinde appetit et amat quod ex consilio iudicatum est. et dicitur deliberatio. Si enim iudicat et non affectat quod iudicatum est. id est non diligit illud. non dicitur deliberatio. Deinde post dispositionem. fit preelectio. Nam pre electio est duorum propositorum unum eligere pre altero. Et hoc manifestum est. quia consilium est post iudicium et pre electionem.

Et ipsa ethimologia. Pre electum quippe est unum pre altero electum. Nullus uero aliquid iudicat ante quam quod iudicandum est uideat. neque pre eligit. non ante iudicet. Non enim omnia que uidentur nobis. ad affectum deducere cogitamus. Tunc preelectio et preelectum fit. quod ante iudicatum est ex consilio. quando accepit appetitum. Et sic colligitur preelectionem esse desiderium consultum. eorum que in nobis sunt. Nam quod ante iudicatum est ex consilio. desideramus preeligentes. Omne enim consilium fit propter illud quod agendum est. et sic ante omnem preelectionem consilium est. ante omnem uero actionem preelectio. Idcirco non solum actiones. sed et ea que secundum intentionem preelectiones exhibent. et corone et tormenti iure causa fiunt. Principium enim peccati et iuste actionis preelectio est. ex his que a nobis sunt inducta. Quorum enim in nobis affectus sunt. horum et actiones. In nobis uero secundum uirtutem operationes sunt. in nobis utique et uirtutes. Propter namque in nobis inanimata omnia. et ea de quibus consiliamur. Sic per liberum arbitrium considerantibus hominibus et ipsum id est idem preeligentibus. quanto quis preeligit tanto participat di

uini luminis. et pficit in philosophie studiis. Differentie enim p electionum sunt uelut quida fontes aquaru. de uenis terre scaturientium. Alii quide in supficie terre oriuntur. quida u paululu pfundius. n nulli aut pfundissime. Harum qppe aquarum n nulle quide indesinent fluunt. et gustu dulces. s. queda u de pfundo pdeunt et amare sunt. aut sulphuree. Alie aut largit fluentes. alie u modice distillant. Sic et in p electionib intellige. alias quide ueloces ee. et ualde feruentes. quasda u torpentes et frigidas. et alias quide ad bona ictum habentes. n nullas u ad contrariu omni uirtute declinantes. Ergo iuxta affectus earu. et ad actiones. secunt impetus. Tunc ait iosaphat seni. Sunt g et alii qui et ea que tu predicas pdicent. aut solus es hodie q ista doces. et sic odibile psente uitam astruis. Respondens aut barlaam. dixit. In uestra in felicissima regione ista. neminem ee cognosco. Nam patris tui tirannica crudelitas innumerabilib hos mortib tradidit. et sategit ne penitus audiat in uob diuine noticie pdicatio. In ceteris u omnib linguis. cantantur ista et glificant. aliis qde rectissimo sermone. aliis u distorto. hoste uaru animarum declinare eos a rectitudine faciente. et alienis monente gloriis. et dicta queda scpturaru alit et n secdm congruu sensum interptari docente. Una aut e ueritas que pdicata e a gloriosis aplis. et diferis patrib et in catholica eccla a finib usq; ad fines orbis sole splendidius choruscans. cui ego pdicator et doctor missus sum t. Dixit aut iosaphat ad eu. Numqd n aliqd ex his meus aliqndo didicit pater. Et ait senex. Subtilit et conuenient nichil didicit. Clausis enim mentis sensibus bonu non uult suscipe. ad malu u pcipiti ruit impetu. Sed uellem inquit iosaphat etiam illum ista didicisse. Ait u senex. Apud homine inpossibilia sunt ista. apud dm omnia possibilia s. Qd enim scis si tu saluum facies patrem tuum. et n mirabili genitor efficiaris tui genitoris. Audiui enim regem

quendã fuisse multum bene suum regnũ disponentẽ. man-
sueteq; ac lenẽ se habentem erga suũ ppłm. Hoc aũt solum ẽ
deerat. quia n̄ habebat diuine noticie illuminationem. s; er-
rore ydoloℛ detinebat. Habebat aũt quendã consiliarium
bonum. & pfecte exornatũ. tam que ad dñm ptinet pietate.
quam & omni reliqua uirtutũ sapientia. Qui multũ gra-
uabatur & tristis erat. eo qđ rex in tali pmaneret errore. Vo-
lebatq; eum qn̄doq; redarguere. s; ab impetu isto reuocabat.
metuens ne forte auctor maloℛ sibimet & suis omnib; fieret.
& que p eum multis pueniebat. utilitatẽ ãputaret. Querebat
tamẽ tempus oportunũ. ut traheret eum ad bonũ. Dixit itaq;
rex ad eum. Veni egrediamur & pambulemus ciuitatẽ. sicubi
forte aliqđ utilitatum inueniam. Deambulantib; ũ eis in ciuita-
tem. uiderunt lucis fulgorem p qđdã foramen relucentẽ. & hu-
ic oculos inicientes. aspiciunt subterraneum specus habitacu-
lum. ante qđ sedebat uir ultima degens inopia. qui uili q̊-
dã ac dilacerato amictus erat indumẽto. Assistebat ei uxor
sua. ppinatura. Quo uitreum calicem in manibus tenen-
te. dulcissimũ cantando melos illa iocunditatẽ ei exhibebat.
saltans & uirũ laudib; extollens. Tunc hii qui circa regem
aderant diutius ista considerantes. mirabantur quõ tali in-
opia grauati. q nec domũ habebant. & uestimẽtis carebant.
ita locupletẽ ac securã uitam ducebant. Tunc ait rex consi-
liario suo. O miraculũ amice. quia m̄ & tibi numquã sic pla-
cuit nr̃a uita. que tantis deliciis ac tanta refulget glã. sicũ
uilis hec & miserrima sua uita hos stultos letificat & iocun-
dat. lenis eis ac suauis apparens. cum sit odibilis & aspera.
Oportunã itaq; nactus horam prosimbulos ait. Reuera o rex
qualis t̃ uidet̃ ẽẽ horũ uita. Qui ait. Omniũ que aliquando
uidi amarissima & infelicissima. abhominabilisq; & auersan-
da. Tunc dixit ad eum prosimbulos. Ita q bene scias o rex.
quia multo ampli miseram & infelicẽ nr̃am deputant ui-

tam. contemplatores ac narratores eterne glorie illius et bonorum que omnem superant sensum. Nam auro splendentia palacia nostra et splendida ista indumenta stercoribus et ceno fetentiora uidentur oculis contemplantium inenarrabilem pulchritudinem incelis. non manu factorum tabnaculorum. stoleque diuinitus texte et incorruptibilium diadematum. que preparauit deus diligentibus se. Quemadmodum enim desipere nobis isti uisi sunt. eodem modo et eo amplius nos qui inhoc mundo erramus. et sufficientiam nobis esse putamus inista falsa gloria. et inutilibus deliciis. lamentationibus digni sumus et lacrimis. inoculis eorum qui gustauerunt dulcedinem bonorum eternorum. Rex autem his auditis. stupefactus ait. Qui sunt ergo illi qui meliorem nostra uitam optinent. Omnes inquit prosimbulos. qui eterna preponunt temporalibus. Rursus ergo rege scire cupiente que eterna. ait uir: Regnum sempiternum et uitam. que morti non subiacet. et diuicias que numquam metuunt egestatem. gaudium quoque et leticiam totius expertem tristicie et grauitatis. et pacem perhennem. liberam abomni inimicicia et contentione. Qui ista merebuntur accipere. beati erunt. Et hoc certissimum est. Sine dolore enim et sine tristicia uiuent in eterna uita. omnia delectabilia et iocunda que sunt inregno dei absque labore percepturi. et cum xpisto sine fine regnaturi. Et quis dignus erit ista percipere ibi dicente rege. ille respondit. Omnes qui uiam tenent illuc ducentem. facilis enim est introitus. uolentibus tamen. Tunc rex ait. Et que est semita illuc perducens. Respondit ei uir nobilis. Cognoscere solum uerum deum. et ihesum xpistum unigenitum eius filium. et sanctum ac uiuificantem spiritum. Rex ergo regale habens intellectum. ait adillum. Et quid prohibuit te hactenus ista michi nota facere. Non enim abiectione et despectu digna michi uidentur ista esse. si uera sunt. Si autem ambigua studiose oportet querere. donec quod certum est inueniam. Non negligentia inquit uir aut inertia detentus. ista tibi notificare distuli. cum uera sint et omnino indubitabilia. sed excellentiam metuens tue glorie ne

forte generarem uel molestiam. Si ergo iusseris tuo famulo. ut amodo de his aliqua recommemorem; per omnia tuo obsecundabor imperio. Etiam inquit rex non per singulos dies tantum; sed etiam per singulas horas horum memoriam michi assidue renoua. Non negligenter enim oportet his attendere; sed feruentius et studiosius. Audiuimus namque ait barlaam pie regem istum uixisse postea; et tranquillam presentem duxisse uitam; nec futura priuatum esse beatitudine. Si ergo et patri tuo talia quis oportuno suggesserit tempore; forsitan intelliget; et cognoscet quantis obsessus sit malis; et ab his declinans eliget bonum. Nunc enim cecus est uero se putans lumine; sponteque sua impietatis agit tenebras. Dixit autem iosaphat ad eum. De patre meo faciat dominus sicut ei placet; ipsi enim sicut iam dixisti. possibilia sunt omnia. que apud homines inpossibilia sunt; ego si ex tuis sacris sermonibus presentium cognoscens uanitatem; discedere quidem penitus cogito et tecum reliquum uite mee ducere; ne propter temporalia ista et fluida. ab eternorum et incorruptibilium excidam refrigerio. Cui senex respondit. Si hoc feceris; similis eris cuidam iuueni sapientissimo; de quo audiui quia filius fuit ditissimorum parentum. cui pater suus desponsauit filiam cuiusdam nobilissimi. et pre omnibus locupletissimi uiri; nimis pulcherrimam. Mouit autem sermonem cum puero de nuptiis; et quod eum facere meditabatur annunciauit. Quod ille audiens et quasi rem malam ac nefariam respuens; relicto patre fuga elapsus est. Ambulans autem declinauit in domum cuiusdam senis pauperis; propter estum diei semetipsum repausaturus. Tunc filia senis uirgo que erat ei unigenita. sedens ante ianuam. operabatur manibus; ore uero suo dominum laudabat assidue; gratias agens ei de imo cordis. Huius autem laudes iuuenis auscultans ait. Quid est istud tuum o mulier studium. Cui autem rei gratia cum ita sis pauper et tenuis; quasi pro quibusdam magnis donis gratias referendo sic laudas datorem. Que respondens ait ad eum. Nescis quia sicut exigua medicina de magnis languoribus sepius

libat hominem. ita & inparuis dī donis grārū actio. magnoꝝ auctrix efficitur bonoꝝ. Ego quidē filia sum senis paupis. grās tamē refero dō p modicis istis donis. & bndico dnm. certa quod hec contulit. & maiora ualet donare. Et ista qdē de his que extrinsecus sunt. & nostra nō sunt. ex quib; neq; multa possidentib; lucrū aliqd puenit. ut nō dicam quia & sepius dampnum sustinent. neq; minora accipientib; accidit detrimentū eandē utriq; uiam pgentib; & ad eundē puenientib; finem. Ceterū uero que magis sunt necessaria & pfectissima. multa & maxima accepi dī dona. que innumerabilia sunt. Nam secundū imaginem dī facta sum. & ipsi noticiam habere merui. & ratione pre omnib; animalib; sum pdita. & ab ipso dō mutata sum ad uitā. p uiscera misericordie eius. cui & misterioꝝ particeps esse merui. & paradisi ianua apta ē. facile ē si uoluero introitū michi prebitura. Pro tantis igitur ac talib; donis que indifferenter diuites percipiunt & paupes. ut dignū ē grās agere. penitus ē impossibile. Si autē & modicam istam laudationem largitori bonoꝝ nō obtulero. qualem excusationē habeo.

Iuuenis itaq; eximium illi stupens intellectū. cui patrē accersiuit. cui & dixit. Da michi uxorem filiā tuā. Adamaui enim illā propter intellectum eius. ac pietatē. Tunc senex ait. Non licet tibi accipe paupis filiam. cum diuitū parentū sis filius. Rursus autē iuuenis ait. Etiam hanc accipiam. si tamē michi nō negaueris eam. Nobilium quippe & diuitū filia quorūdā michi fuit desponsata. sed hanc respuens. fugam inii. Filiam uero tuam. propter pietatem quam habet in dnm. & pclarū intellectum adamans. copulari eam michi pre omnib; cogitaui. Senex autē dixit ad eum. Non possum tibi hanc dare. ut ducas in domum patris tui. & ab ulnis meis separes eam. Unica enī michi ē. Sed ego inquit iuuenis apud uos manebo. & uram susceptā conuersationē. Deinde & splendidū deponens uestimentum. senis habitū postulans induit. Tunc ille senex in mul-

tis temptans eum. et uarie ipsius xitu examinans cogita-
tionem. postquam cognouit firma ti nti illius stabilitatem.
et quia non amore insipientie detentus petiit eius filiam. sed
pietatis amore elegit paupertime uiuere. hanc preponens
sue glorie et nobilitati. tenens eum manu introduxit in suum
um cubiculum. et ostendit ei diuicias multas ibi reposi-
tas. et inmensum pondus pecuniarum. quantum non uiderat
aliquando iuuenis ille. et ait ad eum. fili hec omnia tibi
do. eo quod elegisti fieri mee heres substantie. Quam tenens
hereditatem ille. omnes supergressus est gloriosos terre et diuites.
Dixit autem iosaphat ad barlaam. Conuenienter satis et
ista me tangit narratio. unde et a te ista dicta esse de me ex-
istimo. Sed que est examinatio per quam cognoscere firmitatem
mentis mee queris. Cui senex ait. Ego quidem examinaui
iam et cognoui. quam sis prudentis et firme mentis. et animi
uere rectissimi. Sed finis tue actionis utinam ista corroboret.
Huius rei gratia flecto genua ad dominum nostrum in trinitate glorifi-
candum. omnium creatorem uisibilium et inuisibilium. qui semper
est et erit. nec numquam initium habuit sua deitas. nec habi-
tura finem. terribilem et omnipotentem. bonum et misericordem.
ut illuminet oculos cordis tui. et det tibi spiritum sapientie et re-
uelationis in agnitionem ipsius. ma ut uideas que est spes uo-
cationis eius. et que diuitie tian glorie hereditatis eius in sanctis.
et que super eminens magni tudo uirtutis eius in nos. qui
credimus. ut iam non sis peregrinus et aduena. sed ciuis sanctorum
et domesticus dei. superedificatus super fundamentum apostolorum et
prophetarum. ipso summo angulari lapide christo ihesu. In quo
omnis edificatio constructa. crescit in templum sanctum in domino.
Iosaphat autem nimium compunctus corde ait. Hec omnia
et ego desiderans scire. precor te ut ea nota mihi facias. di-
uicias scilicet dei et super eminentem magnitudinem uirtutis eius.
Tunc dixit ei barlaam. Oro dominum ut ista doceat te et

scientiam talium insi[illegible] [illegible]gat animę tuę quia apud homi-
nes ipsius enarrare gloriam u[illegible] et potentiam prorsus est impossibile.
et si omnes qui sunt et aliquando fuerunt hominum linguę
una fieret. Deum inquit euangelista et theologus nemo uidit um-
quam. Unigenitus qui est in sinu patris. ipse narrauit. In uisi-
bilis enim et inestimabilis gloriam et magnificentiam quis pote-
rit terrigenarum comprehendere. nisi cui ipse reuelauerit. quan-
tum uult sicut prophetis suis et apostolis reserauit. Nos uero ex predica-
tione eorum et ipsa rerum natura iuxta quod possibile est nobis didici-
mus. Dicit enim scriptura. Celi enarrant gloriam dei. et opera manu-
um eius annuntiat firmamentum. Et inuisibilia eius a creatura
mundi per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur. sempiterna
quoque uirtus eius et diuinitas. Sicut enim aliquis domum cer-
nens splendidissimam et artificiose fabricatam. cuius forma inge-
niose compacta est. edificatorem aut architectum mox considerans
mirabitur. ita et ego de non extantibus formatus et ad hoc quod
sum adductus. et si plastem atque factorem uidere non possum.
sed tamen ex bene compacta et mirabili fabrica mei ipsius ad notici-
am ueni sapientię eius. non secundum quod est. sed sicut potui intelligere.
quia non a me ipso ueni. nec me ipsum feci. sed ille plasmauit
me sicut uoluit. In principio omnes quidem fecit creaturas.
quarum aliquas diminutas [illegible] et contritas. rursus meliori
innouatione reformat. [illegible]ient. Deinde subleuans hinc diui-
no suo imperio. ad aliam transferet [illegible] uitam infinitam et ęternam.
In nullo horum possum resistere fortitudini ipsius prudentię.
nec aliquid adicere michi ipsi neque demere. siue secundum staturam
seu iuxta formę speciem. nec inueterata in me renouare
preualens. nec corrupta redintegrare. Nullus enim hominum
horum aliquid potuit aliquando perficere. neque rex. neque sapiens.
neque diues. neque potens. neque aliquis alius humana peragens
studia. Nullus enim regum ait quidam aut eorum qui in
sublimitate sunt. aliud habuit natiuitatis exordium. Unus

enim omnium introitus ad uitam; exitusque similis. Ex his quoque que
circa me sunt; productus sum ad scientiam magnificentie creato-
ris. Cum his autem et bene compactam fabricam. et conseruationem cre-
ature totius consideraui; et uidi quia ipsa omnia secundum se ipsa qui-
dem conuersioni subiacent et mutationi. Intellectualia quidem secundum
liberum arbitrium. et in bono profectum. et a bono defectum; sensibilia
uero iuxta generationem et corruptionem. augmentumque et detrimentum.
et iuxta qualitatem transmutationum. et localem motionem. et ex his
predicant uocibus ineffabilibus. ab increato et inmutabili facta esse deo;
continerique conseruari. et semper prouideri. Quomodo quoque contrarie na-
ture ad unius mundi completionem insimul conuenerunt. et in-
dissolubiles permanserunt. nisi quedam omnipotens uirtus ista com-
miscuisset. et semper indissolubilia conseruaret. Quomodo enim
aliquid maneret. nisi ipse uoluisset. Aut quod non uocatum est ab eo.
quomodo seruaretur. Ait scriptura. Si enim nauis sine gubernatore
subsistere non potest. sed mox submergitur. et domus modica num-
quam stabit sine pursore. mundus quomodo constat tanto tempore.
creatura sic magna. sic bona. et mirabilis. sine gloriosa quadam et
magnifica atque mirabili gubernatione et sapientissima prouiden-
tia. Ecce enim celum quantum tempus habet et non denigratum est.
terre uirtus non est lassata. et tanto creata tempore. fontes non desi-
erunt fluere. ex quo facti sunt; mare tot et tanta suscipiens flu-
mina. non supergreditur mensuram. Cursus solis et lune non mu-
tantur; ordines diei et noctis non peruertuntur. Ex omnibus istis in-
effabilis dei uirtus et magnificentia nobis declaratur. testificata
a prophetis et apostolis; sed nemo digne considerare uel laudare gloriam
eius poterit. Omnia namque uisibilia et inuisibilia apostolus qui Christum
habebat in se loquentem considerans ait. Ex parte cognoscimus;
et ex parte prophetamus. Cum autem uenerit quod perfectum est; euacuabitur
quod ex parte est. Ideo stupens inestimabiles diuicias eius; aperte
clamat. O altitudo diuiciarum sapientie et scientie dei. quam
incomprehensibilia sunt iudicia eius; et inuestigabiles uie eius. Si

autē ille q̃ usq; ad tercium raptus ē celū. tales emisit uoces.
quis similis mei omnino audebit abyssum tantorum mysteriorum
n̄ solum n̄ dicere. s; nec etiā cogitare digne. n̄ ei ipse lar-
gitor sapientię infuderit. & insipientium corrector grām
suam infuderit. Nam inmanu eius & nos & sermones nostri.
omnisq; sapientia & disciplina ab ipso ē. Ipse enim dedit
nobis horū que s̄ scientiam ueram. ut sciam⁹ dispositionē
orbis terrarū. & uirtutes elemētorum. Initium & consumma-
tionē & medietatē temporū. uicissitudines. ꝑmutationes
omniū horarū. & q̃a om̄ia innumero. & mensura & pondere.
[illegible] ordinauit. Nam magnifice posse ei exhibuit
semꝑ. & fortitudinē brachii illius quis sustinebit. Quia
sicut ictus statere totus mundus inconspectu ei⁹. & sicut
stilla roris mane ꝑtransiens. Miseret̄ ū omnium. quia om̄ia
potest. & dissimulat peccata hominū ꝓpt̄ penitentiā. Ne-
minem hominū abhominat̄. neq; auertit uiā adse cur-
rentium. Solus bonus & amator animarū dn̄s. bn̄dictū sit
nom̄ ei⁹. & laudabile & sup̄exaltatum insecula amen.

Dixit autem adeum iosaphat. Si multo temp̄e medita-
reris sapientissime quatinus ꝓpositarū enodationē ques-
tionum nobis dissolueres n̄ melius id m̄ facere posse uidē-
ris. quā talia dicendo qualia paulo ante ꝓtulisti. Aucto-
rem enim cunctorum & datorē bonorum d̄m docuisti ēē. Incom-
prehensibile etiam cogitationib⁹ humanis gl̄am magnifi-
centię ei⁹ sermonib⁹ euidentissimis ostendisti. & q̃a n̄ aliter
quis ualet apprehendere. n̄ ipse d̄s q̃ntum sibi placet re-
uelauerit. Ꝓpt̄ q̄d tuam ualde rationabilem sapientiam
ammiratus sum uehemēter. His ḡ p̄missis. dic m̄ be-
atissime quot annorum ipse es. & inquib⁹ locis conuersa-
ris. quosq; hui⁹ phylosophię socios habes. Fortit̄ enī ani-
ma mea extua pendet. & nequaquā ate omni tempore
uitę meę uolo separari. Cui senex ait. Annorum sum

sicut opinor quadraginta quinque. In desertis enim terrę seniaar degens. agonizantes eos habeo mecum qui in cursu superni itineris laborant. Quomodo inquit iosaphat ista michi dicis? amplius enim michi apparens septuaginta annorum esse. Quid quod est uult sermo quadraginta annorum? Non uideris michi in hoc uerum dicere. Dixit autem ad eum barlaam. Si quidem a natiuitate annos meos queris discere. bene hos existimasti amplius septuaginta esse annorum. Sed nullomodo a me in mensura uitę computantur. quicumque in uanitate mundi expensi sunt. Quando enim uiuebam carne seruiens peccatis. mortuus eram in interiori homine. Annos quod mortis. numquam uitę nominabo. Ex quo enim michi mundus crucifixus est et ego mundo. et deposui ueterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. non iam uiuo in carne. sed uiuit in me christus. Quod autem uiuo in fide uiuo filii dei. qui tradidit semetipsum pro me. Hos merito et annos uitę et dies salutis uocabo. quos circa quadraginta quinque computo annos uel secundum ordinem. et non secundum opinionem horum annorum dixi numerum. Et tu quoque talem habeto cogitationem semper. nequaquam uiuere arbitrans eos qui mortui quidem sunt in bono opere. uiuunt autem in peccato. et mundi rectori seruiunt. deorsumque tracti in uoluptatibus et desideriis malis uitam expendunt. sed mortuos esse istos non ambigas et defunctos efficacię uitę. Nam peccatum mortem. mortalis sapiens quidam pulchre appellauit. Ait autem et apostolus. Cum serui essetis peccati. liberi fuistis iustitię. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis. in quibus nunc erubescitis. Nam finis illorum mors est. Nunc autem liberati a peccato serui autem facti deo. habetis fructum in sanctificationem. finem uero uitam ęternam. Stipendia enim peccati mors. gratia autem dei uita ęterna. in christo ihesu domino nostro. Dixit itaque iosaphat ad eum. Quomodo ergo uita carnalis non iure uita uocatur. quomodo nec mors temporalis mors debet appellari. Cui senex respondit. Indubitanter et de his ita sentio nequaquam temporalem hanc mortem timens. nec mortem ipsam

penitus appellans. Nam si me in uia mandatorum dei ambulantem comprehenderit. transitus est magis de morte ad uitam. scilicet meliorem et perfectiorem et in christo absconditam. quam desiderantes assequi sancti. magnum uite presentis tedium paciebantur. Propter quod ait apostolus. Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur. quod edificationem ex deo habeamus. domum non manufactam eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus habitationem nostram que de celo est. superindui cupientes. si tamen uestiti et non nudi inueniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus grauati eo quod nolumus expoliari. sed superuestiri. ut absorbeatur quod mortale est a uita. et iterum. Miser inquit ego homo. quis me liberabit de corpore mortis huius. Et rursus. Cupio dissolui et esse cum christo. Propheta etiam quando ueniam inquit et apparebo ante faciem dei. Quia et ego omnium seruorum dei minimus. istam temporalem mortem nullomodo formidem. uales hinc indubitanter perpendere. quoniam contempnens patris tui minas absque timore ad te ueni. et salutare tibi uerbum annunciaui. cum diligenter nouerim quia si ei innoticiam ista uenerint. mille me ut possibile est ei mortibus subiciet. Sed ego omnibus uerbum dei preponens. et ipsum desiderans assequi. neque paueo temporalem mortem. neque tali appellatione dignam ipsam prorsus iudico. dominico obediens mandato dicenti. Nolite timere eos qui corpus occidunt. animam uero non possunt occidere. sed magis eum timete. qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Ista ergo inquit iosaphat ueracis uite philosophie exercitia. nimis supergrediuntur naturam terrenorum. uite presenti radicitus inherentium. Beati estis uos. qui tam utilem atque constantem habetis uoluntatem. Sed unde et qualis tibi et his qui tecum sunt in huiusmodi deserto uictus. unde etiam indumenta et qualia queso ueraciter mihi insinua. Cui Barlaam ait. Victus quidem nobis est ex his que inueniri possunt. fructus uidelicet arborum et herbe quas heremus defert. rore irrigata celesti. et precepto creatoris

obediens. per quos nullus nos impugnat. uel nobiscum contendit. plus querens diripere auaricie causa. uel lege cupiditatis. Sine inuidia enim omnibus adiacet non laborata esca. et ultro preparata mensa. Si uero aliquando et uicinorum aliquis fidelium fratrum panis offerat benedictionem. quasi diuina prudentia transmissum suscipimus illum. per benedictione fideliter offerentium. Indumenta uero lanea et cilicina et melotaria inueterata et aspera sunt. atterentia infirmam carnem istam. Id ipsum namque nobis est opertorium estate et hieme. quod nullomodo ex quo induimus exuere licet. donec inueteratum penitus corrumpatur. Sic enim frigoris et ardoris necessitatibus uexati. futurorum incorruptionis uestimentorum meremur nobis ipsis opimenta. Iosaphat uero ait. Unde ergo hoc tuum est quo indueris uestimentum. Respondit senex. In usu istud a quodam fidelium nostrorum suscepi. iter ad te facturus. Non enim congruebat cum consueta ueste huc uenire. Feci enim sicut quidam qui habebat dilectissimum sibi cognatum captiuum in alienam gentem ductum. et hunc uolens educere. deposito habitu suo et aduersariorum induto. abiit in illam regionem. et multimode domesticum de amara liberauit tirannide. Eodem modo ego que circa te sunt cognoscens. hoc indutus habitu semen diuine predicationis ueni in corde tuo serere. et de seruitute crudelissimi mundi rectoris liberare. Et nunc ecce diuina uirtute quantum in me ministerium meum compleui. dique noticiam annuntiaui tibi. ac prophetarum et apostolorum predicationem nuntiaui. ostendique simul ueraciter et sine errore presentium uanitatem. et quantis ac qualibus malis mundus est plenus. crudeliter seducens obedientes sibi. atque multis modis eos illaqueans. De cetero redire me oportet unde ueni. quo cum peruenero. alieno habitu deposito. meum resumam. Rogat ergo senem iosaphat. ostendi sibi ab eo consuetum uestimentum. Tunc barlaam exuta qua indutus erat ueste forinseca. aparuit iosaphat uisio horribilis. Erat enim tota carnis

qualitas consumpta. denigrataque cutis ab ardore solis. et ossibus
herens et tensa. ac si pellis subtilibus tendatur calamis. Laneo
uero quodam panno disscisso et ualde aspero precinctus erat. a lumbis
usque ad genua. Similique huius pallio. circa humeros opertus erat.
Ammiratus est itaque nimium iosaphat huius dure laborem
conuersationis. et perseuerantie stupuit eminentiam. et in-
gemiscens lacrimatus est. Et ait seni. Quoniam me de dura et amara
diaboli seruitute liberare uenisti. finem congruum tuo in-
ponens beneficio. educ animam meam de carcere isto. et me
tecum sumpto eamus hinc. ut perfecte redemptus de mundi
errore. signum tunc suscipiam salutaris baptismatis. et socius
tibi ammirabilis huius philosophie et eximie conuersationis fiam.
Dixit autem barlaam ad eum. Hinnulum capree nutrierat
quidam diuitum. Que cum creuisset deserta desiderabat. na-
turali tracta affectu. Egressa quidem die quadam inuenit gregem
capriarum pascentem. et iuncta his circuibat per campos et sil-
uas. Reuersa tamen ad uesperum. denuo summo diluculo famulorum
negligentia exibat. et siluestribus aggregata capris. pascebatur
cum eis. Quibus longius ad pascendum recedentibus. subse-
cuta est et illa. Ministri diuitis hoc sentientes. ascensis equis
abierunt post eas. Et suam quidem capream unam capientes
et reducentes domum. de cetero exire prohibuerunt. Reliquum
uero persecuti gregem. alias quidem occiderunt. alias uero male dis-
perdiderunt. Unde namque modum timeo fieri in nobis. si me
subsecutus fueris. Nam et tuo consortio carebo. et multorum
malorum fratribus meis auctor existam. Sed hoc te uult dominus nunc
quidem signari signo baptismatis. et manere in regione ista.
omnemque firmiter tenere pietatem. et mandatorum operatione christi.
Cum autem hoc auctor dederit omnium bonorum. tunc uenias
ad me. et reliquum presentis uite simul habitantes ducemus.
Confido uero in domino. quia et in futura seculi conuersatione iunc-
ti erimus. et associati. Rursus lacrimatus iosaphat. ait

ad senem. Si dño ista placent! fiat uoluntas eius. Consumma
ḡ me de reliquo diuino baptismate! & assumptis a me pe
cuniis & uestib' ad uictū tui atq; fratrū tuoꝝ. uade in locū
conu̾sationis tue, in pace. ad q̄ conu̾satus. & me ne deseras
semꝑ orando. ut ñ excidā de spe mea! s; citius ualeam ad
te ꝑuenire. & in secura quiete a te ꝑcipere ꝑfectus mei
utilitatē. Cui barlaam ait. xp̄i quidē suscipiendi sig
num ꝓhibitio nulla! immo congruit de cetero temet ip̄m
dño cooꝑante consummari. De his aūt que dixisti id est
pecunias michi & fratrib' meis ̄te daturum. quomodo erit istud.
ut tu pauꝑ diuitibus prebeas elemosinam. Diuites namq;
semꝑ egenis bene faciunt! ñ inopes locupletib'. Extremus
enim omniū meoꝝ! ditior te incompabilit̄ ē. S; confido
in miserationib' dī & te paulo post ditari! & tunc miseri
cors ñ eris. Dixit aūt iosaphat ad eum. Enúclea m̄ ser
monem. quoniā ultimus omnium tuoꝝ suꝑat me diuitiis. q̄s
in multa uiuere inopia & nouissima tribulari egestate. pau
lo ante dixisti. Quoniā etiam me paupem uocas. s; q̄ndo
locupletabor ñ misericordem fore dicis. nunc etiā misericor
dem existentem. Barlaam respondit. Non egestate di
xi hos tribulari! s; diuiciis habundare indeficientib'. Nam
semꝑ pecunias addere pecuniis. & non ab hoc frenari im
petu. s; amplius his insaciabilit̄ inhiare! istud extreme in
ópie ē & ultima paupTas. Presentia ū contempnentes deside
rio eternoꝝ. & quasi stercora ista existimantes. ut xp̄m so
lum lucrifaciant. omnemq; ciboꝝ & uestimentoꝝ deponen
tes sollicitudinem. & in dño hanc ꝓicientes. letantes ū in ó
pia. sicut quiuis amatorū mundi numquā letatur diui
ciis & pecuniis oneratus. & uirtutū diuicias sine inuidia
congregantes. speq; indeficientiū signatos bonoꝝ! merito di
tiores te & omni regno terreno uocaui. Deo aūt cooꝑante
accipies & ipse huiusmodi sp̄uale substantiam. quā dili-

gentius seruans & ampliare semp merito desiderans. numquā
poterit aliqd hui' euacuari. Hec enim uera substantia ē. Tem
poralium ū inmensitas diuiciarū. suos potius ledit amicos
quam psit eis. Merito ḡ extremam inopiam has uocaui. q
bus amatores celestium bonoꝝ penitus abrenuntiant. eas
fugientes sicut refugit aliquis afacie colubri. Si ū hostem
quem iam necauerunt. & sub pedib' conculcauerunt. & fra
tres & cōmilitones mei. Hunc denuo uiuentem ate suscipi
ens eis inferam. & auctor eis belloꝝ ac uicioꝝ fiam. ero q; p
culdubio angl's malus. Qd absit ame ut faciam. Eadē q̄q;
& de uestimentis intellige. Nam exuta uetustatis corrupti
one & inobedientię uestimtis quantū inipsis ē depositis. &
ū quasi uestimto salutis. & indumto leticię abeis induto.
quom cogam eos iterū pelliceas induere tunicas. & confusi
onis opiri amictu. Sed meos qdē omnes nullo talium indi
gēre cognoscens. heremi ū contentos exercitio. & delicias
hoc reputantes uerissimas. pecunias & uestes quas eis te uel
Eph. 6 le prebere dixisti. egentis tribue. thesaurum quia tibi met
ipsi infuturo securū. dō peurante illoꝝ orationib' repone.
Sic enim magis coopantib' diuiciis adbona uteris. Deinde
& armaturam spc̄ assumens. & lumbos inueritate
hab eis pcinctos. indutusq; lorica iusticie & galea sa
lutis assumpta. pedesq; inpparatione euglii pacis calci
atus. & manu fidi assumpto clipeo. & gladio spc̄ qd ē uer
bum dī. & undiq; fortit armatus. atq; munitus. sic confi
denter adbellum contra impietatē egredere. ut hac infu
gam ate conuersa. & illi' pncipe diabolo interiā pstrato.
uictorie corona adepta. ornaberis uiuifica dextera dnatoris.
Talibus ḡ dogmatibus & uerbis salutarib' instruens barlaam filium
regis. & ad diuinū baptismum pparans. ieiunare quoq; et
orare ei mandans. p plurimos dies n̄ deseruit eū. s; freqntē
ingressus. totā exintegro seriem orthodoxę fidi insinu-

ans. & diuinum eugłm recitans ei. insup & aplicas ammonitiones. & pphica dicta exponens. nam uir ille adō doctus. totam in ore ueterem & nouam scripturam ferebat diuino afflatus spū. illuminauit eum ad ueram dī noticiam. In ipsa itaq; die qn̄do baptizandus erat. intulit ei dicens. Ecce xpi debes accipere signaculū. & lumine signari uultus dn̄i. & filius dī fieri. 7 templum spc̄ sc̄i. Crede ḡ in patrem & filium & spm̄ scm̄. scām et uiuificam trinitatem in trib; psonis. & unā dītatem glorificandam. diuisam q̄dē in psonis & psonarū pprietatib;. unita ū in substantia. Unum quidē cognosce dm̄. patrem ingenitū. filium unigenitū dn̄m nr̄m ihm xpm. lumen de lumine. dm̄ uerū de dō uero. natū ante omnia scl̄a. Nam de bono patre bonus natus est filꝰ. de lumine ū tanto. lumen resplenduit sempit̄nū. & de uera uita fons uiuificans pdiit. & de uirtute patris. filii uirtus apparuit. q̄ ē splendor gl̄e & uerbū substantiale. q̄d erat in principio apud dm̄. & sine inicio ē. & sine fine. p quem facta s̄ omnia uisibilia & inuisibilia. & unū scias spm̄ scm̄. ex patre filioq; pcedentem. dm̄ pfectum & uiuificantē. & scīficationis largitorem. sue uoluntatis sue potestatis substantiuum. Ita ḡ adora patrem & filium & spm̄ scm̄. in trib; psonis. id est pprietatib;. & diuinitate una. Una namq; ē trium dītas. et una eoꝝ natura. una substantia. una gl̄a. unum regnū. una uirtus. una potestas. Commune aūt ē filio & spūi scō de patre ēē. Propium ē aūt patris ingenitum ēē. filii ū natiuitas. spc̄ ū sc̄i pcessio. Sic ista crede. Compħendere ū modū natiuitatis. uł pcessionis n̄ queras. incōprehensibilis enim ē. s; in rectitudine cordis accipe. quia pater & filꝰ & sps̄ scs̄. p omnia unum s̄. exceptis ppetatib; quas paulo ante dixi. & qui unigenitus filꝰ & uerbum dī & ds̄ ppt̄ nr̄am salutem descendit in terrā ex uoluntate patris. & coopatione spc̄ sc̄i. sine semine uirili conceptus ē in utero uirginis & dī genitris marie p spm̄ scm̄. & ex ea natus ē homo pfectus. & ds̄ pfectus. ex duabus &

in duab' intellectualib' naturis. & in una psona. Et ista indubitanter accipe. & fideliter crede. Nec velis discutere quomodo semetipsum exinaniuit filius dei. & homo factus est de uirginali sanguine sine uirili semine. & sine matris corruptione. Fide enim edocti sumus tenere. diuinitus nobis ex diuina scriptura tradita. Modum uero ignoramus. nec dicere ualemus. Crede filium dei pro uiscera misericordię suę factum hominem. omnes suscepisse quę sunt humanitatis naturales & ineuitabiles passiones. Esuriit enim & sitiuit & dormiuit. & laborauit. & in agonia fuit. natura humanitatis. & pro nobis impiis ductus est ad mortem. crucifixus est mortem gustauit. & sepultus est. deitate tamen inpassibili & inconuertibili permanente. Nichil enim omnino passionum inpassibili attribuimus naturę. sed corpore cognoscimus eum passum & sepultum. & diuina maiestate a mortuis resuscitatum in incorruptione. & ad cęlos ascendisse. & iterum cum gloria uenturum. iudicare uiuos & mortuos. & reddere unicuique secundum opera sua. Resurgent quippe mortui. & exurgent qui in monumentis sunt. Et quidem qui xpisti mandata seruauerunt. & in recta fide perstiterunt. hereditate possidebunt uitam ęternam. illi uero qui in peccatis & iniquitatibus semet ipsos corruperunt. & a recta fide declinauerunt. in supplicium ibunt ęternum. Noli credere substantiam aliquam mali esse aut regnum. neque principium illud esse suscepisti (suspicaris). aut a se ipso subsistere. aut a deo factum. sed nostrum opus hoc esse & diaboli quod nostra superbia irrepserit nobis. ac per liberum arbitrium nos illud fecisse. et propria uoluntate elegisse siue bonum siue malum. Cum his confitere unum baptisma ex aqua & spiritu. in remissionem peccatorum. Accipe & perceptionem illibatorum xpisti misteriorum. & crede in ueritate corpus & sanguinem esse xpisti dei nostri. quem dedit fidelibus in remissionem peccatorum. Nam nocte qua tradendus erat suis discipulis & apostolis. & per eos omnibus in se credentibus. dixit. Accipite & manducate. hoc est corpus meum quod pro uobis tradetur in remissionem peccatorum. Similiter et

calicem dedit eis dicens. Bibite ex eo omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis effundetur. Hoc facite in meam commemorationem. Ipse est enim dei sermo vivus et efficax et omnia virtute sua peragens, facit et convertit divino verbo suo panis et vini oblationem in corpus et sanguinem suum. super veniente spiritu sancto in sanctificationem et illuminationem, cum devotione percipientium. Adora cum fide osculando venerandam imaginem dominici caracteris propter nos incarnati dei verbi, ipsum te putans creatorem cernere in imagine sua. Reverentia namque imaginis ait quidam sanctorum, ad exemplar eiusdem transit imaginis. Exemplar vero est, ex quo ipsa imago derivatur. Nam in imaginem figuram intuentes mentis oculis ad verum transimus illius aspectum cuius imago est, pie adorantes propter nos incarnati effigiem. non deum facientes. sed imaginem incarnati dei osculantes desiderio et amore, qui semet ipsum exinanivit propter nos usque ad formam servi. Similiter etiam et figuram vivifice et venerande crucis adorando cole propter eum qui in ea carne pependit pro salute generis nostri. scilicet christum et salvatorem mundi, qui dedit nobis huius protectionem contra insidias diaboli. Pavescit enim ipse et tremit, non sustinens ad horam ipsius virtutem. In huiusmodi documentis et in tali fide baptizaberis, inconcutibilem hunc et purum ab omni heresi custodiens. usque ad ultimam expirationem. Omnem vero doctrinam et omnem dogmaticam vocem huic inmaculate fidei contrariam abhominare, et alienationem cogita esse a deo. Ait enim apostolus. Quia et si nos vel angelus de celo evangelizaverit nobis preter quod accepistis, anathema sit. Non est enim aliud evangelium vel alia fides. preter illa que ab apostolis fuit predicata, et per sanctos patres in diversis sinodis extitit confirmata, et ecclesie catholice tradita.

Hec dicens barlaam et fidei symbolum expositum in nicena synodo docens filium regis baptizavit eum in nomine patris et filii et spiritus sancti. in piscina aque que erat in paradiso eius, venitque super eum gratia spiritus sancti. Reversus autem ad hospicium suum sacram missam celebravit, tradi-

ditq; et intacta xpi misteria. & exultabat spu. gl'am referens
xpo dō & dño nostro. Dixitq; ad iosaphat. Benedictus ds
& pat' dñi nři ihu xpi. qui sedm magnam misediam suam
regenerauit te in spem uiuā. in hereditatem incorruptibilem
& inmarcessibilem conseruatā in celis. in eodē xpo ihu dño
nřo. p spm scm. Hodie namq; libatus a peccato seruus aut fac-
tus dō pignus accepisti eťne uite. & tenebras deserens. lum
induisti adoptatus in libtatem glie filioz di. Quotquot
enim receperunt eum. dedit eis potestatem filios di fieri.
his qui credunt in nomine ei9. Itaq; iam non es seruus. s;
filius & heres di. p xpm in spu sco. Adeo carissime festina
mundus & inmaculatus ei inueniri. bonū opando super
fundamtum fidi. Fides enim sine opib9 mortua ē. nec n
& opa sine fide. quemadmodū & antea memini me dixis-
se tibi. Deponens g de cetero omnem maliciam & omnia opa
ueteris hominis odiens. qui corrumpit sedm desideria erro-
ris. quasi modo genitus infans rationabilis sine dolo lac
uirtutū concupisce. ut in eo crescas & puenias ad agnitionē
mandatoz filii di. in uirū pfectum. in mensuram etatis ple-
nitudinis xpi. ut n iam paruulus sensib9 fluctues. & cir-
cumferaris omni uento erroris. s; malicia paruulus esto.
& ad bonū stabilē & firmum habeto intellectū. ut digne
ambules uocatione qua uocatus es. in custodia mandatoz
dni. repellens a te & alienans uanitatem prioris quersationis.
qmadmodū gentes ambulant in uanitate sensus sui. obscu-
rum habentes intellectum. & alienati a gl'a di. subduntur
desideriis & irrationabilib9 motib9 carnis. Tu u sicut accessis-
ti ad dnm uiuum & uerum. ita ut filius lucis ambula. Fruc-
tus enim sps ē. in omni bonitate. & iusticia & ueritate. Et
nouum quem hodie induisti hominem. ne ulterius priori
corrumpas uetustate. s; renoua de die in diem. in iusticia
& scitate ueritatis. Possibile ē enim uolenti omni sic audis

quia dedit potestatem filios di̅ fieri. Itaq; n̄ iam possumus di-
cere. quia inpossibilis ē nob̄ uirtutū possessio. facilis ē enī uia
& plana. & si stricta & arta uocetur. ppt̄ corporis macerationem.
tamen desiderabilis ē & recta ppt̄ spem futurorum̄ bonorum̄. eis q̄ n̄
insipienter gradiuntur. s; diligent̄ attendunt que sit uolun-
tas di̅. & armaturam illi⁹ induunt ad p̄liandū contra uersu-
tias diaboli. & inoratione & obsecratione inid ipsum uigilan-
tibus inomni pacientia & spe. Tu ḡ sicut audisti ame. & didi-
cisti. firmū pone fundam̄tum. & inipso habunda. crescens &
p̄ficiens & bonam exerce miliciam. habens fide & bonā consci-
entiam. p̄ bona testificata sectando iusticiam. pietatē. fide.
caritatem. pacientiam. mansuetudinem. ut consequaris ęt̄nam
uitam. adquam uocatus es. Omnem ū uoluptatem & uiciorum̄
libidinem n̄ solū op̄ationis effectu elonga ate. s; etiā m̄tis
cogitatione. ut inpollutā animā tuā dō rep̄sentes. Non so-
lum enim actiones n̄r̄ę. s; & cogitationes. coronę nob̄ seu penę
causa fiunt. Incordib⁹ enim mundis habitare xp̄m unacū
patre & sp̄ū scō credim⁹. E contrario sicut fumus apes. sic
malignę cogitationes fugant sp̄s sci̅ grām. Qua ppt̄ dili-
gent̄ hoc attendendo. omnē cogitationē passibilitatis exa-
nima tua dele. & beneplacitos insere cogitatus. templum
te ip̄m faciendo sp̄s sci̅. A cogitationib⁹ enim ad effectum
op̄ationis p̄uenimus. & omne opus amente & cogitatione
originem ducens. paruum quide ē ininicio. s; paulatī aug-
menta capiendo magnum efficitur. P̄pterea nullom̄ tui
dnari consuetudinē p̄mittas mala. s; dum adhuc moder-
na ē euelle de corde tuo radicem paruam. ne forte exorta
& inp̄fundo fixis radicibus. mora parit̄ ac labore indigeat.
ut eradicetur. Idcirco enim semp̄ maiora peccata super-
ueniunt nob̄. & uim inferunt animab⁹ n̄r̄is. quia minora
non uitantur. ut sunt cogitationes malę. sermones incon-
grui. colloquia praua. que sollerti egent correptione. Sic

enim in corporib⁹ qui modicas despiciunt plagas. putredinē ac mortem sepi⁹ incurrunt. sic & animab⁹ qui modica spernunt uicia & peccata. maiora subripiunt eis crimina. Que cum in habitum duxerit anima! contempnit. Nam impius inquit cum in pfundū maloꝝ uenerit contempnit. & de reliquo sicut sus inuolutabro luti lota delectatur. Infelix quippe anima malis consuetudinibus detenta. nec etiam peccatoꝝ fetorem sentit. s; poti⁹ oblectatur in ipsis. & gaudet quasi bonum aliqđ maliciam deputans. Que licet tandem aliqn̄do resipiscens in sensum uenerit. labore tam̄ multo & sudore liberatur ab his que pēgit. ultro semet ipsam subiciens seruituti maligne consuetudinis. Ppter qđ omni uirtute elonga temet ipsum ab omni praua intentione & cogitatione maligna! & uniusa uiciosa consuetudine. Potius ū temet ipsum in uirtutibus exerce. & in habitum harum opationem ducito. Si enim modicum laboraueris in eis. & in habitum ducere pualueris! de reliquo sine labore dī coopatione pficies. Nam uirtutum habitus anime insertus. quasi naturalē cognationem habens erga eam. & dm̄ coopatorē possidens. indiuulsus pmanet. & ualde stabilis. sicut cernis qđ fortitudo & prudentia. tempantiaq; & iusticia uirtutes s̄ insepabiles. Habitus enim anime s̄. & qualitates & opationes. in pfundo illi⁹ demisse. Si enī passiones malicie cum n̄ sint in nob naturales. s; extrinsecus adueniunt. dū in habitū uenerint. uix abici possunt. qn̄to magis uirtus naturalis nob inserta ab auctore. & ipsum peuratorē habens. si modicum laborantibus radicata fuerit in anima. indiuulsa pmanebit. Unde quidā huius opator m̄ narrauit. quia postquā accepi contemplationē diuinam in habitu firmissimā. & hui⁹ meditatione inpinguatā habui animam. uolui aliquando consuetudinē huius abicere. s; detinebat mentem meā n̄ pmittens eam ab assueta medita-

tione discedere. et cognoui illam contristatam. & grauiter ferentem. & ad ipsam incõprehensibili inhiantem desiderio. & nullo m̃ ad contrariam aliquã cogitationẽ declinare ualentem. Cum aut̃ modicum laxarem habenas. uelocit̃ ad suã mox recurrebat oꝑationem. sicut ait ꝓpħa. Quemadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquarum. ita desiderat anima mea. ad d̃m fontem uiuum. Ostensum ẽ igit̃ ex his omnibus quia in nob ẽ uirtutũ possessio. & nos hui⁹ d̃ni existimus. si tam̃ uelimus hanc tenere. & peccatum respuere. Qui enim ɫ malicie seruiunt radicitus ei inherent. quemadmodũ supius dictum ẽ. Tu aut̃ de cetero libatus ab ea ꝑ uiscera misericordie d̃i n̄ri. & xp̃m indutus sp̃c sc̃i gracia. totum temet ipsum transfer ad d̃m. nulloq; pacto ulteri⁹ uiciis apias ianuam. s; bono odore & splendore uirtutũ. exornando animam tuã templũ illa sc̃e trinitatis facito. & ei⁹ contemplationi omnes mentis tue uirtutes adhibe. Si enim aliquis cum rege terreno conuersans. & ei familiarit̃ colloquens beatus omnib⁹ ẽẽ uidet̃. mente d̃m cernere. & cum eo ẽẽ. ꝓpinq; contemplari assidue. quante beatitudinis ẽ. & ei coniungi quante dulcedinis. secũq; colloq ꝑ orationẽ & dep̃cationẽ. & ei appropinquare. Nam amore feruentissimo & corde mundissimo p̃cando. & ab omnium materialium quidẽ & terrenoꝝ amore cor penitus elongando. & cum timore & tremore dep̃cationẽ suam offerendo. talis appropinquat d̃o. & quasi facie ad faciem loquit̃ cum eo. Ad est enim ubiq; bonus d̃s noster & d̃nator. exaudiens illos qui puro corde & sincero inuocant & dep̃cantur eum. sicut ait ꝓpħa. Oculi d̃ni sup iustos. & aures ei⁹ in p̃ces eoꝝ. Et id̃o sc̃i patres ꝑ orationes coniungi hominem d̃o posse dicunt. & opus angloꝝ hanc uocant. futureq; leticie p̃emium. Nam eam regni celoꝝ apꝓpinquationẽ & contẽplationem sc̃e trinitatis esse. plus omnib⁹ aliis bonis iudicant.

Adhanc u͂ deuotionis intentio mentē ducit. Conuenient͂ ꝗ pro-
emium. & quasi p̄imaginatio illi⁹ beatitudinis uocatur ista.
Non tamen omnis oratio talis ē. s; que appellatione ista uera-
citer ē digna. dn̄m scilicet habens magistrum qui tribuit ora-
tionem deprecanti. sup omnia que in terra s̄ subleuata. & dn̄o
dō munde p̄sentata. Hanc t̄ met ipsi sollerter acquire. & adhanc
agoniza pficere. Sufficiens enim est. de terra adcęlos te suble-
uare. Non enim inpuide & quasi casualit̄ pficies in ea. S; ab
omnibus uiciis animā tuā purifica. & abuniuersa maligna
cogitatione illā ablue. & uelut mundū & p̄clarissimum fi-
at speculum. De corde tuo etiā iram & indignationē eice. Nam
hęc plus omnib⁹ nr̄as orationes ad dn̄m ascendere p̄hibent. Qua-
ppt̄ omnib⁹ inte peccantib⁹ excorde dimitte offensas. & de ele-
mosinis & miserationib⁹ paupum ipsi orationi alas faciendo.
offer eam dō. cum feruentibus lacrimis. Sic orando poteris di-
cere. qd̄ & beatus dauid. Hic enim cum rex esset & plurimis dis-
traheretur sollicitudinib⁹. abomnib⁹ tam animā suam purificās
dicebat dō. Iniquitatē odio habui & abhominatus sum. legem
aūt tuā dilexi. Septies in die laudē dixi t̄. sup iudicia iustifi-
cationis tuę. Custodiuit anima mea testimonia tua. & dilexit
ea uehem̄ter. Appropinquet depcatio mea in conspectu tuo do-
mine. iuxta eloquium tuum da m̄ intellectū. Sic ꝗ te uociferantē
dš exaudiet. & adhuc te loquentē dicet. Ecce adsum. Unde si
talem orationē possederis. beatus eris. Impossibile ē enim homi-
nem cum tali deuotione orantē & obsecrantē dn̄m n̄ cottidie in
bono pficere. & cunctos inimici laqueos p̄teruolare. Nam cale-
faciendo mentem suā sicut quidā scōꝝ ait. & animam resusci-
tando. & addn̄m semet ipsum transferendo. & ita suū dn̄m in
uocando. memorq; peccatoꝝ suoꝝ. & pindulgentia eoꝝ pos-
tulando. & lacrimis feruentissimis exorando. ppicium s̄ fieri
dn̄m n̄ ē dubium. Nam pconsuetudine sermonū & cogitatuū
istoꝝ omnem deponit secłarem sollicitudinē. & humanis pas

sionibus celsior fit, ut dei collocutor uocari mereatur: quo quid beatius aut sublimius est? Dignum ergo te faciat dominus huiusmodi adipisci beatitudinem. Ecce enim ostendi tibi uiam mandatorum domini, et non subterfugi quominus annunciarem tibi omne consilium dei. Et ego quidem iam erga te ministerium meum compleui. De reliquo ipse precingens lumbos mentis tue, secundum illum qui uocauit te sanctum, et ipse sanctus in omni conuersatione tua esto. Sancti enim estote quoniam et ego sanctus sum, dicit dominus deus. Scribit autem et princeps apostolorum petrus. Si patrem inquit inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum opus uniuscuiusque, cum timore incolatus uestri tempore conuersamini, scientes quia non corruptibilibus auro uel argento redempti estis de uana uestra conuersatione paternarum traditionum, sed precioso sanguine quasi agni incontaminati et inmaculati. Hec igitur omnia in corde reposita sine intermissione recole, ante mentis oculos semper habendo timorem dei et terribile illud iudicium, claritatemque dei iustorum quam accepturi sunt in illo seculo, nec non et condempnationem peccatorum in tenebris profundissimis, fragilitatemque et uanitatem presentium, et futurorum eternitatem. quia omnis caro fenum, omnis gloria eius sicut flos feni. Exsiccatum est fenum et flos eius decidit, uerbum autem domini manet in eternum. Hec meditare semper, et pax dei tecum sit, et illuminet te, atque intellectum tribuat tibi, aduiamque salutis perducat te, et omnem uoluntatem malam longius a tua mente repellat, muniendo animam tuam signo crucis, ubi nichil tibi appropiet scandalorum maligni, sed merearis in omni perfectione uirtutum futurum adipisci infinitum et insuccessibile regnum, et illustrari lumine beate ac uiuifice trinitatis, in patre et filio et spiritu sancto glorificande. Talibus ergo moralibus sermonibus instruens preciosissimus senex filium regis, in suum habuit hospicium. Ministri uero iuuenis et pedagogi frequentem ipsius barlaam introitum in palatium cernentes mirabantur: Unus autem qui inter eos pollebat quem quasi fidelissimum et atque gratissimum rex constituerat

ihesu christi domini nostri

Oratio

inpalatio filii sui zardan nomine: ait ad filium regis. Nosti utiq; mi dne quantus patris tui timor in est michi: et qnta mea erga eum fides ē. Ideoq; me quasi famulū fidelissimū. ut tibi seruirem pcepit. Nunc aut̄ uirū hunc extraneum frequent̄ uidens colloqntem tibi: uereor ne forte secte sit xpianorum aduersus quā ualde hostiliter se habet pater tuus. Et si hoc est: mortifere condepnandus subiacebo sententie. Nunc g ut regi de ipso notifica: aut amodo ab eo cessa collocutione. Si aut̄ istud non uis facere: ecce me afacie tua ne sim reprehensibilis: et alium loco mei postula patrem tuum huc introducere. Filius aut̄ regis ait ad eum. Hoc ante omnia zardán fac. Ingredere tu infra cortinam et audi ipsius adme sermocinationē: et postea dicam tibi qd te oporteat facere. Venturo itaq; barlaám ad eum. introduxit zardan. et post cortinam posuit eum: et dixit seni. Recapitula michi diuinam doctrinam tuam: quatinus cordi meo fortius infigatur. Exorsus itaq; barlaam multa de dō et fidi pietate pnunciauit: et quomō ipsum solum oportet diligere ex toto corde. et ex tota anima. et ex tota mente. et custodire mandata eius cum timore partī et amore: et quia ipse ē factor omnium uisibilium et inuisibiliū. Cum his et pmi hominis plasmationem recōmemorauit: datumq; sibi mandatum. et pro preuaricatione aplasmatore condempnationem. Deinceps etiā bona enumerauit: quoꝝ spnentes mandatū nosmet ipsos puauimus. et rursus memorauit tristium: quanta post illorū amissionem nos cophendere. Cum his etiā n̄ tacuit quomō creator nr̄ salutis sollicitudinē gerens: benignitatē impendit. Nam misit pphas unigeniti sui incarnationē pdicare: et postea illius descensionem. incarnationē. beneficia. miracula. pnobis ingratis. passiones. crucē. lanceam. spontaneā mortem. finem. restaurationē nr̄am. reuocationē instatū bonū: post hec suscepturos dignos regnum celoꝝ. repositū malis suppli-

eum. uidelicet ignem inextinguibilem. tenebras indeficientes. in
mortalem uermem. & quantamcumque penam aliam sibimetipsis
peccati serui tesaurizauerunt. Ista pertransiens & in morali doc
trina sermonem suum consummans. multaque de mundicia uite
disputans. & presentium uanitatem demonstrans. miseriamque eorum
qui istis addicti sunt redarguens. & ad orationem conuersus
exorabat dominum ut iosaphat non conuerteretur ad priorem errorem.
sed indeclinabilem teneret orthodoxe fidei confessionem. inma
culatam uitam & mundam conuersationem. finitaque oratione
ad hospicium iterum abiit. Regis itaque filius zardan
accersiens. & ipsius temptans dilectionem. ait. Audisti qualia
michi seminator uerborum iste dixit. seducere me uanis suis
moliens persuasionibus. & alienare a iocunda ista delectatione
& refrigerio. & extraneo seruire deo. Zardan uero ait. Quid
tibi uisum est domine mi rex. temptare me famulum tuum. Noui
enim profundius in corde tuo descendisse huius uiri sermones.
Nisi enim hoc esset. non utique tam libenter & incessanter cum
eo loquereris. Nec etiam nos ignoramus hanc predicationem. Sed
ex quo pater tuus persecutionem seuam aduersus christianos
excitauit. & ipsi hinc effugati sunt. siluit predicatio eorum. Si uero
nunc beneplacitum tibi dogma illorum apparet. & duriciam illius
ac laborem suscipere preualens. dirigatur uoluntas tua in bonum.
Ego uero quid faciam. Ad huiusmodi quidem austeritatem nec etiam
respicere ualens. timore uero regis animo meo in doloribus et
in angustiis posito. sollicitus sum quid respondeam ei. Nam ne
gligentius eius preceptis inuigilans. hunc ad te uirum (accedere) permisi.
Tunc ait ad eum regis filius. Ego quidem maxime tue erga me
beniuolentie. nullam aliam magis congruam recompensationem
agnoscens. hanc dignam tuo beneficio repperi. ut opus istud bonum
manifestum facerem tibi. ut scires ad quod factus es. & creato
rem tuum qui te fecit recognosceres. quatinus derelinquendo tene
bras ad lucem curreres. moxque ut audires inconprehensibili

desiderio illam sequereris. sed sicut uideo spes mea fefellit me.
Nam cerno te durum ad ea que dicta sunt. atque stolidum. Si uero ista
regi patri meo manifestaueris. nichil aliud efficies. quam curis atque
tristicia illius animum replebis. Sed si illi gratiam uis impendere.
nullomodo usque ad tempus oportunum quicquam de his annun-
cies. Talia quidem ad ipsum loquens. in aquis uisus est seminare.
Nam in animam stultam. non introibit sapientia. Mane ergo
barlaam ueniens. de perfectione sua loquebatur. Iosaphat autem
huius non ferens separationem. animo tristabatur. et lacrimis oculi
eius replebantur. Multa tunc senex ei locutus est. et ut inmotus per-
maneret in bono contestabatur. uerbisque consolatoriis cor illius
stabiliuit. et ut se alacriter dimitteret precabatur. simul et predixit
quia non post longum tempus denuo sociarentur ipsi societate
inseparabili. Tunc regis filius nolens amplius seni labores incutere.
et abtinere quod desiderabat prohibere. simul etiam metuens
ne manifesta de illo zardan regi faceret. et tormentis ipsum subi-
ceret. dicit ad eum. Quoniam quidem tibi uisum est pater spiritualis et ma-
gistrorum optime ac michi boni totius auctor me sic derelinquere.
et cum mundi adhuc uanitate conuersari. tu uero ad spiritualis
quietis tue locum uis pergere. ulterius te detinere et inpedire
non audeo. Vade igitur in pace a deo custoditus. et mee miserie
in sanctis orationibus tuis memor esto propter dominum. ut ualeam uenire
ad te. et ueneranda faciem tuam semper uidere. Sed fac unam petici-
onem meam. Quoniam quidem noluisti accipere pro confratribus tuis. suscipe sal-
tim pro temet ipso modicam aliquam pecuniam. ad uictum et uestitum.
Ille autem respondit ei. Si pro fratribus meis a te quicquam non accepi. non
enim illi indigent mundi materias suscipere a quibus uolentes elon-
gauerunt se. quomodo michi met ipsi assumam. quod illis denegaui.
Si enim bona esset pecuniarum possessio. illis utique potius quam
michi eas tradidissem. Quoniam uero fragilem ipsarum noui possessionem
esse. neque illos neque me ipsum talibus suppono laqueis. Quia uero
in hoc obedire non acquieuit barlaam. rursus secundam petitio-

nem facit iosaphat. ne penitus ipsius deprecationem sperneret. et in omni illum dimitteret defectione. sed relinqueret ei laneum illud uestimentum. et asperum pallium. et tam in memoriam religionis magistri quam ad munimentum sibi contra omnem sathane operationem. et susciperet ipse aliud per ipso. ut utique a me datum inquit cernens. meam semper in memoriam feras humilitatem. Senex uero ait. Vetus quidem ac fessum tibi dare et nouum uestimentum accipere non decet. ne modici laboris mei retributionem in hac uita recipiam. Ut autem tuam deuotionem non amputem. uetera et que nichil a meis differant querantur ciliciola. et illa suscipiam. Quesita sunt ergo. et data sunt seni. Cuius iosaphat et ipse indumentum suscipiens uehementer gaudebat. omni purpura regali et ueste coccinea preciosius incomparabiliter existimans. Tunc sanctus barlaam post paululum discessurus. nouissimam ei doctrinam adhibuit dicens. Frater dilectissime. et fili dulcissime quem per euangelium genui. scito cui militas regi. et apud quem confessiones tuas deposuisti. Oportet ergo ut firmas istas custodias et militie deuotius compleas quantacumque promisisti in carta confessionis omnium domino. presente celesti exercitu et testificante. nec non et describente confessiones tuas. quas si custodieris beatus eris. Nichil igitur presentium. deo et ipsius preferas bonis. Quid enim sic terribile est in hac uita. quam est gehenna ignis eterni ardentis nec prorsus lucem habentis. cruciantis et numquam desinentis. Quid autem rursus mundi bonorum talium letificat. sicut deus idem ipse diligentibus se donaturus. Cuius pulchritudo quidem ineffabilis. potentia uero inexpugnabilis. et gloria sempiterna. cuius bona suis amicis reposita. omnibus uisibilibus incomparabiliter supereminent. que oculus non uidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascenderunt. quorum heres fore merearis. dei manu potentissima conseruatus. Tunc filius regis lacrimis perfusus. merore et luctu detinebatur. a patre tam amabili et magistro optimo derelinqui non sufferens. aiebat. Quis michi pater uicem tuam supplebit.

aut ubi talem pastorem & ducem salutis animarũ repiam? Quod
uice tui amoris solatium capiam? Ecce enim malũ seruum &
apostatam dō reconciliasti. & in filiũ & heredis ordine constitutis-
ti. & qui pieram & errauerã. & omni bestię expositus eram ad
deuorandũ. me requisisti. & eis que ñ errauerant di ouib; copu-
lasti. & ostendisti michi compendiosam uiã. educens me de te-
nebris & umbra mortis. & pedes meos transferens de lubrica &
mortifera & distorta atq; praua uia. magnorum & mirabili-
um factus es m̃ auctor bonorũ. quorũ nullus sufficiet ser-
mo excellentiam referre. magnoꝝ & ipse xpc̄ me paruum
efficieris particeps di bonoꝝ. & qđ meę gꝛarũ actioni de-
est compleat dn̄s. qui solus uincit donoꝝ retributionibus
diligentes se. Barlaam itaq; lamẽtationem illi amputare
uolens. surrexit. & in oratione stans eleuatis manibus suis
ad cęlũ dixit. Ds pater dn̄i nr̄i ihu xp̄i qui illuminasti
quę obscura prius erant. & uisibile istam & inuisibile crea
turam de nichilo fecisti. & tuũ plasma adte conuertisti. & ñ
ꝑmisisti nos post insipientiã nr̄ãm abire. grãs agim tuę
uirtuti & sapientię dn̄o nr̄o ihu xp̄o. ꝑquem & sc̄la fecisti.
nosq; qui cecideramus resuscitasti. & delinquentib; peccata
dimisisti. errantes reduxisti. captiuos redemisti. mor-
tuos uiuificasti precioso filiĩ tui sanguine. Te ḡ
inuoco & unigenitũ filium tuum & sc̄issimũ tuũ spm̃.
respice sup hanc rationabilem ouem tuam accedentẽ ꝑme
indignum ad sacrificium tuum. & sc̄ifica ipsi animam. tua
uirtute & gr̃a & conuerte uineam istam tuo sc̄o plantatam spi
ritu. & da ei ferre fructum iustitię. conforta illã dispo-
nendo in ea testam̃tũ tuum. & eripe eam diabolo sapientia
boni spc̄ tui. Doce illũ facere uoluntatem tuam. & auxili-
um tuũ ne auferas abeo. Dignare eum mecũ indigno famu
lo tuo cõnoꝝ bonoꝝ tuoꝝ heredē fieri. quõ bn̄dictus es et
gloriosus in sc̄la amen. Consummata ḡ oratione conuersus

osculatus ē filium tam celestis patris. pacemq; & salutem im
precando exiit de palatio. & ibat gaudens & grās agens dō.
qui psperam fecit uiam illius in bonum. Iosaphat postquam
barlaam egressus ē semet ipsum in orationem dedit. & lacrimis
feruentissimis dicebat. Ds in adiutorium meū intende. dne
ad adiuuandū me festina. Quō t derelictus ē paup. pupillo
tu eris adiutor. Respice in me & miserere mei. quō omnes
uis saluos fieri. & ad agnitionem ueritatis uenire. Saluum
me fac & conforta me indignum. ut ambulem p uiam man
datorum tuorum. quōqdē ego debilis sum & infirmus. & ad fa
ciendū bonum insufficiens. s; tu me potes saluum facere. q
omnia uisibilia & inuisibilia contines & sustines. Ne dimit
tas me post uoluntates carnis malas ambulare. s; tuā do
ce facere uoluntatē. & conserua me in eṫna & beata uita
tua. Pater & fili & sp̄c scē consubstantialis & indiuisa di
tas. te inuoco & te glifico. Te enim laudat omnis creatura.
& te glificant intellectuales incorporalium uirtutes. in scla am̄.
Ex tunc itaq; iosaphat omni custodia attendebat se
met ipsi. puritatem anime parit & corporis uigilanti ser
uans. in abstinentia uiuens & orationibus totis noctibus.
Diei namq; sepius partē amputabat. eorum q secū erant com
moratione ppeditus. Fiebat aliqndo ei & regis ad illū ad
uentus. aut ei ad ipsum regem uocatio. S; nox ei qd deerat
diei supplebat in orationib. & lacrimis usq; ad auroram eo p
seuerante. & dn̄m inuocante. Unde ppheticus ille sermo in eo ē
plebatur. In noctib extollite manus uras in scā. & benedicite
dn̄m. Zardan u ille tale illi sentiens cūsationē tristicia re
plebat. curisq; malis in animo agitat nesciebat qualiter
euaderet. ad quē finē puenire posset. Tristicia u cōphens
in domū suā abiit. & egrotare simulauit. Ut aut innoti
ciam istud regi puenit. alium p illo ministrare filio direx.
Ipse salutis zardan sollicitudinē gerens. medicū ei mittit

probatissimum. et multum curationis studium ei iubet impendere. Medicus itaque sciens quia zardan sic regi carus erat, uigilanter ei intendebat. Qui cum de illo certius agnouisset, regi protinus nunciuit dicens. Ego quidem nullius infirmitatis causam in homine isto inuenire ualeo. Existimo tamen quod defectione quadam obsessus sic infirmetur. Rex autem his auditis suspicatus est ei grauiter filium indignatum fuisse. et huius rei gratia contristatum zardan ab eo discessisse. Discere autem rem uolens. mandauit illi quia crastina die inquit ad te uisendum ueniam, ut quid tibi accidit egritudinem cognoscam. Tunc zardan hoc audito nuntio summo diluculo induit se uestimento suo pergens ad regem. Et ingressus adorauit eum super terram. Rex autem ait. Quare uim timeri ipsi intulisti. ut uenires ad me? Nam ipse uolebam te uisitare. amicitiamque tuam quam erga te habeo omnibus demonstrare. Cui ipse ait. Mea o rex infirmitas non est de his que solent hominibus contingere egritudinibus. sed ex tristicia et angustia anime et corde condolente condoluit et corpus. Stulticia magna esset. cum ita sim si non ad tuum ut potest seruus uenissem imperium. sed tuum regnum expectarem fatigari. usque ad me famulum tuum. Rege quidem sciscitante. que defectionis tue esset causa, respondit zardan. Magnum michi periculum imminet. et maximis ego dignus sum tormentis. multarumque etiam mortium reus existo. quia tuis preceptis negligenter obaudiens. tristicie et multe causa paulo ante effectus sum. Iterum rex interrogauit eum. Et que est ista negligentia. uel quis est timor qui circumdedit te? Respondit ille. Circa dominum meum filium tuum negligenter uigilaui. Nam quidam malignus homo et magus ueniens, locutus est ei que ad sectam christianorum pertinent. Deinde narrat minutatim regi ea que filio eius a sene dicta sunt. et cum quanta delectatione ac desiderio idem filius sermonem suscepit. et quomodo totus christianus effectus est. insuper et senis uocabulum significat. barlaam hunc uocari dicens. Audierat autem prius rex de barlaam. et de summa abstinentia eius. Ut autem in

aures ista peruenerit regis. mox conturbatus est et obriguit. repletusque est furore et mentis insania agitabatur. fecitque accersiri statim arachim quendam nomine qui secundus erat a rege. et primus ei in omnibus consiliis aderat. simul etiam astrologicę artis scientia nimium pollebat. Cui ad se uocato rex quod sibi contigerat. cum defectione multa et animi destitutione narrat. Ille uero conturbationem illius et confusionem animi considerans. ait. O rex noli turbari et contristari. Non enim despero me posse suadere ei quod uolo. Sed certo certius cognosco ipsum statim negaturum illius seductoris doctrinam. et tuę consensurum uoluntati. His ergo sermonibus arachis regem animequiorem reddit. Deinde circa negocii meditationem et considerationem se totum contulit. et ait. Ante omnia rex. id faciam. Malignum barlaam comprehendere festinemus. Et si hunc consequi poterimus. nostra intentione non priuabimur. neque a spe nostra decidemus. Sed idem ipse aut uerbis persuasoriis. aut diuersis tormentorum generibus coactus etiam nolens confitebitur falsa et erronea se dixisse. et dominum meum filium tuum ad sequendum paternum dogma suadebit. Si uero illum comprehendere nequerimus. alium ego cognosco senem heremitam solitarium nachor uocatum. similem barlaam per omnia. quę non est facile dinoscere. illum barlaam non esse. Sed ibi de nostra secta est. et magister meus in litterarum eruditione fuit. Hunc ergo allocuturus adibo nocte. cunctaque ei per singula notificabo. Deinde captum esse barlaam diuulgantes hunc exhibebimus. qui et barlaam semet ipsum nominabit. et dogmata christianorum tueri se simulabit. Qui post multam disputationem quasi responsione deficiens. potenter superabitur. Cum ista filius regis uiderit. quia barlaam quidem uictus erit. nostri uero uictores. uictoribus omnino palmam dabit. libenterque tuum regnum timebit. et tunc quę grata sunt facere non tardabit. Conuertetur insuper et ille qui personam barlaam simulabit. et errasse semet ipsum confitebitur. His ergo auditis rex gauisus est nimis. et optimum repperisse arachim consilium arbitratus est. Uane-eterni spei incumbebat. Quia uero barlaam nouiter discessisse

cognouerat. apprehendere eum festinabat. Insidiatoribus quoque et lanceariis missis. plures exitus uiarum occupauit. Unam uero ex ipsis omnibus metuebat. quam ipse indeclinabiliter ascensis equis tenens. celerius preoccupare eum procul dubio sperabat. In totis uero sex diebus laborans. uane fatigatus est. Deinde ipse quidem in quadam regalium palatiorum in uilla posito restans. arachim cum militibus non paucis usque ad sennaritidem heremum ad inquisitionem barlaam direxit. Perueniens itaque ad locum. omnes uicinos conturbauit. Quibus non se uidisse uirum asserentibus. ad deserta ipse princeps pios uenaturus exiit. multoque heremi transmisso spacio. montes circuiuit. et ualles inuias. et per prerupta quedam manibus et pedibus reptando cum turba que secum erat ad crepidinem montis cuiusdam peruenit. super quam stans uidet sub ipso monte cuneum heremitarum ambulantem. et statim precepto principis omnes super eos unanimiter irruunt. alius alium cursibus preuenire est tendentes. et peruenientes circuierunt eos quasi canes multi aut bestie quedam feroces et inhumane. et tenent uiros specie et habitu uenerandos. et signa heremitice conuersationis in uultu ferentes. et hos trahentes exhibent principi. non tumultuantes omnino. nec quicquam pauidum aut triste ostendentes uel pronuntiantes. Ille uero qui precedebat eos sicut abbas. peram portabat laneam. plenam reliquiis sanctorum quorundam patrum. Considerans uero ipsos arachis postquam non uidit barlaam agnoscebat quippe eum. contristatus est ualde. et dixit ad eos. Ubi est erroneus ille. qui filium regis seduxit. Tunc ille qui peram gestabat. respondit. Non est ille inter nos. absit. fugit enim nos christi gratia repulsus. sed in uobis habitationes habet. Ait princeps. Cognoscis ergo illum. Etiam inquit heremita. Noui seductorem dictum qui est diabolus. qui in medio uestri habitat et apud uos latitat et ibi procuratur. Princeps autem dixit. De barlaam ego te requisiui. et discere cupiens ubi sit. interrogaui te. Monachus autem ait. Et cur alii

ud palio locutus. de illo qui seduxerit filium regis interroga-
tionem intulisti. Si enim barlaam queris. oportebat utique te
dicere. Ubi est quem de errore conuertit et liberauit filium regis. Il-
le enim frater noster est. et socius conuersationis. sed ex multis iam diebus
non uidimus eum. Et ait princeps. Habitaculum illius nobis ostende.
Heremita respondit. Si uidere uos uoluisset ille. utique inoc-
cursum uestrum exisset. Nobis uero non licet cellam illius uobis demon-
strare. Furore igitur super hoc repletus princeps dixit ad eum. ira-
cunde pariter et ferociter eum respiciens. Extranea quidem
morte uos interficiam. nisi continuo barlaam exhibueritis mihi.
Et quid inquit heremita mundialium cernis quod tenaciter aman-
tes. presentem timeamus uitam amittere. et ante intentatam for-
midemus mortem. Potius enim gratias et confitebimur. si nos uir-
tutum amatores. presenti subduxeris uite. Non mediocriter
enim finis nostri timemus incertitudinem. ignorantes quomodo illum
simus consecuturi. ne forte uoluntatis lubricum uel temptatio
quelibet diabolica perfectionis statum peruertat et alia sapere
aut facere quam deo promisimus suadeat. Unde uos adipisci que
speratis penitus desperantes. ne tardetis facere quod estis facturi.
Neque enim a deo dilecti fratris nostri habitaculum scientes demon-
strabimus. neque alia uos latentia monasteria prodemus. Sic mor-
tem effugere pessimum iudicamus. optimum uero nobis erit si mori-
amur. sudores uirtutis prius. et nunc strennuitatis sanguinem
deo offerentes. Ita confidenter loquentes non sustinens miser. sed
aduersus fortitudinem prudentieque celerrime commotus. mul-
tas eis imposuit plagas et tormenta. quorum magnanimitas et
fortitudo etiam tiranno digne miraculo uisa est. Ut autem
post multos cruciatus suadere non potuit. ut aliquis eorum
cellam barlaam sibi uellet ostendere. assumens istos ad re-
gem iubet cesos ducere. gestantes etiam peram reliquiarum.
Post dies quidem non modicos uenerunt ad regem. cui arachis de
illis nota fecit omnia. Deinde presentat eos ante faciem

regis. atrociter furentis. Quos cum uidisset. furore succensus est.
et furioso similis cedi illos inmisericorditer iubet. Post quam autem
uidit eos crudeliter plagis laceratos. uix a multa respirans insa-
nia. quiescere cedentes iubet. et ait ad illos. Cur ossa ista defunc-
torum circumfertis. Si quod illos amantes. ossa eorum baiulatis. hac hora
ponam uos cum ipsis. ut desideratos adepti. grates nobis exinde
referatis. Huiusque illi cohortis princeps et magister. pro nichilo re-
gis minas computans. ac si nichil triste contigisset ei. libera uoce
ac sereno uultu et habitantem intus significans gratiam ait. Ossa ista
munda et sancta circumferimus o rex. illorum representantes amorem
quorum sunt mirabilium uirorum et exercitii eorum et adeo dilecte
conuersationis. in memoriam nos met ipsos reducentes. requiem
quoque speculantes. et delicias in quibus conuersantur nunc. hos quidem
beatificamus. et inuicem nos met ipsos exhortamur. et eorum sequi uesti-
gia satagimus. insuper et mortis nobis met ipsis assidue assidue
memoriam presentamus. ualde utilem existentem. et ad sancte conuersa-
tionis agones deuotius erigentem. et sanctificationem nobis horum tactu
haurimus. Rursus autem rex ait. Si utilis est mortis memoria
sicut dicitis. cur non in corpore uestro ossibus huius accipitis me-
moriam proprii uestris. et paulo post corrumpendis. si alienis
istis etiam corruptis assumitis. Tunc monachus ait. Cum ego
quidem causas quinque fuissem dixerim. cur sanctorum reliquias cir-
cumferamus. ad unam earum respondendo subsannare uideris.
Sed luce clarius nosti. quod ossa mortuorum mortis exibent memo-
riam uiuentibus. Et quomodo ista sic esse cognoscis. et in carne tua
ossa mortem non significant. cur non et ipse paulo post uenture me-
mor mortis. bene que tua sunt disponis. Sed omnibus quidem
tuam animam tradidisti impietatibus. uiolenterque et inmiseri-
corditer interficis seruos dei. qui in nullo te ledunt. neque presen-
tium aliquid tecum diuidunt. aut auferre contendunt. Cui
rex inquit. Malo suo populos seducitis. et monetis. ut a delec-
tationibus seculi discedant. et pro dulcedine uite et desiderantissi

ma quiete. concupiscentia. & uoluptate. duram & sordida istam ac
miseram eligere conuersatione cogitis. & deoꝝ honore ihu deferendu
esse pdicatis. Hec q urm sequentes errorem ppli deserta terram
derelinquant. & a patriis diis recedentes alieno seruiant. tor
mentis uos & mortib subicere equum iudicaui. Cui monachus
ait. Si omnes participari bonoꝝ uite desideras. cur n omnib
equalit largiris delicias atq; diuicias. s; multo plurib inopia
laborantib. tu que eoꝝ s diripiens tuis apponis. Non q pro
multoꝝ sollicitus es salute. s; tuam inpinguas carnem. mate
riam pparans uermium deuorationi. Ppterea & omniu abne
gans dm. eos qui n s. dos appellas. toti sceleris inuentores. ut
tu scdm imitatione eoꝝ luxuriando. & scelera exercendo. imi
tator appellari deoꝝ tuoꝝ ualeas. Qualia namq; dii uestri
egerunt. cur n & obe [illegible] dientes eis homines agent. Er
rore q magno erras [illegible] o rex. Metuis enim ne aliquos de
pplo suadeam nob con sentientes discedere de manu tua.
& omnia continenti offeramus manui. Cis enim multos esse
qui tue seruiant auaricie. ut ipsi quide miseri sint. tuo u
que eoꝝ s lucro pueniant. Quemadmodu aliquis canes nu
triens. aut accipitres uenandi gnaros. ante captione qde
blandiri eis uidetur. Cum aut uenationis aliqd conphen
derint. uiolent de ore ipsoꝝ qd captum e extrahit. Sic
& tu multos habere uolens redditus t. & uectigalia atq;
censum de terra & mari efferentes. dicis quidem ipsoꝝ sol
licitudinem te gerere salutis. pditionem u eis pparas etna.
ante omnes pculdubio tibi met ipsi. ut solumodo t stercoꝝ
& sceni inutilitatis fluant diuicie lethargiam patiens te
nebras plumine approbas. S; euigila de graui somno isto.
& api clausos oculos tuos. & uide ubiq; splendentem omnib
di nri glam. & tu aliquando te ipm seruum illi facito. In
telligite enim insipientes in pplo. & stulti aliqndo sapite. In
telligite q quia n e ds sicut ds nr. & n e salus n in ipso.

Tunc rex ait. Ab hac tua stulta nugacitate quiescens barlaam illico ostende michi! aut expertis tormentorum genus. quorum nūquam experientiā accepisti. Sapientissimus ac constantissimus heremita et celestis amator philosophie. nullomodo minas illius formidabat. sed intrepidus permanens dicebat. Non ea que tu impias facere o rex iussi sumus. sed precepta dn̄i di nr̄i! qui sobrietatem nos docuit. et a presentibus delectationibus et desideriis abstinere. et fortitudinem exercere. et omnem tribulationē pro iusticia sustinere. Quanto ergo nobis pro pietate deteriora intuleris. tanto prestantius beneficium exhibebis. Fac ergo quod uis. Nobis enim extra quod conuenit agere aliquid nō ē congruū! nec ullū peccato dabimus assensum. Non autem hoc paruū putes esse peccatum! si confratrem nostrum et commilitonē inuias tradiderimus manus. Sed de nobis hanc derisionē nūquam facies! etiam si innumerabilibus nos subieceris mortibus. Non enim ita debiles sumus. ut formidine tormentorum tuorum nostram perdamus philosophiam! et indignū aliquid agamus diuina lege. Quid plura. Quodcumque nosti tormentorum genus exhibe. Nobis enim uiuere xpc ē! et mori pro eo lucrū optimū. Super his ergo furore accensus tirannus iussit diuinas quidē eorum abscidi linguas. eruī uero oculos! manusque simul ac pedes detruncari. Data ergo sententia. apparitores quidē crudelissimi atque lictores. inhumane et inmisericorditer summitates membrorum detruncabant. et linguas quidē illorum uncinis detrahentes crudeliter abscidebant! oculos uero ferreis unguibus eruebant. pedes et manus securibus abscidebant. Beati ergo illi et omni reuerentia digni animo constanti. quasi ad epulas inuitati. uiriliter accedebant ad tormenta. inuicem semet ipsos exhortantes! et ad mortem propter xpm sine timore accedentes. In talibus ergo et tā diris tormentis perseuerantes. animas suas sacri heremite dn̄o tradiderunt! decem et septē numerum perficientes. Manifestum ē ergo quod rector passionū ē pius ani-

mus. sicut quidā nr̄oꝝ ait. agones referens cuidam senioris
sacerdotis. ⁊ septē iuuenū̄ matre consentiente. agonizantiū
ꝑ patriis legibus. Quoꝝ ꝑseuerantie ⁊ magnanimitate isti si-
miles extiterunt ammirandi patres. ⁊ supne ierlm̄ ciues ⁊
heredes. His ita pie consummatis. rex ꝑtho consiliario
suo arachi dixit. Primo irrito facto. ad sc̄dm̄ respice cō
silium. ⁊ nachor illum accersire. Arachis itaq; intempesta
nocte illi⁹ speluncam adiit. Nam in desertis habitauit. di-
uinationum uacans artibus. Tunc omnib⁹ ei consiliarioꝝ
ad inuentionib⁹ reseratis. ad regem summo diluculo rediit.
⁊ equitib⁹ ab ipso rursus postulatis ⁊ acceptis. ad ꝑseru-
tandū barlaam egredi simulauit. Exeunti ū ⁊ deserta
circūeunti. apparet uir quidā de ualle quadā egrediens.
illoq; ad ꝑsequendū eum precipiente. consecuntur eū ue
locius. ⁊ cōprehendentes ad se adducunt. Illo ū sciscitante
⁊ quis eēt. ⁊ cui⁹ ꝑfessionis. aut qd̄ uocaretur. ille quidē
xpianū semet ipsum uocauit. barlaam ū nominauit.
sicut doctus fuit. Gaudio itaq; repletus arachis sicut ap
parebat. hoc assumpto celeri⁹ ad regem reuītitur. ⁊ ius-
sus ad regem intrauit. Et ait rex in audientia omniū assis-
tentium. Tu es demonis ꝑator barlaam. Respondit ille. di
ꝑator sū. ⁊ nō demonum. Noli ḡ malum dicere michi. Multas
enim gr̄as m̄ agere debes. quia filium tuum dm̄ colere docui.
⁊ ab omī errore libaui. ⁊ ū reconciliaui dō. ⁊ omni uirtutū
specie adornatum reddidi illum. Rursus aūt rex quasi
iratus ait. Iustum eēt quidē ut sermonis parit̄ ⁊ responsi
onis tibi facultate sublata. absq; ulla interrogatione mor
ti traderēris. s; suffero te ꝑpt̄ naturalit̄ m̄ insitam huma
nitatem. usq; ad constitutam diem. ꝑscrutabor namq; de
te. ⁊ si quidē obedieris michi indulgentia dignus eris.
sin aūt. male ꝑibis. Sic locutus arachi illum tradidit custo
diri diligentissime illum mandans. Sequenti ḡ die sur-

gens inde ad suum rediit palatiū. Et auditum ē captum esse
barlaam, puerilitq; fama usq; ad regis filium. Quod cum audis-
set uehemēter animo doluit, & nullo m̄ lacrimis abstinere
poterat. Gemitib; etiā & lamētationib; dn̄m exorabat, & in auxi-
lium senis inuocabat eum. Non despexit ū illum, nec diutius
affligi pmisit benignus ac misericors ds̄. Presto namq; ē om-
nib; inuocantib; eum in die tribulationis, & cognoscit eos qui
colunt illum. Qui & iuueni putsionem nocturnā notificat. et
fortitudinem illi inmittit, & ad pietatis confortat agonem.
& fiduciam prestat, gaudioq; plenum & confidentia & lumine
dulcissimo. paulo ante contristatum & dolore plenū cor su-
um reppit. Rex autē sic ista pagens & ita considerans. gra-
tulabatur bene puidisse existimans, & arachi inmensas
reddebat grās. Sed mentita ē iniquitas sibi. sicut scs̄ dd̄
ait, & iusticia uincit iniquitatem pfecti ipsam detectura,
& memoriam illi dispditura cum sonitu, sicut in sequentib;
sermo declarabit. Post duos autē dies, pgit rex ad pala-
tium filii sui. Et hunc in occursum illi egressum. nō oscula-
tus ē pat̄ ut solebat, s; indignanti & irato similis. ingressus
ē regale cubiculum, & mestus sedit. Deinde filiū ad uocans
ait. fili mi que ē ista fama que aurib; meis in sonuit,
& defectionib; animam meā conbussit. Nullus e nim ho-
minum tanto fuit repletus aliqn̄do gaudio in fi lii nati-
uitate, put arbitror quanto ego in tua, neq; rur sus c̄trista-
tum esse puto. sicut tu me nunc in tristiciā deposuisti, & me-
am inhonorasti caniciem. lumenq; abstulisti oculoz meoz,
& meoz uires excidisti neruoz. Timor enim quem timebam
de te. euenit m̄, & qd̄ uerebar accidit, & factus sum in de-
risum inimicis meis. & in delusionē. Indisciplinata mente
& infantili consilio seductoz ūbis obaudiens, & cōsilium
male sapientiū meo preferens cōsilio & nr̄oz deoz cultum
derelinqns, alieno seruisti dō. Quare fili hec fecisti sic. Et

quem sperabam omni cum nutrire et educare custodia. et senectutis habere baculum et fortitudinem. regnique successorem optimum derelinquere. ea que inimicorum et hostium sunt non erubuisti michi ostendere in me. An non oportebat michi te amplius obedire. et mea sequi dogmata. quam dolosi et putridi senis obaudire fatuitati. et stulti loquitis amaram tibi perdulci suggerenti uitam. et peramantissimis deliciis duram et asperam pergere uiam. quam filius marie ambulare precepit. Non timuisti etiam maximorum deorum indignationem. ne fulmine te interficiant. aut hiatu terre absorbeant. qui tanta nobis bona fecerunt. ut diuitiis et potentia ac diademate regni nos ornarent. et gentes innumeras nobis subicerent. et te preter spem meam perorationem et deprecationem nasci facerent. et dulcissimo isto participari lumine concederent. Hos contempnens atque despiciens. crucifixo adhesisti. seductus manibus uerbis famulorum illius. qui nescio quid fabulose dicunt futura secula. et mortuorum corporum resurrectionem delirant. et alia plurima ad seductionem stultorum introducentes. Sed nunc fili karissime michi patri tuo acquiesce. et longe ab istis deliramentis secedendo ueni sacrifica a piis et mansuetis diis centum tauros si forte libaminibus eos placare poterimus. ut ueniam tibi offensionis prebeant. Nam potentes sunt et fortes. tam ad benefaciendum. quam ad inferenda supplicia. Et tibi dictorum exemplum nos esse possumus. qui eorum misericordia ad hunc principatum peruenimus. Ideoque grata illis seruicia rependimus. eorum cultoribus honores. et eis sacrificare contempnentibus. tormenta exhibentes. Multa et talia uaniloquia rege percurrente. et nostra quidem irridente ac respuente. ydola uero efferente atque laudante. uidens sanctissimus iuuenis quia non oporteret iam rem in angulo et in occulto. sed super candelabrum et in excelso poni. ut manifesta fiat omnibus. confidentia simul et constantia repletus ait. Quod circa me actum est domine pater numquam negabo. Tenebras exiui

adlumen cucurri. & errorem deserui. ueritati acquieui, demonibus abrenunciaui. & xpo federatus sum. di patris filio et uerbo. per quem totum quod est factum est. qui & hominem de limo terre formauit. & uitalem ei flatum indidit. & inparadiso deliciarum posuit conuersari. Preuaricantem uero mandatum illius & morti addictum. potestatique diaboli rectoris tenebrarum subditum. non deseruit. sed omnia faciendo. adantiquum honorem uolens eum reducere. totius factor creature & nostri generis auctor. homo factus est propter nos. de uirgine sancta natus. interra cum hominibus conuersatus est. & pro nobis indignis & ingratis famulis suis dominus mortem suscepit. & mortem crucis. quatinus solueretur peccati ... dnium. & prima condempnatio destrueretur. & celorum porte ... rursus nobis panderentur. Illuc enim & naturam nostram eleuauit & ... inthrono glorie collocauit. regnumque perhenne diligentibus se donauit. & bona meliora uisibus & auditu contulit. Ipse enim est fortis & solus potens. rex regnantium & dominus dominantium. cuius imperium inexpugnabile. & potentia inestimabilis. solus sanctus & insanctis requiescens. cum patre & spiritu sancto ~~requiescens~~ glorificandus. In cuius nomine baptizatus sum. & confiteor & glorifico unum deum intribus personis consubstantialem. increatum & inmortalem. eternum & inestimabilem. incircumscriptum & incorporalem. inpassibilem. & inconuertibilem. inmutabilem & indiffinitum. fontem bonitatis & equitatis & lucis eterne. omnium creaturarum uisibilium & inuisibilium factorem. continentemque omnia & conseruantem. omnium prouisorem. tenentem omnia & regentem. Neque enim factum est aliquid eorum que sunt sine illo. nec absque illius prouidentia consistere quippiam ualet. Ipse enim uita omnium. stabilitas cunctorum & illuminatio omnium. Dulcedo & auiditas insaciabilis. & omnium desiderabilium summa. Derelinquere ergo sic bonum. sic sapientem. sic potentem deum. & demonibus inmundis & ... omnium scelerum auctoribus seruire. & ydolis surdis & mutis cul-

tum exhibere. que numquam fuerunt aliquid nec futura sunt! quante
esset utique pater insipientie atque stultitie. Quando enim audi-
ta est aliqua loquela. aut sermo ab ipsis. Quando uel paruam
responsionem exorantibus se dederunt. Quando ambulauerunt.
aut sensum aliquem ostenderunt. Neque enim stantes sessionis
aliquando recordati sunt. neque sedentes surgere usi sunt. Quorum
turpitudinem et fetorem atque insensualitatem. nec non et in eis operan-
tium et pilla. uos seducentium demonum fragilitatem et infirmi-
tatem a uiro sancto discens. et eorum maliciam conspuens. et perfecto
odio odiens ea. uiuenti et uero deo adhesi. et illi seruiam usque
ad finem uite mee. ut et in manu eius ueniat spes meus. Sed cum tam
inenarrabilibus bonis michi occurrentibus gauderem quidem quod
de malignorum spirituum seruitute liberatus. et de dira captiuita-
te reductus essem. et lumine uultus domini illustratus. dolebam
tamen quod animam meam dimidiam perdidissem eo quod tu
dominus ac pater meus talium non esses particeps bonorum! sed conside-
rans tue pertinaciam uoluntatis. continebam in memet ipso tristi-
ciam. nolens te ad iracundiam prouocare. deum uero incessanter exo-
rabam. ut traheret te ad se. et de longinquo reuocaret exilio.
cuius tu auctor tamen et ipsi heu mihi fugitiuus factus es pietatis.
et malicie minister totius et impietatis. Quoniam uero tu ipse opera in ma-
nifestum que circa me erant adduxisti! perfectionem mei au-
sculta consilii. Non uiolabo fedus quod composui cum christo. qui me
redemit de seruitute precioso sanguine suo! et si milies me
oporteat mori pro eo. De me ergo sic certus factus noli frustra labo-
rare. quoniam numquam me poteris a bona confessione reuocare. Sic
enim tibi impossibile est celi altitudinem manu tangere. aut mari-
num siccare pelagus. inefficax utique conatus est iste et inutilis!
sic et istud esse cognosce. Si ergo ipse meo acquiescere uolueris con-
silio christo reconciliaberis! et que super mentem humanam sunt expe-
rientiam accipies bonorum. sociique ad inuicem erimus. sic nature
ita et fidei! aut a tua discessa bene scias filiatione. et deo meo

seruiam conscientia munda. Rex quoque ut audiuit hec omnia. statim cōmotus ē. & furore inconprehensibili arreptus iracunde ei loquebatur. & amarissime dentib; frendens & furioso similis. ait. Et quis horum ē auctor malorum n̄ ego ipse. qui sic te disposui & talia tibi feci. qualia nullus aliquando patrū fecit filio suo. Qua ppt̄ prauitas tuę uoluntatis & contentio inpudentię effrenata. aduersus caput meum te insanire fecit. Merito quoque in tua natiuitate astrologi dixerunt te malignum fore uirū ac pessimum. arrogantemq; & inobedientē. Nunc uero si meo n̄ obaudieris consilio. & a mea discesseris filiatione. pro patre inimicus effectus. illa faciā tibi quę nec etiā hostibus aliquis ostendit. Tunc iosaphat respondit. Cur rex ita succensus. quando ego talium particeps effectus sum bonorum tristaris. Et quis umquā pat̄ in filii felicitate contristatus apparuit. Aut quomodo pat̄ iam talis & n̄ ut inimicus reputabitur. Non quoque patrem meū de reliquo uocabo te. sed discedam a te sicut aliquis fugit a serpente. si cognouero te inuidere saluti meę. & ad perditionem me coartari uiolenta manu. Quod si contra me tirannice & hostiliter egeris sicut dixisti. quid aliud lucraberis nisi quod pro patre tyrannus & homicida dumtaxat uocaberis. Et quia facilius ē tibi aquilę uestigia insequi & per ipsum aerem uolitare. quam quę in xp̄o ē fidē meā mutare. & quā ei confessus sum. bonam confessionē peruertere. ab hoc conatu quiesce. Sed potius intellige pat̄ & albuginē atque caliginē de mentis tuę oculis excute. ut cernere ualeas dī mei splendidissimū lumen. & ipse aliquando illustrari dulcissimo lumine isto merearis. Quare enim totus deditus es carnis passionib; & uoluptatib; & respectus n̄ ē inte. Scito quia omnis caro fenū. & omnis gloria hominis ut flos feni. Exsiccatum ē fenū & flos eius decidit. uerbu aūt dn̄i mei quod euglizatū ē omnib; manet in etnum. Cur quoque sic insane tenes ac defendis more uernalium florum marcescenda & pituitā glam atque abhominandas fetidasq; delicias. & uentris & sub uentre inmundissimas

passiones. que ad tempus quidem delectant sensus stultorum. postea
uero amariores felle faciunt retributiones. Quandoquidem umbre ipse
et somnia uite istius uane pertransibunt. in dolore uero perhenni ignis
inextinguibilis et obscuri concludentur horum amatores. et iniquita-
tis operarii. ubi uermis eorum non dormiens sine fine comedit. et ignis assi-
due et inextinguibiliter in secula exurit, nullum exitum habitu-
ros. cum quibus heu michi et ipse conclusus et atrocissime cruciatus.
multum quidem conscientia malorum consiliorum. multum uero requires
presentes dies et meorum uerborum. sed utilitas penitentie non erit.
Nam in inferno confessio et penitentia non est. sed presens tempus
operationis est. futurum uero retributionis erit. Si enim presentes io-
cunditates non perditioni subiacerent et fluxui. sed perhenniter fo-
rent permansure cum dominis suis. nec sic oporteret christi donis et eter-
nis bonis ista preferre. Quanto enim sol nocte profunda splendidi-
or est et lucidior. tanto et eo amplius bona promissa diligentibus
deum omni terreno regno et gloria gloriosiora sunt. et magnificenti-
ora. Et omnino conuenit. maiora minoribus anteferre. Quo uero et
fluxui omnia et corruptibilitati subiacent. et quasi uisio et
somnium et umbra pretereunt et pereunt. et aure potius est creden-
dum non stanti. et nauis pontum preterlabentis uestigiis. quam ho-
minum prosperitatibus. Quante est inpudentie ut potius uecordie
et inpudentie. corruptibilia et mortalia. infirma et fragilia.
incorruptibilibus preferre. et eternis inmortalibusque et infinitis. et
temporali horum refrigerio insuccessibili priuari bonorum illorum
refectione. Non intelligis ista pater. Non pertransibis tran-
seuntia. et adherebis permanentibus. Non preferes habitatio-
nem incolatui. lucem tenebris. Non fugies a dura seruitu-
te mali rectoris. nequissimi inquam diaboli. et bono ac cle-
menti et multum misericordi reconciliaberis deo. An non a mul-
torum discedens et falsorum deorum seruitute. uni seruies uero et
uiuenti deo. Nam et si peccasti ei diutius blasphemando eiusque
famulos diris tormentis puniendo. suscipiet tamen te procul dubio

eternam uitam umb[...] mortis. non dissol[...] uenda fluidis.

quia benignus est. si conuertaris ad ipsum. et omnium tuorum inmemor
erit delictorum. Non enim uult mortem peccatoris sed ut conuerta
tur et uiuat. qui de inenarrabili altitudine descendens ad in
quisitionem nostri qui erraueramus. crucem. flagella. mortem pro no
bis sustinuit. et suo nos precioso sanguine redemit uenunda
tos sub peccato. ipsi gloria et laus in secula amen. Rex autem stupe
factus est. pariter et ira repletus. tam in intellectu pueri et uerbis
quibus contradici non ualebat. quam et ex hoc quod non dimiserat
filius eius quicquam quod ad deorum derogationem pertinere potuerit.
sed totam eorum subsannauerit et deriserit uitam. Sermonis ta
men claritatem ob internam crassitudinem tenebrarum non percepit.
et punire illum aut mali aliquid de illo disponere. propter natu
ralem amorem non potuit. Peruertere se illum minus posse omnino
desperabat. et insuper metuebat ne si amplius moueret erga il
lum sermonem illo fiducialiter acturo. et deos illius despecturo. am
pliori furore succenderetur. et cogeretur aliquid mali irro
gare ei. Cum ira igitur surgens discessit. et dixit. Utinam numquam
natus esses. uel in lucem istam processisses. talis futurus blasphe
mator deorum. et paterne spretor amicicie et ammonitionis. Sed
non in finem inuictos subsannabis deos. nec in longum gaude
bunt aduersarii. aut horum preualebunt maleficia. Nisi enim
obediens fueris mihi. et diis gratus extiteris. multis prius et
uariis afflictum tormentis male te interficiam. non sicut fi
lium te tractans. sed quasi hostem quendam et apostatam.

Hec patre minante. et cum ira discedente. in suum cubicu
lum filius ingressus. ad suum adiutorem oculis leuatis orauit.

oratio.

Domine deus de profundo cordis clamaui dulcis spes et uera promissio.
tu refugium ad te confugientium. uide contritionem cordis
mei propicio et mansueto oculo. et ne derelinquas me neque dis
cedas a me. sed secundum ueram promissionem tuam. adesto michi in
digno famolo tuo. Te enim cognosco. et confiteor factorem et
prouisorem omnis creature. Ipse igitur me conforta ut in ista bo

na confessione pmaneam. usq; infinem uite mee. Respice in me
& miserere mei. & assiste michi de uniusa me diabolica illesum
seruans opatione. Respice rex. Inflammata ē enim fortiter
anima mea tuo desiderio & amore. & exarsit quasi insiti ar-
doris ininaquoso te desiderans fontem inmortalitatis. Ne tra-
das animā confitentē t & animā paupis tui ne obliuiscaris
infinem. s; concede m peccatori inomni uita mea p tuo nomi-
ne & confessione omnia pati. & totum me ipm t sacrificare.
Te enim uires subministrante. & infirmi fortes efficiuntur.
quia tu solus es adiutor insupabilis. & ds misericors. quem
benedicit omnis creatura glificandu insecla amen. Sic oran-
do. diuinā sensit consolationē incor suum descendisse. et
constantia repletus pseuerauit tota nocte inoratione.

Rex aut arachi amico nata faciens de puero. & durā illi
ptinaciam & inmutabile significans uoluntatē. consilium
abeo accepit. cum eo amabilem potius ac suauem esse facienda
quam seuam & aspam collocutionem. blanditiis sperans peni-
tus esse trahendu. Venit g rex sequenti die ad filiu. Et sedes
ppinquius aduocauit eum. Deinde ecumplectens osculatur
eum mansuete subingrediens & lenit; fili mi dulcissime di-
cendo & amantissime. Honora tui caniciem patris. & meam
audiendo depcationē accedens. offer sacficia diis. Sic enī
illos clemētes habebis. & longitudinē dierū glorq; omnis & reg-
ni & omniū bonoz participationē accipies abipsis. michiq;
patri tuo eris gratus ptotam uitam. & omnib hominib
uenerandus atq; laudabilis. Patri enim obedire mag-
na laus ē. & maxime inbono. & erga dos dilectione.
Cur g fili uisum ē t qd uolens de bona declinando uia.
contraria ambulare pelegi. aut ignorantia & inexpi-
entia boni pditioni me ipsum dedi. Sed si uolentem
me putas utilitati preferre malu. & uite pferre mortē.
multu m uideris fili arecto deuiare iuditio. An non

uides quanto labori & fatigationi me ipsum trado. expeditionibus contra inimicos. uel aliis quibusdam rei publice utilitatibus uacans: famem etiam sitim. itineris pedum fatigationem & in nuda terra cubationem. quando necessitas incumbit sustineo: Diuitiarum autem atque pecuniarum tantus michi contemptus in est atque despectus. ut sepe numero satis prodige omnia promptuaria palatii tui eua cuauerim. ut edificarem maxima templa deorum: & meis exercitibus largiter dispensauerim thesauros pecuniarum. Cum ergo tante sim parti ceps largitatis & laborum & perseuerantie: si galileorum cognouissem sectam meliorem nostra esse: quomodo illam omni studio & festinati one non apprehendissem. cuncta deserendo & spernendo causa sa lutis mee: Si autem ignorantiam meam & inexperientiam boni re prehendis: attende quantas sepius noctes insomnes duxi. questi one aliqua proposita. & sepe non multum necessaria. non tamen in dulgebam michi met ipsi penitus requiem: priusquam questionis aptam & congruentissimam inuenirem solutionem. Si ergo harum rerum tempalium nec minimum aliquid despectui habui. sed omnia diligenter ad utilitatem uniuersorum inuestigaui. in tantum quod in perscrutatione atque scientia etiam ineffabilium que sub sole sunt sicut arbitror nulli secundus fuerim: quomodo con sequens est & diuina que coli & uenerari oportet despici enda iudicarem. & non omni studio omni uirtute. tota anima. et tota mente ad eorum uocauerim inquisitionem. ut inuenirem ue ram & competentissimam: Nam & quesiui laboriosius plurimas noctes & dies in his expendens multosque sapientes & eruditos ad istud consilium conuocaui: non nullis etiam christianorum se pius locutus sum. & uiuaci conquisitione & expientissima perscrutatione inuenta est a me ipsa uia ueritatis que a sapi entibus tam rationabilitate quam intellectu preditis testifi cata est. quia non est alia nisi per quam hodie ambulamus. ma ximis diis seruientes. & dulcissimam uitam atque iocundam tenen tes omnibus hominibus ab ipsis distributam: que delectatione &

leticia est plena. quam galileorum principes & pontifices inpudenter repulerunt. qui & dulce lumen istud & iocunditates omnes quas ad refrigerium dii nobis largiti sunt. spe cuiusdam alterius incerte uite sponte reiciunt. nescientes quid dicunt. uel de quibus affirmant. Tu autem fili karissime patri tuo acquiesce. diligenti & uerissima perscrutatione indubitanter bonum inuenienti. Ecce enim ostensum est quia neque uolens neque ignorantie modo detorsi a bono. sed inueni & accepi. desidero etiam & te non uecordiam errare. sed me sequi. Verere ergo patrem tuum. An nescis quale bonum est patri obedire. & eum in omnibus letificare. sicut e contrario quam detestabile est & malignum. patrem exacerbare & ipsius mandata pro nichilo conputare. Et quot enim hoc fecerunt male perierunt. cum quibus tu fili non annumereris. sed patrem letificans adipiscaris bona omnia. & heres fias mee benedictionis & regni. PRudentissimus uero & uere nobilis iuuenis patris superflua locutione & stulta oppositione audita & agnita tortuosi draconis [illegible] astutia quomodo a dextris pedibus illius parauit laqueum cape[illegible] difficilem animam. artificiose temptans & a proposito impe[illegible]dire brauium. dominum ante oculos posuit preceptum. dicentis non ueni mittere pacem. sed gladium. ueni enim separare filium a patre suo & filiam a matre sua. & cetera. Et quomodo qui diligit patrem aut matrem plus quam me. non est me dignus. Et qui cumque negauerit me coram hominibus. negabo eum & ego coram patre meo qui in celis est. Hec cogitando & diuino timore animam erudiendo. desiderioque & amore confortando. salomonis illud uerbum nimium gaudens assumpsit dicentis. Tempus amandi. & tempus odiendi. tempus belli. & tempus pacis. Et primum quidem in mente orans illud dauiticum dixit. Miserere mei deus miserere mei. quoniam in te confidit anima mea. Et in umbra alarum tuarum sperabo. donec transeat iniquitas. Clamabo ad dominum altissimum. dominum qui bene fecit michi. & cetera. psalmi. Deinde dixit ad regem. Recusare patrem & illius obedire preceptis. claritate quoque & amicicia ministrare

communis nos edocet dns. naturale nob huiusmodi inserens amorē.
Quando u̅ parentum affectus & amicicia ipsam animā fert ad
adpiculu & ab auctore remouet. abscidere hanc penitus iu-
bemur. & nullo m̄ obedire debere separantib' nos a dō. sed odire
istos & auertere. etiā si pat' sit qui execrabilia p̄cipit. & si mater.
ut rex. & si uir. ipsi' dns. Nam ppt' affectum patnum. dm̄ p-
dere inpossibile m̄ ē. Qua ppt' noli tibi met ipsi laborē in
currere ut m̄. s; poti' crede & uiuo & uero utq: seruiam' dō.
Que enim nunc colis ydola sunt manuum hominū opa. fla
tu carentia & surda. nichil penitus aliud quā solam pditionē
& cruciatus eternos se colentib' exhibentia. Si u̅ istud facere
nolueris. fac de me qđ t̄ uidetur. Seruus enim sum xpi. &
neq: blandiciis. neq: tormtis ab illi' discedam caritate. sicut
in anteriorib' dixi t̄. in medio ponens hui' nomi dm̄. & fir-
missime uerbu astruens. Quia u̅ neq: uolens dixisti te ma
le agere. neq: ignor antia a bono declinare. s; multa
& laboriosa inquisiti one hoc cognouisti ueracit̄ bonum
esse ydolis seruire. & libidinibus passionū affligi. Ma
lum quidē te ex industria agere nolo dicere. at multa t̄
circumfusa ē caligo ignorantie. & quasi in tenebris palpan
do ambulans. penitus n̄ uides luminis ul modicū radium. ¶ quelibet
Vnde rectitudine pdita. p p̄cipicia mala & deuexa erra
bundus. non recte gradieris. Hoc & ego indubitant̄ scio.
& te pat' cognoscere uolo. Nā dō tenebras p lumine tenens. &
mortem p uita approbans. putas t̄ bene consultū ēē. et
utilit̄ puidisse. Sed non ē ita. Neq: que colis dii sunt.
s; statue demonū. omnē illoz execrabilem intrinsec' ha
bentes. neq: quā uocas dulcem & iocundā uitā delectatio
ne ac leticia putas repleri hui' nature ē. s; potius
ab hominabilis habetur. ista sedm ueritatis sermonem.
& execranda. Temporalit̄ enim gula lenit. s; postea ama
riores felle facit retributiones. sicut meus magister ait.

et acutiores gladio ancipiti. Et quomodo tibi huius narrabo mala? Enu-
merabo ea, et super harenam multiplicabuntur. Hamus enim est di-
aboli presens uita, opera abhominabili uoluptate uelut esca, per
quam seductos ad profundum protrahit inferni. Sed a domino meo pro mis-
sa bona que tu incerte [uane] spe nominasti uera sunt et inmutabilia,
finem nesciunt, cor-ruptioni non subiacent. Sermo non est
qui referre magnitu-dinem glorie illius et delectationis ualeat,
gaudium quoque ineffabilis et leticie perhennis. Omnes enim sicut
ipse cernis morimur, et non est homo qui uiuit et non uidebit mortem.
Rursus autem resurrecturi sumus, quando uenerit dominus ihesus christus
filius dei in maiestate ineffabili et uirtute terribili, solus rex
regum et dominus dominantium, cui omne genu flectetur celestium
terrestrium et infernorum, et tantum terrorem tunc incutiet ut
ipse etiam etiam celestes uirtutes timeant. Adstabunt uero ei cum
tremore milia milium et decies [milies] centena milia angelorum et ar-
changelorum, et cuncta timore et tremore erunt plena. Unus
autem archangelorum tuba canet, et mox celum inuoluetur sicut
liber. terra autem dirupta emittet corpora hominum quicumque
fuerunt ex quo adam primus homo factus est, usque ad
diem illam. Et tunc omnes a seculo mortui in ictu oculi uiui
astabunt tribunali inmortalis domini, et unusquisque redditu-
rus est rationem operum suorum. Tunc iusti fulgebunt sicut sol,
qui crediderunt in patrem et filium et spiritum sanctum, et in operibus
bonis finierunt presentem uitam. Quomodo uero tibi enarrabo qualem
illic tunc suscepturi sunt gloriam? Nam et si solis comparem clari-
tati splendorem eorum et fulguri choruscanti, [nichil] splendore illo
dignum referam. Oculus enim non uidit et auris non audiuit
nec in cor hominis ascendit, quod preparauit deus diligentibus
se in regno celorum, in luce inaccessibili in gloria ineffabili et in-
finita. Et iusti quidem talia adipiscentur bona talemque be-
atitudinem. Illi autem qui uerum deum negauerunt, plasmatorem
et creatorem ignorantes, demones uero uoluptatesque uane huius

uite amauerunt. & more pecorum in ceno uiciorum uolutati sunt. & toti nequicie sentinam animas suas fecerunt. stabunt nudi & miseri confusi & deiecti. & habitu & re ipsa obprobrium facti omni creature. Cuncta enim que egerunt in uerbo in opere in cogitatione. ante faciem illorum uenient. Deinde post confusionem illam dirissimam. & obprobrium illud intolerabile. precipitabuntur in ignem inextinguibilem & teterrimum. (ec) (hi) in tenebras exteriores ubi fletus erit & stridor dentium. & uermis inmortalis comedet carnes eorum. Hec est pars eorum & hereditas. in his per secula sine fine cruciabuntur. eo quod bona a deo promissa despicientes. propter temporalem peccati uoluptatem. & dampnationem eternam elegerunt prestitis. Itaque pro ineffabili quidem gaudio adipiscendo & inestimabili gloria perfruenda. ut lucere cum angelis. & bono dulcissimo domino cum fiducia assistere mereamur. amarissima sic & infinita tormenta & execrabilem illam confusionem possimus euadere. dignum est non tantum pecunias. sed corpora & ipsas animas impendere. Quis enim ita uecors est & absque sensu. qui potius non uelit mille temporales sustinere mortes. ut ab eterna liberatus & infinita morte. uitam possideat beatam & inmortalem. & luce resplendeat indiuidue trinitatis. His auditis rex sermonibus & firmitatem atque stabilitatem pueri considerans quod neque blanditiis delinitus sermoni obedire uoluerit. neque penarum minis. mirabatur quidem in persuasione uerbi & acutissimis eius responsionibus. & arguebatur a propria conscientia uera dicere illum & iusta. sed retrahebatur a mala consuetudine & excusu confirmatis in eo uitiis. a quibus quasi chamo & freno constringebatur. non permissus lucem cernere ueritatis. Unde omnimoda obliuionem sermonis faciens. detinebatur ueteri intentione premeditatum. a se cum arachi consilium ad effectum producere uolens. Et ait puero. Oportebat te quidem fili meis obedire preceptis. in omnibus. Sed quod durus existens & inobediens ita fortiter resistis mihi. tuam potius quam meam cupiens facere uoluntatem. ueni ut pro

posita ptinacia & uana contentione. ambo pariter certamus ueritati. Et quo barlaam qui te seduxerit ferro uinctus apud me tenetur: congregabo ecclesiam magnam & omnes nostros. & galileos in unum uocabo. preconesque manifeste clamare precipiam. ut nullus xpianorum metuat. sed omnes sine timore conueniant. & sic communi considerabimus delibatione. & aut suadentes nos cum uiro barlaam assequimini que optatis. uel suasi a nobis ultronea uoluntate preceptis nostris obedire consentite. PRudens uero iuuenis putisionem esse diuinitus demonstratam precognita regis factione. ait. Uoluntas domini fiat. & sit quemadmodum iussisti. Ipse enim dominus bonus & deus prestet. ne a ueritate deuiem. Nam in ipso confidit anima mea. & ipse miserebitur mei. Tunc iam iubet rex omnes congregari. ydolatras uidelicet & xpianos. Litteris quidem ubique transmissis. preconibusque per uniuersas ciuitates & uillas clamantibus. ut nullus xpianorum timeat se aliquid mali quod non sperat passurum. sed secure omnes patribus & cognationes in unum conueniant. ad spontaneam & non coactam ueritatis conquisitionem futuram. cum principe suo & duce barlaam. Similiter sed pontifices & cultores ydolorum & sapientes chaldeorum & indórum qui in toto regno illius & principatu reperiri potuerunt conuocauit. & quosdam augures & magos & diuinos. Conuenerit itaque ad regem multitudo magna de sua execranda secta. xpianorum uero unus inuentus est solus. in auxilium ueniens illius qui putabatur esse barlaam. nomine barachias. Alii namque fidelium mortui erant. ab insania principum per ciuitates erant occisi. alii uero in montibus & speluncis latitabant. timore imminentium malignorum. non nulli timebant minas regis. & non audebant in aperto parere. sed nocturni erant dei cultores. latenter xpo seruientes. & nequaquam confidenter agentes. Ille autem solus cum esset fortis animo. ad agonem processit ueritatis. PResidente ergo rege in tribunali excelso & eleuato. considere sibi filium iussit. Ille uero ob patris reueren-

tiam & hono rem hoc noluit facere. s; in terra ppe illum
sedit. Asti terunt aut eruditi sapientia quā ds stultā
fecit. quoꝝ insipiens cor errauit. sicut dicit apls. Putantes
se esse sapientes stulti facti sunt. & immutauerunt glam
incorruptibilis di. in similitudinē mortuoꝝ hominum. &
quadrupedū & serpentium. Hii ē conuenerunt sermonem
facere aduersus filium regis. & eos qui secū erant. & comple
ta ē in eis illa parabola. Quia aduersus leonem. capra pug
nam iniit. Ille namq; altissimum posuit refugium suum.
& in umbra alarum illi sperauit. At illi in pncipibꝰ confide
bant sedi hui destruendis. & pncipe tenebrarum. cui semet
ipsos miserabilit & infelicit subdiderunt. Adducitur ḡ
nachor. simulans se barlaam ēē. Et hii quidē qui erant
circa regem talem habebant intentionē. s; sapiens pru
dentia desup ordinabat alia. Assistentibus itaq; omibꝰ
his. ait rex rethoribꝰ suis & phylosophis immo nunc ppli
seductoribꝰ & stultis corde. Ecce nob certamē adiacet. &
agonum magnitudo. De duobꝰ enim altm nob fiet ho
die. Aut nra manu tenentes. errare barlaam & eos q cum
eo sunt redarguentes. & glam maximā & honorē a nob
& ab omni senatu consequimini. & coronis uictorie coro
nabimini. ut supati cū omni confusione pessime morti
trademini. & omnia ura pplo dabunt. & ut omnis de
leatur memoria ura de terra. corpa etiā ura dabo besti
is ad deuorandū. & filios uros ppetui condēpnabo ser
uitute. His ita dictis a rege. filius quoq; illius ait.
Iudicium tuum hodie. iustū iudicasti ó rex. Corrobo
ret dns hanc uoluntatē tuā. S; & eadē dico magistro
meo. Et conuersus dixit ad nachor. Nosti o barlaam ī
quali gla me inuenisti. & deliciis. S; uerbis plurimis
suasisti m ut a patnis quidē discedere legibus & mo
ribꝰ & ignoto seruire do. ineffabilium quoꝝdā & etnoꝝ

bonoꝝ pmissionib⁹ trahendo mentem meã ad sequenda dogmata. & meum exacerbandum dñm & patrem. Hunc ḡ quasi in lance existima temet ipm̃ stare. Nam si uiceris inminentẽ luctam uera esse dogmata tua ostendes. que me docuisti. erroneosq; redargues qui contra nos hodie dimicaturi s̃. & tu glificabis. plus omnib⁹ qui aliquando fuerunt. & p̃dicator ueritatis uocaberis. Ego quoq; in tua pmanebo doctrina. & xp̃o seruiã usq; ad finẽ uite mee. Si ƚ supatus seu ueritate confusionis m̃ hodie auctor extiteris. statim contumeliã meã uindicabo in te. manib⁹ meis cor tuum. & linguam extrahens. canibusq; ad deuorandũ ista. cum cet̃o corpe tuo tradã. ut discant omnes p̃te ne p̃sumant filios regum in errorẽ mittere. His auditis nachor sermonib⁹ tristis effectus ẽ ualde & deiectus. uidens semet ipm̃ cecidisse in foueam quã fecit. & laqueo quẽ abscondit se esse cõphensum. & gladium eius in cor s̃ ingressum. Animadũtens ḡ in semet ipo cognouit. s̃ meli⁹ esse regis filio adherere. & partem illius defendere. quatinus euaderet p̃paratũ s̃ piculũ. Sciebat enim quõ erat ei facillimum tormtis se tradere. si ut modicum illũ exacerbaret. Totum tam̃ fiebat ex diuina prudentia. sapient̃ etiã padũsarios nostra tuente. Ut ḡ ad dũba utriq; uenerunt cultores scił ydoloꝝ & nachor. quemadmodũ ille balaam. q̃ sub balach aliquando maledicere isrł ꝓposuerat. s; econtrario multis phylosophis restitit. Sedentẽ itaq; rege in throno suo confidente quoq; filio sicut iam diximus astiterunt & insipientes rethores. qui quasi gladium linguas suas acuerunt. ad destructionẽ ũitatis. In quib⁹ impletum ẽ illud qd̃ sc̃ptũ est. Conceperunt dolorem. & peperũt iniquitatẽ. Conuenerũt & innumerabiles ppli ad spectaculũ hui⁹ certaminis. ut discerent que pars uictoria potiretur. Tunc unus rethoꝝ sapientior omniũ. dixit ad nachor. Tu ne es barlaam qui impudent̃ sic & inuerecunde diis n̄ris contumeliam &

omne dedecus infers. et dulcissimum regis filium in errore induxisti. et crucifixo seruire docuisti. Cui nachor respondit. Ego sum barlaam. qui deos quidem tuos sicut dixisti despicio. filium autem regis non in errorem misi. sed ab errore liberaui. et deo reconciliaui. Et rethor ait. Cum eximii et mirabiles uiri qui omnem sapientie artem adinuenerunt. deos excelsos et inmortales illos nominauerint. et cuncti qui in terra fuerunt reges. et gloriosi et nobiles eos adorauerint et coluerint. quomodo tu linguam aduersus eos commoues. et omnino sibilare audes talia. Que autem assertio est hos deos non esse. sed crucifixum. Despiciens autem nachor rethorem quidem illum nullomodo responsione iudicauit esse dignum. Manu autem multitudini silentium indicens. et apiens os suum sicut asina balaam. que non potuerat dicere illa locutus est. et ait ad regem. Ego rex prudentia dei ueni in mundum. et considerans celum et terram. mare. solem et lunam et cetera. ammiratus sum ornatum eorum. Cernens autem mundum et que in eo sunt omnia. quia secundum necessitatem mouentur. intellexi mouentem et tenentem esse deum. Omne enim mouens fortius est moto. et tenens fortius est tento. Ipsum ergo dico esse deum qui constituit omnia et tenet. qui sine initio est et sine fine. inmortalis eternus. nullo egens. superior omnibus passionibus et diminutionibus id est ira obliuione. ignorantia. et ceteris. Per ipsum uero omnia sunt constituta. Non indiget sacrificio et libamine. nec aliquo cunctorum apparentium. Omnes uero illo indigent. Hiis ita de deo platis sicut permisit me de se dicere. ueniamus et ad genus hominum. quatinus uideamus qui eorum participes sint ueritatis. et qui erroris. Manifestum est nobis o rex. quia tria genera sunt in hoc mundo. quorum sunt apud uos qui dicuntur deorum adoratores. et iudei. et xpiani. Ipsi autem rursus qui multos colunt deos. in tria diuiduntur genera. chaldeos scilicet et grecos et egyptios. Hii enim isti fuerunt principes et magistri ceteris gentibus in multorum

dorum cultu. & adoratione. Videamus ergo horum qui sint participes ue-
ritatis. & qui erroris. Chaldei namque nescientes deum errauerunt post
elementa. & ceperunt colere creaturam potius quam suum creatorem.
Quorum & imagines facientes quasdam. nominauerunt figuram
celi. & terre. & maris. solisque & lune. & ceterorum elementorum & luminarium.
Et concludentes in templis adorauerunt. deos uocantes eos quos
seruant diligenter ne rapiantur a furibus. & non intellexerunt
quia omne quod seruat maius est seruato. & faciens maius facto.
Si enim inualidi sunt dii eorum circa suam salutem. quomodo aliis sal-
uationem exhibebunt. Errore ergo magno errauerunt chaldei
colentes statuas mortuas & inutiles. & mirari satis nequeo o
rex quomodo qui dicuntur philosophi eorum nullomodo intellexerunt
quia & elementa ipsa corruptibilia sunt. Si autem elementa corrup-
tibilia sunt & subdita necessitati. quomodo statue que facte sunt
ad honorem eorum dii existunt. Veniamus o rex ad ipsa elemen-
ta. ut ostendamus de eis quia non sunt dii. sed corruptibilia. et
mutabilia de nichilo creata precepto dei. qui est incorruptibilis
& inmutabilis & inuisibilis. Ipse enim cuncta cernit. & quem-
admodum uult inmutat. & transponit. Quid ergo dicam de elementis.
Qui putant celum esse deum errant. Nam uidemus ipsum uo-
lubile & secundum necessitatem motum. & ex multis constitutum.
qua propter cosmos uocatur. Cosmos autem fabrica est alicuius
artificis. Quod autem fabricatum est. inicium & finem habet.
Mouetur autem celum cum suis luminaribus. secundum necessita-
tem. Nam astra ordine & spacio ferunt de signo in signum.
& nunc quidem occumbunt. nunc autem oriuntur. & secundum tem-
pora iter peragunt. ut perficiant estatem & hiemem sicut ordi-
natum est eis a deo. & pertranseunt proprios terminos secundum ineui-
tabile nature necessitatem cum celesti ornatu. Vnde manifes-
tum est celum non esse deum. sed opus dei. Qui autem putant ter-
ram esse deam. errant. Videmus enim illam ab hominibus.
contumeliam patientem & dominationi eorum subiacentem. defos-

sam & conspsam. & inutilem factam. Nam si igne torreatur: efficitur mortua! sicut uidemus qđ de testa nichil oritur. Insup & si paulo ampli infundatur! corrumpit & ipsa fructus eius. Conculcatur aut ab hominib & cetis animalib. Sanguine interfectoꝝ inquinatur! effoditur: implet theca fit mortuoꝝ iugentiū. His ita se habentib. sequitur terram n̄ esse deam! sed opus di ad utilitatē hominū. Qui aut putant aquam esse deam. errant. Nam & ipsa ad usum hominum facta ē! & dnationi subiacet illoꝝ. polluitur corrumpitur & immutatur. calescit. & tingitur coloribus. & frigore congelat. & cruorib inquinatur! & ad cunctarū sordium ablutionē assumitur: Jccirco inpossibile ē aquā esse deam! s; opus di. Illi ū qui arbitrant ignē ēē dm! errant. Nam ignis factus ē ad usum hominū & subiacet illoꝝ dnationi. circūfert de loco ad locum. & accenditur ad elixandas & assandas carnes dūsas! ad huc aut & mortuoꝝ corpa conburenda. Multis etiam modis corrumpitur ab hominib! et extinguitur: ppter qđ n̄ est congruū ignē dm estimare! s; opus di. Qui aut credunt uentoꝝ flatum esse dm! errant. Manifestum ē quia seruit alii & gā hominum preparatus est a dō. ad conductum nauium & ad uentilationem segetum! & cetas hominum utilitates. sedm pceptum di. Qua ppter non ē equum uentoꝝ flatum esse dm! s; opus di. Opinantes ū solem esse dm! errant. Uidemus enim illū agitatū sedm necessitatem! & uolubilem. & translatū de signo in signū. occumbentem & orientē. calefacientē pullulantia plantaria ad usum hominum. insup & diuisionē habentem cū cetis astris. & multo minorem celo existentē & defectū luminis pacientē! & nullā in se potentiā habentē. Qua ppter non existimes solem dm ēē! s; opus di. Qui aut putant lunam esse deam! errant. Uidemus enim illam sedm necessitatem motam! & conūtibilem & translatā de signo in sig-

num. occumbentemq; & resurgentem. ad utilitatem hominum & minorem ee sole. crescentemq; & diminutam. & eclypsim pacientem. Ideoq; non debemus putare lunam esse deam. s; opus dei.

Qui aut putant hominem esse dnm. errant. Videmus quippe illum motum secdm necessitatem. & enutritum ac senescentem. etiā se nolente. Aliquando quidem letatur. aliqndo tristatur. Indiget cibo & potu. & uestitu. Est & iracundus & inuidus. & auidus & penitens. & minorationes multas habens. Corrumpitur etiam multis modis ab elemtis & animalib. ut imminente sibi morte. Non conuenit ergo hominem esse dnm. s; opus dei. Errore ergo magno errauerunt chaldei. post opinationes suas. Colunt corruptibilia elemta. & mortuas statuas. & non sentiunt ista dos facientes. Veniamus itaq; ad grecos. ut uideamus quid forte de do sentiant. Greci namq; dicentes se esse sapientes stulti facti sunt deteri chaldeis. introducentes plurimos dos factos esse. alios quidē masculos. alios u feminas. omnium uicioz cunctarumq; auctores iniquitatū. Unde ridicula & fatua & impia induxerunt greci orex uerba. eos qui non sunt dos apellantes. secdm maligna desideria sua. ut ad uocatos istos & patronos habentes sue nequicie. adulterentur. rapiant. & occidant. & omnia mala faciant. Si enim dii illoz talia fecerunt. quomo & idem ipsi talia n facient. Ex his g erroz ad inuentionib. accidit hominib bella habere frequentia. & occisiones. & amaras captiuitates. Unde summum quemq; doz suoz si uoluerimus sermone pertransire. plurimā intueberis illoz maliciam. Inducitur enim ab eis ante omnes dos saturnus. & huic sacrificant filios suos. Qui genuit filios multos de rea. & insaniens comedit eos. Aiunt aut iouem abscidisse sibi uirilia & piecisse ea in mare. unde uenus fabulose dicit fuisse nata. Alligans u suum patrem iupiter. piecit in tartarū. Cernis errorem & luxuriam. quā inducunt aduersus dnm suū. Conue

nit quod deum esse uinctum et desertum. O insipientia. Quis mentem
sanam habentium hec dixerit. Sed et inducitur iupiter.
quem ferunt regem esse aliorum deorum. et transformatum fuisse in
animalia. ut cum mortalibus mulieribus adulteria commit-
teret. Inducunt enim hunc transformatum in taurum propter eu-
ropam. et in aurum propter danen. et in cignum propter ledam. et in
satirum propter antiopen. et in fulmen propter semelen. Et ita ex his
genuisse filios multos. libum uidelicet et zitum. et amphio-
nem. et herculem. et apollinem. et artemiam. et perseum castoremque et pol-
lucem. et helenam. et minoam. et radamantum. et sarpidonam. et nouem
filias quas appellauerunt musas. Deinde inducunt de ga-
nimede. Contigit quod o rex hominibus imitari hec omnia. ut
fiant adulteri et masculorum concubitores. et aliorum malorum
operum patratores. secundum imitationem dei sui. Quomodo autem creditur
deum esse adulterum. aut sodomitam aut parricidam. Sed et hoc
uero et uulcanum quendam inducunt deum esse. et istum claudum.
et tenentem malleum et forcipem et ferrariam artem exercentem
uictus gratia. Ergo egenus erat quod non conuenit deum esse.
nec claudum. Deinde mercurium inducunt deum esse. cupidum.
et furem. et auarum. et magum. et uersipellem. et sermonum interpretem.
Sed non conuenit deum esse talem. Asclepium etiam inducunt deum
esse medicum et potiones conficientem. et emplastra componen-
tem. uictus gratia. Indigentiam enim patiebatur. Nouissime uero
fulmine ictus a ioue propter dari lacedemonii filium interiit.
Si quid asclepius deus est et fulmine ictus non ualuit sibimet ipsi au-
xiliari. quomodo aliis auxiliabitur. Mars autem inducitur deus esse
belligerator. et zelotes. cupidus ouium. et aliarum quarundam
rerum. Nouissime uero adulterio perpetrato cum uenere. li-
gatum esse ferunt a paruulo cupidine. et uulcano. Quomodo
quid deus erat cupidus et belligerator. et uinctus et adulter.
Bachum uero inducunt deum esse. nocturnas agentem festiuita-
tes. et magistrum ebrietatis. et euellentem uxores proximorum.

& furiosum & fugitiuum. Nouissime aut̄ a titanis occisus ē. Si
g̊ bachus occisus ē. & n̄ potuit semet ipsum adiuuare. qui &
ebriosus fuit. & furiosus & fugitiuus. quom̊ erat ds. Herculē
ũ inducunt ebriosum fuisse. & insanũ. & suos occidisse. & ad
ultimum igne consūptũ interisse. S; q̊m ds erat ebriosus. 7 inter
fector filior. 7 cōbustus. Aut qua ratione alios adiuuabit. qui
sibimetipsi auxiliũ p̄bere n̄ potuit. Apollinē quoq; inducunt
dm̄ esse. zelotem. insup arcum & pharetram gestantem. aliqn̄do
ũ citharam & tibiam & diuinantē omnib; mercedis grā. Ergo
indigebat. Sed n̄ conuenit dm̄ indigentem esse. zelotē & cithar
istam. Dianam ũ inducunt sororem illi' fuisse uenatricem
& arcum habuisse cum pharetra. & hanc errasse inmontib; so
lam cum canib; ut caperet ceruum aut capreā. Quom̊ g̊ erit dea
talis mulier uenatrix. & p montes uagabunda cum canibus.
Venerem aut̄ dicunt etiam deā ēē adulteram. Nam aliqn̄do
habuit mechum. martem. aliqn̄do ũ anchisen. aliqn̄do etiā
adonidem. cui' & mortē deflet querens amasiũ suũ. Quam
dicunt etiā adinfernũ descendisse. ut redimeret adonidē
a p̄sephona. Vidisti o rex maiorē hac demtiā. deā inducere
adultantē & lamtantē. atq; flentem. Adonidē etiā inducunt
dm̄ esse uenatorē. & hunc uiolent̄ mortuum esse abapro
plagatum. & non potuisse auxiliari miseriȩ suȩ. Quom̊ g̊
hominũ sollicitudinē habebit mechus & uenator. atq; bio
thanatus. Hȩc omnia & multo plura turpiora & maligna
inducunt greci o rex de diis suis. quȩ neq; dicere congru
it. neq; inmemoriam omnino deferre. Vnde sumentes homi
nes occasionē a diis suis. p petrant omnē iniq̄tatē & luxuriā
& impietatē. polluentes terrā 7 aerem. prauis actib; suis.
Egyptii ũ sceleratiores & stolidiores his existentes. detri'
omnib; gentib; errauerunt. Non enim contenti fuerunt
chaldeor & grecor cultib; s; insup & bruta animalia indu
xerūt dos esse. terrena uidl & aquatilia & arbores & ger

minantia! & contaminati s̃ omni insania. & luxuria deteri⁹ om
nib⁹ gentib⁹ que s̃ interra. Nam inp̄ncipio colebant isȳn. ha
bentem eundē & frem & maritū osirim. qui interfectus fuit
agermano suo thiphone. & idō fugit isis cum oro filio suo in
biblum sȳrię querendo osirim. & amarissime lamtando:
donec creuit orus. & interfecit thiphonē. Itaq; neq; isis po
tuit adiuuare suum frēm & maritū. neq; osiris occisus athi
phone ualuit subuenire s̃ met ipi. neq; thiphon fr̄icida p
ditus aboro & iside quiuit se amorte eruere. Et cum hui⁹
modi infelicitatib⁹ uixisse & occubuisse sint cogniti! dii tamen
asultis egiptiis fuisse extimati s̃. Qui neq; his contenti.
ul' cetis cultib⁹ gentium! etiā muta & bruta animalia in du
xerunt dōs ēē. Nam quidā illoꝝ coluerunt ouem. q̄dā ū
hircū. alii aūt uitulū & porcū. n̄ nulli etiā coruum & accipi
trem. & uulturē. & aquilā. alii ū cocodrillū. quidā cattum &
canē. & lupū & simiam. draconē & aspidē. & alii cepe & alliū.
& spinas & cetās creaturas. Et n̄ intellexerunt miseri de his om
nibus quia nichil agere preualent. Videntes enim dōs suos co
mestos & interfectos abaliis hominib⁹. & concrematos & putrefac
tos! non intellexerūt de ipsis. quia n̄ s̃ dii. Errore igit̄ mag
no errauerunt egiptii chaldei & greci. tales introducentes
dōs. & statuas eoꝝ erigentes. & adorantes! surda & insensibilia
ȳdola. Et miror quom̄ uidentes dōs suos abartificib⁹ sectos &
dolatos & detruncatos. & p̄uetustate tempis consumptos et
dissolutos. & conflatos! n̄ sapuerunt de ipsis quia n̄ s̃ dii. Qui
enim de sua salute nichil potuerunt agere. quom̄ hominū
puidentiam habebunt! Sȝ poete eoꝝ & philosophi chaldeoꝝ
scil' & grecoꝝ & egȳptioꝝ uolentes poematib⁹ suis & sc̄ptis ue
nerari dōs suos maiorē confusionē eoꝝ & dedecus detexerūt!
& nuda omnib⁹ exposuerunt. Si enim corp⁹ hominis cum de
multis constet partib⁹. n̄ reicit tam̄ aliq̄d membroꝝ suoꝝ. sed
erga omnia membra indisessam unitatē seruans s̃ met ipsi

consonat. quomodo in natura dei pugna et discordia tanta est? Si enim
una natura deorum esset, non deberet deus deos persequi. nec occidere.
nec affligere. Si autem dii a diis insectati sunt et occisi. et rapti et ful-
mine icti. non iam una natura est. sed uoluntates diuise. omnesque
maligne. Itaque nullus ex eis deus est. Manifestum est ergo o rex errorem esse.
omnem de diis phisiologiam. Quomodo autem non intellexerunt philosophi
et rationabiles grecorum. quod auctores legum a suis legibus iudican-
tur. Si enim leges sunt eorum qui inique egerunt. idem inter se ho-
micidia et ueneficia et adulteria et furta et arsenochitias si be-
ne fecerunt. iste ergo leges iniuste sunt. aduersus deos decernentes.
Hunc autem leges iuste sunt et bone. bona laudantes et mala fieri
prohibentes. Opera autem ipsorum deorum iniqua. Iniqui ergo sunt dii eorum. et
rei mortis uniuersi et impii qui tales deos inducunt. Nam et si
fabulose de ipsis sunt hystorie. nichil sunt nisi tantummodo uerba. Si ergo
phisice. non iam dii sunt quia ista fecerunt et passi sunt. Si autem
allegorice fabule sunt et non aliud aliquid. Ostensum est ergo o rex. om-
nes istos multorum deorum cultus erroris opera et perditionis esse. Non
conuenit enim deos nominare uisibiles et non uidentes. sed inui-
sibilem et omnia uidentem. cunctorumque creatorem. oportet deum esse dicere.
Ueniamus ergo o rex et ad iudeos. ut uideamus quid sentiant
et ipsi de deo. Hii namque existentes de stirpe abraham ysaac
et iacob. habitauerunt in egypto. Eduxit autem eos deus inde in
manu forti et brachio excelso per moysen legis latorem ipsorum. et
prodigiis multis et signis notam fecit illis uirtutem suam. Sed in-
grati et ipsi ex[ti]titerunt et perfidi. Nam sepius diis gentium
seruierunt ... et missos ad se prophetas et iustos interfecerunt.
Deinde postquam ... complacuit filio dei ut ueniret in terram ne-
gantes eum tra[...]diderunt pilato presidi romanorum et cruci
fixerunt eum. inmemores beneficiorum eius et innumerabilium mi-
raculorum. que inter eos operatus est. et perierunt propria iniquitate.
Colunt etiam nunc deum solum omnipotentem. sed non secundum sci-
entiam. Nam christum negant filium dei. et sunt similes gentibus li-

cet appropinquare aliquo modo ueritati uideantur. a qua se ipsos elonga
uerunt. Ista de iudeis dicta sufficiant. Xpiani autem a xpo dicun
tur. Sic enim filius dei altissimi uocatur. Qui de celo descendens propter
salutem hominum de spiritu sancto et maria uirgine natus absque uirili se
mine. et salua matris integritate. carnem suscepit. et hominibus ap
paruit. ut a multorum deorum errore ipsos reuocaret. Qui mirabili
sua dispensatione per crucem morte gustata spontanea uolunta
te. post tres dies resurgens. per quadraginta dies cum eis conuersatus
celos ascendit. Cuius gloriam aduentus et ipsa sancta euangelica scriptura
licet tibi si placet rex agnoscere. Vbi inuenies quia habuit
duodecim discipulos. qui post eius in celum reditum exierunt in om
nes orbis prouincias. et docuerunt illius magnificentiam. quemad
modum unus ex eis nostras circuiuit regiones. dogma predicans uerita
tis. Vnde qui adhuc ministrant iusticie predicationis illorum. xpiani
uocantur. Et hii sunt qui super omnes gentes terre inuenerunt
ueritatem. Cognoscunt enim deum creatorem et auctorem omnium
in filio unigenito et in spiritu sancto. Et alium deum preter istum non colunt.
Habent nostra data ipsius domini nostri ihesu xpi cordibus exarata. et
ista custodiunt. prestolantes resurrectionem mortuorum. et fu
turi uitam seculi. Non adulterantur. non fornicantur. non falsum
testimonium dicunt. non concupiscunt aliena. Honorant patrem
et matrem et proximos amant. iusta iudicant. et quecumque sibi nolunt
fieri. aliis non faciunt. nocentes se obsecrant. et amicos se ipsos
faciunt. inimicis bene facere student. mites sunt et mansueti.
ab omni copula iniusta et ab omni inmunditia abstinent.
uiduam non spernunt. orphanum non contristant. qui habet.
non habenti libenter tribuit. Peregrinum si uiderint sub tec
tum introducunt. et gaudent in eo quasi in fratre ue
ro. Non enim secundum carnem fratres se ipsos uocant. sed secundum ani
mam. Parati sunt pro xpo animas ponere. Nam precepta illius fir
miter custodiunt. sancte et iuste uiuentes. sicut dominus deus eis pre
cepit. gratias agentes ei omni hora. in omni cibo et potu. et

cetis bonis. Veraciter enim hec est uia ueritatis. que ambulantes per eam in regnum perducit eternum, promissum a xpo in futura uita. Et ut noueris rex quia non a me ipso dico, scripturas intuens xpianorum inuenies nichil extra ueritatem me dicere. Bene quidem intellexit filius tuus et iuste edoctus est seruire deo uiuenti, ut salutem ab eo in futuro seculo adipisci mereatur. Magna enim et mirabilia sunt. que a xpianis dicuntur et audiuntur, non autem hominum uerba loquuntur sed dei. Reliquę uero gentes errant, et semet ipsas decipiunt. Ambulantes enim in tenebris, impingunt in se ipsas quasi ebrii. Actenus a te sermo meus o rex, a ueritate in mente mea pronunciatus. Qua propter quiescant stulti sapientes tui, aduersus xpm uana loquentes. Expedit enim uobis dominum creatorem colere et incorruptibilia illius auribus percipere uerba, ut condempnationem euadentes et tormenta uitę inextinguibilis, heredes esse mereamini celestis regni. Ut autem pertransiuit ista nachor, rex quidem furore concitabatur. Rethores uero illius et sacerdotes ydolorum muti stabant non ualentes contradicere, nisi quod infirma quedam et nullius momenti uerbula musitabant. Filius autem regis exultabat spiritu, et letabunda facie glorificabat dominum qui in inuio transitum dedit confidentibus in se. Nam per hostem et inimicum ueritatis. ueritatem defendit, et erroris princeps aduocatus recti sermonis monstratus est. Rex quidem quamuis atrociter iratus fuis istis ei set nachori, nil tamen in eum exercere mali potuit … eo quod coram omnibus iusserat ei ut fiducialiter et sine ullo timore ageret pro xpianis. Multum tamen ipse contradicens subinferebat per enigmata ut cederet instantie disputandi, ut pateretur se uinci a rethoribus. Sed nachor multo magis conualescebat dissoluens omnes propositiones eorum et silogismos, et redarguens persuasiones erroris. Protracta uero fere usque ad uesperam disputatione. iussit rex dissolui concilium, quasi sequenti die rursus de his tractaturus. Filius autem regis ait. Sicut in principio iustum precepisti iudicium fieri domine. iusticiam et fini inpone. de duobus alterum faciendo, aut meum magistrum permit-

te manere mecum nocte ista. ut simul conferamus de his que opus
est cras respondere aduersariis nostris. tu autem denuo tuos tecum
assumens congrua uobis meditamini prout uolueritis. aut tuis
michi promissis. accipe magistrum meum ad te ipsum. Si uero utrique fuerint apud
te. meus quidem erit in tribulatione et timore. tuus uero in gaudio fu
turus est et quiete. Et hoc non uidetur michi iustum esse iudicium. sed ui
olentiam esse potestatis. et federis preuaricationem. Superatus denique
rex euidentia sermonis. suis quidem philosophis et sacerdotibus penes
se retentis. nachor concessit filio. spem adhuc in illo retinens. et
seruaturum que promiserat arbitrans. Abiit ergo regis filius ad
palatium suum quasi quandam olimpiacam uictoriam de aduersariis
reportans. habens secum nachor. Quem singulariter aduocans.
ait ad illum. Ne putaueris me ignorare quis sis. Scio enim dili
genter te non esse sanctum barlaam. sed nachor astrologum. Et miror quomodo
uisum est uobis talem simulare hypocrisim. et tante cecitatis pu
tare me esse. ut media die lupum pro oue susciperem. Sed bene
sermo cantatur. quia cor fatui uana cogitabit. Cogitatio ergo
uestra inanis. et consilium istud uanum fuit. et omnino fatuum.
Sed opus quod operatus es omni intellectu plenum est. Ideo gaude na
chor et exulta. Plurimas tibi grates refero. quia defensor hodie
ueritatis factus es. et non contaminasti la bia tua pol
lutis sermonibus et dolosa simulatione. sed quecumque potius illa
purificasti ab inquinationibus errorem falsorum deorum redar
guendo. et ueritatem christianorum dogmatum asserendo. Ego autem
fateor te mecum adducere duabus de causis. ne uidelicet rex
seorsum te suscipiens tormentis addiceret. eo quod non placita sibi
pronunciasti. et ut gratiam hanc quam hodie operatus es tibi recompen
sarem. Sed que est retributio. Ista scilicet ut ostendam tibi declinare
uiam malam et lubricam perquam hactenus incessisti. et ambules per
rectam et salutarem semitam quam non ignoranter sed scienter et spon
te male agendo effugisti. barathris et precipiciis te ipsum com
mittendo. Intellige ergo nachor intellectualis existens. et pre

Omnibus soli desidera xpm. ut apud ipsum absconditam uitam lucreris. fluxa ista et corruptibilia despiciens. Non enim per omne uiues seculum. sed cum sis mortalis discedes hinc post modicum. sicut et omnes alii qui ante nos fuerunt. et ue tibi si graue peccati onus baiulans. ieris illuc. ubi iudicium iustum et retributio iusta operum est. et si abieceris prius illud cum facilis eius sit depositio. Nachor quoque conpunctus in uerbis istis animo ait. Bene dixisti rex bene dixisti. noui enim et ego uerum et qui non mentitur deum. per quem omnia facta sunt. et futurum iudicium scio. quia ex multis scripturis hoc audiui. sed mala consuetudo et uetis inoleuitas erroris oculos cecauit cordis mei. et tenebras profundas aspersit cogitationibus meis. Nunc autem in uerbo tuo uelamentum obscuritatis reiciens. ad lumen curro uultus domini. forsitan miserebitur mei. et ianuam penitentie aperiet seruo nequam apostate. Licet impossibile uideatur mihi remissionem peccatorum meorum que harena maris grauiora sunt. posse adipisci que scienter et ignoranter peccaui ab infantia usque ad hanc etatem. Hec ut audiuit regis filius. mox spiritu sancto inflamatus intrinsecus in corde concaluit. et cogitationem nachor ad desperationem inclinatam releuare cepit. et ad stabilitatem fidei xpi erigere dicens. Nulla o nachor. nulla sit tibi in hoc dubitatio. Scriptum est enim. Possibile est deo. et de lapidibus istis excitare filios abrahe. Quod quid aliud est quam hoc sicut ait pater barlaam de desperatis et omnibus detentis iniquitatibus. posse saluari et seruos fieri xpi. qui propter summam benignitatis eminentiam omnibus ad se conuersis celestem aperit ianuam. nulli salutis denegans introitum. sed misericorditer penitentes recipit. Nam ideo et prima et tertia et sexta et nona et undecima hora equalis omnibus merces redditur. sicut sacrum refert euangelium. Itaque licet hactenus in peccatis consenueris. si flagranti corde accesseris. eorum qui a iuuentute pondus diei et estus portauerunt. consortio dignus efficieris. Hec et alia multa de penitentia locutus sanctissimus iuuenis. in malis inueterato

nachor et pollicitus remissionem peccatorum promittensque christum [illegible] fore
propicium. et plurimis exemplis certificans. quia paratus est [illegible]
semper ad suscipiendam penitentiam. languidam illius animam [illegible] ue-
lud quibusdam medelis refocillans. plene restituit sanitati. Ait enim
confestim nachor ad illum. Tu quidem o nobilissime anima et corpo-
parte bene instructus his mirabilibus misteriis. persevera in bona
confessione. usque in finem. et nullus modus uel tempus hanc de corde
tuo amputet. Ego uero continuo uadam salutem meam querere. et per
penitentiam dominum placare quem irritaui. Non enim regis ulterius ui-
debo faciem. si tu tantummodo uolueris. Letus igitur uehementer effectus est
filius regis et gratanter uerbum suscipiens. complexatus eum osculatur. et at-
tentissima pro eo oratione fusa. et commendans eum deo. emisit de pala-
tio. Egressus autem nachor conpunctus corde profundissimam cur-
rendo quasi ceruus peruenit ad heremum. et monachi cuiusdam
sacerdotali honore prediti speluncam attigit. ubi ille ab-
sconditus latitabat propter regis timorem. Cui humiliter prostratus
abluit pedes lacrimis. imitatus meretricem de euangelio. et diui-
num postulabat baptismum. Sacerdos igitur cum diuina plenus
esset gratia. intellexit istud diuinitus fieri. et continuo (sicut mos erat) catezi-
zans eum. et instruens (ex) diebus non modicis. demum baptizauit
eum in nomine patris et filii et spiritus sancti. Mansit itaque nachor
cum eo penitentiam (agens) de peccatis suis et benedicens dominum qui non uult
aliquem perire. sed omnium conuersionem expectat. et penitentes
benigne suscipit. Mane autem discessu nachor cognito rex.
decidit a spe quam retinebat in illo. Videns autem suos sa-
pientes et impudentes rethores ita facile superatos. in defectu
erat maximo. Et illos quidem contumeliis plurimis et dedecore
affectos. quosdam etiam et neruis uehementer flagellatos. non nul-
los etiam oculis orbatos. eiecit a facie sua. Ipse autem partim re-
cognoscere cepit falsorum deorum infirmitatem. licet perfecte lumen
christi respicere tunc noluerit. Nam circumfusi caliginis spissa
nebula adhuc cordis illius uelabantur oculi. Veruntamen sacer-

dotes iam n̄ honorabat. neq; festiuitates agebat. & libamina n̄ exhi
bebat diis. s; uacillantē utrobiq; mentem gestabat. hunc quidē in
firmitatem recognoscens doꝝ suoꝝ. inde ū certitudinē atq; diligen
tiam formidans euglice conu̇sationis. s; radicitus tenebatur ma
lignis morib;. Vehem̄ter enim seruiebat uoluptatib; corporis. & om
nino uiciis more captiui inhiabat. sicut ebrius ait ẏsaias. s;
n̄ uino. & quasi chamo praue consuetudinis trahebatur. Sic ḡ
rege cum duab; luctante cogitationib;. nobilissimus ei; fili; &
uere impiatē possidens animam in suo quiescebat palatio. na
ture sue strennuitatem ornatūq; atq; pfectum opibus. cunctis
repsentans. T. heatra namq; & cursus equoꝝ & uenationis medi
tationes. & omnia iuuentutis inania studia. & seductiones q̄
s̄ inprudentium animarum illecebre. pnichilo ꝯputabantur
ab eo. s; omnino xp̄i mandatis instruebat & ip̄m sitiebat.
uulneratam gestans animā ei; amore. ipsumq; desiderans
uere desiderabilē. qui ē tota dulcedo & insaciabilis suauitas.
In memoriam ū redigens magistrū suum barlaam & illius
speculans uitam. amore illi; liquefiebat. & ut ip̄m aliquando
uidere posset sollicitudinē gerebat assiduam. & sermones il
li; in corde circūferebat indesinent̄. similis ligno qđ planta
tum ē secus decursus aquarū irrigatū assidue. & speciosos
fructus afferens dn̄o. Multas enim animas eripuit de prin
cipatu diaboli. & xp̄o saluandas obtulit. Plurimi enī ad
ipsum uenientes. uerba hauriebant salutaria. Unde non
pauci errore derelicto. ueritatis uiam indeclinabiliter te
nebant. Non nulli etiam sclarib; abrenuntiantes. heremi
ticam subibant palestram. Ipse aut̄ orationib; uacabat
& ie iuniis. & frequent̄ hanc emittebat uocē dicens. Dn̄e dn̄e
ds̄ rex meus cui ego credidi. ad quē ego confugi. & ab er
rore sum libatus. Tribue mercedē dignā famulo tuo bar
laam. qui m̄ adte reducto monstrauit uiā & ueritatem &
uitam. & presta m̄ ut eici; uideam in corpe angl̄m illiu quo

mundus non est dignus. ut cum ipso peragam reliquum tempus uitę meę.
& per uestigia conuersationis illius incedens placeam tibi domino deo.
Secundum tempus illud sollempnitas erat futura falsorum deorum cele-
berrima in ciuitate illa. Solebat autem rex interesse festiuitati.
& sacrificiorum largitate hanc exornare. Unde metuebant tem-
plorum pontifices cernentes eum negligentem circa cultum eorum
& tepide se habentem. ne forte ex toto subtraheret se a tem-
plis. & priuarentur ipsi regali munificentia quę dabatur eis.
& ceteris oblationibus. Surgentes itaque, adeunt antrum in uastissi-
ma positum heremo. ubi habitabat quidam uir magicis ua-
cans artibus & ydolorum erroris acerrimus defensor. theodas no-
mine. quem rex honorabat magnifice. & amicum colebat & ma-
gistrum. dicens per ipsum diuinatione adaugmentum & perfectum
peruenisse suum regnum. Ut ergo sordidi sacerdotes peruenerunt ad
illum. hunc in auxilium sui conuocant. & facta regis deorumque
hesitationem manifestam faciunt. & qualia filius regis egerit.
qualiterque nachor aduersus eos publice concionatus sit. & quia
nisi ipse inquiunt ueneris nobis auxiliaturus. tota spes nostra defi-
cit. cunctique deorum cultus peribunt. Tu enim nobis solus derelictus
es in aduersis consolatio. & in te spem nostram ponimus. Surgit
ergo theodas cum presenti sibi diabolica malicia. & contra ueri-
tatem armatur. multos malignorum spirituum uocans quos
ad mala facienda nouerat promtissimos. & quibus ille ministris
semper utebatur. & cum his proficiscitur ad regem. Ut autem
annunciatus est regi aduentus eius. & intrauit uirgam quidem
oliue baiulans. melote uero precinctus. surrexit rex de sede
sua & precedens obuiam illi osculatus est eum. & allata sede
iuxta se sedere fecit. Tunc theodas ait regi. Rex in ęter-
num uiue. maximorum deorum benignitate protectus. Audiui
enim certamen magnum te egisse aduersus galileos. & splendi-
dissimo uictorię diademate esse coronatum. Ideoque ueni ut
letabundam sollempnitatem simul celebremus. iuuenesque pulcher-

rimos & decoras uirgines inmortalibus sacrificemus diis. thaurosque centum. & animalia plurima his offeramus. ut habeamus eos & deinceps adiutores inuictos. & per omnem uitam nostram placabiles. Ad hec rex ait. Non uicimus o senior non uicimus. sed debilitati potius superati sumus. Nam qui per nos putabantur esse subito contra nos facti sunt. & bachantem & amentem & infirmam inuenientes nostram aciem. prorsus hanc deiecerunt. Nunc uero si qua tibi uirtus adest & fortitudo ad auxiliandum. deposite secte nostre & rursus erigende. annuntia michi. Tunc theodas tales dedit regi responsiones. Galileorum quidem congressiones. & uaniloquia noli rex formidare. Nam quid sunt que dicuntur ab eis. ad diuersus uiros rationabiles & sapientes. Que si michi obuiauerint. multo facilius deicientur. quam folium quod a uento motum corruit. Neque enim ante faciem meam uenire sustinebunt. nec dum sermonem meum conferre. & interrogationes & oppositiones facere. Sed ut istud propositum certamen. & totum quodcumque uoluerimus recte nobis eueniat. & secundum uotum res nobis procedat. exorna sollempnitatem hanc celeberrimam. & pietatem deorum quasi quedam arma fortia indue. & bene tibi erit. Sic gloriabatur potens in malicia tota die. meditans iniquitatem sicut ait dauid. & cooperatione malignorum spirituum ex toto regem fecit obliuisci uerba salutaria que cor illius aliquantulum tetigerant. & ad consueta ~~nem~~ penitus reuocauit. Unde littere regales mox ubique transmisse sunt. ut conuenirent omnes ad execrandam sollempnitatem deorum. Tunc uideres confluentes multitudines populorum. oues et boues & diuersa adducentium animalia. Omnibus itaque congregatis surgens rex cum seductore theoda. ad templum abiit. thauris ad sacrificium adductis centum uiginti. & aliis multis animalibus. & celebrabant prophanam sollempnitatem. adeo ut resonaret quidem ciuitas a uocibus brutorum animalium. & ipse aer polluere tur nidore sacrificiorum. His ita consummatis & nequitie spiritibus ualde gratificantibus super uictoria theode. & gratias ei referentibus

templorum sacerdotibus. rex iterum ad palatium rediit. et ait Theode.
Ecce sicut iussisti totum inpendimus studium in exornatione
sollempnitatis. et sacrificiorum libalitate. Iam ergo tempus est ut promissa
adimpleas. et filium qui meum annis recessit cultibus ab errore
christianorum liberes. et clementibus diis reconcilies. Ego enim omnem artem et
manus agitans. nulla morbi huius inveni curationem. sed omnibus po-
tiorem ipsius repperi voluntatem. Si mansuete eum aggressus sum et le-
niter. nec sic mentem illius attendentem vidi. si vero austeritate usus sum
et contumeliis. ad superbiam magis et pertinaciam declinantem con-
sideravi. Tue de reliquo sapientie. quod michi contigit infortunium tibi
committo. Si ergo ab hoc liberatus per te rursus videro filium meum diis
servientem. et delectationibus voluptuose vite huius et regni fer-
ventem. statuam tibi erigens auream sicut diis sacrificabo illi.
et ab omnibus honorari faciam te per infinita tempora. Theodas igitur
attente aurem inclinans maligno. et ab illo edoctus consilium ma-
lum et exterminabile. lingua illius et os effectus. ait ad regem.
Si recuperare tuum vis filium et vanam illius pervicatiam deponere.
inveni artem cui non prevalebit resistere. sed facile mollescet rigi-
da eius cogitatio sicut cera a facie ignis. Rex autem super vacue
vanum sic se iactantem cernens. ad delectationem mox et alacri-
tatem transpositus est. sperans inpudicam illam et audacem linguam
circumvenire posse filii sui a deo doctam et sapientia plenam
animam. Et discere volens que esset ars illa. interrogavit eum.
Tunc Theodas quasi novacula acutam preparat animam ad mali-
ciam et dirum condit veneficium. et contemplatur sophisma
artificiosum. ex maligno suggestionem. et ait. Cunctis o rex assis-
tentibus filio tuo et ministrantibus longe ab eo remotis. mulieres
decoras et valde speciosas et ornatas introduci precipe. ut sint
cum eo et ministrent ei assidue. et conversentur et morentur cum eo.
Ego autem de spiritibus unum qui ad huiusmodi michi ordinati sunt in-
mittens ei forti libidinis igne succendam. et postquam coierit
ipse cum una sola talium mulierum. non omnia concesserit tibi

prouoco despicabilis ero tibi. & de reliquo inutilis & suppliciis dignus.
Nichil enim ut facies mulierum abducere & seducere iuuenum
cogitationes preualet. & audi narrationem meo sermoni testificantem.
Quidam rex filios mares habere non poterat. Unde uehementer tri-
stis erat. & hoc infelicitatem esse non modicam estimabat. Qui cum in huius-
modi esset anxietatibus. nascitur ei filius. & super hoc gauisus est gaudio magno.
~~meo~~ Dixerunt autem ei peritissimi medicorum. quia si infra decem an-
nos solem uel ignem uiderit. omnino lumine priuabitur. Hoc enim
oculorum illius positio significabat. Rex itaque ut audiuit talia. fer-
tur speluncam in quadam petra excidisse. & ibi filium cum nutricibus
inclusisse. ut nullomodo usque ad completionem decem annorum lucis cla-
ritatem uideret. Finitis autem decem annis de antro puer educitur.
nullam mundialium rerum prorsum habens noticiam. Tunc iu-
bet rex omnia secundum genus suum exhiberi & ostendi ei. uiros quidem
in uno loco. alibi uero mulieres. hic aurum & argentum. ibi marga-
ritas & lapides preciosos. uestes splendidas & ornamenta. currus etiam
speciosos cum equis regalibus frena aurea habentibus & purpura
coopertis & ascensores armatos. & armenta boum. & greges ouium.
Et ut breuiter dicam. omnia secundum ordinem & genus ostenderunt
puero. Interrogante uero ipso quid horum unumquodque uocaretur. regis
ministri unicuique appellationem indicauerunt. Cum autem mulie-
rum nomen discere anxie quereret. fertur spatarius regis luden-
do dixisse. demones eas esse que seducunt homines. Cor autem
pueri illarum desiderio plus quam ceteris rebus anhelabat. Osten-
sis igitur omnibus. ad regem reduxerunt eum. Tunc interrogauit
rex filium. quid amplius amaret ex omnibus que uiderat. Quid inquit
pater aliud. nisi demones illos qui seducunt homines. Nulli enim
eorum que michi hodie demonstrata sunt. sicut illorum amicicia exar-
sit anima mea. Et miratus est rex ille in uerbo pueri. Et uide
quam tirannica res est amor mulieris. Et tu igitur non aliter putes
superare te posse filium tuum. nisi hoc modo. Suscepit uerbum rex
libenter. Et adducuntur ei perelecte puelle decore & ualde

speciose: quas et ornatu illustrat splendido! ut amplius ad captiuandum puerum sint idoneę. Famulos quidem et ministros pueri omnes eiecit de palatio! illas uero in loco illorum constituit. Itaque ipsę assident ei. circumplectuntur. et ad excitandum suum coitum alliciunt! et omni gestu et uerbis inuitantes ad libidinem. Non habebat alium ad quem respiceret. aut cum quo loqueretur! ut conuesceretur: Ipsę namque erant ei omnia. Et ista quidem rex faciebat. Theodas uero rursus ad illam malignam speluncam suam redit! et libros suos respiciens per quos talia operari poterat. unum malignorum accersiuit. et ad bellandum contra Christi militem transmisit! ignorans miser quale derisionem habebat sustinere. et quanta confusione repleri. cum tota sua cohorte diabolica. Malignus quoque spiritus alios etiam nequiores se secum assumens demones. cubiculum adiit fortissimi iuuenis. et irruit in eum! uehementissimum carnis succendens caminum. Et malignus quidem intrinsecus inflammabat. facie uero pulcherrime sed anima turpissime puelle exterius dirum libidinis excitabant ardorem. Munda uero illa anima diaboli suggestiones sentiens. et bellum cernens malarum cogitationum super se fortiter ueniens turbabatur: et solutionem tanti mali querebat inuenire. mundumque se ipsum exhibere Christo! ne ceno uiciorum macularet sanctam illam stolam. quam baptismatis illi induit gracia. Mox ergo amori libidinoso diuinum amorem opposuit! et in memoriam reduxit intra se ipsum. illius pulcherrime et ineffabilis glorie Christi. sponsi mundarum animarum. et nuptiarum. de quibus miserrime eicientur: qui nuptialem polluerint tunicam ligatis manibus et pedibus in tenebras exteriores.

Hoc cogitans et lacrimis perfusus percutiebat pectus suum! ut malignas inde cogitationes effugaret. Deinde surgens et manus in celum eleuans. flagrantissimis lacrimis et gemitibus dominum inuocabat ad auxilium! et dicebat. Domine deus omnipotens misericors et miserator spes desperatorum et destitutorum adiutorium. recordare mei indigni serui tui. in hac

hora. et propicio me oculo respice. et libera a gladio demoniaco animam meam. et de manu canis unicam meam. et ne sinas me incidere in manus inimicorum meorum. ne super gaudeant mihi qui oderunt me. ne dere-linquas me corrumpi iniquitatibus et inquinare corpus meum. quod castum tibi exhibere promisi. Te enim desidero et te adoro patrem et filium et spiritum sanctum. nunc et semper et in secula seculorum. amen. Et cum dixisset amen. diuinam sensit consolationem. celitus super se uenientem. et statim maligne discesserunt cogitationes. Ipse uero usque mane in oratione persistit. et agnitis machinamentis diaboli cepit corpus amplius affligere. fame et siti. et alia contritione. Totis namque noctibus stabat super pedes suos. sibi met ipsi reducens ad memoriam que promiserat deo. et describens in animo suo hinc iustorum splendorem. et inde malorum gehennam. commemorans assidue ne ociosam et uanam hostis suam inueniens animam cogitationes illi malas facile aspergeret. et mentis mundiciam pollueret. Vndique ergo hostis destitutus est. et omnino desperans se ipsum taliter posse strennuum deicere iuuenem. aliam uadit dirissimus hostis inuenire seductionem. Et cum semper malignus sit ad nocendum. et ad ledendum callidus. nunc multo attentius sagebat. nichil omittens quatenus ad effectum perduceret que sibi a theoda iniuncta fuerant. et tale rursus conficit ueneficium. Nam ingressus est unam iuuenculam illarum que cunctis erat formosior. et regis fuerat filia. que captiua de sua alienata est patria. et regi auennir quasi quoddam muneris eximium fuit oblata. Hanc eo quod esset pulcherrima ad lapsum et supplantationem filii pater transmiserat. eamque seductor ut dictum est ingressus. sermones ei suggerit. intellectum atque prudentiam sonantes. illius intentionis. Omnia enim ad malitiam pertinentia machinamenta facile et cito malignus inuenit. Deinde regis filio ad exterra corruens. compassionis caritatem erga puellam inmittit ei. quasi sub obtentu intellectus et ornamenti mentis illius. quia esset ingenua et de regali genere.

patria etiam sua et gloria esset privata. Cum his et cogitationes sub-
mittit ei, ut liberet eam ab ydolis, et christianam faceret. Sed hec
omnia, fraudes erant versuti draconis. Sic enim animum suum
disponens regis filius, et nullam cogitationem sordidam vel amorem
viciosum cernens in se ipso erga puellam commotum non tantum compas-
sionem et misericordiam tam captivitatis illius quam anime perditi-
onis, nequaquam hanc rem putabat esse diabolicam seductionem.
Nam diabolus cum sit auctor tenebrarum, aliquando se in an-
gelum lucis transformat. Ut ergo loqui cepit puelle regis filius,
et noticie divine sibi verba proferre, dicens: O mulier cognos-
ce viventem in secula deum, et noli hoc errore ydolorum corrumpi,
sed dominum Ihesum Christum intellige auctorem esse omnium rerum, et beata
eris desponsata inmortali sponso. Multaque talia dicente il-
lo, mox malignus suggerit mulieri ut seductionis expan-
dat retia, et ad peccati foveam trahat deo dilectam animam illam,
quemadmodum primum hominem decepit per evam, et a beata et in-
mortali vita et a deo separans, a paradiso etiam extorrem in
huius vite exilium precipitavit. Ut enim audivit puella ver-
ba illa omni plena sapientia, stulta existens non intellexit,
sed tales dedit responsiones ceu lingua et os diaboli facta.
Et ait: Si mee salutis domine mi sollicitudinem geris, et cupis deo
tuo me offerre et humilem animam meam salvam facere, fac et
ipse unam peticionem meam, et omnibus constanter patriis diis abrenuntians
tuo adherebo deo usque ad finem vite mee serviturus ei, et mer-
cedem recipies pro mea salvatione et ad dominum conversione. Tunc
eo interrogante que est postulatio tua o mulier: illa habitum
et gestum et oculos et totam semet ipsam ad libidinem transfor-
mans, inquit: Coniungere mihi nuptiarum copula, et ego precep-
tis tuis gaudens obediam. Cui ille: Inaniter o mulier talem
mihi pretendis duram petitionem. Ego enim licet fortiter tue sollici-
tudinem geram salutis, et de profundo perditionis desiderem te ex-
trahere, inquinare tamen corpus meum per turpem commixti-

onem graue mihi est. & omnino inpossibile. Illa autem complanans illi totam uiam. & iungens. quare inquit talia faris. omni tu replete sapientia. Vt quid pollutam rem & turpem uocasti commixtionem. Non enim & ego expers sum scientie xpistianorum librorum. sed multa uolumina legi in patria mea. multosque xpistianos mecum colloquentes. audiui. Nonne scriptum est in quodam librorum uestrorum. honorabiles nuptie. & thorus inmaculatus. Et melius est nubere quam uri. Et quod deus coniunxit. homo non separet. An non omnes antiquos iustos patriarchas. sed et prophetas uxores docent habuisse uestre scripture. Nonne petrum illum quem principem apostolorum dicitis fuisse. coniugem scriptum est habuisse. Quibus ergo auctoritatibus fultus. nuptias pollutionem debes appellare. Valde mihi uideris a ueritate dogmatum uestrorum errare. Cui ille respondit. Etiam mulier sic se habent ista. quemadmodum dixisti. Nam permittitur uolentibus uxores ducere. sed non eis qui semel promiserunt xpisto uirginitatem illibatam seruare. Ego enim ex quo lauacro purificatus sum diuini baptismatis. a iuuentutis & ignorantie mee delictis. mundum me ipsum seruare xpisto spopondi. Et qua ratione quod deo promisi uiolare potero. Et illa rursus ait. Sit & ista tua uoluntas. quemadmodum proposuisti. Aliam tamen minimam quandam & fere nullam petitionem meam perfice. si uis saluam facere animam meam. Concumbe mecum hac nocte & promitto tibi quod summo diluculo xpistiana fiam. & omni abrenuntiem cultui deorum. Et erit tibi non solum indulgentia pro dispensatione ista. sed insuper munerum retributio pro salute mea a deo tuo. Nam gaudium fit in celo super uno peccatore penitentiam agente. Si ergo fit gaudium in celo propter conuersionem peccatoris. auctori conuersionis nonne merces magna debetur. Etiam ita est. & penitus indubitabile. Nonne plurima & principes religionis uestre apostoli secundum dispensationem egerunt. pretereuntes non nunquam minus propter maius mandatum. Nonne paulus dicitur circumcidisse timotheum. propter meliorem dispensationem. Et licet execrabilis sit xpistianis circumcisio. tamen ille

[margin:] ac tantum. & tua me perfrui patere pulchritudine. nec non & ipse saciare decore.

non respuit hanc facere. Et multa talia in scripturis tuis inuenies. Si ergo secundum ueritatem saluare uis animam meam, modicum istud meum comple desiderium. Et ego quidem perfecta tibi copula nuptiarum coniungi postulans. quod istud tibi minime desiderabile est. ulterius te non cogam. que tibi placita sunt omnia tamen factura. Ergo et ipse ne omnino me execreris. sed acquiescendo mihi semel in hoc saluabis me a superstitioso ydolorum cultu liberans. et tu deinceps que tibi uisa fuerint facies omni tempore uite tue. Sic locuta est. Nam et habebat narratorem. cui et aures adhibebat ipsa occulte. et scripturarum expertissimus et totius malicie auctor et magister diabolus. Hec ergo dicens et blandiens. retiaque et laqueos a dextris et a sinistris circumplicans. turrem anime illius commouere cepit. rigoremque deponere propositi illius. et deliberationem nutabundam efficere. Seminator autem malicie et iustorum inimicus uacillans illius cor considerans. gaudio magno repletus est. et qui secum uenerant nequicie spiritus mox aduocat uociferans. Videtis quomodo puella ista concussit. quem nos non potuimus commouere. Uenite ergo fortiter irruamus in eum. Aliud enim tempus non inueniemus tam congruum. ad complendam uoluntatem illius qui misit nos. Hec locutus uersipellis et omni dolo plenus. cum suis canibus unanimiter aggrediuntur xpi militem. omnesque illius anime uirtutes conturbant. et dirum puelle amorem suggerentes. ignem uehementissimum concupiscentie succendunt in eum. Cernens autem ille se ipsum fortiter inflammatum et ad peccandum captiuatum. et cogitationes suas puelle salutem et ad dominum conuersionem quasi hamo escam preposite actioni circumpositas. et occultantes ei hostis submissiones. id est non esse peccatum pro salute anime semel mulieri se misceri. ingemiscens defectionem anime pessumdare. mox semet ipsum adorationi dedit. et flumina lacrimarum ex oculis largiter profundens. clamabat ad dominum qui saluos facit sperantes in se. In te domine speraui non confundar in eternum. Neque irrideant me inimici mei. tua

precium dextra. sed adesto mihi in hac hora. et secundum uoluntatem tuam dirige uiam meam. ut glorificetur nomen tuum sanctum et gloriosum et terribile in me famulo tuo. quia es benedictus in secula. AMEN.

Per plurimas ergo horas cum lacrimis orans. et multas genu flexiones faciens. collocauit se ipsum in pauimento. et soporatus paululum uidet semet ipsum a quibusdam terribilibus raptum. et loca que numquam uiderat pertranseuntem. et in quoddam productum maximum pratum decoris floribus et bene redolentibus exornatum. ubi arbores quidem cernit omnigenas. et uariis fructibus extraneis quibusdam et mirabilibus. foliaque arborum dulcem sonum reddebant. aura quodam grata agitata. et insaciabilem et gratissimum odorem emittebant. sedesque posite erant de mundissimo auro. et lapidibus preciosis fabricate. nimium splendorem reddentes. et lecti lucidi preciosissimis stramentis. que decore suo omnem narrationem superant. aque quoque etiam preterfluunt limpidissime. ipsos letificantes oculos. Per mirabilem uero et maximum istum campum terribiles illi ducentes illum in ciuitatem introduxerunt. ineffabili fulgore splendentem. Ex auro quidem obrizo muri erant. et de lapidibus quos nullus aliquando uidit. propugnacula altissima. O quis illius referre preualet ciuitatis decorem et claritatem. Lux autem desuper insuper infusa radiis suis omnes plateas ipsius illustrat. et etherei quidam exercitus splendidi in ea conuersantur. canticum cantantes. quod auris mortalis numquam audiuit. Et uocem audiuit dicentem. Hec est requies iustorum. ista est leticia eorum qui placuerunt domino. Inde denique educentes illum reuerentissimum uirum illi repedabant. Qui iocunditate illa et gaudio totus perfusus. ne priuetis me aiebat. ~~ne priuetis me~~ rogo ineffabili gaudio isto. sed concedite mihi in uno perclare ciuitatis huius angulo conuersari. Illi autem dicebant. Inpossibile est nunc te hic esse. sed labore multo et sudore uenies huc. si tamen tibi metipsum inferre potueris. His dictis et maximum illum campum rursum transeuntes ad loca deduxerunt tenebro-

sa. et omni felicitate. et tristicia et tribulatione / et sordibus me- plena. ubi fornax estua
bat ignis succensa. et uermium genus atque serpentium ibi erat.
inter flamas uiuens. et animas crucians. Et uox audita est dicens.
Iste est locus peccatorum. Ista sunt tormenta eorum qui prauis actibus et
turpibus semet ipsos polluunt. Postea eduxerunt eum inde. hii
qui illuc introduxerant. statimque in semet ipsum reuersus treme
bundus erat totus. fluminaque lacrimarum decurrebant ex oculis
eius. Omnis autem pulchritudo illius inpudice puelle et ceterarum
fetidior stercore atque putredine ei uidebatur. Voluens autem
in animo eorum que uiderat memoriam. desiderio bonorum et timo
re malorum super lectum infirmus decubuit. nequaquam surgere
ualens. Nunciatur quoque egritudo regi filii. Qui postquam uenit. in
terrogat quid est quod acciderat. Ille autem refert ei per ordinem que
uiderat et ait. Vt quid laqueum pedibus meis preparasti. et deicere
animam meam uoluisti. Nisi enim dominus adiuuisset me. paulo
minus in inferno habitasset anima mea. Sed quam bonus israel deus
rectis corde. Qui et meam eripuit humilitatem de medio catulorum
leonum. conturbatus dormiui. Sed uisitauit me ex alto deus sa
lutaris meus. et ostendit mihi qualibus prouauerunt se bonis qui eum
prouocant ad iracundiam. qualiumque tormentorum penas sustine
bunt. Et nunc o pater quoniam aures tuas obturasti ne audias
uocem meam bona tibi suggerentem. saltim me ne prohibeas per uiam
rectam incedere. Hoc enim desidero hoc ambio. id est ab homi
nibus terrenis liberari. et ad loca pergere ubi barlaam christi famulus
habitat. et cum eo residuum presentis uite mee expendere.
Si autem ui retinere me uolueris. uidebis me repente tristicia
et angustia mori. et neque tu pater de reliquo uocaberis. neque fi
lium me ulterius habebis. Iterum quoque defectus apprehendit
regem. rursus tedet eum uite sue. et male confusus ad semet
ipsum. in suum abiit palatium. A theuda uero qui missi fue
rant maligni spiritus aduersus sanctum puerum. redeuntes ad eum
confusi. deiectionem confitentur. et licet sint mendacissimi.

tam casum deiectionis sue apte retulerunt. Ille aut sic. Vos infir-
mi et miseri. quom ab uno puero destis superati. Tunc maligni spc di-
uina uirtute copulsi. in lucem licet inuiti ~~omnia~~ ueritate ptulerunt di-
centes. Non ualuim sustinere nec omnino respicere xpi uirtutem.
et uexillu passionis ei. qd crucem uocant. Illo eni signo redun
mus eneruati. fugientesq: excussi omnes aeris pncipes et rectores tenebraru.
~~tenebraru~~. Nam priusquam pfecte eo signaretur iuuenis iste. sup
eum irruentes fortit conturbauim eum. Vt aut xpm uoca-
uit in auxilium. et signo crucis armauit semet ipm. nos psec-
cutus e cum ira. et psidiu sibimet tutissimu posuit. Meditantes
g inuenim instrumntu p qd et pthoplasto locut e aliqndo pnceps
nr. et eu supauit. Sz nec p nichilo reputati sum a puero isto. et ir-
rita facta e spes qua habuim de illo. Nam inuocat xpc in auxi-
lium. igni supne ire nos inflammauit. et in fuga uertit. et iam
non audem appropinqre ei. Sic g maligni spc apte nota fecere
theode que facta fuerant. Rex aut undiq: destitut
theodam itm aduocauit. Cui et dicit. Omnia que nos docuisti
o sapientissime complentes. nullam utilitate consecuti sumus.
Nunc aut si qua alia ars residua e. et illi expientia capiam.
forte inuenienius aliqua mali solutione. Petente u theoda.
ad colloquium uenire filii. mane rex secum assumens eum.
ad uisitandu pgit filium. Et sedens rex loqui cepit exprobrans
et repehendens de inobedientia sua et ptinaci uoluntate. Illo
u denuo confirmante et nichil pponendu esse caritati xpi cla-
mante. pcedens in medium theodas ait. Qd cognouisti iosaphat
in inmortalib diis nris. quia ab eoru cultu discessisti. et patre
tuum regem ita ad iracundiam puocasti. odibilis factus omi
pplo. Nonne ab ipsis t pstita e uita. Nonne et ipi exhibuerut
te patri. oratione ei exaudita. Et de sterilitatis eum uinculo
liberauerunt. Plura aut uaniloquia et inutiles nugacitates in
malis inueterat pponens. et silogismos consuens de pdicatione
euglii uolens eum deridere. ydoloru u dogma defendere. Io-

dicum sustinens supni regni filius. & urbis illi cuius quã fixit
ds & n̄ homo/ait adtheodam. Audi erroris pfunditas 7 pal
pabilium tenebrarũ fetor: babilonium semen. calannaice tur
ris construentiũ ples. ppt̄ quã mundus confusus ē/uaniloque
ac miserrime senex: cui igne fulguris concremata pentapo
lis leuiora sceleribus opata ē. Cur deridere conaris salutis predi
cationem. pquam errabundi uiam inuenerunt: pquã pditi &
male captiuati reuocati s̄: Quid melius ē dic m̄ dõ seruire om
nipotenti cum filio suo unigenito. & spũ scõ dõ increato & in
mortali. pncipio & fonti bonoꝝ: cui imperium inestimabile 7
glã inconphensibilis. cui adstant milia milium. deciesq; cen
tena milia angloꝝ celestium ordinum: & pleni s̄ celi 7 terra
glã ei: pquem omnia de nichilo facta s̄. pquẽ omĩa guber
nantur & continentur. & puidentia illi reguntur: quã demonib
pditis & inanimatis ydolis. quoꝝ glã & laus adulterium ē. &
pueroꝝ corruptio. & cetera impietatis opa que de iuris diis scp
ta s̄/institutionib supstitionis ur̄e: Non erubescitis miseri &
ignis inextinguibilis cibus. similitudo generis chaldaici: n̄
confundimini mortuas statuas adorantes: manus humanę
opa: Lapidem enim dolantes. ul lignum cedentes/dñm ap
pellatis. Deinde meliorẽ de armtis thaurũ tollentes. uel
aliud qdcumq; occurrerit decentissimũ de animalib/mor
tuo delubro sacrificatis. Stulte pciosi ē tuo ydolo animal
qd offert ei. Nam ydolũ homo fecit. animal ds creauit/&
idõ longe te rationali. intellectuali ē irrationale animal.
Nam illud cognoscit nutientẽ se. tu ũ dñm ignoras. pquẽ
de nichilo factus es/pquẽ uiuis & conseruaris. Et appellas
dñm quẽ paulo ante uidisti ferro cesum. & igne ɔflatum.
& malleis pductum/quem argento & auro circumtexisti. et
de terra eleuans inalto collocasti. Deinde corruens interrã
miserum lapidẽ miserior illo adoras. & n̄ dñm s; opa ma
nuum tuaꝝ/mortua & inanimata. Immo neq; mortuũ

Qui enī mortuū ē ꝗ nūq̄ uiuit.

utiq; ē. iustum uocari ydolum. S; q̄d d̄a nouum oportet inue
niri sibi nom̄. tanta fatuitate dignum. Nam lapideus pul
uis efficit̄. ligneus corrumpit̄. eneus fuscatur. aureus & argen
teus conflatur. Nec hoc solū s; etiā distrahunt̄ dii tui. alii
modico. alii p̄cio multo. Non enī diuinitas in ē eis. Vin enim
quis emit dm̄ quis uendit. Quom̄ ds uocatur. qui ñ
mouetur. An non cernis. quoniā quidem stans numquā sedet. se
dens numquā surgit. Erubesce stulte. & manū pone super
os tuum fatue. talia laudans. Nam a ueritate alienatus
es. mendaciisq; figuris seductus statuas fingens & opib; ma
nuum tuaꝝ dī nomen imponens. Euigila infelicissime. & in
tellige quia antiquior es tu. d̄o a te facto. Ista plurime s̄ in
saniȩ. Confidis enim temet ip̄m cum sis homo dm̄ facere. Et
quom̄ potest hoc fieri. Itaq; non dm̄ facis. s; effigiem hōis
ul' alicui' animalis. linguam non habentē. neq; guttur. neq;
cerebrum. nec aliq̄d interi'. Itaq; neq; hominis similitudo.
neq; animalis. s; omnino q̄d d̄a inutile. & uanitate plenum.
Cur ḡ insensibilib; adularis. Cur inmotis & inutilib; assi
des. Nisi enim ars fuisset cesoris lapidū ul' architecti aut
ferrarii. dm̄ utiq; non habuisses. Nisi custodes assiderent. uti
q; dm̄ tuū p̄deres. Quem enim sepi' urbs ꝑplosa insipienter
p̄catur. ut dm̄ ab eo custodiatur. huic custodes pauci assi
dent. ne a furib; rapiatur. Et siquidē aureus ul' argenteus
fuerit. sollerter custodiet̄. si ū lapideus aut luteus. uel
alteri' cui' libet uilioris materiȩ. semet ip̄m custodiet. For
sitan robustior ē luteus apud uos aureo. Non ē ḡ congru
um uos insipientes & cecos & sine intellectū iustos subsan
nare. s; potius uos metipsos deflere. Amentiȩ q̄ppe ñ pie
tatis s̄ opa ur̄a. — Nam studiosus belloꝝ militaris
aspectus simile ydolum erigens. uocauit martē. Alius
aūt mulierū concupiscentia succensus. uictum suū dm̄
fecit. quem uocauit uenerem. Iste aūt ꝑpt̄ suā uinolentiā

finxit ydolum. quod uocauit bachum. Similiter uero et aliorum malorum concupiscentes suorum uiciorum statuerunt ydola. Nam passiones suas. deos uocauerunt. Et ideo in delubris suis inpudice fiunt abers salutationes. et luxuriosa cantica resonant. et furiosi in impetu fiunt. Quis autem horum abhominabilem per ordinem edicet actionem. Quis sustinebit illorum turpitudines referendo os suum inquinari. Sed omnibus manifesta sunt. et si nos taceamus. Isti tui cultus sunt o theoda. status insensibilior. Hec me suades adorare. hec colere. Tue ueraciter iste malicie. et stulte uoluntatis tale consilium. Sed similes illis fiant tu et omnes qui confiditis in eis. Ego uero deo meo seruiam. et illi sacrificabo totum me ipsum. deo creatori et prouisori uniuersorum. per dominum nostrum ihesum christum spem nostram. per quem accessum habemus ad patrem luminum in spiritu sancto. per quem redempti sumus de amara seruitute in sanguine eius. Nisi enim humiliasset semet ipsum usque ad formam serui. numquam nos filiorum adoptione digni essemus. Humiliatus est qui propter nos. non rapinam arbitratus esse se equalem deo. Nam quod erat permansit. et quod non erat assumpsit. Locutus est hominibus. ascendit in crucem carne sua. positus est in sepulchro tribus diebus. descendit in infernum. eduxit eos quos uinctos tenebat seuus mundi rector uenundatos sub peccato. resurrexit die tercia. ascendit in celum. inde uenturus iudicare uiuos et mortuos. Que ergo sibi ex his lesio facta est. que est subsanna iuderis. Nonne cernis solem istum quod et quantis transmittit radium suum locis. inhonestis et sordidis. et quanta corpora respicit fetida atque putentia. Numquid aliqua sibi ex his peruenit macula. Nonne potius sordida et fetentia atque saniem decurrentem desiccat. astringit. tenebrosa uero illuminat. et illesus omnino et intactus ab omni macula permanet. Quid — uero ignis. Nonne frigidum ferrum et nigrum suscipiens in se ipso. flamigerum totum atque ignitum efficit. Numquid recipit ferri proprietates. Numquid ceso ferro malleis et contuso patitur aliquid ignis.

aut lesionē ullom̄ sustinet. Si ḡ creaturas istas corruptibiles ni
chil ex societate uilior pati constat. qua ratione o stulte & lapidei
cordis rep̄hendere presumis dicens. quia filius & uerbu dī nullom̄
discedens a patna glā. s; ds̄ existens. p salute hominū suscepit
corp' humanū. ut homines participes diuinę & intellegibilis
naturę faceret. & de inferno educeret substantiā nostram & ce
lesti glā donaret. ut p̄ncipem tenebrarum sc̄li hui' assūptione
carnis illiciens subiceret. & genus nr̄m ab illi' tirannide libaret.
Unde & inpassibilis sustinet passionē crucis. duas naturas ma
nifestans suas. Nam ut homo crucifigit. s; sicut ds̄ solem ob
scurat. commouit terram & multa qui dormierant suscitauit
corpa sc̄orum de monumentis. Rursus ut homo moritur. s; sicut deus
resurgit. spolians infernū. Ido clamat pph̄a. Infernus letatus ē
obuians tibi deorsum. Nam exultabat hominē putans se susci
pe infirmum. s; in dn̄m incidit. & inanis subito effectus ē & cap
tiuus. Surgit ḡ sicut ds̄. redit q; in celum unde numquā dis
cessit. & naturam nrām p̄us despicabilē & omnib' inferiorem &
ingratam & inhonoratā omnibus superiorem fecit. & in throno
glę collocauit. Igitur quę ipi dō uerbo hinc facta ē lesio. quia
blasphemare n̄ desinis. Quod pulchri' ista confiteri. & talem colere
dn̄m bonum ac benignū. qui mandat iusticiam. continentiam
impat. mundiciam iubet. misericordiam docet. fidē exhibet. pacē
p̄dicat. ipsa ueritas nominatur & est. ipā caritas. ipā bonitas.
Hunc melius ē colere quam deos tuos nefarios. & uiciosos. turpes
parit & actibus & nominib'. Ve uob lapidib' duriores. & irratio
nabilib' irrationabiliores. filii p̄ditionis. tenebrarum heredes. Be
atus ū ego & omnes xpiani. dn̄m habentes bonū & benignum.
Nam qui ei seruiunt. & si modico tempe in hoc sc̄lo mala
sustinent. s; inmortalē retributionis fructum uindemiabunt
in regno perenni. & diuina beatitudine. Dixit aūt ad eū
theodas. Ecce manifestum ē quia nrām sectā multi & magni
sapientes. & narratores tam uirtute quā scientia mirabiles tra

diderunt. & omnes reges terre & potentes ceu bonam & nichil falsitatis habentem susceperunt. Galileorum uero rustici quidam pauperesque & uiles homines predicauerunt. & ipsi pauci numero! nec duodenarium supergredientes. Quomodo ergo paucorum & ignobilium atque rusticorum predicatio preponenda est multorum & magnorum sapientia tanta splendentium traditioni. Que est autem assertio hos uera dicere & illos mentiri. Rursus ergo regis filius respondit. Forsitan theoda asinus es rationis liram audiens & sine intellectu permanens. uel potius aspis obturans aures. ne audias uocem incantantium. Bene ergo propheta ait de te. Si mutauerit ethyops pellem suam & pardus uarietatem suam! & tu poteris bene facere cum didiceris mala. Stulte & ecce quomodo non reducis te insensatum ueritatis. Hoc enim ipsum quod amultis quidem sapientia ammirandis uestri cultus laudati sunt. & amultis regibus defensi. predicatio uero euangelii apauperis & ignobilibus uiris predicata est. ostendit diuini cultus nostri uirtutem! & uestrorum malignorum dogmatum infirmitatem & exterminium. Nam uestra licet & aduocatos habuerint sapientes. & defensores fortissimos! tamen extinguuntur & debilitantur. Nostra uero nullo humano fulta auxilio lucent splendidiora sole! & mundi obtinent plenitudinem. Si enim arethoribus & phylosophis exposita fuisset fides nostra regesque & potentes habuisset cooperatores! merito diceres humana uirtute totum fieri. Nunc autem cernens apiscatoribus quidem uilibus sanctum compositum euangelium. abomnibus uero tyrannis persecutum. & postea orbem implesse uniuersum! nam inomnem terram exiuit sonus eorum. & infines orbis terre uerba eorum. quid dicere potes aliud. quam diuinam quandam esse & inexpugnabilem uirtutem. persalute hominum semetipsam astruentem. Quam ergo assertionem requiris insensate mentiri quidem tuos. uera autem dicere nostros. his que dicta sunt potiorem. Si enim non deliramenta essent. & mendacia omnia tua! numquam tantam obtinentia abomnibus fortitudinem & defensionem sic essent imminuta & infirmata. Vidi enim inquit impium

sup exaltatum & eleuatum sicut cedros libani. & transiui 7 ecce
n erat. quesiui eum & n e inuentus locus ei. Ve uob ista dixit
ppha. ppugnatorib ydolatrie. Modicum enim quantulu cuq;
& n inuenietur locus ur. s; sicut deficit fumus deficiens. & queadmo
du liquescit cera a facie ignis sic pibitis. Ve euglica u & diui
na noticia inquit dns. Celum & terra transibunt. uba aute mea
n transibunt. Et itum psalmigraphus ait. Initio tu dne
tram fundasti. & opa manuu tuar s celi. Ipsi pibunt tu aut
pmanebis. & omnes sicut uestimtu ueterascent. & sic opertoriu
mutabis eos & mutabunt. tu aut ide ipe es. & anni tui n de
ficient. Et quide diuini pcones aduentus xpi sapientesq; or
bis pdicatores. omnes traxerut de pfundo erroris. quos nunc
infelix & uere seruus peccati despicis. Nam ipsi resplenduerut
signis & pdigiis. & uariis uirtutibus. uelut sol in mundo. ce
cis lumen donantes. surdis aut auditu. claudis gressum. mor
tuis uitam exhibentes. Nam umbre illor sole. omnes languo
res hominum curabant. Demones quos uos timetis quasi deos.
n solum ab hominu pellebant corpib. s; etia ab ipso exturbaue
runt mundo. crucis signo. p qd omne pdiderut magicam arte. et
omnia ueneficia inefficatia esse fecerunt. Et illi quide huma
nam ita sanantes infirmitate xpi uirtute. & creatura tota reno
uantes. ceu ueritatis precones. merito ammirabiles uidebantur
omnib recta sapientibus. Qd q potes dicere de sapientib tuis &
rethorib. quor stulta fecit ds sapientiam. Fautores diaboli.
qd memoria dignu reliquerunt seclo. Qd potes dicere de ipsis.
nisi irrationabilitate & turpitudine. & arte uana ornatu ubor.
cenu contegente fetentissime sue secte. S; & ipsor poetaru qui
cuq; usi s aliquo in a multa resipuisse insania qd ueri e dixe
runt. quia hii qui dicunt dii homines fuerunt. & eo qd qda
illor edificauerut ciuitates. & regiones gubnauerut. ul qdli
bet aliud egregiu facinus scdm sclm fecerut. errantes homi
nes dos eos uocauerut. Nam initio seruch ille dicit ydola

repisse. In antiquis namq; tempib9 quisquis ul fortitudinis. seu amicicię. seu alicui9 alteri9 industrię opus memoria dignū osten disset. statuis fertur & imaginib9 fuisse honoratus. Postea ū homines pdecessoꝝ suoꝝ ignorantes intentionē. quia ppt memoriā solam eis qui aliqd fecerunt laudabile. statuas & imagines erexerunt. paulatim errantes diabolica seducti uersutia qsi inmortales dos. similes sibi mortales & corruptibiles homines adorauerunt. & sacrificia eis & libamina obtulerunt. certū qa demonib9 inydolis habitantib9 adse honorem & sacrificia trahentibus. Nam illi eis qui n̄ pbauerunt dm̄ habere innoticia psuaserunt dos se credi duab9 excausis. ut illi quidē inappellatione ista glificarent̄. Delectant̄ enim nimium supbia & arrogantia pleni. quasi dii honorari. ut eos quos seduxerunt. inppparatū s ptrahant ignē. Vnde omnē illos docuerunt inpietatē ac turpitudinē. ut suę subderent ditioni. Ad hanc g eminentiā maloꝝ puenientes homines obtenebrati mente. unusquisq; sui uicii. & ppę concupiscentię erexit statuam. & dm̄ nominauit. abhominabiles errore. abhominabiliores inpietate. eoꝝ quos adorauerunt effecti. donec ueniens dn̄s puiscera mīę suę. libauit nos qui credidimus ineum de maligno hoste & pdito errore. & docuit ueram di noticiā. Non ē enim salus n̄ ī ipso. & n̄ ē alius ds neq; incelo neq; intra. n̄ ipse solus omniū factor. omnia portans ūbo uirtutis. Verbo enim di celi firmati sunt. & spū oris ōmis ē9 uirtus eoꝝ. Et omnia pipsum facta s. & sine ipso factum ē nichil. Theodas aut̄ his auditis sermonib9 quia sermo plenus erat diuinę sapientię. quasi tonitrui fragore consternat9 sine uoce obstupuit. Sero aut̄ & uix sensit suā miseriā. Tetigit aut̄ obtenebratos cordis illi9 oculos sermo salutaris. Multum g de pōrib9 actib9 suis penitentiam gerens. & ydoloꝝ errorē condempnans. adlumē ueritatis cucurrit. Et exillo tempe ita amaligna conūsatione discessit. et tantū se ipsum exsecrandis uiciis & magicis artib9 hostem ex-

hibuit. quantu ante hoc temp erga illa amicicia habuit. Tunc
enim in medio concilii stans. rege psidente. magna uoce clamaui.
Vere rex sps di habitat in filio tuo. Veraciter uicti sumus. et
nullam ultra responsione habemus. ul resistere his que ab eo
dicta sunt pualemus. Vere magnus e ds xpianoru. magna fides
eoru. magna mysteria. Conuersus q ad filium regis ait. Hic m
o illuminata anima. suscipiet me xpc. si discedens a malis actib
meis conuertero me ad ipsum. Etiam inquit ueritatis pco
etia suscipiet te. et omnes qui conuertunt ad ipsum. Suscipiet
aut n qualitcumq; s; sicut filio qui de longinqua reuersus e regi
one. id e de uia iniquitatu conuersus e. obuiam exiuit et hunc
apprehendens osculatus e. et pecci confusione sublata. mox eu ueste
induit salutari. et stola splendidissima circudedit. misticaq;
supnis uirtutib leticia et sollempnitate pconuersione pditi ouis
exhibuit. Nam ipse dns ait. gaudiu fieri in celo. sup uno pec
catore penitentia agente. Et iteru dicit. Non ueni uocare iustos.
sed peccatores in penitentiam. Deinde et p pphiam. uiuo ego dicit
dns. nolo morte impii. s; ut conuertat de uia sua mala et uiuat.
Conuersione conuertimini de uia ura mala. et quare moriemini
domus isrl. Iniquitas enim iniqui n nocebit ei. in quacumq;
die conuersus fuerit ab impietate sua. et fecerit iusticia. et in pcep
tis meis ambulauerit. uita uiuet et n morietur. Omnia peccata
illi que peccauit. n recordabunt. Quia iudicia iusticie fecit.
in ipsis uiuet. Et rursus palam pphiam clamat. Lauamini
mundi estote. auferte malu cogitationu urau ab oculis meis.
quiescite agere puerse. discite bene facere. Et si fuerint pecca
ura ut feniculu. quasi nix dealbabunt. Et si fuerint rubra qsi
uermiculus uelut lana alba erunt. Talibus q ppositis a do pro
missionib his qui ad eu conuertunt. noli hesitare o homo neq; am
bigas. s; ueni ad xpm benignu dnm nrm et illuminare. et faci
es tua n confundet. Mox enim ut descenderis in piscina di
uini baptismatis. omnis confusio ueteris hominis et tota sarcina

multorum peccatorum sepeliet in aqua: et in nichilum defluent. Iuuenis s̄ tu inde et ab omni sorde mundus exibis: nullam maculam uel rugam peccati deferens tecum. Et de reliquo iste erit ut conserues t metipsi: adeptam emundationem. per seccia misericordie dei nostri.

Theodas q̄ instructus sermonibus exiit continuo: execrabile illud antrum repetens et sue magice artis libros assumens. uelut totius auctores malicie et misteriorum demoniacorum thesauros igne combussit. Deinde u̅ speluncam adiit sacratissimi illius uiri. ad quem nachor uenit. et de se narrat omnia. puluerem sup caput suum aspergens grauesq; gemitus emittens. et abluens semet ipsum lacrimis: p ordinem seni etiam execrandas suas referens actiones. Ille u̅ dnm ad saluandas animas et de fraudulenti draconis faucibus rapiendas artificiosus esset. incantat illum uerbis salutaribus. pmittit remissionem peccatorum: et ppicium fore iudicem spondet. Deinde catheziatis eum: ieiunare multis diebus pluribus que deliquerat mandans. lacrimisq; et gemitibus dnm p illo exorans.

His ita pactis rex undiq; destitutus. uehementer tristis erat: et plurimam commotionem in animo ferebat. Conuocans aut rursus q̄t q̄t de consilio. diligenter pquirebat ab eis: q̄d de reliq suo faceret filio. Multa aut consilia multis supponentibus. arachis ille supius memoratus illustrior ducatu et primus consilii. existens: ait regi. Q̄d oportebat rex filio tuo facere et n̄ fecimus. suadendo ei n̄ra sequi dogmata. et n̄ris seruire diis. S; ut uideo: ad inpossibilia nitimur. Nam ex natura in ē ei. uel forte ex facto. contentio ista atq; duricia. Igitur si tormentis eum tradere uolueris et cruciatibus. tu hostis eris nature et pater n̄ uocabis: et illum amittes p xpo mori cupientem. Restat q̄ istud ad faciendum. id ē ut diuidas ei regnum: et in parte que contigerit ei regnare pmittite. Et si quidē rerum negocia et cura secularium traxerint eum ad n̄rm laborem secundum et uitam: ex sententia nobis res proueniet. Nam mores fortiter in anima roborati: facile deseri n̄ possunt. Et ideo suasione potius q̄m

ui. sunt transmutandi. Si autem in secta permanserit xpianorum. hoc
ipsum non amisisse te filium erit tibi defectionis magnum solatium.
Hoc arachi dicente. omnes laudauerunt suscipientes consilium.
Consentit itaque et rex sic ista disponi. Mane autem facto et accer-
sito rex filio. ait ei. Iste michi ultimus iam ad te sermo fili.
cui nisi confestim obaudieris et saltem in hoc cor meum recreaueris.
non ultra bene scias parcam tibi. Illo autem sciscitante que uirtus est
uerbi. quoniam quidem in[illegible]ter multum laborans. inobedientem te ad omnia
reperi. ut acquiesceres sermonibus meis. ueni iam regnum diuidens
in una parte te esse et regnare te faciam. et erit tibi amodo licitum
quamcumque desideras pergere uiam. Cognoscens autem illa diuina ue-
racitatem anima. et istud ad lapsum sue delibationis proponere regem.
tamen obedire consensit. ut ipsius manus euaderet. et desidera-
tam sibi uiam ambularet. Suscipiens autem. regi ait. Ego quidem
desiderabam diuinum illum querere uirum. qui ostendit michi uiam
salutis. ut omnibus abrenunciando terrenis. cum ipso residuum
uite mee expenderem. Sed quoniam me pater non permittis ut desidera-
ta peragam. in hoc obediam tibi. Nam in quibus non adiacet mani-
festa perditio. et a deo alienatio. bonum est patri obedire. Rex ergo ma-
ximo repletus gaudio. diuidit statim in duas partes uniuer-
sam sibi subiectam prouinciam. ordinat filium regem. ornat diademate
et omni hunc regali illustrans gloria. in designatum sibi regnum
dirigit. cum splendido comitatu et decenti obsequio. Prin-
cipibus autem et ducibus. magistratibusque et satrapis precepit. om-
nique uolenti abire cum filio suo rege. et ciuitatem quandam
magnam et populosam constituit ei in caput regni. et omnia
tribuit que erant congruentia regi. Tunc iam rex iosaphat
regni potestate percepta. cum peruenit ad ciuitatem in qua regna-
turus erat. dominice quidem passionis signum id est xpi crucem ue-
nerandam in una quaque urbis turrium posuit. Templa uero ydo-
lorum et delubra instantius insequens destruxit. et usque ad
fundamenta diruit. ipsaque etiam fundamenta effodit. nul-

las impietatis reliquias derelinquens. In medio autem ciuitatis templum magnum et speciosum domino edificat christo. et precepit multitudini ut ibi frequenter conueniant. ad exhibendum deo cultum per sanctae crucis adorationem. Tunc in medium ante omnes ipse procedit. et intentissime se tradit orationi. Omnes autem qui sub ipsius erant potestate ammonet. obsecrat. omnia facit impensius quatinus a superstitioso demonum errore separet eos. et christo reconciliet. Deceptionem ostendit ydolatrię. et predicatione insinuat euangelii. dei uerbi descensionem docet et miracula. predicat aduentum eius. passionem notificat crucis per quam saluati sumus. resurrectionis uirtutem. ad celos ascensionem. metuendam cum his denunciat diem terribilis illius secundi aduentus. repositaque fidelibus bona et susceptura peccatores supplicia. Hęc omnia suauibus moribus et mellifluis pertransit sermonibus. Non enim tantum eminentia potestatis et regali munificentia ambiebat uenerabilis esse et metuendus. quantum humilitate et mansuetudine. Et eo amplius trahebat omnes ad se ipsum. quo erat quidem opibus mirabilis. mansuetus. et modestus moribus. Unde potestas humilitate et mansuetudine magnis sibi adiunctis cooperatoribus. omnes obedire suis facile persuasit sermonibus. Itaque sic in breui tempore cunctus sibi subiectus populus ciues scilicet et ruricole diuinis illius edocti sermonibus. ut abnegarent quidem multorum deorum errorem et abrumperentur ab ydolorum sacrificiis et abhominationibus recteque iungerentur fidei. et eius certissimis doctrinis christo reconciliarentur. Omnes qui in montibus et speluncis propter timorem patris illius inclusi fuerant sacerdotes. scilicet et monachi. et episcoporum pauci. egressi de abditis suis. ad eum gaudentes ueniebant. Ipse autem eos qui propter christum in talibus inciderant malis et tribulationibus obuiam exeundo honorifice suscipiebat. et in suum introducebat palatium. pedes lauans. capita abluens. et omnium eos peccurans. Deinde nouiter a se edificatam ecclesiam dedicat. et quendam episcopum qui multa propter fidem christi mala passus fuerat. et sui episcopatus intserat

sedem. archiepm in hac constituit. uirũ scm & ecclasticis institu-
tionibus eruditum. zeloq; diuino feruentẽ. Presenã aũt confesti
ppárat. baptizari eos qui ad xpm conũsi fuerunt iubet. Et
baptizantur principes pri. & q̃tquot in dignitate erant. deinde
milites & reliqua turba. Et baptizati n̄ tantũ animaꝝ recipiebant
sanitatem. s; etiam quanti cumq; languoribus fuerant grauati
corporalibus. & febrib; uexati. omnia deponentes. anima purificati.
corpe roborati. a diuino fonte egrediebantur. curatione adepta.
animaꝝ simul & corporum. Hinc & confluebant ad regẽ iosaphat
undiq; multitudines. pietatem ab eo discere querentes. & omĩa
quidẽ subũtebat templa ydoloꝝ. Tollebantur. ũ. omnes diuicię.
& reposite in phanis pecunię. Sacra aũt dõ templa edificabantur.
& diuicias eis illas & pciosa uestimẽta & thesauros rex iosaphat
reposuit. de execrabili & supflua illa materia. opus faciens bo-
num & utile. De templis ũ illis ac delubris in quib; pri9 conũsa
bantur sordidi demones. psecutione atrocissima pellebantur. & mi-
seriam quę eis sup uenerat in multoꝝ audientia uociferando
flebant. Et libata ẽ tota regio illa atterrima eoꝝ seductione.
luceq; fulgebat immaculate fidi xpianoꝝ. Igitur & rex bonũ
omnibus se pbebat exemplũ. & multos ad similem inflammabat
intentionẽ & accendebat. Qualib; enim potestas conformatur. ta-
libus semp subiectus ẽ pplis inhiat. & ambit. illa in quibus prin-
cipẽ gaudere sentit. Hinc dõ coopante pietas crescebat in eis
& confortabatur. quõ rex in mandatis xpi & ipsi9 dilectione p-
fectus erat. dispensatorq; uerbi grẽ existens. & multarũ gub-
nator animarũ ad portũ di eas pducendo. Sciebat enĩ ante om-
nia regis opus esse. ut homines doceat dñm timere. & iusticiam
seruare. Qd & faciebat semet ipm regendo & uoluptates corpis
domando. subiectosq; suos ammonendo. sicut gubnator opti-
mus. sollert equitatis tenens gubnacula. Hec enĩ ueri regis
diffinitio est. uoluptates regere & tenere. qd ille ny faciebat.
De parentũ quippe nobilitate & regali glã quę inerat ei nul-

lom̄ extollebatur: sciens quia lutum haberemus generis pri mum parentē. & de ipsius massa sumus diuites & paupes.
In pfundo ū humilitatis mentē semp depmebat: & futurę beatitudinis memor. aduenam quidē se ipm̄ hic reputabat. Qua aut̄ agnoscebat ppa esse quę adepturus foret: pstquam de hac uita migraret. Quō ū bene ista disposuerat. & omnes qui sub illi' erant ditione abantiquo libans errore patnarum traditionum. fecit seruos illi' qui redemit nos de maligna ser uitute pcioso sanguine suo: secdm meditatur opus misedię ū tutē. Pudiciciā nempe & iusticiam iam pri' adeptus fuerat: & diademate pudicicie coronatus. & purpura iusticie coopertus. Ppendebat denīq: terrenarū diuiciarum instabilitatē flumina lium aquarū imitari cursum. Qua ppt̄ ibi studuit eas repo nere. ubi neq: erugo neq: tinea demolitur: & ū fures ñ effodiūt. nec furantur: Et cepit omnes paupib' pecunias distribuere: nul lom̄ parcens eis. Sciebat enim qd' magnam potestatē assumens: datorem potentie secdm uirtutem debet imitari. In hoc aut̄ maxime dm̄ imitabit: si nichil estimauerit misedia pcio sius. Sup aurum & & lapidē pciosum. misedię diuicias sibi met ipi aggregauerat. Et hic letabat̄ spe futurę quietis: & ibi iocundabatur expientia spatt beatitudinis. Hinc pscru tabant̄ ab eo carceres. & qui inmetallis erant conclusi. & qui acreditorib' erant suffocati: & omnib' omīa largit̄ ministra bat. Pater erat orphanorū & uiduarū & egenorū. pat̄ amabilis & benignus: s met ipi putans beneficiū inpendere. cū aliorū misereret. Nam diues erat munerib: & uere regalis animo. Omnib' dabat libalit̄ indigentib: multiplices spans p his re cōpensationes intempe opm retributionis. Vbiq: aut̄ huiusmodi illi' fama inbreui crebrescente. uniūsi ad eum quasi quodam odore un_ genti tracti. psinglos dies confluebant: & p ora omnium eq uolitabat. Nam timor & coactio minime trahe bat ppim: s; desideriū. & ad ipm̄ excorde uera dilectio. quę

ex d(e)o (et) eius pulcherrima conu(er)satione animis omniu(m) erat
insita. Tunc (et) illi qui patri eius erant subditi, potius adhere-
bant. (et) cunctu(m) errorem abicientes. ueritate(m) eu(an)gelizabant. Et
domus quide(m) iosaphat crescebat (et) confortabatur. dom(us) au(tem)
auennir minuebatur. quema(d)modu(m) de dauid (et) saul regno(rum)
narrat historia. Ista rex auennir considerans. (et) uix atq(ue)
sero in sensum rediens. suo(rum) recognouit falso(rum) infirmitate(m)
deo(rum) (et) uana(m) seductione(m). (et) it(eru)m p(ri)mos consiliu(m) conuocans. in
lucem p(ro)fert a se meditata. Omnibus au(tem) eade(m) confirmanti-
bus uisitauerat eni(m) eos oriens ex alto salutaris. exaudita
oratione famuli sui iosaphat. uisum (est) regi manifesta facere
filio. Scripsit (er)g(o) sequenti die iosaphat ep(istu)lam. continentem
hunc modu(m). Rex auennir dilectissimo suo iosaphat.
bene ualere. Cogitationes plurime fili k(arissi)me mea(m) subintran-
tes anima(m) crudelit(er) conturbant. Nam n(ost)ra omnia cernens
deficientia. quema(d)modu(m) fumus deficit. que u(er)o s(un)t secte (christi)ano(rum)
sup(er) solem resplendentia. sensi uera esse que m(ichi) semp(er) a te
dicebant(ur). Et quia tenebre nos p(ro)funde peccato(rum) (et) impieta-
tis operuerunt. ut huc usq(ue) neq(ue) ad ueritate(m) respicerem(us). nec
uniu(er)so(rum) auctore(m) ualerem(us) recognoscere. s(ed) (et) luce(m) sic splendi-
dam p(ar)te nobis ostensam oculos claudentes uidere noluim(us).
Multa quide(m) (et) mala ostendimus. infelicitq(ue) heu (et) (christi)ano(rum)
non paucos occidimus. qui coop(er)ante s(unt) inexpugnabili i(n)tuitu
roborati. p(er) morte(m) aduersus n(ost)ram crudelitate(m) dimicauer(un)t.
Nunc au(tem) crassam illa(m) nebulam de n(ost)ris auferentes oculis.
lucem quanda(m) licet modica(m) ueritatis cernimus. (et) prio(rum) no-
bis penitentia subintrat malo(rum). S(ed) (et) hanc lucem nubes alia
male desp(er)ationis int(er)polans obtenebrare temptat. multitudi-
nem opponens meo(rum) malo(rum). (et) quia abhominabilis ia(m) ego
sum (christ)o. (et) n(on) suscipiendus. sicut apostata (et) hostis illius
factus. Q(ui)d (er)go ad ista dulcissime fili dicas ipse manifesta eti(am)
m(ichi) facito. (et) q(ui)d oportet me facere tuu(m) patre(m) doce. (et) ad

noticiam rei : que expedit me ptrahe. Hanc eplam iosaphat suscipiens. et que in ea continebantur legendo ptransiens. gaudio simul et ammiratione replebatur. Moxque ingressus in suum cubiculum ante dnicam imaginem in faciem corruit. et lacrimis terram irrigans gras egit dno. simul et confitens et labia exultationis mouens hymnum. Exaltabo te ds ms rex. et bndicam nomini tuo in seclm et in seclm secli. Magnus es dne et laudabilis nimis. et magnitudinis tue non est finis. Et quis loquetur potentias tuas. qui conuertisti petram in stagna aquarum et rupem in fontes aquarum. Ecce enim rupis ista et petra. durissimum uidelicet cor patris mei. te uolente quasi cera factum est molle. Nam et possibile est tibi etiam de lapidibus istis suscitare filios abrahe. Gras tibi ago dne amator hominum ds misericordie. quia pacienter sustinuisti. et pacienter sustines excessus nros. et hactenus nos inpunitos dimisisti. Nos enim digni eramus olim perire a facie tua. et exemplum fieri in seclo isto sicut pentapolim habitantes facinorosi fuerunt igne et sulphure combusti sunt. Sed inmensa tua pacientia misericordie effusa est sup nos. Gras tibi ago humilis ego et indignus. et si non sum sufficiens ad glorificanda bonitatem tuam. et deprecor inestimabiles tuas miserationes dne ihu xpe fili et sermo inuisibilis patris. qui omnia uerbo deducis et uoluntate contines. qui positus sup lignum ligasti fortem. et sub illo ligatis eternam dedisti libertatem. ipse nunc extende manum tuam inuisibilem et omnium opatricem et pfecte libera seruum tuum patrem meum de sua illa captiuitate diaboli. et ostende ei efficacissime quia tu es qui semp uiuis ds uerus. et rex solus eternus et inmortalis. Vide contritionem cordis mei ppicio et misericordi oculo. et secundum ueram pmissionem tuam adesto michi cognoscenti te factorem et confitenti pursorem totius creature. Influe in me tuam salientem aquam et detur michi sermo in aptione oris mei. et sensus bene fundatus in te summo angulari lapide. ut ualeam inutilis famulus tuus annunciare meo genitori sicut oportet misterium dispensationis tue.

et separa eum tua uirtute ab errore uano malignorum demonum. et ad te adducere deum et dominum qui non uis mortem nostram sed expectas conuersionem et penitentiam. qui es gloriosus in secula seculorum amen.

Sic orauit et certitudinem accipiens consequendi a deo quod desiderabat et in misericordia christi confidens. tollens se inde cum regali officio ad regnum patris sui uenire properabat. Ut autem patri nunciatus est aduentus eius. egreditur confestim obuiam filio et circumplectitur osculatur. maximum facit gaudium. et celebrem festiuitatem peragit in aduentu eius. Quid plura? Post hec pariter uel singulariter consident. Et quis dicet que disseruit filius patri. et cum quanta philosophia? Sed que alia nisi que sibi a sancto spiritu fuerunt amministrata. per que piscati sunt et piscatores totum mundum et illitterati sapientibus sapientiores ostensi sunt. Huius gratia et ipse illustratus locutus est patri. illuminans eum lumine scientie. Etenim prius multum laborauit ut traheret eum a superstitioso errore. quid non dicens. quid non faciens. ut abduceret eum. Sed inaniter canticum psallebat. quia in aure minime audientis dicebat. Quando autem respexit dominus ad humilitatem serui sui iosaphat et deprecationem eius exaudiuit. clausam ianuam cordis patris sui mox aperuit. uoluntatem inquit timentium se faciet et deprecationem eorum exaudiet. facile que dicebantur a filio rex intellexit. Itaque iosaphat dei gratia oportuno nacto tempore quo insurgere deberet aduersus uictoriam malignorum spirituum qui dominati prius fuerant anime patris sui. et de errore ydolorum perfecte liberare eum. salutare et apte notificare uerbum incelestis uiuenti deo reconciliari. a principio omnem sermonem repetens. annunciauit ei que nesciebat magna et mirabilia et auribus cordis non audierat. Multa quidem ei de deo locutus est et fidei pietatem ostendit. quia non est alius deus in celo sursum atque in terra deorsum. nisi unus deus. pater et filius et spiritus sanctus. Plurima illi etiam mysteria nota fecit theologie. et de inuisibili atque uisibili insinuauit creatura. quomodo de nichilo omnia creauit. et secundum imaginem suam et similitudinem formauit hominem. et hunc libero arbitrio donans in paradiso

posuit et omnium bonorum participari licentiam dedit, abstinere uero ab uno solo precipiens quod erat dinoscens boni et mali. Preuaricantem illi mandatum, de paradiso expulit. Unde a familiaritate quam obtinebat apud deum elapsum genus humanum in multos decidit errores, seruiens peccatis et subditum morti per tirannidem diaboli, qui subditos semel homines accipiens ex toto obliuisci fecit deum et dominum et sibi seruire persuasit per ydolorum execrabilem cultum. Misericordia igitur ductus qui nos formauit deus ex uoluntate patris et cooperatione sancti spiritus complacuit de sancta maria uirgine apud nos nasci et passibilis factus est inpassibilis, et mortuus est inmortalis. Qui tercia die resurgens nos liberauit a mortuis et priori honori et sublimi gloria dignos effecit. Nam subleuauit nos secum in celum ascendens unde descenderat. Quem et iterum uenturum credimus ut plasma suum resuscitet et redditurumque unicuique secundum opera sua, hoc est electos celorum regnorum suscepturos et ineffabilia bona, malos uero eterna habituros tormenta, id est ignem inextinguibilem, tenebras exteriores, inmortalem uermem, et quantacumque alia sibi thesaurizauerunt supplicia seruiendo peccatis. Hec omnia uerbis plurimis et habunde sibi inesse spiritus sancti gratiam testificantibus pertransiens, deinde et inuestigabile benignitatis dei pelagus enarrans, et quoniam paratus semper ad suscipiendam penitentiam ad se conuertentium, et quia non est peccatum uincens eius pietatis uiscera si tantum uoluerimus penitentiam agere, ex multis hoc exemplis et scripturarum confirmans testimoniis sermoni inposuit finem. Conpunctus itaque rex in hac a deo docta sapientia uoce magna et flagrantissimo animo saluatorem Christum confitetur, ab omni demoniorum errore discedens, signumque uiuifice crucis adorat sub aspectu omnium. Et in cunctorum audientia deum predicat esse uerum dominum nostrum Ihesum Christum, priorem quoque suam confitetur impietatem et propriam aduersus christianos crudelitatem et homicidia arguit, et magna portis ad pietatem efficitur, ut in eo quod dictum est a paulo opere completum esse uideatur.

Ubi habundauit iniquitas. ibi et habundauit gratia. Multa quoque sapientissimo iosaphat his qui conuenerant magistratibus et satrapis et omni populo de deo et pietate eius fidei potante et quasi ignea lingua nouum canticum cantante. spiritus sancti gratia super ueniens omnes excitat ad glorificationem dei. quasi ex una uoce turbis clamantibus. Magnus deus christianorum. Non est alius deus preter dominum nostrum ihesum christum. cum patre et spiritu sancto glorificandum. Zelo itaque diuino succensus rex auennir: insurgit fortiter aduersus ydola que erant in palatio suo ex auro et argento facta. et in pauimentum ea proiecit. Deinde per minute diuidens egentis distribuit. proficuum sibi de inutilibus faciens. Postea cum filio ydolorum templa et delubra omnia instanter usque ad ipsa subruit fundamenta. Sacra autem deo oratoria in loco ipsorum edificat. Non autem solum in ciuitate. sed etiam in uniuersa regione. miro studio eadem proficiunt. Maligni uero spiritus qui habitabant in delubris eiulantes pellebantur. et inexpugnabilem esse dei nostri uirtutem trementes confitebantur. Omnis autem in circuitu regio et uicinarum gentium multitudines ad piam fidem christi concurrebant. Tunc supra iam dicto sanctissimo episcopo ueniente cathecizatur rex auennir: et diuino perfruitur baptismate in nomine patris et filii et spiritus sancti. et iosaphat eum de diuino fonte suscepit. et carnali genitori. spiritualis regenerationis auctor effectus est. Nam celestis patris filius erat. et fructus uere radicis diuine sanctissimus. radice illa clamante. Ego sum uitis. uos palmites. Ita renatus rex per aquam et spiritum sanctum. letabatur gaudio ineffabili. Cum quo et tota ciuitas et in circuitu regio uniuersa. diuinum meruit baptisma percipere. et filii lucis effecti sunt. qui prius erant tenebre. Cunctus autem languor et omnis demoniaca calamitas procul a credentibus expulsa est. perfecti autem et sani omnes animabus et corporibus erant. Et plurima alia miracula ad confirmationem fidei peracta sunt. Ecclesie reedificabantur et episcopi qui absconsi erant propter timorem exibant et suas recipiebant ecclesias. et alii de sacerdotibus et monachis ordinabantur ad pascendum gregem christi. Rex

quidē auenur ita priore illa infelici conuersatione derelicta penitentiā agens de his quę fecerat. totū quidē regale principatū filio tradidit. Ipse aūt apud se ipsū solitariā uitā ducens. pulueremq; semp capiti aspgens. graues gemitus emittebat. lacrimis semet ipsm abluendo solus. soli ubiq; psenti colloquebat̃. indulgentiā ab eo suaꝝ postulans culparū. In tantū ū conpunctionis & humilitatis abyssum semet ipsm deposuit. ut n̄ auderet ē di nom̄ suis nominare labiis. & uix hoc filii exhortatione psumeret. Ita q̄ bona mutatione inmutatus ad uirtutū deducentem prexit uiam. ut supgrederet̃ pietate prioꝝ iniquitatum ignorantiā. Per quatuor uero annos ita uiuens. in penitentia & lacrimis & omni uirtute. in egritudinem decidit. de qua & mortuus est. Quando & finis ei appropinquauit. cepit timere & tedere. in memoriā reducens mala quę fecerat. Iosaphat aūt uerbis consolatoriis alleuabat tristiciam & formidinē quę sibi contigerat dicens. Quare tristis es pater. Et quare temet ipsm conturbas. Spa in dō & confitere ei qui ē spes omniū finium terrę & in mari longe. sicut scriptū ē p pphām dicentem. Lauamini mundi estote. auferte malū cogitationū uraꝝ ab oculis meis. discite bene facere. Et si fuerint peccata urā ut feniculū. quasi nix dealbabunt̃. Et si ū ut coccinū. sicut lanam dealbabo. Noli ḡ pat̃ timere. noli dubitare. Non uincunt enī peccata conuertentiū se ad dnm. inestimabilē illi bonitatē. Ipsa quippe submensura ē. & numero quantacūq; sint. illa ū inmēsa ē & innumerabilis. Non enim potest qd̄ subiacet numero. inmensum supare. Talibus consolatoriis ūbis incantans ipsius animā bonę spei effecit. Deinde extendens pat̃ manus grās agens bona inpcabat̃ illi. & diem bndicebat in qua natus fuit ipse dicens. Fili dulcissime. fili n̄ meus. s; celestis patris. quā retribuā t̄ grām. quibus bndicā t̄ bndictionibus. Quā ū grāꝝ actionē referam dō pro te. Mortuus eram peccatis. & reuixi. Inimicus di & apostata fui. & reconciliatus sum.

Perdit⁹ enī erā & inuent⁹ sū p te.

Quid ergo retribuam tibi pro his omnibus? Deus est qui dignas retribuat tibi retributiones. Sic locutus est. et frequenter dilectum osculabatur filium. Deinde orauit dicens. In manus tuas benignissime deus commendo spiritum meum. et ita in penitentia domino animam reddidit. Tunc filius eius iosaphat lacrimis honorans patrem mortuum. exequias dignas illi exhibens posuit corpus eius in monumento inter uiros sanctos. non tamen regali operuit uestimento. sed penitentie texit cilicio. Stans autem super monumentum manibus in celum eleuatis. et flumina lacrimarum ex oculis deducens. orauit ad dominum dicens. Deus gratias ago tibi rex glorie. solus potens et inmortalis. quia non despexisti deprecationem meam. et lacrimas meas non spreuisti. quoniam complacuit tibi ut istum seruum tuum patrem meum conuerteres ab iniquitatibus. et ad te ipsum traheres. saluatorem uniuersorum. separansque a superstitione ydolorum dignum fecisti ut cognosceret te uerum dominum et amatorem hominum. Et nunc deus inuestigabilis et inmense bonitatis. colloca eum in loco refrigerii. et in loco quietis ubi lux splendet uultus tui. et ne memineris iniquitatum illius antiquarum. sed secundum multam misericordiam tuam dele cirographum peccatorum eius. et cartam illius scinde criminum. et sanctos tuos pacifica ei quos igne et gladio interemit. et precipe eis ne contra eum iram teneant. Omnia tibi possibilia sunt omnium domino. nisi hoc solum non misereri eorum qui non conuertuntur ad te. Hoc est tibi impossibile. Nam misericordia tua effusa est super omnes. et saluas inuocantes te domine ihesu christe. quia decet te omnis gloria in secula seculorum amen.

Tales orationes et deprecationes obtulit domino in totis septem diebus. nullomodo a monumento surgens. immemor penitus cibi ac potus. nec quietis somni particeps. sed lacrimis pauimentum rigabat gemitibusque inenarrabilibus orando dominum pulsabat. Octaua autem die ad palatium regressus. cunctas diuicias et pecunias indigentibus distribuit. ita ut nullus iam relinqueretur inopiam paciencium. In paucis ergo diebus huiusmodi perficiens ministerium. et omnes thesauros euacuans. quatinus intraturum per angustam portam non impediret pondus pecuniarum quadraginta dies obitus patris

memoriam ei perficiens. conuocat omnes principes et militari pre-
cinctos baltheo. et urbani populi non paucos. sedensque pro tribunali ait
in audientia omnium. Ecce sicut uidetis rex auennir pater meus
quasi unus de pauperibus mortuus est. et neque diuitie neque regalis
gloria. neque ego dilectus eius filius. neque aliquis de ceteris amicis
suis. et cognatis adiuuare illum preualuerunt ineuitabilem sen-
tentiam preterire. sed abiit ad illa iusta iudicia rationem red-
diturus. conuersationis presentis uite. de omnibus nullum ducens
secum adiutorem. nisi tantum que egit opera qualia cumque sint.
Id ipsum autem et omnibus humanam sortitis naturam contingere con-
stat. nec aliter. Nunc ergo audite me amici et fratres populus enim et
hereditas estis sancta. quos redemit christus precioso sanguine suo.
et de antiquo errore et seruitute eruit aduersarii. Ipsi nostis
inter uos conuersationem meam. quoniam ex quo christum cognoui. et
seruus eius esse merui omnia habens odio ipsum concupiui
solum. Et istud mihi erat desiderabile ut a strepitu uite et ua-
na conturbatione subtrahendo me solus soli uacarem. et in
silentio et quiete animi seruirem domino deo. Sed inpediuit me
patris mei obstinatio. et mandatum honorari precipiens genito-
rem. Unde dei gratia et cooperatione non frustra laboraui. nec in ua-
num tales dies expendi. Nam illum christo reconciliaui. et uos
omnes hunc solum cognoscere dominum uerum et dominum omnium do-
cui. Non autem hoc ego feci. sed gratia dei mecum. que me de supersti-
tioso errore et de seruitute ydolorum eripuit. et uos populum me-
um de seua captiuitate liberauit. Iam ergo tempus est. ut de ce-
tero compleam que promisi deo opera. Tempus est eundi quo ipse
deducet me. et reddam uota mea que uoui ei. Nunc ergo uos con-
siderate quemcumque uelitis preesse uobis et regnare. Iam enim perfec-
ti estis in uoluntate domini. et nichil uos latet preceptorum eius. In is-
tis ambulate non declinantes ad dexteram uel ad sinistram. et deus
pacis erit uobiscum. Hec ut audiuit populus ille et uirorum con-
gregatio. tumultus ilico et planctus. et uocis maxima con-

fusio fuit. flentibus omnib(us) et lamentantib(us) suam desolationem. Talia lamentantes et cum lamentationib(us) etiam sacramentis obtestantur. se non eum dimissuros aliquatenus. sed comprehensuros. et discedere penitus non concessuros. Ita uociferante populo. et omnibus principib(us). rex turbam sedare uolens. silentio imperato. eorum se obedire promisit obstinationi. Consternatos tamen et tristicie signa in uultu ferentes. domum remisit. Ipse autem unum de principib(us) qui erat ei carus pre omnibus. et ipse fidei pietate et pudicicia uite ammirandus barachiam nomine. quem et superius sermo demonstrauit. quando nachor barlaam simulans. cum philosophis disputauit. qui solus paratus fuit secum adstare et decertare aduersus illos. zelo diuino succensus in corde. singulariter assumens leniter alloquebatur. et dulciter flagitabat ut regnum susciperet. et cum timore dei populum illi regeret. quatinus ipse desideratam a se uiam pergeret. Vt autem illum negantem uidit. et omnino respuentem. et dicentem. o rex quam iniustum est iudicium tuum. quamque non secundum mandatum tuus est sermo. Si enim diligere proximum sicut te ipsum edoctus es. qua ratione onus quod ipse deponere festinas. mihi conaris inponere. Nam si bonum est regnare. ipse quod bonum est tene. si autem istud est anime scandalum et offendiculum. cur mihi inponis illud. et uis me supplantare. Postquam talia dicentem et asserentem uidit. a colloquio cessauit. Et ecce intempesta nocte epistolam quidem scripsit ad populum multa refertam philosophia et omnem pietatem pronunciantem. quomodo debent in deo gloriari. et qualem ei uitam offerre. qualesque hymnos. et quas gratiarum actiones. Deinde non alium quam barachiam precepit in regalem principatum assumi. Et in suo cubiculo cartam in qua epistola erat scripta derelinquens. clam omnib(us) de palatio egreditur. Sed penitus latere non ualuit. Nam summo diluculo hoc auditum est. et turbationem repentinam et luctum populis exhibuit. Qui celeritate multa ad inquisitionem eius egrediuntur. preripere fugam ei omnino satagentes. Vnde nec in uanum

cessit eis studium. Ut enim omnes preoccupauerunt uias. cunctosque montes circumdederunt. et inuias circuierunt ualles. in torrente quodam hunc inuenerunt manus in celum extensas habentem. et orationem sexte celebrantem hore. Videntes autem eum perfusi sunt lacrimis rogantes. et discessionem inproperantes. Ille autem ait. Cur frustra laboratis. Non enim ultra me regem habere ualetis. Plurima tamen illorum constrictus instantia. reuertitur ad palatium. et congregatis omnibus. suum declarauit consilium. Deinde etiam iuramento confirmat sermonem. quod nec una cum ipsis die de reliquo facturus esset. Ego enim inquit ministerium meum in uobis impleui. et nichil dimisi neque subterfugi utilium quin annunciarem uobis et docerem testificans omnibus fidem domini nostri ihesu christi et penitentie uiam ostendens. Et nunc ecce ego pergo uiam quam ex longo iam tempore desideraui. et amplius non uidebitis faciem meam uos omnes. Propter quod testificor uobis hodie secundum diuinum apostolum. quia ego mundus sum a sanguine omnium uestrum. Non enim subterfugi quin annunciarem uobis omne consilium dei. Hec audientes et intentionis eius firmitatem scientes. quod a proposito suo non ualuerunt eum prohibere. merebant quidem desolationem suam. non poterant autem omnino ipsi suadere. Tunc rex barachiam illum quem et superior sermo monstrauit apprehendens dixit. Fratres hunc uobis ordino regem. Illo uero fortiter aduersus negocium reluctante. inuitum atque nolentem in regali principatu constituit. diadema capiti eius inposuit. anulumque regalem dedit in manu eius. et stans contra orientem orationem pro eo fudit ad dominum. inconuertibilem se in domino seruari. et indeclinabilem secundum mandata christi inuenire uiam. Orauit etiam pro omni grege et hereditate. petitque eis auxilium a domino et salutem. et omne quod cuique eis expediret ad utilitatem dispensandum. Ita oratione facta. conuersus dixit barachie. Ecce tibi frater mando sicut aliquando apostolus testificatus est. attende tibi et omni gregi. in quo te spiritus sanctus posuit regem ad regendum populum domini. quem acqui

fuit sanguine suo. Et sicut ante me cognouisti dominum et seruisti ei
munda conscientia, sic et modo ampliori studio placere satage
illi. Nam quanto maiorem a domino adeptus es principatum, tanto
potioris exactionis debitor existis. Et ideo retribue benefactori
debitum gratiarum actionis. scilicet illius custodiendo mandata, et ab omni
declinando uia que ducit ad perditionem. Si enim in nauigantibus
quandoque quidem nauta fallit modicam remigibus infert lesionem; quando
uero gubernator totius efficit nauis perditionem. sic et in regibus. si quis
delinquit principum non tantum propter se quantum sibi met ipsi nocet. Si uero
rex ipse, omnis operatur conuersationis detrimentum. Et ideo maximam sustinebis penam, si quod uti
cum multa diligentia custodi te ipsum in bono. cunctam exosam ha- ł uui sperueris. Qua propter
bendo uoluntatem ad peccatum te trahentem. Ait enim apostolus. Pacem
sectamini cum omnibus. et sanctimoniam, sine qua nemo uide-
bit dominum. Circulum attende humanarum rerum quomodo currit, et
contrarioque modo. et uario fert ipsas et circumfert. Et in istarum uelo-
ci permutatione, immutabilem serua piam cogitationem. Nam
uariari rerum mutatione, mentis inconstantis est indicium.
Tu autem fixus esto in bono, et omnino stabilis. Ne extollaris
propter temporalem gloriam inani tumore sed ex piata cogitatione.
ignobilitatem tue nature considera, breuitatemque et incertitu-
dinem istius uite et carni mortem copulatam. Et ista cogitans
in superbie non incides foueam sed timebis dominum uerum et celestem
regem, et uere beatus eris. Beati enim inquit omnes qui ti-
ment dominum, qui ambulant in uiis eius. Et beatus uir qui ti-
met dominum, in mandatis eius uolet nimis. Que uero ante omnia
debes seruare mandata. Beati misericordes, quoniam ipsi mi-
sericordiam consequentur. Et estote misericordes, sicut pater
uester celestis. Hoc enim mandatum ante omnia seruare debet,
qui in maiori est principatu locatus. Et certe maximam potestatem
accipiens, datorem potestatis iuxta possibilitatem debet
imitari. In hoc autem maxime imitabitur dominum, si nichil iu-
dicauerit quam misereri pretiosius. Sed et obedientem nichil

ita ad amiciciam di ptrahit. sicut bnficientię gra indigentib
exhibita. Nam ppt timore facta elemosina adulationi est
companda. ficto honoris nomine s attendentes decipiens. &
n sponte subditu resilire facit. tempis occasione repta. Vin
culis u amicicię astrictus. firmam habet ad id qd tenetur
affectione. Iccirco bnficus esto indigentibus. & api aures pau
pib. ut inuenias auditu di t reseratu. Quales enim nostris
conseruis erimus. talem circa nos inueniem dnm. Et sicut
audierimus. audiri merebimur. & sicut uidebimus. uide
bimur adiuino & omnia cernente oculo. Inferamus g mie
misediam. ut psimili simile accipiamus. S; & aliud au
di mandatum. & consimile primo. Dimittite. & dimittet uob.
& si n dimiseritis hominib peccata eoz. neq; uob dimittet
pat ur celestis delicta ura. Qua ppt malicię memoria non
retinebis aduersus peccantes. s; uenia postulans delictoz
tuoz indulge & ipe inte peccantibus. quo remissioni recom
pensatur remissio. & aduersus conseruos nros recciliatio.
& dnicę irę fiet sedatio. Et rursus duricia nra erga pecca
tes. inremissibiliora nob facit nra peccamina. sicut audis
qui multum passus e debitor talentoz erga pximum in
misedia smet ad actum reuocans huiusmodi debitum. Ppt
qd diligent nob considerandu e. ne nos similia paciamur.
s; dimittamus omne debitum. & omne ira excorde eiciamus.
ut & nob dimittantur delicta nra. In omnib aut & ante
omnia bonu custodi depositu. piam uidel rationem fidei
quam didicisti. ut omnis zizania heresis n pullulet inno
bis. s; mundu & sine dolo semen conserua diuinu. ut multi
plicem fructum dno reconsignes. quando uenerit rationem ponere
cum uno quoq; nrm. & reddere unicuiq; iuxta opa sua.
quando iusti quide fulgebunt sicut sol. peccatores u te
nebrę opient & etna confusio. Et nunc fres commdo uos
do. qui uos potest edificare. & dare uob hereditatem in

scificatis omnib. Et hec dicens. positis genib. suis cum lacrimis
rursus orauit. Et conuersus osculatus e barachiam que regem
ordinauerat. & omnes p'ncipes. Tunc iam funduntur lacrime
ueracit excorde. Circumstantes enim eu uniusi quasi anime
eo exilli penderent anima. & sine illo nullom uiuere possent.
qd n compassione digni dixerunt. Qualem lamitatione egerunt. qui
talem excellentia dereliquerunt. Osculabant & amplexabant
eum. reuerentie obliuione doloris passio fecerat. Ve nob cla
mabant abhac infelicissima miseria. du illu uocabant patre
saluatore bnfactore. Per te inquiunt dm cognouim. aberrore li
bati sum. & ab omnib malis requiem inuenim. Qd g erit de nob
post tuu discessum. Que nos mala n apphendent. Talia di
centes pectora pcutiebant. & que coprehenderat eos defle
bant infortunia. Ille aut insermonib consolationis pluri
mos gemitus illo compescuit. eu eis se spu futuru pmit
tens. quia corpe id iam esset inpossibile. Talia dicens. omnib
uidentibus egreditur de palatio. Cum quo mox omnes exie
runt. pmittentes se adciuitate n reuisuros. & nec oculis etia
eam amplius se uisuros. Vt aut extra ciuitate facti sunt. qa
sermone blando abillo nolebant discedere. increpatione auulsi s.
& inuiti reuertebant. frequent eis conuertentib oculos. & iti
nere pedibus offendentib. quida aut feruentiores meren
tes alonge sequebant eu. quo usq; nox sup ueniens sepauit
eos abinuicem. Egrediebatur g de regno suo fortis
ille iuuenis. gaudens uelut qndo de longo exilio insuam
aliquis reuertens patriam letus ambulat. & erat indutus ex
trinsecus quide consuetis uestib. intrinsecus u laneo pan
no illo qd barlaam s dederat. Nocte itaq; illa indomun
culam cuida paupis hospitatus. uestimtis suis exutus.
ea paupi tradidit. ultima elemosina istam pficiens. Et
sic iam illi qua alio multo paupum orationib peccu
latorem sui dm acquirens & ipsius gram & auxilium

quasi uestimentū salutis & indumentum leticię semet circumpo
nens. ad heremiticam egressus ē uitam. n̄ panē secū deferens. n̄
aquam. n̄ aliud aliquid ad cibū ptinens. n̄ uestimento indutus alio
n̄ duro panno illo tantū. cui paulo ante memoriam fecimus.
Desiderio enim quodā incredibili & amore diuino uulneratus
animo. inmortalis regis xp̄i omnino erat. desiderata extra se
factus. totus ei liquefactus amore. Fortis enim inquit ut mors
dilectio. Huiusmodi ipse diuina caritate susceperat ebrietatē. ita ex
arserat siti secdm pphām dicentē. Quemadmodū desiderat cer
uus ad fontes aquaꝝ. i. d. a. m. ad te ds̄ fontem uiuum. Et quē
admodū uulnerata tali dilectione anima. clamat in cantico can
ticoꝝ. Vulnerata caritate ego sum. Et alibi. Ostende m̄ faciem
tuam. & fac me audire uocem tuā. Vox enim tua dulcis. & facies
tua decora. Huius ineffabilis pulchritudinis xp̄i amorē uelut
ignem in corde suscipiens aplōꝝ chorus & mrm̄ ppli. omnia sper
nebant quę uidentur. omnē scil uitā temporalem. & ille tormn̄
toꝝ & mortium spēs subibant. amantes diuinā pulchritudi
nem. & circa nos dī uerbi cogitantes dilectionē. Hunc ignem
& bonus iste nobilis quidē corpe nobilior ū & regalior anima.
in se ipō suscipiens. omnia simul terrena despiciebat. omnesq;
conculcabat corporis uoluptates. Spernebat diuicias & glām. & ab
omnib; honorē. Deponebat diadema & purpurā. araneaꝝ tela
& fragiliora ista cogitans. Ad omnia ū laboriosa & tristia he
remiticę uitę pmptus semet ipm̄ exhibuit clamans. Ad
hesit xp̄e meus. adhesit anima mea post te. me suscepit
dextera tua. Et ita inconuitibilit ingressus ē uastitatē here
mi. & quasi onere quodā & graui cathena deposita rerū temp
alium confusione letabatur spū. & desideratum intuens xp̄m.
clamabat ad eum quasi p̄sentem. & uocē audientis dicens. Bo
na mundi hui dn̄e ne uideat oculus meus. neq; eleuetur
āmodo mens mea p̄senti uanitate. s; imple oculos meos lacri
mis spūalib;. dirige gressus meos & ostende m̄ famulū tuum

barlaam. ostende michi eum qui in salutis auctor tua gratia factus
est. ut heremitice uite huius propositi diligentiam addiscam exercicium.
ne pugnandi inpitia ab inimico supplanter. Da michi domine uiam
inuenire per quam ueniam ad te. quia uulnerata est anima mea
amore tuo. et te sitio fontem uite et salutis. Hec uoluebat penes se-
met ipsum semper. et deo dicebat per orationem ei et contemplationem
unctus altissimam. et ita inpensius iter suum peragebat ad hoc
sanctorum peruenire satagens. ubi barlaam degebat. Edebat uero herbas.
que per heremum nascebantur. Nichil enim aliud deferebat secum
ut dictum est. nisi solum corpus suum et pannum quo opertus erat. Sed et
cibum quidem mediocrem et paruum de herbis sumebat. aque
uero omnino penuriam patiebatur. in aquosa et arida existente here-
mo illa. Itaque iam circa meridiem sole ardente uehementer. iter
agendo uehementius ipse estuabat siti. estu perseuerante. et ulti-
ma affligebatur miseria. Sed uincebat desiderium naturam. et sitis
qua deum sitiebat. flamam rorabat sitis aque. Inuidus uero et
osor hominum diabolus. non sufferens in iuuene tale cernere pro-
positum. et sic feruentissimam in deo dilectionem. plurimas ei exci-
tauit per heremum temptationes. submittens ei memoriam regalis
glorie sue. et dudum assistentis ei splendidissimi obsequii. amicorumque.
et cognatorum atque coetaneorum. et quia cunctorum anime ex ipsius
perficiebantur anima. et alia uite refrigeria. Deinde asperitatem
conuersationis proponebat ei et plurimos illi sudores. corporisque
infirmitatem et inconsuetudinem eius in tali miseria. et temporis
longitudinem. presentisque sitis necessitatem. et nusquam sperandam con-
solationem tanti laboris uel finem. Et omnino excitauit ei pul-
uerem cogitationum in mente. quemadmodum scriptum est de magno
antonio. Vt autem uidit semet ipsum inimicus debilem ad uer-
sus illius propositum. christum enim ipsum cogitans. et illius desiderio suc-
census. spe que bona confortatus. et fide stabilitus. pro nichilo illius
summissiones reputabat. erubuit. Tunc a prima congressione
decidens. alteram peregit uiam. Multe enim eius malicie se-

mitte & fantasmatib' uariis eum terrere temptabat, & in formidinem mit-
tere. Aliquando uero gladium adductum tenens insiliuit super eum
& percutere minabatur, nec statim retro conuerteret. Alia uice bes-
tiarum diuersarum formas assumebat, frendens aduersus eum. dirissimum edens mugitum & sonitum. Deinde & in draconem & as-
pidem & basiliscum transformabatur. Bonus uero ille & fortissimus
atletha intrepidus erat animo, eo quod altissimum semet ipsi
refugium posuerat. Mente uero uigilans & malignum subsannans
dicebat. Non latet me o seductor quis sis. qui ista mihi excitas.
qui ab initio contra genus hominum talia es fabricatus. et
semper malignus es. & ledere numquam cessas. & aptum tibi habitum
& familiarissimum hoc ipsum est bestias & serpentes imitari, bestia-
litatem consilii tui ac prauitatem uenenumque & lesionem inten-
tionis tue demonstrans. Cur ergo ad impossibilia conaris miser-
rime. Ex quo enim agnoui tue esse nequitie machinamenta
ista & terrores, michi nulla de te cura fuit. Dominus michi adiu-
tor est, & ego despiciam inimicos meos. Et super aspidem & basi-
liscum ambulabo. quibus similem te fecisti, & conculcabo te le-
onem & draconem uirtute Christi confortatus. Confundantur
& reuereantur omnes inimici mei, auertantur & erubescant
ualde uelociter. Hec dicens & signum crucis sibi inprimens
arma inexpugnabilia, omnia diaboli fantasmata absen-
tauit. Tum enim bestie ac serpentes sicut deficit fumus
defecerunt, & sicut liquescit cera a facie ignis sic perierunt.
Ipse uero Christi uirtute munitus ambulabat gaudens, & gratias agens
domino. Sed & bestie plurime & uarie & serpentium atque draco-
num diuersa genera que heremus illa nutrit obuiantia
illi non iam fantastice sed in ueritate apparuerunt. Quo circa
timore plena erat quidem uia, & labore. Ipse uero utraque spernebat
animo. timorem quidem dilectione ut ait scriptura foras mit-
tente, laborem uero amore alleuiante. Ita ergo multis & uariis inco-
modis ac miseriis fatigatus diebus non modicis, tandem peruenit

ad heremum illam senaariticę terrę in qua barlaam habitabat.
ubi et aquam inueniens flamam sitis extinxit. Mansit autem
iosaphat duobus annis integris per heremi illius uastitatem uagabun-
dus. et non inueniebat [..]a barlaam. deo et in hoc fortitudinem
animi eius et cogitatio[..]nis stabilitatem probante. Et erat
ibi sub diuo sole exustus per diem. et frigore per noctem congelatus.
et incessanter querens uelut aliquem thesaurum preciosum. uene-
randum senem. Plurimas uero sustinuit temptationes et pugnas
malorum spirituum et multos labores herbarum indigentia quibus in cibu-
utebatur. qui et istas cum sicca heremus esset rarissimas ferebat. Sed
amore domini inflamata adamantina anima illa et inuicta faci-
lius sustinebat tristia ista quam uoluptates. ideoque superno non
fuit priuatus adiutorio. sed secundum multitudinem dolorum ipsius et la-
borem. a desiderato christo fiebant consolationes. nocte letificans ani-
mam. Completis uero duobus annis. iosaphat quidem incessanter circui-
bat querens desideratum. et rogabat dominum lacrimarum flumina effundens.
et clamans. Ostende mihi domine [..]uiatorem tuę cognitionis. et tantorum
auctorem bonorum. et ne propter multitudinem peccatorum meorum bono
tuo priues me. sed dignum me fac uidere illum. et equalem ei agonem con-
uersationis ponere. Inuenit autem dei gratia speluncam uestigia
sequens illuc ambulantium. et monachum quendam repperit here-
miticam uitam transigentem. et hunc flagrantissime amplexatus.
et osculatus rogabat ab illo sibi ostendi barlaam habitaculum. ri-
et de se ipso cuncta uiro illi manifesta fecit. Ille ipsum itaque
locum didicit habitationis quem querebat. Peruenit celerrime
uelut quando uenator gnarus uestigia incurrit uenationis.
et habens alia signa ab alio sene sibi demonstrata. ambulabat
gaudens. et spe robustus. sicut paruulus ex longo tempore
patrem cupiens uidere. Quando enim amor qui secundum deum est in ani-
mam distillat. naturali multo feruentior est atque fortior. Ste-
tit igitur ante ostium speluncę. et pulsans dixit. Benedic pater benedic.
Ut autem uocem audiuit exiit barlaam de spelunca. Cognoue-

rat enim p̄sp̄m quem sc̄dm̄ exteriorem aspectū p̄fecte recog
noscere non ualebat. ꝓpt̄ mirabilem illam transfiguratione͠. &
inmutationem qua inmutatus ē & transfiguratus erat abaspec
tu illo p̄ore. & decóra & florida iu—ue—uentute. Iam de ni
gratus erat a feruore solis. coma—ter—usq; crinib; excésam
habens faciem. & oculos inp̄fundū habens dimersos. & cilia
excusta habens riuis lacrimaꝝ. ex multa inopię afflictione. S;
iosaphat cognouit sp̄alem patrem. caracterem uultus ser
uante͠ eunde͠. Stans ḡ mox contra orientem senex. orauit grās
agendo dō. Et post orationem dicto amen. apprehendentes
se & osculantes. feruentissimis alt̄utrū amplexib; constringe
bant. & p̄ interno amore saciari non poterant. Ut aut̄ suffi
cient̄ osculati sunt inuice͠. & p̄rius nominib; se salutarunt.
sedentes colloquebant̄. Sermone͠ aut̄ incipiens barlaam bene
uenisti dicebat fili dī. & heres celestis regni. p dn̄m nr̄m ihm xp̄m.
quem dilexisti. que͠ merito desiderasti sup omnia temp̄alia &
corruptibilia. & sicut prudens negociator & sapiens omnib; uen
ditis p̄ciosissimā ~~estimasti~~ emisti margaritā. & thesauro abscondito
in agro repto mandatoꝝ dn̄i omnia dedisti. nulli parcens ei
to p̄tereuntium. ut agrum illū emeres t̄ met ipsi. Donet t̄
dn̄s p temp̄alib; eťna. p corruptibilib; incorruptibilia. & non
ueterascenda. Dic ḡ michi dilectissime quom̄ huc ad uenisti. &
quom̄ post meū discessum factum ē de te. & si cognouit dm̄
pat̄ tuus. aut si ad huc usq; inp̄ma p̄seuerans insipientia.
ac demonū seductione captiuatur. Hęc barlaam interro
gante iosaphat referre cepit quanta post illi' abscessum
facta s̄ ei. & quom̄ dn̄s omnia inp̄sp̄itate͠ uertit. usq; ad p̄
sentem eorū de conunctione͠. Senex aut̄ audiens ista cū delectati
one & miraculo. p̄ gaudio lacrimatus dicebat. Gła t̄ dn̄e ds̄ nr̄.
qui semp ad es & auxiliaris diligentib; te. Gła t̄ xp̄e rex
uniūsoꝝ. & ds̄ benignissime. quia complacuit t̄ semen qd̄
in anima seminaui serui tui iosaphat sic centesimū refer—

re fructum dignum quidē te agricola & dn̄o animar̄ nr̄ar̄. Gr̄a tibi
paraclite bone sc̄issime sp̄c quia quam dedisti grām sc̄is tuis
apl̄is. huius participē fieri dignum fecisti seruum tuum. & innumeras
hominū multitudines. a supsticioso p ipm errore liberasti. et
uera illuminasti dī noticia. Sic sic ab ambobus gr̄e dō referun
tur. & talia colloquentib; & dī exultantib; grā. sup uenit uespa.
Tunc adoratione surgentes. consuetū celebrarunt officium. De
inde cenaturi. ponit mensam barlaam locupletē. sp̄ualib; ple
nam epulis. sensualis uō nequaquā participem consolationis. Hole
ra enim fuerunt cruda. quor̄ senex ipse opator & cultor fuit.
& dactili pauci qui in ipsa heremo inueniebantur. & siluestres
herbe. Gr̄as quidē agentes. & apposita edentes. & aquam de fonte q
aderat bibentes. apienti manū & implenti omne animal bndic
tione denuo grās egerunt. Rursus autē surgentes & nocturnas
complentes orationes. sp̄uale post orationes repetunt colloqui
um. sermones uidel; salutis. & celesti plenos philosophia ptotā
secum conferentes noctem. donec eos mane solitar̄ recordari
iterū fecit orationum. Mansit aūt iosaphat cum barlaam
sic plurimis annis. mirabilē illā & sup hominē transigens con
uersationē. & quasi patri huic & eruditori pomnia obediens. &
consentiens. omniq; subiectione & humilitate se illi subiciens.
& ad omnē uirtutis speciem semet ipm exercens. optimeq; in
structus ad luctandū contra iniquissimos sp̄c. Hinc quidē passi
ones cunctas mortificauit. & prudentiā uō carnis subiecit sp̄ui.
quasi seruū dn̄o. deliciar̄ & requie tionis penitus oblitus. Som
no uō quasi malo pcipiebat dn̄o. Et ut simplicit dicā. tantus in e
rat ei labor conuersationis. ut ipse miraret qui plurimos in
hac expenderat annos barlaam. & pseueranti illi uinceret
instantia. Nam tantū de illo duro & inconsolabili cibo pcipie
bat. ut solū posset uiuere. ne si uiolent moreret. mercedes
amitteret opationis bonor̄. Sic aūt ad uigilandū naturam
subdidit. quasi incorporeus aliquis & sine carne. Orationis

etiã illi & intellectualis opis incessabile opus erat. & omne uite tē-
pus in contēplationis expendebat spūalib; & celestib;. ut nec horam
nec punctum ipse pderet omnino. ex quo in illa heremo habitauit.
Hoc enim opus uere monastici ordinis ē. numquã ociosum inueni-
ri a spūali opatione. Qd bene obseruauit ille fortis & congruen-
tissimus cursor stadii celestis itineris. & inextinguibilē calorē
ipsius custodiuit a principio usq; ad finē. ascensiones semp in corde
disponens. & de uirtute in altiorē ascendens uirtutē. desiderio
desiderium. studio studium assidue iungens. donec puenit
ad spatam & desideratã beatitudinē. Sic uero inuicē cōuersan-
tes barlaam & iosaphat & bona coniunctione uniti. extra sol-
licitudinē & uniūsam sclarem existentes pturbationē purifi-
catãq; mentē possidentes. & expiatam ab omni confusione. pt
multos suos ppietate labores. quadã die aduocauit senex
spūalem filiū quē p euglm genuit. & tunc sermonē arripuit
& spūale colloquiū ita dicens. Dilectissime iosaphat ī hac
te heremo habitare oportet. Et hoc m̄ xp̄e oranti de te
pmisit. ante uite mee obitum uidendū. Uidi ḡ sicut deside-
raba. Uideo enī te m̄ a mundo abstractū. & ab his que ī mun-
do s̄. coniunctum uero xp̄o inseparabili mente. & in mensuram ue-
nisse pfectionis plenitudinis ipsius. Nunc ḡ quō m̄ iam resolu-
tionis tempus in ianuis ē. & sociale & coetaneū desideriū eē cū
xp̄o. iam completū ē. tu quidē corpus meū terra opi. & pulue-
rem trade pulueri. Mane uero de cetero in hoc loco spūali ad-
herens conuersationi. & mee memoriã faciens humilitatis. Timeo
enī ne forte obscura demonū multitudo anime mee obsis-
tat. ppt multitudinē meaꝝ ignorantiaꝝ. Tu ḡ fili ne metu-
as laborē conuersationis. neq; formides longitudinē temporis.
& uersutias demonū. Sed horꝝ quidē infirmitatē x̄ uirtute
munitus. audacter deride. Aduersus uero duriciã laboꝝ et
temporis spaciū sic eris quasi cottidie hinc migrationē ex-
pectans. & quasi initium eē t̄ conuersationis hanc diem &

finem. Sic semper ea que retro sunt obliuiscens. et ad ea que ante sunt te
extendens. secundum intentionem persequere ad brauium superne uoca
tionis dei in christo ihesu. Quemadmodum sanctus apostolus iubet non deficiamus
dicens. sed licet is qui foris est noster homo corrumpitur. tamen is qui intus
est renouatur de die in diem. Nam momentaneum et leue tribulati
onis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in
nobis. non contemplantibus nobis que uidentur. sed que non uidentur. Que
enim uidentur temporalia sunt. que autem non uidentur eterna. Ista co
gitans karissime confortare et esto robustus. et quasi bonus miles
contende regi tuo placere. Et si cogitationes uel pusillanimita
tis malignus inmiserit. et rigorem relaxare propositi studuerit.
ne acquiescas ei uersutiis. dominicum considerans preceptum. In mundo
tribulationem habebitis. sed confidite quia ego uici mundum.
Idoque gaude in domino semper quia elegit te et separauit de mundo. et po
suit ante faciem suam. Ipse autem qui uocauit te uocatione
sua sancta in est semper. nichil sollicitus sis. sed in omni oratione
et obsecratione cum gratiarum actione petitiones tue innotescant
apud deum. Ipse enim dixit. Non te deseram. neque derelinquam.
Sic ergo in duricia conuersationis et in pusillanimitate exercicii
tales possidens cogitationes letare memor domini dei nostri. Memor
enim inquit fui domini dei. et delectatus sum. Quando autem rursus
alium deceptionis modum e contrario perquiret hostis. elatas
supponens cogitationes. et gloriam multam regni quod dimisisti. et
cetera que in mundo sunt. salutarem oppone sermonem quasi scutum
dicentem. Cum feceritis omnia que precepta sunt uobis dicite. Serui
inutiles sumus. quia quod debuimus facere fecimus. Sed et quis ex no
bis ualet debitum persoluere. quod debemus domino. pro his quod cum diues esset
pro nobis pauper factus est. ut nos illius paupertate ditaremur. et passus est
inpassibilis. ut a passionibus nos liberaret. Que enim gratia seruo simi
lia domino pati. Nobis enim plura desunt de passionibus eius. Hec me
ditare cogitationes emundans. et omnem altitudinem extollentem
se aduersus scientiam dei. et in captiuitatem ducentem redige

omnē sensum in obedientiā x̄pi. & pax dī que exup̄at omnē sensum
custodiat cor tuū & intelligentias tuas. in x̄po ihū dn̄o nr̄o.
Hęc a beato barlaam dictis. riui lacrimaꝝ iosaphat mensuram
n̄ habebant. s; uelut de fonte multifluo scaturientes. eū totū
ac terrā in qua sedebat rigabant. Deflens aūt sep̄ationē uehemen-
ter rogabat. ut comes ei itineris moriendo fieret. & ne post se
relinqueret illū in hac uita dicens. Cur que tua s̄ pat̄ tantum
queris. & n̄ ea que p̄ximi s̄. Quomō ū p̄fectā imples caritatem.
secdm̄ eum qui dicit. diliges p̄ximū tuū sic te ipm̄. Ad requi
em quidē ipse p̄gens. in tribulatione ac miseria me derelin
quis. & p̄rius quā bene exercitatus sim laborib; conu̾sationis. &
& hostium didiceri multimodas congressiones. ad monomachiā
me ip̄se exponis. & qd̄ fiet aliud n̄ ut p̄sternar multimodis
illoꝝ machinamentis. & moriar in anima heu m̄ & ęt̄na morte.
qd̄ inexp̄tis & formidolosis contingere constat pugnatorib;.
S; dep̄care dn̄m queso te ut comitem me de hoc sc̄lo tecum
assumas. etiā p̄ ipsam sp̄ē quā habes recipiendi laboris pre
mium dep̄care. ne ul̄ unā diem post tuum discessum faciā
in hac uita. & in uastitate hui͂ deserti oberrem. Hęc iosaphat cū
lacrimis dicente. senex leniť & plane respondit dicens. Non
debemus fili incomp̄hensibilib; iudiciis dī resistere. Ego enī
plurimū dep̄catus sum dn̄m ne separemur ab inuicem. &
doctus sum a bonitate illi͂ quia n̄ ē congruum te nunc
pondus deponere carnis. s; p̄manere oportet te in exerci
tio. donec splendidiorē coronam tibi ipsi cōponas. N̄ enī suf
ficient adhuc decertasti. ad eā q̄ t̄ p̄parata ē mercedis retributi
onē. S; oportet te hinc modicū laborare. ut leť intres ī gaudi
um dn̄i dī tui. Ego enī fere centū sū annoꝝ. In hac ū heremo
annos septuaginta q̄nq; p̄egi. Tibi aūt licet n̄ tantū temp̄ sit cōsti
tutū. s; tam̄ app̄pinquare oportet sic iubet dn̄s. ut cōsimilis
ostendaris. & nichil mini͂ habeas ab his q̄ portauerūt pond͂ diei

-restus. Suscipe ergo karissime libenter que a deo decreta sunt. Nam ea que ipse dispo-
suit: quis homini sufficit mutare? Verum in his perseuera, et custodiet gratiam. Vi-
gila autem semper aduersus contrarias cogitationes, et mundiciam mentis quasi quendam
thesaurum preciosum serua; ad altiorem operationem et contemplationem uegetans
temetipsum cottidie, ut impleatur in te quod amicis suis saluator promi-
sit dicens. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Et pater meus diliget
eum, et ad eum ueniemus et mansionem apud eum faciemus. Hec dicens senex et multo
plura, sanctissima illius anima et theologa lingua digna, contristatam iosaphat
animam consolatus est. Deinde ad quosdam transmittit eum fratres procul habitantes,
ut afferret ei que ad sacram hostiam consecrandam erant necessaria. Tunc confortatus
iosaphat, ualde uelociter ministerium impleuit. Metuebat enim ne forte
se absente nature debitum barlaam solueret et spiritum deo traderet. detrimentumque
sibi durissimum inferret, non uerba testatoria, non orationes, non benedictiones illius
adepto. Itaque uiriliter ab illo longa uia peracta et allatis pro quibus ierat,
offert deo sacrificium sanctissimus barlaam. Et communicans ipse tradidit et iosa-
phat incontaminata christi misteria, et exultauit spiritu. Deinde consuetum percipien-
tes cibum, edificatoriis uerbis animam rursus iosaphat alebat dicens. Ecce iam
nos dilectissime fili in unum congregat esus et mensa in hac uita. Ingredior
enim iam uniuersam uiam patrum meorum. Oportet ergo te erga me dilectionem
per custodiam mandatorum dei et in hoc loco usque ad finem perseuerantiam ostendere,
conuersans quemadmodum didicisti et edoctus es, memor semper humilis et ne-
gligentissime anime mee. Gaudio ergo gaude et in christo exultatione letare, quia
pro terrenis et corruptibilibus accipies eterna et incorruptibilia. Et quia appro-
pinquat merces operum tuorum, et mercedis retributor iam adest, qui uenit ui-
neam inuisere quam coluisti, et plenius tibi mercedem operis tui restituet. Fi-
delis sermo et omni acceptione dignus, sicut sanctus clamat paulus. Nam si com-
morimur, et conuiuemus. Si sustinemus, et conregnabimus in regno eterno et infinito,
luce splendentes inaccessibili, et splendore digni effecti beate et in-
diuise trinitatis. Talia quidem barlaam usque ad uesperam et per totam noctem
iosaphat loquebatur, ineffabili dolore detento et separationem non
ferenti. Mox uero illucescente die, ad eum collocutionem

finiens, elevatis in celum manibus et oculis, et gratiarum actionem referens deo, ait: Domine deus meus qui ubique presens es, et omnia imples, gratias ago tibi quia respexisti humilitatem meam, et in orthodoxa confessione et in via mandatorum tuorum dignum me fecisti cursum consummare huius incolatus mei. Nunc optime domine et misericordissime, suscipe me in eterna tua tabernacula, et ne recorderis peccata que tibi peccavi scienter et ignoranter. Custodi etiam et hunc fidelem famulum tuum, cui preceptorem me voluisti indignum famulum tuum. Eripe eum ab omni vanitate et temptatione adversarii, et altiorem illo facito perplexis laqueis quos in laqueum malignus posuit omnibus qui salvi fieri volunt. Disperde omnipotens deus omnem virtutem seductoris a facie servi tui, et da ei potestatem conculcandi nequissimum caput hostis animarum nostrarum. Mitte ex alto gratiam sancti spiritus tui, et corrobora illum adversus invisibiles hostes, et victorie mereatur a te coronam accipere, et magnificetur nomen tuum in ipso, quia te decet gloria et laus in secula amen. Finita oratione paterno affectu amplexatus Iosaphat osculatus est eum in osculo sancto, signoque crucis semetipsum signans, et pedibus extensis exhilarato vultu quievit in pace, senex et plenus dierum.

Tunc Iosaphat corruens super eum fletibus atque suspiriis gemitibusque dolori satisfaciens, et lacrimis corpus abluens, ac lineo panno quod dederat ei in palatio involvens, decantabat psalmos per totam diem et per totam noctem psallens, pariter et lacrimis venerandum beati madefaciens corpus. Sequenti vero die sepulchrum faciens prope speluncam, et religiose valde cum summa reverentia sacram glebam deferens, in monumento deposuit spiritalem patrem, boni ac venerabilis filius, et flagranti animo ad intentissimam se extendens orationem, ait: Domine deus meus exaudi orationem meam qua clamavi ad te, miserere mei et exaudi me, quoniam te ex toto corde meo quero. Exquisivit te facies mea, ne avertas faciem tuam a me, ne declines in ira a servo tuo. Adiutor meus esto ne derelinquas me, neque despicias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Legem pone mihi domine in via tua, et dirige me in veritate et semita recta propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniam in te proiectus sum ex utero de ventre matris

meę deus meus esto. ne discesseris a me. quoniam preter te non est qui me adiuvet.
Ecce enim in multitudine miserationum tuarum spem posui animę meę. gu-
berna vitam meam. qui omnem creaturam ineffabili sapientię prudentia regis.
Et notam fac mihi viam in qua ambulem. et salvum me fac quoniam bonus es amator ho-
minum. orationibus et intercessione famuli tui barlaam. quia tu es deus meus. et te
glorifico patrem et filium et spiritum sanctum. AMEN.

Finita oratione iuxta sepulchrum sedebat flens. et sedens obdormi-
vit. Et videt terribiles viros illos quos et prius viderat venientes ad se.
et deducentes in maximum illum et mirabilem campum. deinde ad gloriosissimam
et splendidissimam introduxerunt civitatem. Ingrediente vero illo alii obvia-
bant multo fulgentes lumine. coronas in manibus ferentes. ineffabili
decore resplendentes. et quales humani oculi numquam viderunt. Interrogante
vero iosaphat cuius sunt coronę illę splendidissimę quas cerno. responderunt.
Tibi quidem una propter multas animas quas salvasti preparata est. ornanda vero nunc
amplius per exercitationem heremiticam quam peregisti. si tamen viriliter in hac usque
ad finem perseveraveris. Altera vero tua quidem et ipsa. sed patri tuo oportet te ex-
hibere. qui te a via mala declinando et penitentiam veraciter agendo.
reconciliatus est domino. Iosaphat itaque hoc audito. hesitanter et meste acce-
pit. et dixit. Quomodo impossibile est non impar mihi in quibus tanta sustinui. patrem
meum adipisci donum propter solam penitentiam. Dixit hec. et barlaam confesti(m)
estimabat se videre. quasi exprobrantem sibi et dicentem. Isti sunt sermones mei
iosaphat quos aliquando dicebam tibi. quia cum prodives fueris non beneficus eris.
et ipse hesitabas in verbo. Nunc autem quoniam contristatus es de equali honore tibi in-
delicet et patri. et non potius letatus es animo. quod exaudita est tua multa
pro ipso oratio. Iosaphat autem ut mos erat ei semper dicere. ignosce mihi
pater ignosce. et ubi habitas ostende mihi. In hac inquit senex speciosa et mag-
na civitate habitationem merui habere in media urbis platea lucena
fulgentem eximia. Rogare vero tamen iosaphat barlaam se putabat: ut eum
induceret in habitaculum. et affectuose in hospicio suo reciperet. Sed nondum
tempus venisse dicebat ille quo ad illa venire posset tabernacula. adhuc
oneri subiectus corporis. Si vero viriliter perseveraveris quemadmodum mandavi

t. uenies paulo post. et eisdem dignus efficieris mansionibus. et eandem gloriam consequeris et eodem gaudio frueris. et in eternum simul erimus. Excitatus uero a somno iosaphat. luce illa et ineffabili gloria habebat animam adhuc saciatam. et cum multa admiratione domino gratiarum referebat ymnum. Transiit autem usque ad finem uite sue angelicam ueraciter in terra ducens conuersationem. et duriore exercitatione post institutum sensus uiuens. Etatis quidem sue uicesimo quinto terrenum deseruit palatium. et heremiticum subiit laborem. triginta uero et quinque annis in hac heremo conuersatus est. Multas preterea animas hominum diabolo subripuit. et deo saluandas optulit. et in hoc proficiendo apostolicam gratiam promeruit.

Erat autem martyr uoluntate. Nam cum fiducia magna christum in conspectu regum et tyrannorum confessus est. et predicator eius magnitudinis eximius claruit. Ultro etiam spiritus nequicie in heremo luctando prostrauit. et omnes christi uirtute firmauit. celestisque particeps muneris dictus extitit et gratie. Insuper et mundum anime oculum ab omni terrena caligine habuit. et uelut presentia fruita contemplabatur. et christus erat ei pro omnibus. christum desiderabat. christum quasi presentem cernebat. et decorem assidue speculabatur. secundum prophetam dicentem. Prouidebam dominum in conspectu meo semper. quoniam a dextris est mihi ne commouear. Et iterum. Adhesit anima mea post te. me suscepit dextera tua. Adhesit enim uere illius anima post christum. coniunctione indissolubili illi copulata. Non enim defecit a mirabili ista conuersatione. nec mutauit rigorem propositi sui a principio usque ad finem. equalem seruans promptitudinem a puero usque tantam etatem. immo ad altiorem profectum in dies uirtutum. et mundiorem promeruit contemplationem. Denique tali peracta conuersatione. et ita dignam sua uocatione operationem retribuens ei qui se uocauit. crucifigens mundum sibi et se ipsum mundo. in pace ad deum pacis uadit. et ad eum quem desiderauit semper perfruitur dominum. et uultui domini nitide et munde presentatur. illicque gloriae iam antea promissa sibi corona coronatur. et christum cernere dignus efficitur. et cum christo esse meretur. et decore semper exultat. cuius in manus suam animam commendans. in uiuentium transmigrauit regionem. ubi sonus epulantium. ubi letantium omnium habitatio.

Preciosum uero corpus illius uir quidam sanctus qui habitationem non procul ab eo fecerat. quique ad barlaam iter illi prius ostenderat. diuina quadam edoctus reuelatione. ipsa hora dormitionis eius aduenit. et sacris laudibus ho-

nortificans illud. lacrimasque effundens signum erga illud dilectionis. et
omnia alia perficiens que christianis sunt legitima. in sepulchro patris barlaam posuit eum.
Sic enim decebat eorum simul esse corpora in terra. quorum in celis perhenniter erant anime uni-
te. Precepto et cuiusdam terribilis visione fortiter in mente illum contestantis.
acquiescens heremita qui eum sepelierat. ad regnum indorum pergere contendit. et
ad regem barachiam pervenit. omnia que manifesta de beato iosaphat fecit.
Ille autem non negligens illico pergit cum multitudine magna et virtute. et ad
speluncam pervenit. Monumentum aspiciens. et super lacrimans tollit operculum. et
videt barlaam et iosaphat habentes membra secundum propriam etatem speciei utriusque
posita. et corpora tam a priore colore inmutata. sincera vero et omnino integra cum
suis indumentis. Tunc illa sanctarum animarum tabernacula multam odoris suavitatem
emittebant. nil penitus feditatis retinentia. Que rex in thecis preciosis
reposita. in suam reportavit patriam. Ut autem ad aures pervenit populi quod fac-
tum fuerat. multitudo innumerabilis ex omnibus civitatibus et in circuitu re-
gionibus ad adoranda et videnda beatorum virorum illorum corpora confluebant.
honorifice honorantes eum ymnis et canticis et lampadibus ac cereis ardentibus.
Unde unus quidam ibi congruenter satis et valde idonee dixit. Luminaria circa
luminis filios et heredes. Splendide vero simul et magnifice in ecclesia quam
iosaphat ab ipsis fundamentis erexerat. deposita sunt corpora. Plurima vero
miracula et sanitates in translatione et depositione et deinceps per eos suos
famulos operatur christus ad laudem et gloriam nominis sui. et vidit rex et omnis turba
virtutes que per eos fiebant. Et plurime gentes que erant in circuitu in infidelita-
te languentes et dei ignorantia. per ea que ad sepulchrum fiebant crediderunt. et
omnes videntes et audientes angelicam iosaphat conversationem. et a puericia
inestimabilem eius ad dominum amorem. mirabantur glorificantes in omnibus dominum. qui
cooperatur diligentibus se. et maximis illos glorificat donis et virtutibus.

Huc usque finis presentis sermonis. quem secundum virtutem meam scripsi.
sicut accepi a venerabilibus viris qui veraciter illum tradiderunt mihi. Con-
tingat autem nobis legentibus et audientibus utilem animarum narrationem. ut in
parte sanctorum qui ab initio placuerunt domino computari mereamur. precibus et inter-
cessione barlaam et iosaphat beatorum de quibus est narratio. in christo ihesu
domino nostro. cui est decus honor et imperium. gloria et magnificentia. cum patre

7 spu sco 7 nc 7 semp. et in omnia secla seclor. Amen.

CONVERSUS ad te dnm patrem omnipotentem puro corde tibi quantas potest parvitas mea maximas atque uberes gras ago. deprecans toto animo singularem tuam mansuetudinem. ut preces meas in beneplacito tuo exaudire digneris. inimicum quoque a meis actibus 7 cogitationibus tua virtute expelle. 7 multiplica in fide mentemque guberna. spiritales cogitationes accende. 7 ad beatitudinem tuam perducere dignare. per ihm xpm filium tuum dnm nrm. qui tecum vivit 7 regnat in unitate spc sci ds. per omnia secla seclor. Amen.

EXPLICIT LIBER GESTORUM BARLAAM ET IOSAPHAT.

K K LYCEAL BIBLIOTHEK ZU LAIBACH

H